

ספר

מלחמות השם

להפלוסוף האלהי הרב הגדול רבי
לוי בן גרשון זצ"ל

הוצה והורס סולת מתוך כפ"י
אריסטו ושאר פלוסופי
אש מעולה אנשי
שם

שנים טהור ליהודים
ענת מק לטף

שרי סופר ומוציא לאור

אל הקורא

הפעם ילוח אצל אלי' כי ילדתי לך' ותקרא ספר מלחמות השם
להפלוסופיה האלהי הרב רבי לוי בן גרשון זלה"ה'. אשר בפלוסופיא
מלמד למרום' וידבר על אלהים' ואף כי נראין בדבריו סותרים
לדבריו הזדמני אומתינו' ולה' המלחמה פנים ואחור עור כיגדו'
כזדבים יכנהו מלחמות עם השם' והמה מי מריבה אשר רבו'
אלים לוחמים לו מרום הלא הוא התנצל על ככה בהקדמת הספר
ובפרק אחרון מאמר ראשון: ראנו משם: כי דברי תורה לחוד:
דבריו פלוסופיא לחוד: אינהו כדירהו: ואנן בדין: ואני לא באנו
להיות לו מלאך מליץ ישר: וכי מלחמת ה' נלחם: הלא כבר בא
לעזרת ה' בגבורים: הרב בעל ספר נוח השלום: ושאר אנשי מלומדי
מלחמה: אך כתוב זאת זכרון בספר: כי כל האיש החפץ לבא
ולעלות במעלות ועד תוכן קצה הפלוסופיא ראה דרכיו והכס: ואל
ישב ואל יטוש ספר הזה: כי כלם כאין נגדו: ולהאיש מודע בישראל
שמו: חבר חברים מהוכם: ברכב ובפרושים עב אחשוך פי מלספר
קצת שבחו: גם אדר והוד המלאכה הזאת: אין צריך: כי בעיניך
תראה: כמה נאה נייר זה כמה נאה אילן זה: גם הגהתי והסירותי
מקרבו כל רע: לא ראה עמל ביעקב ואון בישראל: והדבר קשה
הכתובים בספר הזה: ושהיה לי ספק ספיקא בו: ראיתיו בספרי
ארסטוטלוס ושאר אנשי השם הזכיר והביא ככליותיו המחבר הלז:
וצרפתינהו לי משם: עב מהריקח קמתסאה סלת ספר הברית:
ועתה כבא הספר הזה: ינוכבון שפתיך ברוך המלמד ידי לקרב:
ואצבעותי למלחמה:

כהדברי הרופא ולא לו

יעקב פרקריאה

PL 480

למעניינים בזאת השאלה יביא להתחלף דעותיהם בעניינים רבים ויקרים ולזה היתה זאת השאלה מן השאלות אשר הם התהלות לדברים רבים והוא מכואר שהעם ידע על האמת בהתחלות היא נכבדת מאד כי היא תביא המעיין לעמוד על האמת כמה שאחר התחלתו להם כמו שהטעות הנפיל בהם הוא רב מצד שיביא לטעות באלו העניינים אשר הם להם התחלה וכיחוד כאשר היו העניינים הנתלים כהתחלה דברים מישירים האדם אל הצלחתו המדעית והמדעית כמו העניין בזאת השאלה ולזה כלו בזאת החקירה ימי החשובים כמה שקדם מזאת הזמן לפי שהשאלה הזאת למעלתה היא חשובה בטבע לכל מעיין וראוי שלא יעלם ממנו שלא יעמוד בזה השאלה מופת מעניינים קדומים לעולם כאלו תאמר הסברה הראשונה כי היתה ידיעתיהם בעצם הסבה הראשונה חלושה מאד ויזהר אי אפשר שנעש' ממנה התהלת מופת בזה החקיר אמנם הסופרים שאפשר העשותם בזאת השאלה הם מסוג מופתו הראיה בהכרח ר'ל שהם לקוחים מעניינים מתאחרים לזאת הראיה אם היה שיהיה העולם הווה : והנה צרפנו עוד אל אלו השאלות שני שאלות

והנה

דתיית מסופקות מאד **האחת** בענין האותיות והמופת' כמה זה אפשר היותם ועל ידי מומי הו הפועל לפי מה שימשך לאמונתנו בשיצורף אליה מה שיראה מצד העיין : **והשנית** אם בכאן יעוד יבחנו בו הנביא כמו שהנראה ממאמר ירמיה ע'ה לחנניה בן עזור וממה שאין ספק בו שהמעין בזה הספ' ראוי שיקדף לו העיין כלמודיות וטבעיות ואלהיות וזה כי לו השאלות אשר זכרנום קצתם הם מחכמת הטבע וקצתם מחכמת האלהות וקצתם יעמדו עליהם מהחכמות המודיות כמו העניין במספר מניעי הגרמים השמימיים לפי שכבר נעמד על זה המספר במספר הגרמים השמימיים המתנועעים מהם ועמדתינו על מספר הגרמים השמימיים היתה בחכמת הכוכבים הלמודית כמו שבאר זה כלו הפלוסוף במאמר הנרשם באות הלמד ממה שאחר הטבע ועוד כי החקירה בעולם אם הוא או קודם או מחודש ועמדו עליה בהכרח אם מצד עצם העולם או מצד משיגיו טבעיים היו או למדניים אם מצד הפועל אם היה זה אפשר : ואנחנו אין רצוננו לזכור בזה הספר איך נתבאר האמת באלו הדברים במקומותיה' שאם נהגנו זה המנהג היה ספרינו זה כולל כל החכמות או רובם' אך נציע במדרגת השרשים מה שחתבאר שם במופת וכן השרשים ההם אשר מהם יתאמת מה שנתביחו ללא יקוה המעיין שנביאם לו בשלמות אבל נקצר מהם במקומות מה להיותם מכוארים למעיין בזה הספ' הכוונה ממנו שיהיה דברינו בתכלית הקצור כי אורך הדברים באלו העניינים העמוקים הוא העלם אל עין הקורא והנה במקומות הארכנו בכואור מה שחשוב המעיין שהתבאר בדבריו וזולתינו והביאנו לזה דבר מר חדשנו בו או הצענוהו על צד התישרה לנפילת האמת בדבר :

ואולם מיני הסופרים הנעשים בזה הספר הנר מה מכואר כמה שקדם שהוא מחוייב בהם שיהיו קצתם למדניים וקצתם טבעיים וקצתם פלוסופים לפי העניינים אשר תהיה בהם החקירה וידענו כי ההמנע מההשתדל' באלו השאלות היה מן **מהם** כי לקשים תקשה מאד החקירה בהם ל' ש עס מה שקרה כרוב אלו הדושים שלא אמרו בו הקדמונים דבר בדרך עיוני ומה שאמרו בו מהם דבר בדרך עיוני קרה שהיה הפך האמת כמו שהתבאר מדברינו בזה הספר כי זה ממה שיוסף לנו קושי עצום באלו החקירות מצורך לזה מה שאנחנו בו מסדרת הזמן המונעת כל עיין **ומהם** כי בלי ספק רבים יחזיקו דברים מצאם בהם דברים זרים אצלם מצד דעות באו להם לא מצד העיין ולא מצד הפנות התוריות אלא שירשום מאחרים אלא שדברינו אינם עם הכת הזאת כי יספיק להם שיאמינו ולא ישתדלו בשידעו ואמנם דברינו הם עם אשר נכבו באלו השאלות העצומות ולא תנוח דעתם בהשגת סודות המציאות במה שיודבר בו לכד אלא במה שיצויר לנפש **ומהם** כי לפי מה שאחשוב מקנאת האנשים אשר

ה' שמים נעשו מעשרה חושב שלם תמים כאורו אור להם כשלמה עטהו ויוצ' לאור תעלומה ברוחו שמים שפרה חוללה ידו גשם נדבית הניפו רוממו רוממות רב על יתר הגשמים על סכנות הכינו כראי מוצק חזקו הרקיעו מתחו כאהל לשבת רקוע חזק לא שתנה וגשם אין יעיד לו במהותו ונצחיותו וכיפיו אליו לא רמה' ה'בחכמה יסד ארץ על סכניה נטרה עליה קו תהו ואבני בהו וישם אפל צלמות אכן שלמה יבשת ידיו יצרו למען עשה כיום הזר מעשהו על פני תבל ארצה ולהשביע לכל חי רצון הצמיח צמח האדמה כל מאורי אור בשמים לחמד ימיצאם לעשרות כל אשר יצוים שמים משטרו בארץ שם אותותם אותות ואם אין אתנו יודע עד מה בהם יוכן לקנות נפש כל הווה למטה לחץ דגני הים רמש וצפור כנף אדם ובהמה במקורו חיים לכל חי ואם המשתית הציבו ב באישיהם על נדיבותו וקומו מניחים יבחר לו אלהים מדבר מ יד המורכבות הוא לבדו יאור באור פני מלך חיים ביתר שאר נתן לו בודעה וכינרה היתה על לבו שומרה ממנו בחר להיות לו ממלכת כהנים וגוי קדוש ישובו על ילכו רומה' כת מעשיו הגיד לעמו בתורתו התפימה לתת נפשם מהלכים בין העומדים בה החכימה' לו נאוו תהלות כעל כל אשר נחלנו רב טוב כתתו לנו דייער' לנפשנו נעמרה בנעימות נצח כל נמצ' נרא מאד מציאותו ומי יכולהו שכל משכיל לא ישכילהו עוצם התהלות לא יערכהו מרומם על כל ברכת ותהלה ואיך יהיה בקול המולה מסולה בקרוב איש להשתחוות לו יאות לו מאשר ירים קול רממה וביזה תהלל כל נשמה :

אמר לוי בן גרשום

אחר התהלה וההודאה לאל והשאלה ממנו להישיר לפנינו דרכו ראינו בזה הספר לחקור בשאלות יקרות מאד ומתומרות נתלו בהם פנות גדולות מפניות המכיות האדם אל הצלחתו המדעית **האחת** היא אם תשאר הנפש המדברת כשהשלמה קצת שלמות ואם תישאר האם תתחלף מדרגת האנשי בזה הישאלות כי זאת השאלה חשובה ומסופקת מאד והטעות בה מרחיק האדם מהצלחתו האמתית הרחוקה עצומה : **השנית** האם כשיודעו לאדם העמידות בחלוס או בקסם או בכוארה נודעו לו בעצם או במקרה ר'ל כזולת סבה פועלת ואם היתה שזהיה שם סבה פועלת מה היא ואיך תשלח זה ממנה כי בכאן ספקות עצומות איך שהונח **השלישית** האם ידע השם ית' הדברים הנמצאים ואם היה שידעם על איזה צד ידעם כי איך שהונח ימשכו לו ספקות מביכות ובלבולים **הרביעית** אם השם יתברך משיגה בנמצאות ועל **החמישית** וכיחוד במין האנושו ובאישי' איך יניעו מניעי הגרמים השמימיים אותם וכמה מספר אלו המניעים לפי מה שאפשר לנו ובאיזה צד תשלם זאת התנועה מהם כי זאת השאלה מסופקת מאד : **הששית** האם העולם קרום או מחודש ואם הו' כחודש איזה הוא דרך חודשו כי זאת השאלה גם כן מסופקת מאד ונתלות בה הפנות המישיות האדם ל' הצלחתו המדעית והמדעית באופן נה' והוא מכואר שהחוקר בזאת החקירה חוקר בדבר אינו מעט וזה כי מעלת הדורש יהיה מפני מעלת הנושא אשר בו הדרישה והנה אין בכאן נושא יותר נכבד מהנושא אשר בו הדרישה הנה' וזה כי העולם בכללו הוא יתיר נכבד מאד מחלקיו ועוד שהחלוף הנפול

שהוא נמנע מההגעה אליו וכל שכן לעדת המעיינים סוף דבר לא נמנע מפני אלו הסבות אשר קדם זכרם שהשלים החקירה באלו השאלות כיד שכלנו וזה כי ההצלחה האנושית השלם כשידע האדם דבר מהדברים הנמצאים כפי מה שאפשר והיא תהיה יותר בהשגרת הדברים היותר נכבדים ממה שתהיה בהשגת הדברים אשר הם למטה מהם במעלה וכבוד ולזה היה שנחשוק יותר בהשגרת המעטות אשר אפשר לנו בדברים הנכבדים מההשגה השלמה אשר לנו במה שלמטה מהם וזה יתבאר באור שלם בראשון מזה הספר בנזרת השם :

ועוד

שאין ראוי למי שהשיג דבר מה מהדברי העיניים שימנע מהשפיע לזולתו מה שהשיגו מזה כי זה יהיה בתכלית הנגות ובכלל הנה כמו ששפע מהשם יתברך זה המציאות בכללו מזולת תועלת יגיע לו כן ראוי לכל מי שהגיע לו מהשלמות דבר מרה שישתדל להשלים זולתו בו כפי מה שאפשר להדמות בזה להשם יתברך כפי היכולת :

והוא

מבואר שאין ראוי לאחד מהשלמים שינגנו על הכנסנו בכמו אלו החקירות הקשורות אבל ראוי שנשובח על השתדלוהינו בחקירה בכמו אלו העיני העמוקים ואם לא עלה בידנו כי אם ההשתדלות לבד כל שכן שראוי שראוי שנשובח בהשלמתנו המאמר באלו החקירות בתכלית מה שאפשר כמו שיראה מדברינו וכן הוא מבואר שאין ראוי למעיין בדברינו שידרפנו תהאבהתנו אותנו וכונותנו להועיל לטעון על דברינו בסבות הנצוח כי זה ראוי יהיה מכה שלא יבין מדברינו מה שרצינו בהם וראוי לו בלא ספק שידרר לו מההקדמות מרה שיונה לבעל ריבנו ואם לא היה בעל דת הנה זה יותר ראוי לו וזה כי אלו הדרושים כלם הם מה שנתלו בהם הפנות התוריות כמו שיתבאר מדברינו בג' וחי האמר לא סרנו מלימוד מחבר בספר כמו אלו הדברים לדעתנו מנהג הסכלים החכמים בעיניהם בכמו אלו העמוקות אבל מה שהביאנו לזה הוא עוצם תשוקתנו להרים מכשול מדרך בעלי העיון באלו השאלות הנדולות אשר הטעות בהם מרחיק האדם מאד מהצלחתו :

והנה

הסכמנו לזכור בדרוש דרוש מאלו הדרושים כל הדעות שיפלו בו ומה שיקים דעת דעת מהם ויבטל אותו כי בזה יוכנו לו ההקדמות רבות בדרוש דרוש מאלו הדרושים ויקל לנו לביור הצורך מהם מהכללי צורך בדרך שישלם לנו הגעת האמת בדרוש דרוש מאלו הדרושים באופן שלא ישאר בו ספק וזה כי הספק יהי בדבר מפני המחשבות המקבילות אשר לנו בו וכאשר תשלם החקירה בהם התוכר הצורך מהכללי צורך יסור הספק מהדרוש הוא ולפי שכבר קרה בכל אלו הדרושים שהיו לקודמים בהם דעות בלתי צודקות והפלגנו בהם החקירה לבאר שדעות הקודמים הם בלתי צודקות בכל אחד מהאופנים שאפשר שיתבאר מהם וזו וקרה עם זה שכל מרה שהתבאר לנו בדרך העיון הוא דעת תורתנו הנה קראנו מפני זה שזה הספר **מלחמות ה'** כי מלחמות ה' נלחמנו בדעות הכלתי

צודקות אשר נמצאו לקודמי בהם ולא יחשוב המעיין שתהיה התורה היא הפניעה אותנו בהאמת מה שיתאמת ענינו בזה הספר מזולת שיהיה האמת כן בעצמו וזה כי הוא מבואר כמו שבאר הרב המורה זכרונו לברכה שהוא ראוי שנאמין מרה שיתבאר אמותו מצד העיון ואם היה שתחלוק עליו התורה לפי מה שיראה מפי שוטי דבריה הנה ראוי שיפורשו הדברים ההם בדרך שיאותו אל העיון ולזה ביאר הרב המורה זכרונו לברכה מה שנראה מדברי התורה שיהיה השם יתברך בעל גשם באופן שלא יחלוק עליו העיון ולזה שפט הרב המורה זכרונו לברכה שאם היה שיתבאר קדמות העולם במופת הירא ראוי שנאמין בו ופורשו דברי התורה הנראים חולקים על זה הדעת באופן שיאות אל העיון ולזה הוא מבואר שאם היה דרך העיון מביא אותנו באלו העיני' וזולת מה שיראה מפי שוטי התורה לא היינו נכנעים מלפני התורה מלהניד בהם האמור כי אין זה חלק על התורה לפי האמת כי אין התורה נכונה יכריח אותנו להאמין הדברים הנחזקים אבל היא מישרת אותנו בתכלית

לא מרה ולא תמור הנה רבים יחסו לנו לעזות מצח ולהריסו לקרנו בקדמות העולם ותחושו כי אם אולי יחשבו כי אין דרך לשכל החכם לעמוד על אמתת זאת השאלה לא אם היה נביא וכל שכן בראותם השלמים הקודמים באומתנו ובתוככם נזר החכמים עטרת תפארת בעלי התורה הרב רבינו משה בר סימון נ'ע לא חקרו בזה המבוקש כמו זאר החקירה ויתייבו פזה המנע השגת זה המבוקש בדרך העיון שאם היה אפשר זה לא היה נעלם מן הקודמים אלא שזו סבה חלושה מאד לפי שאיננו מחוייב כמה שנעלם מן הקודמים שיעלם מן הבאים אחריהם כי הזמן מספיק בהוצאת האמת כמו שאמר הפלוסוף בשני מספר השמע ולולא זה לא נמצא איש חוקר בחכמות מההכמות אם לא כמה שלמדס מזולתו ואם הונח הענין כן לא היתה בכאן חכמה כלל וזה מבואר הבטול :

ועוד

שדברינו בזאת החקירה אם היו צודקים יהיה מה שיחשבו בו גנות שכת רוצה לומר אם השגנו מרה שנעלם מן הקודמים ואם לא היו צודקים הוא מבואר שמהגד ההוא לבד ישיגו הננות ואולם היה אפשר שיאמרו כי זאת החקירה לא יפול בה האמת כי אם לנביא כי הם אולי יאמרו שמה שידע לנביא בדרך הנבואה אי אפשר ידעו לחכם מדרך העיון עוד ישנו אבל זה המבוקש התבאר לנביא בדרך הנבואה ויתויב מזה המנע ידעו לחכם מדרך העיון ואולם היתר זה הספק איננו ממה שיקשה וזה הנביא יחוייב היותו חכם ולזה

היו העינים שישגם הנביא יודעו לו קצתם מצד מה שהוא נביא לבד וזה ברוב בהנזרת העינים הפרטים האופ שרשים הנפלים בזמן מה וקצתם אפשר ג' שישגם מצד מה שהוא חכם והוא מה שישג מסודור סדר המציאות אלא שההבדל בזה בין החכם והנביא הוא בקלות ההגעה לבד לפי שהכפרת הנביא היא על הירוב יותר גדולה מוכמת החכם אשר איננו נביא ולזה היה שימשך לרה הנביאה לא שיהיה מה שהוא לחכם מושכל שני מושכל ראשון לנביא כמו שיחשבו אנשים שאם היה הענין כן היתה ידעת החכם בזה יותר שלמה כי הוא ידע הדבר בסבותיו והנביא לא ידעהו בסבותיו וזה בטל והוא אפשר שהעינה בכאן וימשכל לא שישגם החכם שאיננו נביא וישגם החכם שהוא נביא מצד מה שהוא חכם :

וליהות

הענין כן כמו שהצענו רצוני שבכאן מושכל' אפשר שישגם החכם והנביא תמצא בדברי הנביאים דברים אין ספק באמתתם אצל בעלי העיון כמו יחוד השם יתברך אשר נזכר בתורה ומעשה מרכבה אשר נזכר ביחזקאל ובישיעה עליהם השלום ועוד רבים למטה מאלו מעיון נזכרו בדברי הנביאים עד שימצאו שם עינים הם כמו שושבלות ראשונות לבעלי העיון וכאמרו וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד הצור תמים פעלו ומה שנתבאר בתורה מהכרת הצומח אל המטר ועבודת האדמה כאמרו כי לא המטיר ה' אלהים על הארץ ואדם אין לעכוד את האדמה ומה שנתבאר מעליית האד מן הארץ כאמרו ואד יעלה מן הארץ ורכס כמו אלה והנה ייחדו אלו ההשגות שאין בהם ויאמר ה' וידבר ה' ויהי דבר ה' אלי ודוניהם ואם היה שימצא דבר מזה החלק העיני במה שיש בו הוראה על היותו נבואי הנה יהיה זה לערוכ אלו ההשגות ובהיות הענין כן כמו שהנחנו ה' א מבואר שחדוש העולם הנזכר בתורה אפשר מן החלק אשר אפשר התבאר לחכם מדרך עיון ואם אמר אומר אולי הוא מן החלק אשר הוא בלתי אפשר להתבאר לחכם אמרנו לו שאין זה טענה עלינו אם לא ביאר לנו היותו מהחלק ההוא ומה שגור הרב רבינו משה נ'ע בהמנע ההשגה בזה המבוקש אינו טענה עלינו אם לא נתבאר בטיל מה שנתחייב ממנו אחד מחלקי הסותר בזאת החקירה כמו שקדם והנה אפשר שנבאר פננים מה חיוב אפשרות האמת זה המבוקש מדרך עיוני וזה שאנחנו נמצא לכל בעלי העיון תשוקה טבעית לעמוד על אמתת זאת השאלה זה אילנים מן השגת כמו שזכר הפלוסוף וזכרו ג' הרב רבי משה נ'ע ונתבאר לנו בחוש מכל המעינים אשר הגיעו אלינו דבריהם והתשוקה הטבעית לא תהיה במה

די בעופק הכונה בו עם ישר הסדור והלשון הסבואר לא שיצורף אליו גם כן עומק הלשון ורוע הסדור *

והרביעית

כי המחבר כאשר יחויב לו הדבור בענינים חלוקים בלתי בודיעים קצתם לקצת וזהוה לעניינים ההם סדור מה במציאות או בטבע קדמויות ראוי לשנים והמשולש למרובע ראוי שינהיג בסדור הדברים ההם הסדור אשר להם במציאות: וזה יהיה סבה גם כן שלא ישמיט מהם דבר מן המחבר ושיהיו מקומות דרושי המספר יורג ידועים וזה המין מן הקדיפה הוא מצד העניין והמעין על צד היותר טוב * **והחמשית** כי המחבר פעמים יצטרך להקדימה אחת לבאר מבנה ענינים חלוקים וכאשר הזדמן שיהיה הראות אמתת ההקדמה חייב יותר קל ויותר נגלה בענין אחד מן העניינים ההם פוטלתו ראוי למחבר שיקדיב הענין ההוא מזה הצד ואם היה אפשר כן שיהיה יותר קשה פשוט הענינים מצד אחר וזה המין מן הקדיפה הוא כמו מחויב מצד המעין * **והששית** שבאשר יחויב באמות ענין מן העניינים קיום חלק מחלקי הפותר ובטול סותרו ראוי שיקדיב המחבר בטול הסותר לקיום החלק אשר יקיימנו כשיהיה אפשר לו זה כמו שיחויב לרפוא שישיחידל להסיר החולי קודם הקנתו מזג הכריאות * **והשביעית** שהמחבר כאשר יראה בדבריו באור ענינים אשר הם זרים למעין בהם מצד דעו' מה שהורגל בהם ונגד עליה עד שיוקץ בדבריו ואם לא יפצא בהם פתירה בדרך העיון ויהיה זה סבה להמנע ממנו השגה במה שכלל אותו הספר ההוא ראוי לו שיסדר דבריו בדרך יאות כה שיאמרוהו אל המעין וזה יהיה ממנו בהקדימו הענינים אשר לו יותר מעט מהזורר וכן יגרשוהו מעט מעט מהסירפח בנהלתו עד שלא יביאנו סת שהיטבע בו מהדעו' ההם להמנע ממנו האפית במבוקש ההוא וזהו מן התחבולות הטובות אשר יעשו כמור' רופאי הנפשים והנפשות והיא הכרחית להם מאד מצד תכונת החולה * וכך החויב לפהבר מצד הנחת העיון בהוא אשר הוא חולי מה והוא בלתי מרגיש בו אבל יחשבהו בריאתו לזה לא יאות לו קבול הענינים הרפואיים גם לא ישמע לרפוא * והחוליה שזה דרכו יחויב שיעתיקוהו אל הענינים הרפואיים מעט עד שלא יהיה מרגיש בהם הרגש חזק ולזה כאשר יראה המחבר דעות במעין אשר יאמת הוא הפכס הנה יחויב שיעקם ממנו מדרגה אחר מדרגה ולפי שזה בלתי אפשר ממנו אלא כרצונו כי אינן לו תחבולה להכריחו על זה כבת הזרוע והוא לא ירצח בעקירתם ממנו בשום פני' הנה ראוי למחבר שישתמש בעקירת השרשים ההם ככל הסכית אשר אפשר לו עקירתם ממנו בצד שלא ירגיש בו הרגש חזק עד שיסור הליו ורפא * ולזה צריך לו שישיחידל ש' עדרו מונותה השרשים ההם קודם שישיחידל בעקירתם וגם במזונות ההם יצטרך לו סדור מה בזה רוצח לומר שיעדר ראשונה המזון אשר ירגיש יותר מעט בהעדרו וכן לא יסור מדרגה אחר מדרגה עד שיעדרו כל המזונות אשר יזון בהם השרש ההוא ואז יקל לו לעקור השרש ואולי יעקף מעצמו ואם יקרה שכהעדר מזון מה מן השרש ההוא ישיבהו המחבר מזון למה שיקיימנו או ירצה לקיימנו יהיה אז יותר כמי שירצה בכלחמה למעט העזריל למרגנדו ולאם יקרה עם זה שישכב עזר לו כמד החזק על כן בעל ריבו משני צדדים מצד חולשת בעל ריבו ומצד חוזקו בעצמו וזה המין מן הקדיפ' הוא מצד המעין על צד היותר טוב וכמעט שהנא מחויב לפי מה שהקדמנו זכרו * וכאשר התבאר הסבות אשר יחייבו הקדמת קצת עניני לקצת לא תש' ממני אתה המעין שבארי לך הסכה בהקדימו החקירה משאלה אחת מהשאל' הקודמות על זולתה או בהקדימו בשאלה אחת בעצמה בטול ענין סת' לבטול ענין אחר או אמות ענין מה לאמות ענין אחר כי יאחר וכול לבחון הסכה אשר בעבורה סדרנו זה על זה הסדור והוא מבואר לפי הסכות הקודמות שאפשר היות שם שני ענינים ראוי להקדים האחד לאחר שיהיו והאחר לו מצד האחר * והענינים אשר זה דרכם ראוי שיחייב המחבר כי זה מהקדימות יותר ראוי בדבריו ההם ובהיו הענין כן הוא ראוי שלא תקשת עלינו ככמו אלו הענינים מדוע הקדמנו זה הענין לזה הענין * ויהי

מה שאפשר להשגת האמת כמו שבארנו במה שהחלנו לפרש מדברי התורה * ולזה היה מנהגנו כאלו הדרושים לחקור בהם חקירה שלמה תחלה מצד העיון ואחר כך נתבאר לנו שמר' שהביאונו אליו העיון כדבר דבר מאלו הדרושים הוא דעת תורתנו ובקצת אלו הדרושים הישירנו למצא האמת הישרה נפלאה מה שבא מזה בתורה * וראוי היה להיות כן לפי שהתורה תכוין להגיע המתנהגים בה אל השלמו' האנושי בתכלית מה שאפשר כמו שבארנו בפירשנו לדברי התורה * ובהיות הענין כן והיו ככאן דרושים עמוקים מאד יקשה לאדם ההגעה אליהם הנה מן הראוי היה שתישיר אותנו התורה להגיע אל אמתתם * X והוא מבואר לפי מה שקדם שחקירתנו בזה הספר תהיה בהכרח בענינים חלוקים ויחויב לנו לבאר הסכה אשר בעבורה הקדמנו קצתם לקצת * ואם בארנו הסכה בכל ענין וענין יקרה בזה ההכפל בעניני' אשר הוקדמו קצתם לקצת לפכה אחת בעינה * על כן ראינו להגיע הצעה תבאר תעלומות סדור זה הספר עד אשר לא נצטרך להזכיר הסכה בכל ענין והיא זאת * **דע** כי הסדור בדברים פועל מאד להגיע המעין לתכלית המבון בדברים ההם וזה אצילנו לשבע סבות קצתם על צד החיוב וזה אם מצד העניין * ומצד המעין * אם מצד המעין לבד קצתם על צד היותר טוב וזה אם מצד הענין אם מצד המעין אם מצד שניהם יחד *

האחת כי יש שם ענינים קודמת ידיעת קצתם בטבע לקצת קדמית ידיעת הקדמו' לידיעת התולדה המחויבת מהם וזה אם בחכמה אחרת ואם בשתי חכמות כמו שהעניינים הלמודיים תקדם ידיעתם כטבע לעניני' הטבעיים ואם הנושא האחד יותר כולל מן האחר וזה כי הלמודי יחקור בגשם מוחלט והטבעי יחקור גם כן בגשם מוחלט אלא שהנא יחקור בו מצד שהוא פתגוע ולזה היו בחכמה אחת עניינים קודמים קצתם לקצת בסדר ובטבע והיו קצת החכמות קודמות בסדר ובטבע לקצת וזה המין מן הקדימה מחויב מצד הענין והמעין * **והשנית** הקדמנו העניינים הכלולים לעניינים היותרים לפי שכזה הדרך

התיונה ההקדמות הלכותות לאמת העניינים ההם ראשונה ינשאנו נשואם על נושא בדרך מהו ולא יקרה בזה הכפל וזה המין מן הקדימה הוא כמו אמצעי בין מה שהוא מחויב משני הצדדים ומה שהוא על צד היותר טוב משני הצדדים ואם היה היותר מחויב משני הצדדים יותר ראוי * **והשלישי** כי המחבר הוא מבואר שלא יחבר לעצמו

אבל להשפיע לזולתו ולזה ראוי לו שישים השתדלותו לסדר דבריו בדרך יגיע ביה המעין אל תכלית הכונה בספר ההוא נפשו זה יחויב לו שיחזיקו הלמוד בקל * ואם לא היה הקודם מודיע המתאחר בעצם וזה המין מן הקדימה הוא מצד הענין בעצמו על צד היותר טוב * ומצד המעין אשר לו היתה הכוונה בחבור הספר ההוא הוא כמו מחויב וזה כי בזה ריגיל ויחנך עצמו בחכמה ההיא עד שישוב לו בזה הדרך הקשה קל אבל המתכרים אשר לא ינהגו כמו זה הפנהגה אלא שהם מוסיפין העלים והסתר מצד סדורם בדבריהם או לעומק לשונם עד שישומו הדברים הקלים קשים ההם כפסידים הכונה אשר בעבורה יחבר כל מחבר כי הם לא די שלא יועילו למעין לא שיוסיפו לה' פכוכותו סבוכה * האלהים אם לא שתהיה כונת המחבר להעלים מהתמוך המעין' שלא יבינו דבריו לא יחידים להיות דבריו בשיובנו להמון מזיקים * ואולם לפעמים יהיה זה לתחבולה מן המחבר וזה כי בשערו כמות פאטריו או ב בחולשתם יתקן להם לשונות עמוקים וצחים ויחבר להם עוד עניינים יבחיילו המעין הבהלה חזקה עד שיסתיר זה ממנו מה שבכאמרים ההם מן המוכ או מן החולשה במה שהוטרד עיונו בהכנת הלשונות ההם והעניינים עם מה ששם בהם המחבר מן העולם ומשיכת הלבבות למה שירצהו מבהילים אותם אבל אנחנו כונתינו בזה הספר הפך הכונה ההיא וזה שאמחנו נצרה שנשים הרחבת הלשונות ובאורו וטוב הסדור כונתינו למעין מבואר עם עמקה לא שיתסיר ממנו עומק הלשון ורוע סדור העניינים מום הכונה וחולשתה * ולואת הסכה לא השתמשנו בו במריצות נאות ובלשונות עמוקים כי

הקדמה

בכללם ולזה הוא מבואר שאין ראוי לאחד מהמעיינים בדברינו
שישנה דבר במה שכללו זרם הספר לא בסדרו ולא בענינו
ילא כשיבאר בו דבר כי הוא אולי יפסיד כונתו * **והנה**
חלקו זה הספר הראשונים הם ששה *
הראשון הוא המאמר בהשארות הנפש * **והשני**
הוא בהודעת העתידות :
והשלישי הוא בדיעת השם יתב' בדברים : **והדביעי**
הוא בהשגת השם ית' כנמצאות *
והחמישי הוא בגרמים השמימיים ובמניעיהם ובמדרגתם
קצתם עם קצת ובמדרגת השם יתברך שהם לפי
מה שאפשר לנו *
והששי הוא מאמר בהדווש העולם וכללנו בו המאמר
באותות ומופתים ובמה יבחן הנביא *
ובכאן התבאר כונת הספר הזה ותועלתו ומה שיורה
עליו שסודו ותלקיו ההכרחיים וסדרגתו
והוא הסכום הנה *

הודיעני דרך זו אלך כי אליך נשאתי את נפשי *
ה' נתני בצדקתך למען שוררי הישר לפני דרכך *
פאוּיבי תחבבני מצותיך כי לעולם היא לי *

המאמר

והיה ראוי להקדים האחד לו לאחת מהסבות הקודמות כי כבר
הקדמנוהו גם כן לאחת מהסבות הקודמות והוא מבואר שאם
עשינו הענין בהפך תפול השאלה גם כן וכמה שאין ספק בו
עלפי הסבות הקודמות או רובן יחויב למעיין בספר מה שלא
יעויין במאוחר קודם עיונו בקודם אם הירר המחבר מי שמסדר
דבריו סדור טוב לפי הסבירות הקודמות ובחויב העיון למעיין
בקודם הספר קודם עיונו במאוחר סבה שמינית והיא שהמחבר
לפעמים כאשר יהיה אפשר לו זה ישען במאוחר מדבריו במה
שהתבאר בקודם ולזה לא ירחיב בו הבאור במקום ההוא שאם
הרחיב בו הבאור עוד היה זה ממנו כפל וכותר אין צריך לו ואם
הקדים המעיין עיונו במאוחר יקרה לו שלא יבינהו או יבינהו
בזולת כונת המחבר ובהיות הענין כן ראוי לך אתה המעיין
אם תרצה לעמוד על אמתת זה הספ' שתמשיך עיונך בו בסדור
אשר סדרנוהו אנחנו שאם לא נהגנו בו זרם המנהג תבולבל
כלבול חזק ברוב עניניו והבלבול ההוא הוא ממה שלא יעלים
ממך בעמך על תעלומות זה הספר וסודותיו וראוי שלא יעלים
ס' המעיין בדברינו שזה הספר לא נפלו בו הדברים מנולת עיון
אבל נפל בו מרה שנפל אחד התקירה השלימה באופן שלא
ישאר ספר במה שכללו זרם הספר והוסרו בו גם כן הרכבה
מהסקירות הנפולות בחכמות בכללם כמו שיתבאר למעיין
בחכמות והרגיש בספקו ההסוקימו בו עם זה הפנות התוריות

המאמר הראשון

שכל משכיל עצמותו ולא ישכיל מה שכבאן י זכאן דעת רביעי לקצת המתאחרים בזמנינו זה והוא שהם יחשבו שיצא ההכנה הוא שכל נבדל הוה בעצמותו לא מדבר

הפרק השני ואחר שכבר זכרנו דעות הקודמים במהות השכל ראוי שנזכר מרה שימצא מאופים ההראות ברעת דעת מאלו לפי מה שמצאנו בדברי הקודמים או ככח דבריה' זה שכאשר היו הטענות המקיימות דעת דעת מאלו מוכנות אצלנו יקל לנו יותר העמידה על האמת במ זורח ג'כ הישרה נפלאה לנפילת האמת בורה הדרוש כי כאשר היו עכנו הקדמות רבות מקיימות אחת אחת מהחלוקות אשר יהיו בזה הדרוש יקל לנו יות לבאר מהם מה שיש לו רושם בהגעת האמת בזאת החקירה כמו שקדם' ונאמר שכאשר יחשב יהיה דעת אלכסנדר מסכים למה שירצהו ארסטו' ולמה שיתחייב מרשויו אם למה שירצהו לפי שארסטו קרא אותו שכל היולאני זה' למה שיוה' כי ארסטוטלו יראה שזאת ההכנה אינה בשכל נבדל אבל לה דבר ילך ממנה מדרג' ההיולי ואם למה שהתחיי' מרשויו כי ארסטו יעשה שרש בזא ההכנ' ה'ל השכל ההיולאני שאינה דבר מהנמצאות ודמה אות' מפני זה אל ההכנה אשר כלוה לקבל הכתיבה וזה אשר השרישו ארסטו מענין זאת ההכנה הוא מחויב וזה שמה שיהיה כחיו על דבר יחויב שלא יהיה דבר בפועל ממה שהיה כחיו עליו כי הכח והפועל הם סותר' ולמה שהיה זה ההיולאני כחיו על כל הצורות באופן מה הנה הוא א'כ אינו דבר בפועל מהצורה' ועוד שאם היה דבר מהצורות היתה הצורה היא מונעת אותו מקבלו צורה אחרת כמו שהתבאר בספר הנפש ולזה יחויב בזאת ההכנה שלא תהיה דבר מהנמצאות וזה אמנם אפטר שיצוינו אם הונחה זאת החכמה שכל היולאני על צד שיאמר אלכסנדר וזה שאם הונחה שכל נבדל הוא פן השקר שתהיה ככאן צורה נבדלת עומדת בעצמ' אינה צורה מן הנמצאות' אולם כאשר הנחנו זאת ההכנה כנושא על הצד שיאמר לכסנל' הנה צדק בהכנה שאינה דבר מהצורות הנמצאות אבל היא כתיבת עליהם ואינה העדר פשוט כי הכח איננו העדר פשוט' ועוד כי בזה הצד אישר יראה אלכסנדר לא יקרה בטול ממד שיאמר מהותיה וההפסד לאדם וזה כי הצורה אשר הוא בה מה שהוא תהיה בזה האופן מתחדשת בהיותו ונפסדת באופן מה כהפסדו וזה דבר ראוי כהוה ונפסד לפי שכל הוור' נפסד בצורתו ה' המתחדש' בו אחר שהוכן החמר לקבלה' ואולם כאשר הונחה זאת הצורה נבדלת בלתי הוה ולא נפסד כמו שירא' תמססיוס הנה יתו' מזה בטול חזק כהיות האדם והפסדו אין הגלם מסנו בשופ פנים זה שכאשר הונחה זאת הצורה בזה האופן הנרה לא יסנע הענין כה באחד משני פנים אם שנגיש סצורת ראובן דרך משל היתה נחבאת בחמר אשר נתהוה ממנו וראובן טרם התהווה וכשיוכן החמר ויקבל כח ההזנה וההרגש תראה פעולת' או' שנגיש שתעקק אליו בהתהוותו ואולם אמרנו בצורה שתהיה נעתקת בעצמותה הוא שקר כי כבר התבאר בטבעיות בספר השמע חויב היות כל מתנועע גשם וכאשר נניח בצורה הזאת שתה' נחבאת בחמר אשר יהוה ממנו האדם חויב עוד אם שתהיה נעתקת וכאשר לו כהדוש החמר ההוא או שתהיה נחבאת בחמר אשר יתהוה ממנו זה החמר וכאשר היה שקר שתהיה נעתקת הנה יחויב שתהיה נחבאת בחמר אשר יתהוה ממנו זה החמר ופיה יתחייב מזה שתה' נחבאת בחמר שלישי וזה אל לא תכלית עד שיתחייב מזה שיהיו כל החמרים ההיום הנפסדים בעלי שכל אנושי וזה תכלית הבטול והגנור' וזה השקר בעינו יתחייב כשנחקר מואת הצור' בהפסד האדם אם היא נעתקת או היא נשארת נחבא כ' זוהי ההכנה אינה נבדלת והיא הוה ונפסדת' ואם יאמר אומר שזה הבטול לא יחויב מהנחת זאת הצורה נבדלת וזה כי מפני שהיא

בהשארות הנפש והוא נחלק לארבעה עשר פרקים • **הפרק הראשון** נזכר בו דעות הקודמים במהות השכל האנושי :

הפרק השני נזכר בו מה שיש מאופני ההראות לדעת דעת מאלו והדעות

הפרק השלישי נזכר בו מה שיבוטל בו דעת דעת מאלו והדעות מפני הראיות אשר זכרנום שיקויים בהם דעת דעת מאלו והדעות

הפרק הרביעי יתבאר בו בטור קצרת אלו הדעות באופן שלם :

הפרק החמישי יתבאר בו לפי מה שאפשר לנו בו ממהות השכל ההיולאני

הפרק השישי יתבאר בו מהות השכל הפועל לפי מה שאפשר לנו בזה המקום

הפרק השביעי נזכור בו דעות הקודמים בענין השארות השכל ההיולאני

הפרק השמיני נזכור בו מרה שיש מאופני ההוראות לדעת דעת מהם

הפרק התשיעי נבאר בו שלא ימצא באלו ההוראות מה שיקויים או יבוטל בה דעת מאלו קיום אמת' או בטול אמת' •

הפרק העשירי נבאר בו שהשכל הנקנה הוא נצחי

הפרק האחד עשר נבאר בו שאי אפשר שישגי השכל הפועל עד שיהיו שניהם דבר אחד מכל הפנים

הפרק השנים עשר נחקר בו בהיתר כפקל' מה יקרו במה שבארנו בענין ההצלחה האנושית

הפרק השלושה עשר נחקר בו בהיתר ספקות מה יקרו בענין השפעת השכל הפועל לשכל ההיולאני אלו המושכלות אשר יקנם

הפרק הארבעה עשר נישור בו המעיינים בדרכינו אל שאין ראוי שיעזב מרן שתחייבהו האמונה מפני מה שיראה שכיבא אליו העיון

הפרק הראשון בעבור שהיה השכל היותר ראוי פחלקי הנפש שיחשב בו ההשארות והנצחיות לפי ששאר חלקי הנפש מביא מענינם שהם נפסדים

בהפסד החומר להיותם עושים פעולותיה' בכלי נופי' הנה ראוי קודם שנחקר מענין השארות הנפש אם הוא נמצא אם לא ואם היה שיהיה נמצא איך הוא נמצא שנחקר מהותו השכל האנושי כי ההשארה וההצלחה האנושית הם ממשונו ואין ראוי שנחקר ממשונו הדבר קודם שנדע מהותו כי מה שלא יודע מהותו לא יודעו משיגו ולמה שכבר התחלפו הפלוסופים

בזה חלוק' רב ראוי שנחקר תחלה בדעותיהם בו ומה שנמצא אותו ישר נקחהו מהם ומה שנמצא אהו-בלרני ישר נבאר הצד אשר יפול בו האמת בבטולו וכזה האופן נסיר מהמעיינים מה שהחזיקו בו מדעות הקודמי' אשר הם בלתי ישרות ולא ימנעם מה שגילו עליו והרגילו להאמינו נתגעת האמת בזא החקיר' •

ונאמר שהפלוסופים נתקדמים נחלקו בזה לשלש דעות • **הדעת האחת** היא דעת אלכסנדר והוא יחשוב שזאת ההכנה ר'ל השכל ההיולאני הוא בנושא כאלו האמר הנפש בכללה או חלק מהחלקיה כמו הנפש המדמה או הצורות הדמיוניות הנמצאות בה' שהוה אינו בעצמו דבר זולת ההכנה • **והדעת השני** הוא דעת תמססיוס והגמשיכים אחריו והוא יחשוב שזאת

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

ההכנה היא שכל נבדל בלתי הוה ולא נפסד' **והדעת השלישי** הוא דעת בן רשד בבואורו לכפר הנפש והוא יחשוב שזאת ההכנה היא השכל הפועל בעצמו אלא שמצד דבקותו בנתו הכנה וימצא לו כח על שישכיל מה שכבאן ר'ל אלו המושכלות אשר הם נסמכות אל העניינים המוחשים הנמצאים חוץ לנפש כאלו האמר אפרטו שכל תי מרגיש וכל אדם מדבר ומה שידם לזה ומצד עצמו הוא

הצורה ומפני זה היה אפשר בו שישכיל ההעדף ר"ל מפני השינוי עצמותו רק מן הצורות ובהיות העניין כן הנה יראה שמה שתקרא לו ההכנה לקבל המושכלות הוא בהכרח צורה ומזהם שכבר יראה בכחו המשיגות ההיולאני שההיראה היא זולת המושג בפספר והמשל שהמרא' אשר

בכה הוואה בעת ראותו הנראה איננו המראה אשר בדבר הנראה בעצמו כמו שאין החוכם אשר במתחמם הוא בעינו החוכם אשר במתחמם וזה מחוייב להם מפני קבלת הדבר קבול היולאני כי המקרה האחד במפספר אי אפשר שהיה בשני נושאים בשום פנים כ"ש שהיה בהם יחד ואולם זאת ההכנה אשר בנו ימצא בה ההשגה והמושג דבר אחד בעינו וזה שהמושכל אשר השכילוה הוא בעצמו כד שנינו לנו ממנו לפי שהמושכל הוא הטבע הכולל הנמצא לדבר דבר והטבע הכולל לא יתרבה בשום פנים והמשל כי האדם אשר הוא מין לא ימצאו ממנו שנים בפספר ואמנם יתרבה הטבע הפרטי ובהיות העניין כן הנה ירא' לזאת ההכנה שהוא ראוי שהיה נבדלת * **ומהם** שכבר יראה בכחות המשיגות ההיולאניות שהם מחפעירות הפעולות מן

עם ההשגה ולזה כאשר נטינו מכווץ חזק אל מוחש אחר חלוש ממנו לא נוכל מיד להשיגו על אמתתו והמשל כאשר הבטנו בשמש דרך משל ונטינו ממיז אל מוחש אחר לא נוכל להשיג אותו על אמתתו וכן העניין בשאר החושים וזה מחוייב להם מצד קבלת מה שיקבלוהו קבול היולאני באופן מה ואולם בזאת ההכנה אשר בנו הו' בהפך רצינו שכאש' נטינו ממושכל עמוק אל מושכל קל ממנו הנה נשיגה בקלות יותר קלה זה מה שיחשב שיראה מזה שזאת ההכנה היא בלתי היולאנית * **ומהם** שזאת ההכנה מפני שנתעצמנו בה והיא רבדל לנו יחוייב שתהיה עצם ואם הונח ענינה על האופן

שיאמר אלכסנדר לא תהיה בעצמה עצם ולא חלק עצם אבל היא משיג משיגי הנפש המדמה או הצורות הדמיוני' ואולם כאשר הנחיתה שכל נבדל היתה עצם בעצמה והתאמת בה שתהיה הבדל לנו * ואין לאומר שיאמר שאף על פי שאין ההכנה עצם הנה נושאה הוא עצם בלא תאמר הנפש המדמה והנושא הזה יהי' הבדל לנו כמו הענין בשאר ההכנה שנשמשם הבדלים מפני נושאים אשר יסודרו אליו ההכנות מהם כי זה המאמר יראה שאין פנים לו לפי שאין הנפש המדמה הבדל לנו וזה שכבר תמצא לשאר בעלי חיים * **ומהם** כמו שהנושא להכנת שאר הדברים יקבל

צורה המנעת מן ההכנה כשהצא' הפעל הנה ראוי שהיה העניין כן בזאת ההכנה אשר בנו לקבל המושכלות ולפי שמי שיקבל המושכלות הוא שכל ראוי שהיה הנושא לזאת ההכנה שכל לא שתהיה ההכנה בסוג ונושאה בסוג אחר ר"ל שתהיה ההכנה מקבלת המושכלות מופשטת מנושאה * וכן שיחוייב לדעת אלכסנדר ואמר אלכסנדר גם כן בבאור ר"ל שזאת ההכנה תקבל המושכלות קבול לא יתערב בו נושאה ר"ל הנפש המדמה או הנפש בכללה או איזה שהונח נושא לה לפי שדעת אלכסנדר שאם הית מעורב בה נושאה הנה עם שלא יהיה אפשר לר' ששינוי העניינים הכלליים לפי שאין מדרך הכח אשר לנושאה שיקבל כי אם הדברים הפרטי' הנה תמנענה הצורה אשר לנושאה מלקבל צורה מן הצורות כמו שהתבאר זו כולו בפספר הנפש * הנה ל' הם הראוי' המקיימות דעת תמססיוס' והם בעצמם מבטלות דעת אלכסנדר לפי מה שיחשב מהם * **ואולם** מה שיקי' דעת בן רשד הנה מה שיאמר בזאת ההכנה שהיא מתורונה

ונפסדת ר"ל שזה יקרה לשכל הפועל מצד דבקוהו בנו שהיה הכנה לבד וזה הדבקוהו יתחדש באיש ואיש מאישי האדם ויפסד בפסדס' יהיו הראיות אשר זכרנו המקיימות דעת אלכסנדר מקיימות אותו * **ומה** שאמר בעצם זאת ההכנה שהוא השכל הפועל הנה הראיות אשר זכרנו המקיימות דעת תמססיוס מקיימו' אותו * וזה כי הוא הרכיב בזה המאמר ב' ל' דעות באופן וכבר יראה יותר דעת בן רשד מדעת תמססיוס מפנים אחרים וזוהי הפנים אשר זכרנו המקיימי' דעת אלכסנדר ואכן רשד שהם מבטלים דעת תמססיוס כמו שקדם מהם * **מהם** שכבר יחוייב להמססיוס שתהיה ככאן ההכנה בעצם נבדל

קרובה להם וכמו דבקוהו זה השכל ההיולאני בנו לפי דעת תמססיוס שהוא צורה קרובה לנו * ואמנם יצויר שהיה התמך רק מהצורה כאשר תדבק בו דקות אינו בעצמו ואולם כאשר תדבק בו דקות בעצמות כמו העניין בצורת הגרמי' השמסיוס לא יצויר זה בשום פנים כי זאת הצורה תשים החיים בהם בכללות גופם ואם היו רקים מהם היו גופים מתיים אבל נרצה כשנקרא זאת הצורה נבדלת שלא תהיה פעולתה בכלי גופי כמו העניין בצורות ההיולאניות וזה מבואר למי שעיין בדברי הפלוסופי'א בזה ועוד שאנחנו ואם הודינו שהיה הגרמי' השמסיוס רקים מהצורה הנבדלת הנה לא תחוייב מפני זה ההודאה כשהתמך אשר לאדם רק מהשכל ההיולאני אבל יתבאר שזה בלתי אפשר לפי שזאת הצורה היא מחפערת בעצמותה באיש ואיש הפעולות מתחלפות עד שהיא באיש אחד יודעת ובאיש אחר ככלה או טועה כמה שהיתה יודעת באיש האחר ולזה אי אפשר שתהיה הצורה אשר ליועד היא בעי' הצורה אשר לטועה או לככל כי אי אפשר כצור' האהת במספר שתהיה יחד יודעת וטועה בדבר אחד ובהיות העניין כן הנה יחוייב שתהיה זאת הצור' דבקה עם כל אחד מאישי האדם על שהם צורות רבות במספר ויחוייב מזה הפסק הקודם וכבר התבאר מזה גם כן המנע היות נבדלת באופן מה כמו שיתבאר אחר זה ר"ל כי מפני חיוכ התרבותה ברבוי הנושאים יתבאר שאי אפשר בה שתהיה נבדלת כי הצורה הנבדלת אי אפשר בה התרבות כמו שהתבאר במקומו * ועוד שכבר יראה כי שהמיוחדות שסמנול' הצורות ההיולאניות כמה שהם היולאני' נמצאות בזאת הצורה ר"ל השכל ההיולאני * וזה שכבר יראה בצורה ההיולאנית במרה שהם היולאני' שחודשם במרה שימצאו בו נמצא' בעצמותו שהם מתרבוהו ברבוי הנושאים * **מהם** כן בזאת הצורה שחודשה נמשך לשני החשי' אשר ימצא' בו כי הוא יוכן תחלה לקבל בה ההנחה והחוש קודם שיתראה בו זאת הצורה והיא ג' כ' שהרבה ברבוי הנושאים עד שצורת ראובן דרך משל היא זולת צורת שמעון במספר שאם לא הונח כן היה מחוייב בצורה האחרת במספר הסכלות והידועה יחד בדבר אחד בעינו ר"ל אם הונח שכל האיש החכם עם שכל האיש הסכל אחד בעינו * וזה בתכלית הנחת והבטול * והנה היה אפשר בזאת הצורה שתתרכה ברבוי הנושאים לה כאשר הונחה על האופן אשר זכר אלכסנדר * ואולם כאשר הונח על האופן אשר זכר תמססיוס לא יהיה אפשר בה שתתרכה כי העצמים הנבדלים לא יתרכו לא אם יהיו מתחלפי' במין כמו שנתבאר במקומותיו הנה אלו הראיות המקיימות דעת אלכסנדר והם בעצמם מבטלות דעת תמססיוס * **והנה** לדעת תמססיוס ג' פנים מההראות מהם כי

ההכנה שהיא נבדלת לפי שכבר תתחזק השגת' בעת חולשת הכלים החמריים ר"ל בעת היתנה ואלו היתה היולאנית היתה בהכרח הנושאה לה יותר חלוש בעת ההיא והיה מחוייב מזה שתחלש פעולתה * והמשל כי כמו שהכח הוואה יחלש בזמן לחולשה נושאו כן יחוייב בזאת ההכנה אם היתה היולאנית אבל זה הענין נמצאהו בהפך ר"ל ששכל הזקן יות' ולזה יראה שתהיה זאת ההכנה נבדלת * **ומהם** שכבר יראה בכחות המשיגות ההיולאניות רבוי הכלתי בעל תכלית לפי שהם יקבלו מה שיקבלוהו קבול פרטי מצד קבלת אותו קבול היולאני * והמשל שהכח הוואה ככר ישיג זה הצבע אשר בזה הנראה אשר הוא בזה השטח ובוה התמונה אשר לזה הנראה לפי שהיא מקבל אותו קבול היולאני באופן מה ר"ל שכבר נרשמה בראותו זאת ההשגה רושם פה והיה מחוייב מפני זה שהיה הנראה לו בשטח מקבל וכתמונ' מונבלת ולא ישיג הצבע שפוטחל אבל ישיג זה הצבע ואולם זאת ההכנה נמצאת שופטת משפט בלתי תכליתי כי היא תשיג הנזרות הכוללות והגדריים אשר כל אחד מהם הוא משפט על רבוי בלתי בעל תכלית הנה אם כן כבר יראה מזה שהשכל ההיולאני נבדל * **ומהם** שכבר יראה בזאת ההכנה שהיא צורה ואינה הכנה גמורה כמו שיאמר אלכסנדר וזה שאנחנו נמצא השכל ההיולאני עם היו' פדרכו להשיג הצורות הנה הוא ישיג זאת ההכנה רקר' מן

זוה כיכשיתאמת לנו כזה האופן אי זה מאלו הדעות הם כחפים יקל לנו יותר למצא הדעות הצודק אם אחד מהדעות אשר זכרנוהו או זולתו אם היה שיהיו כלם כוזבים : **ונאמר** כי מה שאפשר שיקיים בו אלכסנדר דעתו ממה שהשרישו ארסטוטלוס כמבצע זה השכל ההיולאני יבוטלבו בלי ספק דעת תמסטיוס' והדעת הרביעי אשר זכרנוהו לקצת המתאחרים' וזה שהם יראו בזאת ההכנה שהיא עצם אחד נבדל הוא שכל או הוא נושא לה ובהיות הענין בן הגנה היא מעורבת עם צורה או היא בעצמ' צורה ואיך שהיה הנה יחויב שלא יהיה אפשר בה שתשכיל כל הצורה כי הדבר יהיה אפשר בו שיקבל כל הדברים מפני היותו משולל מכולם וזוה האופן יקבל דרך משל הענין כל המראים וחוש הטעם כל המטעמים ר"ל מצד היותם משוללים מכל אן הדבר אשר ישנום ולזאת הסבה ימצא כאשר קרה לחוש הטעם שיהיה בעל טעם לא יהיה אפשר בו שישנו כל המטעמים ולזה יאמר ארסטוטלוס שאם היה זה הכת מעורב עם צורה מהצורות היתה הצורה ההיא מונעת אותו שיקבל שאר הצורות או יקבל על זולת מה שהם כמו הענין בחוש הטעם כשהיה בעל טעם שאם היה שיהיה משיג המטעמים הנה הוא משיג אותם על זולת מה שהם עליו מהטעם' **וכבר** אפשר שיאמר אומר שזאת הטענה גם כן מבטלת דברי אלכסנדר וזה שאם היה הנושא לזאת ההכנה הנפש או חלק אחד מחלקיה כמו שיאמר אלכסנדר הנה היתה זאת ההכנה מעורבת עם צורה מהצורות והיא הצורה אשר לנושאה' **אלא** שאלכסנדר יתיר זה הספק בשיאמר בזאת

ההכנה שהיא מקבלת המושכלות קבל בלתי מעורב עם נושאה והנה הנושא לה הוא תנאי במציאותה לא בקבולת המושכלות כמו שזכר זה אבן רשד מאלכסנדר בקצורו לספר הנפש' והנה הוטבע בזה מדרגות וזה כי קצת הדברים אשר לנושא הכנה לקבלם יקבלם קבול אמתי לעצמו ר"ל שהוא יתפעל באופן מה ממין סדר שישנהו כמו הענין בחוש המשוש וזה שהוא יקבל הענינים אשר ירגישם באופן סדר רצוני שהיא בעצמו יתחמם או יתקרר על דרך האמת חמום מה וקרור מה ואם אינו במדרג החום והקרור אשר ירגישוהו שאם היה הענין בן היה מחויב שיהי הרגשתו החום והקרור בזמן לפי שהוא מתחמם בזמן או מתקרר בזמן וזה סוג' הכטול כי אנחנו נראה שתכף שתמשש דבר אחר נרגיש בו' ועוד שאם היה סהכחת זר ההרגש שיהיה זר החוש מתפעל תחלה מן האיות אשר ישנו הנה יהי זה בלתי אפשר לו שירגישוהו כי הוא אמנם ישנהו מפני השוני אשר בו כמו שהתבאר בספר הנפש' וקצתם יקבלם בדרך ממוצע בין הקבול המעורב ובין הקבול הבלתי מעורב. קבול חוש הראות כי אין כלי זר החוש מצטבע בזה בעצמו ולזה היה אפשר שיקבל ההפכים יחד כמו שהתבאר במקומו והוא גם כן בצד מה מעורב בהיולי ולזה היה שלא ירגיש אחר שהרגיש מוחש חזק מוחש מה למטה הרגש שלם והנה החוש המשותף הוא יותר רחוק מקבול המוחשים קבול מעורב בהיולי לפי שהשתנו היא יותר רוחנית ואחר כך יהי הדמיון יותר רוחני ר"ל שקבולו יותר מעט מעורב בנושאו ולזה היה הדמיון נמשך אל רצונו עד שהגיע הטבע להכנה תקבל הדברים קבול בלתי מעורב עם ההיולי והנושא לזאת ההכנה כלל והיא זאת ההכנה ר"ל השכל ההיולאני כמו שהתבאר מענינו כמה שאין ספק בו'

ואולם תמסטיוס והמתאחרים אין להם תחבולה לצאת מזה הספק כזר האופן כי הם יניחו זה השכל הנושא לזאת ההכנה הוא המקבל המושכלות וכבר יתבאר גם כן כמה שיבא שאי אפשר שיונת הנושא לזאת ההכנה שכל שננתו בה שתקבל אלו המושכלות קבול בלתי מעורב עם נושאה' **ומה** שאפשר שיקיים דעת אלכסנדר ממה שימצא מההויה וההפסד לאדם הוא מבטל דעת תמסטיוס בטול אמתי כמו שבארנו אנחנו במה שאין ספק בו בזכרנו זאת הטענה והנה זכר אבן רשד הטענה בקצורו לספר הנפש בקצור ואם טוען על תמסטיוס והנמשכ אליו כי מה שזה דרכו מהצורות הנה אין דרכו שישלם בה בהויה נשם נפסד וזה סבורא מאד על האופן אשר בארנוהו ופסה

נבדל ר"ל ההכנה לקבל המושכלות וזה מבואר הבטול לפי שהכת הוא נמשך להיולי בהכרח ובו ימצא לבד וכשתמצא בצורות הוא במקרה מצד הנושא וכזר האופן יתכן שנאמר בצורות שיקבלו קצתם קצת כמו שהתבאר בס' הנפש והמשל שאנחנו נאמר בנפש הזכר שיש בה הכנה לקבול הנפש המרגשת מפני שהנושא לנפש הזנה יקבל הנפש המרגשת באמצעותה' ואולם לבן רשד לא יחויב זה הבטול לפי שהוא יניח שזה אמנם קרה לזאת הצורה ר"ל שתהיה מצד דבקותו בנו לא שיתכן בעצמה כן : **ומהם** שכבר יחויב לתמסטיוס שיהיה השלמות נצחי ר"ל השכל ההיולאני והשלמות האחרון אשר היה ראוי שיהיה יותר נכבד ממנו יהיה הוור נפסד' לפי שהוא יראה שהמושכלות מתחדשות בשכל ההיולאני ולהיותם מתחדשות יחויב אצלו שתהינה נפסדות כי כבר התבאר בספר השמים והעולם שכל הווה נפסד' ואולם לבן רשד לא יחויב זה הבטול כי השלמות האחרון אשר לנו אשר תשיג זה ההכנה הוא השכל הפועל בעצמו לפי מה שראה בן רשד הוא נצחי ובלתי הווה כי אם במקרה ר"ל מצד דבקותו זה השכל בנו לא שיכנע זה השכל מהשיג עצמו בעת הפעולה כי הוא משיג עצמו תמיד מצד מה שאינו דבק בנו לפי מה שאמ' אבן רשד' **ואולם** מה שיקיים דעת האחרוני אשר יניחו זאת ההכנה הווה ונבדלת הנה מר' שאמרו בה שהיא הוור תקיים אותו הראייה השלישי מהראיות אשר זכרנו המקיימות דברי אלכסנדר כי היא בזאת ההכנה שהיא בחושיה לא נצחית כמו שהיה מניח תמסטיוס' ומה שאמרו בה שהיא נבדלת הנה הראיות אשר זכרנו מקיימות דברי תמסטיוס מקיימות אותו ושאר הראיות אשר זכרנו המקיימות דברי אלכסנדר פבטלות אותן' הנה אלו הם הראיות אשר מצאנום בדברי הקודמים ומקיימות אלו הדעות ומבטלות אותן' ואף על פי שלא ימצא בזה האופן מהשלמות' והנה השלכנו המאמר בהם לפי מה שאפשר לנו כי בזה האופן תהיה חקירתנו בזה יותר שלימה' וזה כי הוא מחויב למי שירצה לשפט משפט' וזה בדרוש סדר שיטעון לקיים כל אחד מחלקי הסותר ואז יתאמת יותר בטול הדעת אשר יבטלהו וזה שאם יבטל דעת מה מהדעות ההכך ולא טען תחלה כל סדר שאפשר לקיים הדעת ההיא אשר יבטלהו הנה לא ישלם מדבריו בטול הדעת ההוא באופן שלם וזה סבורא מאד'

הפרק השלישי ואחר שזכרנו הטענות אשר זכרנום הקודמים או היו בכח דבריה באופן מה שאפשר בהם שיהיו מקיימות דעת דעת מאלו הדעות והם בעצמם מבטלו דעת דעתכמו שזכרנו הנה הי' סדר העיון נותן שנענין בטענות האלו ונברור בהם מה שיקיים או שיבטל קיום אמתי או בטול אמתי ממה שלא יקיים או יבטל קיום אמתי או בטול אמתי אלא שאין דרך לנו לאמת באחת מהטענות האלו שיקיים בה דעת מה מאלו הדעות קיום אמתי וזה שאם היתה זה אפשר הנה יהיה זה אם מצד שהטענה היתה מקיימת הדעת ההוא אם מצד שהיא מבטלת הדעת שהיא מקבילו' ואולם שנבאר זה מצד שהיא מבטלת בטול אמתי הדעת שהיא מקבילו הוא בלתי אפשרי' וזה שהוא מבואר במה שיבטל בו דעת מה בטול מה שלא יקיים בו הדעת אשר הוא מקבילו קיום אמתי לא אם היו ב' הדעות כל חלקי הסותר אשר שיפלו בזאת החקירה אבל בזולת זה הוא מבואר שכאשר יבטל אחד מהם לא יקיים אחד מהדעות הנשארות כל שכן שלא יקיים בו דעת מיוחדת מהם' ואולם שנבא זה מצד היותה מקיימות דעת מה מאלו קיום אמתי הוא רחוק וזה שהוא ממה שיתבאר בענין מה שיבטל מה שאנחנו זכרנו אותו בזאת החקירה שאין בה בטענה מאלו לקיים דעת מה מאלו הדעות ב' שלא יאמר בהם יותר מזה השעור ושמצייאות הטענה בזה הדרוש העמוק זה העומק הנפלא הוא רחוק מאד ולזה נניח זאת החקירה ר"ל החקירה אי זו מאלו הטענות יקיים בה הדעת אשר יחשב שיקיימה קיום אמתי ונחקר אי זה מאלו הטענות אשר זכרנו יבטל בה הדעות אשר חבטל אותו בטול אמתי כי בזה תועלת והישרה אל נפילת האמת במה שאנחנו כדרכו'

נמטה

שאפשר שיקיים בו אלכסנדר דעתו ממה שיראה שיתויב בזאת הצורה שהרכבה ברובי הנושאים יבוטל בו נסמן בסול אפתי דעתו המסמיוס והדעת הרביעי אשר זכרנוהו לקצת השתאחרים כמו שבארנו עם זכירתנו זאת הטענה במה שאין ספק בו * ואולם לאבן רשד לא היה זה טענה לפי מה שישבש כי ה'כבר יודה בזאת ההכנה כי היא מתרבה במקרה מצד דבקות זרה השכל לאיש איש מאישי האדם ואם השכל אחד בעינו * ואולם מה שזכרנו בזאת הטענה שכבר ידאר בזאת ההכנה שהיא היולאני לפי שכבר יראה בה שחדושה נמשך לשנוי בעצמות כמו הענין בצורות ההיולאני' הנה לא יבוטל בזה דעת המסמיוס על כל פנים וזה שהיא לא יודה שתהיה מתחדשת כלל ולזה לא יאמר שתהיה חדושה נמשך לשנוי אבל יאמר שזה השנוי הוא בעבור חדושה הצורות ההיולאניות הנמצאות באדם כמו ההזנה והחיש והקוסה להם ובוה האופן יתבאר שלא יבוטל מזה הצד הדע' אשר זכרנו לקצ' המשתאחר' ואולם מה שאפשר שיקיים המסמיוס דעתו מפני התחזק השגת זאת הכנה בעת חולשת הכלים החמריים הנה יתבאר בקלות שלא יחוייב שזה בזאת ההכנה שתהיה נבדלת וזה שצורות ההיולאני' יקרה להם החולשה בפעולתם בעת חולשת הכלים הנושאים לא מפני חולשת הצורה אן כמו שזכר הפלוסוף לפי שמטע הצורה הוא אחד בכל אישי המין בהכרח כי הצורה הוא עצמות הדבר והעצמות לא יקבל הפחות והיתר * ואמנם יקרה זה לצורה מפני חולשת הכלי אשר תעשה בו פעולתה * והמשל שאם היה לזקן עין פעולת הכחור היה ראותו כראות הכחור ובהיות הענין כן והית' זאת ההכנה לא תעשה פעולתה ככלי לפי שכבר התבאר מענינה שהוא מקבלת המושכלו' קבול בלתי מעורב עם צור' מהצורה' הנה לא יחוייב חולשת השגת' בעת חולשת נושאה אבל יקרה לר' שתתחזק פעולתה לפי שאן יחלשו הכחות הנפשיות החמריות ותמעט מפני זה פעלתם ותהיה פעולתה יותר ממה שהיתה בעת התחזק אלו הכחות בפעולתם לפי שהתעסקם בפעולתם משה שימנע זה הכח מעשו' פעולתו מפני שהנפש היא אחת ולא תגבל מפני זר' להשתמש בהשגת מתהלפות יחד השתמשות שלם * ואולם מה שאפשר שיקיים בהכנה שהיא נבדלת מפני השגתה הרבוי הכלית בעל תכלית הוא מבואר ג' שלא יבוטל בו דעת אלכסנדר בטול אפתי וזה שאמנם יחוייב בכח' המשיגות ההיולאניות שישנו הפרטי בצד הטבע הנושאה להם המקבל זאת ההשגה כי הוא יקבלה בהכרח במשיגו המהוש אשר היה בו פרטי לפי שאין סדרך הגשם שיקבל צורה רקה מקצת מקרים תהי' בהם פרטית ואולם זאת ההכנה לא תקבל מה שישניהו קבול מעורב עם הנושאה כמו שקדם לזה לא יחוייב ברה שיהיה מרה שתשיגהו פרטי כמו הענין בשאר הצורות ההיולאניות * ואולם מה שאפשר שיקיים בו המסמיוס דעתו מפני מה ששנמצאו מהשכל ההיולאני שכבר ישיביל זאת ההכנה רקה משאר הצורות כמו שהוא משביל הצורות האחרות ולזה יחוייב בזאת ההכנה שתהיה צורה סה הנה זאת הטענה כשנתבונן ברה היא טענה על המסמיוס לבטל דעתו לא לבטל דעת אלכסנדר וזה שאם היתה זאת ההכנה צורה או יהיה לה נושאה הוא צורה כמו שאם המסמיוס הנה יקרה לזה הכח בקבולו זאת הצורה בשיושילה שיקבל עצמו וזה בתכלי' הנגות ר' ל שיקבל הדבר עצמו ולא יקרה בזה הבטול בהניחנו בשבילים הנבדלי' שהם פשיגים עצמם כי אנתל לא אנה בהם שיהיו מקבלים עצמם פי אין בהשגתם קבול דבר אשר שלא היה להם * אמנם השיכל ההיולאני יקבל הצורות בהשכלו אותם וישלם בהם ולזה יחוייב בו בהכרח זה הבטול אם יונה הענין כמו שאמר המסמיוס ולא יחוייב מפני זה שנמצא לזה הכח שישנו העדר כלל האמר שישנו שהדבר בלתי נמצא לדבר או שהדבר בלתי נמצא כפוחלת עד שנאמר שהמכה ברה מפני השיגו זאת הצורה רקה מן הצורות ושאל לא הונח כן לא יהיה אפשר בו שישנו העדר לפי שאינו צור' וסדרך זה הכח שישנו הצורות כמו שנזכר בזאת הטענה וזה שכל בה משיג דבר יקרה לו

שישנו העדר הדבר הוא כי השגת העדר היא בהכרח לבם אשר ישנו הקניין לא לזולתו חרה פכואר במעט עין והמשל שחוש הראות ישנו המראה ולא השגת העדר המראה כי אם במקרה וכפני זה ישנו התפוס' אשר נמצא בה המרא' הסיווד אשר השיג אותו מצד כי אליה יכלה המראה יועד וכן זה השכל ההיולאני מפני שהוא משיג הצור' הוא פשיג העדר ובה האופן היה משיג זאת ההכנה ר' צוני מצד שהיא העדר ובה היה השכל ההיולאני בהפך השכלים הנפרדי' וזה שהפ' ישנו עצמם ולא ישנו זולתם ואולם השכל ההיולאני ישנו זולתו בעצמות ולא ישנו עצמו כי אם במקרה ולפי שהשגת העדר אינו קבול לזה השכל הוא מבואר שלא יחוייב שהנחתו בו שיהיה משיג עצמו על זה האופן שיקבל הדב' עצמו והוא הבטול אשר יחוייב למסמיוס מאת ההנחה * ואולם

מה שאפשר שיקיי' בו המסמיוס דעתו מפני מה שנמצא בזאת ההכנה שההשגה והמושג הוא דבר אחד בעינו מה שאינו כן בכחות המשיגות ההיולאני' הנה יתבאר בקלות ממה שקדם שלא יבוטל בזה דעת אלכסנדר וזה כי אמנם היה בשאר הכחות המשיגות ההיולאניות ר' ל שתהיה ההשג' זולת המשיג מפני שיש להם כלי גופיי יקבלו ההשגה באמצעותו ולזה יחוייב בהם שתהיה השגתם לדבר הפרטי במרה שהוא פרטי כמו שקדם. ואולם זאת ההכנה תקבל זאת ההשג' קבול בלתי מעורב עם נושאה ולזה לא יחוייב ברה שתשיג הדבר במה שהוא פרטי אבל רשיג הטבע הכולל אשר לא יתרבה ומפני זה יהיה ההשגה בההמושג דבר אחד בעינו

ואולם

מה שאפשר שיקיים בו דעתו המסמיוס מפני מה שנמצא בכחות המשיגות ההיולאניות אשר הם מהפעלות הפעולות מה עם ההשגה וזאת ההשגה לא ימצא בה הענין כן הנה יתבאר בקלות שלא יבוטל בזה דע' אלכסנדר וזה כי זה אמנם היה בשאר הכחות המשיגות ההיולאני' מפני שהם ישנו מה שישנו באמצעות הכלי הגופיי הנושאה להם וזה הנושאה תפעל הפעלות מה בהרשסו דמיון הדבר המושג ואולם זאת ההכנה לא תקבל מה שתקבל באמצעות הנושאה לה כמו שקדם * ולזה לא יחוייב שימצא בה הענין כן והנה הטבע בזה מדרגות ר' ל שמכחות המפעלות ההיולאני' ימצא מה שנושאה מהפעל בסבתם הפעלות אפתי כמו הענין בכח' המפעלות אשר ביסודות ובמחורסי החלקים המורכבים מהם ומם מי שלא יתפעל נושאה הפעלו' אפתי כמו הענין בכחות המרגישות והם בענין הזה גם כן מדרגות כמו שהתבאר בספר הנפש עד שיכלרה הענין אל כח מתפעל לא יתפעל נושאו כלל בסבתו כמו הענין בזאת ההכנה לפי מה שיראה אלכסנדר

ואולם

מה שאפשר שיקיי' בו דעתו המסמיוס מפני זהות זאת ההכנה הכולל לנו הוא מן הסבואר במעט עיון שלא יבוטל בזה דעת אלכסנדר וזה כי אלכסנדר לא יאמר שתהיה זאת ההכנה צורה לנו אבל הנושאה לזאת ההכנה צורה לנו מצד שתמצא בו זאת ההכנה והנה הנושאה לזאת ההכנה הוא דבר בפועל כאלו האמר הנפש או כה מה מכחותיה והנה הנפש או כה מכחותיה אשר יונח נושאה לזאת ההכנה אף ע' פ שתמצא לקצת כ' ח לא תמצא בהם מתוכרת עם זאת ההכנה ובהיות הענין כן הוא מבואר שכבר אפשר שניתן שהנושאה לזאת ההכנה הוא צורה לנו מצד שזאת ההכנה היא דבקה לנו ולא יקרה מזה הבטול הנזכר בזאת הטענה * ואולם

מה שאפשר שיקיים בו דעתו המסמיוס מפני מה שנמצא שהנושאה לשאר ההכנות יקבל הצורה המגיעת מן ההכנה הנה אומר שלא יבוטל מפני זה דעת אלכסנדר בטול אפתי וזה כי לאומר שישאר כי בזה תיוחד זאת ההכנה משאר ההכנות וזה כי הזכרים אשר הם תחת סוג אחד לא יחוייב שיצדק באחד מהם וזה מבואר בנפשו ויעוד כי מפני שהוא מבואר בהכנה במה שהוא הכנה שהוא מחוייב שיהי' לה נושאה כי הכח הוא ממה שלא יוכל הנה לא ימנע הענין בזאת ההכנה שתלוקה אם שיהיה נושאה לה גשם או נפש ואין שיהיה הנה מחוייב שתקבל מה שתקבל קבול בלתי מעורב עם הושת לפי שהוא מחוייב במה שתקבלהו קבול בלתי מעורב עם צורה שהצורות ואין שהונח הנושאה מאלו החלוקות הרה שהחוייב שתקבלהו קבול מעורב עם הארות כי הגשם לא ימלט מצורה

הטבע שם תשוקה בנו עדת האנשי אל העיני יותר מחשוקתיו
 אל המעש וזה כלו פסה שורה שאין החלק העיוני בנו בעטר
 החלק המעשי וכאשר התישב לנו זה ההקש התנאי רצוני
 שאם לא ימצא כאלו המושכלות העיוניות רושם בהצלחות
 הנפש הנה אין בהם תועלת כלל נשוב ונאמר שהיא מחויב
 מדרך בן רשד שלא ימצא בענינים העיוניים רושם בהצלחת
 האנושית וזה כי ההתאחדות בשכל הפועל אשר הוא ההצלח
 האנושית לפי מה שיראה בן רשד והוא האמור בעצמו באופן
 מה כמו שנבאר ישלם לפי זאת ההנחה לכל אדם בעת המורה
 היה סכל או חכם כי אז יפרד הדבור אשר לשכל בנו וישו
 השכל ההיולאני להיות השכל הפועל בעינו בכל צד מהצדדי
 ובהיות הענין בן רצוני שהקודם מזה ההקש התנאי מחויב
 לפי זאת ההנחה הנה יחויב מזה הנמשך והוא שהשתדלותינו
 בקנין אלו המושכלו הוא מורה ודבר בטל וזה בתכלית הכטו
 לפי שאם היה הענין כן הירד הטבע משים בנו זר הכח אשר
 להשגת אלו העיוניים לבטלה והיתה נכח התשוקה אשר בכ
 להשגתם לבטל וזה כולו שקר כי הטבע לא יעש דבר לבטלה
 ועוד שאם היה הענין כן היה הטבע משים בנו כח אשר עם
 שאין בו תועלת כלל הוא מנגד למציאותו כמו שקדם זה ואינו
 מדרך הטבע אבל אמנם נראה שהטבע ישתדל בכל האופנים
 שישים למצא נמצא כחות שומרות מציאותו הזמן האפשרי
 לו ביותר שלם שבפנים **ומהם** הפועל והיה השכל
 ההיולאני הוא בעינו השכל הפועל מוציא אותו אל הפועל כמו שבאר הפלוסוף הנה יקרה
 מזה הכחשול שיוציא הדבר עצמותו מן הכח אל הפועל וזה
 בתכלית הכטול והגנות **ומהם** שכבר יתחיל לדעת
 בן רשד בשכל האחד במספר שימצאו בו ה
 המושכלות העיוניות אשר כבאן כבאן בפועל יחד וזה כי לפי
 מה שהתבאר מהשכל הפועל שהוא המוציא השכל ההיולאני
 אשר בנו מהכח אל הפועל בהשגת אלו המושכלות והיה מר
 שהתבאר בהכחה הטבעית שכל מה שיוציא מרבה אל הפועל
 זולתו ימצא לו בפועל דומה שבכח למתפעל כבאן ובה האופן
 היה אפשר לו שיוציאו אל הפועל והמשל שהאש ישיב מר
 שהוא חם כבאן חם בפועל מפני שהו חם בפועל וכך התאמתח
 זאת ההקדמה והותרו הספקות הנפלות בה בהכחה הטבעית
 ובמה שאחר הטבע הנר הוא מבואר שהשכל הפועל מוציא
 השכל ההיולאני מהכח אל הפועל בהשגת אלו המושכלות
 מפני היותם אצלו בפועל והשכל ההיולאני יקבלם מצד מר
 שהם אצלו כבאן ואם היה השכל ההיולאני הוא השכל הפועל
 בעינו כמו שיאמר בן רשד הנה יקרה מזה שיוציאו המושכלו
 האחרו בעינם כבאן אומר כי זה הספק לא יחויב כזאת ההנחה
 הכטול ואם יאמר אומר כי זה הספק לא יחויב כזאת ההנחה
 על כל פנים וזה שהצורות הדמיוניות הם אשר ימצאו בהם אלו
 המושכלות בפועל באופן מר לא השכל הפועל והם אשר
 מדרגתם מאלו המושכלות אשר נשגים יחס המוחש אל החוש
 ואולם השכל הפועל יחסו מאלו המושכלות יחס האור השגת
 המראים ולזה לא יחויב מזה זר הכטול אמרנו לו שאין די
 בצורות הדמיוניות שיוציאו זאת ההכנה אשר בנו מהכח אל
 הפועל לפי שאין בהם המושכלות בפועל אבל כבאן רצוני
 שאשר יופשטו מהצורה הדמיונית המושגים ההיולאניים
 אשר הית בהם פרטים היה בה מושכל בפועל כי הטבע הכולל
 הוא נמצא בדבר הפרטי כבאן כמו שבאר הפלוסוף במה שאחר
 הטבע ולזה הוצרך הפלוסוף להניס כבאן שכל פועל והוא
 משיב אל הצורות הדמיוניות מושכלות בפועל אחר שהיו
 מושכלות כבאן **וכבר** יתבאר מזה במה שאחר זה שהוא
 מחויב שימצאו בשכל הפועל אלו המושכלות
 בפועל כמו שהנחנו וזה שכבר יתבאר אחר זה שהשכל הפועל
 הוא הסודר המושכל לאלו הדברים אשר כבאן ולזה יחויב
 שימצאו בו המושכלות באופן מה - ועוד שכבר נמצא לשכל
 הפועל הודעה במה שלא יתכן שיאמר שיהיה נמצא בצורות
 הדמיוניות אשר לנו והם ההודעות אשר יגיעו לאדם ממנו
 בתלום או בקסם **ומהם** שאם היה השכל
 ההיולאני הוא השכל הפועל הנה יקרה שיהיו
 הדברים שתחלפי הגדלים דבר אחד במספר וזה בתכלית הכטול

הנפש והשכל הם צור' בעצמם וכחיו הענין בן הו' מביא שהוא
 פחויב בזאת ההכנה שלא יקבל הנושא לה הצורה המנעת מן
 ההכנה והוא הפך מה שיחייבוהו המסמטיוס בזאת הטענה
ואולם מה שאמר שיקביל דעת בן רשד באופן מה מפני
 מה שיחויב מהכטול אל הנוחה כבאן הנה רקה
 הן החמר הוא יכול בו דע' המסמטיוס בטול אמתי כמו שבארנו
 בזכרנו זאת הטענה : ואם יאמר אומר שלא ימנע המצא הכנה
 גבולת כמו שלא ימנע הנחת צורה נבדלות כגורמים השמימיים
 וזה כי הצורה הוא ממא' המצטרף ר'ל שהיא מצטרפת לחמר
 ואם היו כבאן צורות אינם ממאמר המצטרף הנר לא ימנע
 המצא הכנה בלתי מצטרפת אל החמר כמו שאמר בן רשד
 פקצת אגרותיו להסיר זר הספק מתמסמטיוס אמרנו לו כי אין
 אמרנו באלו הצורות שתהיינה נבדלות מסור במוחלט טבע
 ההצטרפות אשר בין הצורה והחמר סאלו הצורות אבל הם
 באופן מה שלמיות להם ר'ל שהצורה הנבדלות הם שלמיות
 מה לגרמים השמימיים ואולם קראנו אותם נבדלות לפי שלא
 יעשו פעולתם המיוחדת להם והיא ההשגה בכלי גופיי ואולם
 אם הנחנו הכן נבדלת מחמר כב' הסירונו במוחלט ההצטרפות
 אשר בין ההכנה והדבר אשר מדרכו שיקבלהו ועוד כי הכחת
 צורה נבדלות הוא דבר כבר התבאר חויב ואין כבאן דבר
 יכריחנו אל הנחת זאת ההכנה נבדלת **ואולם** מר
 שאמר שקייים בו דעת אבן רשד מפני
 שיקרה מהכטול אם הונח הענין לפי מר שיראה אותן
 המסמטיוס וה' שהיה השלמו' האשון אשר בנו נצחי והשלמות
 האחרון הוה נפסד הנה לא יוכל בו דעת המסמטיוס על כל
 פנים זה לא יחויב מהנחתינו השכל הנקנה הוא שיהיה נפסד
 כמו שנבאר אחר זה : ואולם לתמסמטיוס חויב זה הכטול במקרה
 בפני הודאתו בשכל הנקנה שיהיה נפסד לפי שהוא חויב
 שיהיה השכל הנקנה נפסד לפי שהו הוה וכב' יאר הפלוסוף
 בספר השמים והעולם כי כל חוה נפסד

הפרק הרביעי

ואחר שזכרנו דעות הקודמים בהורח
 השכ' ההיולאני ובארנו שדע' המסמטיו'
 הוא כטל ראוי שנקור ברעת דעת מדעות הנשארי עד שנמצא
 הדעת הצודק בזה אם אחד דעת או זולתו ונתחיל החקירה
 שדעת בן רשד כי הוא אשר יחשב שיהיה יותר נאור ככל אלו
 הדעות למה שימצא מטבע זה השכל ההיולאני **ונאמר**
 שכאשר הונח הענין בשכל ההיולאני כפי מה שיאמר
 בן רשד יחויבו מזה שקרים רבים אין המלט מהם בשום פנים
מהם שכבר יחויב שיהיה תלמוד לבטלה בענינים העיוניים
 אשר אין תכליתם עד המעשה וזה שאם לא ימצא
 בהם רושם ההצלחה האנושית ר'ל בהשארות השכל הוא
 סבואר שאין בהם תועלת כלל כי אלו היה בהם תועלת היר
 בהכרח אם בהצלחה האנושית אם בחיים הגופניו כי אין כבאן
 צד שלישי ובהיות הענין כן הוא מבואר שאם אין תועלת בהם
 בחיים הגופיים אין בהם תועלת כלל לפי שכב' הונח שאין להם
 רושם בהצלחה הנפשית והגופית : ואולם שאין להם תועלת
 בחיים הגופיים הוא מביא וזה שלא די שאין בהם תועלת בחיים
 הגופיים אבל ימצא השתדלו' בקנינם כמה שיעיק טוב החיים
 עד שכבר נמצא במעיינים השתדלים בקנין אלו המושכלות
 שלא יפנו אל עירובת החיים הגופיים ולא יקחו מעניניהם
 הגופיים אפילו ההכרחי להם בשלמות ואם אמר אומר שהכח
 אל השגת המושכלות הושג בו להיותם התחל' אל המלאכה
 המעשיות אשר המה צריכות לנו בתקן עניני חיותינו ולזה
 ימצא בהם תועלת מזה הצד אמרנו לו שזה בלתי צודק כי כבר
 תמצאנה מלאכות עיונית אינם מוכנו לצד המעשה כלל ועוד
 שאם הונח הענין כן תהיינה המלאכות המעשיו יותר נכבדות
 מהמלאכו העיוניות לפי שהם תכליתם וזה הלוקי מה שזכרנו
 עליו כי אנתנו נמצא אצל כל אדם שיש יתרון רב להכמות
 העיוניות על המעשיות ונמצא עצמנו יותר שמחים במעט
 שנושגתו מאלו המלאכות העיוניות יותר פמה שנשמח בדבר
 שנושגתו מהמלאכות המעשיו עד שכבר יראה שאין לשמחה
 ולערכו' אשר לנו במה שנושג מהחלק המעשי יחס השמחה
 והערכות אשר לנו במה שנושג מהחלק העיוני : ומצאנו נכ

זה כי לפי שהיתה ההשגה לקוחה בדרך השכל והיה השכל
 ההיולאני הוא אשר מדרכו שישנו המושכלות אשר בכאן ולא
 ישכיל השכל הפועל והיה השכל הפועל הוא אשר מדרכו
 שישנו עצמו ולא ישנו המושכלות אשר בכאן כמו שזכר אבן
 רשד באמרו זה המאמר בשכל ההיולאני הנה הוא מבווא שגדר
 השכל הפועל ומהותו הוא זולת מהות השכל ההיולאני ואם
 הנחנו שהשכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו הנה
 יקרה מזה שיהיו שני דברים מתחלפי המהות דבר אחד בכספר
 וזה בתכלית הבטול והגנות כי אי אפשר בהם שיהיו אחד במין
 כל שכן שיהיו אחד בכספר * **ומהם** כי מה שאמר
 אבן רשד בשכל הפועל שלא ישנו עצמו
 במקרה מצד היותו דבק בנו ויבן על שני פנים אם שלא ישנו
 עצמו כלל מה שהתמיד היותו דבק בנו ולא תהיה סברה העדר
 ההשגה אלא דבר מחוץ במקרה או שישנו עצמו תמיד אלא
 שאינו משינו עצמו מצד שהוא דבק בנו אבל מצד עצמורו
 ותהיה מדרגת זה המאמר כמדרגת מי שיאמר בכונה בעת
 שהוא בונה שאינו בונה מצד מה שהוא אדם וזה כי הוא בונה
 מצד הסודר הנמצא בנפשו מהכניה לא מצד מה שהוא אדם
 כי אין כל אדם בונה ואם הבין אבן רשד בזה שאינו משינו עצמו
 מה שהתמיד היותו דבק בנו הנה נשל אותו מה הסככה המנע
 ממנו זאת ההשגה אם לא השתנה מהותו בכבת הדבקות האם
 יבססה הטבע האנושי ממנו זאת ההשגה כפשל שהיה אומר
 אפלטון שהמושכלות הם טבועות בלחות בעת הנערות ואיך
 יהיה לזה השכל רושם מצד טבע האנושי והוא נמצא ונבדל
 כעצמו ואם היה שנויה שפסדה הטבע האנושי ממנו זאת
 ההשגה מה זה שיהיה לו כח שיפנה זה הדבקות על השגה אשר
 בטבעו ר' ל בטבע השכל הפועל והוא השגת המושכלות אשר
 בכאן והנה לא היה ראוי שיהיה לו כח מפני זה הדבקות אלא
 על ההשגה אשר מנעה ממנו זה הדבקות והוא השגת עצמו
 אחר שלא השתנה עצמו מצד זה הדבקות ובכלל הנה ר' ל
 שנתנה בזה סבה אלא בשננות שיהיה השכל הפועל משהנה
 בזה הדבקות בעצמותו וזה בלתי אפשר בו כי הוא בלתי מקבל
 השנוי כלל להיותו נקי מחסר בכל האופני ואם הודינו שאפשר
 בו השנוי הנה יתחייב מזה גם כן שפס אחר אינו מעט והוא
 שכבר יתחייב שלא ימצא בכאן שכל פועל יוציא כחו ל הפועל
 לפי שהשכל הפועל כבר השתנה בזה הדבקות ושם הכנה ואי
 אפשר בו שיהיה יחד במציאותו הראשון ובה המציאות אשר
 השתנה אליו ויתחייב גם כן מזה שלא ימצא אלא אדם אחד
 בעת אחת לפי שאין בכאן שכל פועל זולת אח ואחר שהשתנ'
 זה השכל אל השכל ההיולאני אשר ראובן הנה סן השקר
 שיהיה ממנו שכל שמעון אם לא אחר שימות ראובן וישוב זה
 השכל למה שהיה קודם היות ראובן ואז יוכל להתהוות ממנו
 שכל שמעון וזה כלו מבווא הבטול * **ואם** הבין בן רשד
 בזה המאמר שהוא משינו עצמו תמיד אלא שאינו
 משינו עצמו מצד מה שהוא דבק בנו הנה יתחייב מזה שקריש
 רבים * **אם** תחלה יתחייב שלא יהיה תועלתו לשכל
 ההיולאני בהשכילו המושכלות אשר בכאן ויהיה
 השתדלותו בהשגתם טורח ודבר בטל ובאור זה כי מפני שהוא
 משינו עצמות השכל הפועל תמיד והיה עצמות השכל הפועל
 היא הסודר המושכל לאלו הדברים והצורה אשר שבו בה אחד
 אלו המושכלות והוא האופן יותר שלם במציאותם כמו שיתבאר
 אחר זה הנה הוא אם כן משינו המושכלות אשר בכאן תמיד
 באופן היותר שלם ולא יהיה לו בהשתדלותו להשכיל אלו
 המושכלות * **ואם** שנית שכבר יתחייב מזה שלא יצטרך
 השכל ההיולאני אל החוש בהשגת הגדרים רוצה לו
 בהשגת הצורית והיא ההשגה היותר מיוחדת לו כמו שבאר
 הפלוסוף זה כי ההשגה האמתית היא כמו מורכבת מהשכל
 והשגת החוש ולזה היה שיקרה בה טעות כמו שיקרה הטעות
 בחוש כשישפוט על המוחש הבלתי מיוחד לו כשפסנו כראות
 בצהוב שהוא סתוק מפני שהרגשנו ברבש שהוא צהוב ושהוא
 פתוק ואולם איך יתבאר שיתחייב מזה ההנחה שלא יצטרך
 השכל ההיולאני ל החוש בהשגת הגדרים הנה לפי מה שאמר
 הוא כי מפני שהוא משינו עצמות השכל הפועל תמיד והיה
 אצל השכל הפועל תשגת הגדרים אצלו הדברים הנח

הוא מבווא שלא יצטרך בהשגת הגדרים ל החוש וזה שבאר
 הבטול בנפשו ואולם אמרנו שאצל השכל הפועל השגת הגדרים
 לפי שכבר יתבאר שאצלו ידיעת הסודר המושכל אשר לכל לו
 הדברים אשר תחרת נלגל היה והצד אשר היה בו זה הסודר
 אחד ומי שידע בכללות זה הסודר יחוייב שידע חלק מחלק
 כי לא תהיה אפשרית ידיעת הדבר המורכב בזולת ידיעת
 הפרטים אשר מהם הורכב ובהיות הענין כן הנה אצלו ציור
 סודר המושכל אשר לנמצא נמצא אלא שלא תסמוך ידיעתו
 בו אל האישים הנמצאים כאמרנו שכל אדם מדבר וכל מי
 מרגיש והסכה בזה שהשכל הפועל לא קנה הידיעה אשר לו
 בזה הסודר מהאישים אבל קנה האישים הנמצאים המציאות
 אשר להם מהידיעה אשר לשכל הפועל בזה הסודר ולזה לא
 אמרנו שתהי' אצל השכל הפועל השכלת המושכלו האמתית
 באופן אשר יקנס בו השכל ההיולאני ואולם אצלו בהכרת
 השגת הגדרים כמו שבארנו כי הם אשר לא תסמך הידיעה
 בהם אל האישים הנמצאים * **ואם** שלישי כי אף
 על פי שיאמר לנו בן רשד שהוא ירצ' בזה השכל
 הפועל תמיד אלא שלא ישנו אותו מצד היותו דבק בנו הנה לא
 יכלט מזה משייחס שנוי לשכל הפועל וזה שאם לא השתנה
 השכל הפועל מצד זה הדבקות הנה שאלנו בן רשד מה הטבע
 אשר קנה השכל הפועל מצד הדבקות שישנו המושכלות אשר
 בכאן והנה אין בטבעו שישנו כי זה אמנם יהיה לו בהכרת
 לפי זאת ההנחה מפני ערובו לנפש אשר לנו ולזה ימצאו לו
 סגולות משותפות לסגולות הנפש המרגשת ולסגולות השכל
 הפועל ר' ל שהוא ישנו המושכלות אשר בכאן אשר הם כמו
 מורכבות מהחוש והשכל כמו שהתבאר בבאר בן רשד לספר
 הנפש ובהיות הענין כן נשאל בן רשד שידעינו מה זאת ה
 ההרכבה אשר יחוייב ממנו חדוש זה הטבע לשכל הפועל האם
 פנהגה מנהג הדברים המורכבים הרכבת שכנות ר' ל שומצא
 אחר ההרכבה כל אחד מהדברים ההם בעינו בפועל או מנהג
 הדברים המורכבים הרכבת הסוגות ר' ל שלא ימצא אחד אחד
 מהדברים ההם אחר ההרכבה בעינו בפועל * **ואם**
 אמר לנו שפנהגה מנהג הדברים המורכבים

ואם אמר לנו שזאת ההרכבה מנהגה פנהגה הדברים
 המורכבים הרכבת הסוגות הנה יהיה השכל
 ההיולאני זולת השכל הפועל בהכרת כי הדברים הנמוגים לא
 ימצאו נמוג בפועל אחר ההרכבה והוא הפך סדר שהניהו בן
 רשד מענין זה השכל עם שיקרה מזה שיהיה השכל הפועל
 משתנה הוא בעצמותו וזה בלתי אפשר בשום פנים ובהיות זה
 כולו שקר הוא מבווא שמה שהניהו בן רשד מענין השכל
 ההיולאני הוא שקר * **ומהם** שאם היה שיהי' השכל
 ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו לא שמצד
 שהוא דבק בנו יהיה לו כח על השגת המושכלות אשר בכאן
 כמו שאמר בן רשד הנה לא ימנע הענין מחלוקה אם שיהיה
 לו מצד שהוא דבק בנו מציאות אחד בכספר לבד והוא הנראה
 מדברי בן רשד כי אין בכאן לזה השכל האחד בכספר רוצה לו'
 השכל הפועל כי אם שני צדדים * **הצד** האחד הוא צד
 היותו בלתי דבק בנו * **והצד** השני הוא היותו
 דבק בנו או שיהי' לו כח שהוא דבק בנו מציאות
 רבים בכספר ואם הונח שיהי' לו מצד שהו' דבק בנו מציאות אחד
 בכספר כבר היו לכל השכלים ההיולאנים אשר לכל האנשים
 א' בכספר וייוחסו להם בצד אחד בכספר ובהיות הענין כן הנת
 יקרה מזה באור בכספר שיהי' מקבל ההפכים יחד מצד אחד וזה
 בתכלית הבטול וזה כי מפני שהי' שכל ראובן יודע מושכל אחד
 ושכ' שמעון יוכלו או יטעה בו ה' יקר' מזה שיהי' השכל הא'
 בעינו חכם וסכל יחד בדרוש הא' בעינו ועוד שאם הונח הענין
 כן אני תמה מה זה שלא ישתמש שכל ראובן כפחשוורת אשר

השיג שמעון זה שבאשר הונח זה השכל צריך אל החוש כמה שיכולהו הוא מבואר שכבר יספיק לו מה שהרגיש איש אחד לבד להיו' לו מושבלי המורגש ההוא בכל האנשי'זה בתכלית הבטול' ואם הונח שיהיו לו מצד שהוא דבק בנו מצאוויר רבים מצד היחס הפרטי אשר לו עם איש ואיש מאישי האדם יתחייבו מזה שקרים מה אם תחלה שיהיה מרה שהונח נבדל בלתי נבדל וזה שהצורות הנבדלות ייוחדו מבין שאר הצורות שלא יקבילו רבוי אם לא מצד האיכות ואולם הצורה ההיולאני' יקבלו רבוי מצד האיכות ומצד הכמות משל הרבוי אשר מצד האיכות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הרבוי אשר מצד הכמות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הצורת זרה הסוס השני במספר ובהיות הענין כן והיה השכל ההיולאני מקבל הרבוי מצד הכמות כי כבר הונח מתרב' רבוי הנושאים אשרהוא להם צורה הנה הוא אם כן בלתי נבדל לפי שהצורה הנבדלת לא תתרבה כבה הנושאים אשר היא להם צורה וכבר הונח זה השכל הוא השכל הפועל בעינו אשר הוא נבדל וזה שקר בלתי אפשר' ואם שנית שכבר יחוייב מזה שיהיה השכל הפועל אשר הוא אחד במספר רבים וללא רבים לבד אבל רבוי בלתי תכליתי וזה כי כשנניח שהשכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו והיו לפי זאת ההנחה השכלים ההיולאניים רבים במספר רבוי בלתי תכליתי הוא מבואר שכבר יהיה השכל הפועל שהוא אחד במספר רבים לבלתי תכליתי וזה בתכלית הבטול והגנות הנרא זה מה שראינו לנרדו מהבטולי' אשר יתחייבו לפי דעת כן רשד וכבר ימצאו לו בטולים רבים זולת מרה שזכרנו אלא שמה שזכרנו הוא מספיק בבטול זה הדעת' ואולם הדעת אשר זכרנו לקצת המתאחרים הוא גם כן

מבואר הבטול בפנים רבים' מהם כי כבר יחוייב בהנחתם זרה שחסתר נפשם זה כי הם יניחו זאת הצורה הנבדלת והנה לפי שהיא נבדלת לא היה אפשר' שה שתקבל הרבוי המספרי ובהיות הענין כן והי' דרך משל צורת ראובן המתחדש עתה היא בעינה צורת שמעון הנמצא עתה אשר היה נמצא קודם חדוש ראובן הנה אכס כן זאת הצורה בעינה' אשר לראובן היתה נמצאת קודם ההויה וכתיבא בכל אחד מהשכלים האנושיים שהוא נמצא קודם הויו' ומה שזרה דרכו הוא בלתי הויר' וכבר הונח הויה זה שקר ר'ל שיהיה הכלתי הויה הויה' ומהם כי מפני שהם יניחו לאדם אחד במספר שני התהויות ר'ל שהם יניחו התהויות האה' בעצמי לשכל ההיולאני והתהויות אחר לחסר האנושי הנה יקרה מזה הבטול שיהיה האדם אחד במספר רבים בפועל לפי שכל אחד מחלקיו נמצא בעצמו ונפרד וזה שהדבר יהיה אחד במספר ואם הוא רבים נבדל מפני התאחדו' אשר בין חלקי הנדר ר'ל שהחלק האחד מחלקי הנדר הוא שלמות החלק והנמצא בו ולזה יהיה רבים בכת אחד בפועל כמו שהתבאר כמה שאחר הטבע אמנם בשלא יהיה התאחדות בין חלקי הנדר הנה יהיה הנגדר רבים בפועל וזה הבטול מחוייב גם כן לתמססטיים כי הוא יניח גם כן לאבן השכל ההיולאני נבדל ונמצא בעצמו והוא מחוייב גם כן לאבן רשד באופן מה זה כי מפני שהוא מניח השכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו שהוא נבדל ונמצא בעצמו הנה יחוייב לו שיהיה השכל ההיולאני נבדל ונמצא בעצמו יחוייב לו מפני זה הבטול' עוד יתבאר באופן אחר שכבר יתחייב ממה שהנניחוהו המתאחרים שיהיה האדם האחד במספר רבים וזה שהוא מבואר שלא יהיה כההוים הרבים אחד במספר אלא אם היה לכללותם התהויות אחד כש' תאמ' שהאש ושאר היסודות אשר כל אחד מהם הויה בעצמו לא יהיה מהם אחד במספר' אלא אם היה להם בכללם הויה אחד ישונו בו אחד כאלו האמר שיתרבו ויתמזגו ויהוהויה מהם הויה אחד במספר וזה כי ההויה האחד במספר יש לו התהויות אח' במספר וזה שיש לו התהויות אחד במספר הוא אחד במספר והו' מבואר בנפש ולזה יחוייב כמה שימצא לו יותר מהתהויות אחד במספר שיהיה יותר מאחד במספר' ומהם שכבר יחוייב להם מפני התאחד' זה השכל ההיולאני הויה נמצא בעצמו שיהיה צורה מה ולפי שהו' מעורב לצורה שהצורות לפי זאת ההנחה הנה יחוייב שלא ישכילו שאר הצורות

השיג שמעון זה שבאשר הונח זה השכל צריך אל החוש כמה שיכולהו הוא מבואר שכבר יספיק לו מה שהרגיש איש אחד לבד להיו' לו מושבלי המורגש ההוא בכל האנשי'זה בתכלית הבטול' ואם הונח שיהיו לו מצד שהוא דבק בנו מצאוויר רבים מצד היחס הפרטי אשר לו עם איש ואיש מאישי האדם יתחייבו מזה שקרים מה אם תחלה שיהיה מרה שהונח נבדל בלתי נבדל וזה שהצורות הנבדלות ייוחדו מבין שאר הצורות שלא יקבילו רבוי אם לא מצד האיכות ואולם הצורה ההיולאני' יקבלו רבוי מצד האיכות ומצד הכמות משל הרבוי אשר מצד האיכות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הרבוי אשר מצד הכמות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הצורת זרה הסוס השני במספר ובהיות הענין כן והיה השכל ההיולאני מקבל הרבוי מצד הכמות כי כבר הונח מתרב' רבוי הנושאים אשרהוא להם צורה הנה הוא אם כן בלתי נבדל לפי שהצורה הנבדלת לא תתרבה כבה הנושאים אשר היא להם צורה וכבר הונח זה השכל הוא השכל הפועל בעינו אשר הוא נבדל וזה שקר בלתי אפשר' ואם שנית שכבר יחוייב מזה שיהיה השכל הפועל אשר הוא אחד במספר רבים וללא רבים לבד אבל רבוי בלתי תכליתי וזה כי כשנניח שהשכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו והיו לפי זאת ההנחה השכלים ההיולאניים רבים במספר רבוי בלתי תכליתי הוא מבואר שכבר יהיה השכל הפועל שהוא אחד במספר רבים לבלתי תכליתי וזה בתכלית הבטול והגנות הנרא זה מה שראינו לנרדו מהבטולי' אשר יתחייבו לפי דעת כן רשד וכבר ימצאו לו בטולים רבים זולת מרה שזכרנו אלא שמה שזכרנו הוא מספיק בבטול זה הדעת' ואולם הדעת אשר זכרנו לקצת המתאחרים הוא גם כן

מבואר הבטול בפנים רבים' מהם כי כבר יחוייב בהנחתם זרה שחסתר נפשם זה כי הם יניחו זאת הצורה הנבדלת והנה לפי שהיא נבדלת לא היה אפשר' שה שתקבל הרבוי המספרי ובהיות הענין כן והי' דרך משל צורת ראובן המתחדש עתה היא בעינה צורת שמעון הנמצא עתה אשר היה נמצא קודם חדוש ראובן הנה אכס כן זאת הצורה בעינה' אשר לראובן היתה נמצאת קודם ההויה וכתיבא בכל אחד מהשכלים האנושיים שהוא נמצא קודם הויו' ומה שזרה דרכו הוא בלתי הויר' וכבר הונח הויה זה שקר ר'ל שיהיה הכלתי הויה הויה' ומהם כי מפני שהם יניחו לאדם אחד במספר שני התהויות ר'ל שהם יניחו התהויות האה' בעצמי לשכל ההיולאני והתהויות אחר לחסר האנושי הנה יקרה מזה הבטול שיהיה האדם אחד במספר רבים בפועל לפי שכל אחד מחלקיו נמצא בעצמו ונפרד וזה שהדבר יהיה אחד במספר ואם הוא רבים נבדל מפני התאחדו' אשר בין חלקי הנדר ר'ל שהחלק האחד מחלקי הנדר הוא שלמות החלק והנמצא בו ולזה יהיה רבים בכת אחד בפועל כמו שהתבאר כמה שאחר הטבע אמנם בשלא יהיה התאחדות בין חלקי הנדר הנה יהיה הנגדר רבים בפועל וזה הבטול מחוייב גם כן לתמססטיים כי הוא יניח גם כן לאבן השכל ההיולאני נבדל ונמצא בעצמו והוא מחוייב גם כן לאבן רשד באופן מה זה כי מפני שהוא מניח השכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו שהוא נבדל ונמצא בעצמו הנה יחוייב לו שיהיה השכל ההיולאני נבדל ונמצא בעצמו יחוייב לו מפני זה הבטול' עוד יתבאר באופן אחר שכבר יתחייב ממה שהנניחוהו המתאחרים שיהיה האדם האחד במספר רבים וזה שהוא מבואר שלא יהיה כההוים הרבים אחד במספר אלא אם היה לכללותם התהויות אחד כש' תאמ' שהאש ושאר היסודות אשר כל אחד מהם הויה בעצמו לא יהיה מהם אחד במספר' אלא אם היה להם בכללם הויה אחד ישונו בו אחד כאלו האמר שיתרבו ויתמזגו ויהוהויה מהם הויה אחד במספר וזה כי ההויה האחד במספר יש לו התהויות אח' במספר וזה שיש לו התהויות אחד במספר הוא אחד במספר והו' מבואר בנפש ולזה יחוייב כמה שימצא לו יותר מהתהויות אחד במספר שיהיה יותר מאחד במספר' ומהם שכבר יחוייב להם מפני התאחד' זה השכל ההיולאני הויה נמצא בעצמו שיהיה צורה מה ולפי שהו' מעורב לצורה שהצורות לפי זאת ההנחה הנה יחוייב שלא ישכילו שאר הצורות

השיג שמעון זה שבאשר הונח זה השכל צריך אל החוש כמה שיכולהו הוא מבואר שכבר יספיק לו מה שהרגיש איש אחד לבד להיו' לו מושבלי המורגש ההוא בכל האנשי'זה בתכלית הבטול' ואם הונח שיהיו לו מצד שהוא דבק בנו מצאוויר רבים מצד היחס הפרטי אשר לו עם איש ואיש מאישי האדם יתחייבו מזה שקרים מה אם תחלה שיהיה מרה שהונח נבדל בלתי נבדל וזה שהצורות הנבדלות ייוחדו מבין שאר הצורות שלא יקבילו רבוי אם לא מצד האיכות ואולם הצורה ההיולאני' יקבלו רבוי מצד האיכות ומצד הכמות משל הרבוי אשר מצד האיכות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הרבוי אשר מצד הכמות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הצורת זרה הסוס השני במספר ובהיות הענין כן והיה השכל ההיולאני מקבל הרבוי מצד הכמות כי כבר הונח מתרב' רבוי הנושאים אשרהוא להם צורה הנה הוא אם כן בלתי נבדל לפי שהצורה הנבדלת לא תתרבה כבה הנושאים אשר היא להם צורה וכבר הונח זה השכל הוא השכל הפועל בעינו אשר הוא נבדל וזה שקר בלתי אפשר' ואם שנית שכבר יחוייב מזה שיהיה השכל הפועל אשר הוא אחד במספר רבים וללא רבים לבד אבל רבוי בלתי תכליתי וזה כי כשנניח שהשכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו והיו לפי זאת ההנחה השכלים ההיולאניים רבים במספר רבוי בלתי תכליתי הוא מבואר שכבר יהיה השכל הפועל שהוא אחד במספר רבים לבלתי תכליתי וזה בתכלית הבטול והגנות הנרא זה מה שראינו לנרדו מהבטולי' אשר יתחייבו לפי דעת כן רשד וכבר ימצאו לו בטולים רבים זולת מרה שזכרנו אלא שמה שזכרנו הוא מספיק בבטול זה הדעת' ואולם הדעת אשר זכרנו לקצת המתאחרים הוא גם כן

עם היות אצלו ההתחלות המגיעות מן החוש בדרוש אחד לא יוכל לחקיר בו בעת היות החושים טרודים בפעולתם' וזה הבטול מחוייב לתמססטיים ג'כ כי הוא יניח זה השכל גם כן נבדל ונמצא בעצמו ויחוייב גם כן לאבן רשד באופן מה לפי שכבר יתחייב ממה שהניח אותו שתהיה זאת הצורה נבדלת בעצמה כמו שקדם' ומהם שכבר יחוייב להם השכל האחד במספר שיקבל ההפכים יחד וזה שכבר יחוייב להם מפני הניחו זה השכל נבדל ונמצא בעצמו שיהיו כל השכלים האנושיים הנמצאים אחד במספר כי הצורה הנבדלת לא תתרבה כבה הנושאים וכהיות הענין כן והיה שכל ראובן יודע דרוש אחד ושכל שמעון יסכלהו או יטעה בו הנרה יקרה מזה שיהיה השכל האחד בעינו מקבל החכמה והסכלות יחד וכדרוש אחד בעינו' ומהם שהם הניחו הפך מה שהשרישו ארסטו' וזה שכבר כיאר ארסטו' בצורה שאין לה הויה כי אם במקרה מצד הנושא והם הניחו לזאת הצורה הויה וחדוש בעצמותה' ומהם שלא ימנע התהויות זאת הצורה משהיה מנושא או מלא דבר' ואם היה התהויות מנושאי הנרה יחוייב שישתנה עד שנתהווה ממנו זאת הצורה ולפי שכבר התבאר שכל משתנה גשם הנה יחוייב בזה הנושא שהוא גשם וכהיות הענין כן והיה מבואר מהגשם שהוא לא ישתנה' לא גשם הוא מחוייב שתהיה זאת הצורה גשם או בעלת גשם וכבר הניחו שהיא שכל נבדל וזה שקר בלתי אפשר' ואם הניחוהו מתחדש בעצמותה מלא דבר והוא הנראה מדכריהם ולזה יקראו זאת ההויה בריאה הנה זאת ההנח' היא אם כן מבוזרת הבטול כי כבר התבאר בראשון מהשמע' שכל מתחדש צריך אל נושא היה המתחדש עצם או מקרה' ועוד כי מפני שזאת הצורה התחדשה אחר שלא הית' נמצאת הנה יחוייב בה שחל' נמצאת בכת קודם המצאה בפועל ולפי שהכת הוא ממה שלא יובדל הנה יחוייב שיהיה בכאן נושא ימצא בו זה הכת וכהיות הענין כן הוא מבואר שאי אפשר שהונח הצורה הויה מלא נושא וכבר התבאר תחלה שאי אפשר שתונח זאת ההויה מנושא הנה אם כן מבואר שאי אפשר שתונח הצורה הויה בעצמותה לא מנושא ולא מלא נושא ולזה הוא מבואר שהוא שקר שתהיה זאת הצורה הויה בעצמותה והוא מבואר שכבר יספיק לזה הדעת בטולים רבים זולת אשר זכרנו אלא שמה שזכרנוהו מזה הוא מספיק' ולפי שכבר נמצא באופן כה דעות כן רשד ותמססטיים' והמתאחרים על מספר החלוקות אשר אפשר שיהיו בהנחת הנושא לזאת ההכנה שכל נבדל בעצמו והיה מבואר מדכרינו שכל אחד מרעותיהם הוא שקר

השיג שמעון זה שבאשר הונח זה השכל צריך אל החוש כמה שיכולהו הוא מבואר שכבר יספיק לו מה שהרגיש איש אחד לבד להיו' לו מושבלי המורגש ההוא בכל האנשי'זה בתכלית הבטול' ואם הונח שיהיו לו מצד שהוא דבק בנו מצאוויר רבים מצד היחס הפרטי אשר לו עם איש ואיש מאישי האדם יתחייבו מזה שקרים מה אם תחלה שיהיה מרה שהונח נבדל בלתי נבדל וזה שהצורות הנבדלות ייוחדו מבין שאר הצורות שלא יקבילו רבוי אם לא מצד האיכות ואולם הצורה ההיולאני' יקבלו רבוי מצד האיכות ומצד הכמות משל הרבוי אשר מצד האיכות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הרבוי אשר מצד הכמות כאשר מצד הכמות היא זולת צורת החסור ומשל הצורת זרה הסוס השני במספר ובהיות הענין כן והיה השכל ההיולאני מקבל הרבוי מצד הכמות כי כבר הונח מתרב' רבוי הנושאים אשרהוא להם צורה הנה הוא אם כן בלתי נבדל לפי שהצורה הנבדלת לא תתרבה כבה הנושאים אשר היא להם צורה וכבר הונח זה השכל הוא השכל הפועל בעינו אשר הוא נבדל וזה שקר בלתי אפשר' ואם שנית שכבר יחוייב מזה שיהיה השכל הפועל אשר הוא אחד במספר רבים וללא רבים לבד אבל רבוי בלתי תכליתי וזה כי כשנניח שהשכל ההיולאני הוא השכל הפועל בעינו והיו לפי זאת ההנחה השכלים ההיולאניים רבים במספר רבוי בלתי תכליתי הוא מבואר שכבר יהיה השכל הפועל שהוא אחד במספר רבים לבלתי תכליתי וזה בתכלית הבטול והגנות הנרא זה מה שראינו לנרדו מהבטולי' אשר יתחייבו לפי דעת כן רשד וכבר ימצאו לו בטולים רבים זולת מרה שזכרנו אלא שמה שזכרנו הוא מספיק בבטול זה הדעת' ואולם הדעת אשר זכרנו לקצת המתאחרים הוא גם כן

מהגשמים המורכבים כמו שהתבאר בספ' הנפש והמשל שהוא בלתי אפשר שיופשטגשם מהגשמי המורכבים מצורו היסודות שבהם החושים והקור והלהות והיושב לפי שהם מקבלים הצורה שיקבלו באמצעות אלו הצורות ואם היתה זאת ההכנה מ מחצרות אשר יקבלם החמר הראשון קבול ראשון הנה יהיו כל הגשמים המורכבי מהיסודות בעלי שכל אנושי זה הכולל הבטול ואחר שהתבאר שזאת ההכנה היא מהצורות אשר יקבלם החמר הראשון באמצעות צורות אחרות הנה הו' מבואר שלא ימלט הענין ברה מחלוקה אם שתהיה מהצורות אשר תקבלם החמר הראשון קודם קבולו הנפש המדמה או שיהיה מקבל אותה אחר קבולו הנפש המדמה ואם הנהנו שתהיה מהצורות אשר יקבלם קודם קבולו הנפש המדמה הנה תהי' זאת הצור' במדרגת ההיולי מהנפש המדמה כי מה שקדם מהצור' הוא במדרגת ההיולי למאוחר ולפי שמה שהו' במדרגת הצורה לא יפרד ממה שהוא במדרגת ההיולי כמו שהתבאר בס' הנפש הנה יחויב מזה ככל בעל נפש מדמה שיהיה בעל שכל אנושי וזה מבואר הבטול וזה כי הרבה מבעלי חיים ימצאו בעלי נפש מדמה והכאמר בהיותם בעלי שכל אנושי הוא מבואר הכוב עד שהאריכות בבא דו הוא מותר וזה שהוא מן השקך שתהיה בכאן צורה למין כן המינים ולא יסודרו ממנה הפעולות אשר מדרגם שיוסדרו ממנה ובהיות הענין כן הוא מבואר שהגשם הוא הנושא לזאת ההכנה באמצעות הנפש המדמה ואם הייתה הנפש המדמה חלק ממלקי הנפש המרגשת יהי' הגשם הנושא לזאת ההכנה באמצעות הנפש המרגשת ולזה יאמר שהנפש המרגשת היא הנושאת לזאת ההכנה באופן מה והוא מבואר ממה שבא' ארסטו כענין זאת ההכנה שיחויב שיהיה קבולה המושכלות קבול בלתי מעורב עם נושאה והנה יהיה נושאה הכרחי לרה במציאותה לא בקבולה המושכלות כמו שאמר אלכסנדר * ולפי שזאת הצורה היא מהצורות אשר החמר הראשון כחיי על קבולו והיו כל הצורות אשר החמר הראשון כחיי על קבולם הוות ומחודשות הנ' זאת הצור' הווה ומאודשת ואולם אם אפשר שכל הנצחיות והקיום אחר השלמה במושכלות או יחויב בה שתהיה נפסדה כמו הענין בשאר הצורות ההיולאניות הנה זה ממד שנחקר בו במה שאחר זה *

צדק הוא מבו' שהנחת הנושא לזאת ההכנ' שכל' הוא שקר : ואולם שכבר נמצאו דעותיהם על מספר החלוקות אשר אפשר שתהינה לפי זאת ההנחה באופן מה זה מבואר לפי מה שאומר וזה שלא ימנע אם הונח הנושא לזאת ההכנ' שכל' משיהי' נושא לה בעצם כמו שיראו תמסטיים והמתאחרים או במקרה כמו שיראה בן רשד ולא ימנע גם כן בזה השכל הנוש' אם שיהיה בלתי הווה כמו שיראו תמסטיים ובן רשד או הווה כמו שניתו המתאחרים לא כי מפני שאפשר שיונחו אלו הדעות בצדדים אחרים כאלו תאמר שבאשר היה השכל ההוא הנושא לה' במקרה היה אפשר שיונח שכל הזר' שכל אחר זולת השכל הפועל והיה אפשר' גם כן שיונח השכל הנושא לזאת ההכנה במקרה הווה והוא דבר לא הניתוח אח' מן הקודמים ר' מאלו האנשים ראוי שבאמר במאמר כולל שאי אפשר שיהיה הנושא לזאת ההכנה שכל נמצא בעצמו *

ונאמר שהוא בלתי אפשר שיהיה הנושא לזאת ההכנה שכל נמצא בעצמו שאם הונח הענין כן לא ימנע הענין מחלוקה אם שתקבל זאת ההכנה המושכלות קבול מעורב עם הנושא או שתקבלם קבול בלתי מעורב עם הנושא ואולם הניתוח שתקבלם קבול מעורב עם הנושא כבר התבאר שהוא שקר כי הוא מחויב בה שלא תקבל המושכלות קבול מעורב עם צורה מהצורות כמו שבאר ארסטוטילוס ואם אמרנו שתקבלם קבול בלתי מעורב עם הנושא הנה יהיה הנושא רה בלתי משכיל אלו המושכלות ולא ימנע משניהו משכיל או בלתי משכיל אבל הנחתנו אותו בלתי משכיל הוא מותר נפשו ר' הנחתו שכל אין לו כח על המושכלות ואם הנחנו אותו משכיל מה זה הדבר אשר ישכיל מי יתן ודע אם הוא * מהמושכלות אשר תקבלם ההכנה הנמצאות בו אם הוא דבר הולך מהם מדרגת הצורה * ואולם אם הנחנו אותו משכיל דבר מהמושכלות על קבולם היו אלו המושכלות נמצאות בו בכח ובפעל יחד וזה מבואר הבטול * ואם הנחנו אותו משכיל מושכל יולך סאלו המושכל * מהלך הצורה כאלו תאמר מה שהיו בו אלו המושכלות אחד היה זה השכל הוא השכ' הפועל בעינו כמו שיתבאר אחר זה ממהות השכל הפועל או יהיה זה השכל שכל אחר למעלה מהשכל הפועל ואיך שהונח הנד' יהיה בו באופן שלם אלו המושכלות אשר לו הכנה על קבולם והיו אלו הציריות כמו שכל מושכל מהם ולפי שכבר נמצאת בו הכנה על קבולו אלו המושכלות הציריות הנה יקרה מזה שהבטול שימצאו בו אלו המושכלות הציריות יחד בכח ובפעל והוא מבואר גם כן שכל השקרים אשר מנינו שהם משותפים לשלש הדעות יחויבו כאשר נניח הנוש' לזאת ההכנה שכל נברל נמצא בו ובהיות הענין כן הוא מבואר במהלם שהוא בטל שיהיה הנושא לזאת ההכנה שכל נברל *

הפרק הששי ואחר שכבר בארנו מהות השכ' ההיולאני ראוי שנחקר אם אפשר בו שיאמר נצחי אחר השלימו במושכלות אם לא ולפי שככל יחשב ממה שבארנו כן רשד בקצרות לספ' הנפש ובקצת אגרותיו שאם היה שישאל זה השכל נצחי שזה אמנם יהיה פשיחאודר בשכ' הפועל והית' החקירה בזה ההתאודות אם הוא אפשרי לנו אם לא ממה שאי אפשר אם לא נדע מהות השכל הפועל * הנה ראוי שנחקר תחלה מענין מהות השכל הפועל * נזכיר בזה דעת לקודמים לפי שלא ראינו להם מאמר בזאת החקירה * **ונאמר** שהוא מבואר שכל מרה שיצא מהכח אל הפועל הנה יוציאהו אל הפועל מי שיש לו בפועל באופן מה שיש למתפעל בכח והנ' כב' התאמה זאת ההקדמה והותרו הספקות הניפלות בה בחכמה הטבעית ובמה שאחר הטבע ובהיות הענין כן והיה מבואר מענין השכל ההיולאני שהוא כחיי על השגרה נמוס אלו הנמצאות אשר בכאן וישרם וסדרם הנה יחויב שתהיה אצל השכל הפועל ידועת אלו הסודרים בפועל באופן מה כי לא יחויב שימצא זה הענין בפועל על האופן שימצא בסתפעל כשיצא אל הפועל והמשל כי צורת הכסא אינה נמצאת בנפש האומן על האופן שתמצא בכסא הנעשה במלאכה ולזה ראוי שנחקר באיזה אופן ידעם ונאמר כי מפני שאנחנו נמצ' מהשכל הפועל שהוא מודיע לשכל ההיולאני אלו הסודרים סדור אחר סדור הנה יחויב ממה שקדם אם שתהיה אצלו ידועה באחד אחד מאלו הסודרים או שתהיה לשכל ההיולאני יותר משכל פועל אחד הוא מבואר הבטול * וזה כי הפועל האחד במה שהוא אחד אי אפשר שיהיה בעצמות כי אם מפעל אחד * האלהים אם לא היה קצתם מישרת לקצת כמו הענין במלאכה הראשית עם המלאכות המשרתות לה וכשיהיה הענין בזה התאר היה נ' כ

הפרק החמישי ואחר שכבר התבאר שהוא בטל שיהיה הנושא לזאת ההכנ' שכל ראוי שנחקר מה הנושא לרה כי הכח הוא ממה שיצטרך אל נושא * והוא מבואר שלא יאמר שיהיה הנושא לרה כי אם גשם * או נפש לפי שאין בכאן מציאו' רביעי ואם הנחנו שתהיה הנפש נושאת לשכל ההיולאני הנה הו' מבואר שאינה לו בעצמותה כי אין מדרך הצורות שתהינה נושאורת קצתם לקצת אבל יהיה ענין היותם נושאות קצתם לקצתם שהחמר יקבל קצתם באמצעות קצתם כמו שהתבאר בספר הנפש ובהיות הענין כן הנה מה שיחוייב שיהיה הגשם נושא לזאת ההכנה ולפי שהחמר הראשון יקבל קצת הצורות קבול ראשון בקבולו צורות היסודות וקצתם יקבלם באמצעות כמו הענין בצורות המתדמי החלקים המורכב מהיסודות ובמה שאחריו מהצורות רצוני שכבר יקבל קצתם באמצעות קצת ויהי מבואר שאין זאת ההכנה מהצורות אשר יקבלם החמר הראשון קבול ראשון הנה א' כ' לא יאמר אלא שתהי' מהצורות אשר יקבלם החמר הראשון באמצעות הצורות האחרות *

ואולם שאין זאת ההכנה מהצורות אשר יקבלם החמר הראשון קבול ראשון הנה זה יתבא' ממה שאמר * **וזה** כי מה שהיה זה דרכו מהצורות לא יופשט מהם גשם

בה עם המשיגים ההיולאניים באופן יוכל השכל ההיולאני להשיג. והוא הפועל טבע לשכל ההיולאני בו שיתן השכל ישיכל זה המושכל אשר בזאת הצורה הדמיונית זה שאם היה הענין כן הנה לא ימנע אם שיהי זה הטבע אשית' לו בהשגת מושכל טבע אחד בעינו או שיתן לו טבע מיוחד לכל אחד מהמושכלות ואם אמרנו שהוא יתן לו טבע אחד בעינו להשיג כל המושכלות הנה יתחייב מזה שלא יוכל לברור השכל ההיולאני מפני זה הטבע הכולל אשר בצורה הדמיונית מבין המשיגים ההיולאניים לפי שכל אחד מהם אפשר שיהי מושכל לו ויקרה לו מזה שישג הצורה הדמיונית כפי מה שהיא.

ואם

אמרנו שיתן לו טבע מיוחד לכל מושכל הנה יקרה מזה שיתן שיתן הפועל האחד בעינו למקבל האחד בעינו טבעים מתחלפים וזה מבואר הבטול. ועוד שהוא מן השקר שיתן לשכל ההיולאני טבע יקבל בו המושכלות שאם היה הדבר כן הנה יהיה השכל ההיולאני בזה הטבע בעל צורה מה והיא תמנעה מלקבל המושכלות כמו שכתבנו וזה מה שהונח ולזה הוא מבואר שאי אפשר שיהי זה מהשכל הפועל מצד הטבע יתן בצורה הדמיונית ולא מצד טבע יתן בשכל ההיולאני ובהיות הענין כן הו' מבואר שאם היה השכל הפועל משיג מושכל בפעל מה שהיה מושכל בזה בצורה הדמיונית שכן אמנם יהיה בשיבור מהצורה הדמיונית הטבע הכולל מבין המשיגים ההיולאני ולפי שהוא בורר אותו הנה יחוייב שישגהו או לא תהיה ברירתו לו אלא במקרה ואם היתה ברירתו לו במקרה היה מגיע בס הנכונה על המעט וזה מבואר הבטול והוא מבואר שלא יחוייב ממה שאמרנו שיהיה השכל הפועל משיג המשיגים ההיולאני אשר הטבע הכולל מעורב בהם וזה כי כב' יתכן שתשלם לקחת דבר מדבר כשיושג הדבר לבדו וזה מבואר בנפשו ובזה האופן ישג חוש הראות המראה אשר בגשם ההוא ועוד שאנחנו נמצא שהשכל הפועל יודיע דברי' אין להם צורה דמיונית יהיו בהם בכת בזה האופן כמו שזכר בן רשד בספר החוש והמוחש והוא האמת בעצמו כמו שנבאר במאמר השני מזה הספר בנ' וזה אמנם יהיה במה שיוודיע לאדם בחלוס או בקסם או בכח ולזה הוא מבואר שלא תהיה זאת ההודעה מצד הצורה הדמיונית לבד אבל יחוייב שתהיה לשכל הפועל ידיעה באלו הדברים אשר יודיעם לשכל ההיולאני. ועוד כי האור ישיג המראים נראים בפעל אתר שחיו נראים בכה במקרה וזה יהיו בשיבין האמצעי הספירי אל שיהיו בו המראים בפעל באופן מה ואז יוכל להניע חוש הראות ל' שיקבל המראים וזה כי חוש הראות אי אפשר שישג כוחו בזולת אמצעי כמו שהכתבנו בספ' הנפש ולפי שהאמצעי לא יקבל רושם המראים אלא כשיהיה בחיר והיה האור נתן לו הבהירות הוא מבואר שהאור אינו בזה הפעל אבל הוא סבין האמצעי אל שיהיה פועל' ואולם השכל הפועל הוא מחוייב שיהיה פועל בעצמותו כי הפועל לשכל הוא ראוי שיהי' שכל זה ממה שחיייב שיהיה השכל הפועל פועל מצד מה שאצלו. מאלו הסדורים באופן אשר התבאר: ועוד כי מפני שהפועל לא נמצאות אשר בכאן יחוייב שתהיה אצלו ידיעה ל' הסדורים כמו העני' באופן עם מה שיעשהו מהמלאכה ר' ל' שהו' מחוייב שתהיה בנפשו השגת הסדור אשר לדבר דבר ממה שיעשהו במלאכה והיה מחוייב כמו שנבאר שיהי' זה הפועל הוא השכל הפועל אשר התבאר מציאותו בספר הנפש הנה הוא מבואר שאצל השכל הפועל ידיעה בכל אלו הסדורים אשר נמצאות השפלות ולא יחוייב מזה לבד שיועד כל הסדורים האלו אבל אומר שיחוייב מזה גם כן שתהיה לו ידיעה בכל אלו הסדורים אשר נמצאות השפלות בצד היותר נכבד והוא הצד שהפ' בו אתר כמו שידע האומן הקורות והלכנים והאכנים אשר יהיה מהם הכית לא במה שהם קורות ולכנים ואכנים. אבל שכן האחדות אשר יקנו מצד ההרכבה והיא צורת הכית ר' ל' שכל ידעם במה שאם חלק מהכית והו' הצד היותר נכבד במציאותם

ואולם

איך יתבאר זה הנה לפי מה שאומר: וזה כי לפי מה שהיה החמר הראשון דורך בזה הפועל אשר יפעל בו השכל הפועל משלמות אל שלמות

כל הפעל מפועל אחד במספר והוא המלאכה הראשית כי היא אשר הישירה שאר המלאכות המשרתות לה' והמשל שלמלכת הנגרות תחתוך הקורות אשר תעשה מהם הכפינה והאומן העיושה הספינה יעשה מהם ספינה ואולם על דרך דאמרת הנה המלאכה הראשית היא הפועלת בזה כי היא תישיר המלאכה אשר תחתיה באופן שיהיה בו נאות מר' שיתחוש פמנה למלאכה הראשית והמשל שעושה הספינה יישיר המהנדן הקורות אל האופן שיהיו בו בדרך שיהיה נאות להעשות מהם ספינה. ובהיות הענין כן והיה מהמבואר כי שלמות השכל ההיולאני במושכלות אשר הוא בחיי עליהם יצא פועל אחד במספר לפי שזה השלמות הוא תכלית לשכל ההיולאני והתכלית האמתי לאחד במספר הוא בהכרח אחד בספר הנה יחוייב שיהיה הגעת זה הפועל בשכל ההיולאני מפעל אחד במספר ולזה יחוייב שתהיה אצל השכל הפועל ידיעה באחד אחד מאלו הסדורים ולפי שכבר נמצא שהשכל הפועל יודיע גם כן לשכל ההיולאני מדרגת המושכלות האלו קצת עם קצת ר' ל' שכבר יודיעהו שקצת הצורה הם שלמות לקצת באופן שתכלינה כולן אל צורה אחת היא שלמות להם כל' הצ' הצורה האנושית כי היא אשר יקבלה החמר הראשון באמצעות שאר הצורות אשר הוא בחיי על קבולם והיא להם בדרגת השלמות והצורה. הנה יחוייב שתהיה לשכל הפועל ידיעה באלו הסדורים מצד מה שהם בכללם סדר אחד והוא הצד אשר הם בו אחד' וזה מבואר חיויב גם כן שתהיה ארר זה שאם לא היו אלו המושכלות הריבות מתאחדות בנפש השכל הפועל הנה יהי' השכל הפועל רבים כי בושכל ר' ור' רבים והם עצמותו כי המושכל והשכל הוא דבר אחד במספר כמו שהתבאר נכבד התבאר במה שקדם שיהיה השכל הפועל אחד במספר זה חלוק לא יתכן ולזה הוא מבואר שהשכל הפועל הוא יודע כל אלו הסדורים בצד אשר הם בו אחד וזה האופן יהיה השכל הפועל אחד' ואולם השכל ההיולאני לקושי קבולו המושכלו מהשכל הפועל מפני הצמרכו בהם אל החוש יקרה לו שיהי' ישיכל מהצד אשר בו היו אלו הסדורים סדור אחד במספר כי אם במדרגות יחוקות' ויבאר שלא יחוייב מפני הוצאת השכל הפועל השכל ההיולאני מהכח אל הפועל בקנין המושכלות שתהיה ידיעה אלו הסדורים אצל השכל הפועל וזה שיש לו סר שואמר שאין יום השכל הפועל מאלו המושכלות יום הצורה אשר בנפש המלמד אל הצורה הנקנות טמנה למתלמד או ביחס המחוש אל הצורה הנקנות מסנו בחוש אבל יחסו להם יחס האור אל הנראים שישוייבם נראים בפועל שיהיו נראים ככה מזולת שיהיו בו המראים בפעל וכן הענין בשכל הפועל כי הוא ישיג ה הצורות הדמיוניות שהן מושכלות בכה מושכלות בפועל ולזה לא יחוייב שתהיה אצלו ידיעה באלו המושכלות' ונאמר כי השכל הפועל כשישייב מושכל בפעל מה שהי'

פושכל בכה בצורה דמיונית והוא הטבע הכולל המעורב בה עם המשיגים ההיולאניים אשר הית' בהם פרטית מזולת שתהיה לו השגה כמושכל ההוא הנה יהיה זה בהכרח אם בשיתן טבע לשכל ההיולאני שישייב מהצורה הדמיונית הטבע הכולל אשר בה ואם הנחנו שיתן מדע לצורה הדמיונית ישוב בו מושכל הטב הטבעי הכולל אשר בו כמו שישג האור הנראים נראים כשיניע בהם האור מי יתן ואדע עם זה השגתי אשר יהיה פסנו בטבע הכולל אשר בצורה הדמיונית שישבו בו מושכל זה אי אפשר שיאם' בו דבר נאות ואפילו רצה שיבדא זה מלבו כדיעה י ועוד כי המשיגים ההיולאניים כלם כבר אפשר שיהיו מושכלים כשילקחו בצד האחד ר' ל' כשלא ילקחו עם הנושא אשר היו בו מקריים וזה כי להם כלם צד מהענין יהיו בו עצמיים כי כל המקריים כבר אפשר שיהיו מושכלים באופן מה ובהיות הענין כן הנה לא יתכן שישאר שיתן טבע מה לקצת מר' שבצורה הדמיונית והוא הטבע הכולל אשר הוא המושכל בה ובה הטבע ישייב השכל ההיולאני שיבורר ממ' הטבע הכולל זה כי אין שם דבר בה ולא יתכן בה שיהי' מושכל וכאשר היה זה שקר הוא מבואר שאי אפשר שיונח זה העני' כשיתן השכל הפועל צבע לצורה הדמיונית וישת' בה הטבע הכולל המעורב

בלהמות השם

זרה הכח ופעל בזולתו כמו שאמר בן רשד בקצורו לספר הנפש כאלו תאמר שהוא יפעל באמצעות החוכם היסודי אשר בזרע גלוה יהויב שיהיה זה הכח נשם אצורנו לו כי לשכל שני מיניש שהפעולות האחד הוא השלול עצימו' והשני שיסוד ממנו פעל בבעל נשם זה מכו' מהגרמי' השמימי' וזה כי למניעה' פעל בעצמם והו' השגתם עצמותם וזהם פעל בהנע' באמצעות טבע הגרמים השמימיים המתנועעים מהם שהוא נאור אל שישלם מהם כמו זאת התנועה אשר יניעום השפלי' הנפרדים ולהם עם זה פועל כאלו הדברים אשר בכאן באמצעו' הכבבים כמו שהתבא' בטבעיות והנה הפועל אשר הוא להם בעצמותם הוא בזולת כלי במחולט' ואולם הפעל אשר להם בבעל נשם יחויב שיהיה בכלי יזכר בו הנשם לקבל צוים וכן הענין בשכל המעשי וזה כי השלול עצמותו לא יצטרך להיות לכלי ואולם מה שיסודר ממנו מהפעולות הוא באמצעות כלי וזה מכו' כנפשו ובכאן התבאר שהכח הזה הוא שכל כמו שזכר הפלוסוף ועוד שזה ההתהוות ואם הוודינו שיהיה מצד כח נפשי הוא בזרע הוא מכו' שאי אפשר שתיוחס זאת ההי' אל הזרע מזולת התחלה אחרת תשכיל אלו הסדורים כלם לצד שהם בו אהר וזה שהצורות שהתכר הראשון כתי' על קבולם הם קצרים בעבור קצת כמו שבאר הפלוסוף ולזה יחויב שיהי קבולו איתם עד הגעתו אל תכלית ההתהוות האחד ופי' שההתהוות האחד כמה שהוא התהוות אחד יחויב שיהיה לסב' אהר במספר הנה יחויב שיהיה הפעל אותם בכללם פועל אחד והיחויב בו שיהיה משני התכלית אשר התהוו אלו הדברים בעבורו ואם לא הנה תהיה הגעתו אל השלמת המכוון בזאת ההי' במקרה וזה דבר בלתי אפשר' בזאת ההי' המאדית כל שכן עם מה שימצ' בה שהיא ביותר שלם שבפנים שאפשר' להגיע אל התכלית המכוון בה והוא מכו' שזה הפועל הוא נבדל לפי שאם הי' היולאני היה הוזה ונפסד והיה מחויב בו שיהי' אחד הדברים אשר תיוחס אליו הייתם זה תכלית הכסול' ועוד כי מפני שהי'ה זאת ההי' תמיד מצויר אחד במספר והצור האחד במספר אשר יכלול כל הזרע הו צויר שכלי בהכרח הנה יחויב שיהיה זה הפועל שכל זה יתבאר שהוא השכל הפועל לפי שמה שאצל השכל הפועל מן ההשגה הוא מחויב שיהיה אצל הפועל הזה זה כי כל אחד מהם יחויב בו שיהיה משני כל המושכלות בצד אשר הם בו אחד ולפי' שהשכל והמושכל הוא דבר אחד במספר חנה יחויב כאלו השכלים שהיו דבר אחד במספ' כי המושכל להם הוא אחד' בעיניו ולזה הטיבו האחרונים בהסכים שהשכל הפועל הוא הפועל לאו הנמצאו השפלות וקראוהו ניתן הצורות וזה אמנם יתבאר תכלית הבאר במאמר החמשי מזה הספר רצוני שבכאן שכל פועל לא ההיות ושהוא השכל הפועל אשר התבאר מציאותו בספר הנפש' ומה שאמר שהפלוסוף ייחס זאת ההי' אל הנפש

הנאצלת מן הגרמים השמימיים הוא מכו' גם כן שיהויב ממנו שתהיה הנפש הנאצלת מהגרמי' השמימיים היא השכל הפועל בעינו וזה כי מפני שההשגה בעינה אשר אצל השכל הפועל היא אצל הנפש הנאצלת מהגלגלים כמו שקדם הנה יחויב שהאחד מהם הוא האחר לפי שהדברים הנבדלים המסכימים במהותם לא ימנה בהם מספר כלל' וזה כי המכפ' אמנם השיג המהיות מפני היחסם בהם' ואולם בשלוקחה מופשטים מן החמר לא יצויר בהם מספ' כלל' והמש' בו הצור' ההיולאנית כשלוקחה על החמר השיגה הרבוי ואולם כשלוקחה מופשטת מההיולי' לא יתואר בה הרבוי בשום פנים זה מכו' כנפשו למעיין בזה הכפ' האלהים אם לא שנאמר שיש ביניהם התחלפות בענין זאת ההשגה וזה יהיה כשתהיה ההשגה אשר לשכל הפועל כאלו הדברים הולכת מהלך השלמות והצורה לדיעה אשר כנפש הנאצלת מהגלגלי' בהם לפי שהשכל הפועל הוא מודיע לאדם דברים מה לא יתיוחס להם והיה מהנפש הנאצלת מהגלגלים בהם כלא תאמ' הדיעה בגרמים השמימיים וכמניעתם והם הולכים השלמות והצורה לאלו הדברים ההיים הנפסדים אשר תיוחס היותם לנפש הנאצלת מהגלגלים' ועוד שהשכל הפועל הוא מהוה האדם לפי מה שהבין בן רשד מדברי הפלוסוף והנפש הנאצלת מהגלגלים תהוה שאר הדברי' ותנה נכללו בהי' האדם ודיעה

שלמות' ול' שהוא מקבל השלמות קצתם באמצעות קצת' וקצתם בעבור קצת ער שכלה הענין אל השלמות האחרון אשר הוא כתי' לקבלו והוא אשר היו כל השלמות האחרים בעבורו הוא מכו' שהתהווה כל אלו השלמות בו הוא התהוות אחד לפי שכבר יכין בו תכלית אחד והפועל להם יחויב מפי זה שידעם בצד אשר הם בו אחד ובזה הצד היר' אפשר שחתישר כל היה נכת התכלי' כמו שאם יע' הלכנים פי שיבנה הכית הוא מכו' שיתחייב שתהיה ידיעתו הסודר אשר ממנו יהיו הלכנים בצד אשר היו בו הלכני' במדרגת לבית לפי שהוא יעשה אותן בעבור הגעת צורת הכית ובהיות הענין כן הנה יחויב לפי זאת ההנחה שתהיה אצל השכל הפועל ידיעת אלו הסדורים בצד היותר נכבד והוא אצל שהם בו אחד' ואולם שהוא מחויב שיהיה הפועל לאלו הדברים אשר בכאן השכל הפועל אשר התבא' מציאותו בספר הנפש הנה הוא מכו' שומר' וזה שכב' התבאר פמה שהתבאר כששה עשר מספר בעלי חיים שבכאן פועל בצמחים וכ' הוא שכל והוא אשר יקראוהו הפלוסוף הנפש הנאצלת מהגרמים השמימיים ואמר בו שהוא כח אלהי והוא השכל ויקראוהו הרבה מהפלוסופים האחרונים השכל הפועל זה כי אין די בזרע בנתינת הנפש כי הוא מתרפה החלקים ואינו חלק מבעל נפש שנוכל' שיהיה בו כח נפשי וזה כי הוא מותר המזון האחרון כמו שהתבאר בספר כ"ה' ואולם מה שאמר שיהיה בזרע חום מה מתוכם בפנים מה חום הטבעי אשר לבעל נפש המתהווה וזה החום המשיער כבר אשר שיהיה בו שופע מהגרמים השמימיים באמצעות ניצוץ השמש ושאר הכבבים כמו שזכר הפלוסוף אבל לא יתכן שיהיה בו כח מצייר יציר האברים ויכראם בזאת החכמה הנפלאה אשר נלאו הדעו האנושיות להשיג אות' על אמתה כי זה לא יתכן שיהיה מן החום הזה אם לא יתכר בו כח אלהי הוא שכל כמו שזכר הפלוסוף לפי מה שצאנו כמה שנעתק לנו מלשונו מן הנצרים' וזה כי הכח יעשה מה שיעש בזולת כלי כי אין הזרע דבר כללי אבל הוא מתרפה החלקים וכבר נמצאו גם כן עושה מה שיעשה מן האברי' מזולת כלי ייחס לו עשייתם וזה כי האברים נמצאים מתהווים בחלקיהם בבעל נפש מהאבר הראשי לבעל נפש ההוא ומשאר האברים על מדרגותיהם' המשל שחלק מן הכבד אשר יתחדש מן המזון יתחדש באמצעות הלב והכבד ושאר כלי הבשול אשר להם מכו' כזה ובהי' הענין כן רצוני שזה הכח יכרא האברים בקלם בזולת כלי והכח אשר בבעל נפש לא יכרא כי אם חלק מה האברים וזה גם כן יעשרה אותו בכלי הנה הוא מכו' שזה הכח הוא זולת הכח אשר יעשה בבעל נפש דבר מתוכם לזה באמצעות הכלים הטבעיים ושהוא יותר נעלה ממנו לאין שעור ואי אפשר שנאמר שיהיה זרה הכח הנכבד בזרע מבעל זרע כי אין בבעל זרע כמו זה הכח הנפלא ואי אפשר לו שיתן כי אם לדומה למה שבצעמו' ועוד שהוא מן השקר שיתן הבעל נפש במזון כח נפשי בזה התאר שאם הי' הדבר כן תהיה במזון נפש זנה וכת מצייר ויהיה אם כן המזון נזון ולא יהיה נזון הבעל נפש במזון כי הדברי' אשר בהם נפש זנה אחת במין לא יתכן שיהיה נזון האחד מן האחר שאם היה אפשר זה הי'ה דרך משל כזו חלק האחד מהבשר אשר ביד מהחלק האחד ממנו וזה בתכלית הכסול' ובכלל הנה המזון מתפעל מהכח הנפשי אשר כנוזן ובזה האופן ישוב חלק מהנזון ואין במזון כח נפשי אל שיהיה פועל בו בזולתו אבל לו הכנה אל שיתפעל מזולתו' ואם היה הענין כן במזון כל שכן שיהיה הענין כן כמה שהוא מותר המזון כי הוא מתוכם יותר מעט' לנזון ולזה לא יתכן שיהיה בזרע כח נפשי בזה התאר מבעל הזרע כי הזרע הוא מותר המזון כמו שזכרנו ואולם מה שיהיה בו מבעל הזרע הוא חום מה מתוכם התייחסות מה אל החום הטבעי אשר לבעל הזרע והוא מכו' שחוםם שחוםם נפש אבל הוא כלי לנפש באופן מה כמו שהתבאר בטבעיות ולזה הוא מכו' שבהולדר' יצטרך כח אלהי הוא שכל לפי שהוא לא יעשרה פעולתו בכלי היולאני כמו הענין ככתוב' הנפשיים ההיולאניים' ואם אמר אומר שאין זרה הכח שכל לפי פעולתו בעצמו והוא ההשגה ואולם

השגשג שכל. ובכאן התבאר שהשכל הפועל הוא יודע אלו הסדורים כלם בצד אשר הם כו סדור אחד וזה אם מפני מה שיפעל אותו מהצורות כאלו הדברים אשר בכאן אם מפני מה שיקנה מהידיעה כאלו הסדורים לשכל ההיולאני. וכבר יספק מספק במה שהונח מציאות השכל הפועל מפני מה שימצא לשכל ההיולאני מהיציאה מהכח אל הפועל בקנין המושכלות ויאמר שלא יהיו מפני זה שינוח בכאן שכל מוציא אותו מהכח אל הפועל וזה כי בצורות הדמיוניות די בשיוציא אורו מהכח אל הפועל כי כבר נמצאו בהם אלו המושכלות אשר ישנם באופן מה ואף על פי שכבר ימצאו בהם מעורבות עם המשיגים ההיולאניים אשר היו בהם אלו הצורות הדמיוניות פרטית הנה לא יצטרך מפני זה לא שכל יפשיט אלו המושכלות מהענינים ההיולאניים אשר הם מעורבות בהם וזה כי הוא אפשר שכולת שכל אחר יפשיטם שינו השכל ההיולאני מאלו הצורות הדמיוניות המושכלות אשר בהם כלתי מעורבות עם המשיגים ההיולאניים כי לאום שיאמר שההשגה המיוחדת לו הוא הטבע הכולל ולזה יתכן שישיגו מופשט מן המשיגים ההיולאניים כמו שהושך הראור ישיג המראה אשר בנראה מופשט מהחוש והקור ומשאר המקרים אשר היו נמצאים עם המראה בנראה אשר לא יתחם אליו השגתם כאשר יניע אותו המחוש להשיג אותו מזולת שיצטרך אל מי שיבדיל המראה מהמקרים ההם. **ונאמר** שזה המאמר כשיעוין בו יראה שאין לו פנים וזה שהושך הראור דרך משל אמנם ישיג המראים מופשטים מצד המקרי הנמצאים עמם בנראה מפני שאין לו מבוא בהשגת המקרים ההם בשום פנים ואולם השכל ההיולאני כבר יראה מענינו שאין בכאן דבר שלא יתחם אליו השגתו באופן מה ובהיות הענין כן אבל נמצא שרוב הידיעות אשר לו במקרים ובמה שימצ' בהם מצד הטבעים הכוללים להם' הוא מבואר שאי אפשר שנאמ' שיהיה די בצורות הדמיוניות' בשיגיעותו אל השגת הטבעים הכוללים הנמצאים בהם מזולת שנבנים בכאן מפני אחד מופשט אלו הטבעים הכוללים מהמשיגים ההיולאניים המעורבים עמהם בצורה הדמיונית ועוד שאם הירר הענין כן ר' ל שיקח השכל ההיולאני אלו הטבעים הכוללים מהצורה הדמיונית בלתי מעורבים עם המשיגים ההיולאניים מפני שאין מרכיב שישיג רק הטבעים הכוללים הנה לא יהיה אפשר בשכל ההיולאני שיקח הדבר המקרי על שהו' עצמי כמו שלא יקח חוש הראות הטעם על שהוא מרא' וזה מבואר הכטול כי הרבה מה שיטעה השכל ההיולאני בזה האופן. ועל דרך האמת הנה טעותו ברוב הדברים אשר יטעה בהם הוא מהה הצד וזה מבואר מאד למעיין בזה הספר. ועוד שאם היה הענין כן לא היה צריך השכל ההיולאני בקניית שום מושכל אל השגתו בחוש אבל תכף שירגיש באיזה מוחש' שיהיה יחידה אצלו המושכל ממנו וזה מבואר הכטול כי בכאן דברים רבים לא יתכן שיהיה נקנה המושכל מהם מההרגש בהם כי אם בהכפל נפלא ובהשתדלות רב ובהיו' הענין כן הוא מבואר שאם מזולת שנינו בכאן שכל פועל מפני מה שנמצאות בשכל ההיולאני מהיציאה מהכח אל הפועל בהשגת המושכלות ובכאן התבאר שהו' מחויב שהיה בכאן שכל פועל מפני מה שנמצאתו מהיציאה מהכח אל הפועל בקנין המושכלות לשכל האנושי ומפני מה שנמצאתו מההיות מאלו הדברים אשר בכאן והתבאר עם זה מהורו לפי מה שאפשר לנו בזה המקום רוצה לומר שהו' יודע אלו הסדורים אשר בכאן אשר הם כו אחד במספר. ואולם השלמת המאמר כו יהי' במאמר החמישי מזה הספר ושם יתבאר בגזרות השם בשלמות בטול מר' שאמר כן רשד שאין הפועל לאלו הדברים אשר בכאן שכל כמו שחשבו הפלוסופים המפרשים דברי הפלוסוף. **וראני** שלא יעלם ממנו שכבר הותרו ממר' שהתבאר בכאן כל הספקות אשר הניעו הקודמים לבטל הידיעה או להניח צורות כוללות נמצאות חוץ לנפש אשר כל אחד מהם שקר כמו שהתבאר במר' שאחר הטבע וזה כי הם בעבור שחשבו כי אין מאלו המושכלו אשר בכאן דבר קיים חוץ לנפש לפי מה שהו' נמצא חוץ לנפש הם האישו' אשר הם כשנוי פתמיד והם ג' כ נפסדים והיה מבואר מענין הידיעה שהוא ראוי אם היתה בכאן ידיעה

שאר הסדורים לפי שהאדם סוף המורכבות ושלמותם והנה השלמות לא יפרד ממה שהיא לו שלמות ולזה יחויב בצורה האנושית שימצא עמה באופן מה שאר הצורות אשר החמר כחיו עליהן על קבולם כי הם ממנה במדרגת היולוי ועוד כי כשהנחנו שהו' יודע הסדור אש' לאדם בצד שהו' בו מהמציאות והיה זה הסדור במדרגת השלמות לשאר הסדורים הוא מבואר שלא תשלם לו הידיעה בצד אשר הוא בו נמצא אלא בשוד הסדורים אשר הוא להם שלמות וצורה הכוללת הענין כן הו' מבואר שכבר יחויב מזה שיהיה השכל הפועל הוא הפועל לאלו הדברים אשר בכאן וזה כי לא אפשר איזה מונע ימנע השכל הפועל מלהיות שאר הנמצאות השפלות זולתי האדם והנה יש לו ידיעה בסדורים והפועל אותם פועל אותם מזה הצד. ועוד שהכח אשר לחמר הראשון על קבול הצורה האנושית הנה צאתו לפועל הוא התהוות אחד כי הוא דרכה אל תכלית אחד כמו שקדם והתהווה האחד במה שהו' אחד לו פועל אחד בהכרח לא אם יהי' זה במקרה כמו הענין במלאכו המשרתית עם המלאכה הראשית. ועל דרך האמת הנה הפעולה כולה היא המלאכה הראשית כי היא תישיר המלאכות המשרתות על כמר' שיעשוהו והו' מבואר שאי אפשר שגניח הנפש הנאצלת מהגלגלים משרתת לשכל הפועל בזה הפועל לפי שהשכל הפועל לא יצטרך בעשייתו זר' הפעל לאמצעי הו' שכל כי באופן שישראל זה הפועל מהאמצעי הוא ישלם ג' כ מהשכל הפועל ואולם היה זה אפשר במלאכות אשר יעשה אותם האדם להקל מעליו המורה והעמל ואולם הנבדל שחניע פעולתו באיזה מקום שיוכן לקבל אותה בזולת טורח ועמל לא יצויר שיעשה פעולתו באמצעי אם לא היה צריך בזה הפועל בלי מה הוא לאמצע ואינו ראשון ובה האופן יעשה השם ית' הרבה מהפעולות באמצעות מנעי הגרמים השמימיים כפי שישיג לאם בלי והוא הכבב אפשר שישלמו מהם אלו הפעולות. **ואולם** אלו השכלים אשר בהם מאמרינו הוא מבואר שאין להם בלי יעשו בו פעולתם זולת ההכנה המזגית אשר ברבר המקבל ההויות באמצעות הכבכים וזה הכלי דבק לאחד מהם כמו דבקתו אל האחר לפי שאפשר שנאמ' שיהיה אחד מאלו מנעי הגרמים השמימיים ואין האחרון ויהיה לפי זאת ההנהגה נותן הצורה יחויב שיהיה אחד במספר וכן הענין בשכל הפועל מצד שהו' משלים השכל ההיולאני כמו שהתבאר במה שקד' ואולם מנעי הכבכים הם רבי' בהכרח כמו שהתבאר במר' שאחר הטבע ויתבאר במאמר החמישי מזה הספר ולזה יחויב שיהיה כל אחד מאלו השכלים הפועלים שכל אחד זולת השכלים אשר יניעו הגרמים השמימיים ובהיות הענין כן הו' מבואר שדבקות זה הכלי אל השכל האחד מאלו הוא כמו דבקות אל השכל האחר ולזה הוא מבואר שאין האחד מהם במדרגת האמצעי לאחר ועוד שאם הודינו שיהיה לאחר מאלו כלי הנה לא יחויב שיהיו אלו השכלים שנים במספר. וזה כי כבר יספיק השכל בעל הכלי לפעול ההויות כלם ולהוצי' השכל ההיולאני מהכח אל הפועל לפי שאצלו הידיעה אשר יטפיע השכל הפועל לשכל ההיולאני ואין בכאן דבר יכריחנו להניח בכאן שכל פועל אחר ובכלל הנה אשר יתן התכלית אשר לפני התכלית ובה תתישר כל הר' ה נכח התכלית ולזה יחויב שיהי' הסהוה לאדם הוא הסהוה לשאר הנמצאו' השפלות. **והנה**

אחשוב שאשר רצהו הפלוסוף בנפש הנאצלת מהגלגלים הוא השכל הפועל לפי שכבר יחויב בשכל הפועל אל הנמצאות השפלות ומהנה אותן שיהיה נאצל מהגלגלים. וזה כי אשר יתן הצור' שהיא התכלית כהויה ראוי שיתן המזג לחמר המקבל אותה אשר בו יוכן לקבולה וזה כי זה כולו הו' פועל א' כמספר והפעולה האחת במספר יחויב שתהיה מפעל אחד ובהיות כן הענין והיה מבואר שהגלגלים הם משגיחים במה שבכבב כנתינת המזג בכחות השופעו' מהם יחד הנה ראוי שיהיה נותן הצורה שופעת מהגלגלי' קוד' שישתתפו כולם כנתינת הצורה כמו שהם משותפים כנתינת נשם המזג כי הוא מן השקר שיהיו בכאן שני פועלים בפעולה אחת במספר אם לא יהיה זר' מצד ששני הפועלים הם פועל אחד בצד מר' ובהיות הענין כן הוא מבואר שהשכל הפועל הוא נפש נאצלת מהגלגלים ר' ל מפניעיהם וזה כי הו' בלתי אפשר שישפע

פלהמות השם

הגרמים השמימיים ונסכה הראשון שכבר יחשב שאם שתהיה לשכל הפועל ההשגה בהם שאם היה זה אפשר היר השכל הפועל עמה אחד במספר כי השכל והמושכל והמשכל בדברי הנבדלים הוא אחד במספר וזה בתכלית הכטול והגנות.

ומהם שהוא מן הפלא למה תגיע לנו ידיעה יותר שלימה בקצת המושכלות מקצת מפועל א' כחיי על הגעתם לנו במדרגה אחת והמתפעל אחד כחיי על קבולם במדרג אחת ואולם שהפועל כחיי על הגעתם לנו במדרגה אחת הוא מכוא' חיוב כי הוא יקנה לנו המושכל מפני היותו אצלו בפועל ולפי שכל המושכלות אשר יקנם לנו הם אצלו בפועל במדרג אחת הנה יחויב שיהיה כמו במה שהוא פועל על הגעת הידיעה במושכל אחד הממושכל אשר יקנם לנו שיהיה אצלו בפועל הידיעה במושכל אחר מהם איהו שיהיה א' ואולם שהמתפעל כחיי על קבול א' המושכלות בשוה הוא ג' מכוא' וזה שכבר יראה שהמושכלות אשר הוא כחיי להשיגם על אמתתם שכתו בלתי מתחלק בפחות ויתר בקנין השגתם על אמתתם שאם לא היה הענין כן הנה יחויב שהיה השכל ההיולאני בלתי כחיי על מה שהוא כחיי וזה שהמושכל אשר לא לו להשיגו על אמתתו הוא בלתי כחיי עליו לפי שמי שישג המושכל על זולת אמתתו הנה הוא המושכל ההוא לא השגה שיהיה ולא השגה חסרה וכך הונח השכל ההיולאני כחיי על קניית זה המושכל זה הליך בלתי אפשר ובהיות הענין כן הוא מכוא' שהוא כחיי להשיגם על אמתתם וזה ממה שהיחויב שיהיה כמו על קניין א' המושכלות בלתי מתחלק בפחות ויתר א' **ונאמר** שהספק הראשון אין היתרו משה שיקשה זה

שנודה שמצד מה שהשכל הפועל פועל א' הדברים לא יחויב שתהיה לו ידיעה במלאכות המעשיות ובחכמות הלמודיות וכשאר הדברים שלא יפעלם הנה מצד מה שהוא מקנה לנו אלו הידיעות יחויב שתהיה לו בהם ידיעה באופן מה כמו שקדם ועוד שכבר יראה באופן אחר שיש לשכל הפועל ידיעה באלו הדברים אשר נפל בהם הספק וזה שכבר יראה שאצל השכל הפועל ידיעה באלו המלאכות המעשיות ולזה שם כלים בארם לעשות אותם ביתר שלם שבפנים ושם האדם בזה כמו שזכרנו לאשר יתן אותו על צד מה שישירתו המלאכות המשרתות המלאכות הראשיות כי יראה שהפלא' הראשיות היא אשר תישיר אשר החתיה ותעמידה על מה שתעשהו מהמלאכה ההיא וכבר ירא זה הראותו נגלה בקצת הבח אשר הוכן להם בטבע שיעשו מלאכות מה יחוקק בהם היותם כמו ארצית העכביש ושניות הדבורים ומה שדומה לזה.

ועוד שאלו המלאכות המעשיות הם כלם בעבור התכלית אשר נראת שיכוין בו השכל הפועל בהרכבה מהדברים אשר יפעל וזה כי השכל הפועל ישיג בשמירת הבח' בהשיגיו אלו הכלים החוש והדמיון והכח המתעורר ובקצתם יש עוד בזה בלתי אצלו מהם כמו הענין כב' הטורפים שהספיא בהם בלי אשר ישלם בהם להם הסורף ובקצתם שם בזה כלים הם כחות נפשיות כמו המלאכה אשר שם בטבע הדבורים להמציא הדבש שהוא מזונם. וישגיח גם כן עוד בשמירת הבעל חיים כשימצא לו מכסה יהיה לו מגן מהדברים המקיפים בו כמו הצמר והנוצה בבעלי הנוצה והקשקשים בבעלי הקשקשים והארס בארסים וכשימצא בו כלים ישמר מהם מהנלחם עמו כמו הקרניים והפרסות בבעלי חיים הבלתי טורפים. וכשתחקור במלאכות המעשיות המצאם כלם באלו התכלית בעינם והמשל כי האדם מפני שהיה בלתי אפשר בו לדקות חפרו שיהיה בו מהמותר הארצי מה שיהיה מסנו מגן לו במדרגת הצמר והנוצה הושם לו כח לעשות הליבוש והבית ולפי שלזאת הסברה בעינה אא שימצאו לו כלים ישאר מהם בהנלחם עמו ושימצא בהם הבח אשר זרצה להזון בהם הושם לו כח על עשיית בלי המלחמה והצורה. ולפי שאם שימצא לו מזון נאות בזולת מלאכה הושם לו כח לעבודתה האדמה ולהקן המזונות ובכלל הנה כשנחקור בכל המלאכות המעשיות המצאם בעבור ההכל' המכוון מהשכל הפועל באלו הדברים אשר יפעלם ולהם היתה המלאכה משרת לסבב כמו שזכר הפלוסוף בשני המשמע' וכן יראה שאצל השכל הפועל ידיעה בדברים הלכדיים וזה שכבר יראה שאצל השכל

שתהיה קיימת ולדבר קיום כמו שהתבאר. מענין הידיעה האמתית בספ' המופת שפטו מפני זה שאין בכאן ידיעה ואולם המתאחרים מהם התבאר להם שאי אפשר שנכטל הידיעה שאנחנו נמצאה קיימת ונשארת בכל עת מהעתים באופן אחד ר' הסודר הכולל אשר לאלו הדברים והוכרחו מפני זה אל שיענינו אלו הכלים אשר בהם הידיעה נמצאים בעצמותם כמו חוץ מנפש וכבר חויבו להם שקרים רבים אין המלט מהם כמו שהתבאר במה שאחר הטבע ואולם כאשר יונח הענין כפי מה שהתבאר בכאן מהשכל הפועל הנה הידיעה היתה לדבר קיים נשאר בעצמו חוץ לשכל והו' הסודר אשר בנפש השכל הפועל ואולם הכללות הוא דבר קרה לו מצד סמיכותינו א' מה שנמצא מהאישים המורגשים חוץ לנפש וכמו שהסודר אשר בנפש האומן ימצא בכל אחד מהכלים המתחדשים ממנו באופן מה כן ימצא זרע הסודר בכל איש ואיש מהאישים המתחדשים מהסודר והוא מבואר שלא יקרה מוצאת ההנחה דבר מהכטולים אשר חויבו מהנחת הכלים הנמצאים חוץ לנפש.

ובכאן הותר זה הספק אשר יקרה מצד הגדרים מפני היותם מודיעים עצמם כל אחד מהאישים אשר כסוג הנגדר על שם מהות כל אחד מהם וזה שהגדר הו' הסודר בעינו אשר בנפש השכל הפועל אשר ממנו יתהווה הסוג ההוא וזה הסודר כבר ימצא באופן מה בכל אחד מאישי הסוג ההוא כמו שקדם ולא יחויב מזה שיהיו כל אלו האישים אחד במספר כמו שיחויב לאופרים בצורות הכלליות. ועוד כי בזה האופן תהקיים הידיעה במקרים גם כן לא בעצמים לבר כמו שחויב לאופרים בצורות הכוללות שהם נמצאים חוץ לנפש וזה שהם בעבור שראו שהמקרי' לא יתכן שיהיו עומדים בעצמם נבדלים לא אמרו בכללים אשר להם שיהיו נמצאים חוץ לנפש ולזה יחויב להם שלא תהיה ידיעה במקרים ואולם כאשר הונח הענין כפי מה שהתבאר בכאן מהשכל הפועל הנה לסדורים אשר למקרים הם ג' נמצאים חוץ לנפש רצוני שהם נמצאים בנפש השכל הפועל. ובכלל הנה כאשר תחקור תמצא שבזה האופן הותרו כל הספקות ההם עד שהזה האמת בעצמו כמו שבארנו ואלו אפלטון זהו אשר רצהו לו וזה אסר באלו הצורות שהם דמיונים לאלו הדברים המורגשים וקראם כלליות להיותם טבע פשוטף לדברים רבים במספר אלא שכבר ישיגוהו הנגרות מפני שלא אמר זה בלשון מבואר. ועוד שהיא לא הניח א' הצורות כי אם לעצמים ולזה יחויב לו ספני מה שהתבאר לו מקיים הידיעה בדברים הלמודיים שיענינו בדברים הלימודיים שהם עצמים ר' המספר והאחד והקו והשטח והנשם הלימודי וכבר התבאר במה שאחר הטבע מה שיקרה לזאת ההנחה מהכטול ואולם מה שהוכיח ארסטו להניח לקיים הידיעה ולסלק הספק אשר יקרה מפני הגדרים איהו נמרים מהספק והמבוכר כמו שיתבאר למענין בדברים כמה שאחר הטבע עיון יוכר נתבאר זה בבאורינו דבריו עם אם ירצה השם יתב'יתן לנו פנאי ושם נבאר כג' איך התבאר שבמה שבהתבאר בכאן מענין השכל הפועל הוסרו כל הספקות אשר יקרו בידיעה והגדרים במה שאין ספק בו ושלא יחויבו לזאת ההנחה השקרים אשר נתחייבו לאפלטון ולשאר האנשים האומרים לצורות והנחה נעזוב המאמר בזה המקום להיותו צריך לחקירה ארוכה מאד והיא ממה שאין אנחנו בדרג' ובהיות הענין כן רצוני שבמה שהתבאר בכאן מענין השכל הפועל הוסרו כל הספקות אשר יקרו בידיעה ובדברים לזולתנו הנה הוא מכוא' שהוא ממה שיוסיף גלוי ושלמו' על מה שהתבאר בכאן מענין השכל הפועל

הפרק השביעי ואחר שהתבאר זה מענין השכל הפועל ראוי שנשתדל בהסירת ספקות מה יקרו בזאת ההשפעה אשר תהיה מהשכל הפועל לשכל ההיולאני. מהם מן הפלא מאין יבאו לנו ה' המושכלות אשר נקנם במלאכות המעשיות ובחכמות הלמודיות ובגרמים השמימיים ובמניעיהם וסוכסוכה ה' אלו שמהל ישכבר יראה ממה שהתבאר מענין השכל הפועל שהוא מושכל המודעים אשר בכל לפי שהוא יפעלם אבל מה שאינו פועל כמו הענין באלו הדברים איך תגיע לנו הידיעה בו גש' במה שיהיה מהם למעלה מסנו במדרג' כמו הענין במניעי

השכל הפועל ידיעה בתמונות כי הרבה מה שישיגה הטבע אל שיעשה התמונות נאותות לפעולות המכודרו מבעלי התמונות וכן יראה שאצל השכל הפועל ידיעה בכמיעוט כי הוא ישיג בתמונות האברים והחסם קצתם אל קצת שיהיה כפי מה שראוי כי יראה שאלו החסמים משוערים אצל הטבע ואפשר שיהיה פהם מה שהיחס מדבר ומה שהיחס ברת מדבר : וכן יראה שאצל השכל הפועל ידיעה במספר כי אנחנו נמצא נכבדים שנכבדים הטבעיו הרבבת מוגברות המספר כמו הענין במספר האברים והעצלים והעורקים והמיתרים והעצמות ומר שינה פנהם שזה יבא מוגברי המספר בזמן מין מהב"ח ומכגולות היודע השלם כסוג מה שידע משיגי הנושא * וכן יראה שאצל השכל הפועל ידיעה באופן מה העורקים השמימיים ר"ל שיש לו ידיעה במה שיוסוד מהם בזה העולם השפל והו"מ שהאפשר שיתיע לנו הידיעה בו מהם * ואולם שהוא מחויב שתהיה לו ידיעה במה שיוסוד מהם בזה העולם השפל הוא שבאר לפי שזה הסודר הוא לשכל הפועל במדרגת הכלי לעולם שיכוין ליו"מ כי הם מחדשים המזג ונותנים אותו למצא נמצא מלא הדברים כמו שהתבאר בטבעיות והוא כלי להגעת הצור אשר הוא מהשכל הפועל כמו שקדם ועוד כי למה שהיה השכל הפועל שופע מהנגלים הנגלים כמו שקדם וזה הסודר אשר מהנגלים שופע מהנגלים הנגלים הנגלים יחס הסודר אשר הפועל אל זה הסודר המסודר בכ"כ מהגרמים השמימיים יחס פניעי הגרמים השמימיים אל הגרמים השמימיים ולפי שיש מניעי הגרמים השמימיים אל הגרמים השמימיים הוא יחס הצורה אל החמר הנגלה יחס השכל הפועל אל הסודר אשר מהגרמים השמימיים הוא יחס הצורה אל החמר ובהיות הענין מן הנגלה הוא שבאר שהסודר אשר בנפש השכל הפועל הולך מהלך הצורה והשלכות מהסודר המסודר מהגרמים השמימיים והוא שבאר שמי שידע השלכות באופן שלם יחויב שידע מה שהוא לו שלמות והמשל שמי שידע מהות הכיר יחויב שידע הקורות והלבנים והאכנים אשר מהות הבית שלמות לרם אולם במניעי הגרמים השמימיים ובסבה הראשונה יראה כי לשכל הפועל בזה ידיעה מה הוא היסוד אשר לעול בעלתו וזה כי העול כשישיג עצמותו באופן שרם והיה עצמותו עולו מנמצא בשה יהוא נמצא הנה יחוי לעולו שישגי היותו עולו ולפי שהעול והעלה הם מצטרפים והמצטרפים הם לידיעה אחת יחויב שתהיה לעולו השנה מה בעלתו לא שהיא השנה חסרה ולזה היו הידיעות אשר נקנה באלו הדברים חסרות לפי שהם אצל השכל הפועל באופן חסר ובכאן הותר זה הספק וזה צדו יתבאר באור יותר שלם במאמר המשישי מזה הכפר ב"ה

ואולם הספק השני הנה חסרו"כ מכיר בפועל עיון וזה שאמנם קרה לנו שתהיה לנו ידיעה יותר שלמה בקצת הדברים מקצתם לאחת משתי סבות או לשתיים והנה הסבה האחת מהם הוא מפני שאין אצל השכל הפועל ידיעה שלמה להם כמו הענין במניעי הגרמים השמימיים ובסבה הראשונה * והסבה השנית הוא מפני הצטרף השכל ההולאני בקבול שפע השכל הפועל * והשג" החושיות ולזה לא תשלם לנו ההשגה בדברים שלא יתכן שישא בהם מהחוש מה שיוצטרף אל ההשגה כם כמו הענין בסודר המסודר מהגרמים השמימיים בזה העולם השפל * והנה תמצא גם כן בדברים ידיעה חסרה מצד טבע הנושא אשר בו הידיעה וזה כי כאשר היה המציאות לו מציאות חסר קרה שתהיה הידיעה בו כן כמו הענין בפלוסופיא המדינית וכמה שינה מנהגה :

הפרק השמיני

ואחר שהתבאר מה הוא השכל הפועל ראוי שנחקור כמה שתהיה רישותו אליו תחלה והוא האם השכל ההולאני אפשר בו שישוכ נצחי אם לא ואם היה אפשר אף הוא אפשר וזכור תחלה דעות הקודמים בזה לסבה בעינה אשר זכרנו דעותיהם בחקרנו כמהות השכל ההולאני : **ונאמר** כי הפלוסופי נתלקו בענין זה ההשארות לשלש דעות :

הדעת האחת היא דעת אלכסנדר ותסמסוס וכן רשד לפי מה שזכר אבן רשד בקצרו לספר הנפש ובקצת אנרונזי והם יראו שזה השכל ההולאני יהיה אפשר בו ההשארות והקיום כאשר יגיע למדרגה השלמה

שישכיל המושכלות אשר הם בעצמם שכל ובפרט השכל הפועל כי הוא אשר יחשב שיהיה אפשר לו השגתו מכין שאר השכלים הנפרדים והם יכינו שלא ישלם לו ההשארות בהשכילו המושכלות אשר בכאן לפי שהם הוות ומתחדשות בנו אתר שהיו בכח וכל הווה יחויב שיהיה נפסד לפי מה שיחשבו ואולם כשישכיל הדברים אשר הם בעצמם שכל לא היה בכאן דבר מתחדש כי היה המושכל כהם היא השכל בעצמו ולזה יחויב בו שיהיה ברתו נפסד כשהתחדש בשכל הפועל והנה דעתם כמו שתראה נכנה על ארבע הקדמות *

האחת היא שלא המושכלות אשר בכאן הוות ומתחדשו בשכל ההולאני * **והשנית** היא שכל הווה נפסד : **והשלישית** היא ששכיל הפועל הוא אפשרי

ורביעית שכאשר השכיל אורו השכל ההולאני יחויב בו שיהיה נצחי * **והדעת השני** הוא דעת בן סינא והנמשכים אחריו לפי מה שזכר בן רשד בקצרו לספר הנפש והוא יראה שהשכל הנקנה הוא נצחי ובכתי דעתו על ב' הקדמות * **האחת** היא שהמושכלות אשר בכאן הם בלתי הוות ובלתי נפסדות * **והשנית** היא שהשכל ההולאני הוא בלתי הווה ובלתי נפסד ולו לא הדחי ה"ה השכ' הנקנה נצחי כי אין בכאן דבר הווה שישאר נצחי כי השכל ההולאני הוא נצחי ולזה לא ימנע לו היותו נצחי כשהשכל באלו המושכלות ואין אלו המושכלות גם כן הוות בעצמותם ואם היה שתהינה מתחדשות בשכל ההולאני * **והדעת השלישית** הוא דעת אבונצר והוא יראה שאי אפשר שיגיע ההשארות והנצחיות לשכל ההולאני לשום פנים דעתו על ב' הקדמות : **האחת** היא שהשכל ההולאני הווה : **והשנית** היא שאי אפשר בהווה שישוכ

יחליט המאמר ויאמר שהמאמר בשיתאחד השכל ההולאני בשכל הפועל הוא מאמר דומה להכלי הטפלות * ואולם באגרת אשר עשה בכאור מה השכל מצאנו שהוא מככים שי שרם ההשארות לשכל ההולאני באופן שישכילו תסמסוס והנמשכים אחריו והנה קרא השגה השכל אשר בנו הדברים אשר הם בעצמם שכל השכל הנקנה ואם כן רשד שהו החיים התסמסוס

הפרק התשיעי

ואחר שכבר זכרנו דעות הקודמים בענין השארות השכל ראוי שנזכיר הטענות אשר אפשר שיקיימם בהם דעתם כל אחד מבעלי הדעות האלו לפי מה שמצאנו בדברי הקודמים או בכת דבריהם כי זה מסרה שישירונו אל הגעת האמת בואת התקירה כמו שקבר ימצא למאמר אלכסנדר והנמשכים אחריו בענין ההשארות פנים מההראות וזה שהם כבר בנו דעתם כמו שזכרנו על ד' הקדמות * **והנה** ההקדמה הראשונה מההקדמות שזכרנו אשר בנו עליהם דעתם והיא ההקדמה האומרת שאלו המושכלות אשר יקנם השכל ההולאני הוות ומתחדשות בו כבר יראה היותם צידקות מפנים * **מהם** שכבר יראה שהם מתחדשות בשכל ההולאני * ויסצאו בו בפועל אחר שהיו בכח לא ש מצאו בו בפועל תמיד כמו שהל רואה אפלטון לפי שאם הונח הענין כן מה זה שלא ישגם האדם הקפ שניולד האם בכאן דבר ימנע הראותם או בעת הנערות עם היותם בו בפועל כמו שהיה רואה אפלטון שהם נוסעות בלחות בעת הנערות כי הנה אם הונח הענין כן היה מחויב שלא יהיה הלוטו מועיל לאדם בהשגת המושכלות * וזה שאם כלה הלחות היה דרך משל המונע המושכלות מההראות בו הנר יראו בו אלו ה המושכלות בזולת למוד ויהיה למודו אותם לבטלה ואם לא בלה הלחות ההו דרך משל הנה לא שראו בו ויהיה ל' לכו"ו אותם לבטלה אבל אם לא יהיה בכאן למוד כלל ויהיה הלכות זכירה כמו שיהי רוא אפלטון וכזה הכאור בעינו יתבאר שכבר יתחייב מואת ההנחה שלא יהיה האדם צריך אל החוש במה שישכילו מהמושכלות וזה כלו בתכלי הננו והבטול * **ומהם** שכבר יראה שהוא מחויב בלו המושכלות שתהינה מתחדשות בעצמם ויסצאו פעם בכת בפועל לפי שאין המושכ מרס

גושיאיהם הנה הם נבדלות כי הדבר היולאני ימצא מתרבה בתרבות הנושאים במה שהוא היולאני ואם היו נבדלות הנה לא יהיה להם הויה והפסד כי ההויה וההפסד כאשר ימצא לצורה הוא מצד מה שהיא היולאנית כמו שהתבאר בטבעיות ואם לא היו להם הויה והפסד הנה הם נמצאו בפועל תמיד ולא יהיה בכאן למוד ולא שכתה וזה תכלית הבטול והגנות וואולם ההקדמה השנית מההקדמות אשר זכרנו אשר בנו עליהם זה הדעת והיא האומרת שכל הויה נפס' כבר התבאר אמותה לפי מה שיחשב בספר השמים והעולם

ואולם ההקדמה השלישית האומרת שהוא אפשר בשכל היולאני שישנו השכל הפוע' הנה ימצאו לה פני' מהראות' מהם כי מפני שישם השכל אל המושכל לפי דעת הפלוסוף הוא יחס החוש אל המחוש והיה הדבר מבואר מענין החוש שיש בו ג' דברים מקבל והוא האבר המרגיש ומקובל והיא הצורה המגעת אל כח המרגיש מפני המרגיש ומניע והוא המורגש הנמצא בפועל חוץ לנפש הנה יתחייב שימצאו בשכל אלו הג' שכל מקבל והוא השכל היולאני ומקובל וזה השכל הנקנה בפועל והוא השכל הפועל וכאשר הונת זה היחס אחד והיה מבואר מענין הכח המרגיש שהוא יכול לקבל המורגש הנמצא חוץ לנפש בפועל הנה ראוי שיהיה השכל היולאני יכול לקבל השכל הפועל' **ומהם** כי מפני שהשכל אשר בנו הוא משכיל מה שאינו

במצאו שכל הנה מבואר שהוא יותר ראוי שיהיה מושכל מה שהוא בעצמותו שכל' **ומהם** כי מפני שהשכל הפועל הוא שמים הצורות הדמיוניות מושכלות בפועל אחר שהיו מושכלות בכח והיה ח' המבואר שכל דבר שישים זולתו בתואר מה שהוא יותר ראוי בתאר ההוא מהדבר אשר לו התאר הו' בעבור והמשל שהאש שיש זולתו בתאר שיה' סחם הוא יותר ראוי בזה התאר מהדב' המחוקק בסבת האש הנה יתבא' מזה שהשכל הפוע' הוא יות' ראוי שיהי' מושכל לנו מאלו הצורות הדמיוניות אשר שם השכל הפועל בתאר שתיינה מושכלות לנו' **ומהם** שהמושכלות אשר בכאן הם דעות בכח מפני שהם דעות לדברים נמצאים

בכח לאין תכלית ל' שהם דעות לאישים שהם בלי תכלית ואינם נמצאים כי אם בכח כי מה שיש לו תכלית לא ימצא כי אם בכח כמו שהתבאר בס' השמע' ולפי שהנמצא חוץ לנפש פאלו מושכלות נמצא בכח והיה גדר המושכל האמתי שהו' נמצא חוץ לנפש על דמיון מה שהוא עליו בנפש הוא מבואר שאלו המושכלות הם דעות בכח ובהיות הענין כן והיה מבואר שכל סוג שימצא לו סדר שהוא בכח בסוג ההוא שהוא ישוב בהכרח אל מה שהוא בפועל בסוג ההוא וכבר נמצא בשכל היולאני שהו' מתנועע סך הכח אל הפועל אל קניית המושכלות הנה הו' בהכרח מתנועע אל מושכ' שהו' בפועל ולפי שהמושכל אשר בפועל הוא השכל הנפרד כי היה אלו המושכלות אשר בכאן מושכלות לדעות בכח הנה הייה השכל היולאני כאין על השגת השכל הנפרד ואמנם קרה לו שיתנועע תחלה כאין קניית מושכל הוא מושכל בכח כמו שיקרה להכרח מהדברים הטבעיים שיקבלו השלמות אשר הם כתיים עליה באמצעות השלמות האחרים והמשל שהלחם הוא חלק מהנזון בכח יתנועע אל שיהיה חלק מהנזון בפועל שהשתנותו תחלה אל מה שהוא חלק מהנזון בכח והוא הדם' **ואולם** ההקדמה הד' מהקדמות אשר זכרנו אשר בנו עליהם דעות והיא ההקדמה האומרת שבאשר השכל היולאני השכל הפועל ישוב נצחי הנה לא אופן אחד מההראות והוא שלמה שהיה המושכ' ממנו כשהשכל היולאני הוא בעינו הדבר שיקבלו הנה אין בכאן דב' מתחדש מפני זאת ההשג' שיתחייב בו שיהיה נפסד מפני היותו מתחדש אבל הוא השכל הפועל בעינו אשר הוא נצחי' **ואולם** מה שאמ' אותו בן סינא בזה המבוקש הנה ימצא לו ג' פנים מההראו' וזה שההקדמה הראשונה מן ההקדמות שזכרנו שנבנה עליהם דעות והיא ההקדמה האומרת שהמושכלות אשר בכאן הם בלתי הוות ובלתי נפסדות כבר יראה היותה צודקת מפנים מהם שכבר יראה מענין צורות המושכלות שהם באדם על דרך נבדל למציאות הצורות היולאניות במה שימצאו בו ורצוני בצורת היולאניות אם הצורות בעצמם כמו החכם והקור' כיסודות נהוגז בסתמי' החלקים והנפש הזנה בצדדי' והמרגשת בכח

או ההשגת שהם שלטויות לקצת הצורות ההיולאניות כמו הצורה המגעת מן ההרגש בכח החוש שהדמיון בנפש הפדמה וזה כי אלו הצורות ההיולאניות כשנתקור בהם נמצ' שמציאותם בנושאים הרמוז אליה והוא שמציאותם ההיולאני הוא זולת מציאותם המושכל וזה מבואר בנפשו וזה שהם אחד במספר כאשר הם מושכלות ולא יתרכו ברכי' ונשואי' אשר ימצאו בהם ומתרכי' מאשר הם פרטיים ובהיותי' וזה דבר מהו' בצורת היולאניות במה שהם היולאניות ואולם הצורות המושכלות הנה יראה כי מציאותם המושכ' הוא עצם מציאותם הרמוז אליו בשכל היולאני ובהיות הענין כן רצוני שהמושכל פאלו הצורות הוא הנמצא מהם והיה מה שזר' דרכו צורה נבדלת שאם היתה היולאנית היה מציאותה המושכל זולת הנמצא חוץ לנפש כמו שקדם הוא סבוא' שכבר יראה מזה שאלו המושכלות הם נבדלות לזוה יתחייב שלא תהיינ' הוות ולא נפסדות כי ההויה וההפסד הוא לדבר המורכב מחסר צורה מצד מה שהו' מורכב מחסר וצור' כמו שהתבאר' כמה שאחר הטבע ובראשון משמע הטבעי' **ומהם** ש' שכבר יובדלו אלו המושכלות משאר ההשגות הנפשיות שאר ההרגשות הנפשיות ימצא להשגתם תכלית וזה מחויב בהם מפני היותם היולאניות ר'ל שהם לא ישפסו אלא על האיש הרמוז כמו שקדם' וואולם השג' או המושכל היא בלי תכלית ל' שהם ישפסו על כל איש מהכלל הו' שיפס' בכל עת מהעת' וזה מס' שירא' ממנו שאין אל המושכלות נמצאות בנו מציאו' היולאני ויתחייב בה מפני זה כמו שקדם שתיינה בלתי הוות ובלתי נפסדות' **ומהם** שכבר ייחד ג' זאת ההשגה השכלית מבין שאר

ההשגות הנפשיות שההשגה בה והמושג הוא דבר אחד בעינו ואולם שההשגה בה והמושג דבר אחד בעינו הוא מבואר' וזה ב' ההשגה בה הוא הטבע הכולל הנמצא לדבר דבר וכן הענין במושג בה ולפי שהטבע הכולל לא יתרבה ולא ימנה בו מספר הוא מבואר שההשגה בה הוא המושג בעינו' ואולם שההשגה בה הוא המושג בעינו הוא מבואר ממה שאר' וזה שאין השכל הנקנה דבר זולת מה שישנו מאלו המושכלו' כי השכל היולאני כבר התבאר מענינו שאינו כי אם הכנה לבד' והנה לא ימצא הענין בשאר ההשגות כן וזה שהצורה אשר יקנה הכח הרואה בהשגתו המראה דרך פשול איננה כח הרואה בעינו ואין ג' הצורה היא המראה אשר לדבר המוחש חוץ לנפש וזה במה שיראה ממנו שאין אלו המושכלות היולאניות שאם היו היולאניות לא היה אפשר בהשג' הזאת שיהיה ההשג' והמושג ג' המשיג בה דבר אחד במספר כי זאת היא מהסגול' המיוחדות לשניים הנבדלים במה שהם נבדלים וכאשר התבאר שאין היולאניות הנה הוא מבואר שהוא מחויב שתיינה בלתי הוות ובלתי נפסדות כמו שקדם' **ומהם** שכבר ייחדו אלו המושכלות מבין שאר ההשג' הנפשיות שהשגתם לא תהיה בהפעלות ואולם שאר ההשגות הנפשיות תהיינ' כח בהפעלות מה והמשל שהחוש יקרה לו שישתנה שניו כח בקבלו המוחש וזוה כאשר ראינו מוחש חזק ואחר כן נטינו ממנו לא נוכל מיד שרואה מה שהוא יותר חלוש וזה כחויב בהם מפני היות השגתם היולאני וזה כי מפני זה יחויב שתהיה להשגתם כלי גופיי' יקבלוהו באמצעותיו ולפי שהצורה המגעת מההשגה תרשם בכלי הגופיי' רושם מה יקרה להם זה ואולם המושכלות הם בהפך זה רצוני שכאשר השכלנו מושכל חזק ונטינו ממנו אל מושכל קל ממנו הנה נשיגוהו בקלות יותר וזה מס' שירא' שזאת ההשג' אינה היולאני ויתחייב מזה כמושכל' אשר תשיגם שלא תהיינה הוות ולא נפסדות כמו שקדם'

ומהם שכבר ייחדו אלו המושכלות מבין שאר ההשגות הנפשיות שהשגתם החוקק בעת הזקנה ואולם שאר ההשגות הנפשיות הם בהפך זה' וזה אמנם קרה להם מפני היותם היולאניות כי כפני' זה יחויב שיהיה לבחור' ה' המקבלות אלו ההשגות בליים גופייים יקבלו אלו ההשגות באמצעותם ולפי שהכלים הגופיים יחלוש בעת הזקנה היה מתחייב מזה שתהיה השגתם חלושה בעת ההיא לא מפני הצורה אשר לכלים הגופיים כמו שאמרנו במה ש שקדם כי הצורה לא תחלוש בעצמותה וזה ממה שיראה ממנו שאין אלו המושכלות היולאניות שאם היו היולאניות היה מתחייב שתחלוש השגתם בעת הזקנה בכח הענין בשאר ההשגות הנפשיות וכאשר התבאר שאין היולאניות הוא מבואר שהוא

מחויב בהם שלא תהיינה הוות ולא נפסדות כמו שקדם •
ואולם ההקדמה השנית מההקדמות שזכרנו שבנה עליהם
 אבן סיניא דעתו והיא ההקדמה האומרת שהשכל
 ההיולאני בלתי הווה ולא נפסד הנ' כב' זכרנו הטענה המקיימ' •
 אותה במה שקדם והם הטענו שזכרנו שאפשר שיקיים בהם
 דעת המסמכים בשכל ההיולאני וכבר בארנו במה שקדם שלא
 קצוב מאלו הטענות שיהיה השכל ההיולאני בלתי הווה •
ואולם מה שאמר איתו אבונצר בזה המבוקש ימצא לו ג' •
 פנים מההרואות וזה שההקדמה הראשון מההקדמו'
 אשר זכרנו שבנה בהם דעתו והיא האומרת בשכל ההיולאני
 שהוא הווה כבר התבאר אמורה במה שאין ספק בו ממה
 שאמרנו בטענה השנית שזכרנו אשר זכרנו שאפשר שיקיים
 בהם דעת אלכסנדר • **ואולם** ההקדמה השני מההקדמו'
 אשר זכרנו שבנה עליהם אבונצר דעתו והוא אשר
 אמר בזה שאם שיתאחד השכל ההיולאני בשכל הפועל כבר
 ימצא לה פנים מההרואות • **מהם** שאם היה אפשר זה
 היה העלול שב עלתו וזה בלתי אפשר כי אלו
 המציאות הם מקבלים כי הם מצטרפים • **ומהם** שאם
 היה אפשר זה היה מה שאם שיהיה נצחי נצחי
 וזה שהשכל ההיולאני מפני שהוא הווה כבר יחוייב בו שיה'
 נפסד ואם היה משיג השכל הפועל ישוב הוא והוא ויהיה בלתי
 אפשר בו ההפסד וזה בלתי אפשר •

הפרק העשירי ואחר שכבר זכרנו דעות הקודמים בזאת
 השאלה והטענות המקיימו' דעת דעת
 מהם ראוי שנעיין באלו הטענות אם קיים בהם מרה שיקיימו
 אותו קיום אמתי אם לאו ולפי שקרה באלו הטענות המקיימות
 דעת דעת מאלו הדעות שתהיינה מכסלות הדעת אשר הויה
 מקבילו ראוי שנעיין אם יבטלו בהם הדעה שיבטלו כטול
 אמתי אם לא • **ונאמר** שהוא מבואר שהטענה הראשון
 שזכרנו המקיימו' שאו המושכלו אשר יקנס השכל
 ההיולאני הוות ומתחדשות בו כבר קיים בה קיום אמתי שאלו
 המושכלות מתחדשות בו ולא יחוייב מהטענה ההיא שתהיינה
 הוות בעצמותם וזה מבואר בנפשו ממה שזכרנו בטענה ההיא
 והוא מבואר שלא יחוייב ג' שתהיינ' הוות בעצמותה מפני מה
 שהתבאר במענה ההיא שאלו המושכלות מתחדשות בשכל
 ההיולאני ונמצאות בו בפועל אחר שהיו נמצאות בו בכח • וזה
 כי אין כל מה שיתחדש לו יחס מה לדבר מה סתור בעצמותו
 והמשל שהשמש שתחדש לו קורבה לינו בעת הקיץ ולא יתו'
 מפני זה שיה' מתחדש בעצמותו וכאשר היה זה כן הו' מבואר
 שיש לאומר שיאמר שאו המושכלות הם נמצאות בפעל תמיד
 ואולם יקרה להם שיקבלם השכל ההיולאני בעת מן העת' לא
 בצד שיהיה להם מציאות בו זולת המציאות אשר הוא להם
 בנפשם על האופן שתהיה ההשגה ההיולאנית והיא השגת
 החוש ומה שינהג מנהג זולת המושג ההיולאני הנמצא חוץ
 לנפש ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יבטל בזאת הטענה
 דעת מאלו הדעות הנ' אשר זכרנו לקודמים בזאת השאלה ואולם
 יבטל בה כטול אמתי דעת אפלטון במה שהיה אומר שאלו
 המושכל' הם תמיד בשכל ההיולאני בפועל ואולם מה שחייבו
 בטענה השנית מאלו הטענות מאלו המושכלות שתהיינה
 מתחדשות בעצמותם לפי שהמושכל מהם אינו מה שהו' נמצא
 חוץ לנפש בעינו הנה נכאר שאינו מחוייב על כל פנים • וזה
 שהם טענו לאמת שהמושכל מהם אינו מה שהוא נמצא חוץ
 לנפש ג' טענות • **האחת** שהמושכלות הם כלליות ואין
 הכללי נמצא חוץ לנפש כי אם בכח • **והשנית**
 שהמושכלות הם למהות ולטבע הכולל והטבע
 הכולל אינו נמצא בפרטים הנמצאים חוץ לנפש כי אם בכח •
ואג שהנמצא מהם חוץ לנפש אינו שכל ואלו המושכלות
 הם שכל' • **ואולם** הטענה הראשונה מאלו
 הטענ' יראה היותה בלתי צודקת מפנים •

מהם כי כבר הובאר שאלו המושכלות נמצאות חוץ לנפש
 בפועל בנפש השכל הפועל ולזה תהיינ' נמצאו חוץ לנפ'
 נמצאות המושכל ואם אינם נמצאים חוץ לנפש במציאות
 המוחש וכאשר היו נמצאות חוץ לנפש במציאו' המושכל הנה
 לא תחוייב שתהיינ' מתחדשו' בעצמותם מפני התחדשם בשכל
 ההיולאני אם לא התבאר תהלה שיש להם מציאות בשכל
 ההיולאני זולת נמצאות אשר להם בנפש השכל הפועל וזה

ממה שלא יתבאר בזאת הטענה ולא משאר הטענות הלא ולזה
 תבטלנה כל אלו הנ' טענות בזה האופן אלא שהוא בטול יותר
 מיוחד לטענה השלישית מאלו הטענות וזה כי בזה האופן
 יתבאר שאלו המושכלות הם בעצמם שכל חוץ לנפש בנפש
 השכל הפועל והוא הפך מה שהונח בזה • **ומהם** שהוא
 בלתי מחוייב במושכלות שהיינה כלליות ומקיימו'
 באישים בלתי בעלי תכלית כמו שהניחו בזאת הטענה וזה
 מבואר בדברים שלא ימצא בהם כי אם איש אחד כמו הענין
 בגרמים השמימיים וכמה שינהג מנהג ואם אמרו שהמושכל
 כאלו הדברים הוא הנמצא יחוייב להם שתהיינה קצרה אלו
 המושכלות מתחדשות בעצמותם והם המושכלות הכלליות
 וקצתם בלתי מתחדשות והם המושכלות אשר תהיינה בדברים
 שלא ימצא מהם כי אם איש אחד וזה סותר מה שהניחו מענין
 אלו המושכלות כי הם אמרו שהם כלל מתחדשות בעצמותן
 ולזה חייבו שתהיינה נפסדות • **ומהם** שכבר התבאר
 שאין אלו המושכלות כלליות וזה שאם היו כללי'
 הנה לא תמנע היות ההשגה לשכל ההיולאני בהם מהלוקק
 אם שתהיה בצד שהכללי בו אחד והוא הצד אשר בו הו' מקיף
 וכולל כל האישים הנמצאים תחתיו או שהיה בצד שהכללי בו
 רבים ר' ל' שישג האישים אשר הם בלי תכלית ואולם שתהיה
 לשכל ההיולאני השגה בו בצד שהו' בו רבים הוא בלתי אפשר
 כי אין לשכל ציור באיש במה שהוא איש ולזה א' בו שישג
 הרבוי ל' בו שישג מהם רבוי בלתי תכליתי כי מה שהו' בלתי
 תכלית א' הדריכה אל השגתו מצד אשר הוא בו בלתי תכלית
 וזה מבואר בנפשו • ואין לאומר שיאמר שכבר ישג השכל
 החלוקה בשעורים שהם בלתי תכלית ולזה לא ימנע השינו
 הרבוי תכלית' וזה שהשכל לא ישג השעור' חלוקים
 בלתי בעלי תכלית' וזה שהשכל לא יתחלק • מה שיתחלק
 ולזה לא יתיה תכלי' לחלק' • וכך היה אפשר שישג שהתהוות
 האישים המוחשיים הוא שומר הכח ולזה לא תכלה הוויה
 ואולם שישג האישים אשר הם בלי תכלית הוא מבואר ההמנע
 וכך אומר שהוא מבואר שהוא בלתי אפשר שיהיה לשכל
 ההיולאני השגה בכללי בצד אשר הוא בו אחד והוא הצד אשר
 הוא בו אין או פולה' • וזה שהכללי מפני שהוא מצטרף אל
 האישים אשר הוא מקיף בהם וכוללם והיה מבואר ממה שקדם
 שאם לשכל ההיולאני שישג האישים במה שהם אישים והוא
 הצד אשר בו מצטרפים הנה הוא ג' בלתי אפשר שישג השכל
 ההיולאני הכללי במה שהוא כללי וזה כי מי שאם בו שישג
 אחד מהמצטרפים לא תתכן לו השגתו האחר בשום פנים כי
 המצטרפים ימצא כל אחד מהם בנדר תבירו ולזה לא יצויר
 האחד מהם לפי שלא יצויר השני והמשל כי מי שלא ידע סדר
 הוא הכפל לא ישג היות הדבר האחד מחציתו ובהיות הענין כן
 רצוני שאם היה שתהיינה אלו המושכלות כלליות הנה היתה
 ההשג' כם לשכל ההיולאני אם בצד שהכללי בה אחד אם בצד
 שהכללי בו רבים כי אין בלאן צד שלישי והיה שכבר התבאר
 שאם אפשר שתהיה לשכל ההיולאני השגה בכללי באחד מאלו
 האופנים הנה יתחוייב שלא תהיינה המושכלות אשר ישגם
 כלליות והוא הפך מה שהונח בזאת הטענה ואולם השג' השכל
 ההיולאני הוא לאיש לא במה שהוא איש אבל במה שהוא
 איזה איש הזדמן וזה דבר נמצא חוץ לנפש בפועל ר' ל' האיש •
 וכבר יתבאר זה בשלמות במה שאמר זה רצוני שהמושכלו' הם
 לאיש במה שהוא איזה איש הזדמן • **ומהם** שכבר יראה
 שאין אלו המושכלות כלליות בחקר' ותפוש וזה
 שהמושכל הוא אם ציור אם אמות' ואולם הציור והם הנדרים
 הוא מבואר שאינו כלכלי שאם הורה כלכלי היה לו אם כמרה
 שהוא אחד אם כמה שהוא רבים ואיך שיהיה יחוייב אם הונח
 הענין כן שלא יהיה הגדר מודיע כחות האיש האחד כי האיש
 הא' הוא זולת הכולל המקיף בו והוא ג' זולת האישים הרבים
 ול' ה' בלתי אפשר שתדבק בו גדר הכולל כי הדבר' המתחלף'
 גדריהם מתחלפים ובכלל הנה כמו שגדר הבית לא יתדבק על
 הלבנה וגדר העשר' לא יתדבק על השנים כן היה בלתי אפשר
 שיתדבק הגדר על האיש לפי זאת ההנחה וזה מבואר בנפשו •
ואולם הגדר מבואר מענינו שהוא מודיע מהות כל אחד
 מהאנשים אשר יתדבק בהם זה הגדר הנה אם
 כן הוא מבואר שהגדר אינו לכללי •

ועוד שאם היה הגדר לכולל הנה יחוייב שיהיה לו
 בצד

בצד שהוא בו אחד כי לא יראה בגדר רבו זה שלא יאמר בגדר האדם שהוא תיים מדברים אבל יאמר שהוא חי מדבר ויזרה יראה שהגדר הוא לגדר אחד ובהיות הענין כן הגדר יאמר יתבאר שאי אפשר שהיגדר הגדר לכולל בצד שהוא בו אחד יתבאר בלתי אפשר שהיה הגדר לכולל בצד שהוא כולל ומקיף והוא הצד אשר הוא סוג או מיין חיה שאלו היה הגדר לכללי והוא הסוג או המין הגדול מפני שהוא מזדה הצד מצטרף הנה יתחייב שיהיה זה ההצטרפות לקוח בגדר ר"ל ההקפה על מה שיקיף בו כמו שנקח בגדר העבד ההצטרפות אשר בינו ובין האדון. זה דבר בלתי אפשר בגדרים. **ועוד** שהוא מבואר שכל אחד מחלקי הגדר נשואים על הגדר בתחילתו ואם הגדר לכולל יקרה מזה שיהיה המין הוא סוג וזה בתכלית הבטול וזה שהאדם מפני שהוא חי מדבר הנה יצדק על האדם שהוא חי ויהיה המין הוא סוג וכבר יקרה הנה ג"כ שיהיה המין האחרון הוא סוג הסוגים וזה שהאדם מפני שהוא חי והיה גדר החי שהוא נזון מרגיש הנה יהי האדם נזון לפני שהיה גדר הנזון שהוא גשם צומח הנה יחייב שיהי האדם הוא גשם וזה ימשך הענין עד שיהיה האדם שהוא מין אחרון הוא סוג הסוגים וזה בתכלית הבטול והגנות יאולס כאמת הוא ג"כ מחויב שלא יהיה לכללי וזה כי אין לאמת כי אם משפט על מה שיצוייר ולזה היה הציור קודם האמות ובהיות הענין כן והיה שכבר התבאר שאין הציור לכללי הנה הוא מבואר שאין האמות לכללי ועוד כי הגזרה הכוללת מבואר מענינה שאינה שופטת אל הכללי במה שהוא כולל ומקיף לפי שהנשוא אשר היא שופטת עליו אינה מורה על הכולל במה שהוא נוש' ומקיף זה שאם היה הנשוא בה מורה על הכולל במה שהי' כולל הנה כבר יונח בה מתרבה מה שהוא בלתי מתרבה והמשל שאמרנו כל אדם מדבר מורה על רבו כי באדם ולזה הושמה זאת הגזרה תיבת כל ואם היה המוכן באדם המין הנה יושם בה זה המין מתרבה והוא מבואר שהמין איננו מתרבה ולפי ימצאו שנים במספר ולזה הוא מבואר בגזרה המוללת שאין הנוש' בה כולל ומקיף ובוה יחייב שיהיה הענין בגזרה הסתמית כי אין ההוכחה שגנה הוראת הנשוא וזה מבואר בנפשו. **וג"כ** הנה אם נגזר הגזרה הכוללת שופטת על הכללי במה שהי' כללי ומקיף כבר יתחייב מזה שקרים רבים. **מהם** שכב' יחייב מזאת ההנחה שלא תבטל הגזרה הכוללת מפני כזבה בכל אחד מהאישים לפי שהכולל הוא זולת האיש ולא יחייב כשכזבה באיש שתכזב בכולל וזה שכבר יתכן שיצדק בכולל מזה שייכזב באחד מחלקיו והמשל שכבר יצדק בראובן שהוא אדם ואע"פ שאין אחד מחלקיו אדם וזה מבואר הבטול והגנות וזה שהוא מבואר שהגזרה הכוללת תבטול מפני כזבה באיש אחד כ"ש אם כזבה בכל אחד מהאישים. **ומהם** שכבר יחייב בזאת ההנחה שלא תהיה הגזרה הכוללת צודקת בעת מה העתים שאם היונה צודקת היה מחויב שתמצ' חוץ לנפש כפי מה שהיא בשכל כי זה הוא גדר הצודק והוא מבואר שלפי זאת ההנחה הוא בלתי אפשר שתמצא זאת הגזרה צודקת חוץ לנפש כי היא שופטת על הכללי והכללי אינו נמצא חוץ לנפש במה שהוא כולל ומקיף ואמנם מה שימצא חוץ לנפש הם האישים וזאת הגזרה אינה שופטת עליהם לפי זאת ההנחה כמו שהמשפט על העשרה לא יהיה משפט על השנים שהם חלק מהם והמשפט על הכית לא יהיה משפט על חלק מהם אשר היא חלק מהכית וזה מבואר הבטול כי הגזרה הכוללת האמתית מבואר מענינה שהיא כבר תמצא בו צודקת בכל עת מהעתים כאמרנו כי זרה המאמר צודק תמיד באיזה ב"ח שימצא ומהם שכבר יחייב מזאת ההנחה שתכזבנה כל התסמות הלמודיות הסבארות בדבר שהי' שזה לדבר או יותר קטן או יותר גדול. והמשל שאמרנו במשולש שזויותיו שוות ל"ב נצבות הנה אם רצונו בזה המשולש הכולל המקיף בכל האישים בלי תכלית היה זה המאמר כזב כי זויותיו הם בלי תכלית אי אפשר בהם שתהיינה שוות לשתי נצבות. ואם אמר אומר שהכונה בזויות הנצבות הזויות הנצבות הכוללות כל הזויות הנצבות האישיות הנה הם ג"כ בלי תכלית ויקרה מזה שיהיה מר' שאין תכלית לו שורה

למה שאין תכלית לו וזה שקר. כי השוויו בדבר הוא מצד התכלית ועוד כי מפני שזויותיו שוות לשתי נצבות הנה הוא כפל הזויות הנצבות הכוללות אשר היא בלי תכלית והיה מר' שאין תכלית לו כפל מהי שאין תכלית לו וזה מבואר הבטול והגנות וזה יתבאר שהי' תכונת התסמות המבאור בדבר שהוא יותר קטן מדבר או יותר גדול כי אי אפשר שיאמר בדבר שהוא יותר קטן מדבר או יותר גדול אם לא היה אחד מהם בעל תכלית או שניהם וכשהיה הנשוא כולל ומקיף היה מחויב שיהיה ג"כ הנשוא כולל ומקיף שאם היה הנשוא אישי הנה יקרה מזה שיהי' הכולל הוא האישי וזה מכאן בגזר' הפחיתות לנשוא בנושא וכשהיו הנשוא והנשוא כוללים ומקיפי' היה כל אחד מהם בלתי בעל תכלית ולא יתכן שיהיה האחד מהם יותר קטן מהשני או יותר גדול ממנו. **ומהם** שכבר יחייב מזאת ההנחה שימצאו בכאן כחות יוצאים לפעל מה מן העתים וזה שהרבה מן הנשואים בגזרות הכוללות הם הכוללים לנשואים וקצת הכוללים הם כחות והכנות כאמרנו באדם שהוא מדבר וכחי שהוא מרגיש ואם היה המשפט בכמו אלו הגזרות לכולל במה שהוא כולל ומקיף היו אלו ההכנות בלתי יוצאת לפעל בעת מהעתים כי היה הכולל דרך משל לא ימצ' לו ההרגש בפעל בעת מהעתים וזה מבואר הבטול כי כבר התבאר בספ' השמים והעולם שהוא מחויב בכל כח שיצא לפעל בעת מהי. **ומהם** שאם היו אלו הנשואים והנשואים אשר בגזר' האלו כוללי? ומקיפים כמו שהוא מחויב מזאת ההנחה היה נשואית המין על המין כזב כי המין לא יהיה סוגו ולזה יהיה דרך משל אמרנו באדם שהוא חי כזב וזה מבואר הבטול ובהיות הענין כן הוא מבואר שהגזרה הכוללת אינה שופטת על הכולל במה שהוא כולל ומקיף והוא הצד אשר הוא בו אחד. **ונאמר** גם כן שהוא אינה שופטת על הכולל בצד שהוא על שהיה משפט אחד על אלו הרבים יחד וזה מבואר מספר שכארנו ממנו שהגזרה הכוללת אינה שופטת על הכללי במה שהוא כללי ומקיף כי כל השקרים אשר התחייבו מההנחה ההיא יתחייבו לפי זאת ההנחה. זולת השקר הראשון שזכרנו והוא שאם היה הנשוא מורה על הכולל בגזרה הכוללת הנה כבר יונח בה מתרבה מה שאינו מתרבה שהוא מבואר שלזאת ההנחה לא יתחייב זה השקר כי הנשוא כבר יורדה על האיש לפי זאת ההנחה וההוכחה הכולל כל האישים יחד. **ואולם** שאר השקרים אשר מנינו שהם מתחייבים לפי ההנחה ההיא הם מתחייבים גם כן לפי זאת ההנחה והוא מבואר במעט עיון והנה נבאר זה באחד מהם כדי שיתבאר למעין בדברנו איך יתחייבו אלו הבטולים מזאת ההנחה שכבר יחייב מזאת ההנחה שלא תבטל הגזרה הכוללת מפני כזבה בכל אחד מהאישים וזה שהיא שופטת עליהם יחד ולפי יצדק באחד מהם מה שיצדק בכל האישים המתחייבים. וזה האופן בעינו יתבאר שכבר יתחייבו שאר הבטולים ההם מזאת ההנחה ובהיות הענין כן הוא מבואר שאין הגזרה הכוללת שופטת על הכלל לא בצד שהוא בו אחד ולא בצד אשר הוא רבים על שתשפט עליהם משפט אחד יחד ולזה יחייב אם היתה הגזרה הכוללת שופטת על הכולל שתשפט עליו במה שהוא רבים על שהוא משפט על אחד אחד מהם זה שלא ימנע הענין בגזרה הכוללת אם היתה שופטת על הכולל מחלוקת אם שתהיה שופטת על הכולל במה שהיא אחד ומקיף או בצד שהוא בו רבים ואם היתה שופטת עליו בצד שהוא רבים הנה יחייב אם שתשפט עליהם יחד משפט אחד או שתהיר'ן שופטת על חלק מהם וכבר התבאר שהיא בלתי שופטת על הכולל במה שהוא אחד ומקיף ולא בצד שהוא בו רבים על שתהיה שופטת על אלו הרבים יחד משפט אחד. הנה לא ישאר אלא שתהיה שופטת על חלק מהם ולפי שאין בכאן לאלו הרבים חלק סוגכל ירחב שתשפט עליו זולת האיש הנה יחייב שתהיה שופטת על כל איש ואיש מהם. **ואולם** שאין לאלו הרבי' חלק סוגכל יתכן שתשפט עליו זולת האיש הוא שופטת עליו זולת האיש הוא מבואר בגזרות שנושאם הוא מין אחרון כאמרנו כל אדם מדבר כי אין בכאן לאישי האדם כלים סוגכלים נחלקים קצתם מקצתם יתכן

בת שהמושכלות הם לטבע הכולל והטבע הכולל אינו נמצא באישים חוץ לנפש כי אם בכח ולזה חייבו שהמושכל הו' זולת הנמצא היא גם כן בלתי צודקת כי הו' מחויב שיהיה הטבע נמצא בפועל בכל אחד מהאישים אשר זה הטבע משותף להם כי זה הטבע הכולל הוא גדר או חלק גדר והגדר מודיע מהורת האיש על שהוא עצמותו והעצמות נמצא בכל העצמות בפועל לא בכח שאם לא היה הענין כן היה הדב' הוא עצמו בכח לכד ויהיה מזה שיהי' הדבר מקביל עצמו כי הכח והפעל הם סותרי' וזה בתכלית הבטול והנגות ולזה הו' מבואר שהטבע הכולל נמצא בפועל בכל אחד מהאישים אשר זה הטבע משותף להם' ובכלל הנה כמו שהמראה נמצא בפועל בכל המראה ואף עפ' שהוא מעורב בו עם דברים אחרים ר'ל שכבר ימצאו לו באיש ואיש מהאישים מקרים דקים עמו ועוד שהטבע הכולל הו' הסהות אשר לו והסהות משים הדבר בעל המהות נמצא בפועל ר'ל שכבר יאמר בו שהוא נמצא בפועל מפני המהות אשר לו' והוא מבואר שהמשים זולתו מתואר מר' מפני דבר מה הנדר' הדבר ההוא יותר ראוי בתאר ההו' מהדבר אשר לו התאר ההוא בעבורו' והמשל שאם היה העין משים סקראט בתאר שיהיה רואה הנדר' העין יותר ראוי בשיתואר בשואו רואה סקראט ובהיות הענין כן הנה המהות יותר ראוי בשם המציאות אשר בפועל המהות הדבק עם המקרים והמשיגים אשר היה בהם האיש פרטי וזה הפך מר' שנאמר בזאת הטענה ועוד שכל הדברים הנמצאים באיש מה משיגים והמקריב אשר היה בהם פרטי הם נמצאים בו בפועל מפני מציאותם במהות ולזה יחוייב שיהיה המהות יותר ראוי בשם המציאות מאלו המשיגים והמקרים וזה דבר כבר ביארו הפלוסופ' ולזה אמר שהנמצא יאמר תחלה על העצם וכאשר יאמר על המקרים כבר יאמר עליהם באחור מפני שציונות בעצם ובהו' הענין כן הנה הוא מבואר שהו' מחויב שיהיה המהות נמצא בבעל המהות בפועל **ואולם** הטענה השלישית והיא אשר אמרו בה שהנמצא מאלו המושכלו' חוץ לנפש איננו שכל והם בשכל ההיולאני שכל ולזה חייבו שהנמצא מהם חוץ לנפש הוא זולת המושכל כבר נתבאר כמה שקדם שהיא בלתי צודקת וזה כי כבר התבאר שהנמצא באלו המושכלות שתהיינה מתחדשות בעצמותם מפני התחדשים בשכל ההיולאני' **ואולם** מה שחייבו בטענה השלישית מאלו המענות שחהיינה אלו המושכלות היולאנית לא נבדלות הוא ג' בלתי מחויב מהצד שחייבו אותו פמנו וזה שהם טענו בזה ב' טענות האחת היא שתדוש אלו המושכלות בשכל ההיולי הוא נמשך לשנוי בעצמות כמו הענין בצורות ההיולאנית והשנית שהם מתרבות כרבויו הנושאים' **ואולם** הטענ' הראשונה היא מבואר במעט עינן שהיא בלתי צודקת וזה כי הצורות ההיולאני' ימצא חדושם נמשך לשנוי מה בעצמות והם נמצאות מפני זה בתכף השנוי ההוא והמשל כי הצורות הטענת מהמרא' בכח הו' אמנם שתחדש תכף אחר שהפעל העין מהמראת' ר'ל אחר שרשים המראה בעין וכן ימצא העין בשאר הצורות ההיולאניות' **ואולם** אלו המושכלות לא ימצא חדושם בשכל ההיולאני נמשך בשנוי במקרה ר'ל מצד שהם צריכות במציאותם בו אל דבר הוא נמשך לשנוי והיא ההשגרה החושית ולזה נראה שכבר יתחדש בו המושכל לפעמים זמן רב אחר השנוי אשר השתנה החוש מהמחוש' ועני' שאם ידור שמה שבמציאותו נמשך לשנוי במקרה הו' היולאני הנה יתחייב להם שיהיה היולאני המושכל אשר יגיע לשכל ההיולאני בהשיגו השכל הפועל' וזה שהם יאמינו כי זאת ההרגשה צריכה במציאותה אל השגרה אלו המושכלות אשר הם צריכות במציאותם' דבר הוא נמשך לשנוי בעצמו' ולזה יהיה זר' המושכל צריך במציאותו אל דבר הו' נמשך לשנוי בעצמות ואם הענין כן הנה יחוייב על פי פאמרם שיהיה זה המושכל נפסד וזה הפך מה שהניחו אותו' **ואולם** הטענה השנית מאלו המענות והיא אשר אמרו בה שאלו המושכלות הם מתרבות בהתרבות נושאייהם כמו הענין בצורו' ההיולאני' ולזה יחוייב שתהיינה היולאניות הנה נבארי שהיא גם כן בלתי מחויבת מהצד אשר יחוייבו אותה ממנו וזה שהם טענו בר' שלש טענות' **הראות** שהם נסמכות' האישי הנמצאים חוץ

יתכן שיאמ' בהם שהמשפ' יהי' על כלל כלל מהם יחד עם שהו' מבואר בנפשו שאמרנו כל אדם מדבר הרצון בו שכל אחד מאישי האדם הוא מדבר' וכאשר היה בגזרות אשר נושאים מין אחרון הו' מבואר שכן יהיה הענין בשאר הגזרות וזה שהגזרות שנושאים מוג' אם התנה שתהיינה שופטות על חלק חלק מהסוג ויהיה החלק ההוא כלל אחד מהכללים המוגבלים אשר יחלק עליהם כאלו תאמר מין אחד מהמינים אשר יכללם הסוג ההוא הנה התחייבו מזאת ההנחה שהקרים הקודמים אשר חובו מהנחת הגזרה הכוללת שופטת על הכללי במר' שהו' רבים יחד משפט את' וזה מבואר בנפשו' וכאשר התייבט שהוא מחויב בגזרה הכוללת שתהיה שופטת על כל איש ואיש מהאישים הנכללים בה הנדר' נבאר שהמושכלות הכוללות האסתיות הם נמצאות תמיד חוץ לנפש כפי מה שהם בנפש והוא הפך מה שחייבו בזאת הטענה אשר אנתנו חוקרים בה' וזה שאין הגזרה שופטת על מציאות הנושאים כי היא אמנם תשפט על מציאות הנושאים לנוש' כאשר ימצא אז על שוללותו פמנו וזה מבואר בנפשו' **ובהיות** הענין כן הו' מבואר שהיא נמצאת חוץ לנפש כמו שהיא שהו' בנפש וזה שכל איש שימצא חוץ לנפש מהאישי' הכוללי' בזאת הגזרה ימצא ענינו עם הנושאים כפי מה ששפטרה עליו הגזרה ההיא ובוה האופן תמצא זאת הגזרה צודקת תמיד חוץ לנפש' והנה ימצא ענינה באמת כמו הענין במציאות אשר הוא חוץ לנפש' וזה שכאשר היתה צודקת על האישי הנמצא' חוץ לנפש הנה ישאר לה כח על שתצדק על אישים אחר' וזה לאין תכלית וכן הענין במציאות אשר הוא חוץ לנפש לאישים רצוני שכאשר ימצא מהם אישים מה הנדר' ישאר כח שימצאו אישים אחרים וזה לאין תכלית' **ואם** אמ' או' שכבר יתחלף המושכל בגזרה הכוללת לנמצא חוץ לנפש ממנו לפי שהו' שופט יחד על אחד אחד מהאישים הנמצאים בבלתי תכלית והנמצא מהם חוץ לנפש הו' בעל תכלית' **אמרנו** לו שהוא אינו שופט מצד טבע המושכל על רבויו אישי כלל כי אין אצל המושכל ציור באיש מצד יהיה בו אפשר הרבו' וזה כי הו' אמנם ישוגרו מצד שהוא איזה איש הודמן לא מצד שהוא זה האיש ואולם קרה זה בגזר' הכוללת שחור' על רבויו מה להיותה מורכבת מהשכל והחוש כמו שכאר הפלוסופ' בס' הנפש ובהו' הענין כן הוא מבואר שאין אצל המושכל כמה שהוא מושכל משפט על אחד אחד מהאישים בלתי תכלית אבל הוא שופט על איש אחד לבד כמה שהוא איזה איש הודמן וזה דבר כבר ימצ' חוץ לנפש' ועוד שכב' היה לזה הספק אופן מה מההראות אלו היתה הגזרה שופטת באלו האישים שאין תכלית להם שימצאו יחד אבל היא אינה שופטת כלל שימצאו כמו שקדם כ' ש שאינה שופטת שימצאו יחד אבל היא שופטת שכל איש שימצא מהם ימצא הנושא מחובר עמו בחיוב עם היתה הגזרה מחייבת או בשוללות אם היתה הגזרה שוללת וזה ימצא צודק תמיד חוץ לנפש ובהו' הענין כן הוא מבואר מצד היות המשפט בזאת הגזר' בלי תכלית הוא דבק למציאו' אשר הוא חוץ לנפש שהוא לבלתי תכלית' **ואם** אמר שכבר יתחלף המושכל בגזרה הכוללת לנמצא ממנו חוץ לנפש לפי שעם המושכל ציור כל האישי אשר הוא שופט עליה יחד והם אינם נמצאים יחד חוץ לנפש' **אמרנו** לו שזר' בלתי צודק כי אי אפשר שיהיה אצל המושכל כמה שהוא מושכל ברבויו האישי ציור כלל כמו שקדם' **וכאשר** התייבט זה רצוני שכל מושכל הוא אם ציורי ואם אמותי והיה שכבר התבאר שאין אחד מהם כללי אבל הוא לאיש כמה שהוא איזה איש הודמן הוא מבוא' שמה שאמרנו במושכלות שהם כלליות הוא שקר' וכבר בארנו ג' שלא יחוייב מפני הכללות הנמצא באופן מה בגזרה הכוללת שיהיה המושכל זולת הנמצא והוא סותר מר' שחייבו אותו מזאת הטענה והנה מפני שהמושכל הו' לאיש כמה שהו' איזה איש הודמן היה שנקנה המושכל מהחוש עם ההשגרות וזה בשיפשים השכל מהאישי המחוש המשיגים ההיולאניים אשר השיג אותם בעבורם ההתרבות' **ואולם** הטענה השנית מאלו המענות והיא אשר

מוחש הווי' לנפש' ממנה שההיינה

ואולם

הצד השני אשר חייבו המושכלות נסמכים

אל האישיות והוא אשר בו שאלו המושכלות הם כלליות והכללי אמנם יהיה לו מציאות מפני הפרטי אשר הוא מצטרף לו הנה כבר התבאר כמולו במה שקדם שהווי' השקר שההיינה אלו המושכלות כלליות * ועוד שאנחנו ואם הווינו במושכלות שההיינה כלליות הנה לא יחויב מפני הסמיכות אשר להם אל האיש שההיינה מתרבות וזה שהוא מבוא' כנפשו כי הם אמנם יסמכו אל האיש במה שהוא זה האיש וזוה הצד לא יהיה רבני באישים ולזה לא יחויב שההיינה אלו המושכלות מתרבו' מזה הצד כי המצטרף האחד כבר יצטרף במקרה אל דברים רבים ולא יחויב מפני זה במצטרף ההוא שיהיה מתרבה * והמשל שהסין האחד מהמספר והו השלשה דרך משל הנה כשיתואר כשהוא מעט הנה יצטרף במקרה אל כל אחד מהמספרים הרבים ממנו ולא יחויב מפני זה שיהיה מתרבה במספר הדברי אשר הוא מצטרף אליהם כי ההצטרפות אשר לו בעצמו מצד זה התאר הוא אל המספר אשר הוא יותר רב ממנו מצד זה שהוא יותר רב ממנו לא מצד מה שהווי' ארבעה או חמשה *

ועד שכבר התבאר במה שקדם שהוא שקר שיהיה המציאות ללו' המושכלות מפני האיש הנמצא' חוץ לנפש כמו שהונח בזאת ההנחה * ואולם הטענה השנית מאלו הטענות והיא אשר אמרו בה שאם לא היו המושכלות מתרבות בהרבות נושאיהם הנה יחויב כשלמד איש מושכל מה או שכחו ש שילס'יהו שאר האנשים או יסכחוהו הנה אמר שהיא גם כן בלתי צודקת וזה שלא ימנע באחד במספר היותר לו יחסים מתחלפים לאישים מתחלפים וזה כי השמש דרך משל היא אחד בעיניו והאש קרוב לזה האיש יות' מזה האיש ושוקע באופק אחד וזוה באופק אחר ולזה הוא מבואר שאיננו נמנע היותר המושכל מתחדש לזה האיש ובלתי מתחדש לזה האיש עם היותו אחד במספר בהם ולא יחויב מפני היותר הפעל אחד במספר שיהיה הכת אל הפעל ההוא אחד במספר כמו שזכרו בזאת הטענה כי זה אמנם היר צודק אלו היה הפעל דבר היולאני אבל כשיונה נכדל לא יחויב זה וזה מבוא' למעיון בזה הספר * ואמנם לאבן סינא התחייב זה הכטול בהכרח לפי שהוא יניח הכת האחד במספר' כי כבר אמר בשכל ההיולאני שהוא נכדל ובלתי הווה ולא נפסד * ואולם הטענה השלישית מאלו הטענות והיא אשר אמרו בה שאם לא היו המושכלות מתרבות בהרבות נושאיהם לא יהיה בכאן למוד ולא שכהה היא ג' ב בלתי צודקת וזה שאם היה שהדינו להם שאין לדבר הנכדל הויה ולא הפסד הנה לא ימנע מפני זה היותר אלו המושכלות מתחדשות בשכל ההיולאני ונפסדות ממנו ואמנם מה שהוא נמנע הוא שההיינה מתחדשו בעצמותם או נפסדות

ואולם

ההקדמה השנית מתקדמו אשר בנו עליהם דעתם בעלי זה הדעת והיא האומרת שכל הווי' נפסד הנה יתכבד במה שוכא שהיא בלתי צודקת ושהבאר שבאר ממנו הפלוסוף זאת ההקדמה היא בלתי שופטת על כל פני' באמתיה * ואולם הטענה הראשונה מהטענות שזכרנו שיקיימו בהם שהוא א' א' שיגיע השכל ההיולאני השכל הפועל והיא אשר אמרו בה כי מפני שכב' אמר ארכטו' שיהיה השכל אל המושכל הוא יחס החוש אל המוחש והייר החוש יכול לקבל המוחש בפעל הנר השכל יכול לקנור' ה המושכלות בפעל והוא השכל הפועל לפי מר' שאמרו בזאת הטענה * הנה אומר שלא יחויב ממנה שיהיה אפשר לשכל היולאני שישגיג השכל הפועל וזה שההיקש אשר חייבו ממנו זה הוא הקש השלי' והקש המשי' לא יתן האמת על כל פני ועוד שמה ההקש בעינו יתבאר הפך מר' שחייבו ממנו וזה שאנחנו נאמר ששמו שהחוש אין לו כת לקבל המוחש בעצמו אבל יקבל דבר מתיהסדומר' לו והמשל כי העין לא יקבל המראה בעינו אשר בדבר הנראה אבל קבל מר' שדומר' לו באופן מה כי השכל ההיולאני אין לו כת לקבל השכל בעצמו אבל יקבל'מה שידמה לו באופן מה * (ואולם הטענה השנית מאלו הטענות והוא אשר אמרו בה שהם היה השכל ההיולאני ששכיל מה שאינו בעצמותו שכל פל שכן שהוא ראוי שיהיה משכיל מה שהוא בעצמותו שכל

הנה לא אפשר למה הוא יותר ראוי וזה כי הם לו אומרי' שאם היה שיהיה שכל בשכל ההיולאני מר' שאינו בעצמותו שכל בהשכילו אותו הנה הוא יותר ראוי שיהיה שכל מר' שישכיל מהדברים אשר הם בעצמם שכל היה זה כחוי צודק אלא שלא יתבאר ממנו מה שחייבו אותו מזאת הטענה רצוני שיהיה אפשר לשכל ההיולאני שישגיג השכל הפועל * ואולם אינו מחויב כמו שיש לו כת על השגת הצורות הפחותות שיהיה לו כת על השגת הצורות היותר נכבדות מהם לפי שההשגה בהם היא יותר כבדה וזה שכבר יראה שכל מה שהיו הצורות יותר נכבדות היתה ההשגה בהם יותר כבדה וזה מבואר בצורות ההיולאניות בעצמם כי הוא מבואר שמי שיש לו כת על דבר מה לא יחויב שיהיה לו כת על מה שהוא יותר כבד ממנו ויותר קשה * והמשל שמי שיש לו כת לשאת שלשה כבדים אינו מחויב שיהיה לו כת לשאת מה שהוא יותר רב המטא פהם וזה מבואר בעצמו * ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יחויב מפני'הכת אש' מצ' לשכל ההיולאני להשיג הצורה ההיולאני' שיהיה לו כת להשיג הצורות היותר כבדות והם אשר הם בעצמם שכל כי השגתם היא יותר כבדה ומה שהיא כחוי על דבר מה לא יחויב שיהיה כחוי על מה שלמעלה מהם והנה הם גם כן יודו שהשגת השכל הפועל הוא יותר קשה לשכל ההיולאני מהשגת שאר הצורות אשר הוא כחוי עליהם ולזה אמרו שזאת ההשג' אם תהיה לאדם כבר תהיה אחר שהנשלם השכל ההיולאני בהשגת אלו המושכלות כלם ובהיות הענין כן הנה זאת הטענה היא מבוארת הבטול לפי מאמרם ולפי הענין בעצמו * ואולם הטענה השלישית מאלו הטענות והיא אשר אמרו בה כי מפני שהשכל הפועל הוא משים הצורות הדמיוניות מושכל בפעל לשכל ההיולאני אחר שהיו מושכלות ככה הנה הוא יותר ראוי שיהיה השכל הפועל מושכל לשכל ההיולאני לפי שכל דבר שישכיל זולתו בתאר מר' הנה הוא יותר ראוי בתאר ההוא מהדבר אשר לו התאר כעברו * הנה אמר שהיא בלתי צודקת וזה שכב' יתכן שישים דבר מה זולתו בתאר מה ויהיה התאר ההוא לו מצד סביעו עם מה שהקנהו ומי ששמתו כזה התואר הוא לא יחויב כמי ששמתו בזה התאר שיהיה מתואר בתאר ההוא והמשל שהאומנות תשים הכרזל בתאר שיהיה חותך והוא מבוא' שלא יתכן שיתואר האומנות כשהוא חותך לפי שזר' התאר הוא לברזל מפני טבעו עם התכונה שהקנהו האומנות וכן ימצא במלאכת הרפואה שהיא תשיב החולה בתאר שיהי' בריא ולא יתכן בה שתתואר בשהיא בריאה לזאת הסבה בעינה ובהיות הענין כן הנה לאומר שיואמר שאורי היה זה התאר יצורה הדמיונית רצוני שתהי' מושכלת בפעל לשכל ההיולאני כפני טבעה עם כה שהקנהר אותו השכל הפועל ולזה לא יחויב שיתואר השכל הפועל כשהיה מושכל לשכל ההיולאני * ואולם שכבר אפשר שישאמר שזה התאר היה לצורה הדמיונית מפני טבעה עם מה שהקנה אותו השכל הפועל הוא מבואר שלא יתפעל באיזה דבר הזדמן מאיזה דבר הזדמן * ואולי אין ככה ההיולאני שישגיג זולת אלו המושכרות אשר בכאן וישגיג אותן אחר שהשיב אותן השכל הפועל בתאר יתכן בו שההיי' מושכלות ועוד שחוא מבואר שהשכל הפועל לא יפעל בצורה הדמיונית שוכ' פעל רצוני שהיא לא תתפעל ממנו באופן שהשתנה והשוב מושכלת אחר שהיתה דמיונית כי היא תשאר בעינה אבל הוא יפעל לשכל ההיולאני וישיבה משכיל אותה בפעל אחר שהיתה מושכלת ככת אלא אם יפעל בה במקרה רצוני מפני חשיבו השכל ההיולאני משכיל אותה בפעל אחר שהיה משכיל אותה ככת והוא מבואר שאיננו מחויב במר' שישים זולתו בתאר מה במקרה שיהיה מתואר בתאר ההוא והמשל שהאש שישב קצת הדברי' שחורים וקצתם מרים ואיננו ראוי שיתואר האש בשחורות ולא במרידות והיה זר' כן לפי שהוא אמנם שישכם בזר' התאר במקרה כי התאר אשר יקנו ממנו בעצמות הוא החום או היובש ובתאר ההוא אשר יקוים בעצמות יצדק שהאש הוא יותר ראוי שיתואר בתאר ההוא וכן ימצא האש משים במק' קצת הדברי' קרים רצוני מצד הפירוד מהם החלק החם ולא יתכן שיתואר האש כשהוא קר ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יחויב שיהיה השכל הפועל מתואר כשהוא

כלליות ושאינן נסמכות במציאותם אל האישיות הנמצא חוץ
לנפש כמו שהניחו בזה המאמר ולזה לא יחויב מפני היות
האישיות ההם אשר יקוף בהם הכללי נמצא בכח שיהיה המושכל
מהם מושכל בכח אבל המושכל מהם הוא מושכל בפעל לפי
שהוא נמצא בנפש השכל הפועל על שהוא עצמו שכל כמו
שהתבאר במה שקדם. ועוד שיש לאדם שיאמ' שאיננו
צודק שכל מה שיתנועע מן הכח אל הפעל הוא
יתנועע אל מה שהוא פעל גמור בסוג ההוא ואולם מה שהוא
צודק הוא שכל מה שיתנועע מן הכח אל הפעל יתנועע למה
שהוא פעל גמור ביחס ל הכח אשר לו והו' הדבר אשר בעבור
היותו כל תנועתו שאם לא היתה כל תנועתו שלמו בזה התאר
הנה לא יהיה לתנועתו תכלית כלל וזה שאם יתנועע ל שלמות
בעבור שלמות אחר ולא היה ככאן שלמות שלא יהיה בואת
התנועה בעבור שלמות אחר הנה לא יהיה לואת התנועה
תכלית כלל אלא שלא יחויב שיהיה שלמות האחרון בואת
התנועה שלמות אינו בעצמותו בעבור דבר אחד מן הדברים
וזה מבואר מאד אבל הוא מחויב שלא יהיה זה השלמו' בואת
התנועה בעבור זאת שיהיה שלמות דבר אחר ובהו' הענין
כך הוא מבואר שלא יתנועע שיהיה שלמותו ל שלמות הו' בואת
התנועה פעל גמור והוא עם זרה בעצמותו כח מצד פעל מצד
ולואת הסבה תמצא בהרבה מהמתנועעים מן הכח אל הפעל
שהם ישארו במה שבין הכח והפעל וזה שהרבה מהדברים
ההווים מתנועעים לקבל צורה אשר היא פעל מצד כח מצד
באופן מה והם כל הדברים ההווים זולת האדם וזה שהצורה
אשר היא פעל גמור היא הצורה האנושית ושאר הצורות הם
אמצעיות בין הכח הגמור והפעל הגמור לפי שהם כלם בעבור
הצורה האנושית ובהיות הענין כן לא יחויב כשכל ההיולאני
מפני התנועה אל המושכלו אשר הכח כח מצד פעל מצד
שיתנועע אל המושכל אשר הוא פעל גמור וואולם שאלו
המושכלות הם לפי הנתחם פעל מצד כח מצד הוא מבואר לפי
שהשכל ההיולאני מתנועע בהם מן הכח אל הפעל ולזה יחויב
שיהיה פעל מה ובהיות הענין כן הוא מבואר שהוא בלתי
מחויב באחר מאלו הטענות שיהיה אפשר לשכל ההיולאני
שישיג השכל הפועל ולזה לא יוכל באחת מאלו הטענות דעת
אבונצר וואולם הטענה אשר קיימו ממנ' שכאשר
השכיל השכל ההיולאני השכל הפועל ישוב נצחי
והו' אשר אמרו בה כי מפני שאין זה המושכל מתחדש בעצמו
לא יחויב בשכל ההיולאני כשהשיג אותו שפסד אבל ישוב
נצחי מפני שהשכל הפועל אשר הוא בעינו הוא נצחי הנר
קותרת הנתחם במה שיניחו שכל הוור' נפסד וזה שאם היה
שלא יהיה המושכל מתחדש בעצמו כשהשיגו השכל
ההיולאני הנר הוא מתחדש בשכל ההיולאני ולזה יחויב
מהנתחם שיהיה נפסד מצד אשר הוא מתחדש רצוני שתסד
זאת הצורה מהשכל ההיולאני ואם לא תפסד בעצמותו וזה
מבואר בנפשו ולזה היה אבונצר שומר הנתחו יותר מהם
האלהים אם לא שיאמרו שהשכל ההיולאני הוא השכל הפועל
בעצמו לא שקרה לו שלא ישיכל העצמו בעת מה מפני דבקותו
אלינו כמו שהיה אכן רשד אוסר בקצת אגרותיו ובבאורו לספר
הנפש ובפירושו למה שאחר הטבע והנר בארנו במה שקדם
מה שיחויב לואת הנתחם מהבטול וואולם הטענה
הראשונה מהטענות אשר יקיים בהם אכן סינא
שאלו המושכלות הם בלתי הוות ולא נפסדות והיא אשר אמר
בה כי מפני שהמושכל מאלו המושכלות הוא הנמצא בהם
בשכל ההיולאני הנה יחויב בהם שההינה נבדלות שאם היו
היולאניות היה המושכל מהם זולת הנמצא ומפני שהן נבדלות
הנה הן כהכרח בלתי הוות ובלתי נפסדות הנה אומר שמה
שיחויב פזאת הטענה הוה שההינה אלו המושכלות נבדלות
ואמנם לא יחויב ממנה שההינה בלתי הוות מה שלא התבאר
שאי אפשר לנבדל שיהיה הוה בזה האופן שיתחדשו בו אלן
המושכלו בשכל ההיולאני וזה כי זאת ההוה נאמרת בשתוף
השם עם ההוה שבאר הפלוסוף שאי אפשר שתהיה בצורה
בעצמותה וזה ממה שלא התבאר באור שלם אבל הוא אולי
כמו שהתבאר אחר אי' ובכלל הנה ראוי שיהיו הדעות
האמתיות נמשכות אחר המציאות לא שנקבש

בשהוא מושכל לשכל ההיולאני מפני מה שהו' משים במקרה
הצורה הרמיונית מושכלת בפעל אחר שהיתה מושכלת בכח
אבל מה שהוה מחויב פזאת הגזרה אם הוודינו שתהיה צודקת
הוה כי מפני שהיה השכל הפועל משים השכל ההיולאני
מושכל הצור' הרמיונית בפעל אחר שהיה מושכל אותה בכח
הנה השכל הפועל ראוי יותר כשהיה מושכל אותה וזה מבואר
שהוא צודק ממה שקדם וזה שכב' התבאר שאצל השכל הפועל
השגת כל אלו המושכלות וכבר יחויב פזאת הטענה אשר הניחו
בואת הטענה והוא שכל מה שישים זולתו בתאר מה הנה הוא
יותר ראוי בתאר ההוה שהמושכל אשר בנפש השכל הפועל
מהצורה הרמיונית הוא יותר ראוי שיהיה מושכל לנו מהצורה
הרמיונית וזה כי בעבור שהצורה הרמיונית תשוב בתאר שתהיה
מושכלת לשכל ההיולאני מפני המושכל אשר בנפש השכל
הפועל הנה המושכל הו' יותר ראוי שיתואר בזה התאר רצוני
שיהיה מושכל לשכל ההיולאני מהצורה הרמיונית וזהו
אמת בלי ספק כי הצורה הרמיונית לא תשוב מושכלת בשום
פנים כי הפרטי לא יושכל במה שהוא פרטי אבל יושכל הסודר
אשר ממנה בנפש השכל הפועל וואולם שהצורה הרמיונית
אם היה שתשוב מושכלת אמנם יהיה זרה מפני
המושכל אשר ממנה בנפש השכל הפועל הוא מבואר וזה
כי לורי שיהיה מציאות המוחש מסודר מושכל לא יתכן כי הו'
שהיה מושכל כמו שלא יושכלו סבות הדבר המלאכותי אלא
מפני היותו מתחדש מהסודר המושכל אשר בנפש האומן כבר
זכר זה המסטיסוס בבאורו למאמר הנרשם באות הלמד ממך
שאחר הטבע ולא יחויב מפני היות המושכל הזר אשר בנפש
השכל הפועל מושכל לנו שנשכיל השכל הפועל מה שלא
השגנו כל אלו הסו' שכלות והצד אשר הם בו אחד וזה ממה
שלא התבאר עדיין היותו אפשר ולזה הוא מבואר שלא יחויב
מזאת ההקדמה שיהיה השכל הפועל מושכל לשכל ההיולאני
ואם אמר אוסר שכבר התבאר מזאת ההקדמה שיהיה
השכל הפועל אפשר שיהיה מושכל לנו וזה
שהשכל הפועל ישם הצורה הרמיונית מניעה השכל ההיולאני
ולזה היה יותר ראוי שיהיה השכל הפועל מניע אותו בעצמו
אמרנו לו שיהיה אפשר שיהיה זה התאר לצור' הרמיונית
מפני טבעה עם מה שהקנה אותה השכל הפועל
ולזה לא יחויב שיהיה מתואר השכל הפועל בזה התאר כמו
שקדם ואם היה שונדה שתהיה הצורה הרמיונית מניעה השכל
ההיולאני ועוד שהשכל הפועל לא ישם הצורה
הרמיונית מניעה השכל ההיולאני
אלא במקרה כי אין השכל הפועל בפועל בצורה הרמיונית כמו
שקדם ולזה לא יחויב מפני זה שיתואר בשכל הפועל בזה התאר
ועוד שאין הרמיונית מניעה השכל ההיולאני כמו שקדם אבל
השכל הפועל הוא המניע אותו באמצעות הצורה הרמיונית
ולא יחויב במה שיניע באמצעי שיניע כוללת אמצעי כי החוץ
הטבעי מניע האבן הנשכר ביד באמצעות היד ולא יחויב
במה שיניע באמצעי שיניע בעצמה זולתו אמצעי אבל הוא
בלתי אפשר אבל המחויב מזאת הטענה הוא שהשכל הפועל
הוא יותר ראוי שיתואר בשוה' מניע השכל ההיולאני מהאמצעי
אשר יניעהו באמצעותו לא שיהיה השכל הפועל מניע השכל
ההיולאני בזולת אמצעות הרמיונית ובהיות הענין כן
הנה לא יתבאר מזה שיהיה אפשר לשכל ההיולאני שישכיל
זולת אלו המושכלות וואולם הטענה הרביעית
מאלו הטענות והיא אשר אמרו בה כי מפני
שהשכל ההיולאני הוא מתנועע מהכח אל הפעל אל קניית
המושכל והיה מבואר שמה שהוה מתנועע מהכח אל הפעל
הוא מתנועע למה שהוא בפעל בסוג ההוה הנה יחוי' שיהיה
מתנועע אל קניית מושכל הוא מושכל בפעל ומה שזרה דרכו
הנה ישיג המושכל אשר הוא בעצמו שכל וכי היו לו המושכלו'
אשר יקנם תחלה באמצעות הצורה הרמיונית מושכל בכח לפי
שהם כלליות והכללי אינו נמצא חוץ לשכל כי אם בכח
ואולם יקרה לו שיתנועע החלה למה שהוא מושכל בכח כמו
שקרה להרבה מהדברים הטבעיים שיתנועעו אל השלמות
אשר הם כתיים עליהם באמצעות שלמות אחרים הנה היא
גם כן בלתי צודקת וזה שכבר התבאר שאין אלו המושכלות

מלחמות השם

בשכל ההיולאני וההשכל הנקנה הוא נבדל ושם הוא מרוב
בכל מתחדש שיהיה נפסד כמו שיחשב כמה שהתבאר בכפר
השמים והעולם הנה הוא מבואר שכבר יהויב שלא יהיה ככאן
השאריות נפשיי כמו שהיה רואה אבונצר ולזה ר' יו' שנתקור
אנחנו אם הוא מחויב בכל הוזה שיהיה נפסד אם לא ואם היה
שלא יהיה זה מחויב האם זה ההוזה מחויב שיפסד רוצה לומר
המושכל אשר יקננו השכל ההיולאני או הוא בלתי אפשר
שיפסד או יהיה ממנו מה שיפסד וממנו מה שלא יפסד

ונאמר שכבר התבאר בזה הספר בתקנתו בחדוש העולם
וקדמותו שלא יהויב מהבאור שעשרה פלוסוף
בכפר השמים והעולם שיהיה כל הוזה נפסד ולזה הוא מבואר
שלא יהויב מפני זה שלא יהיה ככאן השאריות נפשיי ובהיות
הענין כן הנה ראוי שנתקור מזה ההוזה ר'ל השכל הנקנה
לשכל ההיולאני אם הוא נפסד או בלתי נפסד או יהיה ממנו
מה שיפסד כאלו תאמר המושכלות אשר באלו הדברים וממנו
מה שלא יפסד כאלו תאמר המושכל אשר לו בדברים הנפסדים
אשר הם בעצמם שכל כמו שאמרו הקודמים **ונאמר**

שהוא מבואר שהשכל הנקנה הוא השלמות

המוע כהשכל הפועל אל השכל ההיולאני והנה זה השלמות
הוא שני מינים מין יקרא ציור ומין יקרא האמת והנה הציור
אין לו שום סמיכות אל דבר נמצא חוץ לנפש וזה מבואר מענינו
אבל הוא ידיעת הסוד בעצמו אשר בנפש השכל הפועל :

ואולם ההאמתה כבר יהיה לה סמיכות מה אל הדברים
הנמצאים חוץ לנפש כאמרנו כל חי מרגיש וזה

יהיה לו במקרה מצד היותה מורכבת מהשכל והחוש ובהיות
הענין כן הנה השלמות המגיע ממנה בשכל הוא הציור לבד
והוא בלתי נסמך אל איש מהאישים הנמצאים חוץ לנפש כמו
שהצורה המונעת בחוש הראות כששפטנו בדבר שהוא מתוק
מפני הרגישו בחוש הראות שהוא ציבור הוא הציבור ללא
המתיקית וכאשר התישב זה הוא מבואר שהשכל הנקנה בעינו
הוא הסוד אשר היה לאלו הדברים בנפש השכל הפועל וזה
דבר גם כן כבר בארנוהו במה שקדם רצוני שהמושכל אשר
לאילו הדברים בנפש השכל הפועל הוא המושג לנו בשכל
ההיולאני לא הצורות הדפיוניות כי אין בטבע הצורות הדמיוניות

שההינה מושכלות ואם היה שהיו עוזרות לקניית המושכל
וכאשר התישב זה הנה יראה שיהויב מזה בשכל הנקנה שיהיה
נצחי כי היה מה שישכיל אותו מאלו המושכלו שכל בעצמותו
בנפש השכל הפועל וכבר יתבאר באופן יותר שלם שהו מחויב
בשכל הנקנה שיהיה נצחי וזה שהשכל הנקנה הוא בלתי
היולאני והדבר הבלתי היולאני אין לו סבות ההפסד ומה שאין
לו סבו ההפסד לא שיפסד ויהויב מזה ההקש המורכב שיהיה
השכל הנקנה בלתי אפשר ההפסד והנה ההקש הראשון מאלו
ההקדמות היא מבוארת ממה שקדם וההקדמה ה' מהם היא
מבוארת בנפש כי יחס הדבר א סבותו הוא יחס הכרחי ולו הוא
מבואר שאי אפשר שיהיה הדבר זולת סבותו ואולם ההקדמה
השנית והיא האמרת שהדבר הבלתי היולאני אין לו סבות
ההפסד היא צריכה אל באור **ונאמר** שכבר התבאר
בטבעיות וכמה שאחר הטבע

כדברים מצד החסר לא מצד הצורה כי הצורה היא אשר יהיה
מכנה המציאות והטוב והיא אשר תשאר מציאות הדבר בעל
הצורה בכל הפנים שאפשר ואולם החומר יהיה סבר ההפסד
והרע מפני בלתי השמעו אל הצורה כמו שהתבאר ברביעי
מאותות השמים רצוני שההפסד יהיה לדבר כשנברו הכחות
המתפעלו על הכחות הפועלות ובהי' הענין כן רצוני שהחומר
הוא סבת ההפסד והיה הדבר הבלתי היולאני אין לו חומר הוא
מבואר שהדבר הבלתי היולאני אין לו סבות ההפסד והנה
יחשוב שיהויב בשכל הנקנה שיהיה נפסד משתי טענות כבר
זכרנו הקודמים **האמת** כי מפני שהיה מציאות זה

השכל הנקנה בשכל ההיולאני נמשך
להשגת גופיות כמו שהתבאר במה שקדם והיו כל ההשגות
הגופיות נפסדות הנה יהויב בשכל הנקנה שיהיה נפסד וזה
כי כשהיה נפסד מה שמציאות השכל הנקנה הוא מצדו יפסד
בהכרח השכל הנקנה **והשנית** כי זה השכל הוא
שלמות לנפש באנגות
קנינה

שנכתיש הפציאות לקיים הדעת אשר לנו ברבלי ובהיות הענין
כזה הנה יהיה מחויב בלו המושכלות שתהיינן נבדלו ושתהיינה
הוות באופן מה הוא מבואר שאינו נסמך בכדל שיהיה הוזה
באופן מה זה כמה שיתבאר אחר זה ונסמך הנה לא יסמך
הענין כמה שרצהו אכן סינא כמה שאמר שהם בלתי הוות
מחוק' אם שרצהו בזה שהן בלתי הוות בשכל ההיולאני אבל
הן נמצאות כן בפעל תמיד או שרצהו בזה שהן בלתי הוות
בעצמותם אבל הם מתחדשות בשכל ההיולאני ואם רצה בזה
בלתי הוות בשכל ההיולאני הוא מבואר הכטיל ממה שקדם
ואם רצה בזה שתהיינה בלתי הוזה בעצמותן אבל הן הוות
בשכל ההיולאני הנה יהויב לו שיהי' השכל הנקנה נפסד וזה
הפך מה שהניחו זה שהוא היה מורה שכל הוזה נפסד ובה
יהויב באלו המושכלות שתהיינ' מהצד אשר הן הוות בו ויהיה
אם כן השכל הנקנה נפסד ובה נאמר שהוא מבואר שהטענות
הנשארות אשר קיים מהן אכן סינא באלו המושכלות שתהיינ'
בלתי הוות ובלתי נפסדות כבר יהויב מהן שתהיינה נבדלות
וזה מבואר ממה שזכרנו בטענות ההם אבל לא יהויב מפני זה
בהן שתהיינה בלתי הוות כשום צד מפני החדוש' כמו שזכרנו
כטענות ההן עד שהאריכות בבאורו מותר הוא **ואולם**

מה שהניח אבונצר בשכל ההיולאני שהוא הוזה

הנה הוא לבואר חיובו כמה שקדם **ואולם** הטענה
הראשונה מהטענות אשר קיים בהם

שישיג השכל ההיולאני השכל הפועל והיא אשר אמר ברה
שכבר יתחייב מזאת ההנחה שיהיה העולל שכ עכ עתה אחד
במספר וזה בלתי אפשר לפי שמציאות העולל והעלרה הם
מקבילים הנה אומ' שהיא בלתי צודקת וזה שהעל' כשתעשה
פעל שלם בעלולה תעשהו דומה למה שבעצמ' יהמשל שהאש
כשיפעל פעל שלם בסר' שיחממהו הנר' וישיבהו אשכאשר
לא ימנעו מזה טבע החומר המקבל פעלו ואם היה אפשר
בצורה ההיולאנית שתעשה צורה במדרגתה הנה ראוי שהיה
אפשר זה בצורה הנבדלת אם לא ימנעה מזה טבע המקבל
פעל' כשהיה פעולתה יותר חזק ויותר נפלאה ולפי שהצורה
הנבדלת נאשר עשתה צורה במדרגתה תשוב היא והצורה
ההיא דבר אחד במספר כי הדברים הנבדלים המסכמים
במחותם לא ימנה מהם מספר בשום פנים והוא מבואר שכבר
אפשר שוב העלה ועלולה אחד במספר כדברים הנבדלים אם
לא ימנע זה מצד טבע העולל ר'ל שיהי' בלתי אפשר בו שיקבל
פעל עליו כשלמות וזה דבר לא התבאר מדברי אבונצר ועוד
שאמנם היה נמנע העולל ועליו אחד במספר מפני
היות אלו המציאות מקבילים באופן מה אם הנחנו שיהיה
העולל בשני אלו המציאות יחד אבל אם הנחנו שיהיה
העולל בשני אלו המציאות יחד לא ימנע כי לא ימנע היות
העולל במציאות אשר לעל' אחר המצאו במציאות אשר
לעולל כמו שלא ימנע בנשם שיהיה חס אחר שיהיה קר וזה
מבואר בנפשו **ואולם** הטענה השנית מאלו הטענות והוא
אשר אמר ברה שאי אפשר שישיג השכל ההיולאני השכל
הפועל שאם היה הדבר כן הנה ההוזה שב נצחי הנה היא גם
כן בלתי צודקת כי לא יהויב קננו השכל ההיולאני בהשיגו השכל
הפועל הוא מתחדש בשכל ההיולאני ואם אינו מתחד' בעצמותו
ולזה יהויב אם קבלנו שיהיה כל הוזה נפסד שיהי' זה המושכל
נפסד מהשכל ההיולאני ואע"פ שאי אפשר שבו ההפסד בעצמותו
וזה אינו כטל כי הוא מבואר שאינו נמנע הפסדו מהשכל
ההיולאני מפני המנע הפסדו בעצמותו ולזה הוא מבואר שלא
יבטל באחת מאלו הטענות דעת האומרי' שהוא אפשר בשכל
ההיולאני שישיג השכל הפועל

הפרק האחד עשר ואחר שזכרנו דעות הקודמים
בענין ההשארות ובארנו שלא

קחוב בא' מאלו הדעות שיהי' צודק מצד מה שמען בעל הדעות
ההן לקיים אותו ולא יבטלו גם כן על כל פנים דעות החולקים
עמו הנה ראוי שנתקור אנחנו בזה לפי הענין בעצמו עד שנרע
אזיה דעת מאלו הוזה הצודק וראוי שלא יעלם מפני שכבר
התבאר ממה שזכרנו מאלו הטענות שאו המושכלות הן הנה

השכחה באלו המושכלות כי הם אינם מושכלות להם אבל ישיג שהמחבר הכפר כבר ביארם ואולם הטענה השנית כאלו הטענות אשר יחשב בעבורם שהשכל הנקנה נפסד היא הטענית וזה שהשלמות הוא על שני מינים מין מעורב בבעל השלמו' כמו הענין בשאר השלמות אשר לשאר הצורות ההיולאניות ומין בלתי מעורב בבעל השלמו' כמו שהתבאר מענין זה השכל ההיולני ואקנם יחויב שיפסד השלמות בהפסד בעל השלמות מעורב בו אבל אם הוא נמצא בעצמו לא יחויב זה ואולם כשלא היה השלמות מעורב בו אבל הוא נמצא בעצמו לא יחויב בו זה וזה: מבואר בנפשו ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יחויב מזה בשכל הנקנה שיהיה נפסד אבל יחויב שיהיה נצחי כמו שהתבאר קודם'

הפרק השנים עשר

ואחר שהתבאר מענין השכל הנק' ראוי שתחקור אם הוא אפשר שתהיה לאדם הצלחה יותר עצומה מזאת ההצלח' כמו שהיו רואים קצת הקודמים שהוא אפשר שישג האדם השכל הפועל ונאמר שאם היה אפשר זה יהיה בהכרח אחר השינוי כל אלו המושכלות כי היו כלן בנפש השכל הפועל בצד אשר הם בו אחד כמו שהחבא בכה שקדם והוא מחויב שיהי השינוי אותם קודם אל ההשגה כס' בצד אשר הם בו אחד כמו שהוצא מחויב שנדע תחלה מהות הקודמת והלכתי והאבני אשר נהיה מהם הבית שידע מהות הבית ולזה אמר בן רשד שזאת ההשגה תהיה אחר השינוי כל המושכלות האלו כאלו טבע האמת הכריחו על זה ואמר שזה ואם הוא קשה מאד הנה אולי ישלים בקבוצים החשובים להעזים קצתם ובהיות הענין כן הנגה אם הייה בלתי אפשר לאדם שישג כל אלו המושכלות הוא מבואר שאי אפשר בו שישג השכל הפועל וכן אם הייה אפשר לו שישג כל אלו המושכלות והיה בלתי אפשר בו שישג הצד אשר הוא בו אחד' **וכאשר**

התישב זה הנה נבאר שאי אפשר לאדם שישג השכל הפועל לפי שאי אפשר לו שישג כל אלו המושכלות וזה כי בכאן מינים סה' ח וצמחים ומחצבים אין אצלנו המושכל בהם ואי אפשר בקצת המינים שיוודע כדור איכריהם ואופן החכמה בהיותם על זה התאר כי לקטנם יבצר זה מהחוש וגם במינים אשר אישיהם גדולים לא יתכן שיעמוד על אמתת סדור אכריהם בכללם והמשל כי האדם עם רוב החקירה אשר היתה לקודמים בענין אבריו ועוקריו וגידייו ועצביו ועצלו הנה לא יתכן שתשלם זאת החקירה בו באופן שלם בדרך שיוודע מספר אלו הדברים בו וההתחלפות אשר ביניהם בכמות ובאיכות ובתמונה זה מבואר מאד למעין בזה הכפר' כי אצל השכל הפועל ידיעה שלימה במה שיתחייב מהכבדים בזה העולם השפל כמו שיתבאר אחר זה והיה בלתי אפשר שישלם לאדם בהתחלות אשר אצלו בזה מהחוש וככלל הנה לא יתכן לאדם שידע האמת בזה הסדור וזה מבואר סת' שימצא בחכמת משפטי הכבדים שימצא כחוב הרבה פעמים כל שכן שלא יתכן שידע האמת בזה הסדור בסבותיו עד שתהיה לו ידיעה שלמה' **ועוד** שאם הוודינו שיהי אפשר לאדם שישג כל אלו המושכלות אשר בנפש השכל הפועל הנגה יהיה עם זה בלתי אפשר שישג האדם השכל הפועל לפי שאי אפשר לאדם שישג הרגשם וצד היותם אחד וזה שכבר יראה שבכאן סדור לחומר הראשון בקבולו הצורות עד שיכלה הענין אל הצורה האנושית וזה לא יתכן שיוודע במין מין והמשל כי היסודות הם במחולט במדרגת ההיולני למחצבים והם קצתם במדרגת ההיולני וזה כי הארץ במדרגת ההיולני למים והמים במדרגת ההיולני ליסוד האויר ויסוד האויר הוא במדרגת ההיולני ליסוד האש והנה המחצבים הם במדרגת ההיולני לצמחים וצמחים הם במדרגת ההיולני ל' ח ולזה יראה כי צורות המחצבים הם נ' ח קצתם לקצת במדרגת ההיולני עד שיגיע הענין אל מה שהוצא כמו ממוצע בין הצמח והדומם והוא האלמוג וכן הענין בצמחים רצוני שהם קצתם לקצת במדרגת ההיולני עד שיגיע הענין אל מר' שהוא כמו ממוצע בין הצמח והחי והוא האספוג היסיומיני החלוזן הקיימי וכן הענין בבעל תיים עד שיכלה בסוף הענין ל' המין האנושי'

קנינה ושלמותה' **ונאמר** שהטענה הראשונה שאלו אין היתרה ממה שיקשה וזה שאקנם יחויב בסבה אשר תסתלק שיתסתלק המסובב ממנה כאשר היה עמידת המסובב בסבה ההיא וזה אקנם יהיה כאשר היתה הסבה בעצמות ואולם ההשגות הגופיות הם סבה למציאות השכל הנקנה במקרה ל' א בעצמות וזה כי מה שהוא סבה בעצמות למציאותו הוא הסדור המושכל אשר לנפש השכל הפועל כמו שהתבאר במה שקדם' ועוד שההשגות הגופיות אם היה שנודה שהם סבה אל מציאות אלו המושכלות בשכל ההיולני הנה הם סבה אל הגעת הידיעה אבל אינם סבה אל מציאות המושכל מהם ואולם הענין בזה בהפך רצוני שמציאות הסדור המושכל הוא סבה למציאותם וזה כי המציאות המושכל אשר בנפש השכל הפועל הוא סבה למציאות כל אלו הדברים אשר בכאן ולוירה לא יחויב בזה הסדור המושכל כאשר הגיע מהם שיפסד בהפסדם כי אין מציאותו עומד בהם ואקנם מר' שיחויב שיפסד בהפסדם הוא קנות הידיעה רצוני שאי אפשר לשכל ההיולאני שיקנה ידיעה אחר שנפסדו ההשגות הגופיות וזה דבר מבואר בנפשו' וכבר יראה מזה ממה שאומר ננית שאיש אחד חדש מעצמו בלי אחד וראיה איש אחר זה הכלי והשכיל מההרגש בו הסדור אשר הייה ממנו בנפש ממצויא ואחר נעדר הכלי ההוא הנגה מבואר שלא יחויב מפני העדר הכלי שתפסד זאת הידיעה מהאיש השני וזה שזה הכלי הייה סבה לקנין זאת הידיעה ולא למציאות המושכל ממנו: **וכבר** ינסף מספק ויאמר שכבר יראה שמציאות הצורות הדמיוניות רשם בהעמדת המושכלות לפי שאנחנו נרא' באנשים אשר נפסד דמיונם שכבר נפסדו מהם המושכלו' ועוד שכבר יודעו המושכל כשיודעו תחלה הצור' הדמיוניות בהעמדת המושכלות הוא מבואר שבהפסד הצורות הדמיוניות יפסדו המושכלות' **ונאמר** שאנחנו ואם הוודינו שהאנשים שנפסדו משיגים המושכלות שהיו משיגים תחלה וכב' יודעו המושכל כשיודעו הצורות הדמיוניות אשר תגיעם זה המושכל הנה לא יחויב מפני זה שנוודה שיפסד המושכל בהפסד הצורה הדמיונית וזה שהמושכל על שלשה פנים מושכל הוא בכת גמור והוא המושכל אשר האדם כחיי על למודו ולא למד אותו עדיין' ומושכל הוא בפעל גמור והוא המושכל אשר לחכם בחכמתו בעת השתמשו בה' ומושכל הוא ממוצע ביניהם והוא המושכל אשר לחכם בעת שלא ישתמש בו והנה יקרה בו דומה לשכחה במקרה וזה כי להיות הנפש אחת לא ירגיש החכם כיריעתו בו מה שתתמיד להשתמש בזולתו והנה כאשר יביאנו איזה דבר שיהיה להשתמש בו אז ישער שכבר היתה הידיעה בו ובכמה זה יקרה בזה הענין וזה שכאשר נפסדה הצורה הדמיונית יקרה לו שלא היה בכאן דבר יביאנו להשתמש בזה המושכל וכאשר יודרך אות' אז ימצא שכבר היתה לו זאת הידיעה וזה לא יצטרך בה אל התלמודות והקירה וכן ימצא באנשים שנפסד דמיונם שכאשר יתפאר ימצאו יודעים ב מושכלות אשר היו יודעים קודם זה בזולת התלמודות והקירה ואלו היו אלו המושכלות נפסדות מהם היו צריכים במושכלות אלו המושכלות נפסדות מהם היו צריכים בהשגתם אחר זה והיו התלמודות והקירה וזה מבואר בנפשו' **ועוד** שאנחנו רואים בקצת אנשים שנפסד דמיונם שהיו משיגין כראוי במושכלות שנשאלו מהם זה כמה שיוודע שאין אלו המושכלות נפסדות מהם בהפסד דמיונם' וככלל הנה לא יתכן במושכל הפסד ושכחה כמו שהתבאר במה שקדם ל' שאלו המושכלות הם בלתי אפשריות ההפסד ולזאת הסבה הסכימו הקודמים שאלו המושכלות לא יתכן בהם השכחה בשום פנים כאלו טבע האמת בעצמו הכריחם על זה' הא' הם לא אם היה המושכל מושכל בשותף השם ל' שלא היתה בו ידיעה אמתית בסבותיו כמו שיקרה לקצת המתלמדי' בהנדסה ובפרט בתמונות המתבאר בהם באמצעות הקצת התמונות רבות כי הם לא ישתדלו להכין בשכל הדבר המבוקש בסבותיו אבל יראו בספר בתמונה המונה מהלשון הנמצא שם אם התבאר שם זה שיצטרך להם ממנה כאור זאת התמונה ולזה יקרה להם

וכבר

נראה חיוב מה שהתחננו בכאן ממה שאומר וזר
 שהחומר הראשון דורך כאלו הצורות מההעדר אל
 המציאות ולזה היו כל הצורות האמצעיות העדר מצד ומציאות
 מצד רצוני שהם מציאות מצד פה שקדם להם מהצורה והעדר
 מצד מה שאחריה מהצורות כמו שהלקי התנועה הם פעל מצד
 מה שעבר מהתנועה וכח מצד מה שעתיד ולזה יחויב שתהיה
 כל צורה מאלו הצורות במדרגת ההיולא אל מה שאחריה עד
 שיכלה כל הענין אל הצורה האנושית והוא שהכלית אפשר
 שתהיינה שתיים כאלו הצורות במדרגה אחת שאם היה אפשר
 זה הנה לא ימנע אם שתהיה כל אחת תכלית לצורות אש"קבל
 החומר הראשון או שתהיה כל אחת מהן אמצע או שתהיה
 אחת מהן תכלית והאחרת אמצעי ואלם שתהיה כל
 אחת תכלית הוא שקר שאם היה הדבר כן
 הנה יחויב אם שיהיו אלו התכליות לתנועה אחת בעיניה או
 שיהיו לתנועות מתחלפות אבל הנהיגו אותן תכליות לתנועה
 אחת בעיניה הוא שקר כי התנועה האחת לא ימצא לה כי אם
 תכלית אחת וזה מכואר כנפשו ואם הנחנו שיהיו
 תכליות לתנועות מתחלפות רצוני שתהיינה
 הצורות אשר יקבל עד שיגיע אל תכלית האחר הנה יחויב מזה
 שלא יהיה דבר ממה שיוצא לו אחת מהצורות אשר בתנועה
 האחרת כח"י לקבל אחת מהצורות אשר בתנועה האחרת ויהיו
 בכאן לפי זאת ההנחה שני חמרים ראשונים האחד אשר יקבל
 הצורות אשר בתנועה האחת והאחר הוא אשר יקבל הצורות
 אשר בתנועה האחרת ואם היה זה הנה יחויב שיהיה כל אחד
 מאלו החמרים הראשונים בעל צורה מה בה הורה טבע אחד
 מה לקבל צורות מה וטבע האחר לקבל צורות אחרות זה בלתי
 אפשר כמי שתתבאר בראשון מהשם ועוד שאם היה
 זה כן לא תמצא בכאן צידה יהיו כל

כ"ש שאין בו כח להשיג הסוד אשר לדורות אבל ישנו סוד
 מדרגת רחוקות כאלו האמר שהדומים הוא במדרגת ההיול
 לצומח החסר והצמח החסר הוא במדרג ההיולי לצמח השלם
 והצמח והשלם הוא במדרגת החסר לחי הדם והחי החם
 הוא במדרג ההיולי לדמי השח ודמי השח הוא במדרג ההיולי
 לדמי המעופף ודמי המעופף הוא במדרגת ההיולי לדמי ההולך
 ובהיות הענין כן הוא מכואר שאי אפשר שנדע בשלמות הצד
 אשר בו אלו המושכלות אחד כי כשלא נדע הדרגתם לא יתכן
 שנדע הצד אשר הם בו אחד ולזה הוא מכואר שאי אפשר
 שנשיג השכל הפועל האלהים אם לא שיאמר אומר שכבר
 נשיגהו באופן מרה בהשיגנו איו המושכלות לפי שהן כלן
 בנפש השכל הפועל וזרנו ההתאחדות אשר יהיה לנו עם
 השכל הפועל וכאלו זה הטעה לקודמים והכרחים אל שיאמת
 השכל אפשר לאדם שישיג השכל הפועל ואל החשוב שזה
 מתלוות נפל לבד בין הפלוסופים אבל תמצאה ג' בין חכמי
 תורתנו הקודמים זל אמרו במדרש וירא אלהים את האור כי
 טוב אמר רבי יודא בר סימון הנביל הק"ה את האור לעצמו
 אמר אין כל ביה יכול להשתמש בו אלא אני ה"ה ונהורא
 עמיה שריה משל למדך ש"אה מנה יפה אמר זו לעצמי ורבנן
 אמרי הכריק לו ליתנו לצדיקים לעתיד לבא ה"ה אור זרוע
 לצדיק והוא מכואר שהם כונו באור השכלים הנפרדים כי האור
 המוחש כבר ישתמש בו המרגישו וירצה רבי יודא בר סימון
 שאין הסנה השכלים הנפרדים אפשרים לאדם והחולקים עמו
 יאמינו שהם מושגים לאדם השנה חלושה ונפסקת במה
 שיספיעו עליו כלו היה האור המושג לו ברק ולו אמרו הבריק
 לו ואמרו שזאת ההשפעה היא לתנה לצדיקים לעתיד לבא
 רצו כזה שהשג' החלושה אשר לנו תחלה בהם היא להגיענו
 אל שנשיגם השנה שלמה ונרדק בהם

הפרק השלשה עשר

ואחר שהתבאר שהצלחתנו
 התכליתית הוא קנין אלו
 המושכלות אשר בכאן ראוי שנשתדל בהתרת קצת ספקות
 יקרו מזאת ההנחה מהם שכבר יחשב שיחויב שהיה ההצלחה
 שוא ובטל וזה כי מפני שהיו אלו המושכלו אשר יקנם השכל
 ההיולאני הם בעצמם המושכלות אשר בנפש השכל הפועל
 הנה לא יהיה בכאן דבר מתחדש מפני קנאותו המושכלות
 והפעל שלא יתחדש דבר בעבורו הוא פעל לבטלה ומתם
 שכבר יחשב שיחויב סודה שימצאו תכליות רבים
 לדבר אחד במספר וזה כי מפני שהיה התכלית הסמוך באדם
 הוא קניין אלו המושכלות והיו אלו המושכלות רבים במספר
 הנה יהיו תכליות רבים לאדם האחד במספר וזה בלתי אפשר
 כי התכלית האחד במספר הוא אחד במספר בהכרח כי התכלית
 הוא צורה ושלמות ואי אפשר שיהיה למצא האחד במספר כי
 אם שלמות אחד וזה מכואר כנפשו ומתם שכבר יחשב
 שיהיה ההשתדלות ברבני הידיעה לבטלה וזה
 כי מפני שהיה התכלית הסמוך בנו הוא ההשארות והקיום
 לשכל והיה השכל נאחז בקנין מושכל אחד לכך הנה יהיה
 ההשתדלות בהרבות קנין המושכלות לבטלה ותהיה מדרגת
 מי שלא קנה כי אם מושכל אחד מהמושכלות היותר חסרות
 בזאת ההצלחה במדרגת מי שהגדול והיוסף חמרה עד שרוע
 סודות כל הנמצאות אם היה זה אשר הורה מכואר הבטול כי
 המעיינים ימצאו חסיד כנפשמ' תשוק' להיוסף בדיע והתשוק'
 הטבעיות לא תהיה לבטלה ונאמר שהספק
 הראשון אין היתרו ממה שיקשה וזה שלא
 יחויב אם הודיע שתהיינה אלו המושכלות הנקנות הם בעינם
 המושכלות אשר בנפש השכל הפועל שיהיה קנאותו אותם
 לבטלה וזה שאע"פ שאין המושכלות מתחדשות בעצמם הנה
 הם מתחדשות לשכל ההיולאני ועוד שהמושכלות הנקנות
 לנו אינן המושכלות אשר בנפש השכל הפועל בעינם כי הם
 נמצאות בנפש השכל הפועל בצד שתהיינה כלם בו אחד ואי
 אפשר שתהיינה נמצאות בשכל ההיולאני בזה האופן במה
 שקדם ואלם הספק השני יותר בשיבתבאר שהשכל
 הנקנה הוא אחד במספר וזה יתבאר במעט עיון
 וזה שהידיעות האנושיות המצאנה הולכות קצתם מקצ' מהלך
 השלמות

ההיים הנפסדים כחיים עליה כי הוא בהכרח אחת מהצורות
 אשר בתנועה אחרת ולא יהיה אפשר שיהיו הדברים בעלי
 הצורות אשר בתנועה האחרת כחיים עליה וזה שקר כי כבר
 נמצאו כל אלו הדברים כחיים על צורות היסודו כמו שהתבאר
 בטבעות וזר שהיסודות ימצא כל אחד מהם כחיי עליהם
 והנשמים המורכבים הם נחמס אליהם וככלל הנה כב' התבאר
 בראשון מהשם שהוא מחויב שיהיה החמר הראשון אח' ואם
 הנתנו שתהיינה שתי אלו הצורות אמצע הוא מכואר מסרה
 שקדם שאי אפשר שנניחם אמצע לשתי תנועות מתחלפות
 ובהיות הענין כן הנה תהיינה אמצע לתנועה אחת אם היה
 אפשר זה ולזה יחויב שיקבל החומר הראשון אחת מאלו הצורות
 קודם קבולו האחרת ונאמר שכאשר הונח הענין כן יחויב
 שתהיה הצור' המאוחרת יותר נכבדת מן האחר וזה שהתנועה
 האחת יהיה כל חלק מסנה בעבור החלק הבא אחריו שיכלר
 הענין אל תכלית והמשל שישתית הסם המשלשל הוא בעבור
 שתית הסם השלשלת ושתיית הסם המשלשל בעבור היצאת
 הליחה המלית והנה המחליאה היא בעבור הבריאות ובהיות
 הענין כן הנה כל חלק וחלק מהאמצעיים הוא תכלית באופן
 שלפני ולפי שהתכלית הוא יותר נכבד ממה שקודם התכלית
 הנה יחויב שזתהיה הצורה המאוחרת בחיירה מאלו הצורות
 יותר נכבדת מהאחרת ולזה הוא מכואר שאי אפשר שנניח
 האחת מהם תכלית והאחרת אמצע שאם היה אפשר זה היה
 בהכרח לתנועה אחת בעינה והיה מחויב שתהיה הצור' שהוא
 תכלית יותר נכבדת מהצורה שהיא אמצע וכבר
 יתבאר באופן אחר שהוא מחויב שתהיינה אלו
 הצורות הולכת במדרגת יסודו מהמציאות החסר 4 המציאות
 השלם וזה שהטבע לא יקצר ששיתן צורה לכל אחד מהמזגים
 האפשריים ליסודות ולזה היו הצורות אשר לדברים ההיים
 הנפסדים במספר המזגים ולפי שהמזג' הולכים במדרגת יסודו
 מהעיון אל הקנות והוא מה שקרב יותר אל הדק' הולך מהלך
 הצורה ממה שקרב אל העיון הנה יהיה הענין בצורותיהם כן
 כי יתם החומר אל החומר הוא יתם הצורה אל הצורה ולזה
 מרה שיהיוב שכמו שהמזגים כלם נצוררה בסודו והדרגה
 מהמציאות החסר אל המציאות השלם כן הצורות האלו כלן
 נמצאות בסודו והדרגת מהמציאות החסר אל המציאות השלם
 מה מכואר שאין כח באדם שישיג בשלמו הסוד אשר לסוגי

הקודמים אל שבכאן בדרגות מתחלפות לצדיקים בנן ערן אמר
 כמדרש שבע כחות של צדיקים ולקחו כספר השבעה להורות
 על הרבוי לא לדקדק במספר וכן ימצאו רבים בדברי הנביאים
 על ההחכמים אל אמרו שבע יפול צדיק וקם והדומה לזה והם
 ג' הסכימו על שהצלחה תשלם בקנין אלו המושכלות אם
 מעט ואם הרבה ולזה אמרו כל ישראל יש להם חלק לעולם
 הבא כי הם עס מה שהישירה אותם התורה לקנין המושכלות
 זאת ההישירה הנפלאה אשר תמצא בה הנר אי אפשר שלא
 יקנו הרבה מהם שיעור מה המושכלות אם מעט ואם הרבה
 ויהיה אמרם כל ישראל במדרגת רוב ישראל כי ההקדמות
 הכוללות אשר בחכמה התלמודית מנהגם זה המנהג כבר
 ביארו זה ואמרו אין למדין מן הכללות אע"פ במקום שנאמר
 בהם חזן :

הפרק הארבעה עשר

ואם יראה אחד שהאמונה
 תחייב היות ההצלחה
 האנושית על זולת זה האופ' שזכרנו מצד מה שיביאהו להאמין
 פשוטי קצור הדברים הנאמרים בדבר גן ערן ונהגם בדברי
 הכדרשים וההגדות ודברי הנבואה ידע באמרו כי אנחנו לא
 נמינו לזה הדעת שנטרה אליו העיון אם לא מפני ראותינו
 שה' מסכים לדעת תורתנו כי לא יותר המשך לעיון שימצא
 חולק על האמונה אבל כשיהי' זה ראוי שיחם העדר החסכה
 לקצורנו ורפי זה הוא כבואר שכבר יחויב למי שאמין זה
 שימשך לאמונתו כי גם אנחנו ננהג כן אם יראה לנו היות
 האמונה מחייבת זולת מה שחייבנוהו מזה וזה ממה שיחוייב
 קבולו לכל אחד מהמאמינים שאם הי' השער פתוח לחלוק
 על האמונה ויעדר תועלתה מאנשי האמונה ויפול המחלוקת
 והבלבול בין המאמינים מה שהי' נופל אם לא היתה שם
 אמו' ויתחדש בזה מההפסד מה שלא יעלם ומה שאמרנו מזה
 בזה המקום ראוי שיוכן ממנו שכן הי' אמרנו בשאר מר'
 שיתבאר בדרושי זה הספר ר' ל' שאם הי' נראה לאחד
 מאנשי האמונה שיש בהם מר' שיחוייב שיאמן
 חלופו מצד האמו' הנה ראוי שיעזב העיון
 וימשך לאמו' ויחם החלוק הנפל
 בר לקצורינו *

נשלם המאמר הראשון תהלה לאדון הכל ית' אשר עזרנו
 בכתיבתו והוא יעזרנו בהכנתו ובעבודתו מאהבתו
 אמן *
 ויבא אתריו המאמר השני *

השלמות והצורה איך ומה שיהיה וזה כי החכם האחת מכואר
 פענינה שחלקיה הם קצתם לקצת במדרגת השלמות והצורה
 והחכמות הרבות הם ג' קצתם שלמות לקצתם ובהיות הענין
 כן מכואר שהשכל הנקנה אחד במספר ומה הצד תהיינה לו
 המושכלות מתרבות הרבות מה בהתרבות הנושאים וזה כי
 המושכל האחד כבר יהיה בראובן ושמעון ויהיה מתהלף בהם
 מפני חלופ צורות האחדות עד שיהיה דרך משל מה שהי' בו
 אחד השכל הנקנה אשר לראובן הוא זולת מה שיהיה בו אחד
 השכל הנקנה אשר לשמעון והסבה בזה החלופ הוא חלופם
 בקנין המושכלות באיכות ובכמות וזה כי כשקנה יותר מ
 מהמושכלות אשר בחכמה אחת יהיה מר' שהיו בו מושכליו
 אחד זולת מה שהיו בו אחד המושכלות אשר למי שקנה מהם
 יותר מעט וכן מי שקנה מושכלות מתכבדה אחת מתחלפת
 לחכמה אשר קנה ממנה האחד המושכל' יהיה השכל הנקנה
 לו מתחלף לשכל הנקנה אשר לאחר ובה תתחלפנה מדרגות
 המצליחים חלופ רב וכל מר' שיקרב יותר אחרות מושכליו
 לאחדות המושכלות אשר כנפש השכל הפועל היתה הצלחתו
 יותר עצומה ותהי' שמחתו ותענוגיו במר' שהשיג יותר חזק
 וכבר ימצא בזה מהחלופ עד שלא יחס לשמחה ולהענוג אשר
 ישיג האחד כמה שקנה מהמושכלות ל' מה שיהיה מהשמחה
 וההענוג אל האחר כמה שהשיג אותו וכבר נשער זה העירבות
 כמה ששיגהו בחיינו מאלו המושכלות השכל בפעולתו שנמצא בו
 מן העירבות מה שלא נעריכוהו אל שאר הערכיות ואין לו
 אליהם יחס כלל כ' שיהיה זה הערבות יותר אחר המות כי אז
 תהי' השגתו לו המושכל' אשר קנינו אותם בחיינו בהתמדה
 ונשיג יחד כל הדברים אשר ביטלנו לפי שכבר מר' אחר המות
 המונע אשר הי' לנו בזה בחיינו מצד החומר וזה כי מפני
 שהנפש אחת תמנע השגת השכל בהשתמש אחר מכתורת
 הנפש הנשארים בפעולתם גם בעת התבודד השכל בפעולתו
 לא יקרה לו שישגי יחד כי אם המושכל' אשר נטתה מחשבתו
 אליהם כמו שהתבאר כמה שקדם * ואולם אחר המות ישיג
 יחד כל המושכלות שהשיג בחייו
 שאי אפשר שיקנה אחר המות מושכל לא השיג אותו בחייו כי
 אין לו הכלים אשר יושג בהם המושכל והם החושים ושאר
 הכחות הנמשכים להם כמו הדמיון והבנת הזוכר והנר' ויתבאר
 ג' מזה שאין יחס אל הערבות אשר יהיה מהשגת המושכלות
 החסרות אל הערבות אשר יהיה מהשגת המושכלות הנכבדות
 כי הערבות אשר נמצ' בזה בחיינו מתחלף חלופ נפלא וחשקנו
 ג' אל השגתם יותר רב עד שכבר נחשק יותר השגת מעט
 מהדברים הנכבדים מהרב' משאר הדבר' ולזה הסכימו החכמינו

החלום והקסם והנבואה לשמה פרקים

המאמר השני והוא בענין החלק

לזאת הידיעה בנו הוא שכל לפי שהוא יעשה פעולתו כזו
כלי נגזר

הפרק השני ואחר שהתבאר שאלו הדברים אשר תפול בהם זאת ההודעה הם מוגבלים ומסודרים ראוי שתחקור מה הם אלו הדברים ובאיזה אופן הם מוגבלים ומסודרים. **ונאמר** שכבר ירא בחפוש שזאת ההודעה לא תהיה בעניני ההכרחיים כי אם מעט אם היה שהפול בהם ואולם מה שתהיה בו היא בעניני האפשריים הנפולים באישי מין האדם לפי שכבר יראה בחפוש שלא תגיע ידיעה לאדם כחלום או בקסם או כנבואה כי אם באישי מין האדם וכמה שיפול מהמקרים וכאשר תגיע לנו ידיעה כזו לא יאיש מין האדם כמו שהודיע שמואל עלי השלום לשאול ע"ה שהאנתנות כי נמצאו מצד היותם קנין מקיני קיש אבי שאול. **וכאשר** חקרנו באלו הדברים האפשריים אשר תפול בהם ההודעה לחלום או בקסם או כנבואה מצאנו שמאלו הענינים יהיה שתגיע ההודעה בהדושי אישי העצמים הרמז ליהם וזה שכבר יודיעו שאיש מה יולד בתאר כך ויעשה מעשה כך וזה מבואר מענין הקוסמים והמשל בזה כנבואה מה שהגיד הנביא הנה בן נולד לבית דוד למועד הזה כעת חיה את חובקת בן.

ומהם יהיה שתגיע ההודעה באישי המקרים בהדושים ואלו האישים בהם אשר יתחדשו בסכנותיהם המוגבלות והוא מה שיתחדש מהם מהבחיר או מהטבע ומהם שלא יתחדשו מסכנותיהם המוגבלות כמו הענין בקרי ובהזדמן והנה יראה בחפוש כו באלו המינין תפול זאת ההודעה וזה שכבר יודיע הקוסם או הנביא מהנלחמי איזה כהם ינצח ואם ירד המטר ביום הפלוני ואלו המקרים הם מתחדשו מסכנותיהם המוגבלות וכבר יודיע נ"כ מה שיתחדש בקרי והזדמן זה מבואר מן החוש בקסם ובחלומות והתפרסם ג' שכבר תפול ההודעה בכמו אלו הדברים כנבואה כמו מה שהודיע שמואל ע"ה לשאול ע"ה שיכצאוהו שלשה אנשים בדרך ונתנה לו שתי לחם ולקח מידם. וכמו שהודיע הנביא אשר בשומרון לנביא אשר בבית אשכנז ימצאוהו האריה בהרבו וימיתו. והנה יראה בחפוש שרוב הידיעות המתחדשות בחלום או בקסם או כנבואה הם במה שבקרי ובהזדמן ובהיות הענין כן והיה שכבר התבאר שאלו הענינים אשר תפול בהם זאת ההודעה הם כהכרח מוגבלים ומסודרים הוא מבואר שכבר יתחדשו מזה ספקות עצומות. **מהם** שכבר יחויב מזה שיבטל סכע האפשר והאדם זה כי מפני שהיה אחד מחלקי האפשר כגובל ומסודר שיצא לפעל עד שיתשלם ההודעה בו שכבר יגיע קודם שיגיע הנר א"כ כן אין בכאן אפשר אבל חיו הענינים ההם כלם מחויבים ותהיה הבחירה לבטלה וזה בתכלית הכטול.

ועוד שכבר יחויב מזה שלא יהיה בכאן דבר אפשרי כלל אבל יהיו כל הענינים ההם כלם מחויבים וזה שאם היה בכאן אפשר הוא במה שיפול מהמקרים באישי מין האדם כי בשאר הדברים לא ימצא בהם אפשרות כי אם מצד האדם וזה שתנועות הבעל חיים כגובלת בטבע וכן תנועת הצמח והדומם ואין להם כעצמם כי אם אחד מחלקי האפשר והמשל שהב' חיתנוע אל המזון בעת ראותו אותו ואין לו התחלה מעצמו על שיתנועע אליו ואולם האדם ישים זאת התנועה אפשרית לפי שהוא עצמו מתנועע אליו ואין יעתיק המזון מהמקום שהוא וימנע צאת התנועה לפעל ובהיות הענין כן הוא מבואר שאם אין באישי מין האדם דבר אפשרי שאין בכאן אפשר כלל אבל יהיו כל הענינים מחויבים וזה מבואר הכטול והגנות. **ומהם** שכבר יחויב מזה במה שבקרי ובזדמן אשר תפול בו זאת ההודעה שיהיה מוגבל

הפרק הראשון נבאר בו שזאת ההודעה היא מסכה פועלת יוערת אלו הדברים אשר תהיה בהם ההודעה ושאלו הדברים הם מוגבלים ומסודרים.

הפרק השני נבאר בו מה הם אלו הדברים אשר תהיה בהם ההודעה ובאיזה אופן הם מוגבלים ומסודרים.

הפרק השלישי נבאר בו מה הוא הפועל לזאת הידיעה.

הפרק הרביעי נבאר בו אם הוא אפשר שתגיע זאת ההודעה בדברים העיוניים.

הפרק החמישי יודע בו לאיזה תכלית היתה נמצאת זאת ההודעה.

הפרק השישי נחיר בו קצת ספקות יקרו בענין זאת ההודעה.

הפרק השביעי נחקור בו כשתו שאלות קשורות יקרו בענין החלום והקסם.

הפרק השמיני נתון בו סבות התחלפות המדרגות לאנשים בכל אחת מאלו הודעות בחלום ובקסם וכנבואה.

הפרק הראשון בעברו שהיה זר הרדוש מהדושים יקרים מאד אם מפני עצמם או

מפני שהרבה מהדושים יקרים אשר כונתנו לבאדם בזר הספר הם סתמארים במה שיתבאר בו והיה עם זה רב הספקות מאד ראינו שלא נסמך בו על מה שנוצר ממנו בספר החוש והמוחש לפי שלא נשלמה סם החקירה בו כפי מה שראוי עם שכבר באו במה שנוצר שם דברים בלתי צודקים כמו שיתבאר בזה המאמר. **ונתחיל ונאמר** שמה שנמצאוהו מגיע מהידיעה לאדם בדברי העתידים

בחלום או בקסם או כנבואה אי אפשר שיהיה במקרה וזה שמה שבקרי מצאוהו כמעט שהוכן ובמעט מהדברים יחד כמו שנאמר ביטני מהשמע. וכב' התפרסם ונגלה בזמננו זה שקצת אנשים יגידו העתידות בהרבה מהדברים ובהרבה מהזמני והם אשר יקראום קוסמים וכ' שיהיה זה יחד מבואר כנבואה אי אפשר שתפרסם מענינה לכל האוסות כי הצדק היה נמצ' בה לפי מה שהתפרסם מענינה וכב' יראה ג' מענין החלום הצודקים וזה שכבר יראה בהם דמיונים רבים יחד ויסימו כלן אל מה שימצא בעתיד כמו שירא אדם מה בחלום שפלוני ופלוני ילכו למקום פלוני וימצאו שם פלוני ופלוני ותתחדש מריבה ביניהם ויאמר הצתם לקצת המאמר הפלוני ויכו קצתם לקצת המכה הפלונית ואחר ימצא כל זה צודק וזה כלו בלתי אפשר במה שבקרי כמה שקדם והנה ימצאו אנשי יחלמו חלומות צודקים פעמים רבות וכפרסם האנשים השחורים וזה כלו ממה שיראית ממנו שזאת ההודעה אינה בקרי. **וכאשר** התישב שזאת ההודעה אינה בקרי הנה מבואר שכבר יחויבו

פזה שני דברים. **האחד** שיהיו הדברים העתידים אשר יתחדש בהם זאת ההודעה מוגבלים ומסודרים רצוני שהוא מוגבל שיצאו לפעל דרך הגעתם שאם לא היתה הגעת הדברים מוגבל ומסודר לא יתכן שתהיה בהם הידיעה טרם בואם אלא בקרי וזה מבואר כנפשו. **והשני** שיהיה בכאן נמצא מה יודע איו הסדורים

אשר תפול בהם הידיעה הוא הפועל זאת ההודעה בנו וזה כי מפני שהיתה זאת הידיעה נמצאת בנו בפעל אחר שהיתה נמצאת בנו בכת וכבר התבאר במאמר הבולוכי כי כל מה שיצא מהכת אל הפעל בסוג מה הנה יוציא או מהכת אל הפעל מי שיש לו בפעל מה שנמצא בכת למתפעל באופן מה הנר יחויב שיהיה בכאן פועל לזאת הידיעה אצלו הידיע בפעל בכל אלו הדברים אשר תפול בהם זאת ההודעה והוא מבואר שהפועל

מוגבל ומסודר והנה זאת ההנחה מותרת נפשה פיסה שברקיה והודמן רואה מה שאין לו סבורת יסודר מהם והנה אם הנחנו כמה שבקרי ובהודמן הנופל באישי מין האדם שיהיה בלתי מוגבל ומסודר הנה לא נוכל לתת הסבה בהודעה המתחדשת בהם לאדם כי זאת ההודעה תחייב שיהיו מסודרים ומגובלים והנה כאשר שיער אבן רשד כורה הספק החליט המאמר שלא יתכן שתהיה זאת ההודעה; כמה שבקרי ובהודמן והנה החוש מעיד על הפך זה כמו שזכרנו וכבר הגיע לנו; זאת ההודעה כחלוס מעי' רבות כמה שבקרי והגיעה לוולתינו לפי מה ששמענו מהם ואין ראוי לנו שנכחיש המוחש מפני אלו המענות אבל ראוי שנחקור איך אפשר הנעת זאת ההודעה כמה שבקרי ונאמר שכבר יראה כמה שבקרי ובהודמן יש לו סדור מה עד שכבר ימצאו אישים רבים הרבינה הצלחות כל איש ואיש מהם המתחדשות לו בקרי והם האנשים הנקראים טובי המול ומצאו אנשים אחרים הרבינה רעות כל איש ואיש מהם המתחדשות לו בקרי והם האנשים הנקראים רעי המול וזה מספר; שיחייב שיהיה למרה שבקרי הגבלה ומסור באופן כה וזה הוא זה האופן מי יתן ואדע'

ונאמר שכבר יראה בחקירה שכל מה שהיו לו הנמצאים השפלי יותר נכבדים השגוי הסבע יותר בשמירתם כבר התבאר זה בספר ב"ח ובהיות הענין כן והיה האדם הנכבד המוחלט שבכל הנמצאות השפלות אשר בזה העולם השפל עד שהוא משתתף עם הנמצאי הנכבדים האלהים בשכל אשר בו הנה השגות בו הסבע השגחה עצומה והושמו הגרמים השמימיים בלם משתתפים בשמירתו והנהגתו עד שפעולתיו ומחשבותיו הם מסודרו' כלם מהם וכבר יורה על זה מה שיגידו בו מאלו הדברים חכמי משפט הכבבים כי הם יודיעו מהשבוית האדם ופעולותיו ויבדקו בהם פעמים רבות ואולם שיכבו ג' כ הרבה פעמים לחולש האמות הגניע לנו בטבע בוא המלאכה להיותנו רחוקים מאלו הנשמיים האלהיים מרחק עצום בעצם ובמקום ולקושי ההגעה לנו מן החוש מה שיחייב מלא הגרמי' השמימיים כמצב מצב ממציניהם מפני שלא יתכן שיגיע לנו כורה מהחוש ההכל אשר הירא ראויו בכמו אלו הרקדמורד הנסינות כי המצב אשר לכבבים בעלי' לא יתכן שישוּב כי אם באלפים רבים מן השנים רבוי נלא וזה מבואר למי שעיניו בכלאכת התמונה עם שהתנועה אשר לגרמי' השמימי' בלתי ידועות עייני ואמנו' נדע מעט מזה הסדור בחפוש ובארך הזמן ובה המעט שנודע לנו נגלה תכלית ההגלות שמקרי האדם הם כלם מסודרים מהגרמים השמימיים ובהיות הענין כן הוא מבואר שבאלו העניני אשר תפול בהם זאת ההודעה והם מקרי האדם יהיה הגבלה ומסור מצד הגרמים השמימי' ובה יחאמת היות מה שיגיע לאד' מהקרי וההודמן מוגבל ומסודר זה האופן שההגבלה והסדר ומהעד שה' מוגבל ומסודר הוא מאד ויולזה ימצא הרבה שיתחדשו לאיש אחד הצלחות רבות כמה שבקרי או רעות רבות ואולם כשנענין בו מן הצד אשר בו בלתי מוגבל והוא היחס אשר לו אל הסבות היודעות לנו כאלו האמ' שנחפר הפירה לעשות בור ונמצא מטמון הנה הוא מעטי רצוני הסצ' המטמון מרפירת החפירה לעשו' בור לא שכאשר הונח הענין כן הנה יבוטל טבע האפשר מאלו הדברים אשר תפל בהם זאת ההודעה ותהיה הבחירה בנו לכטלה ויבוטל ג' טבע האפשר שכל הדברים כמו שקדם זה בתכלית הכטול ואם הנחנו שאין אלו הדברים מוגבלים ומסודרים לא נוכל לתת הסברה בזאת ההודעה עם שכבר התבאר שאלו הדברים הגבלה ומסור'

ונאמר כי מפני שהתבאר כמה שאין ספק בו באלו הדברים שהם מוגבלים ומסודרים מצד הדיעה הנופלת בחדושים קודם בואם ומצד פרה שנגללה לנו מן החוש שהם מוגבלים מהגרמי' השמימיים ' והתבאר ג' שהם בלתי מוגבלים ומסודרים מצד האפשרות אשר בהם הנה יחויב שיהיו אלן המקרים מוגבלים ומסודרים מצד אחד ובלתי מוגבלים ומסודרים מצד אחר ואולם הצד אשר הם מוגבלים ומסודרים כבר התבאר כמה שקדם רצוני שכבר התבאר שהם מוגבלים ומסודרים שהגרמים השמימיים ' ואולם' הצד אשר הם בו אפשריים ובלתי מוגבלים ובלתי מסודרי' והשכל והבחירה הנמצאים בנו כי השכל והבחירה יש להם שיגיעו איתנו אל זולת מה שהוא מוגבל כפאת הגרמי' השמימיים ואמנם הירא זה כן לפי כי מפני שהיו מקר' האד' מסודרי' מהגרמי' השמימיים והיו הגרמים השמימיים שומרים ההויים אשר תחת נגלה היות כשיוביו הפד האחד פעם והאח פעם זה אם מפני התחלפות המצבים אשר לכבב נבב נאדו האחד השטט כשהיה כפאת

הצפוני' גבר טבע האויר והאש שם בגשמי' הפשוטי' והמורכב' וכשהיה כפאה הדרומי' גבר טבע המים והארץ בגרמי' הפשוטי' והמורכבים כפאה הצפונית ואם מפני הכבבים המתחלפי' כאלו האמ' שמאדים מגביר טבע האש והייתה מגביר טבע המי' והיו לאלו ההפכים המתחדשים מהם כמזג אישי האדם רוש' כמדות והתבונות המעשיות חויב בגרמים השמימיים שיהיו במצב מה שמצביהם מישירים האדם לצד תכונה מה ובהיותם במצב ההפכי לו יישירו אותו לצד הפכה וכן הענין במקרה מקרה סהמקרים אשר יסודרו מהם ויחויב ג' שיהיה כה שיתחייב מן הכבבים המתחלפים מתחלף בדרך שיהיו קצת' מישירי' האדם לצד תכונה מה וקצתם לצד הפכה וקצתם לצד מקר' מה וקצת' לצד הפכו ולפי שכבר יקר מזה שיהיו קצת האנשי רעי' להשיג קצתם רעות הנה השגיח השם ית' בזה בששם בנו שכל בעל תכלית להגיעו אל זולת מה שהוא מוגבל כפאת הגרמים השמימיים לתקן המעוות הנפול בכפירה כפי מה שאפשר'

והנה בזה האופן מההשגה אשר יגיעו הגרמי' השמימיים באדם היו האנשי נשמרו מעוות רבות נכונות לבא עליהם עד שכבר ימצאו אנשים רעים וישומו כל השתדלותם להמית אחרים ולהזיק' ולא ישלם להם זה אלא מעט עם היותם דורכים כאלו הפעולות בסבות הנאותות ולולי זאת ההשגחה היתה פעולתם מגיע על הרוב כמנהג שאר המלאכה אשר יעשו מה שייעשו בסבות הנאותות והמשל שהנגר תשלם לו מלאכת הגרות על הרוב כדבר דבר מה שיפעל בו והריוצח לא תשלם לו הרצויה כי אם מעט ובזאת ההשגחה הירא נשלב הקבוץ המדיני וזה כי מצד זה הסדור אשר מהגרמים השמימיים יהיו קצת אנשים נוטים לצד אומנות אשר וקצתם לצד אומנור' אחר וישלמו בזה האופן האומני' כבאופן יותר נכבד מכה שהנחת אפלטון בענין המדינה החשובה וזה כי בזה האופן לא ימנעו האומני' כין מהיות נמצאי' בזולת שנצו בעליה מההשתדלות בהצלחה האנושית ' ואולם שלא ימנעו האומני' כלן מהיותן נמצאים הוא מבואר רפי שהמצבים אשר מהם יתחדש אומנות הם מאד יס' מה שהתבאר מודן השעור המעטי אשר נודע לנו ממלאכת המשפט ולזה יקרה שיתחדשו במקום אישים רבים נוטים לאומנות אומנור' ואע"פ שהבחירה אשר תהיה מפא' השכל ימצא לה כח על שתכלול זה הסדור ונה לא יהיה לא ממנה לא מעט וזה כי מפני שכבר הקנה אותן זה הסדור תשוקה כמה שיגזרוהו הסדור ההוא הנת לא יניחו האומנות ההוא בעבור אומנות אחר ולזה מה שנתראה מבעלי המלאכה הפחותות והמאוס' שלא יניחו מלאכתן מפני מלאכה אחר' עם היות להם הכנה להעתיק' המלאכה האחרות ונ' שכבר יכנסו כלמידת המלאכה הפחותות והמאוס' ויבחרו על המלאכה הנבחרות ואולם אם יעזבוהו הוא מפני הדרשה בהנעת ההצלחה האנושית והאנשי שהאנשי הם דרכם הם מעטי הספרי' ואם היה שנוהה שנתעש הבחירה את האדם לצד האומנות האחר הנה יהיה מעטי ולא ימנע מפני זה המצא אל המלאכות הצריכות לקבוץ המדיני לפי שהמצאם סהסוד' אשר מהגרמים השמימיים הם מאד יס' כמו שקדם ולזאת הסכ' אשר זכרנו היה שתפול זאת ההודעה במקרי האדם לבדו מבין שאר כ' לפי שמקרי' הם מסודרים מהגרמים השמימיים לא מקרי' זולתן מהכ' אם לא מצד יחסם אל האדם והנה לזאת הסבר' אחשב שהסכימו חקמינו הקודמים אל על שמקרי' אדל מסודרי' שמערכת הכבבים לא מקרי' הכהמה אמרו כראשון סבבא קמא אדם דאית ליה מזלא כתיב ביה בו נתב' בהמה דלית ליה מזלא כתיב בה כי יגוף'

הפרק השלישי ואחר שהתבאר מהם אל הדברים אשר תפל בהם ההודעה כחלוס או בקסם או כמבואר ובאיה אופן הם מוגבלים ומסודרים ראוי שנחקור מה הוא הפועל לזאת ההודעה ' **ונאמר** שכבר יראה שהפועל זאת ההודעה הוא הפועל אשר התבאר מציאותו כמה שקדם וזר שכבר יחויב בזאת ההודעה שתהיה ספי שיפעל הסדור אשר באלו הדברים אשר תפל בהם זה יתבאר בכמו הפיאר בענין שכארנו מסע במאמר הראשון מזה הכפר שהשכל הפועל הבחירה אשר בכאן הוא מקרה אותנו שושכליהם ולפי שכבר התבאר שהפועל לזה הסדור אשר באלו הדברים אשר תפל בהם ההודעה כחלוס או בקסם או כמבואר הם גרמים השמימיים והיה שכבר התבאר כמה שקדם שהגרמים השמימיים הם כמדורת הכלי לשכל' ופעל כמה שיפעלוהו שאלו הדברים כמבואר הנה ראוי שיהיה כן כמה שיפעלוהו כורה הסדור אשר

לאילו המקרים ובהיו הענין כן הוא מכואר שהפועל לזה הסדור הוא השכל הפועל ולזה יחויב שיהי' השכל הפועל' הוא הפועל לזאת הידיעה אם באמצעי ואם בזולת אמצעי' וכבר יראה עוד מפנים שהשכל הפועל הוא הפועל לזה הסדור אשר לאו הדברים מהם כי מפני שהיה זה הסדור אשר בלאו הדברי' אשר תפל כהם זאת ההודעה להשגחה באישי האדם כמו שקדם והיה השכל הפועל הוא אשר ישגיח באדם וישמרהו כפי מה שאפשר במה ששם בו מהאברים והבחינות הנפשיות השימורות אותו הזמן האשרי כמו שהתבאר בסבכיות הנה ראוי שיהיה זה הסדור מסודר מהשכל הפועל לפי שהוא נמצ' באדם להכלית בעינו אשר יזימן בו השכל הפועל והוא ההשגחה והתכלית האחרון בדבר האחד ראוי שיהיה הפועל אחד זה מכואר כנפשו ומפני כי מפני שהיו אלו הדברים כסוג בעינו אשר יפעלרו השכל הפועל וימצא בו מה שהוא בו מסודר ומוכל אם מצד הטבע הבולל ואם מצד הטבע הפרטי וזה כי הוא יפעל המהות אשר ממנו יסודרו ויובללו הדברים אשר בו מפני הטבע הכולל ויפועל המנו הפרטי באמצעות הנרמזים השמי' ימים והזרע אשר יסודרו ממנו רוב המקרים הנמצאים בו הנה ראוי שיהיה שאר מה שנמצא בו מסודר מהמקרים מסודר מהשכל הפועל שאם לא הונח הענין כן הנה יקשה לתת הסבה מה זרה אשר יקצר השכל הפועל מהמצוי האדם לו המקרים אשר תפל כהם זאת ההודעה והוא נותן לו מצ' אותו אשר הוא נמצא בו מקרים רבים ממקרי' ועוד שאם הונח הענין כן היו בכאן שנים פועלים בדבר האחד בעינו האחד יפעל מהורו וקצר משיגיו והאחר יפעל בו משיגים אחרים ויהיה א"כ לתפעל האחד בעינו שני טבעים הטבע אשר יקבל בו פעל הפועל האחד והטבע אשר יקבל בו פעל הפועל השני וזה מנונה' (א) שכל המצא זאת ההודעה פעמים במקרים אשר יוחם' סדורם ו' המזג הפרטי ובשאר המקרים יחד ולפי שההודעה הזאת מחויב בה שתהיה מפועל אחד מפני שהיא אחת והיה הפועל לזאת ההודעה הוא הפועל לסדור אלו הדברים הוא מכואר שהפועל לסדור אלו הדברים הוא אחד כסספר ולזה יחויב כאשר יפעל המקרים אשר מצד המזג שיפעל אלו המקרים' ולפי שהשכל הפועל הוא הפועל לסדור אשר למקרים אשר יהיו מצד המזג כמו שקדם הוא מכואר שהשכל הפועל הוא הפועל לאלו המקרים הוא אחראים אשר תפל בהם זאת ההודעה ועוד שזאת ההודעה תהי' לפעמים בחירושי אישי העצמים וכמו לו המקרים יחד כאלו תאמר שיודיע הקוסם או הנביא שבכר יתחדש איש אחד בתאר כך יעשה המקרה הפלוגי או יתחדש לו המקרה הפלוגי וזה ממה שיורה שהפועל העצם הוא אשר יפעל אלו המקרים ולפי שהפועל העצם הוא השכל הפועל הוא מכואר שהפועל הסדור אשר לכל המקרים המסודר הוא השכל הפועל ועוד כי מפני שהפועל שיפעל הסדור אשר לאלו המקרים ראוי שידעס באופן שלם עד שיתישר בזה הסדור באישי האדם כפי הכלית המכוונ' בו והוא שמירה וההשגחה באישי האדם כפי מה שאפשר והיה בלתי אפשר שישלם הידיעה כהם מה שלא יודע מהות הדברים אשר נמצאים בהם לפי שהוא סג' המכואר כנפשו כי לא נודעו משיגו הדבר באופן שלם מה שלא ידע מהות הדבר אשר יקרו לו הוא מכואר שלמי שיפעל זה הסדור אשר לאלו המקרים ידיעה כמותו ו'כ הנה יחויב אם שיהי' הפועל לזה הסדור הוא השכל הפועל בעינו או שיהי' האחד מהם הולך מהאחר מהלך השלמות והצורה לפי שהם מסכימים בידיעת מהות הדברים הנבואים למקרים אשר תפל בהם זאת ההודעה ואם הונח השכל הפועל הולך מהלך השלמות והצורה מזה השכל חויב שתהיה לשכל הפועל ידיעה בסדור אשר כנפשו זרה השכל הפועל לזה הסדור כי לאשר תהיה ידיעה מה שולך מהלך השלמות מדבר מה תהיה בכח ידיעת הדבר ההוא איש' הוא לו שלמות וצורה כמו שלמי שידע צורת הרכבת הכית תהיה ידיעת מהות הקורות והלבנים והאבנים אשר מהם הורכב' ובלל הנה מה שילך במדרגות השלמות הנה לא יפרד ממך שהוא לו במדרגות ההיולו ולזה יחויב שתהיינר אצל השכל הפועל כל הידיעות אשר לזה השכל אשר הוא ממנו במדרגות השלמות והצורה ואם היתה לשכל הפועל ידיעה בזה הסדור אשר לאלו המקרים הנה לא נצטרך להכניס בכאן פועל אחר לזה הסדור זולתו ולא יתכן ו'כ שיונת הפועל לזה הסדור שכל אחר זולת השכל הפועל שאם הונח הענין כן מה זה אשר יקצר השכל הפועל שיפעל זה הסדור והוא יודע אותו ואם הונח השכל האחר הולך מהשכל הפועל מהלך השלמות והצורה

הנה יתבאר בכמו הבאר הקודם בעינו שהשכל האחר הוא השכל הפועל הרבלי אשר יוחם הרושם ו' השכל הפועל רצוני שהוא יהיה פועל לכל הדברים אשר בכאן ומקנה המושכלות לנו עם שזאת ההנחה מכוארת הבטול וזה שאם היה השכל הולך מהלך השלמות והצור' מהשכל הפועל מפני שהוא יודע מה שידעוהו השכל הפועל וידע עוד הסדור אשר לאו המקרים הנה יהיה הסדור אשר לאלו המקרים הולך מהלך השלמות והצורה לסדור אשר לעצמי' אשר יקרו להם ולזה יחויב שיהיו אלו המקרים הולכים מהלך השלמות והצורה לעצמיים וזה מכואר הבטול והגנות ובהיות הענין כן ה' מכואר שהפועל לזה הסדור אשר לאו המקרים הוא השכל הפועל ולזה יחויב שיהיה השכל הפועל הוא הפועל לזאת הידיעה המגיעת לנו באלו המקרים כחלום או כקסם או כנבואה אלא שלא התבאר עדין אם הוא פועל אותה באמצעי או בזולת אמצעי או הוא פועל קצתה באמצעי וקצת בזולת אמצעי וכבר נחקר בזה במה שאחר זה וכבר יראה ו'כ מצד אחר שהשכל הפועל הוא הפועל לזאת ההודעה המגיעת לנו בלאו המקרי' וזה שהוא מחויב שיהיה הפועל השלמות לאחד כמספר אחד. בכפף ובהיות הענין כן והיתה ההודעה המגיעת לשכל ההיולאני שלמות לו והיו בכאן שני מינים מההודעה וחס ההודעה אשר במושכלות וההודעה אשר במקרים הנה יחויב שהיינה שתי ההודעות מושכל אחד שאם לא הונח הענין כן היה השכל ההיולאני שנים האחד הוא המתפעל מהשכל האחד והאחר הוא המתפעל מהשכל השני ואם היה השכל ההיולאני שנים הנה יחויב שלא יהיה האדם האחד אחד כמספר כי האחדות אמנם ימצא לדבר מפני הצורה ואם לא היתה הצורה אחת כמספר לא יתכן שיהיה הדבר בעל הצור' ההוא אחד כמספר וזה בתכלית הבטול והגנות ובהיות הענין כן הוא מכואר שהשכל הפועל הוא אשר יגיע לנו שתי ההודעות:

הפרק הרביעי

וראוי שנחקר אם אפשר בזאת ההודעה שתהיה כדברים העיוניים והחקיר' תהיה בזה משני דברים' אחד מהם אם אפשר בהגעתם בזולת האופן מההודעה' כמו הענין בשאר סבותיהם כמו זה הדברים אשר תפל ההודעה בהם כחלום או כקסם או כנבואה שכבר יראה בהם שהם יגיעו בזולת ההודעה בסבותיהם' והשני מההודעה' ונאמר שכבר יחשב שיהיה זה אפשר מפני שאנחנו נמצא מושכלות רבות הגיעו בשינה בזולת סבותיהם כתבמת הרפואה כמו שספרו הרופאים וכבר באו ספורים רבים בזה הענין לגלגוס ולכן וזהו וקרה ו'כ בימי לאדם אחד שצווה בחלומו שיאכל הסם הפלוג'ל הסחלה אשר היתה לו והוא לא היה מכיר הסם ההוא ולא היה יודע טבעו ושאר מזה לו ופא'ם והגידו לו שהוא בלתי מזיק לו דפי מר' שמצאו טבע הסם ההוא בספריהם ואכל ממנו אחר כן ונתרפא: וכבר יראה שזה בלתי אפשר ר'ל הגעת הדברים העיוניים בלתי סבותיהם בכמו זה האופן מההודעה וזה שאם היה הענין כן היתה זאת הידיעה ידיעה בשתוף השם אבל היתה מחשבה לא ידיעה כי גדר הידיעה האמתית הוא שגדע הדבר בסבות אשר הוא בו נמצ' והנה בזה האופן יבטל דעת מי שיראה סהמוז חכמי תורתנו שהידיעה במושכלות השניות תגיע לנביאי' כנבוא מזולת שיעתקו ליהן מהמושכלו' הראשונות אבל הם כלם להם במדרגת המושכלות הראשונות וזה שאם היה הענין כן היתה ידיעת הנביאים באלו הדברים למטה מידיעת החכמים אבל לא תהיה להם במושכלו השניות ידיעה כי אם מחשבה' ועוד שאם היה בדרך השכל הפועל שיגיע לשכל ההיולאני הידיעה באלו הדברי' בזולת סבותיה לא היה צרי' החוש בקניית המושכלות והיה ו'כ ההשקמות בעשיית המופת לבטלה זה כלו מכואר הכטול וכבר טען בן רשד' ב'טענות יבטל בהם הגעת הידיעות העיוניות בכמו זה האופן מההודעה' הא' מהן שאם היה הענין כן היתה ההודעה הזאת לבטלה לפי שבטבע האדם שישגי החכמות העיוניות באופן יות' שלם במה שנברא עליו מההקדמות הראשונות' והשנית שאם היה אפש' הגעת המושכלו' בזולת ההקדמו' הראשונות היתה הדבר האחד בעינו נמצ' סבות מתחלפות ויהיה א"כ יחס הדבר אל סבותיו אשר בהם עפ'יתו בלתי נאמרת בשתוף השם עם אמרנו שזאת הידיעה היא נאמרת בשתוף השם עם הידיעה המגיעת בסבותיה הנה תהיה מחשבה לא ידיעה ולפי

שיעשו כך והנה מצד זה תמצא שכבר השתוקקו אנשי חולים לעשות דבר מה מעול כרפואתם וכן אינן יודעים בזה להיזרר התשוקה בהם כסודרת מהגרים השמימיים וכבר האופן נתיחדו ידיעות רבות במלאכ' הרפוא' כבר ספרו מהם הרופאים וכבר קרה לאשה אחת שהיה לה נאצור בשוקה שהיתה בן אחד וראתה שם עשב מה לא היתה מ'כר'ר אותו והשתוקקת לשום מן העשב ההוא על הנאצור ועשתה כן ולא ארכו הימים שנתרפאת וכבר היתה שם אשה חכמה וראתה הענין ולכדרה מזה שזה העשב הואיל לנאצור ורפאה בודרכים כמו שראינו בענינו ולא רצתה לגלות זה לשום אדם עד שכבר אברה זאת הידיעה באבדה' וכן קרה לאחינו יחנהו ויצרו מעשב אה' והוא היה קטן בעת ההיא ולא השתדל להכיר העשב ההוא' וכן ספר לנו שאיש אחד היה הולה וארך חליו מאד וראה שנכנס נחש בקדרה והשתוקק השיק' נלאה לאכול מהחבשוד ההוא ושאל ממנו לשפחתו וכשקרבר' אל הקדרה וראתה הנחש אמרה אי מות כסיר ולא התן לו ממנו כשום פנים' והוא הלך על ידיו ורגליו עד הסיר ולקח מן התבשיל ואכל ממנו ודחה התבשיל הוא הליחה הארסית אשר היתה מחליאה אותו' בקום אחד סגופו ונרפא רפואה שלימה'

היה תועלת בהנעתה ואם הנחנו שלא תגיע ההודעה בדברים העיוניים בכמו זה האופן מההודע' קשה מה שספרנו שהגיעה פחיתות הרפואה בשינר' ומה שנמצא בדברי הנביאים ע'ה שכנבחה אותך בעינה הגיע להם הידיעה כמושכלות כשאר הדברים אשר דרך זאת הידיעה שתגיע בהם כמו הענין במר' שרמא לישעיה ע'ה ממעשה המרכבה אשר נבללו בכבואר' והיה דברים רבים אחרים אשר דרך הנבואה שתפל בהם וכן הענין במה שראה יחזקאל ע'ה ממעשה מרכבה הרבה וכבר ימצא זה הרבה בדברי הנביאים ע'ה וכמו הענין כן הנה בכאן ספק עצוב בזה הענין כי המוחש מזה יקיים שיהיה אפשר שתגיע הידיעה בדברים העיוניים בכמו זר' האופן מההודעה והענין יוכל זה: והנה הר' ס'ל הרחיק זאת הסב' שיהיה אורך מה שספר' גנינים שקרה לו מהנעות ידיעות רבות במלאכת הרפואה כחלום ואמר שאלו הידיעות היו בהקיץ אצל גליונים ואולם נראה לו התחדשם בשינר' כמו הענין כי שהיה כבית עם עשרת אלפים איש ויצאו כלם זולת אח' שכבר ידסה לו שהאיש ההוא בא' שם עתה והוא היה שם מקדם לא שהכחשת זה הוא הכחשת המוחש כמו שספרנו' ונאמר שכבר יראה שאיננו נמנע הגעת המושכלות הראשונות בחלום כסבותיהם ר' לכשקרה שהועמדו הצורות הדמיונות הצריכות בהקנת המושכל ההוא אלא שזה יהיה מעט לפי שאלו הצורות הדמיוניות הצריכו' בהקנת המושכל היה העומדם יהיה על הרוב בהשתדלותה' שלא יתכן שהיה כי אם בהקיץ כי אין לאדם בחרה בהעמדת צורה דמיונית מה בעת השינה ולזה לא תהיה הגעת כמו לו הידיעות בחלום לא בדרך מקרה באופן מה וכן הענין במושכלות השניות כי לא יוצא האדם המושכלות השניות מהמושכלות הראשונות כי אם בהשתדלות זה בשיעמיד המושכלות הראשונות' אשר יוליכוהו ל' העמידה על המושכלות השניות הסבוקשות ידיעתם ואולם כשקרה שיכצאו בשינה אצל השכל אלו המושכלות לא ימנע הולדו מהם המושכלות השניות אלא שזה יהיה מעט'

הפרק הה' ואחר שהתבאר באיזה מהדברים תפל זאת ההודעה ומה הוא הפועל אותה ראוי שנחקור

לאיזה תכלית היא נמצאת' ונאמר שהתכלית אשר היא נמצאת בעבורו הוא ההשגה והשמירה זה כי הגד' למה שהושגה בו הבחיר' לכונן' הטוב ולהרחק מן הרע הנכון שיגיע לו מצד מה שהוא מסודר מהגרים השמימיים והיה קצר הידיעה' במה שיתכן שיקרה לו כהטוב והרע הושגה בו זאת ההודעה' כדי שינצל מן הרע אשר ידע שהוא נכון בידו ויכונן' הטוב הנכון לבא לו בסבות העוזר' כי מצאיתו ובה יתוכף לו הטוב ההו' וכב' נזכ' זה בס' החלומות

הפרק הששי' על מה שהזכרנו בכאן מענין זאת ההודעה

מפקות רבות ראוי שנחקור בהם לפיכך שאפשר לנו מר' איך אפשר שיודע השכל הדבר הפרטי במה שהוא פרטי כמו הענין בזאת ההודעה והוא אמנם יתן דומה שבעצמו והוא הסודר' הכולל' ומהם איך אפשר שיודע מתי יפול הדבר ואין לסר' שאצלו מזאת הידיעה זמן מוגבל כלל ואולם שהוא ידע מתי יפול זה הדבר היא מכואר ממה שיגידו הקסמים בזמננו זר' וכמה שפחד יוכף ע'ה מהחלומות הצודקים במצרים' וממת שבא לדניאל ע'ה בקר' הגלות וליונה ע'ה מקץ נינה'

ומהם איך אפשר שיודע השכל הפועל הסודר אשר לזה האיש להשגחה ולשמירה כמו שנזכר במה שקדם

האם ידע השכל הפועל בו שזה האיש לו זה הסודר הנה אם היה הענין כן תהי' להשכל הפועל ידיעות הוות נפסדות ולפי שהוא מתעצם בלא הידיעות אשר לו וכה יקרה מזה שיסתנה בעצמותו או נבית שתהי' לו יחד כל לו הידיעות אשר באישים שהם בלתי תכלית וזה כלו שקר ואם אמרנו שאין זה להשגחה ולשמירה הנה לא תהיה לזאת ההודעה תכלית כי לא יראה בכאן הכלי' אחר לזאת ההודעה' זולת זה וזה מכואר בנפשו וזה שקר רצוני שיהיה בדברים הטבעיים דבר ללא תכלית יעוד שאע'פ' שנודה שאין זה להשגחה ולשמיר' קשה לתת הסכה מה זה אשר יודיע לו עניני זר' האיש יותר מזולתו אם לא היתה להשכל הפועל ידיעה בשזה הסודר הוא לזה האיש ובכלל הנה הספק בזה הוא חזק מאד ומהם איך אפשר שתיוחד זאת ההודעה יותר במה שהיה מניע לאיש אשר תגיע לו זאת ההודעה' ולאנשים אשר גדל עמה ולמפתחו ועמו ולעומדים לפניו יותר מזולתה כהאנשים האם ידע השכל הפועל שאו האנשים להם זה הסודר ושהם קרובי האיש אשר תגיע לו הידיעה או שהם מעטו או שהם עומדים לפניו ומהם איך אפשר שתגיע לאדם ידיעה בעניני זולתו אם היתה שתהיה זאת ההודעה להשגחה ולשמירה וכבר היה ראוי שתגיע הידיעה למי שיגיע לו מסנה התכלית אשר בעבורה נמצא ומהם למה היתה זאת הידיעה מנעת לקצת האנשי' בבאיור ולקצת כחירות ומשלים והנה הפועל אותה הוא אחר בעינו' ומהם למה היתה זאת הידיעה מנעת על הרוב בשינה וההודעה אשר

וכבר יקרה לו למי שהי' רב השתדלותו בהקיץ בקנין המושכלות שישימש בשינר' הרבה לעשות

המושכלות השניות אלא שלא תהיה לו בחירה איזה מושכל יעמיד אבל יעמיד לבד המושכלות השניות אשר אצלו או המושכלות הראשונות אשר יולידוהו אליהם וזה דבר קרו לנו הרבה וכפרט בעת התבודדותו בענינים העיוניים העמוקים ונרסה לנו בתלומנו שנשאלנו מהמושכלו' ההם והשיבנו בהם דבר אמתי והיו דברים לא קדם לנו עיון בהם ובהיות הענין כן הנה יראה שכאשר יגיע לנביאים ע'ה מושכל מה בנבוא' שיגיע ליהם כסבותיו ולזה תמצא בקצת המקומות במר' שספרו הנביאים ע'ה מהענינים המצא בשינר' שיעי' ע'ה לקיים שהשם ית' יתוב כמו שרמא במה שאמר שיעי' ע'ה לקיים שהשם ית' הוא הפועל הנמצאת לא הפסילים שהיו עובדים קצת אנשי דורו מי פעל ועשה קורא הדורות מראש שכבר הביא ראיות שהשם ית' פעל אלו הדברים מפני שהוא יודע נמילתם טרם בואם והנה המקומות אשר נזכרו בהם דברים עיוניים כזולת סבותיהם בדברי הנביאים ע'ה הוא אם מפני שהידיעה באלו הדברים העיוניים היתה להם בהקיץ אם מפני שכבר השמיטו זכרון התקדמו' להיותם פגורסכו' או לעמקן או להצטרך הענין ההוא אל הקדמות רבות יארך הספור בהם' ואולם מה שספרו מהידיעות המגיעות בתחכות הרפואה בשינר' הוא זר' מאד כי אלו הענינים הם נסיונים ואין מדרם שיגיעו מהחוש כי אם בקושי גדול וזר' שלא תשלם הגעתם אם לא יגיעו מהחוש בזה הדבר מר' שישלמה תנאי הנסיון כי הם רבים כמו שכארו חכמי הרפואה ובהיות הענין כן איך יתכן שיגיעו מזולת חוש מי יתן ואדע' ונאמר שכבר ידעה שרפואת האדם הם מקודרות מהגרים

השמימיים כמו הענין בשאר הדברים אשר יקרה לו ולזה היה אפשר שתתחדש בהם ידיעה מזה הצד ר'ל שמצד אשר ירפא פלו' כמו שתגיע ההודעה בזה האופן בשאר מקרינו והנה יהיה קניית המושכל מוזאת ההודעה במקרה' וזאת ההודעה תגיע להולה או לרפא הששתדל ברפואתו והנה כשתחקור בכל אלו הספורים אשר תמצא בזה הרופאים תמצא שכבר הגיע הידיעה בהם מזה הצד פי הסיפור שהם חולים וצונו בחלו' שיעשו כך או שזולתם היה חלק והיו משתדלים ברפואתו וצונו בחלומם

מלחמות השם

ההוא בה או העם ההוא בזה העת ותמה המחשב בהם וישפע לו מפני זה מהשכל הפועל ההשפעה בכללות לא כמה שהוא זה האיש או זה העם ויקבלו הדמיון הפרטי מצד המציאות כמו שקדם והנה לפעמים יקצר המקבל משידע זמן הנפילתו למקרים שהוא אבל ידע מזה שהוא לעת רחוק או קרוב כאמרו מרחוק ה'רא לי אראלי ולא עתה אשורנו ולא קרוב וזה אמנם יהיה לחסרון ההשגה וההניא בעצמותה אם לחסרון כח הדמיוני מנתינת חקוי המספר ההוא בשלם אבל ישאר מזה לצד מספר רב ובכאן הויתר זה הספק **ואולם** הספק השלישי הנה התרו ממה שיקל עם מה שקדם שהדברים זה שהשכל הפועל כבר ישפע לשכל ההיולאני הסדור אשר לזה האיש יותר ולולתו מפני נטות מחשבת המקבל זה השפע בזה האיש לא מפני השכל הפועל בעצמו ותהי הודעתו זה הסדור מצד מה שהוא סדור איזה איש הזדמן שיהיה סדורו זה הסדור להשגחה ולשמיר' כמו שיפעל מה שיפעלו מהאבר' והכחות הנפשיות באיש ואיש פהבעלי נפש להשגחה ולשמיר' ויתר שתהיה ידע' באיש ואיש מהם כמה שהוא זה האיש ולזה לא יצטרך שנתינת שתהיה לשכל הפועל ידעה שבזה הסדור היא לזה האיש הפרטי כי זה אמנם היה סחויב אם הונח שתהיה ההודעה הנפולת בזה האיש יותר מזולתו מצד השכל הפועל מבואר בנפשו עם מה שהישרנו אליו **ואולם** הספק ה' הנה התרו מבואר ממה שקדם וזה כי אמנם הית' ההודעה מיוחדת באלו האנשים על הרוב מפני שבאלו לבד חטה מחשבת המקבל זאת ההודעה ולזה תמצא שהנביאים כשנטתה מחשבתם בשאר אושות זולת ישראל דברו גם ואולם רוב דבריהם היו כמה שיקרה לישראל להיות מחשבתם יתר נוסח בהם **ואולם** הספ' החמישי הנה אין היצו ממה שיקשה וזה כי כעבור שהיתה זאת ההודעה קשת המציאה מצד היה טוב יותר בזה שתגיע לאיש אחד הידעור בקורר' זולתו עד שיתכן שבהודעה אשר תחדש לאיש אחד ישמרו כלל רוב האנשים כמו שהיה מפורסם מענין הנביאים והנה מי שהגיע לזאת המדרג' תמצ' לו תשוקה בטבע להודיע לאנשים מה שכבר הגיע לו מהידעה בעניניהם הלא תראר שירמיה ע' ה עם היות לו דבר השם ית' לחרפה עד שהיה נגוע מדוכא תמיד כספרו נבואתו לא היה בורה על שיכושכוש נבואתו כי טבע השלמות הסנוע לבעל השלום כן הוא רצוני שכאשר היה בשעור שיוכל להשפיע ממנו לזולתו תמצא לו תשוק' על שישפיע ולזאת הסבה יחברו החכמים זל כספר מר' שישגוהו מן החכמות וזה כי הם לא יחברו הספרים ההם לעצמם אבל ללמד לאנשים חכמתם ובוה נשלם זה המציאות ר'ל מפני תשוקת הנמצא' הנכבדים א' שישפיעו מהשלמו למי שלמטה מהם כפי מה שאפשר על צד החסד והחנינה' והמשל כי לולי רצון השם ית' להשפיע למי שלמטה ממנו שהשלמו על צד החסד והחנינה כפי מה שאפשר ולולי רצון הגורמים השמימיים והשכל הפועל להשפיע העולם השפל על צד החסד והחנינה לא היה נמצא זה המציאות ואין צריך לומר שלא היה נשלם **ואולם** אמתו בזה השפע שהוא על צד החסד והחנינה

הספק ה' יותר לפי מה שאומר וזה שאע"פ שהפועל אחד בעינו באלו ההודעות הנה יתכן שיהיה זר' החלוף מצד מדרגת המקבל וזה יהיה לאחת משתי סבור' או לשתי' יחד אם מפני שהשכל ההיולאני האחד יוכן לקבל ההשגה בשלמות והוא אשר הגיע לו ידעית הדבר בבאור' והאחר לא יהיה לו כח על שיקבל זאת ההשגה בשלמות ולזה לא יהיה מגיע לו מר' שנגיע לא בחידה ומשל וזה כי החיד' והמשל ככל יפצאו להם כוננת רבות ומפני זה תהיה בהכרח הידע' המקבל בזה האופן ידעית המר' והנה הענין בזה בטר' הענין במי שתהיה טוב הראות

במושכלות היא כרוב כהקין והנה הפועל בשתי'הו הוא אחד בעינו **ומהם** אין תקרה זאת הודע' לפתאים ולקטנים אשר לא תשלם שכלם כלל יותר ממה שתקרה להרכ' מהמשכילים וממה וכבר היה ראוי שיהיו היותר מוכנים לקבל שפע זה השכל היותר משכילים לפי שכבר ימצא להם התאחדות יותר חזק עם השכל הפועל' **ונאמר** שהספק הראשון אין היתרו ממה שיקשה וזה כי הפועל יגיע הידעור' בסדור אשר לזה הפרט מצד הגרמים השמימיים לא כמה שהוא זה הפרטי אבל כמה שהוא חי זר' הפרטי בזמן שהאנשים אשר יולדו בהיות הגרמים השמימיים בזה המצב אשר היו בעת הולד זה הפרטי באופק אש' יולד בו ולפי שמצד הסדור אשר מצד הגרמים השמימיים יהיו כל האנשים ההם בתאר אחד ומקרים אחרים היה השכ' ההיולאני מקבל זה הפרטי עם כל המקרים אשר היה בזה פרטי מצד מה שהוא איזה פרטי הזדמן מהאישים אשר בזה התאר ויקבלו הדמיון ממנו בזה האופן ויקר' לו מזה שיושג לו זה האיש בעד שקרה שלא ימצא אז אצל מי שהגיעה לו זאת ההודעה איש אחד בזה התאר והנה ההשפע תהי' בסדור הכולל ויהי' הקבול הפרטי מצד המציאות שהדמיונים אשר יהיו מזה בנפ' המדמה יצדקו באיזה איש שקר' שיהי' בזה התאר ובוה הותר זה הספק **ואולם** אכן רשד היתר זה הספק באופן אחר וזה שהוא אמר שכמו שהשכל יתן הצורות כוללות ויקבלם החומר קבול פרטי כן העני' בזה רצוני שהי' יתן הסדור הכולל והדמיון יקבלו קבול פרטי אלא שזה היתר כשהתכוננו בו מצאנוהו בלתי מספיק וזה כי המציאות הפרטי יושפע מהסדור הכולל מצד טבע החומר אשר ימצאו לו מקרים מה ייוחד בהם איש איש מצד חלוף המזג הפרטי ובהיו הענין כן הנה יהי' המציאות אלו המקרים אשר יהיה בהם המזג הרמוני ואלו המקרים אשר יהיה בהם זה הדבר אשר בו תהיה ההודעה פרטי האם תהיה למדמה השגה לא יקנ' אותה מחוש ולא מהשכל ועוד שאלו הדברים אשר בהם תהיה זאת ההודעה בעינם הם מהמקרים אשר לזה האיש במר' שהוא זה האיש ואם היה שיהיה הציור בהם לכת הדמיוני מעצמות הית' ההודע' הזאת מגעת מזולת סבה פועלת וזה שקר' **ואולם** הספק השני הנה היתרו ממה שיקשה ואנחנו

לחור זה הספ' הצעה אחת וחלוי בה רוב הספקות אשר זכרנו בזה הפרק והיא שזאת ההודעה תצטרך באופן מה אל שתהיה המחשבה בענין התוה' למי שיגיע לו ולזה היה מר' שיודע הקוסם או הנביא מה שישאלהו או שישתדל בידיעתו מעצמו ואם לא ישאלוהו או לא ישתדל בידיעתו לא תגיע לו בזה ההודעה כי אם מעט אם היה שזגיע וזה יהיה מצד שקרה שגפלה המחשבה בענין ההוא אשר בו ההודעה מעצמה וכן יראה מהחלום שהוא יראה במה שחשב האדם בו כהקין ובוה שתתחף זאת ההודעה באופן מה אל ההודעה אשר תהיה פמושכלות וזה שכמו שיתן השכל הפועל לשכל ההיולאני מושכל זולת מושכל עם היותם כלם אצלו מפני שהוא צריך בקבולו מר' שיקבל מהמושכלות מהשכל הפועל אל החוש וההשתדלות בקנין זאת הידעור' כן יתן השכל הפועל מאלו הסדורי' אשר לאיש האדם לשכל ההיולאני סדור זולת סדור עם היותם כלם אצלו מפני שהוא צריך בקבולו מה שיקבל מאלו הסדורים שחטה המחשבה באופן מה ברבר ההוא אשר בו הידעור' ולזה היה שיודעו הקוסם והנביא המקרים אשר קרו לאנשים אשר קדמה להם מחשב בהם באופן מה והמשל שהנביא הודיע שכבר יולד כן לבית דוד יאשיה שמו ושרף על המזבח אש' בנה יקבע עצמות אדם מפני שכבר קדמתי לו מחשבה בבית דוד וכאשר תחישבה לנו זאת ההצעה אמר שכבר קרה שיודעו השכל הפוע' מתי יפול הדבר מפני מה שיש אצלו מזה הסדור הכולל וזה שהוא ידע כמה מן הסכובים יש לגלגל השמש או לגלגל הירח או לזולתם מעת היל' מי שסודרו זה הסדור במדרגה מה מההצלחה או הפכה עד ער' היותו בסדרה מה אחרת לפי שהוא ידע כל מה שקרה לו כשלמדת לא כמה שהיא זה האיש או זה העם אבל כמה שהוא איזה איש הזדמן או איזה עם הזדמן שיהיה סדורו זה הסדור ויודיע בכליות זה המספר מצד מה שנטתה מחשבת המקבל בזה הענין באופן שיהיה ענין שיהיה ענין שיהיה ענין שיהיה ענין

עם מי שיהיה לו חלוש הראות כשהשינו מראה אחד שהאחר ישיגהו לפי מה שהו' והאחר ישיגו ממנו סוגו לכך רצוני שהוא ישיג שהוא אדם או ירוק אבל לא ישיג באיזה סדרגה הוא מן האדם אלמן הייקות וכן הענין בזאת הודעה שמי שיקבל זה השפע בשלם' ישיג הסדור אשר לזה האיש או לזה העם כמה שהוא איהו איש או איזה עם הזרען שהיו סדרו זה הסדור ומי שיקבלהו באופן חסר ישיג סוג זה הסדור בלבד ויבא המראר ויחקה הסוג ההו' כמה שיצדק על כל אחד מהמינים אשר תחת הסוג ההו' וזה החקוי הוא החידה והמשל ובוזה נ"כ יהיו מדרגו ר"ל שכל מה שהיתה החידה והמשל יותר עמוקה היתה ההשגה יותר חסיה כי היא משותפת לדברי יותר וידמה שלזאת הסבה יהיה החלוף אשר בין הנביאים ע"ה בזה הענין וזה שהמקבל זה השפע בהם הוא השכל כמו שיתבאר אחר זרה ומי שהירד שכלו בתכלית השלמות היה מדרגו שיקבל זאת ההשג' כאופן יותר שלם וזהו שנא' במשה רע"ה שלא היתה השגתו בחידות ואולם שאר הנביאי' ע"ה היה רוב כזה שהגיע להם כגיע בחידו' ומשלים זה נ"כ במדרגות לפי מדרגתם בנבואה ולפי סדרגת הנבואה המגיעת להם וזה שלנביא האחד כענין היתה מגעת ההודעה פעם באופן יותר שלם מפעם והנה היתה בהתחלת נבואת משה רבינו ע"ה בחידה להיות מדרג' השלמו' המגיעות לאדם שיגיעו תהלה באופן חסר ואחר יגיעו באופן ית' שלם' או יהיה זה מפני שלמיות המדרגה והסדרנה לא מפני הסרון ההשגה ושלמיותה זה כי כשיהי' המדרגה מיכן בשלמו' לחקית מה שהגיע מההשגה לשכל ההיולאני חקקה הסדר ההו' בעינו וכשלא היה סוכן לזה בהשגתו לא יחקה הסדור החושי בעינו אבל יחקה מה שידמהו וזהו ענין המשל וזה אמנם הי' כשיהי' המקבל להשגה זאת השכל ההיולאני כמו הענין בנבואה כמו שיתבאר אמנם כשהיה המקבל להשג' זאת הדמיון כמו הענין בקסם וכחלום לפי מה שיתבא' אחר זה הנה יהיה החסרון אשר בחקוי אשר יביאהו הדמיון ושלמותו לפי הסרון ההשג' המועת לו ושלמות' והנה הפותר יהיה מי שיש לו מדרג' מה ממדרגות הקיסם או הנבואה ויוכן מפני נפשות מחשבתו בזה המשל אל שיגיעה לו הידיעה לאיזה ענין היה משל ואולם מי שלא היה בזאת המדרגה לא יתכן לו שידוע לאיזה ענין היה משל אלא במקרה וזהו אשר יוסף ע"ה לפרעה ששאלו ממנו שיפתור לו חלומו בלעדי אלהים יענה את שלום פרעה ירצה בזה שמר' שיאמר לו בפתרון זה החלום הוא מה שישפע עליו בזאת הידיעה מהשם ית' עם שהוא התנצל בזה הסאמר על פתרון החלום אם היה בו דבר כנגד פרעה שאין זה מרצונו אבל לפי מה שיראוהו מן השמים' **ואולם** הכפק הז' יותר לפי סוג שאומר וזה שההודעה אשר במושכלו כבר תגיע אל היובן בהקין לפי שהשכל ההיולאני יצטרך כשיוכן לקבל זה השפע מה שכל הפועל א' שיעזר מההוש והדמיון זה בשעמיד הדמיון הצורות הפרטיות הצריכות לה בהעמדת מושכל ולפי שהעמדת א' הצורות הדמיוניות לא יהיה כי אם בהשתדלו' אם לא היה זה במקרה וההשתדלו' בהעמדתם לא יתכן שיהיה כי אם בהקין הנה מן ההכרח היה שלא תגיע הידיעה בהקדמות הראשונות על הרוב כי אם בהקין' ואולם המושכלות השניות הוא מבואר שהשכל ההיולאני צריך בהם אל שיעמיד ההקדמות הראשונות אשר מהם תגיע לו הידיעה במושכלות ההם וזאת ההעמדה לא תהיה על הרוב כי אם בהשתדלות וזה שההשתדלות לא יתכן שיהיה בעת השינה כי לא ימצא לכתות הנפשיות בחירה כמה שיעשוהו' ואולם זאת ההודעה השנית היא על הרוב כשינה לפי שהיא צריכה אל התבודדות השכל מן הדמיון או שניהם מבין שאר הכחות הנפשיות המשיגו' וזה יהיה על הרוב בעת השינה לפי שבעת היקיצה יהיו טרודים החושים בפעולותיה והנה תמצ' לפעמים זאת ההודעה בהקין לאחת משלש סבות אם מפני שלמות כח המקבל אם מפני קלות הכנע שאר הכחות הנפשיות המשיגות אל הכח המקבל אם מפני חולשת ההשגה וזה כי כאשר הירד הכח המקבל זר השפע יהיה לו יספיק לו למקבל זר השפע ההתבודדו' החלוש אשר יהיה לו בהקין וכאשר יכנעו בקלות שאר הכחות המשיגות אל הכח המקבל כשרצ' להתבודד מבין שאר הכחות הנפשיות הנה ישלם ההתבודדות בהקין ולא יכנעוהו מזה טרדת החושים וזה שכבר יתכן שלא ישתמשו

החושים בפעולותיהם עם היות האדם מקיין כשהירד טרוד כח אחד מהכחות המשיגות בפעולתו והיו נכנעים שאר הכחות המשיגות לכח ההוא ולזה הוצא תמצא קצת האנשים שכאשר השתמשה מהשבתם בפעולתה והיו טרודים בפעולה ההיא יציעקו לפניהם ולא ישמעו והם מקיצים' וכבר קרה לנו כמו זה פעמים רבות בחקרנו בענינים העמוקים וכאשר היתה ההשגה חלושה יספיק בה ההתבודדו' החלוש אשר יהיה בהקין וידמת שלב סבות הראשונות היתה כגעת הנבוא' בהקין למשה רע"ה ר"ל שהכח המקבל היה בו שלם בתכלית השלמות ולזה הגיע למדרגה מהנבואה למעלה מהמדרגת אשר לשאר הנביאים כולם כמו שהעידה עליו התור' ולא קם נביא עוד בישר' כמשה וגומר והיו שאר כחותיו המשיגות נכנעות בקלות לכח הנפשי המקבל ולזה היה חסרוב בכל עת שהיה רוצה' כאכרו עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם ולקלות הכנע שאר כחותיו המשיגו' לכח הנפשי המקבל לא היה מגיע לו רתרו' וחדדה כבא' אליו הנבואה מפני ההתבודדות אשר לזה הכח אז כמו הענין בשאר הנביאים ע"ה שהם לקושי השמע שאר הכחות המשיגות אל הכח הנפשי המקבל בהם יכבד ההתבודדות על שאר הכחות המשיגות ויקרה כזה לחס' רתרו' וחדדה וידמה שיהיו קצת האנשים רואים חלומות צודקים בהקין לחולשת ההשגה וכבר נבאר זה בפרק הבא אחר זה' **ואולם** הספק השמיני הנה שיקשה וכו' ש עם כח ידמה שיהיה התרו' מסרה שיהיה הפירסם מענין הנבואה שהיא צריכה לשלמות השכל ולזה היו הנביאים תלמידים ולמידים בפניהם החכמות עד שיוכן שכלם א' קבול שפע הנבואה' **ונאמר** כי מפני שהידיעה אשר תגיע לנערים ולפתאים כאלו הדברים היא אם מסוג הקסם אם מסוג החלום והידיע' אשר נמצאה נמשכת לשלמות השכל ההיולאני בלי ספק היא הנבוא' ראוי שנחקור אם הנבואה והקסם והחלום הם מסוג אחד אם לאו וזה שאם היו מסוג אח' הנה יהיה התרו' זה הספק נמנע ואם לא היו מסוג אחד לא יהיה בכאן ספק מזה הצד וזה שלא ימנע היות סבות הדברים המתלפים מהתפקות' **ונאמר** שכבר תוכל הנבואה מהקסם והחלום בדברים שהנבואה היא שלמות מגעת בתלמודית ולזה היו לנביאים תלמידים והיו מתנבאים ר"ל שהיו דורכים אל שתגיע להם הנבואה ואין הענין כן בחלום ובקסם' **ומהם** שמתנאי הנביא שיהיה חכם וזה מפורסם מענין הנבואה ואין הענין כן בחלום ובקסם אבל כבר ימצאו לפעמים לפתאים ולנערים יותר כמה שימצאו להרבה מן המושכלים מהם' **ומהם** שכל כה שידועהו הנביא הוא צודק רצוני שהסדר אשר לא' הדברים מצד הגרמים השמימיים הוא כפי מה שידועו אותם עם היותם אפשריים מצד הבחירה ולזה יאמ' שהרע אשר יעד בו הנביא לא יחויב בוואו לפי שכבר יתכן שימלט האיש ההוא או המקום ההוא או העם ההו' ממנו מצד הבחירה אשר הושמה כלי לזה כמה שקדם ואולם הטוב אשר ייעד בו הנביא יבא' בלי ספק ר"ל הטוב המסודר מפאת הגרמים השמימיים לפי שהשכל האנושי אשר מפני התחלת הבחירה הוא נמצא באדם להגיע אל הטוב וזאת היתה הכונה במציאות זה הבחירה ולזה לא יתכן שתהיה הנעה מאתו אל הרע כמה שהוא ראוי שיעזר טוב מצד סיוור הגרמי' השמימיים אבל ישתדל כסבור שיעזרו אל הנער הטוב ההוא אשר יודיעהו הנביא וכבר יבאר זר באופן שלם במאמר השני מזה הספר בנ"ה יתבר' ואולם הקסם והחלום ימצא בהם הכוזב הרכה וזה מבואר מן החוש' **ומהם** שהנביא פשוטיע' אל הדברים יישיר האדם או העם אשר יודיע לו זר' אל ההצלחה האנושי' כשיאמר לו שיטור טררכו הרע וישוב א' ה' יתו'סור מסנו הרע ההוא עד שרוב ההודעו' אשר יודיע לאנשי' הם להגיעם א' ההצלחה האנושי' ואין הענין כן בקים והחלום; **ואחר** שחתישב זה מההבדלים אשר בין הנבוא' לבינ' הקסם והחלום נאמר שהוא פבואר שאין ההודעה בהם מסוג אחד שאם היה הענין כן היית' החלוף בהם בפחות ויתר לפי החלוף הכנע המקבל או לא תהיה זאת ההודעה מסוג אחד כמו שהונח וזה מבואר כנפשו כי לפי שהמקבל הנבוא' הוא השכל ההיולאני כשהושלם במושכלות כמו שקדם היתה מחויב מדרג' שתהיה

יחייב שיהיה השכל הפועל פועל אותה בצד אחר ובלתי פועל אותה בצד אחר * ובהיות הענין כן הנה ידמה שיהיה השכל הפועל פועל זאת ההודעה המגעת בקסם והחלוט באמצעי לא בעצמו וזה שהמאמר המחייב שיהיה השכל הפועל פועל בכללות זאת ההודעה לא חייב שיהי' פועל אותה בעצמו אבל אמנם חייב שיהיה הפועל אות' אם באמצעי אם בזולת אמצעי וזה מבואר מהבאר הנעשה שם וזה המאמר אשר חייב שלא יהיה השכל הפועל פועל זאת ההודעה לא חייב אלא שאינו פועל אותה בעצמו אבל לא יחויב ממנו שלא יהיה פועל אותה באמצעות * ובהיות הענין כן הנה ראוי שנבאר מה הוא זה אמצעי ונאמר כי מפני שהאמצעי אשר נראה שישע' בו השכל הפועל כל' הדבר' הרבה מפעולותיו הוא הגרמים השמימיים הנה ירא' שיהיו הם האמצעיים בהגעת זאת ההודעה * ועוד שכבר יתבאר שאלו הסודרים אשר תהיה בהם זמירת ההודעה מגיעים מהגרמים השמימיים ולפי שהיו הגרמים השמימיים הם בעלי שכל הנה הם משיגים כהכרח זר' הסודר העלול מהם זר' יתבאר באור שלם במאמר החמישי מזה הספר ואנחנו מציעים בכאן על צד הפתיחה מה שהתבא' שם והוא שמה שישודר מאחד מהגרמים השמימי' הוא זולת מה שישודר מן האחר ושב' האחד ממניעי הגרמים השמימיים הוא משיג מה שישודר ממנו מהפעול' לא מה שיש' דר' משאר המניעים וכאשר התישב לנו זה הנה נאמר שכמו שישודרו מהם דמוי' ומחשבות לאיש איש מהאנשים מהמעלה הצומח או השליט בעת הנה' כן יקרה כאש' יתבודד הדמיון מכין שאר כחור' הנפש שיהיה אז מוכן לקבל הסודר אשר בנפשו ממה שיושפע מהם ולפי שזאת ההודעה לא ישתהפ' בה כל הגרמים השמימיים בשלמות כמו שיתבאר לפי שענין במלאכת המשפט והיו כל הגרמים השמימי' משתתפים כמה שיענין מהם משל' הסודרים הנה תהיה הידיעה המגיעת בזה האופן ידיעה חסרה ולזה היה שיקרה הכוזב הרבה בכמו אלו ההודעות * ואמנם הנבואה למה שהיתה מגעת מהשכל הפועל אשר הוא משפע כל מניעי הגרמים השמימיים הנרא' היתה הידיעה המגיעת מסנה שלמה ולפי שהיתה הנבואה מהשכל הפועל והיתה כונת השכל הפועל ככל השלמות אשר יתנם לאדם שיתנם בעבור הגעת ההצלחה כי היא השכלית אשר בעבור פועל אותו ופעל בו מה שפעל היתה הנבואה משתדלת להישיר האנשים אל ההצלח' ואולם הקסם והחלוט למה שהיו מהכחות השופעות מהגרמים השמימיים על האופן שזכרנו והיה מה שישפע מהם מהמחשב' והדמיו' אינו להישיר ה' ההצלחה אבל הוא לפעמי' מישיר' הפכה היה שלא תהיה ההודעה מישרת האנשים אל ההצלחה ולפי שהיה המקבל בנבואה השכל ההיולאני היה שתהיה נמשכת לשלמ' השכל והיה' מגעת מפני זה בתחלפות ולפי שהמקבל בקסם והחלוט הוא הדמיון לא היתה הגעתם נמשך לשלמור' השכל ואינם מגיעי' בהתלמדותו' ולפי שהדמיון יתבודד ית' בקלות מטרדת המחשבה והחוש בפתאים ובנעושים יותר מזולתם מהאנשים היה שתמצא בקצתם זאת ההודעה להרבה מהמשכילי' כהם וזה כי קבול זה השפע לבדו הרמני' יצטרך אל שיתבודד הכח הסדרה מכין שאר הכחות המשיגות כדי שלא יכלכלו פעולתו ולפי שמה שהתבאר במאמר זה נאות למה שנרא' בחוש מענין אלו ההודעות הוא מבואר שהענין ההוא בזה כפי מה שהנחנו ובכאן הותרו אלו הפסקות כלם אשר זכרנו בזה הפרק *

שההודעה מדרגת זאת ההודעה נמשכת למדרגת שלמ' השכל עד שיהיה מי שאין לשכל' דבר מהשלמור' בלתי מוכן לקבל דבר מזה השפע וזה הפך מה שנמצ' בחוש מזה כי כבר תמצא הגעת זאת ההודעה לקצת הנערי' והפתאים יותר ממה שתמצ' להרבה מהמשכילים מהם * ועוד שזר' ההבדל הנפלא אשר בין הנבואה והקסם כונה שאין ההודעה בהם מסוג אחד שאם היו מסוג אחד לא היה ראוי שיהי' בניניהם זה החלוף הנפלא אבל היה ראוי שיהיו עניניהם מתחלפים בפחור' וביתר לבד כמו שאמרנו ובהיות הענין כן הנה לא יהיה בכאן ספק מזה הצד * אלא שכבר תשארו עליו החקירה מה הם שני אלו הסוגים מההודעה לפי שבידנו מהקדמות ומי הוא הפועל באחת מהן והמקבל בדרך יאות אל מה שנראה בחוש מענינם כי זה ואם היה קשר' סודר למיעוט ההקדמות הנמצאות לנו בזה הנה ראוי שנאמר בו כפי שכלנו כי היר' עצם ההצלחה שנשג' דבר דבר מהדברים הנמצאים כפי מה שבטבעו שיועד לנו * ונאמר שהוא מבואר שאם לא היה הכח המקבל אחר וחסר שאם היה המקבל באחרית הדמיו' הנה אין הפועל אח' כי אין מדרך הדמיון שיקבל פועל השכל אם לא היר' זה באמצעות השכל ההיולאני כצד האחרות אש' בינו ובין השכל ההיולאני היות הנפש אחת וכאשר תהאמת זה ההקש התנאי נאמר שכבר יראה שאין המקבל אחר בעינו באלו המינים מההודעה וזה שהמקבל בנבואה הוא מבואר שהוא השכל ההיולאני ולזה היתה הגעת הנבואה נמשך אחר שלמות השכל ואולם המקבל בקסם ובחלוט א' שיהיה השכל ההיולאני שאם היה הענין כן יהיה מדרגותיהם לפי מדרגת השכל המקבל אותם עד שמי שיהיה שכלו יותר שלם יהי' יותר מוכן לקבל זה השפע ואם היה הענין כן מחויב שתמצא זאת ההודעה לכל מי שהוא יותר משביל מהנערים ופתאים יותר ממה שתמצ' להם וזה הפך מה שנמצא בחוש רצוני שכבר תמצא זאת ההודעה לנערים ופתאים יותר ממה שתמצא להרבה מהמשכילים * ואם אמר אומר שזה אולי קרה לנערים ולפתאים למיעוט השתמשם כמותשות והפנו' מחשבתם מהטרדה אשר לה בוולתם ולזה ישלם בהם התבודדות השכל ההיולאני מכין שאר כח הנפש יות' מזולתם והיו מפני זה יותר מוכני' לקבל זה השפע * אמרנו לו שא' בחסירי השכל שיתבודד שכלם מכין שאר חלקי הנפש כי אין לו בהם פועל יתבודד בו ואולם שלמי השכל כבר יתבודד שכלי' כ שישתמש במשיבולת אצלו וזה ההתבודדות יהיה לחלקי הנפש מזה הצד והוא מבואר בנפשו למיעוט בזה הס' והמשל כי כאשר השתמשה המחשבה בפעולתה התבודדה מכין שאר הכחות ולזה יחלשו אז שאר הכחות המשיגור' וכלי' הבשול התבודדו מהכחות המרגישור' מפני השתמשם בפעולתם השתמשות רב בעת העכול ולזה יכנס החוש הטבעי בדברים ההם ויסוד מהאברים המרגישים ותהיה השינה ואמנם היה זה כן להי' הנפש אחת ולזה כאשר השתדלה בעשות הפעל אשר ייוחס לכח מה מכחיתה יהיו הכחות האחרים בטלים כשלא היה אפשר לה השתמש בשתי הפעולות יחד ובהיות הענין כן הנה ידעה שהמקבל זר' השפע בקסם והחלוט הוא הרמיון והמקבל אותו לנבואה הוא השכל ההיולאני * ואולם שהמקבל החלוט הוא הדמיון זה מבואר במעט עיון ממה שנאמר בספ' החוש והמחשבות כי החלוט בכללם הם מיוחסים אל הדמיון כמו שהתבאר שם ואולם הקסם כבר מענינו שהחלוף בינו ובין החלוט הוא בפחות וביתר לבד ולזה ידמה שתהיה ההודעה בהם מסוג אחד ובהיות הענין כן הנרא' יהיה ראוי שיהיה המקבל והפועל אחד בעינו בהם' ולפי שאין מדרך הדמיון שיקבל השפע מהשכל הפועל ראוי שיהיה הפועל בזה ההודעה פועל אחר אלא שכבר התבאר כמה שקדם שהוא מחויב בכללות שיהיה הפועל לאלו ההודעות השכל הפועל ועוד שאם הורינו שיהיה אפשר שיהי' בכאן פועל אחר הנה יקשה לנו להשיג מה הוא זה הפועל * ונאמר כי מפני שזה המאמר חייב שלא יהיה הפועל לזאת ההודעה המגיעת בקסם והחלוט השכל הפועל והמאמר הקודם חייב שיהיה הפועל לזאת ההודעה השכל הפועל הנה

הפרק השביעי וכבר נשאר עלינו שתי של' קשות בענין ההודעה אשר אנחנו חוקרים בה * הא' מהסב' כנער הנמצא בזמנו זה שיודע מה שידעוהו שואלו לבד ולא יות' מזה שיעור' והב' למה שיקרה בחלומות הצודקי' שיהיו בהקיק' שתהיה רוב הידיע' המגיע בהם מגע' כדבר' הנפולים תכף כמו שנתפרסם לנו ממה שקרה לנו מזה שיהיה בענינים הנפולים תכף לבד כמו שזכרנו בביאורנו לספר החוש וסוחס' וכך שמענו מזולתנו אש' הגיע להם כמו אלו החלומות הצודקים שכבר הגיעו להם בענינים הנפולים תכף לבד ולזה ידמה שזאת ההודעה אם שתהיה מיוחדת בענינים הנפולים תכף או הוא על הרוכ' נפולת בהם' הנה' אלו השאלות

עיון ממה שנאמר בספ' החוש והמחשבות כי החלוט בכללם הם מיוחסים אל הדמיון כמו שהתבאר שם ואולם הקסם כבר מענינו שהחלוף בינו ובין החלוט הוא בפחות וביתר לבד ולזה ידמה שתהיה ההודעה בהם מסוג אחד ובהיות הענין כן הנרא' יהיה ראוי שיהיה המקבל והפועל אחד בעינו בהם' ולפי שאין מדרך הדמיון שיקבל השפע מהשכל הפועל ראוי שיהיה הפועל בזה ההודעה פועל אחר אלא שכבר התבאר כמה שקדם שהוא מחויב בכללות שיהיה הפועל לאלו ההודעות השכל הפועל ועוד שאם הורינו שיהיה אפשר שיהי' בכאן פועל אחר הנה יקשה לנו להשיג מה הוא זה הפועל * ונאמר כי מפני שזה המאמר חייב שלא יהיה הפועל לזאת ההודעה המגיעת בקסם והחלוט השכל הפועל והמאמר הקודם חייב שיהיה הפועל לזאת ההודעה השכל הפועל הנה

ואם הם קשורים מאד לעמקם ולפיעוט ההקדמות אשר
אצלנו בהם אין ראוי שנקצר מתינת הסבה בהם כפי חכנו
כי והצלח האנושית אמנם תגיע בתכלית מה שאפשר בשנדע
דבר דבר כפי מה שבטבעו שיוודע לנו. **ונאמנו** מתחילים
החקירה מהשאלה הראשונה מלא השאלות

ונאמר שקודם שנשדחל בתינת הסבה למה תגיע זאת
ההודעה באלו הענינים אשר ספרנו לכד ראוי שנחקוד מאיזה
סין מלא ההודעות תהי' זאת ההודע ר"ל אם היא סמין הנכונה
או סמין הקוסם או סמין החלום הצודק כי הווא בלתי אפשר
שנתן סבה כזה מה שלא יגדע זאת ההודע מאיזה סוג היא זה
סבואר כנפשו. **והוא** סבואר שלא יגדע סמין הנכוא לפי
מה שבארנו מענינו וזה שהיא תצטרך אל
שלמות השכל וזה הנער אשר הגיעה זאת הידיעה לו אין לו
חלק בחכמה כלל לפי מה שהתפרסם מענינו והנה התחילה
לו זאת ההשפעה בעת אשר היה בלתי אפשר שיהיה לשכלו
שלמורה כלל לפיעוט ימיו כי הוא לפי מה שסופר באמת בעת
התחילו להודיע אלו הענינים כי אם בן שש או כמו שנים.

וכן נאמר שהו' סבואר שאין זאת ההודעה סמין החלום'
הצודקת כי הם מעטיים זאת ההודעה מאדיית ועוד
שאין החלומות מהרכם שתיגע ההודעה בהם על דרך השאלה
בהקין ואם היה זה הוא מעט ובדרך מקרה ובהיות הענין כן
הנה לא נשאר אלא שיהיה זאת ההודעה סמין הקסם. ולפי
שהקסם השלם תגיע בהודעה כמה שידעה' שואו ובמה שלא
ידעהו והיה זה הנער בלתי מודיע כי אם מרה שידעהו שואלו
הנה הוא סבוא' שזה הקסם הוא קסם חסר מצד שאינו מודיע
יותר מרה השיעור כמו שנאמר במי שיכול לקרות הכתיבה
הגסה ואינו יכול לקרות הכתיבה הדקה שראונו חסר לא מצד
שהוא קורא הכתיבה הגסה כי מי שהוא שלם הראות וקרארה
ז' כ אבל מצד שאינו יכול לקרות הכתיבה הדקה וזה החסרון
הוא אם מצד החסרון ביצירת הכת המדמה אשר לזה הנער עד
שאינו יכול לקבל מזה השפעת ימיו יותר מהשיעור אם מצד שזה
השלמות להיותו נקבה יקרה לו שהיה בהתחלה חלוש ואחרי
תחזק כמו הענין בשאר השלמות האנושית ואם היה זר' כן
הנה אפשר שיהיה לזה הנער קסם שלם למה שבעתיד אם לא
יסנעהו מונע והנה החוש אפשר שיעיד איה מלא הסבות היא
הצודק' וזה שאם יגיע לו מהקסם יות' מזה השעו' כמה שבעתיד
הוא סבואר שהסבה השנית היא הצודקת ואולם איך יתבאר
שבהכנה יותר חלושה יוכן הקסם לקבל השפע כזאת ההודעה
אשר תגיע לזה הנער מההכנה אשר הצטרך לו בקבל השפע
בשאר הענינים עד שיהיה יחס קבול השפע ביאת ההודעה [א'
קבול השפע בשאר ההודעות כיוסם קריאת הכתיבה הגסה אל
הכתיבה הדקה הנה נציע לבארנו הצעה אחרי יודע בה והוא
שהעתק הדבר א' שיקבל דבר מסוג מה שהוא מקבל אותו יותר
קל מהעתק אל קבול דבר חוץ מסוג מה שמקבל אותו והמשל
כי מי שהיה מתלמד חלק אחד מחלקי המלאכות ההנדסיות
הנה העתקו א' שילמד חלק אחד מהם הוא לו יות' קל מהעתקו
אל התלמד מלאכה אינה מסוג מה שהוא מתלמד כאלו תאמר
חכמת הטבע או חכמת הפלוסופיא. **וכאשר** התישב'
זה והוא סבואר בכלאכת המשפט
המסודרת תאצל לכל איש ואיש מהגמים השמימי' השליט'
בעת ההיא לפי מערכתו בעת המולד הו' סבואר שהעתק האדם
אל שיקבל מה שחשבאיתו וזולתו מהחשבות המסודרות מ
הגמים השמימיים הוא יותר קל מהעתקו אל שיסדר הסודר
אשר בנפש הגמים השמימיים כמה שיושפע מהם וזר' כי
כשיעתק אל שיקבל מחשבת זולתו הוא נעתק א' דבר מסוג מה
שהיה מקבל אותו בזולת קסם וכשיעתק אל קבול שאר מרה
שיושפע קסם זה כשיעתק א' שיקבל מחשבת זולתו הו' נעתק
אל דבר מסוג מה שהיה מקבל אותו בזולת קסם וכשיעתק אל
קבול שאר מה שיושפע מהם יעתק א' קבול דבר חוץ מסוג מה
שהיה מקבל אותו. **ובהיות** אפשר שיגיעו מהחסרון
הדמיוני יהיה
עד שיוכן לקבל מחשבת האנשים לא יותר מזה וזה אם מצד
חסרון בשרש היצירה אם מצד שלא ישלם לו ההתבודדו' הראוי
בקבול זה השפע כי כבר יראה ממה שזכרנו שהתבודדות

יותר מעט לכח הדימי' השלם לקוסם הגיעת שהשבת והאנשי'
מהתבודדות הצריך לן לקבול שאר מרה שיושפע מהגמים
השמימיים. **ועוד** כי כבר ירא' שלמה שידעהו הנלוים
לאדם ועומדים עמו רושם מה בהמצא לו הידיעה
בדבר ההוא עד שכבר ימצא האדם יותר מוכן לאמר בדבר דבר
כפי מה שראוי כאשר היה בפני החכמי' מאשר הוא בעת אשר
אינו עמיהם ואולם היה זה באדם להיותם בעלי זה הכח האלי
כאלו ליוה שפע מה מאיש אחד לאחר ולזה היתה ההודע כמה
שידעהו השואל למטה מההודע' כמה שלא ידעהו זהו השעור
הנראה לנו בזאת השאלה: **ואולם** החלומות המגיעות
בהקין הנה ידמה שתהיה רוב ההודע' הנופלת
בהם נופלת בדברים הנפולים תכף מפני שהתבודדות הגיע
לכח הדמיוני בהקין הוא חסר ולזה היתרה ההודעה הנפולת
בהם חסרה ואמנם יתבאר שאורת ההודעה היא חסרה ממה
שאמר זה כי ההודעה השליט' היא שיגיע לאדם כמה שיפול
תכף ובמה שלא יפול תכף ובהיות הענין כן הנה תהי' הידיעה
הנופלת כמה שיפול תכף לכד היתרה ידיעה חסרה מצד מרה
שרא יודע בהמה שלא יפול תכף לא מצד הודע בה מה שיפול
תכף כי זאת ההודעה תגיע גם למי שהודעה לו ההודעה כמרה
שלא יפול תכף והנה יראה שהגעת הידיעה כמרה שיפול תכף
הוא יותר קל מהגעתה כמה שלא יפול תכף ממה שאמר וזה
שהוא מן המבואר כנפשו שהמקבל כשהיה מוכן מאד יספיק
לו פועל יותר חסר להוציא הפעל מה שהיה לו בכח מהפועל
אשר יצטרך למקבל הבלתי מוכן בזה האופן ובהיות הענין כן
הנה כשהיה הכח הדמיוני שלם בשרש היצירה והיותו ה
התבודדות המגיע לו שלם יקבל שפע מהגמים השמימי' לא
מהשליטים בעת ההיא לכד אבל מזולתם ז' ואם כחם חלוש
בעת ההוא להשפיע בזה המקום ואולם אסרנו שבהם חלוש
בעת ההיא להשפיע בזה המקום שהארץ כי ידמה שמי שהיה
כחו חלוש מהגמים השמימיים להגיע בה המקרים המיוחדים
אליו יהיה כחו חלוש להגיע הידיעה ולזה היתה המחשבת
נאצלת מהשליטם כאחד מהפנים אשר יהיה לו בהם שררה לא
מכל המשרתים ואם היה שיהיה להם חלק בה הוא מעט לפי
כחם בעת ההיא בזה המקום מהארץ ולאיש זהו. וזה סבואר
למי שיעין בכלאכת המשפט. וכאשר לא היה הכח הדמיוני
שלם בשרש היציר או לא היה התבודדותו שלם או אם יתקצו
שתי אלו הסבות יחד לא יהיה לו כח לקבל שפע הגמים
השמימיים חלושי הכח בעת ההיא ויודע לו לכד מרה שיסודר
מאלו המשרתים המושלים בערת ההיא אשר יתיחדו בו מצד
כחם והו' ש שיפול תכף כי מה שיפול תכף ייוחס א' המשרתים
המושלים בעת ההיא בזה המקום ותיחד לו ההודעה במרה
שיפול תכף מבין שאר מה שיסודר מהם בהיותם מושלים כמה
שעתיד בזה האופן להיות מחשבתו שטוטטת בדברים ההם
וכבר התבאר כמה שקדם כי כבר תצטרך בזאת ההודעה אל
שתמה המחשב' אשר בו תהיה ההודע' והנה שוב המשרתים
בזה האופן מהכח אשר הם בזה העת לא יהיה לא כזמן צורך
ואין לאדם השנה כנושא אשר יהיה בזמן ההוא ולזה לא תטה
המחשבה בדברים ההם. וכבר יראה ז' כ שזאת ההודעה אשר
בדברים הנפולים תכף מגעת בקלות יותר לפי שאנחנו נמצא
הרבה מהאנשים שיגיע להם פחד חזק בהיותם מביני הערת
הנכון לבא עליהם פגע רע כאלו היתה להם ידיעה מה במקרה
ההוא ואמנם יקרה להם שלא ידעו המקרה ההוא אבל יגיע
להם מסוג פחד לכד כמו שיקרה בחלושי הראות שלא יראו
להבת הנר אבל יראו אורה: **וכבר** יספק מספק ויאם אם
היה שתהיה ההודעה אשר במחשבת שא האנשים
יותר קלה להגיע מהודעת מרה שיסודר מהגמים שמימיים
כמו שקדם מה זה שלא יהיו ההלכות אשר בהקין במחשבת
שאר האנשים יותר משאר הדברים: **ונאמר** שהודעת
מחשבת שאר האנשים לא יתכן כי
צד השאלה בהקין וזה אמנם אפשר נקסם לפי שהגעת ההודעה
בקוסם מאדיית ומיוחסת אל רצונו ואולם בחלומות לא יתכן
זה לפי שההודעה בהם היא מעטיית ואינה מיוחסת אל רצון
התולס'זהו סבואר כנפשו מענין החלום וכבאן הותרו או הספק'
לפי מה שבידנו מההקדמות בזה הדרוש:

מלהמת השם

שאפשר שניע לזה הכח חסרון בשרש היצירה שלא יוכל לקבל זה השפע ואף ע"פ שישלם לו ההתבודדות ולפי התחלף שתי אלו הסבות בפחות ויתר תתחלפנה מדרגות הקוסמים זה שמי שהיה קל ההתבודדות ושלם הכח יקבל כח המשרתים הבלתי שליטים ג' כ ויגיע הצדק בדבריו לזאת הסבה במה שיודיע מהדברים המסודרים מהגרמים השמימיים כי ישתתפו כל המשרתים בזאת ההשפעה כמו שישתתפו במה שיסודר מהם מהפעולות בזה העולם השפל ועל כל פנים יעלם ממנו מה שימשך מההשגחה אלהית אשר לא יהיה מצד הסודר אשר מהגרמים השמימיים זה אמנם ידעו הנביא לבדו והנה יתבאר זה באור יותר שלם בסוף המאמר השני מזה הספר *

ומי שהיה מהם בתכלית החסרון לא יקבל השפע כי אם מהשליטי ומה שביניה יקבל מקצת הבלתי שליטים מזולת קצת ר"ל שהוא יקבל השפע מאשר יש להם כח יותר חזק מהם ולזה הקבול יהיו מדרגות רבות לפי התחלף מדרגות אלו הסבו' וכן יתחדו קצת הענינים אשר יגידום קצת הקוסמים ויתחלפו מהענינים אשר יגידום הקוסמי' האחרים מצד העניני' אשר תמה בהם יותר מהשבתם כמו שקדם *

נשלם המאמר השני מזה הספר
התהלה לאל יתעלה *

הפרק השמיני ואחר שהתבאר זה בלו מענין הנבואה והקוסם והחלום הנר' יקל לנו לתר סבות חלוף המדרגות לאנשים ככל אחת מהלן ההודעות *
וזה כי מי שהיה יותר שלם השכל ויותר קל ההתבודדות היה יותר שלם בנבואה ולפי התחלף שני אלו הדברים כפחות ויתר תתחלפנה מדרגות הנבואה והנה תיחד ההודעה בענינים לקצת האנשי' המקבלים זאת ההשפעה בעניני' זולת ענינים לפי טבע האיש המקבל ההודע' שכאשר תמה מחשבתו יותר תגיע לו ההודעה יותר וזה משותף לקוסם ולנביא ולזה תמצא קצת הקוסמי' יודיע סוג מה מהמקרי' ביחוד מבין זולתם והמשל שאשר תמה מחשבתו בענין הזונג לאיש ולאשה אם כטבע אם כסנהג תיחד הודעתו באלו הדברים כמו שהתפרסם מענין הקוסמור' ומי שתמה מחשבתו לבד בהצלחת השכל תיחד באלו הדברי' אשר בהם תהיה הצלחת השכל ובענינים המישרים אליה מצד מה שהם מישרים אליה וידמה שמשרה רבי' ע"ה שבו השתתפו שלשת הסבות האלו אשר זכרנו רצוני שהיה שלם השכל מאד וקל ההתבודדות והית' מחשבתו נוטה בהצלחת השכל לבד ולזה נתיחד נבואתו מבין שאר הנביאים ע"ה והנה התחבר שלשת הסבות האלו בתכלית מה שאפשר באיש אחד קשה מאד ולזה העידה התור' שלא קם נביא כמוהו בישראל וכן אומ' שהקוסם היותר שלם הוא אשר הכח הדמיני ס' כן להתבודד מבין שאר כתות הנפש והיתה לו עם זה הכנה בתכלית שרש היצירה לקבל זה השפע בשלכות כי כבר יראה

השם יתברך הדברים לששה פרקים

הדברים איך הוא כדרך עיוני ונבאר שאין בטענות הקודמים דבר ידחה מה שיתבאר לנו מפנין זאת ההודעה *

הפרק החמישי יתבאר בו בשלמות שמר' שהתבאר לנו מענין זאת הידיעה הוא נאות מאד מכל הפנים *

הפרק הששי יתבאר בו שמה שהביאנו אלו העינין מענין זאת הידיעה היא דעת תורתנו *

הפרק

המאמר השלישי בדיעת והוא נחלק

הפרק הראשון נזכר בו דעות הקודמים בזאת השאלה *

הפרק השני נזכר בו הטענות המקיימות דעת דעת מהם לפי מה שמצאנום בדברי בעלי אלו הדעות או בכח דבריהם *

הפרק השלישי נתקור בטענות אשר זכר המורה זל אם הם מספיקות אם לא *

הפרק הרביעי נשלים בו המאמר בדיעת השם יתב'

הפרק הראשון

וראוי שנתקור אם יודע
השם יתב' אלו הדברים
הפרטיים האפשריים

אשר בכאן אם לא ידעם ואם ידעם על איזה אופן שידעם ולפי שכבר נחלקו בזה הדרוש הפלוסופים והחכמים בעלי התורה ראוי שנתקור תחלה בדעותיהם ומיה שנמצאהו צודק נקחהו מהם ומה שלא נמצאהו צודק נבאר בו וצדק אש' פול בו האמת בבטולו: **ונאמר** שהדעות אשר מצאנו בזה

לקודמים אשר ראוי שיעויין בדבריהם שתיים האחד דעת הפלוסוף והנמשכים לו והשנית דעת גדולי חכמי תורתנו: **ואולם** הפלוסוף היה רואה שהשם יתב' לא ידע אלו הענינים הפרטיים ונחלקו הנמשכים

אחריו לשתי דעות בזה הכרת האמת מסביר שדעת הפלוסוף היא שהשם יתברך לא ידע לו הדברים אשר בכאן לא הכללים ולא הפרטים שאם הייה יודע הכללים או הפרטים היה רבוי כדיועותיו ויהי רבוי בעצמותו ובכלל הנה יהי עצמותו מתחלק אל היותר שלם והיותר חסר כמו הענין בדברים אשר יהי להם צדד כי קצת מה שבגדר ההוא הוא הולך כמדוגות השלמות לקצתו **והכרת** השנית מסביר שדעת הפלוסוף היא שהשם יתברך ידע אלו הדברים אשר בכאן במה שלהם מצד הטבע הכולל והם הדברים העצמיים לא במה שלהם במה שהם פרטיים והם הדברים האפשריים ואין בזה רבוי בעצמותו כי הוא אינו יודע כי אם עצמו וכדיועותו עצמו ידע כל הנמצאים במה שלהם מצד הטבע הכולל כי הוא נימוס הנמצאות ופרדם וישרם אבל הוא לא ידע אלו הדברים הפרטיים ולזה היה בהם העדר הסדר מזה הצד והיה בהם סדר ויושר בצד אשר ידעם והנה יתבאר מדברינו במאמר החמישי מזה הספר נג'ה שזה

הדעת השני הוא דעת הפלוסוף: **ואולם** גדולי חכמי תורתנו כמו הפלוסוף המעולה הרב **הסודרה** ז"ל וזולתו מסכמי תורתנו אשר הם מסכמים לדעתו יראו שהשם ית' יודע אלו הפרטים האפשריים כלם בצד אשר הם בו פרטיים ויאמרו שהשם ית' יודע במדע אחד כל אלו הדברים אשר הם לבלתי הכלית וכבר יתבאר שזה דעת הרב הסודרה ז"ל כי הוא אמר בפרק העשיריים מהחלק השלישי מספרו הנקבד סודרה הנבוכים דבר זה לישונו וכן נאמר שכל אלו הדברים המתחדשים ידעם טרם היותם ולא סר מהיותו יודע אותם ולזה לא יתחדש ידעם טרם היותם ולא נמצא כן נאמר כן יודע עתה נעדר וימצא נעדר לו מדע כלל כי ידעתו שפלוני הוא עתה נעדר וימצא נעדר הפלוני ויתמיד נמצא כן נאמר כן יודע ולא התחדש מה צמ שקדמה הידיעה בו לא נוספה שם ידיעה ולא התחדש מה שלא שקדמה נודע אצלו אבל התחדש מה שהיה יודע מקודם שיתחדש על מה שהוא נמצא עליו ויתחייב לפי זאת האמנה שיהי המדע נעלה בהעדר ויקף במה שאין לו תכלה והאמננו זה ואמרנו כי ההעדר אשר קדמה כדיועותו המצאות והוא יכול להמציאו לא ימנע הקלות הידיעה בו עד כאן לישונו ז"ל הנרה כבר התבאר מזה שהוא יראה שהשם ית' יודע הדברי הפרטיים האפשריים בצד אשר הם בו פרטיים

ההקש כן השם יתברך הוא בלתי מתואר בתנועה ולא במנוחה וכל מי שהוא בלתי מתואר לא בתנועה ולא במנוחה הוא בלתי אפשר שישיג הענינים הזמניים אם כן השם יתברך לא יתכן שישיג הענינים הזמניים עוד נחבר לו זמרי התולדה הקדמית אחת יודע בה והוא שהענינים הפרטיים הם ענינים זמניים ויחויב מזה שהשם יתברך לא ישיג הדברים הפרטיים

והאופן השלישי הוא שאם הונח השם יתברך משיג אלו הענינים הנרה כבר יחשב שיחויב מזה שישלם הנכבד כפחות כי הידיעה הוא שלמו ליוודע וזה בתכלי הבטול ומיה שיחויב ממנו הבטול הוא בטל ולזה הוא מבואר שאין השם יתברך משיג אלו הענינים והנה זאת הטענה תחייב לפי מה שיחשב שלא יהיה השם יתברך יודע כי אם עצמו ר'ל שלא יהיה יודע לא הכללים ולא הפרטיים: **והאופן** הרביעי הוא שאם היה השם יתברך משיג אלו הענינים הנה מפני שהשכל מתעצם במה שידעהו הנרה יחשב שיחויב מזה שלא יהיה השם יתברך אחד אצל הדבר לרבוני מושגו אשר נעצם בהם וזה בתכלי הבטול ומה שיחויב ממנו הבטול הוא בטל הנה אם כן מבואר מזה שהשם יתברך בלתי משיג אלו הענינים וזאת הטענה תחייב נ'ל לפי מה שיחשב שאין השם יתברך יודע כי אם עצמו: **והאופן** החמישי הוא שהדברים הפרטיים אין להם תכלי והידיעה

הוא ענין מקיף וכולל ומיה שאין לו תכלית לא יקיפהו מדע ולא יכילהו וזאת הטענה תחייב בשלם הפול ידיעה בדברים הפרטיים בכללם במה שהם פרטיים לא לשם ית' ולא לזולתו: **והאופן** השישי הוא שאם הונח הענין כן שהשם ית' יודע אלו הדברים המתחדשים הנרה לא ימנע הענין מחלוקה אם שתהיה זאת הידיעה לשם יתברך בלוי המתחדשים קודם בואם אם שתהי' לו הידיעה בהם עם בואם לכד לא קודם זה ואם הונחה לו ידיעה בהם טרם בואם הנה תהיה ידיעה נטלית בהם בהעדר וזה בטל כי הידיעה תהיה בהכרח לדבר נמצא ידוע: ועוד שזאת הידיעה אשר לו בענינים האפשריים טרם בואם לא תמנע מחלוקה אם שידעם לפי מה שהם עליו בטבעם מהאפשרות ויהי' סותר מה שידע שיגיע מאלו הענינים אפשר או שידע בשלמות איזה חלק יגיע מחלקי הסותר ולא ישאר סותרו אפשר ואם הנתנו שידעם לפי מה שהם עליו בטבעם מהאפשרות הנה יחויב בזאת הידיעה אשר לו באלו הענינים טרם בואם שתשתנה עם בואם כי היו אפשריים שיגיעו ושלא יגיעו קודם היותם ועתה הוסר האפשרות ולפי שהשכל מתעצם במה שידעהו הנה יחויב שיהיה השם יתברך בשנוי מתמיד וזה בתכלית הבטול ואם הנתנו שהשם יתברך יודע בשלמות החלק הגמיע משני חלקי האפשר הנרה יחויב מזה שלא יהיה בכאן דבר אפשר שיגיעו ושלא יגיעו ויהיו אם כן כל הדברים מחויבים וזה בתכלית הבטול והגנות ובהיות הענין כן הוא מבואר מזה שהוא בטל שיהיה לשם יתברך ידיעה באלו הדברים המתחדשים טרם בואם ואם הונחה לו ידיעה בהם עם היותם לכד הנה יהיה לו תמיד התחדשות ידוע' ולפי שהשכל יתעצם במה שידעהו הנה יחויב מזה שיהיה עצמות השם יתברך בשנוי מתמיד וזה בתכלית הבטול: **והאופן** השביעי הוא שאם היה השם יתברך יודע לו

הענינים הפרטיים הנה לא ימנע הענין בזה מחלוקה אם שינהיגם ויסדרם סדור טוב ושלם ותמים או שיהיה מנוצח ולוואה מלסדרם אין יכולת לו עליהם או שיוכל לסדר אותם סדור טוב אלא שהוא יעצבם וישכחם על צד היותם נכזים ופחיתים בעיניו או ישלם צד הקנאה והוא מבואר שתי החלוקות מאלו החלוקות האחרונות הם שקר וזה כי הו' מסביר שהשם יתברך לא יראה מעשות דבר ממה שירצה אותו ולא יקצר מנתינת הטוב והשלמות לנמצא נמצא כפי מיה שאפשר וזה ממה שירא' הראות נפלא ממה שנמצא מהחכמי כביריאת ב'ה ועוצם היכולת להמצי' בהם מה שאפשר כהטוב והשלמות עד שאי אפשר שיהיו נמצאים באופן יותר שלם ממה שהם בו ובהיות הענין כן לא נשאר מן החלוקה אלא שסדר השם יתברך אלו הענינים סדור טוב ושלם ותמים אם היה שידעם וזה הפך מה שנמצאהו בחוש מאלו הענינים הפרטיים רצוני שכבר נמצא בהם העול והעדר הסדר הרבה עד שכבר ימצא

דעות

הפרק השני

ואחר שכבר זכרנו דעות הקודמי' באת השאלה ראוי שנתקור בדעותיהם איזה מהם הוא הצודק וראוי מפני זה שנעיינ' בטענות המקיימו' דעת מאלו והמבטל אותם: **ונאמר** תחלה כמה שהנח הפלוסוף שהשם יתברך בלתי פרטיים האפשריים כבר יחשב לו שיהיה פנים מההראות: **אחד** מהם שהדבר הפרטי ראי וישג אלא ככת היולאני כמו החוש והדמיון וזולתם: **ואולם** השם יתברך מבואר מענינו שאין לו כת היולאני ולזה יחויב שיהיה השם ית' בלתי יודע אלו הדברים הפרטיים ויסודר ההקש כן השם יתב' אין לו כת היולאני וכל משיג דבר פרטי יש לו כת היולאני ויולד אם כן השם יתברך בלתי משיג הדבר הפרטי: **והאופן** השני הוא שהענינים הפרטיים הם זמניים ר'ל שצמיאיותם הוא בזמן מה רכזו אליו ומי שלא יתואר לא בתנועה ולא במנוחה אי אפשר להשיג הדבר' הזמניים ואולם השם יתברך לא יתואר לא בתנועה ולא במנוחה ויחויב מזה שיהיה השם יתברך בלתי משיג אלו הדברים הפרטיים ויסודר

דעות

רעות רבות לטובים וטובות רבות לרעים וזהו אצלם החזק שבמפותים שאין השם יתברך יודע אלו הענינים הפרטיים וירמה שזאת הטענה היא שהניעה הפלוסוף **4** שיאמ' שהשם יתברך אינו יודע אלו הענינים הפרטיים והמבואר ממה שאמר כזה בספרו בנה שאחר הטבע אלו הן הטענות אשר הוצאנום כדברי הפלוסופים מכת דבריהם לקיים שהשם יתברך בלתי יודע אלו הדברים הפרטיים **ו** וכבאן טענה שמינית יתקיים בה לפי מה שיחשב שהשם יתברך בלתי יודע אין הדברי הפרטיים וכבר ראינוה לקצת המתאחרי ויחייבו ממנה שהכמה המתדבק יחלק אל מרה שלא יחלק וראינו לומר הנה בעבור שאפשר שיחשב שיתבאר ממנה שהשם יתברך בלתי פשיג אלו הענינים הפרטיים וזה שאם השם יתברך יודע כל אלו הדברים היה מחויב מזד' לפי מרה שיחשב שיהיה אפשר מרה שהיא בלתי אפשר וזה שכבר התבאר שהכמה המתדבק מתחלק אל מרה שאפשר שיתחלק ואם הונח שהשם יתברך יודע בשלמות מרה שאפשר שיחלק אלו זה הבעל כמה בסה שהוא בעל כמה הנה יהיה בכמה חלקים ידועים אצל השם יתברך בלתי מקבלים חלוקה שאם היו מקבלים החלוקה לא יהיה השם יתברך יודע בשלמות מרה שאפשר שיחלק אלו זה הבעל כמה וזה בטל כל שיהיו בכמה המתדבק שהוא כמה חלקים בלתי מקבלים החלוקה וכל שער קצת האחרונים בזאת הטענה וחייבו ממנה שהכמה המתדבק מתחלק אל מרה שלא יתחלק והנה הביאם לזה שהם קבלו תחלה שהשם יתברך יודע לא יסכל דבר וספני זה חויב להם מזאת הטענה שיהיה הכמה המתדבק מתחלק אל מה שלא יתחלק הנה אלו הן הטענות אשר יקיימו שהשם יתברך בלתי יודע אלו הדברים הפרטיים והן בעצמן מבטלו דעת מי שיראה שהשם יתברך יודע אלו הדברים הפרטיים **ו** ואולם מה שהניחו אותו חכמי תורתנו אל שהשם יתברך יודע אלו הדברים הפרטיים יש לו ג' פנים מההיראות.

האופן הראשון הוא כי מפני שהיה השם יתברך השלם בתכלית השלמות אצל כל בעל עיני הנה הוא בלתי ראוי שייוחס לו חסרון הסכלות ל' שיסכל דבר מהדברים כי הסכלות הוא גדול שבחסרונות וסי שיבחר שייחס לו הסכלות באלו הדברים יותר משייחס לו שילאה לסדרם סדור טוב ברה מן הטוב ונפל כיות רע ממנו וזה שכבר ירא מצד טבע המקבל שלא יוכל לקבל מהשלמות שעור יותר ואין זה חסרון בחק השם יתברך **האופן** השני שאין ראוי שנחשב כפועל שיעלם ממנו מה שפעל אותו אבל ידיעתו כמה שפעלו יותר שלימה מידיעת זולתו בו כי הוא ידע בידע אותה כל מה שיתחדש כמה שפעל אותו מצד התכונה אשר שמה עליה ואולם זולתו יקנה בזה ידיעה מהעשוי וכשיראה דבר שתחדש לו מצד טבעו אשר הטבע עליו תתחדש לו ידיעה בדבר ההוא המתחדש וכן יקנו אותו הדברים המתחדשים ידיעה אחר ידיעה ויתכן שלא תשלם לו ידיעה לעולם במרה שימשך מזה הדבר העשוי אם היו הענינים אשר ימשך חדושם ממנו רבי המספר מאד ובהיות הענין כן והיה השם יתברך פועל הנמצא בכללו הנה הוא אם כן יודע מה שיתחדש בו ידיעה אמיתית שלימה בלתי פתוחת לבידיעתו וזה כי הוא ידע בידע אותה אחרת כל מרה שנתחדש בו מצד טבעו אשר הטבעו ואנחנו אמנם נדע ממנו המתחדש בתחדשו ולזה אין ראוי שנקיים בין ידיעתנו לידיעת השם יתברך בשנאמר שאם היו לה' יתברך אלו הידיעות היו לו ידיעות רבות ויהיה עצמותו מתרבה וזה שמה שיודע אצלנו בידעות רבות כמספר יודע לשם יתברך בידעה אחת כמו שקדם אבל כבר יודע לו בידעה אחת מאלו הדברים מה שלא יתכן שיושב לנו בידעות רבות כי לא תקוף ידיעתנו רבתי הדברים המתחדשים בעולם מצד טבעו אשר הטבעו השם יתברך עליו **הנה** שתי אלו הטענות אשר זכרה הרב המורה זל בתלק השלישי מספרו הנכבד פורה הנבוכים לקיים בהם שהשם יתברך יודע כל אלו הדברים הפרטיים והוא מבואר שזאת הטענה השנייה עם שתקיים שהשם יתברך יודע כל הדברים המתחדשים הנה היא תכיל קצת הטענות אשר היו הפלוסופים מבטלים בהם שיהיה השם יתברך יודע אלו הדברים הפרטיים **ו** והנה קצת

הפלוסופים סלקו מעליהם הטענה הראשונה מהטענות אשר זכרו לקיים בהם שהשם יתברך יודע אלו הדברים הפרטיים כלם בשאמרו שלא יחויב מהנחתנו שהשם יתברך בלתי יודע אלו הדברים הפרטיים שיוחס לשם יתברך חסרון כי אין כל העדר חסרון ואולם הוא חסרון למי שדרכו שיתואר בקנין ההו לא למי שאין דרכו שיתואר בקנין ההו והמשל שהתנועה היא שלמות מה לבעלי הנפשות ואין אמרנו בשם יתברך שהוא בלתי מתנועע חסרון אבל הוא שלמו וכזה יאמרו שהיות השם יתברך בלתי יודע אלו הדברים הפרטיים אינו חסרון אבל שלמות לפי שידעתו בנכבד שכידועים לא באלו הידועים הפחותים ולזה אמר הפלוסוף במאמר הנרשם הוא הלמד מסה שאחר הטבע כי מי שלא ירא הרבה מהדברי הוא יותר טוב מן שיראה וכבר סלק מעליו הרב המורה זל כל הטענות הקודמות וכיצא בהם ממר שיחשב שיתחב מסנו שיהיה השם יתברך בלתי יודע אלו הדברים הפרטיים בשאמר שאין ראוי שנקיים בין ידיעתנו וידיעת השם יתברך כי כגובה מדרגת מציאותו יתברך ממדרגת מציאותנו כן גבהה מדרגת ידיעתו ממדרגת ידיעתנו וזה מחו' לפי שידעתו ה' א' עצמו כמו שביארו הפלוסופים ולזה הרבה הרב המורה זל להוכיח הפלוסופים בתקישם בין ידיעתנו לידיעתו יתברך ויחייבו מפני זה ההקש שיהיה השם יתברך בלתי יודע אלו הדברים אשר בכאן והם בעצמם בארו לנו באופן מה ששם הידיעה נאמר בשם יתברך וכנו בשתוף השם לכו והוא מבואר שהדברים משוחפי השמות אין ראוי שילקח מופת מקצתם על קצתם ובזאת הטענה התקיים אצלו שלא ימנע מפני אלו הטענות אשר זכרום הפלוסופים היות השם יתברך יודע אלו הדברים הפרטיים כלם וכאשר התבא' שהוא בלתי נמנע הנה הוא ראוי שיונח היותו יודע אותם להרחיק ממנו חסרון הסכלות והנה קבל הרב המורה זל שידיעתו יתברך היא מתחלפת לידיעתנו בתמשה דברים רצוני שכל אחד מאלו הדברים החמשה אם הם נמצאים בידעת השם יתלפי רעתו ה' בלתי אפשר בידעתנו והנה אבאר לך זכיר אלו החמשה דברים **האחד** מהם שהמדע האחד כמספר יאות וישות לדברים רבים מתחלפים במין וראוי שתדע שזרה בלתי אפשר שיצויף בידעתנו מה שלא היו אלו הדברים הרבים ידועים מתאחדים ר' ל' בהתאחדו שילך האחד מן האחר מדרגת השלמו והתמימות כי בזה האופן בלבד ישובו הדברים הרבים אחד כמספר ואם היו חלקי הגדר רבים לפי שהחלק האחד מהגדר הולך מהלך השלמות והתמימות מהשני אבל הענינים הרבים אשר אין אפשר שילך האחד מהם מהשני מדרגת השלמות והתמימות כמו הענין בדברים הפרטיים אשר הם בלתי תכלית כמה שהם פרטיים הוא מבואר שאי אפשר שיתאחדו בידעתנו אם היה אפשר שתהיה לנו ידיעה בהם וזה שהם אין להם צד שיתאחדו וכ' ש' שישובו אחד בתכלית הפשיטות כמו הענין בידעת השם יתברך שהוא אחר בתכלית הפשיטות להיות אחד בתכלית הפשיטות **ואולם** שאי אפשר באלו הדברים הפרטיים שילך האחד מהאחר מהלך הצורה והשלמות הוא מבואר לפי שהם הולכים ל' זולת תכלית והדברים שקצתם צורה לקצת אי אפשר זה בהם כמו שהתבאר כמה שאחר הטבע עווד קצתם שובכים ר' ל' במין ואף על פי שאינם שובכים באיש והוא שאי אפשר בדברי הסובכים שיהיה האחד מהם במדרגות הצורה והשלמות לשאר הדברים כלם לפי שאם הונח הענין כן יהי הדבר האחד במדרגת הצורה לעצמו וזה בתכלית הבטול והמשל שיהיו המקרי המתחדשים מקרי אב' ג וילכו בסובכ אל זולת תכלית ויהיה ב' שלמות לא ו' שלמות לב' ועוד ישוב א' ויהיה שלמות ל' הנה אם כן א' שלמות לא וכזה יתבאר שב' שלמות לב' ו' שלמות לג' ולהיות כמו זה הענין בלתי אפשר שיצויף בידעתנו רצוני שיהיה הרבה בלתי מתאחד אחד בתכלית הפשיטות והאחרות א' אמר הרב המורה זל שבוה הענין תתחלף ידיעת השם יתברך וזה אפשר אצלו להיות שם הידיעה נאמר בשם יתברך וכנו בשתוף השם לכו **והשני** מאלו הדברים אשר תתחלף בהם ידיעת השם יתברך לידיעתנו לפי דעת הרב זל תראה שידעתו יתברך לתלוי בהעדר וראוי שתדע שכבר ידע

עתיב לו שינית זה ההתחלפות בין ידיעתו יתבר' לידיעתנו לפי שהוא יניח שהשם יתברך יודע הענינים הפרטיים כלם ולזה יתייב שידע מהם שהם נעדרים ושימצאו בזמן הפלוגי' הנה אם כן תהיה הידיעה לו בזה המקרה נעדר עתה נמצאת בפועל והיודע אשר בו נתלית הידיעה נעדר וזה בלתי אפשר שיצויר בידיעתנו וזה כי מפני שהיודע והידיעה הם ענין אחד במספר חובב כשהיה היודע בלתי נמצא שתהיה הידיעה בלתי נמצאת ולזה חובב בידיעתנו שאם היה הידיעה בדבר נמצאת בפועל שיהיה היודע אשר בו נתלית הידיעה נמצא' ואין

לאומר שיאמר שידועינו כבר תהיה בפועל והיודע נעדר כמו הענין בהרבה מהתמונות הלכודות אשר לנו ידיעה בהן ואינן נמצאות כלל הוין לגפש' כי כבר בארנו במאמר הראשון מזרז הספר שהידיעה אשר לנו נסמכת אל הסודר המושכל הנמצא מאלו הדבר' כנפש השכל הפועל וזה הסודר נמצא תמיד כנפשו' ואין אפשר' הרב המור' שיאמר שידועת השם יתברך לאלו הדברים המתחדשים נסמכת' הסודר המושכל הנמצא להם כנפשו כי הוא נמצא תמיד לפי שמה הונח הענין כן לא תהיה לו ידיעה בדברים הפרטיים בזה שהם פרטיים אבל ידעם מצד הסודר המושכל אשר להם כנפשו והוא הצד אשר אינם בו פרטיים ולזה גזר ואמר שזה הענין תחלף כו' ג' ידיעת השם יתברך לידיעתנו וזה אפשר לפ' דל להיות שם הידיעה נאמר בו יתברך ובנו בשתוף גמור' וראוי שתדע שכבר יראה מהטעם' השנית אשר זכרנו שיקיים בהם הרב המורה דל שהשם יתברך יודע הדברים הפרטיים כמה שהם פרטיים שהוא יראה שתהיה ידיעת השם יתברך כאלו הדברים הפרטיים נסמכת אל הסודר המושכל אשר כנפשו מהעולם לפי המבע שהטבועו עליו ולזה אמר שידועת הפועל במה שעשהו יותר שלמה מידועת זולתו בו לפי שהמתחדשים בעשוי' ההוא נמשכים לידיעתו כי הוא שם העשוי' באופן שיתחדשו בו' המתחדש' ובני אדם המתמוננים בו תהיה ידיעתם נסמכת לדברים המתחדשים' ובהיות הענין כן הנה יהושב שיסחרו דבריו קצתם את קצת כי לפי מה שזכר בנזאת הטענה ידמה שהוא יראה שהשם יתברך בלתי יודע' אל הדברים פרטיים כמה שהם פרטיים אבל ידע הסודר המושכל אשר להם כנפשו' וראוי שנאמר' בהיות זה הספק כי הרב המורה ידע לא רצה לנו לבאר מזאת הטענה איך ידע השם יתברך הדברים כי זה בלתי אפשר לאדם להשיגו כמו שזכר הרב המורה דל פעמים רבות ואמנם רצה לבאר מזאת הטענה שהוא יודע השם יתברך הדברים ושיש הבדל רב בין ידיעתו לידיעתנו ולזה אין ראוי שנקיש ידיעתו לידיעתנו כמו שעשו הפלוסופים וזה מבו' למי שייטיב העיון בזה שאמר הרב המורה דל עיון שם' והשלישי

מאלו הדברים החמשה הוא שידועתו ית' מקפת כמה שאין לו תכלית מהצד אשר הוא בלתי בעל תכלית וכבר הויב לו שיאמר זה לפי שהוא הניח שהשם יתברך יודע הענינים הפרטיים כמה שהם פרטיים והוא הצד אשר הם בו בלתי בעלי תכלית וזה ענין בלתי אפשר שיצויר בידיעתנו כי הידיעה במה שהיא ידיעה תרוב שיהיה היודע ענין מושכל ומוקף ומה שאין לו תכלית לא תקיפתו ידע ולא תכליתו ולזה אמר הרב המורה דל שבוה הענין ג' תתלף ידיעת השם ית' לידיעתנו וזה אפשר אצלנו לפי שהידיעה נאמרת בו ית' ובנו בשתוף גמור כמו שקדם ואין לאומר שיאמר שידועתנו גם כן מקפת כמה שאין לו תכלית לפי שהגדרים והגזרות הכוללות כוללות אישים אין תכלית למספרם כי זה המאמר כשיעיון בו הוא בלתי צורך וזה שהאישים לא יודעו כמה שהם אישים והוא הצד אשר הם בו בלתי תכלית מצד הגדרים והגזרות הכוללות אבל יודעו מהצד אשר הם בו אחד והוא המבע המשותף וזה מבו' כנפשו' ואם אמר אומר שכבר תקיף ידיעתנו כמה שאין לו תכלית לפי שאנחנו נדע בכמה המתדבק שהוא מתחלק אל מה שיתחלק וזה לא תכלית ונדע ג' במספר שהוא נוסף אל מה שלא יתוסף וזה אל לא תכלית' אמרנו לו שזאת הידיעה היא ג' לנו שהחלקים בו אחד לא מצד

שהחלקים בו רבים כי אנחנו לא נדע זאת הידיעה בחלקי מצד מה שהאחד זרת והאחד תצי זרת והאחד רביע זרת דרך משל והוא הצד אשר הם בו רבים אבל מצד מה שכל אחד מהם כמה מתדבק ואנחנו יודעים שכל כמה מתדבק אפשר שיחלק וכן הענין במספרים כי אין אנחנו יודעים זאת הידיעה במספרים מצד מה שאחד עשרים והאחר עשרים ואחד והאחר עשרים ושנים דרך משל והוא הצד אשר הם בו רבים אבל מצד מה שכל אחד מספר ואנחנו יודעים שכל מספר אפשר שיתוסף'

והרביעי מאלו הדברים החמשה הוא שידועת השם ית' בדברים העתידיים להתחדש לא תחייב שיהיה הדבר היודע מהויב אבל ישאר סודרו אפשר ואכ"י חויב לו שיאמר זה לפי שאין אפשר לו לבטל טבע האפשר כי העיון והתורה יחייבו שיהיו ככאן דברים אפשריים' ובהיות

הענין כן הנה יחויב שכאשר הונח שהשם ית' יתברך יודע הדברים העתידיים להתחדש שיהיה סודר הדבר ההוא המגיע לפי ידיעת השם יתברך' שיגיע ולא יגיע מה שידע השם יתברך שיגיע שאם היה מגיע בלי ספק מה שידע השם יתברך שיגיע לא יהיה סודרו אפשר כלל ויבטל טבע האפשר והוא מה שברח הרב זל מכוני' וזה ענין בלתי אפשר שיצויר בידיעתנו וזה שאם רצה הרב המורה דל שהשם יתברך ידע שהחלק מחלקי האפשר שידע שיגיע שאפשר שלא יגיע ושכך אפשר שיגיע סודרו והוא מה שראוי שיחשב שייצא אותו הנה כסודר זה לא יקרא אצלנו ידיעה אבל יקרא מחשבה וזה מבו' כנפשו וזה שאנחנו נאמר כאשר נאמר יקרא מחשבה וזה מבו' אחד מיוחד מחלקי האפשר הוא בלתי אפשר אצלנו שלא יגיע ואם היינו משערים שהוא אפשר שלא יגיע הנה נקרא זה הענין מחשבה לא ידיעה רצוני שאנחנו נאמר אז שכבר נחשב שורה החלק יגיע ולא נאמר שכבר ידענו שורה החלק יגיע ואם לא יגיע מה שחשבנו שיגיע הנה תהיה זאת המחשב אצלנו טעות ולא ידיעה וזה מבו' כנפשו' ואם רצה הרב המורה דל שהשם יתברך ידע מבו' או זה חלק מחלקי האפשר יגיע ולא ידע שהוא אפשר שלא יגיע ואלא שהענין הוא כן בעצמו רצוני שהענין ההו' אפשר שלא יגיע ושכבר אפשר שיגיע סודרו הנה כמו זה הענין לא יקרא אצלנו ידיעה אבל יקרא טעות ר' כאשר יגיע סודר מה ששפטנו שיגיע וזה מבו' כנפשו ובהיו' הענין כן הוא מבו' שכבר תהיה לפי זה השרש ידיעה אצל השם יתברך מה שהוא אצלנו דבר מקביל לידיעה כי הטעות הוא מקביל לידיעה והחשבה מקבלת באופן מה לידיעה ולזה שפט הרב זל שכזה הענין תתחלף גם כן ידיעת השם יתברך לידיעתנו וזה ההבדל אפשר שיהיה בין שתי הידיעות' לפי דעת הרב זל מפני שהידיעה אצלנו נאמרת בו ית' ובנו בשתוף גמור' לאומר שישאר הרב זל ידע בזה שהשם יתברך לא ישפט בידיעתו איזוה חלקי מחלקי האפשר יגיע כי הוא היה רואה שהשם ית' ידע החלק המגיע על יחוד וביחוד וזה מבו' בלשוננו בזכרו זה ההבדל ואם היה שנודה זה הוא מבו' שזה ג' בלתי מצויר בידיעתנו' כי אנחנו לא נקרא כמו זה ידיעה אבל נקראוהו סבוכה ובלבול וזה שאנחנו נאמר שאנחנו נבוכים ובלתי משערים אם יגיע זה החלק מחלקי האפשר או זה וכל מה שיהיה חלקי האפשר יותר רבים המספר תהיה המבוכה יותר חזקה והנה המבוכה והבלבול הוא דבר מקביל לידיעה וכל שכן כאשר הונחה בזה האופן וזה כי הרב המתחדש יצאו לו מחלקי הסודר קודם מציאותו אלף שנה חלקים כמעט שאין תכלית למספרם וזה כי כאשר הונח כל אחד מהמקרים האמצעיים אפשר שיהיה ואפשר שלא יהיה ואם לא יהיה אפשר שיהיה כך או לא יהיה כך הנה כאשר תנהיג הענין על זה האופן יתאמר שלמקרו האחרון המתחדש באמצעות שאר המקרים האלו אם יהיה שיגיעו יהיה מחלקי הסודר בלתי תכלית וכמו זה הענין יקרא אצלנו תכלית המבוכה והבלבול ר' לשיהיה נכון' אם יהיה כך או יהיה כך או יהיו כך בחלקים בלתי בעלי תכלית כי המבוכה והספק יהי יותר מעט שיגיעו חלקי הסודר יותר מעט המספר ולזה היתה התשוב' היותר מיוחדת הדבר מזולתו וזה שלמות ההודעה ואע"פ שלא תיחדהו בשלמות כאלו האמר שהאומר בספינה שהוא ג' עם מעין נעשה במלאכ' בעל תוך בלתי מכו' הנה

הנה כל אחד מאלו היחודים הוסיף בידיעה לפי שהוא הסיור המבוכה מכל מה שנכלל ביחוד הקודם לו שלא נכלל בו ואף ע"פ שאין אחד מהם מייחד הספיקה מזולתה בשלמות.

והחמישי מאלו הדברים החמשה הוא שיריעת השם ית' לא שתתנה בהתחדש המתחדש מאלו הדברים אשר יתנה לו בהם ידיעה טרם כוונם ואף ע"פ שכבר נשתנה הדבר שנתלית בו הידיעה שהוא היה תחלה אפשרי ואחריו כן נמצא כפעל וכבר יחוייב לו שיאמין זה לפי שיריעת השם הוא עצמותו כמו שהתבאר במקומותיו במרה שאין ספק בו ולפי שעצמותו לא ישתנה חייב שיהיה מדעו בלתי משתנה.

וכאשר נתכונן בזה הענין נמצא שיחבאר שא"א שיצויר זה כמה שאצל שכלנו והכמתנו וזה שכבר קדם לרב המורה ז"ל שהשם יתברך יודע שזה הדבר אשר יתחדש יהיה נעדר בזמן הפלוני ואחר ימצא בזמן הפלוני יעדר בזמן הפלוני וכן הענין בדבר דבר מהדברים המתחדשים בעולם וכאשר יתחדש המתחדש לא נוספה שם ידיעה ולא התחדש מה שלא היה ידוע אצלו אבל התחדש מה שהיה ידוע מקודם שהתחדש על מה שהוא נמצא עליו ובהיורר הענין כן הוא מבואר שהשם יתברך יודע לפי זאת ההנחה כל מה שיתחדש וכל מה שהתחדש וזה גם כן מחוייב להאמין לכל מי שיברח משייחס לשם יתברך סכלות כאלו הדברים. וזה כי הסכלות במרה שהתחדש הוא סכלות יותר וחסרון מהסכלות במרה שיתחדש וזה מבואר בנפשו ובהיורר הענין כן הנה לא ימנע מחלוקה אם שידע שכבר התחדש החלק מחלקי האפשר אשר הירר ידוע לו שיתחדש או שידע שכבר התחדש החלק המגיע מחלקי האפשר ואע"פ שהוא זולת החלק אשר היה ידוע לו שיתחדש קודם חדוש זה החלק המגיע ואם אמרנו שידע שכבר התחדש חלק מחלקי האפשר אשר היה ידוע לו שיתחדש הנה יתחייב מזה שתהיה ידיעתו בהרבה מאלו הדברים מכת שיקרא אצלנו טעות לא ידיעה וזה כי מפני שהחלק אשר ידע שיגיע אפשר שלא יגיע הנה כבר יראה בהרבה מאלו הדברים שלא יגיע החלק אשר ידע השם יתברך שיגיע וכי שכבר הגיע מה שלא הגיע הנה הוא טועה בלי ספק. ואם אמרנו שהוא יודע שהתחדש החלק מחלקי האפשר אשר יצא לפעל ואע"פ שהוא זולת החלק אשר היה ידוע לו שיתחדש קודם זאת זה החלק לפעל הנה יהיה זה כלי ספק התחדשות ידיעה ושנוי בהק ידיעת השם יתברך. וזה מה שברח ממנו הרב המורה ז"ל בזה השרש אשר השרישו בידיעת השם יתברך. ואין

לאומר שיאמר שהחלק אשר ידע השם יתברך שיגיע מקדם חדוש המתחדש הוא בלי ספק החלק אשר הגיע לפי שאם הונה הענין כן יהיו כל הדברים מחוייבים ולא יחירו ככאן דבר אפשרי כלל וזהו השקר אשר ברה ממנו הרב המורה ז"ל ולזה גזר שסותר מה שידע השם יתברך שיגיע הוא אפשר שיגיע. **ובהיות** הענין כן הוא מבואר שלא יצויר זה הענין אצלנו בשום פנים כי כמו זאת הידיעה עם שיקרא אצלנו טעות או יהיה בה חדוש ושנוי לא שתהיה בלתי משתנה ובדתי מתחדש כמו שהושרש וזה דבר בלתי מצויר כלל במה שאצלנו מהידיעה לפי שכמו זה הענין אשר נקרא בשם ית' ידיעה בלתי משתנה יקרא אצלנו טעות או ידיעה מתחדש ומשתנה וכל אחד מאלו מקביל לידיעה הבלתי משתנה כי הטעות הוא מקביל אצלנו לידיעה והידיעה המתחדשת והמשתנה היא אצלנו מקבלת לידיעה הבלתי מתחדשת והבלתי משתנה ולהיות זה הענין בלתי אפשרי שיצויר במה שאצלנו גזר הרב המורה ז"ל שבאר הענין תתחלק ל' ב ידיעת השם יתברך לידיעתו וזה אפשר אצלו לפי שהידיעה נאמרה בשם יתברך ובנו בשתוף גמור ויראה הרב המורה ז"ל שלגובה סדרגת ידיעת השם יתברך לא נוכל להשיג אך ידע ובאזה אופן וכי היותנו משתדל לרעת זה אין הוא כאלו השתדלותינו שנהירר אנתנה הוא והשגרתו הינתנו ולזאת הסבה יתחדשו לנו הרחוקות עצמותו בחקרנו בזאת הידיעה אשר ידע השם יתברך הדברים אך הם כי טבע זאת הידיעה יחייב שתהיה בלתי מצוירת לנו ובלתי מושגת :

הפרק השלישי וראוי שנחקור אם מה שזכר הרב המורה ז"ל לסלק מעליו כל אלו הטענות אשר אפשר שיטענו הפלוסופים החולקים עמו הוא מספיק קודם שנחקור באלו הטענות אשר זכרנום לקיים דעתם אם הם צודקות אם לא ואם יחוייב מהם מה שחייבו אותם היה שתהיינה צודקות וזה אם היה המספיק מה שטען הרב ז"ל לסלק מעליו אלו הטענות הנה לא נצטרך אל שנחקור בהם באופן אחר. **ונאמר** שהדרך בזאת הידיעה היא שנחקור תחלה אם הוא אפשר שיגיע השתוף אשר בין ידיעתנו לידיעתו יתברך או שיהיה ביניהם זה האופן וזה ההבדל אשר זכר הרב ז"ל ל' שתהיה ידיעת השם יתברך דבר מקביל לידיעתו עד שיהיה מה שאצלנו מחשבה או טעות או מבוכה ידיעה בשם יתברך או יהיה השתוף בהם בצד לא יתכן בו שיהיה ביניהם כמו זה ההבדל. **ונאמר** שכבר ידמה שלא יצא משרשים עיוניים לרב

המורה ז"ל זה הדעת אשר לו בידיעת השם יתברך כי היה הענין מרחק זה כמו שאבאר אבל ידמה שלהציתו התורה בזה הענין לתן רב ואולם אם יחוייב זה הדעת מצד התורה הנה ממה שנחקור עליו אחר השלישנו זכרנו החקירה לפי מרה שיגוררה על העיון. **ואולם** שהעיון ירחיק מה שהנתיח הרב המורה ז"ל בידיעת השם יתברך הנה זה יתבאר ממה שאמר זה שכבר ידומה שתהיה ידיעתו יתברך משותפת עם ידיעתנו בקודם ואחורו ל' שיש הידיעה נאמר בשם יתברך בקודם ובזולתו באחור. וזה כי ידיעתו היא לו מעצמותו וידיעת זולתו היא עוללה מידיעתו ומה שזה דרכו הנה השם נאמר בו בקודם ובשאר הענינים אשר יאמר עליהם באחור. ובקראוי שיטען הענין בשם הנמצא והאחד והעצם ושאר השמות הנהיגים מנהגם שהם נאמרים בשם יתברך בקודם ובזולתו באחור וזה כי מצאתו ואחוריו ועצמותו ומה שהוא בזה התאר הנה השם נאמר בו בקודם ובשאר הדברים אשר הם אותם בעצמות בתאר שיהיו נקראים בזה השם יאמר בהם השם באחור וזה כלו מבואר למעיין בזה הספר ויתבאר בשלמות במאמר החמישי מזה הספר ובהיות הענין כן הנה ידמה שלא יהיה החלוק בין ידיעת השם יתברך לידיעתו אלא שיריעת השם יתברך היא יותר לצד השלמות מידיעתו כי זהו ענין השמות הנקראי' בקודם ובאחור ואם היה הענין כמו שהנחנו והיה מן המבואר שהידיעה היותר שלימה היא יותר אמיתית בהגבלה וכבירור הנה ידמה שיתחייב מזה שהיה ידיעת השם יתברך יותר אמיתית בהגבלה וכבירור ולזה לא יתכן שיקרא ידיעה אצלו מה שיקרא אצלנו מחשבה או טעות או מבוכה.

וכבר יתבאר באופן אחר מצד העיון שיריעת השם יתברך בלתי מתחלפת לידיעתו זה האופן מהחלוק אשר שם הרב ז"ל וזה כי הוא מבואר שאנחנו דורכי בעניני' אשר נחייבם בשי' מהענינים אשר אצלנו כאלו תאמר שאנחנו הייבנו בשי' שהוא יודע מפני מה שנמצא בנו מהידיעה. והם של שאנחנו מפני מה שהשגנו מהידיעה הנמצאת בשכלנו ש שהיא שלמות לשכל אי אפשר לו מזולתה ובמה שהוא שכל בפועל יתברך שהוא יודע מצד מה שהתבאר לנו ממה שהוא שכל בפועל בלי ספק. **ומן** המבואר בנפשו שנסווא אחד בשחוייב לדרב מה מפני מצאותו לדרב אחר הוא בלתי נאמר בשני הדברים בשתוף השם נגזר מה הדברים המשותפים שתוף גמור לא יפול ביניהם הקש' והמשל שכמו שלא יתכן שיאמר שהאדם הוא משכיל מפני שהנשם הוא מתרבק כן לא יתכן זרה אם הנחנו ששם אחד לשכל ולמתדבק יהיה נאמר עליהם בשתוף גמור וזה מבואר בנפשו :

ובהיות הענין כן הנה הוא מבואר שאין הידיעה נאמרת בשם יתברך ובנו בשתוף גמור ולפי שהוא בלתי אפשר גם כן שתאמר בו יתברך ובנו בהסכמה הנה ה' מבואר שלא ישאר אלא שתאמר עליו יתברך ועליו בקודם ואחור ובזה יתבאר זה בשאר הענינים הנאמרים עליו יתברך ועליו ולזה יתבאר שאין ההבדל בין ידיעת השם יתברך לידיעתו אלא שיריעת השם יתברך היא יותר לצד השלמות שעור נפלא ומה שזה דרכו מהידיעה הוא יותר אמיתי בהגבלה ובכרור. ובגבל הנה השתוף אשר בין ידיעתו יתברך וידיעתו הוא כמו אשתוף

השתוף אשר בין עצמותו ועצמות השכל הנקנה הנמצא בנו כי הידיעה היודעת הוא דבר אחד במספר כמו שקדם וכמו שעצמותו הוא יותר לצד השלמות מעצמות השכל הנקנה אשר בנו כן הענין בעצמו בידיעתו עם ידיעתו וכן יתבאר זה מצד העיון באופן אחר ר"ל שידועת השם יתב' בלתי מתחלפת לידיעתו זה האופן מהחלוף אשר זכרו הרב המורה ז"ל וזה שהענינים אשר נחקרו עליהם אם הם נמצאים לשם יתברך או הם נשללים ממנו הווא מבואר שאנחנו נשפט על הנשואים השם בכונה אחת בעינה כתיוב ובשלילה והמשל שנחקרו אם השם יתברך גשם או איננו גשם הוא מבואר ששם הגש' הוא מור' אצלנו הווא אחת באופן מה בשתי החלוקי' הלו' וזה שאם היה שם הגשם נאמר אצלנו בחלק השולל מאלו החלקים בשתוף גמור מה שיאמר עליו בחלק המחייב ללא היו אלו החלוקות ולקי הסותר אצל מחשבתנו וזה מבואר בנפשו והמשל שכמו שלא יאמר אחד הנה אתקור אם הכותל גשם או איננו מראה כן לא יאמר זה אם הניח שם אחד לגשם ולמראה בני לא יהינה כמו אן החלוקות חלקן הסותר ובהיות הענין כן והיה מבואר שהדברים הנמצאים בשגשגולם מהשם יתבר' לא יורה אצלנו הנשוא הווא בו יתב' ובנו בשתוף הגמור כן הענין במה שנחייבהו לו מן הדברים הנמצאים לנו והמשל שאנחנו נאמר בשם יתבר' שהוא בלתי מתנווע לפי שאם היה מתנווע היה גשם כי זה הוא דבר מחויב במתנווע במה שהוא מתנווע והווא מבואר ששם המתנווע בזאת הגדרה איננו נאמר עם המתנווע אשר יאמר במה שאצלנו בשתוף גמור שאם היה הענין כן לא היתה בכאן ראייה שיהיה השם ית' בלתי מתנווע כי המתנווע אשר חייב בו שיהיה גשם הווא המתנווע אשר יאמר במה שאצלנו אבל המתנווע הנאמר עמו בשתוף גמור לא יחויב בו שיהי' גשם ובהיות הענין כן הווא מבווא שהנשואים אשר נשללים מהשם יתברך אינן נאמרים בו יתבר' ובנו בשתוף גמור הווא מבווא שהנשואים אשר נחייבם לו ית' אינם נאמרים בו יתברך ובנו בשתוף גמור כי היו לו הנשואים לפי מחשבתנו תחלה בספק אם יחויבו לו יתבר' או ישוללו ממנו עד ששלמה החקירה לנו וזא חייבונם או שללונם ממנו ובכלל אם היו הדברים אשר נחייבם לו יתברך נאמרים בו יתברך ובנו בשתוף גמור לא יהיה כאן שם משמורת הדברים אשר אצלנו שיהיה יותר ראוי בשוללות השם יתברך מבחיוב ובחיוב בשוללות זה לא לאומר שיאמר דרך שם שהשם יתברך הווא גשם ולא ירצה כזה הגשם דבר בעל כשר אבל דבר הווא משותף שתוף גמור עם מה שנקראהו גשם וכן יאמר כי השם יתב' בלתי יודע לפי ששם הידיעה לא יורה אצלו כזה המאמר על מה שיוורה עליו במה שנקראהו ידיעה וזאן לאומר שיאמר כי אנחנו אמנם לשולל ממנו הגשמות להיות חסרון לנו ונחייב הידיעה להיותה שלמות וזה כי אין שם הגשמות חסרון והווא אשר נשללהו ממנו אבל ענינו והראייה שאם היינו מודים בשם הגשמות על מה שיוורה עליו שם הידיעה ובשם הידיעה על מה שיוורה עליו שם הגשמות היה הגשמות שלמות לנו והידיעה חסרון ועוד שאנחנו לא נחייב לשם יתברך דבר ולא נשללהו ממנו לא כשנחקר תחלה אם מציאות הדבר הווא ראוי לו יתבר' או בלתי ראוי ולא נשים חקירתנו בזה אם הווא שלמות לנו או בלתי שלמות לנו ובהיות הענין כן הווא מבואר שהעיון ירחיק שיהיה שם הידיעה נאמר בו יתברך ובנו בשתוף גמור וכן יתבאר באופן אחר שהעיון ירחיק מה שהנחה הרב המורה ז"ל מענין ידיעת השם יתברך וזה כי אנחנו ואם הודינו שתהיה ידיעת השם יתברך משותפת עם ידיעתנו שתוף גמור הנה לא יתכן שיתקבצו בזאת הידיעה המפצית ר"ל שתהיה בלתי מתחלפת ובלתי משתנה עם היותה מתחדשת ומשתנה וכבר קבל הרב המורה ז"ל בואת הדברים אלו הדברים המקבילים כמו שבארנו ובמה שהשרישו בואת הידיעה ועוד שהווא ברח שייחוס אל השם יתברך שם הסבלות ואמ' מפני זה שהווא יודע כל הדבר והשאר לו ענינו כמו שהתבאר ממה שהשרישו בידיעת השם יתברך ר"ל מפני שאזר הידיעה תקרא אצלנו סבלות לא ידיעה אלא שהתורה לחצה הרב ז"ל ושיאמין כמו זאת האמונה בידיעת השם יתב' כמו שזכרנו ובראותו שהעיון

וחלוק על זאת האמונה מחלוקת רב מאד אמר מה שאמ' בידיעת השם יתב' לסלק מעליו כל המענו ההם ולקיים מה שתחייבהו התורה אצלו וכבר נחקרו בזה בנה אחר השליטנו העיון בואת החקירה והנה יש באופן מה פנים מההראות לפה שאמר הרב המורה ז"ל שהידיעה נאמרת בשם יתברך ובנו בשתוף גמור וזה שכבר התבאר שאין יחס לשם יתברך עם דבר מהדברים הנמצאים ולזה לא יתכן שיאמר עליו דבר מהדברים כנבראיו אם לא בשתוף גמור ואינו ראוי נ"כ שיתואר הש' ית' בשום תואר להיות כל תאר מחייב רבו והווא ענין התאר ונושא התאר ולזה גם כן הווא מבואר שכאשר יתואר בשם איזה תאר שיהי' התאר הווא נאמר בשתוף גמור בו ית' ובנו כי הווא מורה בו ית' על ענין הווא בעינו עצמות הסתואר וכבר האריך הרב המורה ז"ל בבאור זה בספרו הנכבד מורה הנבוכים וזאן שואת המענה ידמה שתחייב שיהיו התארים הנאמרים בו ית' ובנו נאמרים בשתוף גמור והמענות הקודמות מעטננו בזה יחייבו שלא יהיו אלו התארים נאמרים בשתוף גמור הנר' אך הווא הענין מי יתן וראע ונאמר שכבר יראה עם ההתבוננות המבואר שבכאן בשי' יתברך ובזולתו בקודם וכאחור ואינם כחייבים לו רבו וזה שאין כל מאמר אשר יאמר על הדבר מדרך מה הווא מחייב לו רבו אבל אמנם יחייב לו רבו אם היה החלק האחד במדרגת הנושא במציאות לחלק השני ואם לא היה לו נושא במציאות אף על פי שהווא נושא במאמר הנה אינו מחייב לו רבו והמשל כאשר נאמר באדמימות הרמז אלי ושהווא מראה אדום הנה לא יהוייב מפני זה שיהיה האדמימות מורכב מהמראה והאודם כי אין המראה דבר נמצ' נושא לאודם אבל הווא נוש' במאמר לבד וכן יהיה הענין אם הגיעו היהודים מה שהגיעו כלו המאמר שהווא מראה מסוצע בין השחר' והלובן יותר נושא ל' השחר' מהלובן הנה לא יורו כלם כי אם על דבר אחר פשוט והיות ההתרבות בתנאים וביחודים לכאן איזה מהמראים הפשוטים הווא זה המראה וכך הענין בעצמו בדבר' אשר אין להם נושא ר"ל שהמאמר הנאמר עליהם לא יורה על רבו בהם והמשל שאם אמרנו בשכל אשר יגיע לגלגל השכל דרך משל שהווא השכל המשיג הנימוס הפלוני אשר ממנו סודרו תנועת הגלגל הווא הנה לא יורה זה המאמר על רבו כי אין שם שכל נושא כי אם כמאמר לבד לא כמציא' ואע"פ שהשכל יאמר על זולתו מהשכלי הנפרדים הנה אין הענין כזה שהיו מסכימים בנושא ויהיו פתחלים בהכדלים אבל נאמר איהו הווא מהפשוטים אשר כלל אותם זה השכל כמאמר חזר שאלו השכלים הם בעצמותם מתחלפי' קצתם מקצת מזולת שיסכימו קצת לקצת בדבר שאם היה הענין כן היו מורכבים לא פשוטים והנה אופן התחלף ל' השכלים הווא אופן התחלף מושגהם בעינו ובהיות הענין כן הווא מבואר שכאשר יתואר השם יתברך באיזה תאר שיהיה או בתארים רבים הנר' אין אלו התארים מחייבים לו רבו כי אין לו נושא ולזה לא יורו כל אלו התארים בו כי אם דבר פשוט וכבר יתאמת שהתארים הנאמרים בשם יתברך נאמרים בו בקודם ובשאר הנמצאים כאחור עם הודאתינו שאין יחס בין השם יתברך ובין נבראיו וזה כי כש ימצא מה שמות הנאמרים בקודם ובאחור מה שמנהגם זה הפנהג' והמשל ששם הנמצא נאמר על העצם בקודם ועל הפקרים כאחור ככן שהתבאר במה שאחר הטבע והווא מבווא שאין יחס בין העצם והפקרים וראוי שתדע שבכאן תאר' אי אפשר מזולת שיתואר השם יתברך בהם כאלו תאמר שהווא עצם לא על ששם העצם יאמר בו ובזולתו בהסכמה אבל יאמר בקודם ובאחור כי הדבר אשר שם כל הדברים המתוארים בתאר מר' באופן שיתואר בתאר הווא מפני מה שקנו ממנו בעצמות וראשונה הנה הווא יתבר' ראוי שיהיה נקרא בשם הווא והנה השם יתב' הווא אשר שם כל הדבר' השאר בתאר שיהיו עצמים כי הווא אשר הקנו עצמותם הנה הווא יותר ראוי שיקרא עצם ועוד כי עצמותו הווא נמצא מעצמו וכל שאר הנמצאים מזולתם ומה שהווא נמצא ועומד מעצמותו הווא יותר ראוי שיקרא עצם ממה שהווא נמצא ועומד מזולתם ובהו האופן יתבאר שהשם יתברך יותר ראוי שיקרא נמצא ואחד מכל דבר וכבר בארנו כבארנו לפה

מלחמות השם

שאחר הטבע טופ מה שטען על זה אכן מינ' להרחיק שיתואר
השם יתברך באלו התארים וכבר הכניחה התורה על ששני לו
התארים מורים יותר על עצמותו מכל דבר ולזה יחדתהו בשם
בן ארבע אותיות אשר יורה על ההיות והמציאות ובשם האחד
וזה מכובד באמרו שם ישראל ה' אלהי' אתך' **וכבר**
התבאר זה ג' כ בענין שם ששאל משה רבינו ע' ה
נאמרו ליהוה שם מורה על ההיות והמציאות' וכוה יתבאר
אהיה ששה שם מורה על ההיות והמציאות' וכוה יתבאר
שאי אפשר מזולת שיתואר השם יתברך בשחוא שכל חי פשיג
ומטיב ויכול ורוצה ושהוא יותר ראוי באלו השמות מזולתו חת
מבואר בפעם עיון למעיין בזה הספר עם מה שקדם מהדברים
בוה הענין ויתבאר עוד באופן שלם בנ' בה במאמר החמשי מזה
הספר אלא שאין המכוון מלו השמות הרבים כי אם דבר אחד
פשוט בתכלית הפשימות כמו שבארנו והנה רווחק לו החארם
והדומה להם כשנאמרו עליו יתברך מסדרנתם בשנאמרו על זולתו
הוא כרוחק מדרנתו יתברך מסדרנתם בעצם השלמור והכבוד
ל' להם שחוא בשם יתברך באופן יותר שלם מהאופן אשר
נאמרים בזולתו ואחר שהתיישב זה כלו הוא מבואר מצד העיון
שהידיעה האמר בשם יתברך ובזולתו בקדימה ובאחר ל' לא
בשחוף גמור ושהעיון ירחיק מר' שהשרישו הרב הסודר ל'
בידיעת השם יתברך לסלק מעליו טענת הפלוסופים'

הפרק הרביעי

ואחר שכבר התבאר שהעיון ירחיק מה
שהניחו הרב הסודר ל' לסלק מעליו
טענות הפלוסופים והיה מהמבוא שהוא ראוי שיהיה מחלוקת
עמהם בסלוק טענותיהם מצד העיון לא מצד התורה לבר הנה
ראוי שנתקור' אנתנו בטענות הפלוסופים אשר חייבו מהם שהש'
יתברך בלתי יודע דבר מאלו הדברים האפשריים הפרטיים אם
הם צודקות אם לא ואם יחוייב מהם מה שחייבו אותו אם היה
שתהינה צודקות או לא יחוייב זה מהם' והנה קודם שנחקור
בטענותיהם ראינו להשלים החקירה בידיעת השם יתברך כפי
קצורנו כי בזה האופן יהיה מה שאומר על טענת הפלוסופים
יותר שלם ויותר מוכן למעיין בדברינו' **ונאמר** שכבר
יראה שהשם יתברך יודע אלו הדברים הפרטיים'
טפניס' מהם כי מפני שהוא מבואר שהשם יתברך פועל
כל מה שיתחדש בזה העולם השפל מעצמים
ומקרים ושהשכל הפועל והגורמים השמימיים הם לו במדרגת
הכלי וזה כי משפע השופע עליהם מהשם יתברך יושפעו מהם
אלו הענינים כלם והייר' מבואר מענין הכלי כמה שהוא כלי
בלתי מתנועע לעשות מה שהוא לו כלי' כי אם בידיעת האופן
הנר' הוא מבואר שכבר יראה מזה שהשם יתברך יודע אלו
הענינים כלם **ומהם** כי מפני שהיה מחוייב בשם יתברך
במדרגה אשר לו מהמציאו והיה
שיודע עצמותו
עצמותו באופן שכבר ישפעו ממנו כל הנמצאו' בהדרגה הנה
יחוייב שיהיה השם יתברך יודע כל הנמצאות השופעות מאתו
שאם לא היה יודע אותם היתה ידיעתו בעצמותו ידיעה חסרה
וזה שהוא לא ידע מה שאפשר שיושפע ממנו לפי מה שהוא
בו מן המציאות ובהיות הענין כן והיה מן המבואר כי כל מר'
שיתחדש מהעצמים והמקרים שופע ממנו הוא מבואר שהוא
ידע כל מה שיתחדש מעצמים ומקרים ולזה הוא מחוייב שיהיה
השם יתברך יודע כל אלו הפרטיים כלם' **ומהם** שכבר
התבאר כמה שקדם שלשכל הפועל ידע'
הענינים המתחדשים בזה העולם השפל באופן מה ובהיות
הענין כן והיה השם יתברך הפועל והצורה והתכלית לשאר
השכלים הנפרדי' כמו שהתבאר כמה שאחר הטבע הנה יחוייב
שתמצאו לו ידיעות שאר השכלים לפי שהידיעה והן הולכות
מהלך התיילי מידיעת השם יתברך' כמו שראוי למי שידע צורת
הבית שידע צורת הלבנים והקורות אשר ידעו אותן בעלי אלו
המלאכות המשרות' למלאכת בניין הבית לא שבעל המלאכה
הראשית ידע אותן באופן יותר שלם והוא הצד אשר הם בו
חלק מהבית כמו שזכרנו כמה שקדם והצורה הענין כן והיה
מבואר שאלו הידיעות אשר לשכל הפועל באלו הדברים כמו
שהתבאר כמה שאין ספק בו הם אצל השם ית' באופן ית' שלם
וזה ג' כמה שראת ממנו שהשם ית' יודע לו הדבר הפרטיים

וכאשר התיישב זה רצוני שאלו הטענות יקיימו שהשם
ית' יודע לו הדברים הפרטיים והטענות הקודמות
לפלוסופים יכמלו ידיעתו אותם הנה לא יאמר אלא שידעם
בצד ולא ידעם בצד ומה הם אלו השני צדדים מי יתן ואדע'
ונאמר שכבר התבאר כמה שקדם שאלו העניני האפשריים
הם מוגבלים ומסודרים מצד ואפשריים מצד אחד
וכהיות הענין כן הוא מבואר כי הצד אשר ידעם בו הוא הצד
אשר הם מסודרים ומוגבלים כמו הענין בשכל הפועל לפי מה
שהתבאר כי מזה הצד אפשר שתפול בהם הידיעה והצד אשר
לא ידעם הוא הצד אשר הם בו בלתי מסודרי' והוא הצד אשר
הם בו אפשריים כי מזה הצד אי אפשר שתפול ידיעה בהם
ואולם ידע מזה הענין שהם אפשריים שלא יגיעו מצד הכחיה
אשר שם אותם באדם השם יתברך להשלים מר' שחמר מן
השטירה מפאר הגורמים השמימיים כמו שהתבאר במאמר
הקודם ולא ידע איזה מסני חלקי האפשר הוא יגיע בצד שהם
אפשריים שאם היה הענין כן לא היה בכאן אפשרי כלל ואין
העדר ידיעתו יתברך איזה פשני חלקי האפשר יגיע כמה שהוא
אפשר לחסרון חקוי הידיעה השלמה בדבר הלא כשיודע
הדבר לפי מה שהוא עליו וכאשר הושג על זולת מה שהוא
עליו הנה זה טעות לא ידיעה ובהיות הענין כן הנה הוא יודע
באופן היודע שלם שאפשר אלו הדברים כלם וזה כי הוא ידעם
מצד שהם מסודרים בדרך כיוור והגבלה וידע עם זה מה שהם
בו מן האפשרות מצד הכחיה לפי מה שהם עליו מהאפשרות
ולזה יצוה השם יתברך על יד נביאיו באנשים אשר הם נבונים
לכא עליהם רע שייטיבו דרכיהם בדרך שינצלו כמו צדקיהו
להשלים עם סלך בכל וזה מסה שיורה שמה שידע חסם ית'
שהעתידות הוא דבר יודע לו שהוא בלתי מחוייב שיגיע ואולם
ידעהו מהצד אשר הוא בו מסודר עם ידיעתו שהו' אפשר שלא
יגיע מהצד אשר הוא בו אפשר' **והנה** יתברך יודע
הטענו' אשר זכרנו לקיים שהשם יתברך יודע
אלו הדברים איך לא קיים מהם שידע יותר מזה השעור
וששהטענות אשר זכרו הפלוסופים לבטל ידיעת השם יתברך
הדברים לא נתבטל בהם בטול אמתי זה האופן שהידיעה אשר
היכונה לשם יתברך' **ואולם** שלא יחוייב מהטענות
אשר זכרנו שידע השם יתברך יותר מזה השעור
הוא מבואר' **וזה** שהטענה הראשונה קיימה שהשם
יתברך יודע אלו הדברים לפי שהשכל הפועל
והגורמים השמימיים הם כלי לו לעשור' אלו הפעולות והוא
מבואר שמזאת הטענה לא יחוייב אלא בשידע הסודרים אשר
בהם יושפעו אלו הפעולות וזה כי הנבדל כמה שהוא נבדל
יפעל בכל מי שהוא מוכן לקבל פעולתו מזולת שתחיר לו
השנה בחלקי חלקי כמה שהוא זה החלקי ובוה האופן יהיה
השכל הפועל פועל אלו הדברים כלם כמו שהתבאר בפר'
שקדם' ואולם היה צורך בפועל הכפל גשם שלא יפעל כמה
שהוא בעל גשם דבר באומנות אם לא כשהיה לו השנה בזה
הפרטי הסתפעל ולזה היו הפעולות המלאכותיות באמצעות
השכל והדמיון כמו שזכרנו בספ' הנפש' והיה זה כן לפי שהוא
יצטרך שיקרב אל מר' שיעשהו כי הירח המתפעל לא יקבל
רצונו אם לא כשפוגש בו ואז יחוייבו על התכונה אשר ידעה'
ואולם החומר מקבל רצוני פועל הנבדל בקלו' גדול ולא יצטרך
בפועל הנבדל שישנו הפרטי אשר יעשהו במר' שהוא פרטי
וכבר נעמוד על קלות קבל החומר רצוני הצור' כשנעמוד על
תנועת האדם המשוערות לפי ציוור והשכל שהאדם כאשר
רצ' לשורר שיר מה מצוייר כפשו יתנועע חכפ' מהציוור והוא
אלו התנועות הנפלאות עד שתלאר' המלאכה בכלי הזמר
להמציא בכמו אלו התנועות וזכרנו שנתנועעו אצלבעור' יד בעל
הזמר בהנעת כלי הזמר מהציוור אשר שנתנועעו בקלות רב מזולת
שיתנועע בתנועה יתברך ראוי שתעשהו' וכן הענין בדבור
כי האדם יבטא וידבר באותיות אשר יצרה בקלור' מזולת
שיתנועע בכטאו את ואת איך יגיע כלי הדבור בדרך שינוסאן
באות אות מהם כראוי' ובהיות הענין כן הוא מבואר
שכבר יתכן בשם ית' שיהיה פועל אלו הדברים מזולת אשר
ישנים בצד אשר הם בו פרטיים ואמנם ישנים באופן יודע שלם
הטענה השנית קיימה שיהיה השם יתברך יודע
ואולם אלו

מה שנאמר בה שאם היה השם יתברך משיג אלו הדברים היה עצמותו מתחלק על איתור חסר ועל היות שלם הוא דבר בלתי צודק וזה שהשכל הפועל הוא אחד פשוט וכן השכל הנקנה עם היות זה האופן כהרבוני במושגיהם והנה יתבאר זה הענין באור שלם במאמר החמישי כמה הספר בנורת השם

ואולם הטענה החמישית והיא אשר נאמר בה שהדברים הפרטיים אין להם מנע בלתי ולזה לא יתכן שיקופם בידע הוא כבואר שלא יחויב מנע בלתי מה שהנחנו ל ידיע מהשם יתברך באין הצדדים וזה שהסודריל המושכלים אשר לאלו הדברים אינם לאין תכלית אבל הם מוספרי בהכרח ומה הצד לא תמנע הידיעה בהם ואולם מה שיחויב מזאת הטענה הוא שלא תפול בהם ידיעה מהצד אשר הם בו פרטיים והוא הצד אשר הם בו בלתי בעלי תכלית **ואולם** הטענה השישית והיא אשר נאמר בה שאי

אפשר שידע השם יתברך אלו הדברים המתחדשים שאם היה אפשר זה הנה אם שידעם טרם כבוא או שידעם עם כבוא לבד ואם ידעם טרם כבוא הנה ידועתו נתלית בהעדור ולא ימנע ג' כ אם היה הענין כן או שידעם לפי מה שהם עליו בטבעם מהאפשר ויהיה כוונה מה שידע שיגיע מאלו הדברים או שידע בשלמות איתור חלקי הסותר יגיע ולא יאשר סותרו אפשר ואם הנחנו שידעם לפי מה שהם עליו בטבעם מהאפשרות הנה יחויב בזאת הידיעה אשר לו באלו הענינים טרם כבוא שתשתנה עם כבא כי היו אפשריים שיגיעו ושרא יגיעו קודם חדושים ואחר החדושים הוסיף האפשר ולפי שהשכל שתעצב במה שידעו הנה יחויב מה שיהיה עצמות השם ית' בשנוי מתמיד וזה בתכלית הבלתי ואם הנחנו שידע השם ית' בשלמות החלק המניע משי חלקי האפשר הגד יסתיק טבע האפשר ואם הונחה לשם ידיעה באלו הדברים עם כבוא לבד הנה יהיה לו תמיד התחדשות ידיעה ויהיה עצמותו משהנה וכאשר היה זה כלו בטל חייבו מנעם שלא ידע השם יתברך אין הדברים כלל **הנה** נאמר שהוא כבואר שלא יחויב מציאת הטענה בטול מה שהנחנו בידיעת השם יתברך לאלו הדברים וזה שכאשר הנחנו שהשם יתברך יודע אלו הדברים אשר בכאן בצד אשר הם מסודרים יודע ג' טבע האפשרות אשר להם מצד הכחירה האנושית לא יחויב מזה אחד מהבטורים הנזכרים בזאת הטענה וזה שלא יחויב מזה שתהיה ידיעתו נתלית בהעדור כי אנתנו נניח ידיעתו באלו הדברים נסמכת אל סודר מושכל אשר כנפשו מאלו הדברים לא אל אלו הדברים המתחדשים ולא יחויב ג' כ מזה שתשתנה ידיעת השם יתברך בהתחדש מה שיחדש מאלו הדברים כי אנתנו לא נניח שתהיה ידיעתו נסמכת ל אלו העניני הפרטיים אבל אל הסודר המושכל אשר להם כנפשו וזה הסודר הוא תמיד כנפשו בענין אחד לא ישתנה ולא יחויב גם כן שישתלק טבע האפשר בהנחינו שהוא יודע איתור חלק מחלקי האפשר יגיע כי הו' אמנם שהנחנו יודע שזה החלק ראוי שיגיע מהצד שאלו הדברים הם בו מסודרים לא כמחלט מה הוא משער כשהוא אפשר לא יגיע מצד הכחירה והוא הצד אשר לאלו הדברים בו אפשריים **ואולם** הטענה השביעית והיא אשר נאמר בה

יודע אלו הדברים הפרטיים היה ראוי שיהיה מסדר אותם סודר ישר ורמיים וזר ההפך מרש שנמצאו בחוש מאלו הדברים הפרטיים רצוני שכבד נמצא בהם העול והעדר הסדר הרבה י **הנה** כאשר יתבאר שזה הסודר אשר לאלו הדברים האפשריים והאפשרות אשר הונח בהם הוא בתכלית היושר וטוב הסדר וטובטל זאת הטענה והנה זה הוא ממה שכארנו אותו בשלמות בבאורינו לספר איוב ויתבאר בנה במאמר הרביעי מזה הספר **ואולם** הטענה השמינית והיא אשר נאמר בה שאם

היה השם יתברך יודע אלו הדברים אשר בכאן היה מהויב מזה שיהיה אפשרי מה שהוא בלתי אפשרי וזה כי הכמה המתדבק כבר התבאר מענינו שכל מה שיתחלק ישאר בו אפשרות אל שיתחלק במה שהוא כשה ואם הונח השם יתברך יודע כל אלו הדברים הנה יחויב שידע כל החלוקות אשר אפשר שיתחלק עליהם זה הכמה המתדבק והוא אם כן הכמה המתדבק בעלי חלקים

אלו הדברים מצד ידיעתו עצמותו והוא ג' כ כבואר שלא יחויב מציאת הטענה אלא שידע הסודר המושכל אשר לאלו הדברים אשר ממנו יושפע מציאותם **ואולם** הטענה השלישית קיימה שיהיה השם יתברך יודע אלו הדברים לפי שלשכל הפועל ידיעה בהם והוא ג' כ כבואר שלא יחויב מציאת הטענה אלא שידע הסודר המושכל אשר לאלו הדברים בי הידיעה אשר לשכל הפועל באלו הדברי היא על זה האופן כמו שהתבאר בטה שקדם ואולם התחלף ידיעת השם יתברך בזה הסודר לידיעת השכל הפועל בו בשידעת השם ית' כו הסודר היא יותר לצד השלמו כמו שקדם והנה יתבאר זה באור יותר שלם מזה במאמר החמישי מזה הספר בנה **וכן** נאמר שלא חויב שידע השם יתברך באלו הדברים

ותר מזה השעור נמה שזכרנו שטען הרב המורה זל לקיים שהשם יתברך יודע אלו הדברים כלם **וזה** שהטענה הראשונה קיימה שיהיה השם יתברך יודע אלו הדברים להרחיק ממנו הסכלות **והוא** כבואר שכאשר ידע הדברי על האופן אשר בארנו לא יאשר לו סכלו כידיעתם אבל ידעם בשלמות לפי מה שהם עליו **ואולם** הטענה השנייה כבר זכרנו בזכרנו אותה שכבר יד' שיהויב מנעם שידע השם ית' אלו הדברים הסודר המושכל אשר ממנו יושפעו מציאותם לא יותר מזה השעור והוא מרש שהנחנו אותו בכאן בידיעת השם יתברך וכאשר התבאר זה הנה נבאר שלא יחויב מאחרת מהטענות אשר זכרנו לפלוסופים שלא ידע השם יתברך אלו הדברים על האופן שהנחנו **וזה** שהטענה הראשונה מאלו הטענות אשר זכרנו לפלוסופים והיא האומרת שהשם יתברך לא ישיג הדברים הפרטיים לפי שאין לו כח היולאני לא יחויב ממנה שיהיה השם יתברך בלתי יודע הסודר המושכל אשר לאלו הדברים מהצד אשר הם בו מסודרים ומובגלים אבל מרש שיחויב מנעם הוא שהשם יתברך בלתי יודע אותם בצד אשר הם בו פרטיים **ואולם** הטענה השנייה והיא אשר נאמר בה שהשם ית' לא יתכן שישיגו אלו הענינים הפרטיים לפי שהם זמניים **הוא** כבואר ג' כ שלא יחויב מנעם בטל מה שהנחנו בידיעת השם ית' באלו הדברים כי אנתנו לא הנחנוהו יודע אותם בצד אשר הם בו זמניים אבל הנחנוהו יודע הסודר המושכל אשר להם מהצד אשר הם מסודרים בו והנה הם בלתי זמניים מזה הצד

ואולם הטענה השלישית והיא אשר נאמר בה שאי אפשר שישיג השם יתברך מאלו הדברים לא מה שהם כוללים ולא מה שהם פרטיים לפי שאם היה אפשר זה היה הנכבד נשלם בפחות וזה כבואר הבלתי **הנה** כשחקרנו כה מצאנו שלא יחויב בזה ההקש התנאי הנמשך מהקודם וזה שלא יחויב מהנחתנו השם יתברך יודע הסודר המושכל אשר בדברים העצמיים והבקרים לאלו הדברים אשר בכאן שיהיה השם יתברך נשלם באלו הדברים וזה שהשם ית' לא קנה זאת הידיעה מאלו הדברים אשר בכאן אבל ידיעתו בהם היא נסמכת אל הסודר המושכל אשר להם כנפשו ולזה הוא כבואר שלא יושלם השם יתברך בזאת הידיעה בזולתו אבל זה הסודר המושכל אשר כנפשו השם יתברך הוא אשר הקנה אלו הדברים מציאותם ובהירות הענין כן הוא כבואר שאין לזאת הטענה צודקת **ואולם** הטענה הרביעית והיא אשר נאמר בה שאם הדברים יהיה עצמותו מתרבה ולזה חייבו שלא ידע השם ית' מאלו הדברים אשר בכאן לא כמרש שהם משותפים בו והם הדברים העצמיים להם ולא מה שהם בו פרטיים והם הדברים האפשריים **הנה** עם החקירה יתבאר שלא יחויב בה הנמשך מהקודם וזה שלא יחויב מהנחתנו שיהיה השם יתברך יודע אלו הדברים אשר בכאן שיהיה עצמותו מתרבה וזה שהסודרים אשר לאלו הדברים כלם הם מתאחדים ל' שלהם צד הם בו אחד כמו שזכרנו פעמים רבות במה שקדם ומה הצד ישנם השם יתברך לא מהצד אשר הם בו בלתי מתאחדים והוא הצד אשר הם בו פרטיים ורמזו אליהם כי מזה הצד לא יתכן שיושגו כי אם בכח היולאני וההשגרה אשר תהיה בזה האופן היא ג' כ השגה חסרה כי היא מדרג מה הוא אבל בדרך המקרה ולזה לא יתכן שתיתנום לשם יתבר' **ואולם**

אלקים בלתי אפשיים שיקבלו החלוק' ואם החלקי אשר בלתי
 איהם ידיעת הש'ית' אלו החלקי' שאם לא הונח הענין כן הית'
 ידיעה הש'ית' יתברך בזאת הידיעה הסרה הנה נאמר
 שהיא בלתי צודק וזה שאם הדיני שידע השם
 יתברך בגשם גשם דרך משל הטבע אשר לו בחלק הנר' יחויב
 מזה שתכלה החלוקה אבל ידע זאת החלוקה כפי מרה
 שבטבעה רצוני שהוא ידע שכל מה שיהלך אפשרי' א' שיהלך
 במה שהוא בעל כמה לא שידע תכלית החלוקה אשר אין לר'
 בטבעה תכלית כי כמו זאת שידע תקרא טעות ולא ידיעה'
 ועוד שאנחנו נאמר לפי מה שבארנו מענין ידיעת השם
 יתברך שהוא יודע הטבע הכולל אשר לכמה במרה
 שהוא כמה לקבל החלוקה תמיד אל מה שיהלך לא שידע זה
 בכל אחד מבעלי הכמות שאם היה הענין כן הנה תהי' ידיעתו
 בזה הענין ידיעה חסרה כי היא לא היתה מדרך מה הוא רצוני
 שאין זאת החלוקה לכל אחד מהפרטים אלא כמה שהוא כמה
 לא כמה שהוא טעין או נחשת דרך משל' אולם מה
 שבארנו קצת האחרונים בזאת הטענה שהכמה
 שורכב לחלקים בלתי מתחלקים מפני הוודאות שהם יתברך
 יודע זאת החלוקה אשר היא אפשרות לכמות בשלמות שאם
 היו החלקים ההם אפשיים שיהלוקו לא היתה ידיעת השם
 יתברך מקפת בכל החלקים שיהלך אליהם הבעל כמה'

הנה הוא גם כן מבואר הבטול וזה שלא יחויב מהודאתנו
 שיהיה השם יתברך יודע אלו הדברים כלם שידע כל
 החלוקות שאפשר שיהלך אליהם זה הבעל כמה כי היר' וזה
 המאמר מבואר הבטול ל' אמרנו כי החלוק' כי אנחנו שמנו
 בזה המאמר כללות למה שלא יוכלל כי מה שאין לו תכלית לא
 יוכלל ואסמך כיוצא שידע שכל מה שיהלך הבעל כמה
 ישאר בו אפשרות אל שיהלך במרה שהוא כמה ובוה האופן
 יהיה יודע זה האפשרות לפי מה שהוא בטבעו טהעדה תכלית
 לא שידע תכלית למה שאין לו תכלית בטבעו כי כמו זה יהיה
 טעות לא ידיעה והנה זר' הספק דומה אל הספק אשר זכר
 דפלוסוף בספר ההיות והוא אשר נאמר בו לבאר שהגשם היא
 מתחלק אל דברים מקבילים החלוק' שאם הונח הגשם מתחלק
 בכללותו לכל מה שאפשר שיהלך' אלו היה זה כזב אפשרי' לא
 בזב נטעם אבל כאשר הונח הענין כן הנה כבר נתחלק הגשם
 אל דברים בלתי מתחלקים שאם היו מתחלקים לא היה הגשם
 מתחלק אל כל כמה שאפשר שיהלך אליו כפי מרה שהונח
 וכיהית הענין כן הנה יחשב מזה שיהיה הגשם מתחלק אל
 בלתי מתחלק' ואין ראוי שנתיר זר' הספק כמו ההתר
 שהבין החכ' בן רשד מהפלוסוף בזה המקום כי היה
 ההתר הוא בלתי צודק עם שהספק נשאר עמו כמו שנבאר וזה
 שכבר נאמר שם בהתר זה הספק שלא יתולק החלק הגשם
 בכללותו אל בלתי תכלית שכל הפנים ואולם הוא אפשר מצד
 ובלתי אפשר מצד' ואשר הוא אצלנו אפשר הוא החלק בכח
 לא החלק בפעל אשר יהיה על כל הנקודות אשר בו יחד שאלו
 היה זה כן היה מחויב כהכרח שיהך הגשם אל דברים בלתי
 מתחלקים ולא יחויב כאשר היה מתחלק בכללות בכח על כל
 נקודה מהנקודות אשר בו לבלתי תכלית שיהיה מתחלק בפעל
 וזה שלא יחויב כאשר הית' כל נקוד' בגשם גשם שהי' מקבלת
 החלק א' גבול שיהיה שיהיה כמן מקבלות החלק יחד ושיהיה
 הגשם מתחלק עליהן יחד ואם היה מתחלק על כל אחת מהן
 על גדר שורה כצו שלא יחויב באדם כפינו אמרנו בו שהוא
 מקבל כל הנכסות שיהיה מקבל אותן יחד וזה שמה שיוצק
 על הדבר המפחד לא יחויב שיוצק עליו מורכב כפי מה שנאמר
 בספר ההטעמה והנה זאת ההטעמה היא מזה המקום ואולם
 היה אפשר שיהלך על הנקודות יחד אלו היתה נקודה פוגרת
 נקודה וכבר התבאר בששי מהשמע שלא תלוה נקוד' לנקודה
 ולזה מרה שיראה כי כאשר חלקנו הגדול על הנקודה שאי
 אפשר שיפול החלק על נקודה אחרת כמו שתהיה אפשר
 בנקודה אשר נפל עליה החלק וכאשר נפל עליה החלק
 בראשונה נתחבל האפשרות בהחלק כאשר פגרת הנקודות
 תלוה אליה הנה כאשר לקחנו נקודה אחת אפשר שיהלך בה
 הגדול באיזה מקום רצינו הנה כאשר חלקנו בה הגדול במקום
 הגדול אי אפשר שיהלךו בחלוקת נקודה שנית באיזה מקום

רצינו אחר שהיה בלתי אפשר לנו להלוקו על נקודה נלוי'
 לאותה הנקודה' ואולם שזה ההתר הוא בלתי צודק
 הוא מבואר כי מצד טבע הגמרה לא הספיק
 החלוקה ככל אחת מהנקודות אשר בו רוצה לומר שלא יבצע
 החלק על נקודה מצד שנפל החלק בנקודה הנלוית אליו
 ואולם אם היה שימנע זה בגשם הוא מצד מה שהוא גשם טבעי
 כי מזה הצד תכלה החלוקה אל שיעור מוקבל לא יקבל פחות
 ממנו הצורה אשר נגשם ההוא כמו שהתבאר בכפר השסע'

ואולם שהספק נשאר עמו הוא מבואר וזה כי כר' שבין
 שתי נקודות מאלו הנקודות אשר אין תכלית
 למספרם אשר הם בגש' בכח לפי מה שהונח הוא בלתי מקבל
 החלוקה ויהיה אם כן הגשם מורכב מדברים בלתי מקבילים
 החלוקה ואלו הדברים הם בו בכח ולא יוציאנו מזה הספק אמרנו
 שלא יתכן שיהלך אליהם בפעל כמו שנאמר בהתר זה הספק
ואולם אנחנו נאמר בהתר זה הספק כי אמרנו באפשר
 שכאשר הונח נמצא לא יקרה מהנחתו בטל
 הוא כשהונח נמצא מה שהיה אפשר ואולם כשהונח נמצא
 מה שלא היה אפשר וזה שהו' מבואר כי כשהנחנו שהמתדבק
 כשיתחלק הוא מתחלק אל מה שאפשר שיהלך כמו שהתבאר
 במקומותיו הנה כבר יתחייב מזה שהו' בלתי אפשר שיהלך
 אל מה שאפשר שיהלך וכשהנחנו הגשם נחלק בפעל בכל מה
 שאפשר שיהלך אליו הנה הנחנו נמצא מה שלא היר' אפשר
 כי לא היה אפשר בו שיהלך כי אם אל הכרים מתחלקים וסבת
 הטעות הנכנס בזה המקום היה מצד שהם יניחו נמצא יחד
 וכלה האפשר אשר הוא בעצמותו בלתי נכלל ובלתי כלה'

וזה ההתר יותר בו גם כן מה שזכרנו שספקו האחרונים
 בחלוקת המתדבק מפני ידיעה השם יתברך אותה
 וזה כי מהנחנו שידע השם יתברך זאת החלוקה אשר למתדבק
 בשלמות לא יחויב שהיה אצל ידיעת השם יתברך כלה זאת
 החלוקה אל דברים בלתי מתחלקים אבל מה שיהיה ה' שידע
 זאת החלוקה כפי מה שהוא בטבעו והוא שכל אשר יתחלק
 המתדבק יתחלק אל דבר אפשר בו שיהלך לא שידע תכלית
 החלוקה אשר אין לה בטבעה תכלית' והנה בזה
 האופן בעינו אשר סופק בכאן בחלוקת המתדבק היר' אפשר
 שיתופק במספר ואמר שכבר אפשר שימצא מספר לא יתכן
 שיתוכף עליו ושה המספר ידוע אצל השם יתבר' וזה שהספק
 הוא אשר יתוכף אל מה שאפשר שיתוכף ואם הנחנו שהש'ית'
 יודע בשלמות כל אלו ההוכחות או הנחנו האפשר נמצא בהם
 בפעל היה בכאן מספר לא יתכן שיתוכף עליו וזה בטל'

והנה הסבה בזה הטעות הוא הניחוי נמצא מה שלא
 הונח אפשר והנה אין ראוי שתקרא ידיעה רק מה
 שהוא לפי טבע הדבר הנודע לא מה שהו' על זולת טבע הדבר
 הנודע כי זה יותר ראוי שיקרא סבלות וטעות בשיקרא ידיעה'
ודאוי שלא יעלם ממנו שכבר נפל הטעות כמה שזכרנו
 שהיה שהבין אבן רשד מדברו הפלוסוף מצו' אחר
 זולת הצד אשר זכרנוהו וזה כי מה שהנניח שבגשם ימצאו יחד
 בכח נקודות אין תכלית למספרם אפשר בו שיהלך על כל אחת
 מהם הוא מבואר הבטול וזה שאם היו בגשם הבעל תכלית
 גבולים בלתי בעלי תכלית בכח הנה מפני ששני אלו הגבולים
 לא ימשכו קצהם לקצה כפי מרה שהתבאר בששי מן השסע
 הנה יהיה בין כל שני גבולים מהם שיעור מה ולפי' שהם הונחו
 בלתי בעלי תכלית הנה יהיו השעור' אשר בין כל שני גבולים
 מהם במספר בלתי בעלי תכלית ולפי שהוא מבואר כפי זה
 שעור שהזדמן כאשר הוכפל כפלים אין תכלית למספר' שכבר
 יתחדש מההכפל כאשר בלתי בעלי תכלית הנה הוא מבואר
 שיתחייב מזה שיהיה הגשם הבעל תכלית בלתי בעל תכלית וזה
 מבואר הבטול' **ובהיות** הענין כן הוא מבואר שאין
 במתדבק גבולים בלתי בעלי תכלית במספר
 לא בכח ולא בפעל ואולם העדר התכלית הנמצא בחלוקת
 המתדבק הוא בפעל החלוקה לא במספר החלקים כי מספר
 החלקים אשר אפשר שיהלך אליהם הווי' תמיד בעל תכלית
 אלא שזה המספר הוא נוסף אל מה שיתוכף וזה תמיד והכפול
 שכאשר רצינו אותו נחלק אל שני חלקים הנה כל אחד מהם
 אפשר שיהלך אל שני החלקים והיו החלקים ארכנו וכל אחד

שהם גם כן אפשר שיחלק אל שני החלקים ויהיו החלוקה שסנה וזכה יתוסף המיד מספר החלקים אל מה שיתוסף עם היותם תמיד בעלי הכליה במספר ובזוה האופן ידמה העדר הכלית אשר בחלוקה העדר הכלית אשר בהוספת המספר וכמו שהמספר לא יתוסף לא בכח ולא בפעל אל מדה שהוא כלתי בעל הכלי במספר כן הענין בזאת החלוקה אשר למתדבק ואולם שהמספר לא יתוסף בכח לא כה שהוא כלתי בעל הכלית במספר הוא מבואר משתי הקדמות האחרות היא שכל מספר הוא בעל תכלית לפי שכל מספר הוא אס זוג אם נפרד וכל אחד מאלו הוא בעל תכלית והשנית הוא שהמספר אין לו כח בזאת ההוספה על שיהיה דבר אינו מספר אבל על שיהיה מספר יותר רב ממה שהיה ובהעדר הענין כן הוא מבואר שאין למספר כח בזאת ההוספה הכלית כלל עד שיהיה מספר כלתי בעל תכלית ומזה יבאר שאין במתדבק כח על חלקים כלתי בעלי תכלית במספר ולזה הוא מבואר שאין בו כח על גבולים כלתי בעלי תכלית במספר וכבר בארנו זה באור רחב בבארנו לספר השמע ואולם הוצרכנו לבאר בכאן בטול זאת ההנחה שהניחה בין רשד בהיות זה הספק והיא שנשגש ומצאו בכח נקודו אין תכלית למספרם אפשר בו שיחלק על כל אהת מהם לפי שאם היתה צודקת היה הספק אשר יספקו מצד הידיע ומצד ההתאפשר נמצא נשאר על ענינו וזה מבואר עם מעט עיון ובכאן התבאר שאין בטענות אשר זכרנו לפלוסופים מה שיחייב ממנו שלא ידע השם ית' אלו הדברים אשר בכאן על האופן שהנחנו בו ידיעת השם יתברך אלו הדברים כלם :

מהצד אשר הם בו כלתי בעלי תכלית וכלתי בתאחדים והוא הצד אשר הם בו פרטים ואולם הרביעי מהם והוא שידועות ית' בדברים העתידים להתחדש לא החייב שיהיה הדבר הידוע סגוע אבל ישא' מותר אפשר הוא דבר ג' נמצא בידיעתנו כשהניע לנו ידיעה כאלו הדברים כהיום או בקסם או בנבואה וזה שכבר נשענו לנו ידיעה בהם מהצד אשר הם בו מפורדים וישארו אפשרים מצד הבחירה ומזה הרצף היתר זאת ההודעה לנו כדי שנשער ברע הנכנס לבאר ונקח עצה להשמר שלא יגיע כחו שהתבאר זה כלו במאמר הקודם

וכבר נעמד על זה כשנענין כמה שיאסרו אותו הנביאים על כשייעדו ברע מה זה שכבר ימצא שהם יתנו עצה להשמר מהרע והוא שלא יגיע וכן תמצא כמה שפטר יוסף לפרעה שנתן לו עצה שלא יגיע הרעב ההו' בדרך שהיה נכון שיגיע לפי מה שהניעה הידיעה בו בחלום וכן תמצא כמה שפטר דניאל על ה' לנכחד נאצו כמה שחלם מעני' סוד רעונו והיותו ככהמו' טבע שנתן לו עצה להשמר מהרע והוא שלא יגיע ולפי שכבר הנחנו ידיעת השם יתברך אלו הדברים מצד אשר הם בו מסודרים הנה אינו זר אם ישארו אפשריים מצד הבחירה וזוה האופן סר הספק אשר לא סרו האנשים מלספק בו והוא איך יתכן שידע השם ית' הדברים המתחדשים וישארו אפשריים כי זה אמנם הוא משני צדדים לא מצד אחד

ואולם החמישי מהם והוא שידועת השם ית' בדברים המתחדשים לא תשתנה בהתחדש המתחדש מאלו הדברים אשר היתה לו ידיעה בהם טרם כונאם ואף על פי שכבר השתנה הדבר שנתלית הידיעה בו ההי' שהו' היה תחלה אפשרי ואחר כך נמצא בפעל הנה היא א' כדבר מחויב גם בידיעתנו כשהניענו לנו הידיעה באלו הדברים מצד מה שהם מסודרים וזה כי אף על פי שיגיע מה שנפלה בו הידיעה הנה תשאר הידיעה על מה שהיתה עליו מהצד אשר בו אלו הדברים מסודרים רצוני שזוה הצד היה מגיע מה שנפלה בו הידיעה שישנו לולי הבחירה האנושית אשר היא סכרה אל שלא יגיע מה שהוא ראוי שיגיע ולפי שזאת הידיעה הוא לית' יתברך מצד הסדור המושכל אשר בנפשו מאלו הדברים והיה זה הסדור תמיד בנפשו כענין אחר הוא מבואר שלא ישתנה ידיעתו בהתחדש מאלו הדברים לפי שאין ידיעתו ית' נסמכת אליהם ואולם היא נסמכת אל הסדור המושכל אשר להם בנפשו יתברך ואין לאומר שיאמר שמה שידע השם יתברך מענינים שהם אפשר' מצד הבחירה' שתנה בתחדש המתחדש כי אנתנו לא נניח שיקנה השם יתברך ידיעה מן הדברים המתחדשי' ולא ידעם גם כן מצד מה שהם אלו הדברים הרמוז אליהם אבל בדרך פשוטה וכולל ומזה הצד לא יוסר האפשרות אשר לו יתברך ידיעה בו :

הפרק החמישי ומסרה שיוסף גלוי ושלמורה על מה

זכרנו מענין ידיעת השם יתברך אלו הדברים הוא שלא יתחייבו לזאת ההנחה אחד מהבטולי אשר חויבו כמה שהניח הרב המורה ז' מידיעת השם יתברך והם החמשה דברים אשר זכרנו במה שקדם שהם נמצא' בידיעת השם יתברך לפי ההנחה ההיא ואי אפשר שיצווי' אחד מהם בידיעתנו אמנם הראשון מהם והוא שהמדע האחד יאות וישוה לדברים הרב' שתחלפים במין הוא דבר מחויב גם כן בידיעתנו כשהיה ידיעתנו באלו הדברים הרבים הצד אשר הם בו מתאחדים והוא בשנשכיל הסדורים המושכלים אשר להם ונשיג בהם היותם צורה ושלמו' קצתם לקצת ולפי שכבר הנחנו ידיעת השם יתברך לאלו הדברים הרבים בזה האופן רצוני שהוא ידע הסדורים המושכלי' אשר להם מהצד אשר הם בו מסודרים וידעם בצד אשר הם בו שתאחדים הוא שלא יחויב לנו מורה הצד להניח ההבדל בין ידיעת השם יתברך לידיעתנו אשר הניחו הרב המורה זכרנו לברכה ואולם ההבדל בין שתי הידיעות אצלנו הוא במה שיהיו בו אלו הדברים המושכלים אחד כי ההלוף בין האחדות אשר יגיע מזה כשכלנו אל האחדות אשר בידיעות השם ית' הוא עצום ממד עד שאין יחס ביניהם כלל וזה מבואר במה שקדם במאמר הראשון מזה הספר ואולם השני מהם והוא שידועתו נתלית בהעדר הוא דבר מכלתי מחויב כמה שהנחנו מענין ידיעת השם ית' אלו הדברים אשר בכאן וזה שאנחנו נאמר שידועת השם יתברך אלו הדברים מהצד אשר הם בו מסודרי' היא נסמכת אל הסדור המושכל הנמצא להם בנפשו אשר הוא נמצא תמיד לא לאלו הדברים המתחדשים כי הוא אינו קונה הידיע מהם אבל יקנו הם המציאות שהידיעה אשר לו בהם ר' ל' כי מציאותם עלול מהסדור המושכל אשר להם כנפש השם ית' ובהיות הענין כן הנה לא יחויב מזה שתהיה ידיעתו נתלית בהעדר אבל היא נתלית בדבר הנמצא תמיד על ענין אחד לא ושתנה :

הפרק השישי וראוי שנבאר שזה הדעת אשר

הביא לנו העיון הוא גם כן דעת תורתנו ונאמר שפנת התורה והקוסב אשר עליה תסוב הוא שנכאן דברים אפשרים ולזה תצוה התורה לעשות כעש'מה ותמנע מעשות מעשים מה ופנת דברי הנביאים על' בכללם היא שהשם יתברך יודיע לנביאים על' או הדברים האפשריים טרם כונאם באמרם כי לא יעשה האלהים דבר כי אם גלית סודו אל עבדיו הנביאים ושלא יחויב כשייעדו רע מה שיגיע אמרו על' כי חנון ה' וינחה על הרעה ולפי שאי אפשר דקבוצין בין שתי אלו הפנות אלא כשונות כי אלו הדברים האפשריים הם מסודרים בצד והוא הצד אשר תפול בהם הידיעה וכלתי מסודרים בצד אחר והוא הצד אשר הם בו אפשריים ושהשם יתברך יודע כל אלו הדברים בצד אשר הם בו מסודרים וידע שהם אפשריים הוא מבואר שדעת תורתנו הוא מה שהביא אליו העיון מענין ידיעת השם יתברך והנה יתבאר עוד שדעת התורה הוא שהשם יתברך יודע אלו הענינים בדרך כולל לא בדרך פרטי ממד שאמר ר' יוד

ובהיות הענין כן הוא מביא ישראל ששמשך כזר הענין אל העיון וזה שכאשר היה חלקת התורה בקצת הדברים אשר התבאר כצד העיון לפי מה שיראה מפורטי דבריה היה ראוי שנפרשם בדרך יאותו א העיון בשלא תהיה בזה פנה מפרטות התורות כמו שעשה הרב המורה זל בדברים רבים כמנו בספרו הנכבד מורה הנבוכים כל ש שהוא ראוי שלא לחלוק על העיון כשלא נמצא התורה חולקת עליו והנה ספר הרב המורה זל בפרק מהחלק השלישי מספרו הנכבד מורה הנבוכים שכבר נטו קצת בעלי העיון שהדיעה נתלית במין ומתפשטת על שאר אישי המין בענין אחר ואמר שזוה הוא דעת כל בעל תורה לפי מה שהביא אליו הכרת העיון הנה כבר התבאר שדעתו היא שזה הדעות מסכים גם כן לדעת תורתנו וידמה שהחכם ר' אברהם אבן עזרא זל הוא מזה הכת כי הוא אמר בפירושו לרבנו התור והאמת שהוא ידע כל חלק על דרך חלק וכבר יראה הראור יותר שלם שדעת תורתנו בענין ידיעת השם יתברך מסכים למה שהביא אליו העיון בטה שיבא אחר זה אצל המאמר בהשגחה לפי דעת תורתנו :

בכאן נשלם המאמר השלישי מזה הספר האלה לשם יתברך אשר עזרנו בכתבתו והוא בחסדו יעזרנו בידיעתו ואהבתו ושמירת תורתו ועמידתו על האמת אשר לא יפול בו ספק
אמן :
ויבא אחריו המאמר הרביעי
בענין ההשגחה *

יחד לכם המבין אל כל מעשיהם ר' ל שהוא יצר לב יחד בני האדם ומחשבותיהם בשומו אלו הסדורים אשר לגרמים השמימיים אשר מהם יסודרו בכללם ובזה האופן הכין אל כל מעשיהם ר' ל יחד לא שתכלה ידיעתו בפרטי פרטי הנה כבר ביאר שהבינו אל כל מעשיהם הוא בדרך כולל ועוד שדעת תורתנו היא שהשם יתבר' לא ישתנה כאמרו אני ה' לא שניתו ואמ' בלעם בעת שהיה נביא לא איש א' ויזכר וכן אדם ויתחם וכבר נמצא בדברי הנביאים ע'ה שהשם יתב' יתחם על קצת הדברים כאמרו ויחם ה' על הרעה אשר דבר לעשות לעמו כי חנון ה' ורחם על הרעה' ואם אי אפשר שיתור זה הספק בהניחנו שהשם יתברך ידע אות' באופן אשר הנחנו הוא יודע הדברים הפרטיים בצד אשר הם בו פרטיים וכבר יותר בקלות בהניחנו שהוא ית' ידע אותם באופן אשר הנחנו הוא מביאר שראוי מצד התורה שתזנה ידיעת השם יתברך אלו הדברים אשר על האופן אשר הנחנו אותה :
ואולם שזה הספק יותר בקלות לפי מה שהנחנו מענין ידיעת השם יתברך אלו הדברים הוא מביאר

זה שידעתו יתברך לא תשפט שיגיע המקרה ההוא לאיש הזה אבל תשפט על כל מי שסודרו זה הסודור מהצד שאלו המקרים בו מסודרים עם ידיעתו יתברך שזה הדבר הוא אפשרי שלא יגיע מצד הבחירה האנושית ואולם כשנניח שהוא ידע זה הענין כזה האיש הפרטי במה שהוא פרטי הנה כבר ימשך לזה שישתנה רצונו יתברך ובכלל הנה לא ימצא בדברי הנביאים ע'ה מה שיחויב מסנו שתהיה ידיעת השם יתברך על זולת מה שהנחנו אותו לפי מה שהביא י'נו העיון

והוא יחלק לשבעה חלקים

הפרק החמישי יתבאר בו באיזה אופן יתכן שינוח מה שהתבאר מענין זאת ההשגחה שיהיה מסכים למה שהתבאר מידיעת השם יתברך בדברים.
הפרק השישי יתבאר בו שמה שהתבאר מענין ההשגחה הוא ממה שלא יפול בו ספק כלל לא מצד העיון ולא מצד התורה :
הפרק השביעי נזכור בו שמה שהביאנו אליו העיון בזאת השאלה הוא דעת אליהו ו
דמרה

המאמר הרביעי בהשגחה

הפרק הראשון נזכור בו דעות הקודמים בזאת השאלה :
הפרק השני נזכור בו כזה שיש מאופני ההראות לקצת אלו הדעות :
הפרק השלישי יתבאר בו בסול קצת אלו הדעות :
הפרק הרביעי יתבאר בו איך רענין בזאת ההשגחה באופן מה :

הפרק הראשון

וראו שנחקר מענין ההשגה האלהית
אם היא באישי האדם או אינה באדם
פי אים במין כמו הענין בשאר המינים ולפי שכבר נחלקו
הקודמי בואת השאלה מחלוקת רב והיה לכל אחד מהם פנים
מההראות ראוי שנהקרו בדיועותיהם ונבאר מקומות הטעות
בדעות הכלתיות צודקות בה ומקומות ההאמנה בדעו הצודקיות
ונאמר שהדעות אשר מצאנו למעיני אשר ראוי שיעניין
בדבריהם הם של דעות **האחר** מהם היא
שה שיראה הפלוסוף שההשגחה אינה באישי
האדם כי אם מצד הטבע המיני כמו הענין בשאר המינים
והשני הוא מה שיראהו המון אנשי חורתינו שההשגחה
אלהית היא בכל אחד מאישי האדם מצד הטבע
האישי ולזה יראו שכבר יגיע השם כהחוכמה והרעות לפי
פעויהם בצדק ובמשפט רצוני שהוא יגיע לטובים טובו לפי
פדרת צדקס ויגיע לרשעים רעות לפי מדרגת רשעם
והשלישי הוא מה שיראו גדולי המעיני מאנשי חורתינו
שההשגחה האלהית היא בקצת אישי האדם
לא בכלם והוא מבואר שאי אפשר שיהיה בכאן דעת רביעי
מה כי אלו הדעות אשר מנינו הם על מספר החלקים אשר
תסכלם החלוק בזה המבוקש וזה שלא ימנע הענין מחלוקה
אם שלא תהיה ההשגחה האלהית באחד מאישי האדם או
שתהיה בכללם או שתהיה בקצתם ובקצתם לא ולא העמיסנו
על עצמנו לספר דעת אפקורוס והזוירט כיה אל אשעריס
והמעטולה כי אלו הדעות הם מבוארי ההפסד למעיני בודח
הספר ולזה תהיה החקירה בהם מותר ודבר אין צורך לו

הפרק השני

ואחר שכבר זכרנו הדעות אשר לקודמים
בוא השאלה אשר הם כמו שבארנו הלוי
הסותר הנפולים בהראוי שניעין בטענות המקיימות דעת
דעת מהם ונכבדו אחר זה הצודקות מהם מהכלתיות צודקות כי
זה הוא ממה שיישרנו לפיילת האמת בזה הדרוש **ונאמר**
שכאשר יחקר בדעת דעת מאן הדעו השלישה אשר
סנינו אותם הנה כבר ידע כל אחד מהם פנים מההראות
זה שמה שיראהו הפלוסוף מענין זאת ההשגחה הוא ממה
שיש לו טענות הזקות מקיימות לפי מה שיחשב והם בעינים
הטענות המקיימות שאין השם ית' יודע אלו העניני הפרטיים
וכבר זכרנו כמאמר הקודם **ואולם** אין יתבאר שכל
אדם מהטענות ההן תקיים
האלהית אינה באישי האדם לפי מה שאומר והוא שאם היה
השם יתברך פוקד האדם לפי מעשיו היה מחוייב לו שתהיה לו
ידיעה בפעולות הפרטיות ההם אשר עליהם יגמלהו או יענשהו
במה שחם פרטיות אולם הוא כלתי אפשר לפי מה שתחבאר
באחת אותם הטענות ההם שתהיה לים ית' ידיעה בפעולות
הפרטיות ויוליד לפי מה שיחשב שהוא כלתי אפשר שתהיה
ההשגחה האלהית באישי האדם מצד הטבע האישי
והיותר מיוחדת בטענות ההם בזה המקו' היא שאם היה
השם יתברך פוקד האדם לפי מעשיו היה מניע
טוב הסדר והיושר בטובות הנפולות באישי האדם ואנחנו
נמצא הרבה במה שיפול מהם מהטובו והרעות העדר הסדר
והיושר עד שכבר ימצא פעמים רבות צדיק רוע לו רשע טוב
לו ויוליד שאין השם יתברך פוקד האדם לפי מעשיו ועוד כי
האדם פחות מאד ביחס אל השם יתברך ואין ראוי בפני זה
שישיגיה בו ויפנה אל מעשיו כאמרו מר' אנוש כי תזכרנו וכי
תשית אליו לבך **וראוי** שתדע שאיוב היה בואת
האמונה כשטען
עליו מהרעות וזכר הרבה מהטענות אשר רמזו אליהם בזה
המקום כבר בארנו זה בתכלית הבאר בבאורנו ולספר איוב
והנה מה שיראו אותו בעלי הדעת השני והוא שהשם
יתברך משגיח בכל אחד מאישי האדם יש לו גם כן
פנים מההראות **מהם** כי מפני שהיה השם ית' מושל
בעולם ומנהיגו והיה מבואר מהאומן השלם
שהוא לא יעלים עינוי מהפעולות אשר יעסום המונהגים ממנו
לא יקצר משיגיע לכל אחד מהם הראוי לפי פעולותיו וכל מה
שהיה האדון יותר שלם היה יחד משגיח במה שינהגו ויורדו

מכיון להגיע לכל אח' מהמונהגים ממנו הראוי לו באופן יורה
שלם שאפשר להיותו שלם בתכלית השלמות ובהיות הענין
כן והיה האדם לבדו מבין שאר הוהים הנפדיים ראוי שיענש
ויגמל לפי פעולותיו להיותו בעל שכל הומכוא שראוי שישגיח
השם יתברך באישי האדם מצד הטבע האישי כי מזה הצד
היה טוב פעולותיו ונגות' לו שיענש' על מרים לפי טעו הכרי
ויגמלם טוב על צדקם לפי שישו הצדק' **ומהם** שאנחנו
נמצא השמירה האלהית הרבה באישי האדם עד
שעם רבוי הרשעים אשר בהם שכד בונתם היא להרוג האנשים
ולשלול שלל ולכזו בו ורבות השתדלות באדם הפעולות הסגנו'
הנה ימצאו הרעות המעלות מהם לבני באדם כועות וזה כלו
ממה שיורה כי גוה מעל נבוה סוסר הצדיקים ולא יעזב' כיד
הרשע' שאם לא היה הענין כזה היה ראוי שיהיו הרעו' המניעו'
מהם לבני אדם הרבה כמו הענין בשאר המלאכות המעשיות
אשר ימצא הרבה שכבר יגיע בהם הכלתיות אשר בעבורו יעשו
בעלי המלאכות ההם מה שיעשוהו **ומהם** שה
שנמצא הרבה שכבר יגיע כהענינים **לרשעים**
לפי מרים מדה כנגד מדה כלא האם' שהרוצח יחרג ומי שיקצ'
יד תקצין ידו והנה הוא כלתי אפשר' שיהיה בקרי והזדמן כי מה
שהוא בקרי והזדמן הוא מעטי ובהיות הענין כן והיה האדם
לבדו מבין שאר הוהים ראוי לזה הנד' הוא כהכרח בסדר
מסכה פועלת תכין אל זה כמנהג השופט השלם שיגיע
כהעונש כנגד המרי מדה כנגד מדה **והנה** בעלי
זה הדעת נחלקו לשתי דעות האחת
שאף על פי שההשגחה האלהית היא בכל אחד מאישי האדם
אין כל מה שיגיע מהטובות והרעות לפי ההשגחה האלהית
אבל קצתם הם לפי ההשגחה וקצתם מיוחס לסבה אחר' והם
הטובות והרעות אשר נראה אותן נפולות באדם כזולת סדר
ויושר **והאחרת** היא שכל מה שיגיע לאדם לפי
ההשגחה האלהית **והנה** בעלי זה
הדעת השני נחלקו גם כן לשתי דעות **וזה** כי
מפני שהוקשה להם לפי הנחרם מה שימצא מהעדר הסדר
והיושר באלו הטובות והרעות הנפולו' באישי האדם עד שכבר
ימצאו הרבה מהצדיקים ברעות נפולות והרבה מהרשעים
בהצלחות עצפות השתדל אחד אחד מהם להניח מר' שיתור
בו זה הספק' ולזה הניח אחד מהם שהרע המניע אשר
נמצאו לטובים איננו רע באמת אבל הוא
טוב בלי ספק כשיבחן תכליתו ר' ל שהוא דרך להגיע הטוב
וכן הטוב המניע לרשעים איננו טוב באמת אבל רע בלי ספק
ר' ל שהוא דרך אל הגעת הרע' **והשני** פניה שמה
שנראהו מניע בהרעות לטובי' לפי מהשכחנו
לא לטובים על דרך האמרו וכן מר' שנראהו מניע הטובות
לרעים הוא גם כן לרעים לפי מהשכחנו לא לרעים על דרך
האמת וזה שכבר יקרה שתשוב כאדם שיהיה צדיק מצד
הפעולות הטובות אשר נמצאו נוהג בס והוא אינו צדיק על
דרך האם' וכך יקר' שנחשוב כאד' שיהיה רשע מצד התרשלותו
מעשיות הפעולות הטובות הראויות להעשות והוא איננו רשע
על דרך האמת וזה שהוא יראה שהצדק והרשע הוא לפי מה
שהיה אפשר לאדם שיעשה מהטוב לפי הכנתו הפרטית כי
האדם נכרא לעשות הטוב האפשרי לו דפי הכנתו ולזה יקרה
שהיה בכאן קצת אנשים נחשוב בהם שיהיו טובים לעשותם
פעולות טובות לפי מה שנראה והם מקצרים הרבה מעשותם
הטוב האפשרי להם לפי הכנתם וספני זה ראו' שיגיע עונש
חוק כי החטא הקטן להם ראוי שיקר' גדול מצד יתרון מעלת
הכנתם ויקרה גם כן שיהיה בכאן קצת אנשים נחשוב בהם שהיו
רשעים להתרשלותם מעשות הפעולות הטובות לפי מה שראוי
והם כלתי מקצרים מעשות הטוב האפשרי להם לפי הכנתם
וכפני זה ראו' שיגיעו לעונש טובו' לפי פעולותיהם' ואם יקרה
באלו שנתשוב בהם שיהיו רעו' שיעשו הפעולות הסגנו' הנה
לחסרון הכנתם ראוי שיהיה ענשם על מרים מעטי' השעור
ואולי יקרה להם על זה פחד וכאב לב ומה שידמ' לזה מהרעו'
כלתי מודגשות לנו ונחשוב שלא הגיע רע לאלו האנשים על
מרים והנה כבר הגיע להם מהעונש השעור אשר הנד' זה
התכמה האלהית ובהיות הענין כן הנה הוא מבואר לפי זאר

מלחמות השם

על זאת הטענה כחלוקה שם שיהיה המחלוקת מצד הנושא אם שיהיה המחלוקת מצד הנשוא ואולם המחלוקת שיהיה מצד הנושא הוא שנאמ' שאין הצדיק המגיע לו רע צדיק לפי האמת אבל הוא צדיק לפי מחשבתנו ושאינו הרשע המגיע לו טוב רשע לפי האמת אבל הוא רשע לפי מחשבתנו וזה דעת צופר' **ואולם** המחלוקת שיהיה מצד הנושא הוא שנאמר שאין הרע המגיע לצדיק רע לפי האמת אבל הוא רע לפי מחשבתנו ושאינו הטוב המגיע לרשע טוב לפי האמת אבל הוא טוב לפי מחשבתנו וזה דעת בלדד:

והנה ימצא לדעת דעת מאלו השלושה אופן מההראוי' וזה שכבר יראה למה שראה אליפז בזה הענין

מקום ההראות והוא כי מפני שאנחנו נרא' כקצת הטובות והרעות הנפולות באישי האדם סדר ויושר וקצתם הולכות בזולת סדר ויושר הוא מבואר שהוא ראוי שייוחס לו שני מינים להתחלות מתחלפות ולפי שהוא ראוי שיהיה מר' שהולך בהם בסדר ויושר מיוחס אל השם יתברך מבואר שמתן שהולך בזולת ויושר הוא מיוחס אל התחלה אהת וכהו' הענין נק' והיה הפועל והמקבל שתי התחלות מתחלפות עד שכבר ימצא שמה שהוא הולך בדברים הטבעיים בסדר שלם וביושר הוא מיוחס אל הפועל ומה שהוא הולך בזולת סדרו ויושר הוא מיוחס אל המקבל והם הענינים אשר ימצאו בנמצא הטבעי מהכרח החומר כמו בליטת האברים והופפתם וחסרונם ומה שידימה לזה הוא מבואר שהו' ראוי שיהיה הענין בלא הדברים נק' רצוני שמה שהוא הולך בסדר ויושר מהטובות והרעות הנפולות באישי האדם הוא מיוחס אל השם ית' שהוא הפועל באמתות ומה שהוא הולך בזולת סדרו ויושר מיוחס ליגלוזה אמר שלמה ע' אולת אדם הספק דרכו ועל היצוץ לכו'.

זכבר ימצא נ' אופן מההראות למה שיראהו צופ' בענין זאת ההשגחה וזה כי מפני שהיה האדם נברא

בעבור שלמותו אשר הוא כחיו עליו והתורה וההכנה לקבל השלמות מתחלפת באנשים מצד הטבע הפריטיהרה' הוא מבואר שהשלמות אשר ראוי שידרכו בהגיעו איש איש מ' מהאנשים מתחלף ונה' ות הענין נק' הנה לא ימנע שיהי' ככאן איש מהאנשים נחשב בו שהוא צדיק והוא דורך אל שלמות פחות ביחס אל השלמות אשר הוא כחיו עליו וזהו המא' ופסע בחקו ל' התרשלותו מהשחדל בשנינו לו השלמות אשר הוא כחיו עליו ולא ימנע גם כן היות ככאן איש מהאנשים נחשבו פחות והסר בעבור דרכו אל שלמות פחות והסר נהוה שלם ביחס אל הכחיו כי אולי לא יובן לו שיקבל מהשגמור' יותר מזה השיעור והמשל שאם היו ככאן שני עבדים אומני' לאיש אחד והיה האחד בקי מאד במלאכת הצריפה והאחר פחות במלאכת הכורס ועשה הכורס' במלאכתו לפי עיניו במלאכתו החשיכות האפשרי במלאכה ההיא הנה האחר יגדור הצורך על אשר עשהו מה שהיה יכול לעשות מן הטוב יותר ממר' שעשהו וישבה הכורס' על עשותו מה שחידר בכחו לעשות מהטוב ועוד כי לפי זאת ההנה' אפש' שישלם היתר זה הספק ככל מה שנמצאהו מגיע מהטובות והרעות לאנשים בזורת סדר ויושר וזה שורה הספק יהיה משני צדדים הצד האחד שכבר ימצא פעמים הצדיקים שנינו להם טובות מתחלפים לא ניחס צדקם זה אל זה רצוני שכבר ימצא פעמים רבו יותר מההצלחות למי שצדקו יותר מועט לפי מחשבתנו וכך הענין ברעות אשר נראה אותן מגיעות לרשעים רצוני שהם ימצאו מגיעות להם לא לפי יחס רשעם זה אל זה' **והצד**

השני שכבר יראה שנינו לצדיקים רעות ולרשעים טובות והוא מבואר ששני הצדדים האלו מהספק ויתרו בזאת ההנה' וזה כי שיעור הגמול והעונש מתחלפים לפי יחס החלף ההכנות כי מחק השופט השלם שיטפס האנש' לפי מדרגתם במעלה וחסרון וזהו יענוש אותו מאנשי המעלה על מר' מועט עונש גדול ויענש החסרים על מרירב עונש מועט והפך זה בגמול' **ובהיות** הענין כן רצוני ששיעור הגמול והעונש

מתחלפים לפי יחס מתחלף ההכנות והיה זה היחס נעלם מפני

ההנה' שאין ככאן דבר ממה שנראהו מגיע מהטוב' והרעות לאישי האדם יתכן שיטעון הטוען שהוא הולך בזולת יושר וזה כי אנחנו לא נדע שיעורי ההכנות הפריטיים אשר ייחד בהם אחד אחד מאישי האדם ולזה יעלם ממנו מי הוא צדיק ומי הוא ר' ולזה נ' כי יעלם ממנו איז' שיעור ראוי שיגיע מהטוב' והרע לאחר אחר מהם על כרוי וצדקו שיכול לום' בשלא הגיע על השיעור ההוא שהגיע שלא יהיה נהוג על סדר ויושר וזה כי השיעור הטוב והרע המגיע ביותר על טוב הפועל' ונגונה ראוי שיהיה סתהלף לפי החלף שיעור הכנת האד' הפרטית במעלה ובזולת מעלה רצוני שהפעולה האחת בעינה הטובה יתחלף הגמול עליה לפי מעלת העושה וזה שכל מה שהיתה מעלתו יותר גדולה היה הגמול עליה יותר קטן וההפך בעונש על הפעולה המגונה כי מה שהיתה מעלת הנושא יותר גדולה ראוי שיהיה העונש יותר גדול' **והנה** מי שאמר שאין כל מה שנינו לאישי האדם מהטובות והרעות לפי ההשגחה האלהית היא אליפז התייבני כבר בארנו זה בדברנו בבוארנו לספר איוב והוא ייחס אל הפתיו' והאולת מה שנמצאהו מגיע מן הרעות בזולת סדר ויושר וזה שכאשר השתדל האד' לקנות קנין מה והגיע מפתיותו ואולתו שרא' יתרוך בהגיעו בדרך הראוי יקנה מהטוב מר' שהיה משהלך בקנייתו אבל אולי יהיה הדרך אשר ידרוך כהגיע הטובה ההוא לו דרך אל שיגיע לו רע ולזה ידאג על הגעות הרעו' ההם לו ויחשב שכב' הגיעו לו לא במשפט והנה הוא בעצמו סבת נפלים וזה כי האד' נבר' חסר משלמותו ונכרא לו השם ית' הכלים כסבות הראויות הנה אל שיקנה אותם ואם לא דרך בקניית כסבות הראויות הנה לא יתכן שיקרא רע מה שלא ישרפ' לו קניית הטובות ההם אשר ירצה בקנייתם כי הוא לא דרך בקניית כסבות הנאותות והמשל שמי שישתדל לו במחשבתו לעשו' כסא' בשירלה פים אין ראוי שיקרא רע בשלא ישלם לו פעל עשיו' הכס' מרליית המים כי לא יעשה הכסא' בכסו זה הפעל בשום פני' והו' מבואר שהוא אפשר נ' כי שנינו טוב מצד הפתיו' והאולת ר' ל שיגיע להם בהשגחות לקנות טוב מה טוב יותר גדול ממנו לא שיה יהיה נ' כבמקל' ולפי זה הענין יהיו אצל' הטובו' והרעות ההולכות בזולת סדר ויושר' **ולמי** שאמר שהטובות והרעות המגיעות באישי האד' אשר נמצא' הילכים בזולת סדר ויושר אינם טובות ורעות על דרך האמ' הוא בלדד השוחי כבר בארנו זה מדברינו בבוארנו לספר איוב' **ומי**

שאמר שמה שנמצא מהטובות והרעות באישי האדם בלתי הולכות בסדר ויושר לפי מחשבתנו הוא מצד סכלותנו בהכנות הפריטיות אשר לאחד אחד מאישי האדם ולא ישר נחשב כמו שהו' טוב לפי הכנות שאינו טיב ונחשב כמי שהו' רע לפי הכנות שיהיה טוב הוא דעת צופ' הנעמתי כבר בארנו זה בבוארנו לספר איוב' **והוא** מבואר שכבר ימצאו דברים רבים להכמי תורתנו נמשכים לדעת דעת מלא' הרעות לפי מה שיהיה מהם ואין בזה המקו' סבוא רזכיל כל המאמר' ההם פנ' יארך המאמר בזה יותר מן הראוי והנה אח' שיתבאר פירכנו ויזהו הדעת האמתית מהרעות שמנינו בענין ההשגח' האלהית לא יקשה על המעיין בדברינו אלא לבאר דברי רז' הנר אים חולקים על הדע' זה ההוא כצד שיהיו מסכימי' לא האמ' ולזה היה צריכנו לה' המאמר' בזה המקו' דבר בלתי תועלת' **וראוי** שדע שאלו הרעות השרשה שפלו בזה הדעת' השני גם כן על מספר החלקי' אשר אפשר שיתחלקו בו תחלה כעלי זה הדע' וזה כי כבר הוקשה על בעליה הדעת מה שנתפרס מן החוש שכבר ימצא פעמים צדיק ורע לו רשע ומיב לו והנה הותר זה הספק אם בשנודה בזאת הטענה אם בשחלוק עליה ואולם היתרה הספק יהיה בשנודה בה הוא כשנאמר שאלו הענינים אשר נפל בהם רוע הסדור אינם מיוחסים אל ההשגחה האלהית אלא סבה אחרת כאלו האמר הפתיות והאולת' ושאך הסבות שאפשר שיויחסו זר' אליהם והו' דעת אליפז ואולם היתר זה הספק שיהיה בשחלוק עליה הוא בשני צדדים לכו' וזה כי למה שהיו חלקי' זאר' הטענות שאינם לכו' והם הנושא והנשוא הוא מבואר שלא ימנע חלקנו

מצד העיון הוא מבואר לפי מה שאמר וזה שידעית השם ית' אינה מהפשטת בפרטים כמה שהם פרטים כמו שהחבא בלי ספק כמה שקד' אבל ידע מזה מה שיהי' מסודר מצד הגלגלים: והכבדים מאלו הדברים הפרטים ומה שהיה מסודר מצד אחר אם היה בכאן כדברים מצד אחר וידע גם זה שהוא אפש שלא יגיע מצד הכחירה האנושית ואם היה השם יתבר' פוקד האדם לפי מעשיו אם טוב ואם רע הנה לא ימנע הענין בזה מחלוקת אם שינמלם טוב ויענישם לפי מר' שידע יפעולותיהם כצד הסדרים המנובלים או שיטפסם לפי פעולותיהם אם טוב ואם רע אם אמרנו שהוא יטפסם לפי מה שידע מפעולותיהם מצד הסדר הנה יתיה זה עול בתק השם יתברך כי ה' אורי לא התינו פעולותיהם לפי הסדר ההוא והוא הפך מר' שרצוהו בעלי הדעת הזה ואם אמרנו שהוא יטפסם לפי מעשיה' הנה יחויב שיהיה יודע פעולותיהם כמה שהם פרטיות וזה דב' כבר התבאר בפה שקדם שהוא שקר' ועוד שהוא מן המבואר בעצמו מצד העיון שהרע לא יבא באת השם יתברך כי אם במקרה ובהכרח החמר והוא גם כן דעת הכמי תורתנו זל' אמרו אין דבר רע יורד מלמעלה והוא דעת תורתנו אמרה ונתן אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ואולם כיאור זה הענין מצד העיון הוא לפי מר' שאומר בעבור שכל צורה מסודרות ממנה טובו ושפירה למה שהיא לו צורה ושלמות לא רעות והערד השמירה וכל מר' שהיתה הצורה יותר נכבדת היו הטובות המסודרות ממנה יותר אם בכמות ואם באיכות ואם בשניהם יחד וזה מבואר בהפוש צורה צורה מהצורות הנמצאות והמשל שצורת האדם למה שהיתה יותר נכבדת מצורת החומר הוכנו כלים יותר לשמו' מה שהוא צורה לו בתכלית מה שאפשר מהטוב ממה שהוכן מהכלים מהצורה החמרית לחמור ולשמור בתכלית מה שאפשר לו מן הטוב והטובות המסודרות מהצורה הפשוטת לאדם הכ' גם כן יותר נכבדות מהטובות המסודרות מהצורה החמרית לחמור ומה שנמצא מזה הענין לצורות היולאניות הוא מביא שהוא נמצא גם כן לצורות הבלתי היולאניות וזה כי מה שנמצא מזה לצורות היולאניות הוא מצד הצורות הבלתי היולאניות כארז' תאמר השכל הפעל ושאר הצורות הבלתי היולאניות אשר יסודרו מהם אלו הדברים בזה העולם השפל ובהו' הענין כן והוא מבואר שהשם יתברך הוא הצורה היותר שלמה שבכל הצורות עד שאי' יחס לשלמו' שאר הצורות אצל שלמותו הוא מבואר שהוא ראוי שיגיעו מהשם יתברך טובות לבד בתכלית מה שאפשר מן הטוב והחשבוניות למה שה' לו צורת ושלמות אשר הוא המציאו' בכללו ובכלל הנה הרעו' הנופלות הם בכללם מיוחסות אל הסבה היולאניות או אל הקיי' וזה שרא' ימלסו הרעות משתתיה התחלת' במקבל עצמו או מחוץ ואמנם הרעות אשר התחלתם במקבל הם אם מצד המזג אם מצד המד' והתכונות הנפשויות ואשר הם מצד המזג הוא מבואר שהם מתיחסו' ל' התיול' כי הסב' בזה היא שהכחו' המתפעלות אינם נשבעות אל הכחות הפועלות כמו שהתבאר ברביעי שהאותות וכן יתבאר זה הענין ברעות הנופלות מצד הסבות והתכונות הנפשויות כפי מה שראוי וזה לא יתיר' מהשכל כי פדרך השכל שירידך האד' בהדר' הראוי' בדבר פהענינו' האנושיים ואולם הרעות אשר התחלתם מחוץ הנה לא ימלסו ששתיה התחלתם המזג והבחירה או זולת זה ואש' התחלתם במזג והבחירה כמו הענין במלפנות והדומה להם הוא מביא ממה שקדם שהם מתיחסו' ל' התיול' כי הבחירה הרע שממנה יתע' רר האדם אל שיוזק זולתו לא תהיהו' פהשכל ובן המזג היוצ' מן השווי אשר הוא סבה לפעמים אל שיוזק זולתו אינו מסודר בעצמותו המצורה כי הצורה תשתדל להעמי' המזג על השלם שבפעני' מה שלא יהיה לה מנוע ואשר אין התחלת' לא הסוג' לא הבחיר' כמו הפכ' הארצו' והרעש והאש הנופלת מן השכל' ומה שידמה לזה הנה הוא מבואר שלא יגיע מהם רע כי אם במקר' כאשר תאמר מצד שקר' שיפול האש על איש אחר מדי טפלו' ויהרגו או שתהפך הארץ על היושבים בה מצד שקר' היותם שם וכבר יתבאר עוד שזה הרע הנופל מפני אלו הענינים הוא במקרה לפי שגרה שאלו המקרים

שמנו הנה נחשב שיהיו הטובות המנועות לצדיקים והרעות המנועות לרשעים בלתי הולכות על סדר וישר והם באמת הולכות על סדר וישר ומפני זה יקרה שגיעו לרשעים על הטאים גדולים רעות הלשורה כמעט שיהיו בלתי מורגשות ויחשב מפני זה שלא הגיע להם רע על טריים ורפי' ששעור הצדק והרשע יהיה לפי ההכנה הפרטי' והיתה ההכנה הפרטית געלמת ממנו נחשב גם כן שיהיו הרעות פגיעות לצדיקים והטובות לרשעים מצד שמי שנחשבהו צדיק הוא רשע ביחס ל' הכנתו רציני' שהו' מקצר פעשו' האפשרי לו ומי שנחשבהו רשע מצד התרשלותו מעשות טוב הוא צדיק ביחס אל הכנתו וכבר יבא גם כן אופן מההראות לכר' שהנית' בלדד פענין זאת ההשגחה וזה שאנחנו נמצ' שהטבע סדר קצת רעות כדי שיהיה דרך אל הגעת טוב והמשל שהוא ישמש כמה שהחורה באסטומכא כדי שתתגודד בה ויגיע לזה צער מר' בעת חסרון המזג כדי שיתעורר אז הבה' אל לקחת המזג מצד הרגישו' ברעם ויסדר גם כן קצת טובות הם דרך אל הגעת רע לרבי התאוה וזה כי הערבות אשר הושם בקצת המזונות יהיה דרך לרבי התאוה אל שיקחו מהם יותר מהשעור הראוי ויזקו פהם ובחיות הענין כן הנה הוא אפשר שיהיה הענין כן באלו הטובות והרעות אשר נפל בהם העדר הסדר והישר לפי מה שנחשב כרצוני שיהיו הטובות המנועות לרשעים ודרך אל הגעת הרעות והרעות המנועות לצדיקים דרך אל הגעת הטוב וזה כן דבר נמצא הרבה רציני' שכב' ימצאו טובות פגיעות לאד' לתכלית רע בלא תאמר ש' מצ' ההצלחה לאדם ברכיבתו הים ויהיה זה סבה אל שיתמיד הרכיבה כיס' ויטבע בים או תטבע סחורתו וכבר ימצאו גם כן רעות לאדם לתכלית טוב כאלו תאמר שהסכים איש אחד ללכת בשוירת' או בכלחמה עם אנשים אחרים וקרר' לזכרו' האלי' מה מנתקו מהלוד עשהם ואחר סתו האנשים ההם בדר' ללכה מה הנה הוא מבואר שהחול' אשר חל על האיש ההוא היה דרך אל הצלתו מהמות ועל כן על כיוצא בזה אמר דוד ע' אודך הכי אנפת כי ישוב אפך והנחמני לפי מה שכארז' רז' ואלו' הדעת השלישי מהרעות אשר זכרנו תחלה בהשגח' לא ראינו לזכור הטענו' אשר יקייפו אותו כי אין לנו דרך אליהם כי אם אחר התבאר בטול' לו שתי הדעות הקודמות וזה ממה שלא יעלם למי שיעיין בדברינו בקיום זה הדעת השלישי'

הפרק השלישי
 ואחר שכבר זכרנו הטענו' המקיימות דעת דעת מאלו השתי דעות אשר זכרנו ראוי שנקוד באופן שלם אם יש בהם דעת אודך אם לא כי זה ממה שיוביל אותנו אל הידיעה בדעת השלישי והנשאר אם הוא צודק אם לא וזה שאם לא היה אחד מאלו השתי דעות צודק הוא מבואר שהדעת השלישי הוא צודק לפי שאו' השלש דעות הם חלקי הסותר הטפלים בזה הדורש' ונאמר כי מה שהניחו הפילוסוף' שההשגחה האלהית אינו' באדם כי אם מצד הטבע המיני' לא מצד הטבע האישי' הוא ממה שהתבאר בטול' כמה שקדם אצל המאמר בסבה הכללית כהודעה אשר תגיע בקדם בחלום ובנבואה רציני' שכל התבאר כי האנשי' המוכנים לקבל זאת ההודעה תגיע להם זאת ההודעה כדי שינצלו מהרבה מהרעו' הנכונות לבא עליהם וכפרט האנשים אשר הצליחם השכל שתיגיע להם זאת ההודעה בדרך הנבואה כי אליהם תגיע זאת ההודעה בשלמות מבין שאר האנשים כמו שהתבאר כמה שקדם ובחיות הענין כן הוא מבואר שזאת ההשגחה היא לנביאים מצד הטבע הפרטי אשר היו בו בזה האופן מההשגחה ולזה הוא אשר נעבורו הם מוש גחים זה האופן מההשגחה ולזה הוא מבואר שההשגחה האלהית היא בקצת האנשים מצד הטבע האישי' וכבר הודה גם כן הפילוסוף' זה הענין לפי מר' שהבין שמנו אכן רשד בקצורו לספר החוש והמחש' וכן נאמר כי מה שהניחו בעלי הדעת השנית שההשגחה האלהית היא ככל אחד מאישי האדם הוא גם כן בטל מצד העיון והחוש ומצד החורה' ואלו' שזה בטל

מתלדים ממנו הוצא מכוון לטוב ולשמירה לכל הנמצאות השפלות לא לרע וזה כי לפני שהיו בבאין יסודות הפכים והיה מדרך ההפכים שיפסידו קצתם לקצת ויפסד מפני זה המורכב מהם חייב שתהינה בבאין כמות פועלו אושר ושובר מצאותו ומציאות החוויה מהם ולפי שזה לא ישלם אם לא בשינוי פעם אחר מההפכים על האחר ויגביר פעם ההפך האחר וזה בסבוב ישר וסדור מתמיד כמו שהתבאר בטבעיות הנה יחייב שיהיה האש פעם והאור פעם והמים פעם והארץ פעם לפי החסמים אשר לפועל אצל המתפעל ובוה ישמר זה המציאות השפל לפי ששמירתו אמנם הוא בטונו הנמצא ביסודות אשר הורכב מהם וסבת זה השוני הוא זה הפעל המניע ליסודו מתגרמים השפמי ובהויו הענין כן הוא מבואר שהרע שיגיע מהתגברות אחד היסודות אל האחר הוא במקרה כי זה ההתגברות מכוון בעצמותו לטוב ולשמירה כמו שקדם וכן מה שיקרה מהרעות באישי האדם מצד הסדורים אשר מצד מערכת הככבים הוא מבואר גם כן שאינו בעצמות ועל הכונה הראשונה כי הכונה בסדורים ההם הוא הגעת הטוב ואולם יגיע מום רעות. מה במקרה כמו שזכרנו בפרק השני מזה הספר וכבר עש השם יתברך באדם השכל לשמרו מאלו הרעות כפי מה שאפשר נלזה יתכן שיאמר באופן מה שאלו הרעות הנפולות באישי האדם מתגרמים השמימיים הם מתחיסות אל ההיולי כי אם ימשך האדם אחר שכלו כפי מה שראוי היה נשמר מהם כמו שהתבאר במצאם השלישי מזה הספר ובכלל הנרע כעבור שיהיה השם יתברך התחלה למצאו על דרך הטוב והתכרית והצורה כמו שהתבאר בסה שאחר הטבע הנה הוא מן השקר שניגע ממנו בעצמות רע למצאות ולזה הסבימו המטיבים כעיון שהרע נכנס בנמצאות מצד החומר אשר הוא המקבל אחר שאי אפשר שיכנס בו מצד הפועל אשר הוא הצורה

ואולם שהתחלת הטוב הוא התחלת הרע הא דעת קדם מאד כאלו טבע האמת הכרית למעינינו להאמין זה ולזה היו קצת הקורמים משימים אלו ההתחלות האהבה והשנאה וקצתם היו משימים אחרת האחד והרבוני וקצת היו משימים אותם הפעל תכלית והכלתי בעל תכלית וקצתם היו משימים אותם הקבוץ והפירוד והרבה פהאחרונים בעלי התורות משימות אותם השם יתברך והמזיקין ר"ל השדים וכבר הסכימו בזה קצת המון אנשי תורתנו והם נתלים בזה הדעת כקצת מאמרים נמצאי לרבותינו זכרוננו לכריכה בתרי"ד והוא מבואר שלא יקשה לבאר מה שנמצא לר"ל מזה בעד פסכים אל האמת וכאשר התישב זה רוצה לומר שהרעות לא יבאו בעצמות מהשם יתברך הנה יתבאר בקורת שהוא שקר שתהיה ההשגחה האלהית באישי האדם על האופן שהנחתו בעלי זה הדעת וזה שאם היה השם יתברך פוקד האדם לפי מעשיו אם טוב ואם רע כשיגיע לו טוב על הטוב אשר עשה ורע על הרע אשר עשה כמו שהנחתו בעלי זה הדעת היה החוב מזה שיהיה הרע מניע מאת השם יתברך בעצמות ויוליד שהשגחה האלהית אינה באישי האדם על זה האופן שהנחתו וכבר יתבאר בטול זה הדעת מצד החוש וזה שאנחנו נמצא פעמים רבות שגיגעו רעות לצדיקים וטובות לרשעים

ואולם מה שהנחתו אלהים ובלדד צופר לצאת מדרך הספק הוא ממה שיחבאר בקלות שלא יצא אהד פהם מהספק בסרה שהנחת אותו אם אליפו כי היה מחוב מהנחתו שגיגעו מהשם יתברך וצדיקים מהטובות כשעור צדקתם ולרשעים מהרעות כשעור רעתם וזה דבר בלתי נמצא כן וזה כי כבר אפשר שישולק לפי הנחתו בסרה שגיגעו לצדיקים מהרעות ולרשעים מהטובות וזה יהיה בשייחוקו אלו הדברים אשר אינם הולכים על סדר ויושר אל הפתיות והאולת וסרה שנהוג מנהגם אמנם לא ישולק הספק לפי הנחתו כמה שנמצא שלא יגיע לטובים הטובות הראויות להם ולרעים הרעו הראויות להם כי זה היה ראוי שגיגעו להם כשהם יתברך לפי ידעתו ואנחנו לא נמצא הענין כח"ש הולך וזה המהלך אבל כבר נמצא צדיקים רבים ברעות גדולות בספר ימי חייהם ולא יקרה להם מהטובות כי אם מעט ורשעים רבים בהצלחות עצמות ולא יקרה להם מהרעות דבר מרגש מאד ועוד שאנחנו נמצא רעות רבות לקצת הצדיקים על

הפרק הרביעי ואחר שכבר התבאר שהיא שקר שלא תהיה ההשגחה האלהית באשר מאישי האדם מצד הטבע הפרטי והתבאר גם כן שהיא שקר שתהיה ההשגחה בכל אדם כהה מצד הספק האישי הנרה הוא מבואר שתחוב מזה שתהיה ההשגחה בקצתם ולא תהיה בקצתם

וכבר יראה גם כן באופן אחר רצוני שההשגחה האלהית הוגה באישי האדם מצד הטבע האישי ושהוא בקצתם ובקצתם לא וזה

השתדלותם בשמירה מהרעות שלא יגיע ולא ימצאו נשמרים מהם ונמצא נ"כ משתדלים בקניית הטוב כסבותיה הנאותות להם וימצא להם רוע ההצלחה בקנייתם ולזה הוא מבואר שאי אפשר שיוחס זה אל האולת והפתיות כמו שהנחת אותו אליפו ולזה הוא מבואר שהחוש סותר מה שהנחת אותו אליפו והנרע אליפו כשהרגיש הספקות האלו ר"ל במה שימצא מהרשעים שכל מנסהם לעשו רע מספר ימי חייהם ולא ימצא להם עונש מוחש על מרים אמר לצא מהספק הזה שאם לא יענש הרשע כבר יענש זרעו והוא מבואר שבוא התשוב לא יצא מן הספק וזה שהו ישתדל לברוח משייחם לשם יתברך עול והו ייחסו בזאת ההנחה לפי שאין מן היושר שלא יענש האדם על מריו ולא שיענש האדם על הטא זולתו והנחת יתבאר גם כן שהחוש סותר מה שהנחת אותו צופר וזה שהו מבואר מן החוש שהרבה מן האנשים ימצאו להם טובות בעת מה והרעו בעת אחרת ע"כ היותם יותר נטים אל פעולות היושר והשלמו בעת שימצאו להם הרעות כמה שהם נוטים אליהם בעת שימצאו להם מהטובות ואי אפשר שיותר הספק בזה מפני התחלפות ההכנו כי האישי הזו הוא באישי אחד כעיונו והכנתו אשר נוצר עליו היא אחת בעינה האלהים אם לא שנודה לתחלפות הנמול והעונש באנשים יהיה מצד התחלפות האנשים בטוב הפעולות ושלכונם לא מצד התחלפות ההנחה הפרטית כמות שהנחת אותו רצוני שכל מה שהיו פעולו האישי יותר שלמות יהיה נכולו על פעולה אחת טובה יותר מעט מגמול מי שהיה למטה ממנו בטוב הפעולות עליו וההפך בעונש על הפעולות הרעה ואם היה שיהי מודה בזה הנה יהיה הספק אשר יחשב לברוח ממנו נשאר בעינו ר"ל זר שניאחו מהנעת הרעות לצדיקים והטובות לרשעים זה מבואר בנפשו עם מה שקדם מהדברים והנה יתבאר גם כן שהחוש סותר מה שהנחתו

בלדד וזה כי אנחנו נמצא הרבת מהרעות מניעות לצדיקים יהיה דרכם לטוב אבל ישראל הצדיק ברע והוא נכן בסבות הרשעים ובכלל לא ימצא הענין בטובות הרשעים ורעות הצדיקים על האופן שהנחתו בלדד אם לא על המעט ולזה הוא מבואר שלא יצא בלדד מזה הספק בזאת ההנחה כבר נזכר בשלמות המחלוקת על אי האנשים מצד החוש בספר איוב לפי מה שבארנו שם מדברי איוב

ואולם שזה הדעת אשר לאו האנשים הוא מבוטל מצד התור הוא מבואר וזה שהתורה כשיעד האנשים ברע לפי המרי העצו ביארה שזה הרע יהיה שלא יביט השם יתברך אליהם ועונם אל מקרי הזמן אמר והסתרת פני מהם והיה לאכל ואנכי הסתר אסתיר פני מהם ואמר הנביא עליה המסתיר פניו מבית יעקב וחשבת תורת אלהיך אנשכת בניך גם אני כל גוים שכחי אלהים וכבר נבפל זה הרבה בדברי הנביאים עליה והמדברים ברוח הקודש רצוני שהעונש המניע לרשעים יכונה בהסתר פנים ושכחה וענינו שהשם יתברך עזבם אל מקרי הזמן ויגיע מה שגיגע אליהם לפי הסדור אשר מצד המערכת ולא יצילם מרע יהיה נכון לכא עליהם לא שיקדם על מעשיהם בשיבא להם מהרעות בשעור המרי כמו שהנחתו אותו בעלי זה הדעת וממה שיותר הורא נגלית על בטול זה הדעת מה הנביא עליה מייעד רע לא אפקר על בנותיכם כי תזנינה כבר ביאר לך כי כשיפגעו במרי יעזב השם יתברך אל מקרי הזמן ולא יפקדם על מעשיהם ואלו מה שבא בתורה מייעד הבאת העונש על העוברי על דבריה הנה יתבאר כמה שיבא איך אפשר שיהיה זה מצד מסככים אל העיון ואל מה שנוכר בתורה ובדברי הנביאים עליה

מה שהנחתו אלהים ובלדד צופר לצאת מדרך הספק הוא ממה שיחבאר בקלות שלא יצא אהד פהם מהספק בסרה שהנחת אותו אם אליפו כי היה מחוב מהנחתו שגיגעו מהשם יתברך וצדיקים מהטובות כשעור צדקתם ולרשעים מהרעות כשעור רעתם וזה דבר בלתי נמצא כן וזה כי כבר אפשר שישולק לפי הנחתו בסרה שגיגעו לצדיקים מהרעות ולרשעים מהטובות וזה יהיה בשייחוקו אלו הדברים אשר אינם הולכים על סדר ויושר אל הפתיות והאולת וסרה שנהוג מנהגם אמנם לא ישולק הספק לפי הנחתו כמה שנמצא שלא יגיע לטובים הטובות הראויות להם ולרעים הרעו הראויות להם כי זה היה ראוי שגיגעו להם כשהם יתברך לפי ידעתו ואנחנו לא נמצא הענין כח"ש הולך וזה המהלך אבל כבר נמצא צדיקים רבים ברעות גדולות בספר ימי חייהם ולא יקרה להם מהטובות כי אם מעט ורשעים רבים בהצלחות עצמות ולא יקרה להם מהרעות דבר מרגש מאד ועוד שאנחנו נמצא רעות רבות לקצת הצדיקים על

בזיקים ולכונן אל דברים רבים מועילים ובקצת האנשים ההשגחה הוא באופן יותר שלם ר"ל שהוא יודיע להם בנבואה הדברים הרעים והטובים הנכונים לבא עליהם כדי שישמרו מהרעות ויכוננו אל הטובות כמו שהתבאר במאמר השני מזה הספר והנה היה ראוי כן וזה שהשם יתברך לא יקצר מהשפיע הטוב והשלמות כפי מה שאפשר לו בנמצא נמצא ולפי שזה האופן מההשגחה אשר השגיח בהרבה מהכל כששם להם תשוקה נפשו לברוח מהרע ולהגיע לטוב מזולת שיסערו בטוב ההוא וברע ההוא היה אפשר שיהיה בקצת האנשים אופן יותר שלם והוא שיודיעם הרע והטוב הנכון לבא עליהם כדי שיכרחו מהרע ויכוננו אל הטוב הנה הוא ראוי שתהיה בהם ההשגחה על זה הצד והנה בקצת אנשים השגיח באישי הנמצאים בשיגעון להם ענין מה מצער יסכרו בו כאלו תאמר שהוא שם הלחיה השחורה כאצטומכא כדי שהדגן בפי האצטומכא בעת צורך הבא אל המזון ויצטרע בהרגשו כזה ויבקש המזון כי כזה האופן יהיה נשמר וכמו ששם במין מהכל השלכת זרעו כלי אל השמירה וזה כי הוא בשפחה מב"ח אחרים יקרה לו מהפחד שישליך זרעו ויסתר בו וכאשר התישבו בפני ההשגחה הנמצאת מהשם יתברך לאו הדברים אשר נכאף והיה שכבר התבאר שהשם יתברך ישגיח בקצת אישי האדם מצד הטבע האישי במדרגת חלוקת 'הנה ראו שניעין באיזה אופן האופני ההשגחה שזכרנו

יתכן שתהיה זאת ההשגחה והוא מבואר שאי אפשר שתהיה זאת ההשגחה בשישים האישיים היותר מושגחים אברים יותר לשמר מציאותם לפי שהם כלם במין אחד ואישי המין האחד הם שווים על המנהג הטבעי במספר אבריהם והמונותיהם והכחות הנפשיות אשר להם הלאים אם לא שיהיה בכאן רבוי אברים באישים מהכרח החומר ומזה שזה דרכו אינו על צד ההשגחה וההטבה ובהיות הענין כן הנה ידמה שתהיה זאת ההשגחה באחד מהאופנים הנשארים או במה שישארו להם ולפי שהוא מבואר ממה שקדם שהשם יתברך יודיע לקצת האנשים הטוב והרעות העתידים לבא עליהם על צד ההשגחה בשמירתם הנה יראה מזה שהשגחתו יתברך באישי האדם הוא בשיודיע להם הטוב והרע הנכון לבא עליהם כדי שישמרו מהרעות ויכוננו אל הטובות והנה זאת ההודעה תהיה ממנו באופנים שונים לפי התחלפות מדרגת האנשים בקורב והרוחק מהשכל הפועל וזה שהאנשים אשר הם חזקי התאחדות ועם השכל הפועל תגיע להם זאת ההודעה באופן שלם בדרך הנבואה וזה גם כן על מדרגות לפי התחלף מדרגות התאחדות אשר לא תגיע מדרגתם כל שישלם להם ההודעה בזה האופן ישגיח להם השם יתברך בשישים להם תשוקות נפשיות לכונן לדברים מה יגיע להם טוב בהם מזולת שיסערו בטוב ההוא ולברוח מדברים אחרים יגיע להם רע בהם מפאת הסדורים אשר מהגדמים השמימיים מזולת שיסערו רע החומר וזאת גם כן ההודעה חלושה וכזה האופן יקרה לקצת אנשים הפחד מכיב העת אשר הוא נכון שיבא להם רע בו מזולת שיסערו בדבר יהיה הפחד ההוא בעבורו חרה דומה באופן מה למר שיקרה מחלושי הראור שלא יראו הדברים המאירים בעצמם אבל ישנו מהם זרם וניצוצים וכדוכה לזה אמרו רבותינו וזכרנו לברכה אף על גב דאיהו לא חיו מזולת חיו והנה כונת זה הפאמר מבוארת בפעם עיון ממה שבארנו במאמר השני מזה הספר ולזאת הסבה גם כן תמצא קצת האנשים מתרחקים מדברים מה לא ישנו למר התרחקו מהם ואחר התבאר להם שאם לא היו מתרחקים מהם היה מניעם רע וקצת אנשים מתקרבים לדברים מה לא השנו למה התעוררו להתקרב להם ואחר יתבאר להם שהתקרבים אליהם יהיה סבה אל שיגיע להם טוב ואשר לא תגיע מדרגתם אל שחושם בהם זאת התשוקה הנרא אשר שיהיה ההשגחה גם בשישים בהם ענינים מצערים על צד ההשגחה לשכרם מדרגים אחרים רעים מהם מוכנים ליבא עליהם אין לכוין אל שיגיע להם טובות משל מה שיהיה לשמרם מן הרעות כאלו תאמר שאישי טוב גולך בדרך עם מותרים לרכב הים ויכנס קוף כרגלו באופן

שה שכל יראה שמה שהוא יותר נכבד ויותר קרוב במדרגתו אל השכל הפועל השגיח בו השם יתברך יותר ושם בו כלים יותר לשמור מציאותו וזה מבואר ממה שכבר התבאר בספ' בת כי כבר תמצא שכל מה שיהיה הבעל חי יותר נכבד הוכנו לו כלים יותר לשמר מציאותו ולפי שבאדם מדרגת מתחלפות בקורב וברוחק מהשכל הפועל מצד הטבע האישי הנה יהויב שיהיו היותר חזקי יחס אליו יותר מושגח בטבע האישי ולפי שקצת אנשים ישארו עם ההכנ' אשר להם מצד הטבע המיני ולא ישתדלו לדרוך אל שלמות יתקרבו אל השכל הפועל אבל קצתם יוסיפו חסרון על חסרונם אשר להם בשרש היציר מצד הטבע המיני הוא מבואר שזה הכת מהאנשים לא תלה בהם ההשגחה האלהית אם לא בטבע מיני כי אין להם צד אה מצד הטבע האישי יהיו בו מושגחים ובהיות הענין כן הוא מבואר שההשגחה האלהית היא בקצת האנשים מצד הטבע האישי במדרגת מתחלפות ובקצת האנשים אינה נמצאת כלל

וכבר יראה זה גם כן באופן אחר וזה שהשם יתברך הוא מבואר מעניניו שהוא יודע כל המושכלות והאדם רב ההכנה לקבל המושכלות עד שהוא כחיו על כלם באופן מה ובהיות הענין כן רצוני שהש"ת הוא רב המושכלות בפעל והאדם רב ההכנה על קולם והיה מבואר ממה שבפעל שישלים מה שבחביו ויציאורו לא הפעל הוא מבואר שהשם יתברך ישלים באדם מה שבכח ויציאורו ל' הפעל ולפי שהיציר מהכח אל הפעל במושכלות ויצא בה הפועל והמתפעל אחד באופן מה הוא מבואר שכבר יגיע לאדם בזה האופן התאחדות מהדבקות בשם יתברך ומה שזה דרכו הוא מבואר שהוא ראוי שתהיה ההשגחה בו נפלאה מצד זה ההתאחדות והדבקות לא שיעוכהו השם יתברך על צד המאוס להיותו פחות ונכב' בהם אליו כמו שיאמרו בשאין ההשגחה האלהית באחד מאישי האדם מצד הטבע הפרטי להיותו פחות ונכזה ביחס אל השם יתברך ולפי שזה ההתאחדות הוא מפני מה שהגיע לאדם מהמשיכלו בפעל לא מצד הכח אשר הוא הטבע המיני הוא מבואר שראוי שתהיה ההשגחה האלהית באדם המשיכל מצד הטבע האישי

הפרק החמישי

ואחר שהתבאר שההשגחה האלהית היא בקצת אישי האדם מצד הטבע האישי ראוי שנהקור באיזה אופן אפי' שינוח עם זה שמירת השרש אשר התבאר במה שקדם בדיעת השם יתברך רצוני שאין ידעתו מתפשט' בפרטי מהצד אשר הוא בו פרטי ורסוד אלו כי כבר ידמה שיהיה בזה המקושי עד שכבר יחשב שפי שייצא להקב' שתי אלו הדעות יהיה במדרג' מי שירצה לפי ההפכים יד' **ונאמר** שכבר התבאר בחפוש שהשכל הפועל ישגיח כלים גופים להם כחות נפשיים ישמרו בהם מציאותם האישיים בעלי הכלים ההם וירחיקו מהם המזיק או יתרחק ממנו כאלו תאמר שהוא שם הקרנים והפרסות הענולות והמלתעות בקצת כ"ח לשמרם ממי שיבא להזיק להם ולהשגת הסדרף בטורפי' ובקצתם השגיח בהם ששם בהם תשוקות נפשיות לבד או פעולות והנה דמיון תשוקות נפשיות כאלו תאמר שהוא שם בטלה תשוקה בטבע לברוח מהזאב בעת ראותו אותו ואף על פי שלא יהיה כשהוא מזיק ולא ראורו קודם ובה האופן ירחיק הרבה מהעופות הדורסים ואם לא ראו אותם קודם זר ויכונו הרבה מן העופות ללכת בימי הקור בפאת הדרום וכימי החום לפאת הצפון מזולת שישיגו האותות הנמצא להם כפקוסות אשר יתנועעו אליהם והנחית הסנונית עשב ידוע על עיני אפרותיה כשנקרו אותה מזולת שתדע שבזה רפואה לעיניה' והנה דמיון הפעולות כאלו תאמר שהוא שם בדבורים אוסנות ששיותיהם אשר בהם יתהוו ובעשיי הדבש אשר יזנו ממנו בעת שיחסר להם המזון מזולת שיהיה להם שכל פעשי יסודרו ממנו אלה המלאכות והנה זה האופן מההשגח' הוא באדם בצד יותר קלם מאד שכבר הוכן לו שכל פעשי יסודרו ממנו מלאכות רבות מועילות לו בשמירתו והוכן לו השכל אשר יסודרו ממנו התשוקות לברוח מדברים רבים

שלא יוכל ללכת עמם והיה זה סבה אל שימלט מהטביעה
ביום ועל ביוצ' כזה אמר דוד ע'ה אוֹדך ה' כִּי אִנַּפְתָּ בִּי יִשׁוּב אִפְךָ
וּתְנַחֲמֵנִי וּמִשָּׁל מִה שִׁיחִיהָ לְכוּיִן אֶל שִׁינֵיעַ לְהֵם טוֹבוֹר כְּאֵלוֹ
תֵּאֱמַר שִׁכְבֵּר הַתְּעוֹרֵר פְּלוֹנִי לְלַכֵּת כְּשִׁירָה וּנְכַנֵּם הַקּוֹץ בְּרִגְלוֹ
וַיְהִיֶּה זֶה סִבָּה אֶל שִׁימְנַע לְלַכֵּת עִמָּם וּנְשָׂאֵר כְּמִדְיָה וְהִגִּיעוּ לוֹ
הַצְּלָחוֹת עֲצוּמוֹת לֹא הָיוּ מְגִיעוֹת אֵלָיו אִם לֹא נִשְׂאָר בְּרַח זֶרֶק
כְּלוֹ וְהוֹפֵת אֵלָיו יִקְרָאוּהוּ רְבוּתוֹ יֵל יִסְרֵיֵן שֶׁל אֲהַבָּה :

הפרק הששי וראוי שנבאר שזה האופן אשר הנתנהו
מהשגחה האלהית בקצת אישי האדם
לא יפל בה ספק יקשה לצאת מסנו לא מצד העיון ולא מצד
החוש אבל הם מסכימים לזאת ההנחה שכל הצדדים כי כאשר
יתבאר זה יהיה מאמרנו בזאת ההשגחה יותר שלם וזה שכבר
נראה שהענו אל תכלית ההאפתה בדבר דבר כשלא נשא לנו
בו ספק וספנו זה ראוי שנבאר תחלה שהטענות שיקיימו בהם
דעותיהם האומרים בשאין ההשגחה האלהית נמצאת באחד
סאישי האדם מצד הטבע הפרטי והאומרים בשהיא נמצאת
בכל אחד מאישי האדם לא יחויב מהם בטול זאת ההנחה
ונאמר שהוא מבאר מענינו כמעט עיון עם מה שקדם
מהדברים שאין כאלו הטענות מה שיחייב
כבטול מה שהנתנהו בזאת ההשגחה האלהית
וזה שהטענות אשר טען ההולך בדרך הפלוסוף
לקיים שאין ההשגחה האלהית נמצאת באחד
סאישי האדם מצד הטבע הפרטיים מפני שידיעתו היא בלתי
אפשרית שתהיה בדברים הפרטיים כמה שהם פרטיים הוא
מבאר שאינן סותרות זאת ההנחה וזה כי זאת ההשגחה אשר
הנתנהו היא אפשרית עם הודאתנו שידיעת השם יתבר' אינה
פחשטטר בדברים הפרטיים מצד מה שהספרטיים וזה
שההשגח' א' שהיה לטובי' מצד ההודיע בטוב וברע הנכון לכא
עליהם כבר תשלם עם היות המספיע זאת ההודיע בלתי משיג
זר האיש הפרטי המקבל השפע עם היות שאצל המספיע
בלתי נודעים הדברים הפרטיים אשר התירך ההודיער בהם
מהיה אשר הם בו פרטיים כבר בארנו זה במאמר השני מזה
הספר ושם בארנו שההודיע' תגיע מהשכל הפועל בדב הפרטי
מצד המקבל השפע מצד מציאות המוחש' וההשגחה אשר
תהיה להמציא הפחד להם להציל מהרעות ולהמציא להם
שאר התשוקות הנפשיות לכוין אל הדברים אשר יגיע בהם
פחם טוב ולהתרחק מהדברים אשר יגיע מהם רע היא גם כן
הודיעה חלושה כמו שבארנו במה שקדם ודינה דין ההודיעה
השלמה בזה הענין' וזה המבאר בנפשו רצוני שבמו שלא
יסנע הגעת ההודיעה השלמה בדבר הפרטי מהשם יתברך כי
לא ימנע שתיגע מסנו ההודיעה בלתי מלמדה בדבר הפרטי כן
היה העדר השלמות הנמצא לזאת ההודיעה מצד המקבל והוא
ישיג זה הדבר הפרטי נכון לכא עליו בזה האופן לא שתהיה
ההשפעה בדברי הפרטי' **ואולם** מה שהנתנהו
שכבר אפשר שזההיה זאת

בשמציא רע לטובים להצילם פרע יותר חזק או להגיע ולהם
טובות מה הנה אם היה שיהי' זה אמת כבר יתכן שיהיה בזולת
ידעה לשם יתברך בזה הדבר הפרטי כמה הוא פרטי אבל יגיע
זה מסנו מפני היות הדבר שגוע זרר לכל מ' שהוא מוכן אל
קבול זה האופן מן ההשגחה כמו שהשכל הפועל פועל לכל מוכן
לקבל פעלו עם שאין לו ודיעה בפרטי כמה שהוא פרטי'
ובהיות הענין כן הוא מבאר שלא יחוייב מהודאתנו שאין
ידיעת השם יתברך מתפשטת בדבר הפרטי מהעד אשר הוא בו
פרטי שלא תהיה השגחתו בקצת אישי האדם מצד הטבע
האישי על האופן אשר הנתנהו' **ואולם** מה שטען
בזה מצד רוע הסדר אשר נמצא
אישי האדם ורעותו הוא מבאר שלא יסתור מה שהנתנהו מן
ההשגחה וזה שלא יחוייב מהנתנהו שלא יהיה אפשר שיגיע
לרעים הטובות הנכונות לבא עליה' מצד המערכ' אבל אומרנו
שהם משולות ונעזבים אל המקרים ההם המסודרי' מהגריים
השמימיים ולא ישמרו השם יתברך מהרעות הנכונות לבא
עליהם מצד המערכת אחר שאינן במדרגה יתכן שתדבק בהם
את ההשגחה האלהית ואינו נמנע גם כן לפי הנתנהו שיחול

על הצדיקים רעות בעת ישמנו אחר המוחשות והתירם הקשר
וההתדבקות אשר בינם ובין השם ית אשר מצדו הם מושגחים
כי אז תסור מעליהם זאת ההשגחה באופן מר' וישנו מטרר
לחץ המקרים ובהיות הענין כן הוא מבאר שלא יפל מזה הצד
ספק כמה שהנתנהו מענין ההשגחה האלהית

אלא שכבר יספק מספק כמה שהנתנהו מאלו הענינים
אשר נפל בהם העדר הסדר וזה שכבר הודיע
שאינו נמנע שיקרו לרעים טובות עצומות מאד מצד הסדורים
אשר לגריים השמימיים ולטובים רעות בעת התרחב הקשר
והדבקות אשר בינם ובין השם יתברך ובהיות הענין כן הנה
ואמר אומר שהסדר אשר סדרו השם יתבר' מהגרימ' השמימיים
באישי האדם אשר מסנו יקרה העדר סדר הנמצא בטובות
והרעות המגיעות להם לפי מה שהנתנהו לא ימלט משיוחס לו
יתברך לעול או ללאת וקצרו וזה כי הוא יודע כזה הסדר כמ
שהתבאר במה שקדם והוא עם זה שהוא מסודר לרשעים
ולצדיקים בעת התרחב הקשר והדבקות אשר בינם ובין השם
יתברך הנה הוא יודע שכבר יתכן שיקרו ממנו לטובים רעות
ולרעים טובות ובהיות הענין כן הנה לא ימנע הענין מחלוקת
אם שיוכל השם יתברך לסדר זה בדרך שיסלם לאיש כמעשהו
ולא ישתדל בזה בלי ספק יהיה עול בחוקו חלילה לו מסנו
או שלא מה וזהו גם כן מסרון בחוקו יתברך'

ונאמר שאם היה הנמול והעונש לאדם כאלו הטובות
והרעות אשר נמצא בהם העדר הסדר והיושר
היה לזה הספק אופן מה שהנראות אלא שכבר יראה במעט
עיון כי הנמול והעונש האמתיים אינן כאלו הטובות והרעות
המורגשות וזה שהנמול והעונש הנמצא לאדם במר' שהוא
אדם ראוי שיהיו בטובות האנושיות לא בטובות והרעות אשר
אינן אנושיות ובהיות הענין כן והיו הטובות האנושיות בקנין
הצלחת הנפש כי הוא לאדם כמה שהוא אדם לא בקנין הערב
במונות ובדברים המורגשים לפי שההוון וההרגש אינן לאדם
כמה שהוא אדם והיו גם כן הרעות האנושיות בהעדר הצלחת
הנפש ר' ל שיבצר מסנה שלמות והוא מבוא שהנמול והעונש
הנמצא לאדם כמה שהוא אדם הוא בהצלחת הנפש ובהעדר
הצלחתה לא כאלו הטובות והרעות המורגשות והמסודרות
מהגריים השמימיים ולפי שקנין ההצלחה הנפשית נמשך
בעצמות לפעולות הטובות והישרות והעדר נמשך לפעולות
המנונות והוא מבוא שהנמול והעונש האמתי והוא הטוב
והרע הנמצא באדם כמה שהוא אדם הולך בסדר ויושר לא
יפול ממנו דבר' **וגם** כן הנה כאשר יעיוני בסדורים
המסודרים מהגריים השמימיים אשר בהם
יסודרו הטובות והרעות המוחשות הנמצאות לאנשים הנה לא
ימצא בהם מה שיתכן שיוחס לשם יתבר' לעול או לקצור אבל
ימצאו בתכלית השלמות האפשרי לטוב ההפסדה והטב כאלו
הדברים אשר בכאן כי בהם ישמר זה המציאות השפל אשר בו
מהטוב והשלמות מה שלא יגיע שכל האד' שישגהו בשלמות
וזה כי הם ישמרו היסודות ההפכיים אשר בהם עמידת כל
המורכבים באופן היותר שלם שאפשר וישמרו החוס היסודי
בנמצא נמצא זמן האפשרי בתכלית מה שאפשר בו מהשמירה
עד שלא ידושה שיסתלק פעל הגריים השמימיים מאלו הדברים
אשר בכאן זמן מועט היה הטוב והשלמות הנמצא בהם נעדר
מהם ולא ישארו היים לאחד מהבעלי חיים וכבר נמצאם
משגחים יותר באדם כמה שהם משגחים בזולתו עד שכל
פעולתיו הם המסודרות סאתם וכבר היה מן ההכרח שתדבק בו
זאת ההשגחה יותר ממה שתדבק בזולתו מאלו הדברים אשר
בכאן לרקות חסרו כי מפני זה יהיה מתפעל מהדברים אשר
תחוץ קבלו ולולי רוב השמיר המגיע לו מהגריים השמימיים'
היה נפסד בקלות ועוד כי מפני הרחב הרב אשר במזנו היר
מתויב שיהיה התחלפות בין מזגי האנשים ולפי שהתכונות
הנפשיות תתחלפנה מצד התחלף המזגים יתחייב שיהיה רב
התחלף הנמול בין אישי האדם בתכונותיהם הנפשויות ומפני זה
היה מתויב שיהיו תמיד במריבות וקטטות עד שיהרגו קצתם
קצת לולי זאת השמירה וכבר הנבאר כדורת זאת שהשמיר
המגיע פחם כשתכונות ברעו המגיעו לאנשים על ידי הרשעים
שהם עם רבויים והיותם משתדלים ככל עוז לרע לזולתם
ותתחכמם

והתחכסם בזה תמיד כפי מה שאפשר להם הנה עם כל זה המצאנה הרעות המניעות מהם לאנשים מעטות.

ובהיות הענין בן הוא מכואר שהסדורי אשר סדר השם יתברך מהגורמים השימיים ימצא בהם מהצדק והיושר והחנינות מר שלא יסוער ואף על פי שכבר ימשך בהכרח מאלו הסדורים קצרות במקרה להיותם שומרים התפקיים אשר בהם עמידת כל מורכב בשינוי פועם האחד ופועם האחר ויקרה מזה התגברות רע לקצת אנשים הקרה אין בזה קצור ולאות לשם יתברך כאשר לא כדור אותם באופן שלא יגיע מהם רע וזה כי הוע שם באדם כלי ימצא בו מאלו הרעות והוא השכל וזה שכבר ימצא האדם בו מאלו הרעות אם על צד טוב הכתיבה אם על צד ההשגחה באחד מהאופנים הקודמים והנה מי שלא ישתדל בשלמו השכל כפי מה שראוי בדרך שתדבק בו זאת ההשגחה אף לו להתרע בכא עליו אלו הרעות כי אם מעצמו כי פשו היתה זאת לו. **וגם** בן הנה בהגעת לו הרעות הנפלות על המעט מפני הסדורי מהתועלת המכואר וזה שכבר יגיע בזה רע כוחש לרשעים ונוסרו בהם שאר האנשים וימלטו כרעם וכאלו כוננו לזה התכלית אלו הרעות המניעות במקרה מאלו הסדורים כאשר כל פעל ה' למענה וגם רשע ליום רעה. וכלל מי שרצה שלא יסודרו בכאן אלו הרעות המניעות הנפלות במקרה מפאת סדורי הגורמים השימיים ירצה שלא יקרה בכאן טוב מהטובות הנפלאות הנמצאות בכאן מהשם יתברך באמצעותם והוא מכואר שאין ראוי לשם יתברך שימנע מהשפעת הטובות מאלו הנפלאות באמצעות הגורמים השימיים מפני רע מעטי יגיע מהם במקרה וזה כי מדרך השם יתברך להטיב למצא כפי מה שאפשר לו ליקבל מהטוב והשלמו וכמו שאיראוי שימנע השם יתברך מנתינת הצורות לאלו הדברים אשר בכאן מפני ההפסד אשר יקרה להם בסוף אשר הוא רע כן אין ראוי שימנע מהשפעת הטובות הנפלאות האלו באמצעות הגורמים השימיים מפני הרע המעטי שהם במקרה ובהיות הענין כן הוא מכואר שאין בזה קצור לשם יתברך בשלא סדר אלו הסדורים באופן שלא יגיע מהם רע וכן נאמר שאין במה שימצא לאישי האדם הולך בולת יושר מהטובות והרעות מפני אלו הסדורים דבר יתכן שיוחסם אלו יתברך לעול וזה שהעדר הסדר הנמצא באלו הדברים הוא משני צדדים אם מצד הטובות אשר נמצאם מגיעות לרשעים אם מצד הרעות אשר נמצאם מגיעו לצדיקים וכבר יתבאר שאין באחד משניהם דבר יתכן שיוחסם לעולי.

אמנם שאין הגעת הטובות לרשעים מצד הסדורים אשר מהגורמים השימיים עול הנה הוא מכואר ממה שאומר וזה כי הטוב יבא להם על צד ההשגחה הכוללת רצוני מצד הסדורים הלא אשר הם לאדם כמה שהוא אדם לזה יהיו אלו הטובות להם מאשר הסדורים בער אשר יהיה בו מצב הנכבדים זה המצב לא מצד שהם רשעים והו' מבוא שאין ראוי שימנע השם יתברך מהשגחת כפי האנושי וזה האופן שההשגחה הכרחית בשמירתו מפני הרשעים אשר אפשר שיהי' כו' ואולם היה יזול אם היה מגיע להם טוב מצד מה שהם רשעים או מפני הטבע האישי וכמו שאמר יתכן ליתר שההשגחה אשר השגחה השם יתברך ביצירת האדם כששם בו אברי רבים לשם מציאותו בתכלית מה שאפשר מהשלכות הוא עול מפני שכבר הגיע זאת ההטבה לרשעים עם הפלגת רשעם כן לא יתכן שיאמר שזאת ההטבה אשר תגיע לרשעים מצד הסדורים האלו אשר מהגורמים השימיים הוא עול. וזה כי איננו ראוי שימנע השם יתברך להטיב למיץ האנושי על דרך ההשגחה הכללית מפני הרשעים אשר שיהו בו ועוד כי כדרך השם יתברך להטיב למצאאות בתכלית מה שאפשר וזה מכואר ממה שימצא מיתרון ההטבה והחנינה ביציר כל אחד שאישי הנמצאות עד שאפשר שישג' מהם כי אם מעט ואלו היה אפשר לו שיגיע לכל אחד מקצת המצאאות הטובות היותר שלם שאפשר לא היה מקצת מזה ולזה אין ראוי שיפול הספק במה שיגיע מהטוב לרשע' ובכלל הנה כמו שאיננו עול אם ימצא הכוז והתענוג לאחר מה' ח' כלתי סדורים והחיות הטורפות כן איננו עול אם ימצאו אלו הטובות המדומ' לאישי האדם הרעים אשר מדרגתם מדרגת החיות הטורפות ואמנם

היה עול אם ימצאו להם טובות אנושיות וככאן התבאר שאין הגעת הטובות לרשעים בזה האופן עול. **ואולם** שאין מה שנמצאו מהגעת התועת לצדיקים עול הוא מכואר ממה שאומר וזה שכבר יתכן שיגיע הרעות לטובים לאחת מאו נע סבות ואין אחת מהם עול. והנה הרעות הנמצאות לצדיקים אפשר שיוחסם לאחת מאו הסבות. **האחת** מהן הוא הספק אלו הצדיקים אשר המורגש והתירם הקשר והדבקות אשר בינם ובין השם יתברך אשר מצדו הם מושגחים כי כשהיה הענין על זה התאר יהיו משולחים ונעזבים אל הרעות המנועות במקרה מפאת הסדורים אשר מהגורמים השימיים ואם יגיעו אל להם אלו הרעות הבלתי אנושיות אינו עול אחר שכבר השתדל השם יתברך בשיתן בהם כלי להשמר מהם כפי היכולת והוא השכל ולזה הוא מכואר שהם נעצמם הם סבות הגעת הרעות האלו להחלא השם יתברך. **והשנית** הוא שכבר יקרה באלו הצדיקים שיהיו הולדם מצד רעות חזקות הגיע לאבותיהם היה קשה לורעם היציאה מהם אם לא יהיו בתכלית החשיבות והצדק והדבקות בשם יתברך ולזה יקרה לזרעם שיהיו צדיקים ויהיו נספיים ברעות ההם מה שלא הגיעו למדרגה מחזקה הדבקות בשם יתברך שיוצאם מהרעות ההם על דרך ההשגחה הנפלאה או שיצאו מהרעות מצד המערכת וכדופה לזה אחר הנביא ע"ה אבותינו חטאו ואינ' ואנחנו עונותיה' סכלנו ירצה בזה לפי מה שאחשוב שבאשר חטאו אבותינו באופן שיחויב ממנו שגלו בין האוקות חויב שיסכלו זה העונש זרעם הבא אחריהם וזה שהם לא יזכו לשוב להחזיק בארצם אם לא בפעולות רבות מגיעות מהשם יתברך על צד ההשגחה הנפלאה ומה שלא הגיעו בזאת המדרגה מהדבקות ישארו בו בעונש ההוא ואם לא היה מגיע העונש ההוא לאבות היו הבנים באופן הקודם לא יצאו ממרה אם לא בשיעשו רעות' ויהי' כן זה העונש אם על צד ההשגחה כמו שיתבאר או על צד העדר ההשגחה והנה אפשר שיהיה לזה הפסוק פירושו אחר ואנחנו כבר נזכרנו בנ' בסוף המאמר וכדופה לזה גם כן אחר אבות אכלו כוסר ושני בנים תקהינה והוא מכואר שאין בזה האופן שהגעת הרע לצדיקים עול לשם יתברך כי הוא נתן להם כלים לצאת מאלו הרעות אשר נוצרו בהם ואל זה המין מן הרע ירצה שיונו ר"ל באמר' צדיק רע לו זה צדיק בן רשע. והוא מכואר שבדומה לזה יתכן שיגיע לרעים טובות מצד היותם נוצרים בהם ויתמידו הטובות ההם נמצאו להם מה שלא יקרה להם מרוע ההצלתה מפאת המערכת שישורו אלו הטובות ולזה ידמה שבנו ר"ל באמרם רשע וטוב לו זה רשע בן צדיק. ולפי זה השרש יתכן שיתמיד הטוב הנפלא הנמצא לאדם השלם בצדק לדורו רבים אחריו כי הרע ייתכן שיגיע מהמערכת להסיר אלו הטובות הוא מעטי. והוא גם כן אפשר שיובטל אם היה הדור ההוא מושגת והרע הנמשך מהרשע' לרעם לא יתכן שיפסך ברבוי הדורות כי הטוב הסדור מהמערכת הוא מאדו ולזה לא יתכן שיובטל בזמן יתר מועט ובזה האופן יתכן שיאמ' שהשם יתברך פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלישים ועל רבעים לשנאי ועשה חסד לאלפים מזולת שיהיה בזה עול.

והשלישית מאלו הסבות היא שכבר יקרה שיגיע השם יתברך הרעות לטובים להצילם מהרעות הגדולות הנכונות לבא עליהם מצד המערכת והוא אחד מצדדי ההשגחה להציל הטובים מהרעות הנכונות לבא עליהם ולפי זה שהגעת זה הרע הוא על צד ההטבה והחנינה לאיש הטוב הנה הוא מכואר שאיננו עול. **והרביעית** מאלו הסבות הוא שכבר יקרה שיבא השם יתברך הרעות לטובים על צד ההשגחה להצילם מהמרי המעטי אשר החלל להסתבך בו בדומה לזה אמר אליהו ויגל אונם למסר ויאמר כי ישוכן מאון זה שאם ישתדל השם יתברך להצילם בזה האופן מהרעות המורגשות אשר אינ' אנושיות כל' שראוי שיגיע להם אלו הרעות להצילם מהרעות הנפשיות כי הם אנושות וככאן הותר זה הספק אשר היה אפשר שיספק בענין ההשגחה מצד העדר הסדר הנמצא כמבוא' אישי האדם ורעותיהם להתבאר שזוהי אשר יתכן שהיה בו העדר הסדר

מלחמות השם

ל' שלא יוכיחם על כרתי' אבל יעזבו לבקרי הזמן והנ' ידמה
 שיש הבדל בין הרע אשר יגיע לאיש הטוב על צד ההשגרה
 להוכיחו מהרע אש' הסתבך בו קצת ובין הרע אש' יגיע לכלל
 על צד ההשגה' להוכיחם מהרע אש' נסרבנו בו הכלל הוא
 וזה כי כשיגיע הרע לאיש הטוב על התוכחה לא יתכן שיהיה
 באופן שימות בסכנתו כי כשהיה בזה האופן לא יתכן שיאמר
 שהוא על צד ההשגה' ואולם מה שיגיע מהרע לכלל האומה
 על דרך התוכחות לא ימנע שימותו בו רבים כדי שיקחו מוסר
 הנשארם והדרות הנאים אחריהם ולא יחזיקו כולם בכרימי
 זה יותר טוב לכלל האומה' אחר שאם שיוסרו כי אם בזה האופן
 מהתוכחה ולזה חמצא שתיעד התורה כאלו התוכחה בטהר
 שיגיע אל המות ובכאן חותר מה שסופק בכפף הראשון מצד
 מה שנת' בתורה שתיעד להגיע הרע בעצמות מאת השם ית'
 לישראל כשלא ילכו בדרכי הש' ית' ואולם מה שסופק
 בו מצד מה שבא בתורה ובדברי הנביאים על ה'
 מהגעת הרע בעצמות מאת השם ית' לשאר האומות כמו כר'
 שספרה התורה שהכאת עליהם בהכאות אשר הבו והקשותו
 לב' פרעה וסיוחן להביא עליהם העונש ומה שזכר מהכאת
 מלאך ה' במחנה אשור ומה שחמצאהו במלחמות ישראל עכ'
 שאר האומות שיאמר בו שכבר עזרם השם ית' ונצחית הנה
 אין היתרו ממה שיקשה וזה כי הגעת הרע לרשע' מאת השם
 ית' על זה האופן כבר יהיה קצתו על דרך המופת כמו טביעת
 המצרים בים סוף ומכת כמורים ושאר מה שחלו על המצרים
 מהמכות ומה שהכה מלאך ה' במחנה אשור ומה שידמה לזה
 והנה מה שהיה מאלו הענינים על זה ההאר הוא בלתי מותר
 הנחתו כי אנהנו לא נדבר בכאן לא במה שימכך מההשגה'
 עד צד הסדר הנאות אל סדר הפצאות לא במה שיסתנה
 בו הסדר הטבעי ועוד שאלו הרעות המגיעות לרשע' על דרך
 המופת הוא על צד ההשגחה לטובים אשר היו הרעים צדקם
 משתדרים להזיק וזה שאם היו הטיבים מושגחים מהש' ית'
 כשיגיע להם רע כדי להצילם מרע יותר עצום כש' שהו' ראוי
 שיושגחו בהגעת הרעות לרשעים המזיקים אותם כדי שיוסר
 הזקם מהם' ואולם מה שזכר בהכבדת לב' פרעה על צד
 האופ' שהיה בו נוכח רע לישראל הנה הוא ג' על
 צד ההשגחה להקנותם אמונה טובה כי כשחויב לפרע' העונש
 והיה אפשר שיגיע בו תועלת לישראל להנעתו לו בזה האופן
 בדרכי שיתישב בלבם ששכנא אלוה נמצא ושיחאפת להם כח
 ית' ונבחרתו מצד רכיו הפותחים סבב השם ית' שיקשה לבו את
 פרעה בדרך שירכו מופתו ותתפרסם האמונה האמתית לישראל
 וזהו אסור בא' פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו
 למען שתי אותותי אלה בקרבו ולמען חספר באזני בנך ובן
 בנך את אשר התעללתי במצרים וידעתם כי אני ה' כבר
 כיארתי לך הכבד לב' פרעה היה להרבו מופתו ורכיו
 מופתיו היה כדי שיתפרסם לישראל ולדרות הבאים אחריהם
 שיש בכאן אלוה נמצא על כל מה שירצה והנה מה שזכר
 מהגעת הרע לרשעים בהלחם לישראל ממה שאינו על דרך
 המופת הוא אם על דרך ההשגחה לישראל כי הוא בלתי נמנע
 זה לפי הנחתו כמו שקדם ואם על שהרע הוא הוא נמנע
 לרשעים הם מצד המערכת כי זה' י יוחם' השם ית' להיות
 כל הענינים מסובכים ממנו ואולם מה שזכר בתור' מהקשאת
 רוח סיוחן הנה היה אם מצד ההשגחה על ישראל להגיע הרע
 לסיוחן כדי שיתחלו ישראל את ארצו והיה זה הענין שהשם
 ית' על דרך המופת צו היה רע נכון לבא עליו והיה הקשותו
 את רוחו הפסוד שהגרמים השמימיים אחר הטבלים להגיע
 הרע אליו וכבר יוחם זה הענין לשם ית' אם היה הענין על זה
 התאר מפני היותו סבה אל מה שיתחדש לאיזה צד שיתחדש
 וככאן הותר זה הספק' ואולם מה שסופק בכפף השני' מפני
 מה שבא בתור' ובדברי הנביאים על ה' המדברים
 ברוח הקדש מזכירת היות האדם נשפט על כל מעשיו אם טוב
 ואם רע הוא מבואר שאין היתרו ממה שיקשה' וזה' שלפי
 הנחתו התבאר שהאדם נמל ועונש בלי ספק על
 צדקו ורשעו במה שיקרא נמל ועונש באמתות ר'ל בהצליח
 הנפש והעדרה והתבאר עס זה שהאדם נמל ועונש על צדקו
 ורשעו כטובות והרעות' גופיות בתכלית מה שאפשר מהסוד
 והיושר זה' שההשגחה הלאחית אשר בה האד' נשכר מרשע'

שהשם ית' לשאר האומות כאלו תאמר מה שספרה התורה
 שהכאת המכות הנפלאות על פרעה ועל עמו בעבור ישראל
 ומה שזכר מהכאת מלאך ה' במחנה אשור והדומה להם כי
 זה כלו ידמ' היותו חולק על הנחתו כי לא יתכן לפי הנחתו
 שיגיע רעות לרעים כי אם במקרה' והשני' מה שבא
 בתורה ובדברי הנביאים על המזכירת היות האדם
 נשפט על כל מעשיו אם טוב ואם רע אמר הצור תפיס פעלו
 כי כל דרכו כשפט אמר אשר עניך פקחות על כל דרכי בני
 אד' לתת לאיש כדרכו וכפרי מעליו אמרו צד' כי טוב כי פרי
 מעלליה' יאכלו אוי לרשע כי נמול ידיו יעשה לו כי פעל אדם
 ישר' לו ונבואה איש ימצאנו וזה הענין גם כן חולק על
 הנחתו לפי מה שיחשב' הנה' אלו הם הספקות אשר
 אפשר שיופקו על הנחתו מצד מה שבא בתורה
 ובדברי הנביאים על הוראו ששנתדל בהתרתם' ונאמר
 כי מה שיופק בכפף הראשון על הנחתו מפני
 מה שיעדה התורה מהגעת העונשים הנפלאים בעצמות מאת
 השם ית' על ישראל' מייס העצום אין היתרו ממה שיקשה;
 וזה' שאנחנו נאמר שאלו הענינים והעונשים יהיו על צד
 ההשגה' כדי שיוסרו מרשעים הרע כי בזה האופן יתכן
 שיכא רע מאת השם ית' בעצמו' כמו שקדם ואולם היה אפשר
 שיתדבק ההשגחה בזה האופן על אלו אשר הפליגו במרי מצד
 כלל האומה אשר הוא טוב וראוי שידבק בו ההשגחה בזה
 הצד ולזה כשיסתבכו קצת פרטי האומה בפעולות הפגנות
 ישתדל השם ית' להוכיח על צד ההשגחה בכלל האומה כדי
 שלא יתפסם בכלל המרי והוא וזה שכמו שההשגחה אשר
 מצד המערכת תהיה באנשים משני צדדים אם בדרך פרטי
 וזהו מה שיסודר מהמערכת לאיש איש מאישי האדם אם
 בדרך כלל והוא מה שיסודר מהמערכת בכלל האומה' או לכלל
 המדינה כן הענין בואת ההשגחה רצונית שהיא תדבק באיש
 כשהיה טוב ותדבק בכלל האומה כשהיה רע וזאת הסיבה
 תדבק ההשגחה האלהית בכלל האומה ויוכיח פרטי מפני זה
 ואם הרשע' על הרע שהחלו להסתב בו כדי שישבו בדרך
 טובה ותגיע להם הצלחת הנפש אמר כאשר יסר איש את בנו
 ה' להיך מיסוד' לטוב הכיתי את בניך מוסר לא לקחו ולזאת
 הסבה נזכר מה שזכר בתורה שהקלות לאשר יסורו מררכי
 השם ית' ונזכר שאם אינן מגיעות במקרה אבל הם פגונות
 מאת השם ית' וממה שיורה הגעת אלו העונשים להם הוא
 על צד ההשגחה לא על צד העונש הוא אמרו וכפתי ליסור'
 אתכם שבע על סאתיכם ואם היה זה על צד העונש היה בו
 פן העול מה שלא יעלם ואולם כשהיה זה על צד ההשגחה
 היה סן הראוי רצוני שכאשר יגיע להם השם ית' היסודין על
 צד התוכחה ולא יסורו אבל יחזיקו עדין במרי הנה הול' ראוי
 שיוסרם על הסאתיכם וזה כי אין תוכחה פי שנסתבך סבוך
 מעט במרי כותכת פי ששקד בו וטובה לו התכונ' הרע' היא
 קנין חזק וזה כי השקוע בפעולות הפגנות לא יצא מהם אם
 לא בתוכחות עצמות ובזה האופן' כי יתכן מה שאמר גם
 בעונ' אבות אתם ימקו מולת שהיה בזה עול זה כי כשהחילו
 אבותיהם במרי ואחזו בניהם דרכיהם שבה להם זאת התבונה
 הפתוחה קנין חזק ולא יצאו מפנה אלא בתוכחות עצמות
 ולזה ראוי שישגסו יותר מהרע על צד התוכחות להוסר בו
 פמה שהיה מגיע להם ממנו אם לא היו אבותיהם רשע' ואולי
 על זה האופן אמר פוקד עון אבות על בנים אבות אכלו בוסר
 ושני בני תקהינו והנה ירסה שכמו שהרע אשר יגיע לצדיקים
 על צד ההשגחה להוכיחו כהמרי אשר החל להסתבך בו לא
 יהיה תמיד אבל באשר יתחזק במרי תסור ההשגחה הוא ממנו
 להיות' אז בלתי ראוי שיתדבק בו ההשגחה האחר' כן הענין
 בעינו בהשגחה הדבקה לכלל האומה רצוני שכאשר ישוב
 הכלל הו' באופן שיהיה לא טוב תסור ההשגחה הזאת ממנו
 ולא יוכיחם אז השם ית' על עונותיהם אמר וקם העם הזה
 וזנה אחרי אלהי נכר הארץ אשר הוא בא שמה בקרבו ועזבני
 והפר את בריתי אשר כרתי אתו וחרה אפי כיום ההוא ועזבתי
 והסתרתני מפני מהם והיה לאכל כאשר ביאר לך שכאשר ישוב
 העם להיות עובד ע' תסור השגחת השם ית' מהם ובדומ' לזה
 אמר מיעד רע לא אפקד על כנותיכם כי תזנינו וכבר ביאר לך
 כי מפני הפגנות במרי תעדר פהם ההשגחה האלהית הזאת

יפנה מחשבתו מהשם ית' קצת עתים תהיה ההשגחה בו בעת
 חשבו כשם ית' כלכד ותסור ההשגחה ממנו בערך עסקו ור"א
 רחוק ממנו אז כסורה ממי שלא יוכל כול' אבל המעט
 ההשגחה ההיא אחר שאין השלם הוא בהשגתו בעת עסקו
 שכל כפעל ואמנם הוא אז משיג ככה קרוב וכו' ועם הפנות
 מחשבת האדם והשיגו השם ית' בדרכי האמתיות ושכחתו כמה
 שהשיג או אפשר שיקרה אז לאיש ההוא מין ממיני הרעות
 כי הוא עם השם ית' והשם ית' עכו"אכל בהם מחשבתו מהש'
 ית' אשר הוא אז נבדל מהשם יתבר' השם נבדל ממנו והוא אז
 מזומן לכל רע שאפשר שימצאו בו הענין המביא להשגחה
 ולהסרטים המקרה הוא השפע ההוא השכלי וכבר נבדל
 קצת העתים מן החסיד ההוא הטוב אז לא הגיע כלל ההוא
 הרע ולזה אירע לשניהם מה שאירע עכ"ל ז' הנה כבר
 התבאר מדבריו שכבר יגיעו לחסיד רעות בערך התירו הקשר
 והדבקות אשר בינו ובין השם יתבר' כי הוא אז משולח למקרי
 הזמן וכבר יתכן לזאת הסבה שלא יגיע לרע רעות כמו שזכר
 הרב ז"ל וזה אמנם יהיה כשרא יהיה מסודר לורע המקרים
 הרם ובחיות הענין בן הוא מכואר שמה שאמר הרב ז"ל שפל
 עניני אישי האדם ומה שישיגם מטוב או רע נמשך אחר הדין
 אם ירצה בו הטוב האנושי ר"ל הנמול והעונש הנמצא בפש
 או ירצה כזה דבקות ההשגחה וסורה ויקרא דבקות ההשגחה
 הטוב וסורה הרעות ששם רצה כזה הטוב והרע הנפני הנר
 יסמרו דבריו קצתם קצתם וזה כי הוא הודה שכבר יקרו הרעות
 לחסיד בהסירו מחשבתו מהשם יתברך להיותו משולח ונעזב
 למקרים ושהוא אפשר לזאת הסבה שלא יגיע לרע רעות'
וראוי שיוכן כמה שהנתיח הרב ז"ל בענין ההשגחה שיריעת
 הש"ת אינה בדברים הפרטיים בבה שהם פרטיים וזה
 שאם הונחה ידיעתו בהם בזה האופן הנה לא אשער מה היא
 ההשגחה הזאת אשר תדבק כמזכירם להצילים מהמקרה והסתר
 פנים אשר ידבק בדעים לבלתי הצילם מהם וזה כי לא יגיעו
 המקרים הרם כהלוקה אם שיהיו המקרים ההם הם אשר ידע
 השם יתברך לצדיק הנשמר מהם ולרשע הבלתי נשמר מהם
 ויציל מהם הצדיק ולא יציל מהם הרשע או שיהיו המקרים
 ההם הם אשר ידע השם ית' שיגיע לרעים ושלא יגיעו לצדיקים
 וידע שיגיעו להם הטובות אשר מצד ההשגחה ואם הנחנן
 שידע השם ית' שלא יגיעו אלו המקרים לצדיקים החם מר
 היא ההשגחה הזאת בשלא יגיע לו מה שהיה יודע השם ית'
 שלא יגיע הוא כמו זה גם כן ימצא ברשעים כשידע השם
 ית' שיגיע טובות שלא יגיעו הרעות אשר היה יודע שלא
 יגיעו ואם הנחנן והמקרי' ההם ידע השם ית' שיגיעו לצדיק
 ולרשע ויציל מהם הצדיק ולא יציל מהם הרשע הוא מכואר
 שאין ידיעתו כאלו המקרי' מצד כה שהם פרטיים כי מזה הצד
 תהיה ידיעתו שיגיעו אלו המקרים לצדיק ההוא שקר ועוד כי
 הוא יודע גם כן לפי זאת ההנחה שלא יגיעו לו מפני ידיעתו
 בל אחד מהדברים הפרטיים הנפילים ככאן וידע שהשגחתו
 הדבק באיש הזה ואיך יתכן שנתיח שידע הש"ת יחד שיגיעו
 אלו המקרים לזה האיש ושלא יגיע לו הנה זה בתכלית הבטול
 ולזה הוא מכואר שהוא כמזכיר מזה שתהיה ידיעתו באלו ה
 המקרים מצד הסדור הכולל ואז ירחיק שיצויר מרד שהונח
 מענין ההשגחה והסתר הפנים וזה שהוא יודע מה שהי' ראוי
 שיגיע לפי הסדור הכולל מאלו המקרים לצדיק ולרשע ויציל
 הצדיק מהם על דרך ההשגחה ור"א יציל מהם הרשע ולפי
 שכבר התבאר לפי דעת תורתנו דבקות ההשגחה לטובי' והסתר
 פנים מהרשעים והיה מחויב בזאת ההנחה שלא תהיה ידיעת
 השם יתברך בדברים הפרטיים מהצד הם בו פרטי' הוא
 מכואר שכבר יחויב לפי דעת תורתנו שלא תהיה ידיעת השם
 יתברך בדברים הפרטיים כמה שהם פרטיים זה מזה שיוסף
 גלוי ושלמות כמה שהתבאר מדבריו כבאופן ידיעת השם יתבר'
 הדברים

יתדבק בטובים לפי הדגתם בחשבות ותעדר מהרעים ולזה
 הוא מכואר שכבר יתכן בכל הפנים שיאמ' שהאד' נשפט על
 כל מעשיו אם טוב ואם רע ובכאן הותר זר' הספק השני ולפי
 שזה שהתבאר מדבריו בהשגחה מצד העיון הוא על האופן
 אשר הנחננה נאות אל מה שימצא בחוש מאלו הדברים ואל
 מה שנזכר בדברי הנביאים ע"ה עד שלא ימצא עליו ספק ולא
 דחיה לא מצד העיון ולא מצד התורה הוא מכואר שההשגחה
 היא באיש האדם על האופן שהנחננה' **ובכאן**
 התבאר אופן ההשגחה האלהית באישי
 האדם כמה שאין ספק בו והוסרו ספקות רבות בענין ההשגח'
 לא סרו הקודמים מלסעוד בהם עד היום שהנביאים ע"ה
 והסדרים ברות הקדש נבוכו בזה לפי מה שספרו וזה מכואר
 מדברי דוד ע"ה וגם כן חקוק הנביא ע"ה אמר דוד כי קנאתי
 בחוללים שלום רשעים אראה כי אין תרצובות למוסם ובריא
 אולם הנה אלה רשעים ושלו עולם השגן חיל אך ריק זכירתו
 לבני וסוף הדברים ואתשבה לרעת זאת עמל הוא בעיני'
 ואמר חקוק ע"ה למה תביט בוגד' תחריט ככלע רשע צדיק
 ממנו וזה מה שיורה שהם היו נבוכים בהעדר הכדור הנמצא
 לפי מה שישחב כמזכיר אישי האדם ורעהם וכבר אמרו ר"ל
 שנסתפק בזה משה רבי ע"ה וזהו מה שישא באמרו הראני נא
 את דרכיך אמרו שכבר שאל פנני מה צדיק רע ול רשע טוב
 לו ובכריאה על זה מה שהשיב לו השם ית' על זאת השאלה
 והיא אמרו ה' אל רחום והנזן וראוי שיתן תורה לשם יתברך
 אשר עזרה למצוא האמת כזה הדורש העיניק והיישור לפנינו
 דרכינו ברחמי ורכוב חסדו כי מה שמצאנו בו קודמים הוא
 מעשיו מאד ושגולל מהקרה העיונית זולת מה שמצאנו מזה
 בפני' איבונהנה סבכנתו מהקושי העצו' עד שלא יתכן שיוכן
 אם לא למי שידע אלו הדעות אשר אפשר שיפלו בהשגחה
 וסר שאפשר שיסעוד כל אחד מבעלי הדעות לקיים דבריו
 ולבטל דברי זולתו

הפרק השביעי

וראוי שתדע כי זה הדעת אשר הביא
 אליו העיון בהשגחה הוא דעת
 אלהיה וזהו אשר הגיעה אליו הכלי' התקירה כזה הדרוש
 בספר איוב והוא זכר הרבה מהמענות אשר זכרנו לקיים זר'
 הדעת כבר בארנו זה מדבריו בכאורנו לספר איוב והנה ידמה
 שכבר נטה לזה הדעת ג' הרב המורה ז"ל בספר הנכב' מורה
 הנמוכים ולזה אמר בפרק ז' מהחלק השלישי דבר זר' לשוני
 ואשר אאמינהו אני בזאת הפנה ר' ההשגחה האלהית הוא
 מה שאספר לך ואיני נסמך בזה הפנה והאמינ' אשר אספר לך
 למה שהביאני אליו הסופת וכל אסמך בה למרד שהתבאר
 שהוא כונת תורת השם ית' וכבר אמרתי ע"ה וזה הדע' אשר
 אאמינהו הוא יותר מעט וההקת מן הדעות הקודמים ויותר
 קרוב אל ההשק השכלי והוא שאני אאמין שההשגח' האלהית
 אמנם היא כזה העולם התחתון ר' סתחת נגד הירח באישי
 מין האדם לבד וזה המין לבדו הוא אשר כל עניני אישי ומה
 שישיגם מטוב או רע נמשך אחר הדין כמו שאמר כי כל דרכי
 משפט אכל שאר כ"ה וכו' ש הצמחים דעתי בהם דעת ארסמו
ואולם ההשגחה האלהית לפי דעתי ורפי מה שאני רואה
 היא נמשכת אחר השפע האלהי והמין אשר נדבק
 בו השפע הוא השכלי עד שאשכ בעל שכל ונגלה לו כל מרד
 שהוא גלוי לבעל שכל הוא אשכ החחברת אליו ההשגחה
 האלהית ויחסה לו כל פעולתיו על צד הנמול והעונש אמנם
 אם כעל כו' והכן דעתי עד כופו והעלהו בידך שאני לא אאמין
 שיעולם מן השם ית' דבר או איחס לו לאות וקצור אכל אאמין
 שההשגחה נמשכת אחר השכל ומדובקת בו מפני ההשגחה
 ואמנם תהיה מסשכיל ואשר הוא שכל שלם שלימו אין שלמו'
 אחריו אם כן כל מי שנדבק בו דבר מן השפע הוא כפי סדר
 שיישיגו מן השכל ישיגו מההשגחה וזה הדעת הנאו' אצלי
 למושכל וכחובי התורה ואכ' בפרק נ"א מהחלק השלישי דבר
 זה לשוני והנ' נגלה לי עתה עיון נפלא מאד יסודו בו הספקות
 ונתגלו בו סודות אלהיות והוא שאנחנו כבר בארנו בפרקי ה
 ההשגחה כי כפי שעור שכל כל בעל שכל תהיה ההשגחה
 בו והאיש השלם כהשגתו אשר לא יסור שכלו מהשם יתברך
 הפיד תהיה בו ההשגחה תמיד והאיש השלם בהשגתו אשר

ובכאן נשלם המאמר הרביעי מזה הספ' וההחלה לה שם
 יתברך על כל כריכה ותהלה לעד עד ולנצח
 נצחיתם אמן ואמן

מלחמה השם

עד שיטת כחז' חלקים ידבקו בהם החיים היותר שלמי' שאשר שימצאו בהם והם הכבדים כי היו הפעולות הסופעות רוצה לומר מהנרמים השמיים מסודרות מהם ותנועות הנלגלים הם בעבורם כמו שיתבאר אחר זה ויהיו בהם חלקים בתכלי' מהעדר החיים והם אלו הגופים אשר בין גלגלי הכוכב האחד לגלגלי הכוכב השני והממוצעים בין שתי' אלו המציאות הם הנלגלים על סדרותיהם וזה שהנלגלים אשר הכבדים קבועים בהם שניים להם במדרג' החיים ואחריה' יהיו הנלגלים העובדים איתם להגיע תנועותיהם אל הגלגל אשר בו הכבד ועוד כי הרפכים שיקבלם נושא' אחד אם בזמנים פתחלים אם בחלקים מתחלפים ולפי שהיה' שמיר' דוממה ענין מקביל להעדר שמירת התמונה והיה בלתי' אפשי' שיקבל שני אלו הענינים הגרם השמיים בזמנים מתחלפים לפי שהוא בלתי' נפסד הנה יקבלם בחלקים מתחלפים וכמו שקבל הגרם השמיים ענין ההארה והעדר הספירות בחלקים ממוגבלים ממנו והם הכבדים וענין הספירות והעדר ההארה בחלקים אחרים כן אפשי' שקבל ענין שמירת התמונה בחלקי' מוגבלים ממנו והעדר השמירה לתמונה בחלקים אחרים וגם כן הנה מפני שהנרמים השמיים כלם ישתתפו פעל' אחד והוא ההשגחה כמה שבכאן והיתה זאת השגחה במה שיסודר מהם מהתנועות לכבד כפי מה שקדם ויתבאר בשלמות במה שאחר זה הנה יהיו אלו החלקים נעדרי החיים בהם במה שהם אחד להשלים תנועותיהם החלקיות באופן שישלם ענין כליותם כמו שימצאו בכח' האחד חלקים נעדרי החיור' כמו העצמות ומה שירסה להם להשלים תנועותיו החלקיות וענין בללותו :

הפרק השלישי

וראו שנתקור תחלה מענין הכבדים אם הם בגלגלים בעבור עצמותם או הם בהם בעבור הדרכי' אשר בכאן כי זאת החקירה היא עמוקה ומסופקת מאד' וזה שכבר יראה הראות מבואר שתנועות הכבדים ושיעוריהם הם ביותר שלם שכפנים להשלים' הנמצאות השפלות' עד שאם היה נפסד זה הסדר היה נפסד זה המציאות השפל כמו שיתבאר אחר זה וכבר זכרנו זה פעמים רבות במה שקדם וזכור' גם כן אבן רשד בכאורו לספר השמי' והעולם זה ממה שיראה ממנו שהכבדים הם בעבור הדברים אשר בכאן באופן מה' וכבר יחשב שהוא בלתי' אפשר שיונחו הכבדים בעבור הדברים אשר בכאן לפי שאם הונח הענין כן יהיה הנכב' בעבו' השפל הפתות ולזה ששמו האחרונים מהפלוסופים שהכבדים הם בגלגלים בעבור עצמותם ומה שיושפע מהם מהפעולות בזה המציאות השפל הוא מכוון מהם על הכונה השנית' ואולם היראה מדבריה הפלוסוף בטבעיות ובמה שאחר הטבע הוא שהכבדים הם בעבור הדברים אשר בכאן ולזה ראינו לחקור זה בזה המקום והנה הסכמנו לחקור בזה תחלה קודם שנתקור מסביר' שאר הדברים אשר יעדנו לחקור בהם בזה החלק מפני כי זאת החקירה היא משותפת לכל הכבדים וראוי שתקדם החקירה בדברים המשותפים לכל הכבדים לחקירה במה שייחוד בו קצת הכבדים מקצת' ונאמר כי הוא ממה שהתבאר בטבעיו' שכבר יובדל הגרם החששי מעלי' דגנפ' אשר בכאן שהנושא' לצורתו הוא דבר פשוט ושאינן בעצמותו דבר בכח ואולם קראנו החומר החששי נושא' על צד הקהל בשמות ואם אינו נושא' על דרך האמת כמו שהתבאר בטבעיות' וכאשר החישוב לנו זה נאמר שהוא ג' סבוא' שהבעל נפש אשר בכאן הוא כלי' מצד הרבכה ומצד הקלות מציאותו ושמימותו כי מפני זה יצטרך כלים רכ' אם מצד הרבכה כי לשמור ההפכים אשר הורכב מהם בשווי הנאות לבעל נפש הוא הוכנו לו כלים פתחלפי' ייוחס לאחד מהם שמירת ההפך האחד ולאחר שמירת ההפך האחר והמשל בכל' כי המרה היא בו משכן הטבע החם היבש והסתול הוא בו משכן הקר' היבש והכבד הוא בו משכן הטבע החם והלח והמת הוא בו משכן הטבע הקר' הלח ואולם מצד השלבו מציאותו ושמימותו הוכנו לו גם כן כלים רמים והם הדברים

בכללם דגנפ' צמיאם לו כמו שהתבאר זה כלו בספר חב' אצל המאמר בתועלת אבדי' הבח' ובהיות הענין כן רצוני שהבעל נפש אשר בכאן יצטרך להיות' כלי' מצד היותו מורכב מהפכים ומצד הצטרכו אל מה שישלים מציאותו וישמרו אותו כפי מה שאפשר והיה מבואר שהגשם השמיים שאין בו הרבכה רפי' שהוא פשוט בהכלית הפשוטות ולא יצטרך גם כן לכלים ישמרו מציאותו וישלבו כי אין בעצמותו דבר בכח כמו הענין בכח' שיצטרך' דרך משל' מוון להחליף מה שיוחך ממנו הוא מבואר שלא יצטרך הגרם השמיים להיות כלי' וזה כי כבר נאמר בספר הנפש כי הנפש היא שלמות ראשו' לגשם טבעי כלי' וזה ממה שיביא לחשב הויה כחבר הגרמים השמיים שיהיו כלים לפי שהם בעלי' נפש וכאשר התבאר זה רצוני שאין מתנאי הגרם השמיים שיהיה בלוי' ואף על פי שהיא בעל נפש הוא מבואר שאין לכבד רושם בשישים הנלגל בעל נפש וזה ממה שיראה ממנו שאין הכבדים בגלגלים מצד עצמותם וגם כן אם הודינו שמתנאי הנלגל שיהיה' כלי' לפי שהוא בעל נפש הנה יתבאר עס כל זה שאין לכבדים רושם בשישים הנלגלים בעל נפש וזה שאין אפשי' שיונח הכבד הכלי אשר יצטרך לגלגל השמי' אותם בעלי' נפש לפי שהכלי אשר בו יירה הדבר בעל נפש ימצא בכל איתו המין בספיר' אחד ובמקום אחד ובאופן אחד ובגודל אחד וישלם גודל נפש וזה דבר מבואר בנפשו' והמשל שלא ימצא איש אחד יהיה הלב בו באמצע גופו ואיש אחר יהיה הלב בו בראשו או בגליו ואיש אחר מבלי לב ואיש אחר במספר רב הלבבות וימצא ג' גודל הלב כאנשים הכרואים סתוחים לגודל גופם וימצא ג' טבעו בענין אחד במין באישי המין האחד וכבר נמצא בכבדים שלא ישמרו הכלי אשר ישים נושא' בעל נפש וזה כי הכבד נמצא בקצת הנלגלים אחד לכו' והוא באמצע ובקצתם ימצא מספר רב מהכבדים קצתם בגלגלים וקצתם אצל החיכמים ומח שביניהם ובין אמצע הנלגל והם גם כן בלתי' שווים קצתם לקצת ובלתי' מתיחס חלופ' גדליהם לחלופ' גודל גוף נושאיהם ובקצתם לא ימצא כבד כלל כמו שהתבאר במה שקדם' ועוד יזהו הראש אשר יהיה בו הכבד מה שהוא כי הוא כבד מצד היותו מאיר והוא מאיר מצד הזרה אשר לו איננו בהם בענין אחד וזה כי קצתם היה לו הזרה מעצמו וקצתם מזולתו וקצתם ימצא זהם אדום וקצתם ימצא זהם במראה אחר ולזה הוא מבואר שאין לכבד רושם בשישים הנלגל בעל נפש ואע"פ שגודל' שמתנאי הנלגל שיהיה כלי' מפני היותו בעל נפש ועוד שהזרה יראה מענינו אפי' בדברים אשר בכאן שאין לו סבוא' בהשימנו נושא' בעל נפש כי המראה אינו לו כבד בזה אצל הטבע ואי אפשר לאדם שיאמר באיזה צד שיהיה שיהי' לזרה כבד בהשמתם בעלי' נפש ואפילו אם רצה שיכבד זה מלכו בדריאה' האלהים אלא שנאמר שבעבור שהם יצויירו מענין ג' מום הנמצאו' וסדרם וישלם מה שיעצרו אותם והיו משתוקקים מעצם הציור שיעלו מה שישלם בו זה הסדר אשר כאלו הדברים אשר בכאן היה מחויב שיהיה להם הכלי אל שיעשו בו זה הפעל והי' הכבד לא שזה המאמר יתייב שאין הכבדים בגלגלים מצד עצמותם אבל לפעול' שה' שיתיכרו ציורם להשלים אלו הנמצאות השפלות' וזה כי השג' תספיק לגלגלים מצד שהם בעלי' שכל' ולא יצטרך להם פעל' אחר להעמיד מציאותם ואם הודינו שתהיה ראוי להם תנועה מצד היותם בעלי' נפש כמו שאמר קצת הקודמי' הנה לא יהיו' פזה שיהיו בהם כבד או כבדים ולא שתהיה' תנועותיהן בזה האופן אשר לא ישלם זה המציאו' השפל אלא בו וכבר יתבאר זה בשלמות במאמר הששי מזה הספר בנ'ה יתברך ובהיות הענין כן הוא מבואר שאין הכבדים בגלגלים מצד עצמותם אבל הם הנה להשפיע זה המציאות השפל' אל שבאשי' יונח הענין כן הנה יחויב מזה הספק הקודם והוא שכבר יחויב מזה שיהי' מציאות הכבד בעבור הפחות הוא שקר הנה לא יסנע היור' בכבד דבר בעבור הפחות אבל הוא דבר נמצא כן ובזה האופן היר' הכבד שישפיע לפחות ופועל' אותו כאלו האמר שהשמי' יתברך פועל' מה שלמטה ממנו ומשניה' בו והשכל הפועל' פועל' אלו הדברים אשר בכאן והנה זאת ההשפעה נמצאת בו בעבור הדברים אשר בכאן וכזה הענין בעיני' יהיה הזרה וההארץ בכבדים

בכבדים בעבור אלון הדברים אשר בכאן ויהיה עצמות כעבור
 עצמם וכבר נשלים המאמר בזה בנה ית' כמאמר הששי בזה
 הספרי

הפרק הרביעי וראוי שנחקק' אם יש למעלה מגלגל
 המזלות גלגל בלתי מכובב יתנועע
 בתנועה היומית כמו שחשבו הקדמונים במלמוס ובעל
 תכונה הדש' או אין גלגל עליו בזה התאר כבו שירא' בן רשרי
 ונאמר שכבר ימצ' לכל אחד מהם פשוט הוא קודם למורכב
 וזה שכבר יחשב שיהיה ראוי שיונת על גלגל המזלות
 זה הגלגל היומי לפי שזה הגלגל לבדו נראה ש
 מתנועע בתנועה פשוטה ולזה ראוי שיהיה הגלגל העליון
 בזה התאר כי כבר נמצא בכל מה שקרב מהגלגל אשר בהם
 נכבב אל היסודות שתנועותיהם הם יותר מורכבות ולזה הוא
 ראוי במה שרחק מהם בתכלית שיהיה בתכלית פשוטות
 התנועה י ועוד כי זאת התנועה הפשוטה ראוי שנמצא
 לגרם פשוט והג' הגלגל המכובב הוא מורכב באופן מה ולזה
 ראוי שתהיה התנועה' לגלגל בלתי מכובב ועוד כי הגרם
 הראשון ראוי שיהיה הפשוט לפי שפשוט הוא קודם למורכב
 והגלגל הראשון הוא קודם לשאר הגלגלים לפי שהוא מקיף
 בהם ולזה הוא בהכרח יותר נכבב מהם כי המקיף הוא יותר
 נכבב מהמוקף כי כמו שנראה מענין היסודות ובהיות הענין
 כן והיה מבואר שהגלגל הכבדי הוא מורכב כאינן מה הנר'
 הוא ראוי שלא יהיה הגלגל הכבדי הגרם הראשון אבל יהיה
 גלגל אחר עליו בלתי כבדי הוא המקיף בכל הגלגלים ועוד כי
 כמו שכל אחד משאר התנועות הנמצאות לכבבים נמצאים
 ראשונה פשוטים ואחר כך מורכבות כמו הענין בתנועה' גלגל
 המזלות כי הוא נמצאת לגלגל המזלות תחלה על שהיא
 תנועתו המיוחדת ואחר כך תמצא לשאר הכבבים מורכב' עם
 תנועות אחרות וכמו הענין בתנועה השממית שהי' נמצאת
 פשוטה לשמש ונמצאת מורכבת עם התנועות אחר' לנגדה
 ולכובב כן הראוי שיהי' הענין כן בתנועה' היומית רצוני שהיה
 תנועה מיוחדת לאחד מהגלגלים וכבר יראה באופן אחר
 שהיא ראוי שלא יהיה בכאן גלגל יומי על גלגל המזלות לפי
 שתנועת הגלגלים יראה מענינם שהם בעבור הכבבים כמו
 שקדם וכמו שיתבאר זה דבר זכרו ארסטו בכאור במה שאחר
 הטבע כמו שזכרנו במה שקדם ובהיות הענין כן הוא מבואר
 שהוא ראוי שלא יהיה נכבב לגלגל יומי בזה התאר כי הגלגל
 שאין בו כבב ואינו משרת לגלגל שיש בו כבב תהיה תנועתו
 לבטלה והטבע ימצא זה וזה הוא אשר הניע אבן רשר אל
 שיאמר שהנחת גלגל יומי על גלגל המזלות הוא דבר בטל
 ובהיות הענין כן הנה ראוי שנענין אנהנו בזה : ונאמר
 שלמה שהיתה תנועת הגרם החמישי בעבור הדברים אשר
 בכאן כמו שקדם והיה יותר נכבב שישמעו ממנו פעולה רבות
 בזה העולם השפל להשלים רבוי התנועה בכאן משתושפע
 ממנו פעולה אחת במספר והיה מבואר שהשפע הפעולות
 הרבות מהכבב יהיה מצד רבוי התנועות ורבויהם אחר
 לכבב למקום מקום מהארץ הוא אבואר שאין ראוי שיונת
 לגרם הייתה נכבב תנועה פשוטה כ' ש שאין ראוי שיונת בלי
 כבב וזה כי התנועות אשר לגלגלי' אם היו בעבור הדברים אשר
 בכאן על הכונה הראשונה כמו שבארנו הנה הוא מבואר
 שזאת ההנחה היא בטלה ואם היו על הכונה השנייה בעבור
 הדברים אשר בכאן כמו שיראו קצת המתאחרים מצד יתרון
 שלמותם שהוא יותר טוב להם ויותר נכבב' שהיו באופן ש
 שיושפע מהם לזולתם משלא יהיו כן הוא מבואר שקוא יותר
 ראוי שתמצא זאת ההשפעה לגרם היותר נכבב מהם ולזה
 הוא מבואר שזאת ההנחה היא בטלה איד' שהונח העני' בזה
 ולזה הוא מבואר מה שאמרנו **ואולם** מה שזכרנו
 בזאת הטענה כי מפני שהפשוט הוא קודם
 למורכב ראוי שיהיה הגלגל הראשון בלתי מכובב לפי שהוא
 קודם לשאר הגלגלים מפני היותו מקיף בהם הוא בלתי צורך
 על כל פנים וזה שהיה הפשוט קודם למורכב קדימה מר'
 הוא אצת' אלא שזאת הקדימה לא תמצא תמיד באופן שיהיה

בכבבים בעבור אלון הדברים אשר בכאן ויהיה עצמות כעבור
 עצמם וכבר נשלים המאמר בזה בנה ית' כמאמר הששי בזה
 הספרי

הפרק הרביעי וראוי שנחקק' אם יש למעלה מגלגל
 המזלות גלגל בלתי מכובב יתנועע
 בתנועה היומית כמו שחשבו הקדמונים במלמוס ובעל
 תכונה הדש' או אין גלגל עליו בזה התאר כבו שירא' בן רשרי
 ונאמר שכבר ימצ' לכל אחד מהם פשוט הוא קודם למורכב
 וזה שכבר יחשב שיהיה ראוי שיונת על גלגל המזלות
 זה הגלגל היומי לפי שזה הגלגל לבדו נראה ש
 מתנועע בתנועה פשוטה ולזה ראוי שיהיה הגלגל העליון
 בזה התאר כי כבר נמצא בכל מה שקרב מהגלגל אשר בהם
 נכבב אל היסודות שתנועותיהם הם יותר מורכבות ולזה הוא
 ראוי במה שרחק מהם בתכלית שיהיה בתכלית פשוטות
 התנועה י ועוד כי זאת התנועה הפשוטה ראוי שנמצא
 לגרם פשוט והג' הגלגל המכובב הוא מורכב באופן מה ולזה
 ראוי שתהיה התנועה' לגלגל בלתי מכובב ועוד כי הגרם
 הראשון ראוי שיהיה הפשוט לפי שפשוט הוא קודם למורכב
 והגלגל הראשון הוא קודם לשאר הגלגלים לפי שהוא מקיף
 בהם ולזה הוא בהכרח יותר נכבב מהם כי המקיף הוא יותר
 נכבב מהמוקף כי כמו שנראה מענין היסודות ובהיות הענין
 כן והיה מבואר שהגלגל הכבדי הוא מורכב כאינן מה הנר'
 הוא ראוי שלא יהיה הגלגל הכבדי הגרם הראשון אבל יהיה
 גלגל אחר עליו בלתי כבדי הוא המקיף בכל הגלגלים ועוד כי
 כמו שכל אחד משאר התנועות הנמצאות לכבבים נמצאים
 ראשונה פשוטים ואחר כך מורכבות כמו הענין בתנועה' גלגל
 המזלות כי הוא נמצאת לגלגל המזלות תחלה על שהיא
 תנועתו המיוחדת ואחר כך תמצא לשאר הכבבים מורכב' עם
 תנועות אחרות וכמו הענין בתנועה השממית שהי' נמצאת
 פשוטה לשמש ונמצאת מורכבת עם התנועות אחר' לנגדה
 ולכובב כן הראוי שיהי' הענין כן בתנועה' היומית רצוני שהיה
 תנועה מיוחדת לאחד מהגלגלים וכבר יראה באופן אחר
 שהיא ראוי שלא יהיה בכאן גלגל יומי על גלגל המזלות לפי
 שתנועת הגלגלים יראה מענינם שהם בעבור הכבבים כמו
 שקדם וכמו שיתבאר זה דבר זכרו ארסטו בכאור במה שאחר
 הטבע כמו שזכרנו במה שקדם ובהיות הענין כן הוא מבואר
 שהוא ראוי שלא יהיה נכבב לגלגל יומי בזה התאר כי הגלגל
 שאין בו כבב ואינו משרת לגלגל שיש בו כבב תהיה תנועתו
 לבטלה והטבע ימצא זה וזה הוא אשר הניע אבן רשר אל
 שיאמר שהנחת גלגל יומי על גלגל המזלות הוא דבר בטל
 ובהיות הענין כן הנה ראוי שנענין אנהנו בזה : ונאמר
 שלמה שהיתה תנועת הגרם החמישי בעבור הדברים אשר
 בכאן כמו שקדם והיה יותר נכבב שישמעו ממנו פעולה רבות
 בזה העולם השפל להשלים רבוי התנועה בכאן משתושפע
 ממנו פעולה אחת במספר והיה מבואר שהשפע הפעולות
 הרבות מהכבב יהיה מצד רבוי התנועות ורבויהם אחר
 לכבב למקום מקום מהארץ הוא אבואר שאין ראוי שיונת
 לגרם הייתה נכבב תנועה פשוטה כ' ש שאין ראוי שיונת בלי
 כבב וזה כי התנועות אשר לגלגלי' אם היו בעבור הדברים אשר
 בכאן על הכונה הראשונה כמו שבארנו הנה הוא מבואר
 שזאת ההנחה היא בטלה ואם היו על הכונה השנייה בעבור
 הדברים אשר בכאן כמו שיראו קצת המתאחרים מצד יתרון
 שלמותם שהוא יותר טוב להם ויותר נכבב' שהיו באופן ש
 שיושפע מהם לזולתם משלא יהיו כן הוא מבואר שקוא יותר
 ראוי שתמצא זאת ההשפעה לגרם היותר נכבב מהם ולזה
 הוא מבואר שזאת ההנחה היא בטלה איד' שהונח העני' בזה
 ולזה הוא מבואר מה שאמרנו **ואולם** מה שזכרנו
 בזאת הטענה כי מפני שהפשוט הוא קודם
 למורכב ראוי שיהיה הגלגל הראשון בלתי מכובב לפי שהוא
 קודם לשאר הגלגלים מפני היותו מקיף בהם הוא בלתי צורך
 על כל פנים וזה שהיה הפשוט קודם למורכב קדימה מר'
 הוא אצת' אלא שזאת הקדימה לא תמצא תמיד באופן שיהיה

הפרק החמישי וראוי שנחקק' אם הכבדי הקיימים
 הם כלם בגלגל אחד כמו שהנחנו
 או יהיה לכל אחד מהם גלגל' **ונאמר** שכבר
 יראה שהוא ראוי שיונתו כלם בגלגל
 אחד מפנים : **מהם** שכבר ימצא חסיד מרחק
 קצתם מקצת אחד כמו שזכר בטלמוס
 וזה כמה שיוורה שהם כלם בגלגל אחד שאם היו בגלגלים
 רבים כמה אני תמה איך ימצא זה המספר הרב מהגלגלים
 בתנועה שווה ובקטנים אחדים ושאר הגלגלים אין בהם שנים
 שתהיה תנועתם שווה ולא בקטנים אחרים
ומהם כי מפני שהיה אפשר השלמת הנר' מתנועותם
 בגלגל אחד כמו שישלם בגלגלים רבים והיה
 מבואר בדברים הטבעיים שאין בהם דבר לכטלה וכל
 שכן כאלו הגרמים הנצחיים הוא מבואר שהוא ראוי
 שיהיו כלם בגלגל אחד שאם היו בגלגלים רבים היה

בכבבים בעבור אלון הדברים אשר בכאן ויהיה עצמות כעבור
 עצמם וכבר נשלים המאמר בזה בנה ית' כמאמר הששי בזה
 הספרי

הפרק הרביעי וראוי שנחקק' אם יש למעלה מגלגל
 המזלות גלגל בלתי מכובב יתנועע
 בתנועה היומית כמו שחשבו הקדמונים במלמוס ובעל
 תכונה הדש' או אין גלגל עליו בזה התאר כבו שירא' בן רשרי
 ונאמר שכבר ימצ' לכל אחד מהם פשוט הוא קודם למורכב
 וזה שכבר יחשב שיהיה ראוי שיונת על גלגל המזלות
 זה הגלגל היומי לפי שזה הגלגל לבדו נראה ש
 מתנועע בתנועה פשוטה ולזה ראוי שיהיה הגלגל העליון
 בזה התאר כי כבר נמצא בכל מה שקרב מהגלגל אשר בהם
 נכבב אל היסודות שתנועותיהם הם יותר מורכבות ולזה הוא
 ראוי במה שרחק מהם בתכלית שיהיה בתכלית פשוטות
 התנועה י ועוד כי זאת התנועה הפשוטה ראוי שנמצא
 לגרם פשוט והג' הגלגל המכובב הוא מורכב באופן מה ולזה
 ראוי שתהיה התנועה' לגלגל בלתי מכובב ועוד כי הגרם
 הראשון ראוי שיהיה הפשוט לפי שפשוט הוא קודם למורכב
 והגלגל הראשון הוא קודם לשאר הגלגלים לפי שהוא מקיף
 בהם ולזה הוא בהכרח יותר נכבב מהם כי המקיף הוא יותר
 נכבב מהמוקף כי כמו שנראה מענין היסודות ובהיות הענין
 כן והיה מבואר שהגלגל הכבדי הוא מורכב כאינן מה הנר'
 הוא ראוי שלא יהיה הגלגל הכבדי הגרם הראשון אבל יהיה
 גלגל אחר עליו בלתי כבדי הוא המקיף בכל הגלגלים ועוד כי
 כמו שכל אחד משאר התנועות הנמצאות לכבבים נמצאים
 ראשונה פשוטים ואחר כך מורכבות כמו הענין בתנועה' גלגל
 המזלות כי הוא נמצאת לגלגל המזלות תחלה על שהיא
 תנועתו המיוחדת ואחר כך תמצא לשאר הכבבים מורכב' עם
 תנועות אחרות וכמו הענין בתנועה השממית שהי' נמצאת
 פשוטה לשמש ונמצאת מורכבת עם התנועות אחר' לנגדה
 ולכובב כן הראוי שיהי' הענין כן בתנועה' היומית רצוני שהיה
 תנועה מיוחדת לאחד מהגלגלים וכבר יראה באופן אחר
 שהיא ראוי שלא יהיה בכאן גלגל יומי על גלגל המזלות לפי
 שתנועת הגלגלים יראה מענינם שהם בעבור הכבבים כמו
 שקדם וכמו שיתבאר זה דבר זכרו ארסטו בכאור במה שאחר
 הטבע כמו שזכרנו במה שקדם ובהיות הענין כן הוא מבואר
 שהוא ראוי שלא יהיה נכבב לגלגל יומי בזה התאר כי הגלגל
 שאין בו כבב ואינו משרת לגלגל שיש בו כבב תהיה תנועתו
 לבטלה והטבע ימצא זה וזה הוא אשר הניע אבן רשר אל
 שיאמר שהנחת גלגל יומי על גלגל המזלות הוא דבר בטל
 ובהיות הענין כן הנה ראוי שנענין אנהנו בזה : ונאמר
 שלמה שהיתה תנועת הגרם החמישי בעבור הדברים אשר
 בכאן כמו שקדם והיה יותר נכבב שישמעו ממנו פעולה רבות
 בזה העולם השפל להשלים רבוי התנועה בכאן משתושפע
 ממנו פעולה אחת במספר והיה מבואר שהשפע הפעולות
 הרבות מהכבב יהיה מצד רבוי התנועות ורבויהם אחר
 לכבב למקום מקום מהארץ הוא אבואר שאין ראוי שיונת
 לגרם הייתה נכבב תנועה פשוטה כ' ש שאין ראוי שיונת בלי
 כבב וזה כי התנועות אשר לגלגלי' אם היו בעבור הדברים אשר
 בכאן על הכונה הראשונה כמו שבארנו הנה הוא מבואר
 שזאת ההנחה היא בטלה ואם היו על הכונה השנייה בעבור
 הדברים אשר בכאן כמו שיראו קצת המתאחרים מצד יתרון
 שלמותם שהוא יותר טוב להם ויותר נכבב' שהיו באופן ש
 שיושפע מהם לזולתם משלא יהיו כן הוא מבואר שקוא יותר
 ראוי שתמצא זאת ההשפעה לגרם היותר נכבב מהם ולזה
 הוא מבואר שזאת ההנחה היא בטלה איד' שהונח העני' בזה
 ולזה הוא מבואר מה שאמרנו **ואולם** מה שזכרנו
 בזאת הטענה כי מפני שהפשוט הוא קודם
 למורכב ראוי שיהיה הגלגל הראשון בלתי מכובב לפי שהוא
 קודם לשאר הגלגלים מפני היותו מקיף בהם הוא בלתי צורך
 על כל פנים וזה שהיה הפשוט קודם למורכב קדימה מר'
 הוא אצת' אלא שזאת הקדימה לא תמצא תמיד באופן שיהיה

מלחמות השם

מציאות רבוי הגלגלים ההם לבטלה אחר שכב' ישלם המניע מהם כנגלגל אחד : **ומהם** שבבר נמצא כנגלגל אחד בהם ככב אחד מרחק הככב מן קטביו מרחק אחד או קרוב מאחד וראוי להם זה כי היה זרם המקום היותר נכבד שבנגלגל מצד מהירות התנועה וראוי שיהיה הככב בתלך היותר נכבד בו היה הככב הוא החלק היותר נכבד שבחלקי הנגלגל וזה יראה מפעלתו כמו שקדם **ועוד** שהוא כאשר היה בזה המקום היה אפשר בו שיהיה לפעמים על האופק באיזה חלק שיהיה מהארץ ולא יהיה כן לככב אם היה קרוב לאחד מהקטבי וכבר היה יותר טוב שנועו פעלתו בכל חלק מחלקי הארץ משתנוע בחלק מיוחד ממנה לבד **וכאשר** השיש התישב לנו זה רצוני שהוא ראוי כנגלגלים בהם ככב אחד לבד שיהיה מרחק הככב מהו מהקטבי מרחק אחד או קרוב מאחד והיה מבואר שורה דבר בלתי נמצא כן באלו הככבים אם היה לכל אחד מהם נגלגל אחד הוא מבואר שהוא ראוי שיהיו אלו הככבי הקיימים כלם כנגלגל אחד **ואולם** היה בו רבוי הככבים לשתי סבות **האחת** כי מפני שלא היה לזרם הנגלגל כי

אם תנועה אחת זולת התנועה היומית ומפני זה היה בלתי אפשר אם לא היה בו כי אם ככב שישפע ממנו רבוי הפעולות אשר יצטרך להשלים מה שבכאן השורה הטבע בזה כמו שאמר הפלוסוף בששם בו רבוי הככבים תמורד רבוי התנועות ויהיה ממנו רבוי הפעולות בזה האופן **והשנית** כי בזה האופן יתן זה הנגלגל לככבים הרצים מה שלחם מרבי הפעולות באופן מה וזה שכבר ימצאו בזה הנגלגל ככבים מתחלפי הפעולות ולזה יראה מהלך טבעיה ומחלוק פעולת הככבים הולכים בהיותם מחלקי מתחלפים ממנו כמון שיתבאר למי שיעיין במשפטי הככבי עינין מעט והנה הככבי אשר אינם באזור ימצא להם ג' כ מביא בזה לפי מה שיעלה מהם על האופק אופק עם הככב ומה שימצע עמו השמי' בזה האופן יתחדשו מהככב האחד בהיותו במקום אחד מגלגל המזלות פעולות מתחלפים באפקים מתחלפים **ובכאן** התבאר הסבה למה היה כנגלגל הראשון ככבים רבים וכמה שלטמה ממנו לא ימצא כנגלגל יותר מככב אחד ולמה לא היה לנגלגל הככבים רבוי התנועות כמו הענין בשאר הנגלגלים שימצא בהם ככב והתבאר שהככבים הקיימים כלם הם כנגלגל אחד

הפרק הששי וראוי שנתקן איך יחמם השמש האויר כי זאת החקירה היא עמוק מאד והיא ג' כ משותפת לכל הככבים באופן מה וזה שכאשר יתבאר באיזה צד יגיע זרם העל מהשמש יתבאר באיזה צד יגיעו כשאר הככבים פעולותיה אשר יתחברו בהם אחד אחד מהם **ונאמר** שהוא מכבא' בטבעיות שאין לככבי' או האיכויות הנמצאות ליסודות ולמורכב מהם ולזה אי אפשר שנאמר שיהיה השמש מחמם מפני היותו חם ולפי שכבר התבאר בשרשים הכוללים שכל דבר יוציא זולתו מן הכח אל הפעל בדבר מה הנה ימצא לו כפעל מה שנמצ' אל המפעל ממנו בכח הנה יראה שיתחייב מזה אם שיהיה השמש חם אם היה שיגיע ממנו החום בעצמותו שאם לא היה הענין כן לא אשער איזה צד יגיע ממנו חום לאלו הרביים או שיהיה החום כעצמות מהשמש ולפי שאי אפשר שינתה השמש חם כמו שקדם הנה ידע' שיהיו שיהיה החו' בלתי מגיע בעצמות מהשמש אבל יהיה מציאותו מדבר שמציאותו נמשך לגרם השמש ולזה נחשב שיהי' השמש מחמם מזולת שיהי' הענין כן ואחר שהתבאר זה ראוי שנתקור מה הוצ' זה הענין : **ונאמר** שהפלוסוף נתן בזה שתי סבות העלה האחת היא התהפכות האור אשר יגיע מהשמש כי היה מדרך האור ככב אלה אשר בו שכאשר יתהפך יהדש החו' חו' מבואר במראות השורפות כמו שיאמר הפלוסוף ולפי שזאת התהפכות יהיה יותר חזק בשקרב' השמש לחדש זוית נצבות או קרובות לנצבות הנה ימצא החום המגיע מהשמש ותר חזק בעת הקיץ כי אז יהיה השמש יותר גבוה על האופק

בכל היישוב משה שהוא כשאר ימות השנה * הסבה השנית היא התנועה וזה שהפלוסוף יאמר שגרם השמש הוא יותר מקשיי משאר חלקי הנגלגל ויקרה לתנועתו החסום כי מדרך התנועה שתחמם והתנועה תניע היסודות ותביא קצתם לקצתם ויקרה מזה מהחום החלוש אשר ביסודות חום יותר חזק כמו שיתחדש מהבריאות המעטי בריאות שלם לפי מה שאמר כמה שאחר הטבע וכוה האופן יחשב הפלוסוף שת שלם הסבה בחסום השמש האויר * **וראוי** שנעיין אנהנו באלו הסבות אשר נתנם הפלוסוף בזה הענין * ונאמר שהסבה אשר נתן מצד התהפכות אור השמש איננה צורקת כשלא יאמר בה יותר מזה השעור * וזה שכבר יראה כשאר עמדה הספק בעינו אשר יסופק בהנחת השמש מחמום האור כי האור איננו גשם כ' ש שאין לו חום ובהיות הענין כן הנה לא אשער איך יחמם האור * **ועוד** שאם היה זה החסום נמצא לאור כמה שהוא אור הנה ראוי שימצא זה לירח ג' כ כי היא מאיר ואע"פ שאין אורה חזק כמו אור השמש הנה היא יותר קרובה אל הארץ והל' לפעמים קרוב מנכות הראש מהשמש כרב היישוב והוא בהיותה בראש הסרטן בתכלי נטיחה לצפון וית' אורך זמן עמידתה על הארץ מזמן עמידת השמש ענינה בהיותו בראש סרטן ולזה היה ראוי אם היה האור מחמם שיהיה הירח מחמם האויר בזמן ההוא חמום מפני ג' כ כאלו היה אור הלבנ' שלם והיא בראש סרטן וזה יקרה בלילו הארוכות והנה מה שימצא בחוש הוא הפך זה וזה כי אין ימצא הקור חזק מאד * וכן נאמר שהסבה אשר נתן מצד התנועה היא בלתי צורקת וזה כי המאמר כשהיה גרם השמש יתחדש מקשיי מהנגלגל אשר הוא בו מאמר שבואר הנפילה וכ' ש לדעת הפלוסוף כי הוא יראה שהגרם החסום הוא בלו מטבע אחד עם שאין תועלת בזאת ההנחה לקיים שימצא החסום לאויר מן השמש מזה הצד כי הגשמים אשר זה דרכם יחממו הגשמים הממששים להם ובאמצעותם יחממו שאר הגשמים אבל הגשמים האמצעיים בינינו וכן השמש והם שאר הגשמים השמימיים אשר תחתיו אינם מקבלים החסום הנה אם כן לא יתכן שיגיע החסום לאויר מזה הצד * ואם אמר לנו אוסר שכבר ימצא שיתפעל דבר מדבר מזולת שיתפעל האמצעי באופן הפעולות ההוא כמו שיאמר בזה מה שידרש הדין באמצעות הרשת והנה הרשת לא יקבל התרומה * אמרנו לו שעל כל פנים יתפעל הרשר ממין הפעולות האחרות והוא הקור אשר הוא סבת הדרסר היד אמנם לא ירדם הרשת לפי שאינו כ' ח * ועוד שכבר התבאר כמה שקדם שתנועת השמש לא תבא לנגלגל שאר הככבים ולזה הוא מבואר שלא יתכן שתגיע אל היסודות אבל חבלה ותפסק' הגשם אשר בין נגלגלי השמש לנגלגלי הככב אשר תחתיו ועוד שהוא מבואר שגרם השמש הוא יותר קטן מאד מהנגלגל אשר בו ובהיות הענין כן והיה הנגלגל הוא המתנועע לא הסבסב הנה הוא יותר ראוי שיוחם החום לתנועת הנגלגל לטבעית לטבעית השמש כי התנועה היא אחת ובמרחק אחד בין היסודות ואם היה זרם בין הנרה יתחייב שיהיה החום נמצא באויר תמיד על ענין אחד ביום כליליה כסחו בקיץ וזה שקרי * ועוד שאם היה סבת החו' התנועה הנה יותר ראוי שיהיה זה מיוחס לתנוע' הנגלגל הימי כי היא היותר מהירה שבתנועות הגרמים השמימי' והיא ג' כ קרובה אל היסודות ומגיע אליהם עד שאנחנו נמצא בהם זאת התנועה ובפרט ביסוד האש וכמה שקרב אליו מהאויר ולזה נמצא קצת הלהב' הנמצאות שם המתחדש שם בתנועה היומית ואם היה הענין כן לא ימצא רושם לשמש בחסום האויר אבל יהיה החום מגיע ביום ובלילה בסתיו ובקיץ על אופן אחד מה חליף מה שימצא מזה ועוד שאם היה סבת זה החום אשר באויר מהשמש התנועה הנה יותר ראוי שיוחם זה לירח לפי שהוא יותר קרוב אל היסודות יותר מהשמש ותנועתו יותר מהירה מאד מתנועת השמש ומה שורה דרכ' הוא יותר ראוי שיגיע היסודות ויבא קצתם לקצת ואם היה הענין כן הנרה יתחייב שימצא חו' חזק לירח בחסום האויר

האמצי ונגה וככב תמצא בהם תנועתם שוה לתנועת השמש האמצעית. ה' למה היה הירח מקבל אורו מהשמש ואין לו אור מעצמו. ה' למה התחלפו שבתאי וצדק ומאדים באורך זמן תנועת הארץ ותנועת החלוף עם הסמיכות במקובץ מהם. ה' למה היתה תנועת האורך ברב הככבי' ההולכי מתחלפים ר' ל שתייה פעם כהירה ופעם מתאחר' לפי מה שיראה לנו סמנה. ה' למה היתה תנועת האורך המתאחר' במקום המרחק הרחוק בככבים שימצא בהם הענין כן או במקל' המרחק הקרוב בככבים שימצא בהם כן הענין. ה' למה היתה זמן התנועה מהמתאחר' בהרבה מהככבים ההולכי' יותר ארוך מזמן התנועה מההירה. ה' למה היתה זמן התנועה הסתונית אשר מפני תנועת החלוף יותר ארוך בירת מזמן התנועה המהירה וכשאר הככבים ההולכים ימצא הענין בהפך. ה' למה היו הככבים ההולכים אשר ימצא להם כזויות יותר רבי התנועה בעת היותם בק' פ מעלה מתנועת החלוף ויותר מעטי הנטייה כשהיו בהתחלת תנועת החלוף. ה' למה נמצא לככבים הנכובים מהיר' התנועה בהיות בהתחלת תנועת החלוף ואחורה בהיותם בק' פ מעלה מתנועת החלוף. ה' למה היתה נטיית תנועת החלוף כנגה וככב באופן שתהיה בהם התחלת תנועת החלוף נוטת' סגולה המזלורת לצד אחד ויטו בצד השני לגדל המזלות בהיותם בק' פ מעלה מתנועת החלוף ולא ימצא הענין כן בשבתאי וצדק ומאדים אבל תהיה כל נטיית תנועת החלוף לצד אחד סגולה המזלות. ה' למה היה הככב היותר רחוק אל הארץ יותר מאוחר התנועה באופן מה' ה'.

למה היו הככבים הנכובים יותר קרובים אל הארץ בהיותם במקום תנועת החלוף כשהיה בו החלוף היות גדול ממה שהם בהיותם בהתחלת תנועת החלוף ובהיותם בק' פ מעלה ממנו וכמו שיראה זה לחוש בנגה והוא ג' כ מחוברים בשאר הככבי' מצד ההוא אשר חייב זה כנגה וזה מבואר פתחכונ' שהתבאר במה שקדם. ה' למה היו קצת הככבים הנכובים יותר קרובים אל הארץ בהיותם בק' פ מעלה מתנועת החלוף ממה שהם בהיותם כן זה ה' למה היה הירח יותר קרוב אל הארץ ברובעים מסתה שהוא קרוב אל הארץ ממה שהוא קרוב בנגידים. ה' למה היה לירח רבוי הנטייות והנזויות כמו הענין בשאר הככבים אשר ימצא להם תנועת החלוף. ה' למה נמצא בשבתאי וצדק ומאדים שמה שיהיה מהם יותר מאוחר התנועה היה החלוף אשר מפני תנועת החלוף בו יותר קטן. ה' למה היה החלוף אשר מפני תנועת החלוף יותר קטן הרב בככב ממה שה' כנגה עם היות תנועה האורך בהם שוה. ה' למה היתה תנועת החלוף יותר מהירה בככב ממה שה' כנגה עם היות תנועת האורך בהם שוה. ה' למה היו השמש והירח יותר גדולים ביחס אל גלגלים משאר הככבים ההולכים. ה' למה נשתתפו שבתאי וצדק ונגה שתהינה תכלית נטיותיהם הצפוני' קרוב לראש צורת מאזנים ותכלית נטיותיהם הדרומיות קרוב לראש צורת סלה וכמאדים וכותב תמצא תכלית הנטייה הצפונית קרוב לראש צורת סרטן ותכלית הנטייה הדרומית קרוב לראש צורת גדי. ה' למה נמצא במאדים וכותב מהנטייה לדרום יותר ממה שימצא להם סמנה בצפון. ובנגה ימצא הענין בהפך אם הענין בזה כמו שספר בסלמיים' ובשבתאי וצדק ימצא מהנטייה לצפון ולדרום בשווי. ה' למה היה כותב שני פעמים בשנת במרחק הרחוק והקרוב אם היה שיהיה המציאות כן כמו שבאר בסלמיים. ה' למה היה זמן תנועת הרחוב בירת מחתף לזמן תנועת האורך בהפ' מה שימצא בזה בשבתאי וצדק ומאדי' ונגה וכותב. ה' למה התחלפו הככבים ההולכי' בשעור התנועה המתאחרת כאלו תאמר שקצתם שולים סבוכה בככב כ'ד אלה שנה כמו הענין בגלגל הככבים הקיסים וכמאדי' וקצת בככב טו אלה ושבע מאות שנה בקרוב כמו הענין בשמש ובשבתאי וקצתם בזמן זולת זה. ה' למה הוא הצל הנראה בירת ולאיה תכלית נמצא במקום אשר הוא בו מהירה. ה' למה הוא הענול החלכי הנראה בגלגל הככבים הקיימים ולאיה תכלית הוא נמצא וזה כי כשרדענו זה מענין הנטייה השמיים לפי מה שאפשר לנו הטיה הויא מבואר שכבר הנענו אל כוונת שתהיה ידועתם נכספת מענינם וזה אמנם יהיה בפרקים הבאים אחר זה.

האמר וזה דבר בלתי נמצא כן. ובהיות הענין כן הוא מבואר שאין די באלו הסבורות אשר נזן בהם הפלוסוף לפי מה שהבינו ממנו מפרשי ספריו להשלים סתה שירא' שמש סביב שאר הככבי' מהמס האויר' והנה הסנה בזה אצלנו כי ניצוץ השמש להתחכות אשר ניבן האש בכה ליה בני יניע האש ויחמם האויר בזה האופן מצד זה העירוב אשר יקרה לו עם האש ולפיכך כאשר יתהפך יכפל הניצוץ על נפשו הכפל נפלא הנה יכפל זה החום כאשר יהיה התהפכו הניצוץ יותר חזק והוא כאשר יקרב השמש לחדש זווית נצבות ולזה היה אז החום יותר חזק והעד דה שכתב תראה לחוש במראות השורפות קיים ניצוציים רבים יתהפכו ויתחברו יחד בנקודה אחת ושם יהיה מקום השריפה ובהיות הענין כן הנה ימצא זה הענין לאור במה שהוא אור שמש לא במה שהוא אור במוחלם ולפי שזה ימצא לאור השמש מצד טבע יסוד האש אשר יניע אותו ניצוץ השמש היה שימצא זה החמוס ג'כ לאור האש כאשר יתהפך וזה דבר עמדתו עליו מן החוש שהעמדנו מראה שורפת כנגד אור הנר ובנקדת פנישת הקיים הניצוציים המתהפכים מצאנוה שורפת. ואולם לאור הירח לא תמצא שתתחדש שריפה מהמראה השורפת וזה כלו מסתה שיעיד זה הענין החמוס הנמצ' לאור השמש במה שהוא אור שמש בכת האלוהי אשר בו להנע היסוד האשוי. וכוה האופ' בעיני נמצא לירת רושם בהוספת הטבע

שכבר נמצא בחוש חוספת המים והלחיות בהוספתה וחסרונם בחסרונם ולזה היה צבע ניצוץ הירח מתיחס ונאות לטבע הקר והלח וצבע ניצוץ השמש מתיחס ונאות לטבע החם היבש יובש מזוג וכך תמצא הענין בצבעי שאר הככבים רצוני שכב' נמצאו מתיחס ונאו' אל הטבע אשר לככב הה' רושם בהמצאו. וזה דבר מבואר למי שיעיין במשפטי הככבים עיון מעט ואמנם היה זה כן מפני שהיתה פעולת הככב מצד מרה שיגיע בכאף סנציו והיה מחויב במה שבכאן שהיו לו סבות שומרוה כל אחד מההפכים אשר מהם יהיו כל אלה הנמצא' הנה מן ההכרח היו צבעי נצוצי הככבים מתחלפים עד שיאו' נצוצים א' שיתחייב ממנו מה שראוי להשלים מה שבכאן וכוה האופן היו הככבים פועלים היסודות ושומרים אותם בשווי המורכב מהם יתברך וית' יוצר הכל אשר לא תושג על השלמות חכמתו במה שהמצאיו לאחר מהשינים ולחתי. ואולי זהו אשר רצהו הפלוסוף בכאן כי אין אצלנו דבריו בזה ואפשר כי המפרשי החסיוא כונתו בזה יסופק בענין הירח טפק אינו מועט ראוי שנחקר בהתרתו והוא שכבר יראה כמו שהונחנו שיש

וכבר

לניצוץ הירח רושם בהגברת היסוד המימי והלחיות ולזה הירח נראה שיתוספו המים והלחיות בהוספת' וחסרו' בחסרונ' ואנחנו נראה עם זה הרבה שהיו הגשמים בתכלית הסרונה והוא סביב המולד והנה היה ראוי שימצא אז היובש בתכלית והוא הפך מה שיראה לחוש. **ונאמר** שכבר ידמה שיאמר בזה שאי אפשר שיהיו סתה בעצמות אבל יהיה האחד מאלו הדברים מגיע מרזיחה בעצם ואחר במקרה וזה שהוספ' אורו יוסף בטבע המי' והלחיות בעצמות וחסרונו יחסר אותם ולזה תמצא חסרון הלחיות בצמחים ובכ' בעת חסרון הלכנה ויתחדש במקרה היות הגשמים בסוף החדש מפני התוסף ניצוץ השמש עם ניצוץ הירח ויקרה ממנו ניצוץ השמש זה הטבע ולזה תמצ' שיהלש החו' הטבעי בנמצאו' השפלות בעת המולד והיה מפני זה סכנ' היות הבתרא' לחולים סביב עת המולד ואולם התמוז ניצוץ השמש עם ניצוץ הירח אז הוא מפני שהירח אז תחתיו והחלק המאיר מן הירח ישוב נצוצו אל השמש בדרך בעינו אשר יבא לנו כי ניצוץ השמש יובא לנו מפני זה ניצוץ השמש סרמוז מטבע ניצוץ השמש וטבע ניצוץ הירח.

הפרק השביעי

וראוי שנחקר מענין הככבים מעשרים ושבעה דרושים. הא' למה נשתתפו הככבים כלם בתנועה היומית ובתנועה מתאחרת ואם היא מתחלף' בהם קצת חלוף ולמה נשתתפו ג'כ הכרחקים הרחוקים לככבים הנכובים וראשי' תניניהם באלו התנועות. ה' למה השתתפו רוב הככבים ההולכים בתנועה השמשית באופן מה וזה כי שבתאי וצדק ומאדים הם באופן מה מהתנועה שבאש' תקובץ תנועת האורך עם תנועת החלוף יהיה המקובץ שוה לתנועת

שיגיע לב הארציה אל ההפוך הקיצי ולזה האופן יהיה הפעל המגיע כמאדים עם היותו בלב ארציה בתחלת תמידיות שכל מה שיקרב בתויתו שלם אל ההפוך הקיצי היה הפעל המגיע ממנו יותר חזק כמו שהחבאר בשרש השלישי מהשרשי שזכרנו וכל מה שקרב בהיותו נוט' אל ההפוך הסתווי היה הפעל המגיע ממנו יותר חלוש וזה הענין הולך בסבוב וישלם זמן זר, הסבוב בזמן שלמות התנועה המתאחרת וזה אמנם יהיה כמאדים ויהיה התנועה המתאחרת בו שנה לתנועה גלגל הככבים הקיימים והנה בשאר הככבים שהתנועה המתאחרת בהם מתחלפת לתנועת גלגל המזלות ימצא' כ חלוק מפני תנועת המרחק הרחוק והמשל כי כאשר היה שבתאי עם לב הארציה בהיותו במרחק הרחוק יחדש הפעל המגיע ממנו מפני היותו ויתחוק הפעל המגיע ממנו אם היה עם לב הארציה במרחק הקרוב לפי שהוא אז יותר קרוב ל' ובאופן אחר יתחלף פעלו בהיותו במרחק הרחוק עם לב הארציה לפעל המגיע ממנו בהיותו במרחק הקרוב עם לב הארציה מפני שהיותו התנועה האחרת ויתחדשו מחלופי אלו היחסים סינים רבים מחלופי הפעולות ויהיה חלוק אלו היחסים הולך בסבוב וזמן הסבוב הזה הוא נשלם בזמן שלמות התנועה המתאחרת והנה הירח ימצא' כ מחלופי היחסים מפני התנועה המתאחרת ואע"פ שאין תנועת ראש התנין והמרחק הרחוק בו משוער בזמן התנועה המתאחרת מפני שתופו לשמש בעתות המולד והנגוד אשר יקנה מהם הירח רש"ט וכבע ישיש בו בחלקי החדש היותו ולפי שה' לשמש חלוק בהיותו עם ככב אחד מככבי גלגל המזל' מהצד שזכרנו כמה שקד' הנה יקרה לירח חלוק מזה הצד ויהיה זה החלוק הולך בו בסבוב וישלם זמן זה הסבוב עם זמן שלמות התנועה המתאחרת וככאן נשלמה הסבה לפי מה שזכרנו מ מהתקדמות כהתאחרות הככבים כלם בתנוע היחסית ובתנועה המתאחרת ובהשתתפו המרחקים וראשי התנינים ב'או התנועות הסבה בשתוף רב הככבי ההולכי בתנוע השמשית באופן מה היא ל' כ כדי שישתתפו כלם באופן מה

בתקופות הארכה השמשיות כי להם ימצא רושם חזק בדברים המבעיים כמו הצמחים ובעל חיים והנה זה השתוף הוא מבואר בננה ואלם בשבתאי וצדק ומאדים יהיה השתוף מפני השתנות בהם תנועת הארץ והחלוק מקובצת לתנועת השמש האמצעית ולא שתקופות השמשיות המפחדות מהם תתחלפנה וזה כי בשבתאי ואלם אלו התקופות הארכה אשר מפני תנועת החלוק בשנה שמשית ושלשה עשר יום בקרוב וזה כי בהיות שבתאי בהתחלת תנועת החלוק יהיה עם השמש ובהיותו בתשעים מעלות מתנוע החלוק יהיה בסבובו מרובע עם השמש לפי כהלך האמצעי ובהיות כל' מעלה בתנועת החלוק יהיה בסבוב נבחי עם השמש לפי הסהלך האמצעי ובהיותו כל' מעלה בתנועת החלוק יהיה גם במבט מרובע עם השמש לפי סהלך האמצעי ובוה האופן החדשנה משבתאי ארבע תקופות בשעת יום וכ' שעות בקירוב ואלם בצדק תתחדש אלו התקופות הארכה בשנה השמשית ול' יום וט' שעות בקירוב ואלם במאדים תתחדשן אלו התקופות הארכה בשתי שנים שמשיות ופ' ח ימים ואל שעות בקירוב ואלו התקופות ימצא שתוף לאלו הככבים לשמש עד שהם משתתפים עמו מזה הצד בתקופותיו השמשיות לפי יחסם ממנו' והנה היו זמני התנועות אשר תתחדשנה מהן אלו התקופות השמשיות ב'או הככבים מתחלפים כדי שישלמו כזה האופן אלו הדברים אשר בכאן שישוערו תקופותיהם בתקופות ככב מאלו כי ידמה כמו שזכרנו בסביעיות שבכאן דברים ישוערו תקופותיהם בתקופות ככב ככב והנה השווה הטבע כזה ושם תנועת האורך יותר מתנועת כזה אשר תנועת החלוק בו יותר מהירה מאלו השלשה ככבים ; ומה האופן היו הדברים אשר ישוערו תקופותיהם בתקופות תנועת האורך אשר לצדק' וכן ההקש לצדק עם מאדים ואלם בתקופות אשר מפני תנועת החלוק ימצא הענין בהפך וזה הוא הצד אשר אמרנו שהשוה בו הטבע כזה עם שבזורת זה האופן לא היה אפשר שישתתפו אלו הככבי לתקופות השמש על האופן שזכרנו כי זה יתייב שהיינו התנועותיהם כשקובצו שוות לתנועת השמש האמצעית ולזה יהויב כאשר היתה בו תנועת האורך יותר מהירות הצפונית רצוני שהוא יותר רחוק מהירה' ואלם הסבה בהיות תנועות אלו הככבי מתחלפים הוא להשלים מה שבכאן מההיות אשר הירח מההכרת שישוערו

הפרק השמיני ואנחנו מציעים תחלה מה שיישילנו לנפילת האמת באלו הדורשים קודם שנאמר בסבותיהם דבר והם ששה שרשים הם כולם מבוארים בנפשים או כמבוארים בנפשים למעין בזה הספר' והשרש האחד הוא שהככבים יפעלו פעולות מתחלפות כאלו תאמר שלשם רושם גדול בהולדת החום והיובש המזוג ולירח רושם בהולדת הקור והחילות וכן הענין בככב' והשרש השני הוא שהככבים יפעלו פעולות מתחלפות לפי התחלף המקום אשר הם בהם מגלגל המזל' וזה דבר מפורסם מאד מן החוש לחוקר כזה וכזה האופן ימצאו שם ככבים קיימים יהיה להם דרך משל רושם ברוחור או כסטר או בטבע משאר הטבעי בהיו להם אחד מככבי לכת וזה משה שלא יסופק לאחד מן החוקרים בזה ובוה האופן ימצא פעל הככב ההולך מקביל תכלית התקבלה בהיותו במקומות מגלגל הפולות נבחי קצתם הקצת ואע"פ שלא יתחלפו בנטייתיהם ל' שיתיו ביחס אחד מן הגובה על האופן זה אמנם יקרה בהיות המקום האחד בראש טלה והאחר בראש מאזנים ואמנם היה זה החלוק מגיע מהם סגד התחלף טבע נצוצי הככבים הקיימים אשר ב'או המקום; והשרש השלישי הוא כי כל מה שיאריך עמיד' הככב במקום אחד מגלגל המזל' יתחזק הפעל המגיע ממנו מפני טבע נצוצי ככבי המזל אשר הוא בו וזה השרש הוא ל' כ מבואר בנפשו למעין בזה הספר וזה כי יחס הפעל אל הפועל הוא יחס הזמן אל הזמן והמשל כי האש שחם יותר הדבר המתחמם ממנו בשתי שעות משה שיחם אותו בשעה אחת לפי יחס הזמן אל הזמן כמו שזכר זה בספר השמש' והשרש הרביעי הוא שהככב יפעל פעולות מתחלפות מפני חלוק נטייתו לצפון ולדרום והמשל שכל מה שיהיה נבחו בעברו על הצד השמים יותר גדול יהיה הפעל המגיע ממנו יותר חזק וזה דבר מבואר מן רחוש בשמש וזה שהתמו' המגיע ממנו בהיותו בראש סרטן הוא יותר חזק הרב' מן החמום המגיע ממנו בהיותו בראש גדי וממנו נקח ראיה על שאר הככבים לפי שההקש הוא אחר' והשרש החמישי הוא שכל מה שהי' הנצוץ יותר גדול יהיה הפעל המגיע מהככב יותר חזק וזה כי מפני שהי' פעל הככב המגיע באמצע' נצוצו הנה יחויב שכל מה שיהיה הנצוץ יותר גדול יהיה הפעל המגיע מהככב יותר חזק' והשרש השישי הוא שכל מה שיקרב הככב יותר לארץ יהיה הפעל המגיע מהככב יותר חזק לפי שהוא יותר גדול הלא' העגולה אשר יסוב בת הככב ולזה יהיה הנצוץ המגיע ממנו אל תארץ יותר גדול :

הפרק התשיעי ואחר שהיישבו לנו אלו השרשים אשר הם כמו ידועים בעצמ' למעין בזה הספר הנה לא יכבד עלינו לתרת הסכורה בכל מה שיעדנו לחקור בו מענין הככבים' ונאמר שהסבה בהיו הככבי כלם משתתפי בתנועה היחסיית ובתנועה המתאחרת הוא כי מפני שהיו זמני קיים הדברים המה' הנפסדים והיחסים ששוערים בתקופות הארכה המתחדשות מהככבים כמו שזכרנו בהכמה המבעית והי' קצתם קצתי הקיים וקצת' ארוכי הקיים והיה מן החכמה שישתתפו כל הככבים בשמירת נמצא נמצא מהנמצאות הטבעיות הנדה מן הראוי שישתתפו כלם בתקופות הצרות ובתקופות הארוכות השתתפות מה' והנה הדברים ארוכי הקיים כזה האופן הנפלא הם הדברים אשר לא יצול דורשי' והפסדם כי אם בזמנים ארוכים אורך נפלא כמו החיים והימים והאומות הגדול' והפסדם ומה שדומה לזה מהדברים הכוללים והנה ישתתפו כלם בזה תנועה המתאחרת ואם קצתם מתחלפים בת' לקצת'

ואולם היות תנועות המרחקים הרחוקים לככב ככב וראשי התנינים המשתתפים ב'או התנועה הוא כדי שיגיע חלוק מה לככבים ההולכים מפני התנועה המתאחרת כי עם שמירתם היחסי' אשר הובנו להם עם ככבי גלגל הככבי הקיימים מהנטיית כי כזה יהיה הטבע שיקנו מנצוצי הככבי' הם נשמר והמשל שככב יקרה כזה שיהיה רחב מאדים מגלגל המזלות בהיותו בלב ארציה רחב אחד תמיד כשהי' מתנוע' החלוק במקום אחד ויקרה למאדים חלוק מפני התנועה המתאחרת שהי' תמיד בהיותו שם יותר רחוק מתכלית הצפונית רצוני שהוא יותר רחוק מ מיד מההפוך הקיצי עד שיהיה לב מקו הארציה בהפוך הסתווי ואז יחל להתקרב מאדים בהיותו כזה המקום לפארת הצפוני עד

ולמה היה מהירות התנועה לאלו הככבים נמצא בהיותם בהתחלת תנועת החלוף ואחורה בהיותם בק"פ מעלה ממנו הנה הסבה כוח כשכתיא וצדק ומאדים בהיותם בהתחלת תנועת החלוף עם השמש במקום אחד מגלגל המזלות ומפני זה יהיה ביניהם הסבס' אז באופן מה מצד הטבע שיקנו יחד נצוציהם מהככבים הקיימים אשר הם עם מהם ובהיותם בק"פ פעולת מתנועת החלוף הם נכתיים לשמש וממצא ביניהם הקבלה מפני הטבע אשר יקנו מהככבים הקיימים כי הם במזל נכתיים לשמש ולפי שניצוץ השמש חזק מאד לגדלו הערים הטבע בשמש אלו הככבים בעת הסכמתם עמו יותר חלושי הפועל מפני מהירות התנועה ומיעוט הנטייה האפשרית להמצא שם לפאת היישוב בעת היות השמש במזלו הצפוניים ולפאת דרום בהיות השמש במזלות הדרומיים כי כבר יצפיק לשמש עור כעמי מצד הזוק נצוצו ושם אלו הככבים בעת היות פעולותיהם מקבלת לפעולת השמש יותר חזק הפעל מצד אחר וישוכו ללכת במקום ההוא פעם שנית ויארך מפני זה זמן עומדם במקום ההוא מגלגל המזלות וזה לשתי סבות האחת לאחור והננועה והשנית מפני היחס שבין על המקור ההוא פעם שנית ילוזה סבה אחרת החזק פעולתם בעת ההיא והיא רבוי הנטייה האפשרית להמצא להם שם כפק' שהיה ממנו הקבלה לפעולת השמש והוא לפאת דרום בהיות השמש במזלות הצפוניים ולפאת צפון בהיות השמש במזלו הדרומיים מזה האופן המצא עמו הקבלה יותר חזקה ועל פ' שזאת הנטייה המצא לפעמי' כהפך זה הנה זה יהיה להרבו' היחס' כדי שישלמו בו רבוי הפעולות ואולם הטוה וככב ימצא ביניהם ג' הסכמה עם השמש בהיותם בהתחלת תנועת החלוף מצד היותם במקור אחד עמו ובנטייה מועטה ואולם בהיותם בק"פ מעלה מתנועת החלוף ימצא ביניהם הקבלה פה עם השמש כצד רבוי הנטייה וזה היה ג' נמצא להם מהירות התנועה בהיותם בהתחלת תנועת החלוף ואחורה בהיותם בק"פ פעולת מתנועת החלוף ולפעמים לא היתה נטייה כלל כמו שקדם הגר' יהיר' זה להרבות היחסים כדי שישלמו מזה רבוי הפעולות המצטרף בהשלמת זה המציאות השפלה וכך הענין בנטייה הנמצאת לשכתיא צדק ובאדים בהיותם בק"פ מעלה מתנועת החלוף והוא לפעמים מעטה ולפעמים לא יהיה נטייה ככו שקדם ועוד סבה אחרת בזה הענין בנוגה וככב והוא שכזה האפשר אשר שיתחדשו מהם מפני תנועת החלוף תקופות ארבעה מתחלפות קצתם לקצת ולזה ג' היו נטיותיהם בהיותם בהתחלת תנועת החלוף לזולת הצד אשר היו נטיים בו כק"פ מעלות מתנועת החלוף בחלוף סוד שימצא מזה לשכתיא צדק ומאדים זה שאם היו באופן אחד פשהירות התנועה ומהנטייה בהיותם בק"פ מעלה מתנועת החלוף עם מה שהם בהיותם בהתחלת תנועת החלוף לא יהיה חלוף כלל מפני תנועת החלוף בין היותם בהתחלת תנועת החלוף ובין היותם בק"פ מעלה מתנועת החלוף ולפי ששמידת השו' יין ההפכים הוא בתקופות הד' המתחדשות מפני תנועת תנועה כמו שנוכר בטבעיה הנה מן ההכרח היה זה החלוף נמצא לאלו הככבים בין היותם בהתחלת תנועת החלוף בין היותם בק"פ מעלה מתנועת החלוף ואולם מה שאכרו הקודמים סאלו הככבים הנכונים שכאשר הם נזורים אין כח להם הוא מאמר יוצא מן ההקש זה כי אז תמצא תנועתם יותר מהונת ולזה יחויב שתהיה פעולתם יותר חזקה כמו שיתברר אלא שיעל כל פנים הרוש העניע על זה וזה שרם מצאו רדושם המגיע לאלו הככבים בהיותם נזורים חלוש מאד וזה אכנס הוא מפני היות השמש פועל אז פעולה מקבלת לפעולת מפני היותו במזל נכתי להם ובהיות הענין כן והיה השמש נזר עליהם לנודל נצוצו הנה הרושם המגיע אז מפני חלוש אלא שזאת החולשה אינה מצד כי אז ראוי שתהיה פעולתם יותר חזקה ואמנם היה זה כפני פעולת השמש הכקבלת להם בזה המקום :

ולנונה וככב תמצא גם כן הקבלה מה עם השמש בזה הענין כמו שקדם ואולם לפי מה היה הככב היותר חזק מן הארץ יותר מאוחר התנועה ברוב הככבים הנה זה לתכלית ה

שישועיו תקופותיהם בזמנים מתחלפים מצד החלוף בארץ הקיום ומעומ' ואולם היתה תנועת הארץ בנוגה וככב שוה לתנועה השמש האמצעית והיו המיד עמו במהלכם האמצעי כדי שיתמזגו נצוציה' תמיד עם נצוץ השמש באופן שיאות נמצאו הסכמי' ואולם כתנועת החלוף יחדשו ג' ארבע תקופות אחרות מצד התחלפם בהם בפהירות התנועה ואחורה וברבוי הנטייה ומעוט כי זה מפה שיתן טבעים מקבילים לתקופה תקופה מהם כמו שהתבאר מהשרשים הקודמים ואולם היתה מפני שתופו לשמש בשוה תקבל

התקופות משתנות לתקופות השמשיות באופן מה וזה שכאשר היה רחוק מהשמש תשעים מעלות היה החלק המזרחי מהיה מאיר ובהיותו רחוק ממנו ק"פ מעלות היה כל הירח מאיר ובהיותו רחוק ממנו ר"ע מעלות היה החלק המערבי מהירה מאיר ובה האופן תתחדשנה לירח תקופות ארבעה מפני הרוחק והקורב אשר לו עם השמש ולזאת הסבה לא היה לירח אור מעצמו אבל הוא מקבל אור מהשמש והנה ימצא לירח צד אחר מהשתוף לתקופות השמשיות והוא מפני היות הרובק אשר היה לירח עם השמש בשנה האחת בשנים עשר מזלות על ההמשך כאלו תאמ' שהמולד האחד תהיה בטלה והשני בשור וכן ימשך זה בקרוב בחדש וחדש ובהיות הענין כן והיה מן המבואר למי שהשמש מעט במשפטי הככבים שהירח יקנה מהמקור שה' כן בעת המולד טבע ימשך בקצת החדש הירחי הנה לירח שתוף עם השמש בתקופותיו השמשיות מזה הצד וכבאן התבאר שכל הככבים החולכים משתתפים לשמש בתקופותיו השמשיות באופן מה והתבארה הסבה כזה לפי מה שאפשר לנו :

ואולם למה היתה תנועת הארץ ברוב הככבים מתחלפות עד שזיהה פעם כל היתה ופעם מתנונית הגר' זה הוא כדי שיתחדשו מזאת התנועה יחסים רבים מצד מהירות ההנעה ואחורה עד שישלם בזה האופן רבוי הוויור' אשר בכאן כמו שהתבאר בשרש השני מהשרשים אשר זכרנו ולזאת הסבה בעינה היה הככב פעם במרחק הרחוק ופעם במרחק הקרוב והוא כדי שיתחדשו מזה יחסים רבים לככב מהקורבה והרוחק ויגיע בזה האופן ממנו רבוי הפעולות ג' כן שהתבאר בשרש החמישי והנה היתה התנועה המתנונית פהם יותר ארוכה הזמן בהתנועה המהיר' להשוות בין תקופותיהם הארבע כי מפני שהיה המתנונית כזה המרחק הרחוק והיה מפני זה הפעל המגיע ממנו חלוש ר'ל מפני הרחק הנה הערים הטבע ושם שם מתנונת התנועה ושם זמנה ג' יותר ארוך מזמן המהירות להשוות בין תקופותיהם הארבעה באופן שיאות לאלו הדברים אשר במאן המקבילים פעולותיהם ולזאת הסבה בעינה היה זמן התנועה המתנונית אשר מפני תנועת החלוף בירח יותר ארוך מזמן התנועה המהיר' כי ידמ' שהיה הירח יותר רחוק ממנו בהיותו בהתחלת תנועת החלוף סמרת שהוא בהיותו בק"פ מעלה מתנועת החלוף אלא שלא אמרנו אז עדין ככבט ואם היתה התנועה המתנונית במרחק הקרוב כמו שידמה שהיה הענין במאדים לפי מה שזכרנו בסוף חלק הקודם או אם לא היה מקום התנועה המתנונית יותר רחוק ממנו ממקום התנועה המהירה הנה יהיה זה מפני שהיה צורך אלו הדברים אשר בכאן פועל התקופות אשר יחדש זה הכוכב בהיותו מתנונית יותר מצרכם אל פעולת התקופות אשר יחדש זה הככב בהיותו תנועתו מהירה ולזה קובצו בכאן שתי סבות או שלש לחזק פעולת אלו התקופות האחת היא מתנונת התנועה כי זה ממה שחזק פעולת הככב והשנית היא אורך זמן בין התקופות כי זה ממה שיוסף חזק על פעולת הככב פה לתקופות אשר הם יותר ארוכות הזמן והשלישית היא קרבת הככב מן הארץ כאלו התקופות יזה אמנם יהיה כככבים אשר ימצא בהם הענין כזה האופן ר'ל שהיו יותר קרובים אל הארץ בעת היותם במקום התנועה המתנונית

ואולם למה היו הככבים החלובי' אשר ימצא להם נזורות יותר רבוי הנטייה בעת היותם בק"פ מעלה מתנועת החלוף שהנטייה הנמצא להם בהיותם בהתחלת תנועת החלוף

מלחמת השם

שנתפרס למי שהסתכל קצת הסתכלו במשפטי הככבים *
 ואולם למה תכלית הנטיה הצפונית בשבתאי
 וצדק כראש מאזנים ותכלית הנטיה בהם הדרומי כראש צורת
 טלה בקרוב * ובמאדים וככב תמצא תכלית הנטיה הצפונית
 קרוב לראש צורת סרטן ותכלית הנטיה הדרומי קרוב לראש
 צורת גדי הוא לפי מה שמחשב מפני מה שישות לאלו הככבים
 לפי הטבע שהוכן להם שיקנו מניצוצי הככבים הקיימים עד
 שתהיה פעולתם כמה שזכאן באופן היותר שלם שאפשר וזה
 שכבר יתחלף הטבע שיקחו מניצוצי הככבים הקיימים מפני
 התחלף נטייתם מהם ברבוי ובסיעוט ובצד * ועוד שאפשר
 שיהיה זה כדי שיהי ברוב העתים בין אלו הככבי רובין מאדים
 וככב רוחב בהפגשם עמם וזה היה תכלית הנטיה האחרת
 קרוב לסקום התחלת הנטיה האחרת * ואולם למה
 נמצא למאדים וככב מהנטייה לדרום יותר שמה שימצ' להם
 ממנה בצפון ובנגה ימצא הענין בהפך אם היה הענין בזה
 כמו שספר בטלמיס * ובשבתאי וצדק ימצא להם מהנטייה
 לצפון ולדרום בשווי הוא לפי מה שאחשב כי מפני שהיה
 צורך אלו הדברים אשר בכאן אל שיקבלו רושם יותר כרוחק
 מאדים וככב סזאת הפאה הצפונית אשר בה הישוב מצדכם
 אל שיקבלו רושם מקורבתם לזאת הפאה הוכן להם מהנטי'
 יותר לפאת דרום * ועוד כי מרחק הוא במרחק הקרוב בהיותו
 בנטייתו לפאה הצפונית ובמרחק הרחוק בחיל נטייתו לפאה
 הדרומית ולזה היה ראוי שתהיה הנטייה הדרומית שם יותר
 גדולה כדי שתשלם ההקבלה הראויה בתקופות זרה הככב
 השמשיות כי ידומה שיהיה הנרצה בזה הככב אצל הטבע
 התנבריותו עם היותר צורך הנמצאות אל מרחק מהפאה
 הצפונית יותר ממה שיצטרך לקורבתו * ומפני שהיה צורך
 אלו הדברים אשר בכאן אל שיקבלו רושם יותר מקורב' נגה
 לזאת הפאה הצפונית מצדכם אל שיקבלו רושם מרחקו כמנו
 הושמה נטייתו לצפון יותר גדולה * ומפני שהיה צורך אלו
 הדברים אשר בכאן אל שיקבלו רושם שווה מקורבת שבתאי
 וצדק לזאת הפאה ואל הרושם שיקבלו במרחק מכל הרושמה
 נטייתם לצפון ולדרום שיהי * ולזאת הסבה נ"כ היה גדול
 מרחק ככב מהשמש יותר קטן הרב מגודל מרחק נגה מהשמש
 ה"ל להיות צורך ל"ו הדברים אשר בכאן לקבל רושם יות' חזק
 מפעולת נגה מהרושם שיצטרך שיקבלו מפעולת ככב זרה
 שכל מה שירחקו אלו הככבים מהשמש תראה פעולת אשר
 ייוחדו בהם יותר חזקה למעוט התמוז עמה' נצוץ השמש אז
 ולזה נ"כ היתה תנועת החלוף יותר סתונית בנגה ממה שאז
 ככב ר"ל להיות צורך גלו הדברים אשר בכאן לקבל רושם
 יותר חזק מפעולת אלו הככבים שיצטרך שיקבלו מפעולת
 ככב זרה שכל מה שהיתה התנועה יותר סתונית היה הפעל
 המגיע יותר חזק כמו שקדם * ואולם למה הורה ככב שתי
 פעמי' בשנה במרחק הרחוק והקרוב אם היה שיהי הסציאות
 כן כמו שבאר בטלמיס הוא להשלי' בהצי השנה השמשית
 מפני זאת התנועה תקופות ארבע כדי שישוערו בהם תקופות
 אלו הדברים אשר בכאן שיאותו בהם אלו התקופות לפי מה
 שנתן להם בטבעס מארך הקיום והעמידה * ולזאת
 הסבה היה זמן תנועת הרוחב בירח מתחלף לזמן תנועת האורך
 כדי שיתחדשו התנועות הרוחב הקופו' ארבעה וישוערו בהם
 תקופות קצרת אלו הדברים אשר בכאן עד שכבר יתחדשו
 כהירח מינים רבים מהתקופות * האחד מפני התנועה
 החדשיית אשר ישלמו ממנה תקופות ארבעה בחצי הירחי *
 והשני מפני מרחקה מהשמש כי מפני זר תתחלף ברבוי
 האור וסיעוטו' השלישית מפני תנועת האורך אשר היא
 נשלמת בכל יום ח'שעות ומ' דקים בקרוב * והרביעי
 מפני תנועת החלוף אשר היא נשלמת בכל יום י"ג שעות וז' ד'
 דקים ומפני תנועת הרוחב הנשלמת ב"ח שנים שמשיים ור' ד'
 יום בקרוב * וזה כי ככב היו פכל אחת מאלו התנועות' תקופות
 ארבעה זולת התקופות היסודיות * והתקופות אשר לירח מפני
 התנועה הסתאחרת על האופן שבארנו כמה שקדם וישוערו
 במין מין מאלו התקופות הארבעה אשר לקצת אלו הדברים
 אשר בכאן באופן מה * ואולם למה הורה הצל
 ניה' במקום אשר הויה בו * ומה הוא * הנה יראה

שנתנו פעולתו בכאן לפי מה שראוי להשלמת אלו הנמצאות
 השפלות כי בפני שתיתה פעולת הככב היותר רחוק מן הארץ
 יותר חלושה הערי' הטבע וסמ תנועתו יותר מאוחר להשלים
 לו מה שחפר ממנו מרחוק הפעולה מפני מרחקו כן הארץ *
ולזאת הסבה בעיניה היו ככבי הנכובה יותר קרובים ל'
 הארץ בהיותם בתכלית מן החלוף הנמצא להם
 מפני תנועת החלוף מהם שהם בהתחלת תנועת החלוף ובק'פ'
 מעלה ממנו כמו שיראה זה לחוש בנגה וזה כי אז תמצ' להם
 הקבלהמה עם השמש אם בשבתאי וצדק ומאד' מפני היות'
 אז בכבט מרובע עם השמש ואם בנגה וככב מפני היותם אז
 בתכלית המרחק מן השמש ולזה תמצא אז להם עם השמש
 סיעוט ההסכמה מה שאפשר להם מפני היותם במקומות
 שיתחלפו מגולל המזלותחלילית החלוף האפשרי להם וזה
 כי היו יותר קרובים אל הארץ בהיותם בזה המקום ואולם
 בהיותם בק'פ' מעלות מתנועת החלוף לא יצטרך ל"ו הככבים
 שיהיו יותר קרובים אל הארץ לחזק פעולתם כי די בזה בסרה
 שהם מרובי הנטייה וסתינות התנועה בזה המקו' כמו שקדם
 וראוי שלא יעלם ממנו כי לזאת הסבה בעינה שזכרנו
 בשבתאי וצדק ומאדים הורה היותר יותר קרוב אל
 הארץ ברבועים ממה שהיה בשאר ימי החדש כדי שתחזוק
 פעולת הירח בזה העת מצד זה * ואולם בנגודם לזה
 יצטרך לזה לפי שהוא שלם האור ודי לו לא
 פעולתו מה שימצא לו מיתרון האור בזה העת כי אז ימצא
 לו מהאור כפל מה שימצא לו מסנו ברבועים * ולזה לא
 יצטרך לירח תוספת נטייה בהיותו נכחי' לשמש ולא סתינות
 התנועה לחזק פעולתו כי די בחזק הפעולות מה שימצא לו
 מיתרון האור בהיותו נכחי' לשמש כמו שקדם * ולזאת
 הסבה לא היה לירח נזרות ולא היה בו זולת
 נטייה אחת * ואולם אם היה מאדים יותר קרוב אל הארץ
 בהיותו בק'פ' מעלה מתנועת החלוף כמו שנחשב מענינו הנה
 יהיה זה לחזק פעולתו בעת הקבלתו לשמש בדרך שיאו' למה
 שבכאן וזה כי מפני מהירות תנועתו גם בהיותו בק'פ' מעלה
 לא תהיה הפעולה המגיע ממנו באופן החזק המצטר' למה
 שבכאן ולזה הרושם אז יותר קרוב אל הארץ אם היה שיהיה
 המציאות כן ובכאן התבארה הסבה בהיו' החלוף יותר גדול
 הנמצא מפני תנועת החלוף בהיות הככב ביותר מצ' מעלה
 מתנועת החלוף במספר החלוף היותר גדול כמו שיראה ממה
 שהושג בכבט מאדים ונגה וככב לפי מה שספר בטלמיס
 שהכבטי' אשר היה בהם ככב בגדול המרחק מהשמש כי בזה
 האופן יתכן שיהיו שבתאי וצדק ומאדים בכבט מרובע עם
 השמש בהיותם בתכלית מן החלוף אשר בו יותר קרובים
 אל הארץ שהוא הסכום מן הטבע למה שזכרנו ואולם בנגה
 וככב היה זה להשוות בין פעל התקופות הארבעה אשר להם
 מפני תנועת החלוף * וזה כי מפני שהיה פעל אלו הככבים
 חלוש בהיות תנועתם טהירה הרושם זמן התנועה המהירה
 יותר גדול להשוות בזה וזאת הסבה היא כוללת בשבתאי
 וצדק ומאדים גם כן * ואולם למה נמצא בשבתאי וצדק
 ומאדים שמה שהורה * מהם יותר מאוה' התנועה
 וזה החלוף אשר מפני תנועת החלוף בו יותר גדול הנה זר'
 כדי שישו' הנזרות אשר יצטרך להם הככב בהיותו נכחי'
 לשמש בדרך שיגיע ממנו פעל מקביל לפעל השמש באופן
 מן החזק אשר יצטרך להשלים מה שבכאן * ואולם
 למה היו השמש והירח יותר גדורים ביחס אל
 ג'גליהם משאר הככבים ההולכים הוא לפי מה שאחשוב כי
 מפני שהיה עמידת הדברים הטבעיים בחום והלחות הטבעיים
 הנמצא להם והיה השמש הוא היותר מיוחד בנתינת החום
 הטבעי באלו הדברים והירח הוא יותר מיוחד בנתינת הלחות
 כמו שהתפרס' מעני' הנה מן ההכרח היה שיהיו ל'ו הככבים
 יותר גדולים כדי שההיה פעולת' יותר חזקה מפעולת הככבי'
 המקבילים להם ולזאת הסבה בעיניה אשר צדק ונוגה יותר
 גדולים ביחס אל ג'גליהם שבכאן ומאד' וככב כי היה לככב
 צדק רושם מה בחום והלחות ולככב נגה רושם מה בקור
 נהלחות כמו שהתפרסם מענינס * ואמנם שבתאי ומאדים
 וככב הם כלם באופן שימצא להם רושם ביובש לפי מה ש

שה' דבר בגרם הירח כלתי מקבל אור השמש באופן שיקבלו אותו שאר חלקי הירח. וזה שהוא כלתי אפשר שנאם שיהיה זה אד תחת הירח בזה התואר יסתייר תמיד קצרה גרם הירח ממנו שאם היה זה כן לא היה נראה במקום אחד תמיד אפילו באקלים אחד אבל ימצא לו התחלפות הכטה והיה נראה דרך משל במקום מהיר - בהיותו עולה על האופק בזולת המקום אשר יראה בו בעת השקיעה לפי שהתחלפות ההכטה הוא מתחלף באלו המקומות וזה דבר לא יראה כן בזה הצל. ועוד שאם הונח הענין כן מה זה שיתנועע זה האד בתנועת הירח בשוה עד שימצאו לתנועתו כל החלופים הנמצאים לתנועת הירח באורך וכרוחב הנק' בהכרח יצטרכו לו גלגלי יניעו אותו באלו התנועות במספר הגלגלים שימצאו לירח וזה בתכלית הבטול והגנות. או נאמר שמטעם הירח יחדש תמיד תחתיו באויר זה האד ואם הונח זה כן יתחייב הספק אש' ספרנו בפני התחלפות ההכטה. ועוד שאם היה זה כן היה ראוי שיהיה זה הצל עגול לפי שטבע חלקי הירח הוא אחד ולזה הוא ראוי שיהיו מתדמים בהולדת זה האד כמה שתחתיהם תמיד נזהר פכואר בנפשו: ואין לאומר שיאמר שיהיה זה ראיה לא אמתות ענין במדרגת הקשת וההלא שאם היה זה כן היה ראוי שיהיה עגול מפני היותו אמצעי בין הסאיר ובין ראותנו על קו אחד ישר וזה פכואר הויכוח בלמודיות. ועוד שכבר היה ראוי אם הונח זה כן שיסוד האית בעת צחות האויר ויתחזק ויגדל בעת עובי האויר. ולפי שכבר התבאר שאין זה האות דבר תחת גלגל הירח ואיננו גם כן ראיה הנה לא ישאר אלא שיהיה זה האות בגרם הירח כמו שראינו והיה זה כן לפי מה שאחשב לאחת משתי סבות או לשתיהן יחד. הסבה האחת לתת חלוק בין התקופות הארבעה המתחדשות מהירח מפני קבולו האור שהשמש בהדש הירח וזה שבמרוכב הוא יהיה סאיר החלק המזרחי מהורח ונא ימצא בו מזה הצל כי אם חלק מעט ובמרוכב האחרון יהיה סאיר החלק המערבי ובו ימצא כל הצל הזה זולת חלק מעט ויהיה הסאיר מהירח יותר מועט ממה שהיה במרוכב הראשון. ובה האופן יתחלף המרוכב הראשון בשעור אור הירח למרוכב השלישי ומפני שהכבב יפעל מה שיפעל בכאן באמצעות נצוצו: והיה מפני זה פעל הכבב יותר חזק כשהיה שעור נצוצו יותר גדול הוא מכואר שכבר יתחדש מפני זה מהירח פעולות מתחלפות בתקופותיו הארבעה הירחיות: והסבה השנית היא כי מפני שהיה הירח שומר אותו והיה מן ההכרח שלא יהיה היסוד המימי מקיף בכלל בדור הארץ כדי שלא יפסדו אלו הנמצאות אשר בזרם החלק הנגלה מהארץ הנה הערים הטבע בששם חלק בירח כלתי מקבל האור והוא בחלק הצפוני ממנו כדי שיעזור לשמור זה החלק הצפוני אשר הוא נגלה מן הארץ ולזאת הסבה היה רב זה הצל בחלק הצפוני מהירח: ואולם העגול החלבי מה הוא ולמה היה נמצא הנר דבר בגרם גלגל הככבים הקיימים קרוב טבעו לטבע הירח רצוני שהיא מקבל האור מהשמש כמו הירח או יקבל אור השמש ושאר הככבים אלא שהוא יקבל זה האור קבול חלוש באופן מה שלא יהיה בו נתינת אור מורגש כמה שככאן והנה יגיע ממנו פעל מה כמה שככאן ולזה היה מהעגול והנדולות זה שכבר באר אכן רשד בכאורו לספר האותות שאין זה דבר יהיה באויר למטה סאלו הככבי' לפי שאם היה הענין כן הנה יהיה התחלפות ההכטה למקומות אלה העגול מגלגל הככבים הקיימים בא קלישים המתחלפים וזה דבר כלתי נמצא

כן שאם היה הענין כן היה גם כן למקומות זה העגול מגלגל הככבים הקיימים התחלפות מפני התחלפות ההכטה באקלים אחד בעינו בשהנבט בהם בעת היות דרך משל באופק המזרחי ובאופק המערבי וזה פסרה שלא יעלם לפי שעיין בדברינו כשיעור התחלפות ההכטה בירח. ואין זה גם כן ראיה לפי שאין שם פראה נתינת תשלום בו זאת השכיכה אשר יתן בה זאת הראיה ולזה החליט הפאמר שהוא אצלי אחד משלוש ענינים אם שיהיה ראיה בזולת מראה תשלום בזה השכיכה ויהיה סבת השכיכה הזאת חולשת הראות כי השכיכ' לפי מה שיאמר כן רשד תקרה מהולשת הראות כמו שתקרה מעובי המצוץ וסבת חולשת הראות בזה המקום הוא היות בורר ככבים קדים פאר יחלש הראות מהשיגם לקטנותם ויכנסו עגולו השכיכה קצתם בקצת ויראו בזאת התמונה מפני היות הככבים מהם קרובים קצתם לקצרה או יהיה החלק ההוא מהגלגל הוא יותר עב משאר החלקים ויקבל אור הככבי' אשר שם על צד אשר יקבל הירח אור השמש או שהיה בזה המקום ככבים מקובצים מאד לא יורגשו גרסיהם ויראה אורם לחוקי מפני העירוב ויקרה מזה שתראה זאת האורה כי אכן רשד יראה שהמובט אליו כשיקטן שעורו ורחק יראה אורו ולא תראה תמונתו והנה זה על שהוא ידוע בעצמו: ונאמר שאם היה סבת זה האות חולשת הראות היה זה האות יותר חזק לחלושי הראות ממה שהוא לטובי הראות ולא היה נראה לאנשים כלם בענין אחד וזה דבר כלתי נמצא אבל נמצא לחלושי הראות לא יראו זה הראות ועוד שהולשת הראות אכנס יקרה לו שיהיה סבת השכיכה כשה' יכעין חולי בדרך שהיה שם מים או אד עב כמו שזכר הפלוסוף אבל בענין הכריא לא יקרה זה ועוד שאם היה הענין כן כפיר אני תמה איך קרה זה המקרה בכל זה בחלק מהגלגל אשר הוא נמצא בו על הדבקות רצוני שימצאו אלו הככבים הקטנים בכל זה המקום על הדבקות בדרך שתהיה מהם זאת הראיה ומה זה שיהיה זה המקרה בחלק מהגלגל ויהיה עגולה מהעגולות הגדולות וזה הספק בעיני יקרה אם הונח זה האות לפי הענין השלישי אשר זכר אכן רשד: ואולם שיהיה הענין בורר לפי הענין השני שזכר אכן רשד הוא אפשר על האופן שזכרנו וזה שהנחתנו שיהיה החלק ההוא מהגלגל מקבל אור הככבי' אשר בו לעובי הוא פאמר כלתי ראוי וזה שאם היה הענין כן היה יותר ראוי שיקבל אור השמש אחר שמדרך החלק ההוא מהגלגל לקבל האור וזה שאנחנו נמצא בירח שקבל אור השמש לבדו ולא קבל אור זולתו מן הככבי' שאם היה מקבל אור סזולתו ימצא מאיד לפעמים החלק מהירח אשר אינו מביט לשמש וזה דבר כלתי נמצא כן ולזה הנחנו אנחנו שזה החלק מהגלגל מקבל אור השמש ואיננו רחוק שיקבל עם זה אור שאר הככבי' והנה התועלת בו שכבי' היה חלק ממנו תמיד על האופק ויגיע פעל מה למה שככאן בעת אשר לא היה אפשר לככבים שיתנו בהם במקום ההוא ומפני זה הית מן ההכרח שיהיה הפעולות הגדולות כדי שיועיל פעלתו בכל חלקי הארץ בסו הענין. כככבים החולקים שנמצאם מתנועעים בעגולות גדולות או קרוב מזה כמו שקדם וככאן נשלמו הסבות בכל מה שיעדנו לחקור בו מענין הככבים ביותר שלם שאפשר לנו יתחברך האל המישייר אותנו אל הנכונה על כל ברכה ותהלה: והנה היתה השלמת הספר הזה החלק בעשרי וחמשה ימים לירח כסליו של שנתתשע ושמונים לפ"ס האלף השישי:

החלק השלישי מהמאמר החמישי והוא יחלק לארבעה

עשר פרקים :

הפרק הראשון

נזכר בו דעת הקודמים בענין הפועל
הזהה אלן הדברים השפלים *

הפרק השני

נזכר בו מרדכי שיש מאופני ההראות
לדעת דעת אמתם הדעות *

הפרק השלישי

נחקר בו איה מהראיות האלו חייב
סהם מה שחייבו אותו חייב אמת *

הפרק הרביעי

נחקר בו בואת החקירה לפי האמרה
בעצמו *

הפרק החמישי

יתבאר בו שבכאן פועל הוא נמוס
הנמצאות בכללם כבד שהם בו אחד *

הפרק הששי

יתבאר בו שהגרימים השמימיים הם
בעלי שכל נבדל מניע אותם אם על

צד הציור והתשווקה ושאינ' בעלי נפש היולאנית כמו שהיה
רואה אבן ספיר לפי מה שסופר ממנו *

הפרק השביעי

יתבאר בו אם ישנו השכלים הנבדלים
עלותיהם ועולוליהם ואיך *

הפרק השמיני

יתבאר בו שאין מניעי הגרימים
השמימיים עלול ועלולים קצת לקצת

על האופן שהניחו אותם הקודמים *

הפרק התשיעי

יתבאר בו שניעי הגרימים השמימיים
לא ישנו בנימוס הנמצאות השפלות

וזולת מה שיושפע מהם ובשלת התסוגות נצוצי ככביה קצתם
עם קצת *

הפרק העשירי

יתבאר שאין יחס זמני תנועת הככבים
קצתם אל קצת בלתי מדבר *

הפרק אחד עשר

יתבאר בו שאין השם יתברך
השכל המניע לגלגל הככבים

הקיימים כמו שחשבו אנשים *

הפרק השנים עשר

יתבאר בו באיזה צד מהתארים
ראוי שיתואר השם יתברך ואיך

יחסו למניעים העלולים ממנו לפי מה שאפשר לנו *

הפרק השלשה עשר

יתבאר בו מה היא השכל
הפועל להויות השפלות *

הפרק הארבעה עשר

יתבאר בו מדרגת זה המאמר
מן החכמות *

הפרק הראשון

בעבור שהיתה חקירתנו בזה המקום
מענין הנמצא הנבדל אלא הוא נמצא

ומה הוא לפי מה שאפשר לנו והיו בואת החקיר' שני צדדים
שהבאור' ה' הצד האחד הוא פועל היות הבעלי נפש אשר

בכאן כמו שהתבאר בספר בעלי חיים לפי מה
שהבינו הספרשים כלם זולת בן רשד לפי מה שגרא' מדבריו

בפירושו למה שאחר הטבע' וה' הצד השני הוא מצד מרד
שימצא מענין התנועה אשר

כמו שהתבאר בספר השמע' ובמה שאחר הטבע' וה' היה
פבואר שידיעתנו באלו הרוים הבעלי נפש אשר בכאן

הוא יותר חזקה מהו יעה אשר לנו בגרימים השמימיים לפי
עוצם מרחקם ממנו בעצום ובמקום הנה ראוי שנישם החלית

זאת החקירה מהויה הנמצאת לבעלי הנפש אשר בכאן אם
חייב ממנה זה כמו שיראה אכן רשד ואם היה שיהויב מואת

ההויה שיהיה שם פועל נבדל' הנה נחקר באיזה אופן
יניע לנו זה ממנו כי זה עם

במרות הנבדל אשר בזה התא' הנה יישרנו לעמוד על פהות
שאר הנבדלים כמו שיתבאר מדבריו ולפי שהסעות בואת

החקירה מרחיק האדם בתכלית ההרחק' מהצלחתו המדעית
והמדינית כמו שיתבאר למענין בזה הספר אתר שישי' לו

הענין במה שכלל אותו זה הספר' הנה ראוי שפליג

זאת החקירה בזה ער שלא ישאר בת ספק ולזה ראוי שנזכר
החלה דעות הקודמים אשר ראוי שיטעון בדבריהם בואת
החקירה ומה שקיימו בו דעותיהם בעלי אלו הדעות כי בזה
האופן יהיה לנו עזר למצא האמת בואת החקירה באופן שלא
ישאר לנו מה ספק' ונאמר שהמסמיוס יראה שהבנת
המהויה לכל אלו ההויות השפלות הוא השכל
וממנו סודרו אלו הכחות לזרעים שיהיה מהם מה שיהיה
בזה האופן מהשלמות והחכמה וזה מבואר מדבריו בפירושו
הנרשם בואת הלמד וכבר ספר ממנו אכן רשד שתמסמיוס
לא יראה זה לבר בהוית הבעלי נפש אבל ירא זה ל' בשאר
ההויות אשר בכאן לפי מה שאמר בכפר הנפש זה שה' אמר
שם שהנפש איננה היא אשר ברה כל הצורות בלבר רוצה
לומר כל המושכלות והמוחשות אבל היא אשר תתן כל ה
הצורות בחומרים ותבראם' ואבוכבר גם כן המכיים
שזה המה' הוא שכל לפי מה שספר ממנו

אכן רשד בבאורו לכפר ב' ח בפירושו למה שאחר הטבע'
וכן היה אכן סינא מזה הדעת לפי מה שספר ממנו אכן

רשד בפירושו לפאם הנרשם בואת הלמד ובפירושו
למאמר השביעי ממה שאחר הטבע' והנה אבונצר

היה מסופק בזה ספוק מה לפי מה שזכר
ממנו

אכן רשד אלא שאנחנו מצאנו לאבונצר במאמר הקצר במה
שיורה עליו שם השכל שהוא מסכים שהשכל הפועל הוא

נותן הצורות באלו הדברים ההוים וזה נראה מדבריו שם
תכלית ההגלות הנה אלו כלם הם מסכימים שהפועל לאלו

ההויות הוא שכל והוא יפעל אותם אם בעצמו ואם באמצעות
כחו יסודרו ממנו בחמר המתהו' כמו שיראה מדבריו תמסמיוס

והנה הבין אכן רשד מהם לפי מה שמצאנו ממה שמע'
לבטל דעותיהם שזה הפועל הנבדל יתן הצורה

למתהוה בסוף ההויה ואולם הדריכה לקבול הצורה אינה
מיוחסת אצלם אל זה הפועל הנבדל ולא ידענו אם מצא בן

רשד זה הדעת להם בבאור או הבינו מדבריהם כי אין אצלנו
מדבריו אלו הפלוסופים כי אם מעם' ואולם לאבן רשד

מצאנו בזה שלש דעות' האחת
בקצורו

לכפר הנפש ושם הסכים
שהשכל הפועל

לשכבת זרע ולזרעים הוא דבקות אינו בעצמו רוצה לומר
שמה שידבק בהם השכל הפועל כשיהוה מהם מה שיהוה

אינו כבד שיהיה הוא להם צורה קרובה כמו הענין בגרימים
השמימיים שמניעי הגרימים השמימיים הם צורה קרובה

לגרימים המתנועעים מהם' והדעת השני מצאנוהו לו
כספ' בעלי חיים בבאורו ושם

לאילו ההוים אינו שכל אבל הוא כח נפשי הוא בזרע והמטה
אותו הכח הנפשי הוא נבדל ואמר שבכאן יראה מציאו מניע

אחד נבדל בלתי המניע אשר התבאר בכפר ב' ח ושזה קודם
על זה בטבע זה כי כאשר הוסי' זרע המניע הוסי' פועל זה

ולא יבצא הענין בהפך ד' ל כי כשהוסי' החומר והיה בו זה
החום המשוער באמצעות הגרימים השמימיים יושפע מזה

הכח הנבדל זה הכח הנפשי בזרעים' ויראה שירצה אכן
רשד בזה המאמ' שיהיה המה' לזה הכח הנפשי הוא השכל

הפועל ויתבאר בזה שאי אפשר שיה' השכל הפועל הוא הסכ'
הראשונה לכל הנמצאות לפי שהוא לא יוכל לעשות פעולתו

אם לא הבינו החמר הגרימים השמימיים ובוה בעינו אמר
אבונצר במאמרו בשכל רוצה לומר שאין בשכל הפועל די

כשיהיה הוא ההתחלה הראשונה לכל הנמצאות לפי שהוא
צריך אל זולתו כמה שיעשהו ולזה יצטרך להתחלה אחרת

יותר קודמת ממנו' ואולם הדעת השלישי מצאנוהו
לאכן רשד במאמר השביעי מספר מה שאחר

הטבע והוא הסכים שם שזה הכח המתהוה הוא בזרע' והוא
פועל בו סכעל הזרע והגרימים השמימיים ושהוא אינו

נבדל

צורה לאש. ועוד כי הדבר המורכב ירכן שיהיו לו פעולות מתיחסות אל הצורה לפי שההיולי בו הוא צורה סגור כאלו תאמר שהאדם הוא צורה סגור לפי שיש סגור מדרגת החומר והוא כח הזן והסגור וימצאו לו פעולות סגור מה שילך מסגור כהלך הצורה והוא כח השכלי ובהיות הענין בן והוא מבואר שכבר יסודרו מהחוס אשר באש פעולות מה הנה הוא מבואר שאם היה החוס באש מדרגת ההיולי אל הקלות שכבר יהיה האש מורכב לא פשוט וימצא שם גשם אחר קודם מסגור יהיה החוס לו צורה וזה מבואר הבטול ולזה הוא מבואר שאין הקלות לאש צורה אבל החוס וזה הפך מה שהניחו אותו ואולם מה שנאמר בכפר המאמרות שהעצם אין לו הפך הוא נאם לפי המפורסם

לא לפי האמת כי היסודות הם הפכים לצד עצמותם וכזה האופן יהיו יסודות וזהו הצד הבטול זאת הטענה אשר טענו הקודש לחייב שיהיה ככאן נמצא נכדל לאשר יתן הצורות כאלו ההווים ומהם כי מפני שאשר כבת יצא אל הפעל כאשר בפועל כסוג ההוא כצד מה והייר מבואר מהדברים הבטלי נולדים מהרע שאין ככאן צורה היולאנית בפועל מסמכת לדבר המתהווה וכן שתיחוס אליה הויותם הנה יחייב ככאן שיהיה צורה נכדלת היא הפועלת זאת ההויה וכבר יתבאר זה גם כן בנולדים מהרע חרה כי אין בזרע נפש בפעל ואמנם הוא בו כבת וכל מה שהקו בכת הוא צריך אל מה שכפעל ולזה יחייב שיהיה ככאן צורה נכדלת היא המהוה אלו ההויות וזאת הטענה זכר המסמיות באופן מה בבאורו למאמר הנרשם באות הלמד וזכר אכן רשד בשלמות במקומות מפירושו למה שאחר הטבע ומהם שהוא

מבואר שאי אפשר מכלתי שיהיו כאלו הדברים אשר ככאן יחסים וצורות כבר הושכו בטבע לפני בהם יעשו מה שיעשו מזה עם מצאם החומר הנאות וזה כי האדם ואכס היה מתולד מהאדם הנה האב אין לו אומנור בהרכבתו זארו אשר אי אפשר שתהיה בענין אחר יותר טוב מענינו ואמנם יהיו בזה הענין מפני מה שהחושם בטבע כל אחד מהעצמים מן החוס והצורות לא כבאומנור אלא ככאן אבל סוף היחס והגשם אין לו מעשה בגשם אלא בתכליתו לבד ואולם הטבע הנה יעשה כגוף הגשם בכללו והנה הטבע והוא לא יבין יולד פה שיעשהו אל הכונה המכונה אליו כי הייר בלתי חושב ופשיכיל כפעל מה שעשה וזה ממה שיורה על שכבתפעמו אותם היחסים ממי שהו יותר נדיב מהם ויותר נכבד ומדרגתו יותר עליונה והו הנפש אשר בארץ אשר יראה אפלטון שהיא נתחדשה ממניעי הנרמים השמימיים ויראה ארכסו שהיא נתחדשה מהשמש והגלגל הנטה ולזה היתה הנפש תעשה פועלתה מוליכה אל הכונה והיא לא תבין הכונה כמו מה שכבר נראה פאנשים יתפעמו לדבר זכר ידברו בו וינבאו בו ממה שיהיה והם לא יכינו מה שיאמרו הנה כן מצאנו זארו הטענה לתמסמיות בבאורו למאמר הנרשם באות הלמד ממה שאחר הטבע

והנה מה שהסכים בו אבן רשד לפי מה שנמצא לו בקצורו לספר הנפש ובבאורו לספר כה הנה הוא הסכים באופן מה לתמסמיות ולסיעתו כי כבר יעלה זאת והויה לשכל הוא אשר יתן הצורות

ואולם מה שהסכים בו אבן רשד בבאורו למאמר השביעי מההרואות לפי מה שמצאנו בדברי נכדל יש לו פנים מההרואות לפי מה שמצאנו בדברי אבן רשד קצתם יראה מהם לפי מה שיחשב שאי אפשר שיתן הנכדל הצורות לא באמצעי ולא בזולת אמצעי וקצתם יראה מהם שאי אפשר שיתן הנכדל הצורות על הצד שרבינו הקודשים רוצה לומר שיתן הגשם שגוי החומר סגור האיכויות אשר בו יתן הפועל הנכדל הצורה

מהם שאם היה הענין כמו שהניחו הקודשים שיתן הנכדל הצורה יתן הגשם הפועל בהויה שגוי החומר יחייב שיהיה הצורה הויה בעצמותה והו יראה שקר לפי מה שכבר חפלוסוף מענין ההויה וכבר התבאר זה גם כן בשלמות מדברינו בריעי סוף הספר

נכדל כל שכן שאינו שכל כי הצורה היולאנית חייב אצלו שתתחדש מצורה היולאנית ולזה לא יכנס כאלו ההויה צורה נכדלת כי אם בהיות האדם לבדו לפי שהכחות השכלי הם בלתי מעורבת להיולי בפנים מה מכלתי מעורב בהיולי כמו שיהוייב שיתולד כל מעורב בהיולי כמעורב בהיולי וזה דבר גם כן זכרו אבן רשד בזולת זה המקור ל שלא יצטרך להניח ככאן צורה נכדלת היא הפועלת בהיות זולת בהויה האדם לבדו

הפרק השני שאחר שכבר זכרנו דעות הקודמים מהפלוסופים הספרשים דברי הפלוסוף בענין הפועל לאלו ההויות ראוי שנזכר מה שיש מאופני הרואות ברעת דעת סאלו לפי מה שמצאנו בדבריהם או בכח דבריהם ונאמר שמה שהסמיתו בו תמסמיות והאזותים דרכו מהספרשים ימצאו לו פנים

מההרואות מהם שכבר יראה שאין כח בצורה היולאנית שתהווה צורה היולאנית וזה שהגשמים אמנם יפעלו קצתם בקצתם ויתפעלו קצת מקצתם באיכויותיהם לא בצורותיהם העצמיות כאלו תאמר שכבר יחממו קצתם קצת או יתקרר קצתם מקצת או יתלחח או ייבש אבל לא נמצא בצורה העצמית שתפעל בזולתה וכל שכן הנפש וזה שאין מהנראה שהנפש תעשה נפש כמו שהיא נרא' שהחוס יעשה חוס כמוהו ולא יראה זה נפש לבדו אבל גם כאשר הצורות העצמיות הנמצאות לאלו הדברים השפיות והמשל כי האש כאשר הפעל אש כמוהו גשם כבר לא יפעל בצורה העצמית אשר בו שהוא הקלות באותו הגשם הכבד כי כבר התבאר בטבעי שאין באש כח פועל זולת החוס וכאשר היה זה כן הנה הודש צורת האש דרך משל בגשם הנשרף מאש אחרת כמו יחייב שיהיה על אחד משני פנים

האופן האחד שיהיה הודש צורה האש בגשם הנשרף נמשך להודש החוס האשוי בו כמו שימשכו המקרים בחדש הצורות וזה מנונה עם שכבר יתחייב מזה שתהיה הצורה מתחדשת מלא צורה וזה שקר לפי שכבר התבאר במאמרים הכוללים שכבר יוציא הדבר מהכח אל הפועל מה שיש בפועל דבר סהמו והוא המתהווה

והאופן השני הוא שיהיה ככאן צורה היא המהווה זארו הצורה המתחדשת וזאת הצורה יחייב שתהיה נכדלת לפי שהצורות היולאניות לא ימצא להם בכח זר הפועל הנה כן מצאנו זאת הטענה למפרשים לפי מה שזכר אבן רשד מהם בבאורו לכפר ב' ובהמקומות פפירשו למר שאחר הטבע ובה מה המאמר עיון וזה שכבר יראה בקצת הצורות ההיולאניות שיתחדשו צור בהיולי וזה כי המון ישוב המזון אל עצם המזון ויקרה לו צורות המתדכה החלקים הנמצאים בו כאלו תאמר שיש המזון כשר כבשר וכן הענין בשאר המתדמי החלקים בו כאלו תאמר אשר לו ועוד כי אנחנו נמצא כי האש תהיה אש כמוה בצורה העצמית אשר בה וזה שהצורה העצמית אשר לאש היא החוס לא הקלות אבל הקלות היא מהאיכויות השניות שמציאותם נמשך לאיכויות הרצוונות וכבר יתבאר שהקלות אינו צורה לאש ספר שאומר וזה שהצורה במה שהיא צורה היא אשר יסודרו מכה פעולות הדבר והנה הקלות לא יסודר ממנו פועל כי אם במקרה והוא שכאשר יהיה בזולת מקומו הטבעי יתנועע בו א מקומו וזאת התנועה אינה לאש כי אם במקרה כמו שהתבאר בספ' השכע כי המנוחה היא טבעית ליסודות לא התנועה ולזה לא תהיה להם תנועה במקום ואולם ההו יסודרו ממנו פעולות לאש היה במקומו או בזולת מקומו ולזה היה ראוי שיהיה החוס הוא הצורה לאש ועוד כי הצורה אין ראוי שתהיה בהקש אבל יחייב שתהיה נמצאת בדבר בעל הצורה ואולם הקלות היא נאמר בהקש ער שכבר תמצא שהאש יותר קל במקום אחד מקלותו במקום אחר רצוני שכל מה שקרב אל הסיכו הוא בו יותר קל ואין לו במקומו קלות כמו שזכר הפלוסוף וכן המצא בקצת היסודות שהם קלים במקום אחד וכבדים במקום אחר וזה ממה שיורה שהקלות והכובד אינו צורה ביסודות ולזה הוא מבואר שהקלות אינו

מלהמת השם

ואין הענין בן כי שם הבשר נאמר על הבשר אשר אין בה נפש
 בו ועל הבשר אשר בו כח נפשי בשחוף השם ובחיות הענין
 בן הוא מבואר שאין הצורה המזיגית מנע מפועל אף והנפש
 מפועל אחד שאם היה הדב' בן לא היה מתחדש לצור המזיגית
 טבע כשתחדש הנפש בנמג' **ומהם** שאם היה הענין
 בן הנה יהיה הנוש' וצורתו שנים במספר לפי שהם
 מתחדשים בשתי הויות נפרדות והוא מבואר שמה שיש לו
 יותר מההתחוות אחד במספר הוא יותר מאחד במספר *

ומהם שלא אפשר מה ההכרח אשר יכריחנו להניח שלא
 יתן הצורה מה שהכין ההמר ל שיקבל הצורה ה'
 המנעת בסוף ההויה והנה הויה מבואר שבאשר יכין החמר
 יתן צורות מה והם הצורות ההולכות במדרגת ההיולי לצורת
 שהיא שלמות בהויה אשר הם בעצם צורות לקצת הדברים
 אשר בכאן ולזה לא ימנע בו שיתן הצורות * **ועוד**
 שאם הונחו אלו הצורות מתחדשות ברבר אש'

הם לו במדרגת ההיולי מי שיכין החמר לקבל הצורות ובדבר
 אשר הם לו במדרגות הצורה יתחדשו מהפועל הנכבד הנר'
 תהיה הצורות האחרות בעינם מתחדשות מפועלים מתחלפים
 וזה מבואר הבטול באלו האמר שהנפש הצומחת תתחדש
 במצמיים מהפועל הנכבד ותתחדש ב' ממי שיכין החמר
 לקבל הצורה המרגשת * **ועוד** שאם היה הדבר כן הנר'
 תהיה הצורה המנעת ממי שיכין החמר ית' נכבדת
 מהצורה המנעת ממי שיתן הצור' והמשול שהנפש הצומחת
 אשר ב' היא יותר נכבדת מהנפש הצומחת אשר בצמת
 כמו שהכותל שה' חלק מהבל הוא יותר נכבד מהכותל נפרד'
 זאת הטענה לא זכרה אחד מהקודמים אבל

והנה

היא ממה שיוכטל שיהיה ההויה בזה האופן
 אשר יראו הקודמים לפי מה שהכין אבן רשד סהם רוצ' לומר
 שיהיה מה שיפועל תכלית ההויה זולת מה שיפועל ההויה *
ומהם שאם היה הענין כן הנה יהיו לפי מה שיחשב
 שתהייה בכאן צורות רבות פועלות הפעולה

האחד בעינו וזה מבואר הבטול כי הפועל האחד במספר יתוייב
 שיהיה מפועל אחד במספר * ואולם אין יתבאר שכבר יהשב
 שיחוייב במזה שתהייה בכאן צורות רבות פועלות הפעולה
 האחד בעינו הנה לפי מה שאומר * וזה כי שכבר ימצאנו
 במתהווה האחד במספר צורות רבות הכ קצתם במדרגות
 השלמות לקצת ויחוייב לפי ההנחה ההיא שתהיין' שם צור'
 רבות פועלות אלו הצורות ההיולאניות מסכימות להם באופן
 מה כי מה שבכח אמנם יצא אל הפועל מהמסכים לו אש הוא
 נמצא בפועל ואלו הצורות הפועלות כבר יחשב שתחוייב
 שתהיין' רבות זה שכבר ישלם לצור' התאחדות מפני החמר
 לפי שקצתם בו שלמות לקצת כי הוא יקבל קצתם באמצעות
 קצת אמנם הצורות הנקיות מהחמר הנה יצמד' שלא יחבן
 בהם זה התאחדות וזאת הטענה גם כן לא זכרה אחד מ'
 מהקדמונים אלא שהיא ממה שאפשר שיסופק בו על דעת מ'
 שיהאמר שתהיה בכאן צורה נבדלת היא הפועלת צור' כהיולי
 ולזה ראינו לזכרה בזה המקום * **ומהם** שאם היתה
 בכאן צורה נבדלת תהיה הצורה ההיולאנית

המסכמת לה הנה לא יהיה בכאן אושר בזאר ההויה לפי
 שהצורות הנבדלות הם נמצאו מציאות יותר נכב' מהמציאות
 אשר להם בחמר ובחיות הענין כן מה היר' הצורך שהושמו
 בחמר ואין הניעו מהמציאות היותר שלם אל המציאות
 היותר חסר * **ואם** אשר אומר שאמנם נעשה זה כדי
 שיהיו החמרים יותר נאים במציאות הנה אם כן
 יתחייב שתהיה הית' אלו הצורות בעבור החמר וזה חלוק' מה
 שיהארו ארסמו ולזה מה שיחוייב מזה לפי מה שיחשב שלא
 תהיה הויית הצורה ההיולאנית מצורה נבדלת מסכמת לה
 באופן מה כמו שהניח המסמיות והנמשכים לו מהמפרשים
 וכבר יראה מזה גם כן שאין הויית הצורה ההיולאנית מהצורה
 הנבדלת כמו שהתבאר בזאת הטענ' שאם היה הענין כן הנה
 לא אפשר באיזה ענין יסודר ממנ' זה הפועל וזה כי מהמושכל
 להפלאכה היה אפשר שתתחדש ממנו הצורה הפלאכותית
 המתחדשת מהמלאכה מפני שהוא מסכים לצורה התי' שהוא
 מבואר שלא יתחדש ממושכל צורת הכסא במלאכה קרופט

ואם אשר אומר שכבר אפשר זה בזולת הויה בצורה חר'
 יהיה כשתהיה הצורה בלתי הויה בעצמותה אבל
 יתחדש לח דבקות בחמר * **הנה** יאמר אבן רשד שאם
 היה הדבר כן לא תהיה הצורה צריכ' אל נושא
 אם לא על צד שימטרך הנשם אל המקום ותמצא אם כן דרך
 משל צורת הסוס בזולת הצורות וזה מבואר הבטול בענין אלו
 הצורות ההיולאניות ועוד שאם היה הענין כן הנה לא ימנע
 הענין בצורה אשר בדבר המתהווה מחלוקה * אם שתהיה
 נמצאת בו קודם ההויה או שתעתק אליו פחין והמאמר ב'
 בשתעתק אליו פחין הוא מבואר הבטול כי כל מתנועע הוא
 גשם ולזה אי אפשר בצורה שתנועע בעצמותה * ואם הנחנו
 שתהיה נמצאת בו קודם ההויה הנה הוא מבואר במעט עיון
 שכבר יחוייב מזה שימצאו יחד בכל אחד מאלו הנשמים אשר
 בכאן כל הצורות אשר החמר הראשון הוא כחיי על קבולם
 ויהיו אם כן צורת האש והמים יחד בפועל בכל אחד מהדברים
 אשר בכאן פשוטים היו או מורכבים וזה מבואר הבטול רצוני
 שימצאו ההפכים יחד בנושא אחד עם שזה המאמר הוא דעת
 אנכסגוריש שהיה אומר שכל הדברים מעורבים בהתאחדות
 ערב בלתי תכלית * ולזה היה מחוייב לו שהיה כל דבר בכל
 דבר וכבר ביאר הפלוסוף מה שכדעת הוא מהבטול *

וזאת

הטענה מציאנו לאבן רשד בבאורו לספר בעלי
 חיים ובמקומות לפירושו מסר שאחר הטבע
 ואם לא מצאנו לו בזה האופן אבל הוצאנו זה מכה דבריו עם
 מה שהשלמנו אנתנו בזאת הטענה * **ומהם** שבאשר
 הנחנו שהצורה תהווה אותה צורה נבדלת
 ויהווה הנשם הכנת החמר לקבלם הנה יחוייב מזה שתהייר'
 הצורה שלא דבר כי אין לאומר שיאמר שתתהו' הצור' מהצורה
 הנבדלת משתנה בעצמותה באופן שתשוב צורה היולאנית
 אבל היא פועלת לה * ואולם כאשר הונחה זאת ההויה על
 האופן שהניח אבן רשד הנה לא יקרה מזה הבטול וזה כי
 ההויה תהיה לדבר הפורקב מחמר וצורה על שהיא הוייר'
 אחת במספר והיא אמנם תהיה מנושא והוא החמר שתתהווה
 ממנו זה המתהווה * **ומהם** שההוא בלתי אפשר בצורה
 הנבדלת שתפועל בצורה בחס' לפי מה שאמר
 אבן רשד בבאורו לספר ב' זה שהשכל הנכבד פועלתו ב'
 בעצמו לא זולתו והפועל בהויית הבעלי נפש הוא פועל בכלי
 גשמי ומה שיפועל בכלי פועלתו היא זולתו כן זכר אבן רשד
 זאת הטענה בבאורו לספר ב' * **ויקדמה** שיהיה רצוני
 בזה שהשכל הנכבד פועל זה
 בעצמו לא בכלי וזאת הצור' המתהווה הבעלי נפש תפועל בכלי
 מה והוא החומר הנפשי אשר בויעים או במדה שאורת להם
 בדברים שאינם נולדים פזרע * **אן** אפשר שירצה בזה
 שהשכל הנכבד פועלתו הוא עצמו והיא ההשג'
 כי ההשגה היא הפועל המיוחד לו וזאת הצורה תמצ' פועלתה
 דבר אחר זולתה והיא הצורה ההיולאנית המתהו' ואולם שזאת
 הצורה היא דבר אחר זולתה והיא מבואר לפי שהיא תפועל
 אותה בכלי גשמי והיא הגשם הוא המקבל אותה * **והנה**
 הבאור הראשון הוא הנראה יותר לפי מה שנמצא

מזה הענין בבאורו למה שאחר הטבע במאמר הנרשם באות
 הלמד כי שם אמר זה המאמר מסכים אל הבאור הראשון *
ומהם שהמאמר בשהצורה ההיולאנית נברא מהצורה
 הנבדלת המסכמת לה כמו שיראה המסמיות
 ורכים מהמפרשים הוא דומה אל המאמר בצורות אשר יאמר
 אפלטון וכבר באר ארסמו מה שיהיית מהבטול מן המאמר
 הוא במה שאחר הטבע * **ומהם** שאם הונח שהצור' הנבדלת
 תתן הצורה אחר שהשתנה החמר והוכן לקבולה הנה יתחדש
 הפועל האחד במספר משני פועלים * האחד יתן הפועל והאחר
 יתן תכליתו וזה מבואר הבטול כי הפועל האחד במספר הוא
 בהכרח מפועל אחד במספר * **ואם** אשר אומר אולי
 התכלית אשר יתן אות המטנה להמר היא הצורה
 המזיגית והפועל הנכבד הוא אשר יתן הצורה הנפשו' בבעלי
 הנפש * **הנה** יאמר לו אבן רשד אלו היה אפשר בצור'
 המזיגית שיהיה מציאותה כשתמצא בעצמה כמו
 מציאותה כשקבלה הנפש הנה יאמר השם עליה בהסכמה

אבל יתחדש מהפושכל צורת הכסא וכוה יתבאר שלא יחנך שיתחדש הצורה הנבדלת צורה היולאנית בלתי מסכמת לה' וזה שהנבדל יעשה בהכרח מה שיעשהו באמצעות הציר וההשנה :

הפרק השלישי

ואחר שזכרנו מה שיש מאופני ההרא' לדעת דעת מל' הדעות ונה ראו שחקור כאלו הטענות אם הויב בהם מה שחייבו אותו מהם חייב אמתי אם לא' **ונאמר** שהטענה הראשונה מהטענות שזכרנו תמסטיים לא תתן האמת על כל פנים כשלא יאמר בו יותר מזה השעור וזה שכבר נמצא בצורה ההיולאנית שתהו צורה היולאנית כמוה וזה מכואר מענין היסודות כמו שבארנו עם זכירתנו זאת הטענה וכן נמצא זה בהוייה החלקית אש' בנוזן והמשל שהכבד ישוב המזון אשר יוזן ממנו כבדני וכן הענין כשאר חלקי הנוזן ולזה הוא מכואר שלא יסגע מצד זה היות הצורה היולאנית מתחדשת מהצורה ההיולאנית המסכמת לה' וכן נאמר שלא יתבאר מזה שיהיה די בצורה ההיולאנית בהולדת הצורות המלאכותיות וזה כי לאוחר שיאמר שכבר יקרה בצורות היסוד' שיהיו דומים אבל לא ימצא זה בשאר הצורות וזה כי בענין ההזנה לא תתחדש צורה בנוזן אבל יתחדש כמות בו' **ואולם** הטענה השנית מהטענות שזכרנו לקיים דעת תמסטיים היא ממה שרא' ממנו כמה שאין ספק בו שכאן פועל נבדל הוא המהווה לו ההזנים וזה כי אנחנו לא נוכל לומר בדברים הנולדים ממינם שתהיה בזרע זאת הצור' ההיולאני' מבעל הזרע כמו שבארנו בפרק הששי ממאמר הראשון מזה הספר ויתבאר ג' כאופי שלם כמה שאחר זה ואמנם מה שאפשר שיהיה ברע מבעל הזרע הוא חום מה נאות אל שיהיה כלי לזאת ההוייה ולפי שהדבר יצא מהכח אל הפעל מה שהיה בפעל בסוג ההוא באופן מה הנה יחוייב שתהיה ככאן צורה נבדלת פועלת תיחס אליה זאת ההוייה אם כשיושפע ממנה כה נפשי' ב ברע תשלם ממנו זאת ההוייה אם כשתפעל זאת הצורה הנבדלת זאת ההוייה בזולת אמצעי זולת החום היסודי אשר בדבר המהווה שהוא לזאת הצורה המהווה במדרגת הכלי ואין שיהיה הנה לא יחוייב מזה שיהיו כהוייה האחרת שני פועלים יפעלו האחד ההוייה ואחר תכליתה כמו שחשבו ה המפרשים לפי מה שיראה ממה שטען אבן רשד לחלוק בו עליהם' **ואולם** מה שאמר אבן רשד לבטל זאת הטענה הנה לא יתבאר ממנו שיהי' ענין זאת ההוי' אפשר בזולת צורה נבדלת וזה שהו' אמר בפירושו למאמר הנרשם כאות הלמד לסלק זאת הטענ' דבר זה ענינו הנה ענין מאמר ארסטו שהמוסכם יהיה מן המוסכם או קרוב שהמוסכם אין ענין שהמוסכם עצמו יפעל בעצמו ובצורתו צורת המוסכם לו ואמנם עניינו שיוציא צורת המוסכם לו מהכח אל הפעל ואינו פועל כששייב אל ההיולי דבר מתוך או דבר הוא חוץ ממנו והענין בעצם בזה כמו הענין בשאר המקרי' וזה כי לא יביא החום אל הגשם המתחמם חום מתוך ואמנ' ישים החם בכח חם בפעל וכמו כן הענין בגודל הנמשך בהוייה רוצה לומר שהגודל כאשר יעתק עם ההוייה מסכמת לא יעתק מפני כמות יורד עליו מתוך אבל יהיה מהכמו אשר בכח בדבר המקבל ההוייה וכמו כן התנועה במקום אינה דבר כא מתוך בעבור המניע ולזה לא יחוייב שיהיה הפועל מ מוסכם והוא הוא שכל הפנים הנרה המוליד לנפש אין ענינו שיעמיד נפש בהיולי ואמנם ענינו שהוא יוציא מרה שהייה נפש בכח עד שיהיה נפש בפעל ולזה תמצא האש תתהווה פהתנועה כמו שתתהווה מאש כמותה ואף על פי שאין התנוע' אש אלא שהיא תשים מה שהיא אש בכח אש בפעל וענין היחסים והצורות הנמצאים במהוים לבעלי חיים הוא שהם יוציאו היחסים והצורות אשר בהיולי מן הכח אל הפעל ולזה

יחוייב שימצא בהם בפנים מה אותו הענין אש' הוציאו מהכח אל הפעל לא שהם הם מכל הפנים הנה הכחות אשר בזרעים והם אשר יפעלו דברים בעלי נפש בפעל ואמנם הם דברים בעלי נפש בכח כמו שיאמר בבית אשר כנפש הבונה שהיא בלתי בכח לא קי' בפעל ולזה ידמה ארסטו אלו הכחו' לכחות המלאכותיות ואמר בכפר הבעלי חיים שאלו הכחות הם להיים אחר שיהיה בהם נח לתת חיים והם דומים בכחות אשר יקראו שכלים להיותם מוליכים אל התכלית ולזה שהיו אלו הזרעים אמנם יפעלו זה בחום והחום במה שהוא חום לא יפעל אלא החום או יבשות או קושי לא תמונה ולא צורה בעל נפש אמר ארסטו בספר ב'ה שהחום אינו אש לא מאש לפי שהאש הוא מפסיד הכ'ח לא פהוה לו וזה הוא מהוה אותו ולזה הוא מכו' שזה החום הוא דומה להם המלאכותיים אשר תשערהו המלאכה לפעול הפעול' אשר תפעול אותם וזה יראה בכל מה שיהיה מהמלאכות יפעל בחום וזה החום הוא בהכרח בעל צורה כ'ה היה שמור היחס והשעורה וזאת הצורה אינ' נפש בפעל אבל היא נפש בכח והיא אשר דימה אותה במלאכה ולזה יקרא זה החום חום נפשי ולא יאמרו בו שהוא בעל נפש וזה החום בעל הצורה הוא בזרעים מתילד מבעלי הזרעים והשמש ולזה אמר ארסטו שהוא' ולידהו אדם כמותו והשמש והו' מתילד בארץ והי' מפני חום השמש המתמזג בחום שאר הככבים ולזה היו השמש ושאר הככבים התחלה להיי כל חי בטבע והנה הים השמש ושאר הככבים המתילד במים והארץ הוא הבהוה לב' המתילד' מהעפוש ובכלל לכל מה שיהיה מבלתי זרע לא שיש ככאן נפש בפעל חודשה מהגלגל הנוטה והשמש כמו שיפ' ממנו תמסטיים וזה כלו כבר התבאר בכפר ב' החאמנס ייחס זה הפעל לשמש לפי שהו' גלוי הפועל יותר משאר הככבי' בזה הנה החמימית המתילדים פחמימית הככבים המוליד' לכין מין ממיני הכ'ח והם אשר במספר אותם המינים מהכ'ח והשעור הנמצא בחום הים אדם אמנם הוא מפני שעורו תנועות הככבים ותכונות קצתם מקצת בקרוב ורוחק וזאת השעור מערר מהאטמוסר האלהי השכלי אשר הוא דומה בצורה האחת אשר לסלאכת האחת הראשית אשר החתיה מלאכות שונות הנרה כפי זרע ראוי שיובן שהטבע כשיפעל פועל בתכלית הסדור מבלתי שיהיה משכיל שהוא מושקף מבחות פועלות יותר נבדלות ממנו והוא אשר יקרא שכל וסוף המאמר הוא שאבן רשד יאמר שכל היחסים והצורות הם נמצאים בכח הממר הראשון והם בפועל במניע הראשון בצד מהצדדים כדכות מציאות העשוי בפעל כנפש העושה הנה זהו מרה שאמר אבן רשד בזה המקום: **ואולם** בפירושו למאמר השביעי ממה שאמר הטבע אמר אבן רשד לסלק זאת הטענה השנית דבר זרע ענינו הנרה כאשר הושתכל מופר ארסטו בזה המק'ם על שהצורות ההיולאניות הם המולידות לצורות ההיולאניות ראה שהזרעים אשר יתנו צור' הדברים המתילדים מהזרעים בצור' אשר נתן להם בעל הזרע המוליד אותם' ואמנם המתהיים מעצמם הנה הגרמים השמימי' הם אשר יתנו לאלו מה שיעמוד מקום הזרע והכחו' אשר בזרעים כאשר יתילדו מזרע ולו כלם כחות טבעי' אלהיו יהו' כמותם כמו שיהיו האומנים המלאכותיים עשוייהם ולזה יא' ארסטו בספר ב'ה כאלו הכחות שהם דומים בשכל ירצו שהם יפעלו פעל שכל וזה שאו הכחו' ידמו השכל בשם לא יפעלו בכלי גשמי וכוה הענין יובדלו אלו הכחות המהיים והם אמר יכנו אותם הרופאים המציירים מבחות הטבעיות אשר בכ'ח וזה שאלו יפעלו פעל השכל המעשי לפי שהם יפעלו בכלים המונבלים ואברים מיוחדים אמנם הכח המציי' הנה לא יפעל באכר מיוחד ולזה יספק גליונס ויאמר אוני וודע אם זה הכח הוא הבורא אם לא אבל הוא לא יפעל אלא בחום אשר ברע לא על שקוא צורה בו כמו הנפש שהיא צורה בחום היסודי אבל הוא נעצר בו בדמיין מה שתהיה הנפש נעצר' כגריסים השמימיים

מלחמות השם

השמימיים ולזה יגדיל ארסטו זה הכח ויחמסו ה' ההתחלות האלהיות לא לטבעי' ואמנם אם יהיה זה הכח משביל עצמו כל שכן שיהיה נבדל הנה זה דבר לא התאמת וסוף הדברים הוא שאבן רשד יאמר שאם נמצא בכאן מר' שאינו גשם הנה אי אפשר בו שישנה היסוד אלא באמצעות גשם אחר בלתי משתנה והם הגרמים השמימיים ולזה יהי' שקר שיתנו השכלים הנבדלי צורה מן הצורות המעורבות בהיולי' ואמנם הניע ארסטו אל הכנסת שכל נבדל בהיולי' בחדוש הכתורה השכלית לבד לפי שהקחות השכליות אצלו הם בלתי מ מעורבות להיולי' הנר' מחוייב בהכרח שיתילד מר' שאינו מעורב בהיולי' בפנים מה בלתי מעורב להיולי' הנה זהו מה שאמרו אבן רשד בזה המקום לסלק זאת הטענה אשר טען המסטיים לקיים שבכאן צורה נבדלת מהווה סכסכת באופן מה לדבר המתהווה **ונאמר** שהוא מבואר שלא יחייב ממה שאמר שיהיה די בצורות ההיולאניות להיות הצורה ההיולאני' אבל יחייב שתהיה בכאן צורה נבדלת תעלה אליה זאת ההיולי' כמו שאמר אבן רשד והוא המניע הראשון אצלו אשר ימצאו בו אלו הצורות באופן מציאות הדבר העשוי במלאכה בנפש האומן ובכלל הנה זה מבואר שאין דיכחוס השוער אשר בזע' שתהיה ממנו זאת היצירה הנפלאה אשר נלאו הדעות להשיג סתתכמה הנפלא' אשר בה כי אם חלק קטן כי הדיום השוער הוא יותר ראוי שיהיה כלי לפועל המהווה משיהיר' הוא הפועל זה מבואר בעצמי מהחוש היסודי אשר בבעלי הנפשות ר'ל שהוא כלי לנפש הע' שפעולות' כמו שהתבאר בטבעיות' וכן הוא מבואר בחוס הכס' ער אשר מעשה בו המלאכה מה שזעשו כי הוא כלי למלאכה לא שיהיה הוא המלאכ' בעצמה וזה כי הקדו' דרך משל לא יתחדש מהחוס המשוער במלאכה מזולת מלאכה ר'ל מושכל הקדום אשר בנפש האומן ואלו היה אפ' ששתיהינה כמו אלו הפעולות מסודרו' סתחו' המשוער הנה לא נצטרך להכניס נפש בבעלי נפש אבל יהיה החוס היסודי הוא הצורה המשלמת מציאות נמצא נמצא מהמצמחים והכ' זהו מבואר הכטול' ובכלל הנה הוא מבואר כמו שיאמר הפלוסוף שמה שככה ישוב נמצא בפעל ממה שהוא בפעל אשר הוא מסכים באופן זה אל מה שיוציא אותו אל הפעל **ואולם** מה שמען אבן רשד שהאש כבר יתילד מהתנועה או אינו מחוייב שיהיה אפשר שיהייר' יוצא הדבר כהכח אל הפועל מזולת מוציא יש לו באופן מה שיהיה הדבר ההוא כחי עליוזה שיהתנועה העשירי כמו שיאמר הפלוסוף מהחוס החלוש אשר דבר המתחמם חום יותר חזק והנה החום ההוא הוא הפועל בזה לא התנוע' אבל הי' כלי לזה הפעל כשתביא חלקי הדבר קצתם אל קצת כמו שאמר הפלוסוף בחתר' זה הספק בטבעיות וכבר באר אבן רשד זה הענין בכאורו לספר האותות ולא ימנע שיהיה מהחוס החלוש חום יותר חזק כמו שיהיה מהבריאות החלוש אשר בחולה ברשאות שלם כמו שזכר הפלוסוף במה שאחר הטבע' ובה האופן יחמם הדבר החם הדבר המתחמם במשושו אותו כי מצד מר' שיעלן' פו במשושי' שיתכוו' חם בפעל אחר שיהיה חם ככה ואם היה פועל בו בשלמות ישיבחו חם בתחדשו כמו שזכר הפלוסוף בטבעיות ולזה ימצא זה הענין בתחדש מהמסכים באופן מה ואולם מה שזכר אבן רשד מהכס' שלא יתקן בדבר ההווה מפני כמות יורד עליו סחון ולזה לא ימנע שיתחדש הדבר מזולת המסכים הוא הטעני' וזה שהדב' המתחדש ממנו מה שיתחדש בעצמות ופמנו מה שיתחדש במקרה והנה אפשר היה במה שיתחדש במקרה שיתחדש מזולת המסכים לא במה שיתחדש בעצמות והמשל שבנין הבית הוא מתחדש לו בעצמות מהסודר המושכל לו בנפש האומן והוא המסכים לו באופן מה ואולם מר' שיתחדש בבית' במקרה אינו מחוייב שיהיה מהמסכים ולזה המצא באש שהקלות לא יתהווה בו

מהקלות אבל יתהווה בו החום מהחום ואולם הקלות הוא דבר נמשך לחום ולזה לא יחוייב שיהיה חרושו מהמסכים וכן הענין בכמות ההווה וזה כי הכמות המתחדש בדבר המקבל כאחד משני פנים אם מצד הכמות המתחדש בדבר המקבל ההווה מפני ספוג' החמר ומקשיותו בעת קבולו ההווה אם מצד מה שימצא לזון שיתחדש לו הפהכמו באמצעו' ההכח והנה הכמות המתחדש מפני ספוגית החמר ומקשיותו אינו מתחדש בעצמו אבל נמשך למר' שחודשו בעצמו' והוא הצורה המזוגית והיא המתחדשת מהמסכים באופן מה וכמות החומר הוא דבר נמשך להכ' לפי עובי החמר ודקותו' יהיה ספוגי' או מקשי' ועוד כי הבטות אשר נתחה יש לו הנבלה בעצמות מצד הצורה אשר יקבלה שלא המצא ביותר קטן ממנו וכן יהיה שם כמות לא תמצא זאת הצורה ביותר גדול מפני וזה דבר התבאר בטבעיות' וסודות הצורה ימשך ענין הכמות הזה ולזה לא יחיל הטבע בהווה אם לא ימצא שם מהחדש בשוער שיהיה אפשר בו לקבל ההווה באופן מר' ובהיות הענין כן הנה לאומר שיאמר שהצור' היא מהחדשה מהמסכ' ומשך חרוש הכמות לפי שאי אפשר שתתחדש בנושא בעל צורה איזה כמות הדומ' וכן הכמות המתחדש מפני זהוזה הוא מתחדש במקרה כי המתחדש שם בעצמות והוא צורת הכשר כמה שיכא בכשר וצור' העצם כמה שיכא בעצם והוא המסכים' ועוד שלאומר שיאמר שהכמות המתחדש הוא מהמסכים' וזה דבר מבואר מר' שיתחדש במלאכה כי כמו שהמטונה מתחדש מהמטונה אשר בנפש האומן כי הוא יעשה מה שיעשהו מהתמונות בכמות הראוי לפי מה שנעשת בעבורו המלאכה ההיא והמשל שהוא לא יעשה הקידום באיזה שיעור הזדמן אבל יעשהו בשע' נאות אלא שישלם ממנו פעל הקדום' ואולם מה שזכר אבן רשד מענין התנוע' הוא מבואר גם כן שלא יחייב ממנו שיהיה אפשר שיתחדש דבר בעצמות זולת מהמסכים באופן מר' וזה כי התנועה אשר באין היא מהמסכים כי הוא מורכבת מהכח והפעל הנה כל מר' שיתחדש ממנה הוא פעל מר' מסוג הפעל האחרון אשר הוא הכלית השני' ולפי שתכלית השני הוא מהמסכים הנה יהיה כל השני מהמסכים אלא שהוא יתחדש מעט מעט' וכן הענין בתנועת ההווה וזה כי מה שיתחדש ממנה מהצורה המזוגית הנה ענינו כמו הענין בשני אשר באין שהוא מהמסכ' כמו שקדם ומה שיתחדש ממנה מהצורה הכללית לבעל הנפש ההיא חזאת היציר' לא יחוייב בה שתהיה מזולת המסכים על כל פנים אבל תהייר' מהמסכים. באופן מה כמו הענין בדברים ההויים במלאכה שהתמונה בהם היא הווה המתמונה המושכלת אשר בנפש האומן והנה הענין בנת גר' התחדש כמו הענין בתנועת ההווה והתנועה אשר באין זהו מבואר בנפשו מענינה והוא מבואר בה מאד שהיא כבר תהיה מהמסכים' ואולם התנועה שלא יתחדש ממנה הכלית אחר כמו בתנועות המחולות כן השיר הנה היא גם כן מהמסכים באופן מה והוא היציר אשר למתנועעים בענין תנועת השיר ההו' וכפי יחסה מהמהירות והאחר תהיה תנועת המתנועעים במחולות מהיר' או מתונ' וזה מבואר בנפשו מעני' ולזה הוא מבואר שכל אן הדברים המתחדש' הם מהמסכים באופן מה וזה דבר מחוייב לפי מה שזכר הפלוסוף ויראה שאבן רשד גם כן הסכים שחודש כל המתחדשים היא מהמסכים באופן מה ולזה המשיל זה הכח הנפשי אשר בזעיים אל הכיור' אשר בנפש הכיור' שהוא מסכים באופן מה אל הבית הנעשה במלאכהו

ואולם השתדלנו לסלק הספק בזה כאלו הדברים שזכר אבן רשד שיתכן שיתחב בהם שיהייר' חרושם מזולת המסכים כדי שלא ישאר בזאת ההקדמה ספק רוצר' לומר ההקדמה שנאמר בה כי כל מה שיוצא מהכח ה' הפעל אמנם יתחדש ממה שבפועל כסוג ההוא' לפי שזאת ההקדמה היא ממה שתישיר אותנו למצא האמת בדרושים רבים

והנה

הנראה מדברי אבן רשד בורה שהוא יסכים שהמהות הנכבד יעשה זה באמצעות צורך היולאנית היא בזרע' ואמנם אבובכר יראה שהוא יעשה זה בזולת אמצעי' לזה הסכים שהפועל להווייה אשר בזרעים הוא כח מסתבך בזרעים הוא שכל לפי מה שספר ממנו אבן רשד' ואולם הטעם השלישי מהטענות שזכרנו לקיים הוא גם כן פסח שידה מסנו שזאת ההויה תעלה אל פועל נכבד הוא שכל ולזה היתה מעט זאת היצירה בורה האופן שהשלמות אשר נלאו הדעות האנושיות להשיג ממנו כי אם חלק מועט כי זה בלי ספק יהויה כסודר מפועל אחד משיג התכלית אלא שרצ' יתבאר מזה אם זה מסודר ממנו כי בזולת אמצעיו או באמצעי נור' כי יש לאומר שיאמר שהוא כסודר ממנו באמצעות כח נפשי' ישפע ממנו בזרע והוא יוליך אל הכונ' מזולת שישכיל זה כמו הענין בכח הזן והצומח שיוליך אל הכונה בתכלית מה שאפשר מזולת שישג זה והוא אמנם יהיה במה שיסודר לו מזה הפועל מהפועל הנכבד מההוה אותו והנה הענין כזה כמו הענין בדברים הנעשים במלאכה אשר הושמו בהם כלים יוליכו אל הכונ' מזולת שישכילו זה אמנם יהי' מפני מה ששם בהם האומן מההכל' לעשות זה הפועל לזה שהרוזים יצאו בהם כלים מניעים אותם בסבוב מזולת שייכנו זה ואמנם הבין זה האומן ששם בהם אלו הכלים והוא מבואר שלא יחויב מזאת הטענה שיהיו בהויה אחת שני פועלים האחד יכין החסר לקבל ה הצורה והאחר יתן הצורה לכו שזכר אבן רשד מהקודמים ויראה מאמר תמסכיום בזאת הטענה שהוא לא הבין שתהי' זאת ההוי' כזה האופן שהבי' אבן רשד מהקודמ' לו מהמפרש' גם כן כי הטענות שזכרנו לקיים בהם דעת אבן רשד לא יחייבו שלא תהיה זאת ההויה מסודרת ששכל אם באמצעות כח אחד או בזולת אבן רשד וזה כי מה שנאמר בטענה הראשונה שהטענו' שזכרנו הוא מבואר שלא יחויב ממנו שלא תעלה זאת ההויה לפועל נכבד אבל מה שיתחייב ממנו הוא שאי אפשר שיהיו בהויות האחת שני פעלים יהוה האחד הצורה ופעל האחר הכנת החומר לקבלה ואולם אם הונחה כל ההויה מסודרת מהפועל הנכבד באמצעות התיים היסודי אשר בדבר המחווה או באמצעות כח נפשי' בו כמו שיהו' בעל המלאכה אשר בחמר באמצעות ההכנה אשר לקבל רצונו הנה לא יקר' כזה בטול מזה הצד' יתבאר זה הענין כמה שגאמר והחמשיית והששית השביעית

ונאמר

גם כן כי הטענות שזכרנו לקיים בהם דעת אבן רשד לא יחייבו שלא תהיה זאת ההויה מסודרת ששכל אם באמצעות כח אחד או בזולת אבן רשד וזה כי מה שנאמר בטענה הראשונה שהטענו' שזכרנו הוא מבואר שלא יחויב ממנו שלא תעלה זאת ההויה לפועל נכבד אבל מה שיתחייב ממנו הוא שאי אפשר שיהיו בהויות האחת שני פעלים יהוה האחד הצורה ופעל האחר הכנת החומר לקבלה ואולם אם הונחה כל ההויה מסודרת מהפועל הנכבד באמצעות התיים היסודי אשר בדבר המחווה או באמצעות כח נפשי' בו כמו שיהו' בעל המלאכה אשר בחמר באמצעות ההכנה אשר לקבל רצונו הנה לא יקר' כזה בטול מזה הצד' יתבאר זה הענין כמה שגאמר והחמשיית והששית השביעית

ואולם

מה שנאמר בטענה השלישית מאלו הטענות שזכרנו לקיים דעת אבן רשד שאי אפשר' בצורה הנכבדת שתפעל צורה בחומר באלו הבעדי' נפש לפי שזאת הצורה המה' הבעלי נפש תפעל מה שתפעל אותו בכלי מה והוא החום הנפשי אשר בזרע' או בכח שיאות להם בדברים שאינם נולדו' מזרע ומה שזה דרכו הוא מבואר שאינו נכבד הנה הוא מבואר שאף על פי שנודה בזה המאמר הנר' לא יחויב שלא תעלה זאת ההויה לפועל נכבד אבל מה שיתחייב שהפועל הקרוב להויה הוא היולאני כי הוא יפעל מה שיפעל אותו בכלי אבל הוא אפשר שיהיה זה הפועל הקרוב בהויה מתודש מפועל נכבד כמו שאמר זה אבן רשד בבאורו לספר ב' רצוני שהפועל לזה הכח הנפשי' בזרעים הוא נכבד כי הוא יעשה פעולתו זאת בזולת כלי' ועוד' שכבר בארנו בפ' הששי מהמאמר הראשון' מזה הכח' שלא יחויב מזה שיהי' זה הכח היולאני וזה כי הפועל הנכבד יצאו לו שני מינים מהפעילות האחד מהם הוא השגותו עצמותו וזה הפועל יהיה ממנו כהכרת בזולת כלי' והשני הוא שיושפע ממנו מהפעולות או מהפעול' בנשמי' וזה לא ימנע היותו בכלי באופן מה וזה הכלי הוא שיהיה

לבים ויקרים כמו שהתבאר למי שעיניו נטבעויות וכאלה העת' ובאשר התישב לנו זה הנה נאמר שאין די בהויות בעלי נפש בחום השוער אשר יגיע בזרעים ובמה שידמה להם מהנרמים השמימיים כמו שאי' די בהוית המתחדש במלאכה אשר תעשה התמונ' בחום השוער אשר תפעל בו המלאכה ההיא כי החום הוא כלי למלאכה ואיננו המלאכה בעינה ולזה הוא מבואר שבזרעים כח נפשי' יחסו שהסתהוה יחס המלאכה העשוי במלאכה ובכר הסכים בזה אבן רשד כמו שירא' מדבריו ולזה אמר שזה החום השוער מנעת מהאומנות האלהי השכלי אשר הוא דומה בצורה האחת אשר למלאכה האחת האשית אשר תתי' מלאכה שונות רוצה לומר שהמלאכות ההם הם שטרות למלאכה הראשית ואין ראוי שיחשב מדבריו שיהיה האומנות האלהי הוא אשר יתחדש ממנו זה החום השוער לבד אבל יסכים שהאומנות האלהי הוא אשר יתחדש ממנו בזרעים היחסים והצורות אשר בהם יפעל זה הפועל אשר הוא בתכלי' הסודר ולזה אמר שאלו היחסים והצורות הם נמצאים בפועל במניע ראשון בצד מהצדדים ברבות מציאות העשוי בפועל הנפש העושה ולזה הוא מבואר שאבן רשד הסכים שזאת ההויה תעלה לשכל נכבד הוא אשר יהיו נמצאים בו אלו הדברים ההויים בפועל בצד מה אלא שכבר יראה מדבריו שהו' יחשוב שזה הפועל יהי' מהמניע הראשון בשיושפע ממנו באמצעות החום השוער כח נפשי' בפועל מה שיפעלהו בתכלית הסודר עם היותו בלתי משכיל וזאת היא הנפש אשר ידמה ארסטו שהיא נאצלת מהשמש והנגדל הנוטה והנה הענין בה כמו הענין בפעולות הבעל נפש בענין הצמיחה וההזנה שהיא בתכלית הסודר מבלתי שיהיה הטבע משכיל מזה שיפעל אותו מזה וכמו שהפועל בהויה ההיא החלקית היא כח נפשי היולאני כן הענין בזאת ההויה הכללית רוצה לומר שהיא תהיה באמצעות כח נפשי היולאני הוא בדיע' או במה שידמה להם' ואולם כמה שאמר אבן רשד בפ' רישו' המאמר השביעי' ממה שאמר אבן רשד ידמה שהסכים שזה הכח אשר בזרעים הוא נכבד ולזה אמר שאלו כלם הם כחות נטבעויות אלהיות יהוה כמותם כמו שיהיו האומנים המלאכותיים עשוייהם ואמר גם כן שאלו הכחות ידמו לשכל בשם לא יפעלו בכלי נשמי' מה שיפעלו אורחו מהצויר והתמונה ואמר גם כן שזה הכח לא יפעל לא בחום אשר בזרע ולא על שהוא צורה בו כמו הנפש שהיא צורה בחום היסודי אבל הוא נעצר בו בדמיון מר שהיה הנפש נעצרת בנרמים השמימיים וזה כלו הוא ממה שירא' ממנו שזה הכח הוא נכבד כל זה מה שקולת הנכבד שלא יפעל מה שיפעל אותו בכלי ושיהיה בלתי דבק בחומר כמו שיאמר אבן רשד בזה הכח אשר בזרע אלא שאבן רשד יאס' בזה המאמר שלא התבאר מזה שיהיה זה הכח מההוה נכבד והנ' הביאהו לזה כי הוא חושב כי מפני שהיא יפעל מה שיפעל אותו מזה בכלי מה וזה דבר אמרו בבאור' בבאורו למה שאמר רמב"ם במאמר הנרשם באור' הלמד והנה זה בלתי צורך כמו שבארנו בפרק הששי מהמאמר הראשון' מזה הספר וזה כי מה שיפעל אותו הנכבד בזולתו יהיה כהכרת בכלי באופן מה והוא הכלי ומה שהיה הנה הוא מבואר שאבן רשד הסכים שזאת ההויה תעלה מהכרת אל כח נכבד הוא שכל ושהוא מסכים באופן מה אל מה שיתחדש בזאת ההויה מהצורה וזה שהשכל הוא המניע הראשון אצלו ושהוא לא השתדל בזה המאמר לסלק עליית זאת ההויה אל כח נכבד' אבל אמנם בטל בזה שתהיינה בכאן צורות נבדלות יהוה כמותם על הצד שהיה אומר אפלטון ומהו הצד חלק עם תמסכיום בזה המקום כי תמסכיום אמנם טען לקיים מציאות הצורות הנבדלות אשר היה מניח אפלטון אלו הטענות אשר טען אבן רשד לסלק אותם וזה מבואר מדברי תמסכיום בבאורו למאמר הנרשם באות הלמד' ואולם אף כי היה זה הפועל מההויה הנכבד באמצעות צורה היולאנית אחרת בזרע אולי החום היסודי אשר בו איהויה זה ממנו בזולת אמצעות זה ממה שיש ספק כי ופוכה והנה נחקור מזה אחר זה ;

מלחמת השם

ממה שישלם בצורות ההיולאניות וזר יתבאר אחר שניע שהיא מחויב שישלם במושכל הצורו ההיולאני המתאחדות וזה יתבאר ממה שאומ' וזה כי הסדור המושכל בנפש האומן מהדבר הנעשה במלאכה אשר בו צורות הם קצתם לקצת במדרג' השלמות כמו הענין בצורת הבי' אשר בנפש האומן שתמות האבנים והלבנים היא הולכת במדרגת ההיולי מהביתלים והפתחים וצורת הכותלים והפתחים הולכ' במדרג' ההיולי מצוה החדרים ושאר חלקי הבית וצורת החדרים והחצרות ושאר חלקי הבית הולכים במדרגת ההיולי מצורת הבית בכללו ולפי שזה הסדור אשר הוא כנפש האומן הוא נבדל בהכרח כמו שהתבאר בספר הנפש הנה יהיה המשיג והמושג דבר אחד במספר ואם היו אלו הצורו בלתי מתאחד' בנפש האומן כמו אני חמה מאיזה צד יתכן שיהיה הנוגה קצת לו הצורות בעבור קצת האם אפשר שאעשה אני מה שאשני אותו בעבור שאני פה שתיש' אותו מזולת שיהיה לי השגה בו הנה זה מאמר בתכלית הבטול כי איך ישלם לי ההתישר ביותר שלם שאפשר לי התכלית שתישג אותו ולא אשיגה הנה זה אם היה יהיה במקרה וזהו ממה שלא יגיע ממנו דבר מאדני כמו הענין בלאוהדברי המתהרשי מהמלאכ' או מהטבע' וכבר יתבאר זה גם כן מפני השכל הנקנה וזר שמושכליו הם רבים והוא עם זה מחויב שיהיה אחד במספר ומה שהוא שלמות לאחד במספר הוא מחויב שיהיה אחד במספר כמו שזכרנו במאמר הראשון מזה הספר' ועוד שאנחנו נמצא האו' שיקיש בין קצת לו המושכלו ובין קצת ואם לא היה השכל הנקנה אחד לא יהיה לו אפשר זה כי לא אוכל להקיש בין ידיעה לידיעתך הבלתי ידועה לי' ואולם היה אפשר במושכלות שיתאחדו כלם כי הם כלם קצתם בעבור קצת וקצתם שלמות לקצת והשלמות ומה שהוא לו שלמות הוא לידיעה אחת כי הם מצטרפים והמצטרפים הם לידיעה אחת וזה ממה שירא' ממנו שכבר ישלם ההתאחדות בשכל הנקנה במושכל כל הצורות ההיולאניות אשר החמר הראשון הוא כחי עליהם ואם היה הענין כן בשכל הנקנה עם העלם ממנו הרבה מהדברי שישומו זה הסדור המושכל מתאחד כמו שהתבאר במאמר הראשון מזה הספר הנה כל שכן שישלם זה ההתאחדות בנפש הנבדל הפועל להויה שלא יעלם ממנו דב' ממה שישו' זה הסדור המושכל מתאחד כמו שהתבאר בראשון מזה הספר' **ובכלל** הנה מתאחדות מכוואר שאלו הצורות המושכלות הם

בו החמר מוכן לקבל רצונו וזה כי התנועה שתסודר במניע הגרמים השמימיים המתנועעים מהם היא באמצעות כלי והוא התמונה אשר לגרמי' השמימי' אשר אי אפשר שתמצא התנועה הנראית להם אלא בה וכן יהיה גם כן כלי לזאת התנועה הטבע שיש לגרמים השמימיים שהם לא קלים ולא כבדים כמו שהתבאר במבטעיו' וזה שאם היו קלים או כבדים לא היה אפשר שתשלם מהם זאת התנועה הסבוכי' המתמדת והנה אלו המניעים הם נבדלים כמו שבאר הפלוסוף ויתבאר גם כן במה שאחר זה ולפי שהם מניעים הגרמים השמימי' באמצעות כלי באופן מה וכבר יתבאר גם כן זה הענין מצד אחר רצוני שהפועל הנבדל לא ימנע שפועל בנשמים באמצעות כלי וזה כי מר' שישפיעו בכאן מניעי הגרמים השמימיים מהפועלות הוא באמצעות כלי והוא הכבד ובהיות הענין כן הוא מכוואר שלא ימנע שיהי' הפועל כהויה נבדל ואע"פ שהוא פועל בכלי באופן מה והוא הכלי אשר יהיה בו החמר מוכן לקבל רצונו' ואולם מה שנאמר במענה הרבועית מהטענות שזכרנו לקיים דעה אכן רשד שהאמר בשפועל להויה הוא שכל נבדל מסכים באופן מה אל הצורות ההיולאניות המתחדשות ממנו הוא דומה אל המאמר בצורות אשר הנית אפלטון הוא מכוואר שהו' בלתי צודק וזה מכוואר מהכמתלים שחייבו לפי שהנית הצורות נמצאות על האופן שיהיה מניח אפלטון שלא יחויב אחד מהם לפי זאת ההנחה ר"ל אם הנחנה שאלו הצורות נמצאות בשכל המתורה בדרך מר' שימצאו הצורות המתחדשות מהמלאכה בנפש האומן וכבר בארנו זה קצת באור בפרק השישי מהמאמר הראשון מזה הספר' ועוד שכן רשד הסכים שהסדור המושכל אשר בנפש המניע הראשון הוא הסברה במציאו' הסדור המוחש בלו הדברים ולזה אמר שכל היחסים והצורות הם בפועל במניע הראשון בצד מהצדרי' כמו ברמות העשי' בפועל בנפש העושי וכבר הוד' גם כן אכן רשד במוחלם זה הענין בכל אחד ממניעי הגרמים השמימיים בפירושו למאמר הנרשם באות הלסד' וזה שהוא אמר שם שהגרמים השמימיים יתנועעו לפי שהם ישיבילו מנפשם ששלמותם אמנם היא בתנועה כמו שישכיל המניע לעשור בריאתו שישמיר בריאתו היא בתנועה ועוד שהם ישיבילו שתנועתו היא ראש' ויצאו מה שהו' בכח באופן מה מהצורו הנבדלו' אל הפעל והם הצורות ההיולאניות כי מן הדומה שיהיו לי' הצורות שני מציאות מציאו' בפעל והוא המציא ההיולאני ומציאות בכח והיא המציאות אשר להם באופן הצורות הנבדלות ורצוני בכח כמו מה שנאמר שהצורו המלאכיות להם מציאות בפעל בהיולי ומציאות בכח בנפש העושי ולזה מה שיראה שאלו הצורות להם שני מציאות' נבדל ומציאות בהיולי והנבדל הוא סבה לאשר בהיולי וזהו מה שהשתדלו בו האומרים בצורות נבדלות במניע עד כאן לשוננו'

דנה כבר התבאר מזה המאמר תכלי' הכאור שאכן רשד יראה שההויה תעלה אל פועל נבדל ימצאו בו כל הצורות ההיולאניות בצד מה והוא הצד אשר ימצאו בו הצורו המלאכותי' בנפש העושה וזאת ההנחה היא בלתי מסכמ' להנחת האומרים בצורות' **ואולם** מה שאמר אכן רשד שאלו הצורות נמצאות בכח בצורות הנבדלו הנה אין רצוני בזה שלא יהיה לאילו הצורו מציאות בפועל בצד מה בצורות הנבדלות והוא הסדור המושכל אשר להם אבל הרצון בזה שאינם נמצאות בהם מציאות היולאני כי אם בכח כמו שהצורה ההיולאנית הסמעת מהמלאכ' אינה נמצאת בנפש האומן כי אם בכח' ואולם מה שנמצא בפועל מכל' בנפש האומן הוא הסדור המושכל אשר לה וזה מכוואר מאד מרכיב אכן רשד' **ואולם** מה שנאמר במענ' השמינית שאם היתה הצורה ההיולאנית מתחדשת מהצורה הנבדלת היתה הויה האחת שפועלים רבים כי לא ישלם בצורות נבדלות שתהייה מתאחדות כמו שישלם זה מהם כשהם בהיולי הוא חוק העומק והמכוונת אלא שעם התקירה יתבאר שהענין בזה הוא בהפך רצוני שהצורות הנבדלות ישלם בהם ההתאחדות באופן יות' שלם

כלל לא מפני שנוי השכל למושכל ולא מפני רבוי המושכלי לפי שרובי המושכלי בשכל האחד בעצמו כענין בשכל ממנו הוא דבר נמשך לשנוי אשר ימצא בו בין השכל והמושכל לפי שכאשר התאחדו השכל והמושכל התאחדו השלם והיחיד שיתאחדו המושכלות הרבות אשר לאותו השכל הנגר יהיה אותו השכל אחד ופשוט מכל הפנים לפי שכאשר נשאר המושכלות המגוונות בשכל אחד רבות לא יתאחד בעצמו לפי שהן זולתי להם והוא אשר נעלם מתמסמטיו בשיתור שיהיה השכל ישיכל מושכלות רבות פתאום זה שהו יסתור אמרנו שהוא ישיכל עצמו ולא ישיכל דבר חוץ מעצמו ושהשכל והמושכל מסנו הוא אחד מכל הפנים זה שהוא אמר שהוא ישיכל הדברים כלם מפני שהוא ישיכל שהוא התחלה להם זה כלו ממאמ' מי שלא יכין כופתי ארסטו הנה אבל כב השינוי זה ספק והוא שיהיה השם יתברך מכל במד' שכבאן וליזה רחקו אנשים לומר שהוא אינו יודע מה שבכאן אבל בידועה כוללת לא בדרך הלקית והאמרת שמצד שהוא יודע עצמו לכד יודע כל הנמצאות במציאות אשר הוא עלה למציאותם ומשל זה מי שידע חום האש לכד לא יאמר שאין לו בטבע החום הנמצא בדברים החמים ידיעה אבל הוא זה אשר ידע טבע החום במה שהו' חום במותלט וכך ישתבח הראשון שמו הוא אשר ידע טבע הנמצא במה שהוא נמצא במחלט אשר הוא עצמו ולזה היה שם הידיעה נאמר על ידיעתו ישתבח שמו וידיעתו בשתוף השם זה שידיעתו היא סבת הנמצא והנמצא סבה לידיעתו והנה ידיעתו ישתבח שם אינה מתוארת לא בכללות ולא בחלקית לפי שאשר ידיעתו כוללת הוא יודע בחלקיות אשר הם הם נמצאים בו בכת הנד' ידיעתו בהכרח היא ידיעתו בכת אחר שהי' הכולל היא ידיעה בכח ואין כת בידיעתו החלקיים וכאשר היה הכולל היא ידיעה בכח ואין כת בידיעתו ישתבח שמו הנה ידיעתו אינה כוללת ויותר מבוא' מזה שאין אפשר שתהיה ידיעתו חלקית לפי שהחלקיות אין תכלית להם ולא תכלול ידיעה הנד' הורה ישתבח שמו לא יתואר בידיעה אשר בנו ולא בסכלות אשר הוא מקבילה כמו שלא יתואר בהם מי שדרכו שלא ימצא בו אחד מהם הנד' כבר התבאר אם כי מציאות נמצ' לא יתואר בידיעה אשר בנו ולא זולתיות בין מציאותו וידיעתו עד כאן לשון אבן רשד'

ולפי שכבר יחשב ממאמרו שיהיה השם יתברך בלתי יודע נמוס הנמצאות וסדרם כצד מהצדדים והוא מה שהתבאר חיובו במה שקדם הנה ראינו ככאן לזכור כאמרו ולעייין בו אם הוא צודק אם לא והו' מבואר שאם היה שיבין אבן רשד זה הענין הנד' אין פירושו מסכים ללשון הפלוסוף כי הפלוסוף אמר אבל המשובח בזה מה שהוא כל והוא דבר אחד ואם לא יהיה במושכלו אשר ידעם רבוי באופן מה לא יתכן שיאמר בו מלת כל ולזה הוא מבואר שהפלוסוף יראה שהשם יתברך ידע נמוס הנמצאות בכללו ובהו האופן הוא עלה לו כמו שהנמוס הנמצא כנפש מנהיג הצבא הנה המטה בסדר הנמצא בצבא לפי מה שאמר ארסטו אחר זה הפרק וברך באר הפלוסוף שלא יהיה מפני זה רבוי בשכל הראשון מפני שאין לו יסוד והרכיב הנמצ' בזה הסדר בדברים הנמצאים הוא מפני היסוד כמו שהתבאר והנה

אבן רשד המיר מלת כל בפירושו ושם במקום מלת פשוט ולזה נטרה שיאמר שידיעה השם יתברך הדברים במדרגת מי שידע חום האש שכבר יש לו ידיעה בטבע החום הנמצא בדברים החמים והוא מבואר שהשם האש הוא החם שבדברים החמים אשר בתכלית לפי שהוא פשוט ולא התמוז בקור ולזה יתכן שיאמר בו כל החום ובהו האופן ידמה שיבין אבן רשד שיהיה מוכן מלת כל אשר אמרה הפלוסוף בזה המאמר לא שזה לא יתכן שיאמר לא בדברים המתחלקים באופן מה כמו הענין בחום האש שהוא מתחלק כשהתמוז עד שכב' ימצא חום מה כפל חום אחר ולזה יחויב שיהיה במושכל השם רבוי באופן מה זה דבר כבר הסכים עליו אבן רשד כמו שזכרנו במה שקדם זה שהוא אמר שכל החסמים והצורות הם נמצאים כפעל במניע הראשון שכל מהצדדים כדמות מציאות העשוי בפעל כנפש העושה ולא אשער אם סתר בכאן אבן רשד נפשו או היתה כוונתו גם כן בזה

עצם המושכל מורכב ולזה אמר וכבר נשאר שנניד אם היה המושכל לשם יתברך מורכב כמו שירא' מהפדו אשר לעולם העלול ממנו הנה הוא יהיה מתחלק כמו הענין בחלקי הכל רוצה לומר שהמושכלות התיינה בו רב' מתחלקו כמו הענין בחלקי הכל שיהיו רבים ויהיה בהם הכל מתרבה באופן מרה ויהי' אם בן רבוי מה בעצם השכל הראשון וזה מבואר הבטול או נאמר שזה המושכל הוא בלתי מתחלק ולזה לא יהיה בו רבוי מזה הצד כי לא יתחלק כל מה שאין לו יסוד כמו הענין בשכל האנושי רוצה לומר כי עם היות במושכליו רבוי מרה הנה הוא אח' פשוט בלתי מתחלק כמו שבארנו אנחנו במה שקדם מהדברים בזה הפ' ובמאמר הראשון מזה המפר והנה אשר למורכבים החלקיים הסדודת היושר הוא מזה המין רצוני שהוא מתחלק באופן מה אל השלם והחסר ולזה היה בחלקי גדרם רבוי באופן מה והיה זה כן לפי שיש להם יסוד אבל המשובח בזה הוא מה שהוא כל והוא דבר אחד רוצה לומר שהיותר משובח בזה הוא הדבר שהוא כולל כל הסדוד והיושר אשר כנמצאות והוא דבר אחד במספר וזהו השם יתברך וזה אמר הוא אפשר בו לפי שאין לו יסוד ולפי שכבר התבאר שהשכל והמושכל ממנו הוא דבר אחד במספר הנה אם כן יהיה השכל בשם יתברך בעצמו בזה האופן אשר יוכל בו סדוד כל הנמצאות בכל חסמין הנה הוא זה מרה שפירשונו אנחנו בזה המאמר והוא מסכים למה שאמר אותו הפלוסוף לפי מה שיתנהו מוכן מילתיו ולפי האמת בעצמו :

ואולם אבן רשד פירש בזה פירושו אחר בלתי מסכים ללשון הפלוסוף וזה לשונו וכבר נשאר שנניד אם היה המושכל מורכב הנה הכל כאשר השת' בחלקי הכל ירצה וכב' נשא' ספק במושכל ממנו אם הוא פשוט או מורכב ממושכלות רבות אבל אם היה מורכב ממושכלות רבות הנה הוא בהכרח זולתי החלקים בלתי מתדמה ומה שהיה כן הנה ישיכל דברים רבים ומה שישכיל דברי רבים הנה הוא ישיכל דבר חוץ מעצמו והמושכלות ממנו הם סבת עצמו ואמרו ולא יתחלק כל מרה שאין לו יסוד כמו שהשכל הרזיולאני יסכול שירצה שכל מה שהיה מן השכלים אין למושכלו יסוד והוא אשר השכל והמושכל דבר אחד בעינו אי אפשר בו החלוק כמו מה שאפשר לשכל האנושי אחר שהיה סבת החלוק בשכל האנושי הו' שהמושכל כצד מה הוא בלתי השכל וזה שאלו התאחדו השכל והמושכל ממנו בכל הצדד' לא ישנהו שיהיו מושכלותיו רבות לפי שכבת הרבוי הוא הזולתיו אשר בין השכל והמושכל ממנו ויסכול שירצה שהראיה על שכל מה שאין לו יסוד לא יתחלק המושכל ממנו מן השכל ה האנושי וזה שאנו נראה במה שפירשונו מהחסר ואכ' לא יהיה נקי במחולט הנה השכל והמושכל יהיה דבר אח' וכאשר היה זה נקי הנה מה שהיה מנוקדה מן החסר במחולט הנד' המושכל ממנו והשכל הוא דבר אחר במחולט ואמרו ואשר למורכבים החלקיים בזה האופן כפי זה חסמין ירצה והדברים המורכבים אמנם יעדיפו קצתם את קצתם במעט ההרכבה וקורבה מהפ שוט הראשון באותו הסוג ירצה שכאשר נמצא בכאן סוג מה מושכל יעדיף קצתו את קצת בהרכבה רוצה לומר בזולתיות המושכל לשכל' הנה היותר משובח מהם הוא אשר הוא פחות הרבה באותו הסוג אבל הוא הפשוט באותו הסוג וכאשר אמר שהעדף כסוג מה שיעדיף במיעוט ההרכבה אמר אבל המשובח הוא מה שהו' כל והוא דבר אחד ירצה אבל יתחייב שיהיה המשובח בכל סוג הוא כל ופשוט לא יתחלק והוא דבר נפרד מעצמו חוץ מהמורכב ר' שאין עצמו בהרכבה משל זה שהדברים החסמ' אמנם יעדיפו קצתם את קצת במיעוט החום ורבוי ולזה היה הדבר החס' במחולט הוא אשר אין בו הרכבה והוא האש אחר שהי' לא יתערב בו גשם אחר כעבורו היה מעט חם וכן השכל הראשון יחויב שיהיה פשוט ואחד במחולט' - ואמרנו וכפי זה הענין ההשכל הוא לעצמו בכל חסמין ירצה אבל הוא לא ישיכל דבר חוץ מעצמו אחר שהו' הפשוט הנה השכילו עצמו דבר לנצח ולא נראה שישנהו לאו' כענין השכל ממנו וכך חויב שיהיה הענין בשאר השכלים הנבדלים אלא שהראשון הוא היותר פשוט מהם ולזה היה האחד במחולט מה שלא היה בו רבוי

בזה המקום שהשם יתברך יודע נמוס הנמצאות וסדרם בצד שהוא בו אחד כמו שהוא האסור בעצמו ואחשוב שיהיה המכוון מאבן רשד בזה המעלה שהשם יתברך יודע סדר זה הנמצאות המושכל אשר הוא עליה לסדר המצאה הנמצאת בהם אלא שזאת הידיעה לא קנה השם יתברך מהנמצאות אבל הענין בהפך והוא שהנמצאות קנו המציאות מחסודו המושכל להם כנפש השם ית' כמו שיקנו הצורות המלאכות מציאותם מהסודר המושכל להם כנפש האומן ואולם אם ישכיל השם יתברך שישפע ממנו דבר לנמצאות אם לא הוא ממה שיש בו ענין והנה תמססוים יראה שהוא משיג השופע ממנו מצד מה שהוא לו התחלה ו' ואבן רשד יראה שלא ישגוה לפי שהוא ממה שהתבאר מ'דברי הפלוסוף שהשם יתברך לא ישכיל כי אם עצמו ו' ואנחנו נאמר שהוא ישיג השופע ממנו מצד שהוא עצמו והוא הצד היותר נכבד במציאותו ורצה לומר מצד מה שקנה מהנמוס והסדר אשר כנפש השם יתברך ואילו היה השופע ממנו דבר יז על כל פנים מהמושכל אשר לו היה בלתי ראוי שישכילוהו אבל מפני שמה שישכילוהו הוא מסכים באופן מה למה שיושפע ממנו הנה הוא מבווא' שהו' ישיג מה שיושפע ממנו מזה הצד ועו' כי מפני שההתחלה ומה שהו' לו התחלה הם מצטרפים והמצטרפים הם לידיעה אחת הנה יחוייב שתהיה אצל השם יתברך ידיעה במה שהוא לו התחלה ו' ועוד כי מפני שהשם יתברך משיג עצמו בשלם שבפנים הנרה ראוי שלא יעלה ממנו שכבר יושפע ממנו דבר כי שיקנה מהנמוס והסדר עצמו חסרה ועוד שהוא מן השקר שיושפע ממנו מה שיושפע בתכלית השלמות האפשרי להגיע אל התכלית המכוון והוא לא יכוין זה ולא ידע ו' וזה שזה אפשר במלאכה המשרתת אבל במלאכה הראשית לא יתכן בה זה ו' והנה אפשר שידע השם יתברך השופע ממנו מצד השגתו עצמו כי השופע ממנו הוא מסכים באופן מה לעצמותו כמו שסיכים הסודר אשר כדברים המלאכותיים אל הסודר הנמצא להם כנפש האופן ולזה הטיב אבן רשד על שהשכל והמושכל אינו כאדם דבר אחד במספר הנה הוא כנוי על שהשגתו הוא לכללים וכבר אמרנו בסתירת זה במאמר הראשון מזה הכפר ולזה הוא מבווא' שהשגתו אינה לכללים ולא לחלקים אבל הוא לטבע המושכל לאו הדברי הנמצא כנפש הפועל אות' כמו שבארנו במאמר הראשון מזה הכפר ולזה לא יהיה הכולל בין ידיעתו לידיעתו יתברך מזה הצד ו' וכבר יראה במה שאין ספק בו שדעת הפלוסוף הוא שהשם יתברך ידע נמוס הנמצאות וסדרם ממה שאמר אחר הפרק שזכרנו במאמר הנרשם באת' ולמד זה כי הוא אפר שם דבר זה לשונו ונתקור עוד איך בטבע הכל הטוב והמושכל האם הוא דבר נכר בעצמו או ב בסדר או בשני המינים כמו רחול כי בסודר הטוב ומפריג הצבא וזה יותר כי אין זה בעבור הסודר אבל זה לעלת זה וכבר היו עמו כל הדברים במין מה אלא שאין סדר מהסדר השט והמעופף והצמחים עד כאן לשונו ו' וזהו מה שאנחנו פ'רשים בזה הפרק ונתקור עוד איך נמצא בטבע הכל הטוב והמושכל והוא מה שיש בו מהסודר והיושר אם הוא דבר נכר בעצמו ונכדל מהדברים כאלו תאמר שהטוב ימצא בשם ית' לבר כמו שימצא הטוב בתכלית אשר בעבורו שאר הדברים ית' לבר מבווא' הכטול כי הטוב נמצאהו בכל אחד מ מהדברים ואם הוא בקצתם באופן ית' משובח מקצת או נאמר שזה הטוב נמצא באלו הדברים במה שיש להם מהסדר והיושר מזולת שיהי' בכאן סדר נכר בעצמו שישפע ממנו סדר הנמצא באלו הדברים וזה גם כן מבווא' הכטול כמו שבארנו במה שקדם וזה כי אין די באלו הדברים שימצאו בהם אלו היצירות הנפלאות אם לא יסודר זה ממי שהו' ששכיל ומכוין אל התכלית או נאמר שהטוב הוא בשני המיני' יחד כמו החיל וזה כי ככר ימצ' בו הטוב בשני פנים האחד הוא בסדר הנמצא לצבא בפעולותיהם המוערות ביותר שלם שאפשר והשני הוא הטוב הנמצא במנהיג הצבא אשר מאתו יסודר הטוב הנמצא בצבא וזה כי חטוב הנמצא במנהיג הצבא הוא יותר שלם כי אין מנהיג הצבא נמצא בעבור הסודר אבל הסודר הנמצא בצבא כעבור מנהיג הצבא או ישובאמרו וזה יותר כי

הטוב והמושכל אשר נמצאות ורצ' בזה שבוה הוא מנהיג הכל ימצא הטוב יותר ממה שימצא הטוב הנמצא בהלם במנהיג הצבא וזה כי אין השם יתברך בפני הסודר אשר לאו הדברי' אבל זה הסודר הוא נמצא מפני מציאות הסודר בשם יתברך ואולם מנהיג הצבא אין הענין בו כן כי כבר יהיה מנהיג הצבא בצבא כדי שיוסדר ממנו הסודר הנמצא בצבא וזהו מה שירא' שיהיה צורך בענין הטוב והמושכל הנמצא בנמצאות רוצה לומר שהוא נמצא נכר בעצמו והוא השם יתברך והוא גם כן נמצא בסודר אשר לנמצאות והנה יאמר הפלוסוף שם הטוב הנכר בעצמו והוא השם יתברך היו כל הדברי' במין מה רצוני שכל הדברים לקחו מהטוב ההוא מה שימצא להם מהסודר והיושר אלא שקצתם לקחו ממנו יותר מקצ' והמשל שהצמחים קנו יותר מעט מהטוב ההוא ממד' שקנה ממנו השט ויו' קנה ממנו המעופף מהשט ובכלל כל מה שתקרב יותר ל השלמות קנה מהסדר הנמצא כנפש הסב' הראשונה יותר הנה זהו מה שפרשנו אנחנו בזה הפרק והוא מסכים מאד ללשון הפלוסוף ולאחר בעצמו ו' ואולם אבן רשד פירוש בזה פירוש אחר בלתי מסכים ללשון הפלוסוף ואיך שיהיה הנה הוא מבווא' כי הפלוסוף מסכים שהסודר אשר ככאן שופע מהסודר המושכל אשר לשם יתברך כמו שיושפע הסודר בצבא מהסודר הנמצא כנפש מנהיג הצבא ובכאן התבאר שהוא מחוייב שיהיה מושכל ל' הצורות מתאחד ואולם היה אפשר בו זה מפני שאין לו יסוד וזה כי היסוד הוא סבה ברבוי הנמצא באלו הצורות וזה אמנם יהיה משני צדדין' הצד האחד הוא מפני הרבוי אשר בכמות שישנן הצורות ההיולאניות מצד הנושא כאלו תאמר שצורת זה הסוס היא זולת סוס אחר כמספר ו' והצד השני הוא שהיסוד ישום היסוד האחד כמספר מתחלק בפני שקצתו אינו מוכן שיקבל כי אם חלק מ מהסודר ההוא והמשל כי היסוד יש' הכח הזן מתחלק מהכח המרגיש מפני טבע החמר שיהיה ממנו הצמחים שאין בטבעו שיקבל מ מהשלמות יותר מזה ו' ואולם הסודר המושכל לאלו הצורות לא יתחלק בזה האופן וזה מבווא' כנפשו והוא מבווא' גם כן מזה שמושכל אלו הצור' ישלם בו ההתאחדות בצורות ההיולאניות כי הוא ישום מתאחד וזה שהוא מתחלק בצורות ההיולאניות ובכאן התבאר בסול זאת הטענה אשר יחשב בעבורה שהוא בלתי אפשר שיהיה בכאן פועל נכדל תעלה אליו הוויית אלו הצורות ההיולאניות הוא מסכים להם באופן מה ו' ואולם מה שנאמר בטענה התשיעי' שאם הייתה בכאן צורה נכדלת ההווה הצורות ההיולאניות המסכמ' לה לא יהיה בכאן עושר בזאת ההווה לפי שהצורה הנכדלות הם נמצאים מציאות יותר נכדד מהמציאות אשר להם בחמר הנה נאמר שלא יחוייב מזה שלא תעלה זאת ההויה לפועל נכדל אבל מה שיתחשב שיתחייב מזה הוא שאין בכאן צורות נכדלות מסכימות בכל הפנים לצורות ההיולאניות כמו שהיה אומר אפלטון לפי מה שרבינו מ'דברי הפלוסוף ו' ואולם שיהיה בכאן פועל נכדל מבווא' באלו הצורות על הצד שימצאו הצורות המלאכותיות כנפש העושה הוא מ'ר שלא ימנע מזה הצד ובכלל הנרה הפועל הטוב לא יקצר מהטובה כפי מה שאפשר להיות החמר חסר בעצמותו אלא אפשר לו שיקבל מהטוב והשלמות דבר הוא כמו ממוצע בין המציאות השלם אשר לאלו הצורות בפועל הנכדל ו' מציאות החמר הנה מן הראוי היה שיושפע מהפועל הנכדל זה הצד השני אשר לאלו הצורות המציאות ואם אמר אומר שאם היה הענין כן היה מציאות הצורה ההיולאנית כעבור החומר וזהו הפך מה שיראהו הפלוסוף עם שהוא האמרת בעצמו והוא שהחמר כעבור הצורה אמרנו לו שזה לא יתחייב מזאת ההנחה וזה כי אנחנו לא נאמר שתהי' הצורה ההיולאנית נמצאת כדי שיהיה הנושא לה נמצאת אבל נאמר שזה הפועל המוחה הוא אשר יבאר החמ' בזה האופן מהבריאה כדי שתגיע בו הצורה אשר היא שלמות לו ואמנם היה מחוייב זה הבטול אם הנחנו בהויה שני פועלים האחד פעל החמר והאחר הצורה כשהוכן החמר לקבלה והנה כבר התבאר שלא יחוייב מאלו הטענות שזכרנו לקיים בהם דעת

אכן רשך שלא תעלה הויית הדברים האלו לפועל נבדל
ישמאנו בו אלו הצורות ההיולאניות מתחדשות על הצד
שימצאו הצורות המלאכותיות בנפש העושה *

הפרק הרביעי

ואחר שכבר התבאר שלא
יחויב מהטענות שזכרנו

לקיים בהם דעת אכן רשך שלא תעלה זאת ההויה לפועל
הנבדל והתבאר עם זה קצת כאור מהטענות שזכרנו לקיים
דעת המסמטים שבכאן פועל נבדל תעלה אליו ההויה והוא
גם כן דבר הכמים בו הפלוסוף ואכן רשך כמו שבארנו בפרק
הקודם הנה ראוי שנשלים החקירה בזאת לפי מה שאפשר *
והוא ש
שואה מכואר כי מה שיתחדש ולא
כוון בו תכלית הנה מה שימצא בו

והוא

מהשלמות והטוב היא מיוחס אל ההזדמן והקרי ולזה נאמר
באדם כשהגיע מפעולתו תכלית לא כוון אליו שזה יהיה
בקרי ובזויות הענין כן הנה נאמר שלא ימנע בזאת ההויה
הנפלאה אשר לכעלי נפש אשר בכאן אם שתהיה זאת
ההויה בקרי ובהזדמן או שיהיה מפועל מכוין בה תכלית
אשר בעבורו היתה והוא מכואר שאין ככאן חלוקה שלישית
וזה שהו מחוייב בזאת ההויה שיהי לה פועל כמו שהתבאר
בטבעיות כי לא יתהיה הדבר מעצמו ולא ימנע בפועל הורה
אשר תיוחס אליו ההויה אם שיוכינ אמה שיפעלהו תכלית
אשר בעבורו היה אם שלא יכוין בו תכלי והנה הפועל אשר
לא יכוין לו תכלית הנה הגעת התכלית בו הוא מיוחס אל
ההזדמן והקרי כמו שקדם והוא מכואר שהוא כן השקר ש
שתהיה זאת ההויה הנפלאה מיוחסת אל ההזדמן והקרי כי
מה שזה דרכו לא יהיה מניע בו השלמות אלא מעט ומעט
הזדמן ובמעט מהדברים * ואולם זאת ההויה ישמאנו בה
מהשלמות שעור נפלא והוא גם כן בהדרבה מהדברים ותמיד
ולזה הוא מכואר שאי אפשר בה שתהיה מפועל לא יכוין בה
תכלית ובהיות הענין כן הנה לא תשאר אלא שתהיה זאת
ההויה מפועל מכוין בה תכלית אשר בעבורו היתה ולזה
היה שתתישר כל ההויה אל התכלית היותר שלם שכפנים
וזה הפועל המכוין אל התכלית לא ימנע משהיה היולאני
או נבדל ואם היה היולאני הנה הוא אם בזרע שיתהוה ממנו
הבעל נפש אם בדבר מחוץ כאלו תאמר כבעל הזרע כי אין
בכאן דבר מחוץ יתכן שיהיה בו זה הכח והיולאני הפועל
להויה זולת בעל הזרע וזה מכואר בנפשו ועוד שהראיות
אשר יבטלו שיהיה זה הכח כבעל הזרע יבטלו גם כן שיהיה
זה הכח בדבר מחוץ וזה מכואר בהרבה מהראיות אשר נביא
בהם והנה המאמר כשהיה זה הפועל המהורה המכוין אל
התכלית בזרע הוא מכואר הכסול בפנים רבים *

מהם

שאם היה הענין כן הנה יחוייב שיהיה זה
הכח המשיג זאת ההשגה מתחדש בזרע
כמו הענין בשאר הצורות ההיולאניות ולזה יחוייב שיהיה
תחלה משיג ככח ואחר כך ישיג בפעל כי חדוש הכח המשיג
יחוייב שיהיה קודם חדוש היותו משיג כמו הענין בשאר ה
המשיגים ההיולאניים ולפי שהפחות ההיולאניות לא יקנו
ההשגה אלא באמצעות החושים כמו שהתבאר בספ הנפש
הנה יחוייב שיהיה בזרע כלי ההרגש וזה מכואר הכסול כי
הוא מתרמה החלקים לא כלי * ומהם שאם
היה הדבר כן היה מה שימצא
התכלית המניע ממנו יותר נכבד מהתכלית ההוא וזה ש
שהזרעים הוא מכואר מעניינם שהם בעבור הדברים שיתהוה
מהם ואם היתה בזרעים זאת ההשגה הנפלאה הנה יהיו
הזרעים יותר מכובדים מהדברים ההויים מהם והם הצמחים

והבעל חיים כי לא תמצא בהם כמו זאת ההשגה הנפלאה
ויהיה מה שבכח יותר שלם מכזה שבפעל זרה בתכלית
הכסול * ואולם אסרנו שההשגה תשים הדברים אשר הם
משיגים יותר נכבדים לפי שהוא מכואר שהדברים יתחלפו
בכבוד ובזולת כבוד מצד התחלופם בהשגתם ושמה שהשגתו
היא יותר נכבדה והוא יותר נכבד עד שאיננו צריך כאור
למעין בזה הספר * ומהם שהוא מכואר שכל
הצורות אשר החסר הראשו כחיי עליהם
הם קצתם שלמות לקצת וקצתם בעבור קצת ולזה תהיה
ההויה בכללה התהוות אחד וזה ממה שחיייב אם שתהיה
כולה מפועל אחד יסודר ממנו כל ההתהוות בה: האופן *
מההכמה הנפלאה והשלמות אשר אי אפשר שימצו בו יותר
והוא מכוין בו זה התכלית כמו שהתבאר במה שקדם או
שיהיו קצת לו הפועל משרתים לקצת כמו הענין במלאכות
המשרתות עם המלאכה הראשית והפועל הראשית הוא
אשר יסודר ממנו כל ההתהוות ויכוין בו התכלית אשר הוא
בעבור ואם הנחנו שתהיה כלה מפועל אחד הנך יחוייב
כמה שהונהג היולאני שיהיה נבדל כי הכח היולאני אי
אפשר שימצא ממנו אחד רבי'ולזה הוא מכואר שאי אפשר
שיהיה הפועל האחד היולאני בכל אחד מהזרעים ואמנם
אפשר שיצור זה כשינח זה הפועל נבדל וידבק בזרעים
דבקות אינו בעצמו ואם הנחנו שיהיו קצת הפועל משרתים
לקצת הנה יחוייב ש היה הפועל הראשית והוא המחדש ה
הפועלים המשרתים כמו הענין במלאכה הראשית שתחדש
המלאכות המשרתות לה כי בזולת זה לא יחידה אפשר
במלאכות החס שיתיישרו אל מה שתכוין אותו המלאכה
הראשית ולזה יחוייב בפעל הראשית שידע בכללורז נמוס
אלו הנמצאות וסדרם וישרם ומה שזה דרכו הוא נבדל לא
היולאני וזה מכואר בנפשו ובכלל הנה מפני שהמחודש
בזאת ההויה בעצמות הוא מהורת הדבר לא משיגו
ההיולאנים הנה יחוייב בפועל המהוה המשיג התכלית אשר
בעבורו יפעל שישג המהות מהדבר והכח המשיג המהורת
הוא שכל בהכרח ולזה יחוייב בזה הפועל המהורה שיהיה
נבדל וזאת הטענה תחיייב שאי אפשר שיהיה הפועל
להויה היולאני לא בזרע ולא בבעל הזרע *

ומהם

שהוא מכואר שאי אפשר שתהיה בזרע
נפש כל שכן שתהיה בו נפש משגרת
זאת ההשגה הנפלאה וזה כי כבר התבאר מעד הנפש שהי
שלמות ראשון לנפש טבעי כלייוברות הענין כן והיות
מכואר שהזרע אינו דבר כליי אבל הוא מתרמה החלקים
הנה הוא מכואר שאין בזרע נפש ולזה הוא מכואר שאין בו
נפש משגרת זאת ההשגה הנפלאה *

ומהם

שאנחנו נראה ביורר נכבד שבמיני
הזרעים שהוא מימי נר ופרו שזה
דרכו לא יתכן שיהיה בעל נפש כי הבעל נפש יחוייב שיהיה
לו גופיות ועמידה יהיה בו נשאר הזמן האפשרי לו וזה
מכואר בחפוש בכל הדברים הבעלי נפש ובכלל הנה אנחנו
נמצא בכל מה שהיה יורר נכבד מהבעלי נפש שכבר
השגיח בו והטבע יותר בששם לו כלים רבים לשמור *
מציאותו כמו שהתבאר בספר בעל היים ובהיות הענין
כן הוא מכואר שהוא מן השקר שיהיה בזרע נפש
תכלית הכסוד ולא ישים לו הטבע כליי לשמור מציאותו
אבל הוא היותר קל שבדברים לדרוך אל ההסד כמו
שהתבאר בספר בעל חיים מענין זרע הבעל חיים שהוא
היותר נכבד שבזרעים * ומהם שאם היה בזרע כח
נפשי משיג הדבר אשר יפעלהו הנה לא אשר
אם ישיג דבר זולת היצירה אשר כעל הזרע או לא ישיג

דבר זולתה ואם הנחנו שלא ישיג דבר זולתה כמה אני חסה
 איך יבירא זרע הסוס הפרד ואין אצלו השגרה כי אם
 ביצירת הסוס ואם הנחנו שישיג יצירות אחרות
 זולת היצירה אשר למינו דנה יחוייב שישיג מאי זה
 פין הוא זרע הנקבה אשר פגש אותו כדי שידע איזו יצירה
 יפעל בו כאלו תאמר שאם הייתה הנקבה ספוא יבירא בו
 יצירת הסוס ואם היה אתון יבירא בו יצירת הפרד ולפי שזאת
 ההשגרה לזרע הנקבה אי אפשר שתהיה בזולת חוש יכיר
 שאיזה פין הוא זה הזרע אם מצד המשוש אם מצד המראה
 אם מצד שאר המושגים המוחשיים הנה יחוייב שיהיה בזרע
 כלי חושיי זה מבואר הבטול כי אין בזרע כלי כל שכן שאין
 בו כלי חושיי. ומהם שאם היה בזרע כח נפשיי
 היולאני משיג היצירה אשר יפעל אותה כמה אני חסה מה
 זה שפעל בקצרת העתים אברים נוספים וזה כי לא נוכל
 ליחס זה הענין להכרת החסר וזה כי הבונה לא יוכרת
 לעשות בבית דברים נוספים בעבור יתרון החסר והכותב לא
 יוכרת לכתוב דברים נוספים בעבור יתרון הידיעה והדני ולזה
 הוא מבואר שאם היה הענין כן הנה יחוייב שיהיה זה הכח
 הנפשיי אשר בזה הזרע מתחלף לאשר בשאר הכחות
 הנפשיות אשר בזה הסין לא יעשו דברים נוספים כלל תאמר
 שזה הכח הוא משובש בזאת ההשגה ויחשב שיהיה צריך
 בזה המהירות המתהווה זה האבר הנוסף ואם היה הענין כן
 כמה אני חסה אחר שאפשר השבוש בזה הכח המשיג מה
 זה שלא יקרה שתשבש השגתו באופן שיהיו האברים
 כוללת מקומם כאלו האפר שישים אחרי הראש או במקום
 אחר ועוד שאם היה אפשר בו השבוש היה ראוי שיקרה
 השבוש ביצירה על הרוח וזה כי להפגרת העובק והקושי
 אשר בזאת ההשגרה על הרוב היה ראוי אם אפשר בה
 השבוש המשיג היולאני המתהווה שיהיה זה השבוש כאלה
 לו על הטוב וזה הפך מה שיראה מענין זאת ההויה ומהם
 שאם היה הדבר כן לא יתכן שתיה פזרע אחד עוברים רבים
 וזה כי הוא מבואר בחפוש שהבעל נפש מסגת כשיתחלק
 לא יתכן שיהיה כל אחד מחלקיו בעל נפש ובהיות הענין כן
 הוא מבואר שאי אפשר בזרע האחד כשיתחלק ויכנסו חלקיו
 בחדרים רבים מחדרי הרחם שיהיה בכל אחד מהחלקים
 נפשיי משיג באופן שיפעל כל אחד מחלקי הזרע עובר אחד
 ועוד שאם הודינו שהזרע כשנתחלק יהיה כל אחד מחלקיו בעל
 נפש מסגת הנה זאת ההשגרה היתה אם יצירת הזכר או
 יצירת הנקבה כי אי אפשר בכעל נפש האחד כשיתחלק
 שיהיה לחלקיו נפש זולת הנפש שהיתה לכל ובהיות הענין
 כן הוא מבואר שאם הונח שיהיה בזרע כח נפשיי משיג בו
 יפעל מה שיפעל מההויה הנרה היה מחוייב כשופעל הזרע
 האחד עוברים הרבה שיהיו כלם זכרי או כלם נקבות כי הוא
 יפעל מה שישיג אותו מהיצירה ואם היתה לכלול הזרע
 חשנה ביצירת הזכר יהיו כלם זכרים ואם היתה לו השגה
 ביצירת הנקבה יהיו כלם נקבות וזה כלו שקר כי אנחנו נרא'
 מהזרע האחד עוברים רבים קצתם זכרים וקצתם נקבות.

זאת ההויה ואם אין אחד מהבעלי זרע קיימים כמו הענין
 בביצה שכבר יפור הזכר והנקבה ויהיה אחר כן מהביצה
 אפירות כשתרבו עליה נקבה אם ממין האפרוח אם מזולת
 מינו זה ממה שיקיים שאין הפועל להויה כח נפשיי בעל
 הזרע לא משיג ולא בלתי משיג. ומהם שאנחנו נמצא בעלי
 נפש רבים הויים מהעופו. וזה נפש שהתבאר ממנו שאין
 הבעל זרע תנאי בהוירת הבעל נפש כל שכן שאין בו הכח
 הנפשיי המשיג אשר הוא פועל להויה. וזה ממה שיחייב גם
 כן שאין הפועל להויה כח נפשיי בעל הזרע לא משיג ולא
 בלתי משיג. ומהם שהוא מבואר שאי אפשר שיפעל בעל
 הזרע כמו זה הפועל בזולתו מצד כח נפשיי היולאני בו משיג
 זאת היצירה או בלתי משיג וזה כי מה שיפעל בעל הצורת
 ההיולאנית בזולתו הוא חוץ מרדבר וזה מבואר מענין
 המלאכה אשר יעשו אותה האדם וקצת הבעלי חיים ואולם
 זאת ההויה היא בכל חלקי הדבר המתהווה ולזה הוא מבואר
 שאין הפועל המתהווה כח נפשיי הוא בעל הזרע. ומהם
 שאין מדרך הצורה ההיולאנית שתבירא צורה אפילו בנושא
 ולזה כי שהיה חסר אבר לא יוכל להויתו בעצמו ובהיות
 הענין כן מי יתן וארע איך יתכן שתבירא כל האברים בזולת
 נושאה והנה בנושאה אשר היא יותר חזקה לפעול בה לא
 תוכל לברוא אפילו אבר אחד. ואולם שהיא יותר חזקה
 לפעול בנושאה מבזולתה הוא מבואר מאד כי פעולת הצורה
 ההיולאנית הם מסודרות ראשונה ובעצמרת בנושאה ובו
 תפצאנה פעולותיה וזה ממה שיחייב גם כן שאין הפועל ל
 להויה כח נפשיי בעל הזרע לא משיג ולא בלתי משיג.
 ומהם שאנחנו לא נמצא אומנות באדם בעשיותיה ההולדת
 כל שכן שאין לו זה האומנות הנפלאה אשר ילאו
 הדעות האנושיות מהשגת חלק קטן ממנו וזה ממה שיעור
 שאין לבעל הזרע אימנות ביצירת העובר. ומהם
 שאנחנו לא נמצא אחד מהאנשים טיובל להשיג הסדר
 אשר ביצירת האדם וזה כי לא יוכל האדם להשיג החושים
 המשווער אשר באבר אבר מאברי האדם שבו יעשה פעולתו
 המיוחדת לו ולא יצירת האברים בכללם ולא יחס קצתם אל
 קצתם בכמות זה מבואר מאד עד שהאריכות בכאורו מתר
 ובהו' הענין כן איך יתכן שיהיה לו זה הכח הנפשיי המשיג
 זאת היצירה הנפלאה ולא ימצא האדם משיג אותה הנה זה
 מבואר הבטול. ומהם והבעל חיים כלם משיג'
 יהיו הנמצאים זאת היצירה הנפלאה אשר יפעלו אותה וזה כבר מבואר ה
 הבטול כי אין לצמת השגרה כלל כל שכן שיהיה לו זאת
 ההשגה הנפלאה. וכבר יתחייבו גם כן לזאת
 ההנחה הריבה מהבטולים שזכרנו אשר
 התחייבו מהנחתנו שיהיו בזרע זה הכח הנפשיי המשיג וזה
 מבואר במעט עיון. וכאשר היה זה כן רצוני
 שאי אפשר שיהיה הפועל בהוירת
 כח היולאני משיג היצירה לא בזרע ולא בדבר מחוץ וכבר
 היה מחוייב אם היה הפועל להויה דבר בזה התאר שיהיה
 אם בזרע אם בדבר מחוץ הוא מבואר שאי אפשר שבלתי
 שיהיה הכח הפועל להויה נבדל ומשיג היצירה אשר יפעל
 אותה וראוי היה שיהיה הפועל להויה נבדל וזה כי מפני ש
 שהמלאכה היא משרתת למטבע והיתה המלאכה מסודרת
 משבל הנה המטבע שהויה ראשי למלאכה הוא יותר ראוי
 שיהיה מסודר משבל כי מה שהוא יותר נבדל מהשכל וקדם
 לו הוא שכל בהכרח ואולם אם היה זה מסנו כזולת
 או נמצעי הוא ממה שיצטרך אל באור ורצוני באמרי בזולת
 אמצעי שלא יהיה לפעל הנבדל בלי לעשות זאת ההוירת
 זולת החושים היסודי אשר בזרעים או כמה שיאות להם בדברים
 שאינם נולדים פזרע והוא בעצמו יניע החסר המתהווה

ואם אמר אומר כי בכללות הזרע השגת יצירת הזכר
 והנקבה ויפעל הזכר בחסר הראוי שיהווה ממנו נקבה הנה
 זכר ויפעל הנקבה בחסר הראוי אשר יפגש אותו הוא ראוי לצורת
 זכר או לצורת נקבה כדי שיפעל בו מה שהוא ראוי לו פן
 היצירה וזה ממה שיחייב שיהיה הזרע כלי חושיי ישיג בו זה
 זה מבואר הבטול. ואומר גם כן שאי אפשר שיהיה
 זה הכח המשיג ההיולאני הפועל להויה
 בדבר מחוץ כאלו תאמר בכעל הזרע וזה מבואר כמפנים
 רבים. מהם שאנחנו נרא' בזאת ההויה שכבר תשלם
 וכבר נגדד פפנת בעל זרע ל הזכר עד שלפעמים תשלם

זאת ההנעה הנפלאה באמצעות החום היסודי אשר בורע ורצוני באמרי שיפעל זרע הפעל באמצעות שיסודר ממנו כח טבעו בורע תשלם בו זאת היצירה הנפלאה ונאמר שכבר יראה שהפעול הנבדל יפעל הויירת הכעלי נפש בזולת אמצעי זולת החום היסודי אשר בורע זרע שאם הנחנו שיפעל זרע באמצעות כח נפשי יתנהו בורע הנרע יהיה בורע טבע יותר נכבד מרוב טבע הנמצא במתהוה ממנו וזה כי הפעולות אשר יפעל הזרע הם יותר נפלאות לאין שעור מהפעולות המתהוה מהזרע ואנחנו נקח תמיד ראייה מהפעולות על הצורות אשר יסודרו מהם אלו הפעולות גלגלה יתויב שתהיה צורת הזרע יותר נכבדת מהנפש אשר כבעל נפש המתהוה מן הזרע ומה יתחייבו בטולים אם תחלה יתחייב שיהיה מרה שבכח יותר שלם ממה שבפעל זה מבואר הכטול ואם שנית יתחייב שהיה הצורה המוגנית יותר נכבדת מהנפש כי לא נוכל לומר שיהיה בורע נפש לפי שהוא מתרסה החלקים ואולם מה שאפשר שיאמר הוא שתהיה בו צורה מוגנת והמאמר בשעורה המוגנת יותר נכבדת מהנפש הוא מאמר מבואר בטול: ואם שלישיית שכבר יתחייב אם הורה הזרע יותר נכבד מבעל הזרע שישגיח בו הטבע יותר ממה שישגיח בבעל הזרע כי כל מה שהיה הנמצא הטבעי יותר נכבד השגיח הטבע בשמירתו יותר בששם לו כלים יעזר לשמור מצואותו וזה הפך מה שיראה מזה כי הטבע לא השגיח בזה האופן ביותר נכבד שבקדעים אבל הוא בלתי כליו והוא עם זה מומי נגד דורך אל ההפסד בקלות נפלא ולזה הוא מבואר שאין בורע צורה נכבד יתכן שיסודרו ממנה כמו אלו הפעולות: ואולם שהפעולות המסודרות מהזרע הם יותר נפלאות לאין שעור מהפעולות המסודרות מהמתהוה מהזרע הוא מבואר מאד וזה כי בעל הזרע לא יוכל לפעול אבר קטן מאבריו ואולם יפעל תוספת בכמות עם היות הצורה נשארת על ענינה ואמנם הזרע יפעל כל האברים ולזה הוא מבואר שאין יחס בין הפעול המסודרות מבעל הזרע ובין הפעול המסודרות מהזרע ולפי שאי אפשר שיהיה זה הכח בורע מפני צורה בו הוא מבואר שהפעול הנבדל יפעל היצירה בזולת אמצעי זולת הכח היסודי אשר בורע שישים הכח המתהוה מוכן לקבל רצוני ועוד כי החו היסודי הוא מבואר מעניינו שהוא בורע מבעל הזרע ואולם הנרמזים השמימיים יעזרו לשמור החום היסודי המשוער בנמצא נמצא ב בתקופות הראשונה המתחדשות מהם כמו שהתבאר במה שקדם כי כזה יולם השני בין ההפכים ואם הנחנו שתהיה ריש בורע צורה טבעית מסודר ממנה זאת היצירה הנפלא הנר לא ישנע הענין בזאת הצורה מתלוקה אם שררה חדש בורע מבעל הזרע אין שתתחדש בו מהפעול הנבדל אש' תעלה אליו זאת ההויה ואם הנחנו שתתחדש זאת הצורה בורע מבעל הנבדל אשר תעלה אליו ההויה הנר יהיה הרוש הזרע משני פ פעלים האחד יתן המזג האחר יתן הצור' זה מבואר הכטול למו שהתבאר במה שקד' רצוני שכבר התבאר במה שקדם שאי אפשר שתהיה ההויה אחת משני פעלים יתן האחד מה שלפני התכלית והאחר יתן התכלית ואם הנחנו שתתחדש זאת הצורה בורע מבעל הזרע על הצד שתתחדש ממנו במזג צורת הכשר והעצם הנר יתחייבו מהם בטולים מהם שאם היה זה הכח בורע מבעל הזרע שהוא מתיחס באופן מה לכח הזרע הנה הוא יותר ראוי שיהיה כמו זה הכח במזגו האחרון בו הוא יותר מתיחס ודומה לטבע בעל הזרע מהזרע שהוא מות' המזג האחרון כי הסותר הוא זר לבעל המותר ואם הורה מדרך תכונן שיתן כפי זאת הצורה חסתיחסת לצורתה חסתיחסת

מה כמה שהי' מותר מזוגו אשר הוא זר מטבעו הוא מבואר שהי' יותר ראוי שיתן זה הכח במזגו כי הצורה חסתיחסת ומסכימות הסכמה כרה ראוי שיהיו נושאייהם מתיחסים ומסכימים הסכמה מה ואם היה הענין כן הנה יהיה במזג כח זן וכח מצייר ודבר זה כבר מבואר הכטול כמו שהתבאר בפרק הששי מהמאמר הראשו' מזה הספר שאם היה הדבר כן היה הפזון נזון לא כזו' וזה לא יתכן שתשלם בו הזנה לזוג ועוד שאם היה הדבר כן הנה יתן בעל הזרע צורה יותר נכבדת לאין שעור מצורתו וזה מבואר הכטול וזה כי הדבר יתן דומה למה שבטבעו בשיתפעל ממנו ה הפהפעל הפעול שלם ויתן פה' מזה כשלא יקבל הכתפעל רצוני בשלמות כאלו תאמר שהוא יחס' תמוס למטר פחמו כאשר היה המכתפעל בלתי יקבל פעולתו בשלמות ויחס חום כמהוכאשר יקבל הכתפעל פשלתו בשלמות ולזה הוא מבואר שהדבר יתן אם דומה למה שבטבעו אין פחות מזה אבל שיתן דבר יותר נכבד ממנו לאין שעור הוא מבואר הכטול ואם אמר אומר לנו כי הזרע בו המושכל שהוא יותר נכבד ממנו אמרנו לו שהחוש לא יתן המושכל בעצמות ולא ככה הנתן לו מהמוחש אבל יתן המושכל השכל הפועל כמו שהתבאר בספר הנפש והרוש הוא לו במדרגת הכלי ואולם אם היה זרע הכח בורע מבעל הזרע הורה בעל הזרע נותן דבר יותר נכבד ממנו וזה הדבר מבואר הכטול ובכלל הנה הדבר לא יתן דבר יותר נכבד ממה שבטבעו אבל יתן אם למטה ממנו בכבוד כמו הענין במלאכה עם הדברים הנעשים במלאכה כי המלאכה היא יותר נכבדת לפי שהיא שכל והצורות המלאכותיות הם חסות ומקרים בגושם או יתן דבר שוה לו כמו הענין באש כשיהוה אש כמא' ועוד שאם היה זאת הצורה בורע מבעל הזרע לפי שהוא סכים באופן מה הנה איך יהיה הענין בנולדים מבלי זרע מי יתן וזעד וזה כי הדבר שיהיה ממנו העפוש יתן החום היסודי בעזר הככים ולזה היה שיהיה מעפוש הדברים המתחלפים בעלי נפש פ מתחלפים כאלו תאמר שפעפוש היין יתהוו היתושים והוא מבואר שאין תכאן סכים יתן הצורה בורע אשר ישלם בו זה הפועל הנבדל וכבר יתבאר שאי אפשר שיתן הפועל הנבדל זאת הצורה בורע לפי שאם היה הדבר כן תהיה האויה האחת משני פעלים זה דבר התבאר שהוא שקר אם כן הוא מבואר שהפעול הנבדל לא יפעל זאת ההויה באמצעי זולת החום היסודי אשר בורע או כפרה שיאמר להם כי אי אפשר שיהיה זה באמצעות צורה תהיה בורע מהפעול הנבדל או מבעל הזרע וזה אי אפשר גם כן שתהיה זאת ההויה באמצעות צורה היא מבעל הזרע וזה מבואר במה שקדם ועוד שאם היה זה הפעל מהפעול הנבדל באמצעות צורה הוא בורע או מבעל הזרע הנה לא אפשר איך יוליד המין פעם מינו ופעם זולת מינו בלא תאמר שהכוס יוליד פעם סוס ופעם פרד וזה שאם היתה זאת הצורה הזרע הנה לא יתכן בו שתתן יצירות מתחלפות כי הצורות וה' מבואר בנפשו ואם היתה הצורה בורע הנה הוא מבואר גם כן שאין בה כח כי אם לעשות מין אחד מהיצירה;

ואם

אמר אומר שהזרע כבר ישנה' כשיפגש זרע הנקבה אשר היא מזוג' מינו ותפסד ממנו הצורה שהיתה לו ותתהוה בו צורה אחרת תשלם בו זאת היצירה השנית: אמרנו לו שזה המאמר יראה לו שאין לו פנים כי לא ידמה שותכן שיפסד הזרע וישאר זרע אחר כמו שלא יפסד הבעל נפש וישאר בעל נפש אחר ואולם כשראוננו זאת ההויה מהפעול הנבדל בזולת אמצעי לא יקשה לתר' הסבה בזה וזה מהפעול הנבדל יפעל באמצעות החום היסודי אשר

מלחמות השם

בזרע ולפי מדרגת החום ההוא תהיה היצירה אשר יפעל אותה והנה זרע הזכר כשיפגש זרע הנקבה שאינה ממנו לחזק החלוף אשר בזרעים הנה יקר מזה שישוב חום הנקבה הנה במדרגה מתחלפת לחום הזרע אשר יפגש זרע הנקבה שהוא ממין כעל הידע ולזה יעשרה הפועל הנבדל מאלו הזרעים היות מתחלפות וכבר התבאר הפועל הנבדל הוא הפועל הנעל נפש באמצעות החום היסודי אשר ב בזרעים כזולת צורה אחת בזרע תהיה במדרגה האמצעי ולזה ונהגה זה הכת הוא אשר יחמו מהמתהווה יחום המלאכה שהדברים הנעשים במלאכה כמו שאמר בן השד בשם הפלוסוף וואלם מה שיהיה אכן רשד בו שיהיה זה הפועל אשר בזרע שכל לפני שהוא יעשה מה שיעשה אותו באמצעותו כלי כבר התבאר בטולדות שקדם והנה אבובכר נמשך גם כן לזאת הסברא לפי שזכר אכן רשד ממנו בבאורו לספר בעל חיים וכבר יספק מספק על מה שהתבאר בכאן ויאמר שאם היה זה הפועל מהפועל הנבדל כזולת אמצעי הנה איך יתכן שיהיה בכאן שבוש ביצירת העובר כמו שנראה זה לפעמים עד שלפעמים יהיו שם אברים נוספים כי זה דבר לא יתכן בפועל היודע במה שיפעל אותו ומכיון בו התכלית אשר בעבורו נעשה זה הפועל כמו ש שהתבאר במה שקד' וואלם אם היה זה הפועל ממנו באמצעי הנה לא יקרה מזרע זה הכסול כי האמצעי לא יכונן מה שיעשהו ולזה לא ימנע בו זה השבוש

ונאמר שאם היה זה הפועל הנבדל משיג הפרטי אשר יהווה אותו הירר לזה הספק שקדם מההראות אלא שהוא מבואר שהפועל הנבדל לא ישיג הפרטי אבל תמשך פעולתו בכל מי שהו' מוכן לקבל רצונו ולזה בשלא היה החמר מוכן לקבל רצונו יקרה טרחות החמר כמו אלו השבושים ביצירה

וכבר יספק מספק ויאמר מה זה אשר ימנע שתהיה זאת ההויה מפועל בלתי משיג כלל מה שיפעל אותו והנה אנהנו נמצ' בכח הזן אשר בעל הנפש שישפע ממנו מה שישפע מההויה החלקית בזה האופן מהשלמות הנפלא והוא לא יכין מה שיעשהו

ונאמר שהוא מבואר ממה שקדם כי הכח הזן יעשה מה שיעשה מהפעולות מצד הכח אשר סודר לו מהפועל הנבדל כי הוא מן השקר שתהינה אלו הפעולות שהם בתכלית מהשלמות מפועל לא יכונן בהם התכלית אשר בעבורו יהיו כי מה שזה דרכו הוא מיוחס אל דהקני וההזרזן כמו שקדם והנה הענין בזה הוא כמו הענין בדבר הנעשה במלאכה שיסודרו ממנו פעולו מה מצד שהכין בו האופן מהכלים לעשות אלו הפעולות כאילו תאמר שהאופן יעשה הריחוס ויכונן בהם התכלית אשר בעבורו יהיו ויכונן להם כלים יתנועעו בו התנועה הסבוכות אשר יפעלו בהם הסחינה והם לא יכינו מה שיעשהו וואלם האופן הוא אשר יכין זה ולו' שם בהם מה שיש בהכרי' בדרך שתשלם מהם זאת הפעולה וכן הענין כזאת ההויה כי הפועל הנבדל הוא אשר יביא הבעל נפש וישים בו מהכלים מה שישלם בהם בכח אשר נתן להם מה שיצטיד להשלימה הבעל נפש ההוא כי הפועל השלם לא יספיק לו שיהווה הדבר אבל יתן לו עם זה הסבות השסודרו מציאותו לפי מה שאפשר

ובכאן התבאר שהפועל להיות הבעל נפש הוא נבדל ושהו' יפעל היצירה בכעלי נפש כזולת אמצעי זולת ההויה היסודי הנמצא ב בזרעים ולפי שכל היצירות שהחמר הראשון כחיי עליהם הם קצתם בעבור קצתם וקצתם שלמות לקצת הנר' יחויב שתיוחס הויה כל אלו היצירות לזאת הפועל הנבדל כי הניעם בקשר הראשון הוא התנוות אחד והתהוות האחד כמה שהיא אחד הוא בהכרח מפועל אחד במספר ולזה יהויב בזה הפועל הנבדל השהוה אלו הדברים אשר בכאן שיהיה

פשיכל נמוס אלו הנמצאות השפלות וסדרם וישרם על שאלו הנמצאות קנו המציאו' אשר להם מהסדרו המושכל אש' להם כנפש הפועל הזה הנבדל לא שיקנ' הוא המושכל מציאותם כמו הענין בדיעתנו ולזה יחויב שיהיה הפועל הנבדל אשר התבאר מציאותו בזה המקו הוא ששכל הפועל אשר התבאר מציאותו כקפר הנפש ולפי שמה שישפע מהגורמים השמימיים באמצעות הכוכבים לאלו הדברים אשר בכאן הוא כפדרגת הכלי אל זה הפועל הנבדל הנה יחויב אם שיהיה זה הפועל הנבדל דבר שופע ממניעו הגרמים השמימיים בדרך שישתתפו כלם בנתינת הצורה כמו שישתתפו בנתינת הכלי אשר בו תהיה או שיהיה זה הפועל הנבדל לאחד ממניעו הגרמים השמימיים או כלם יחד אלא שהוא מבואר שאין כל מניעו הגרמים השמימיים יתנים יחד הצורה באלו הדברים ההוים כי הצורה ראוי שיהיה מפועל אחד במספר לא מריכס כמו שזכתבאר במה שקדם וואלם החום המשוער בדרך דבר מאלו הדברים הוא ראוי שיתנהו רב' כי הוא יהיה בהמזגות וההמזגות הוא מריכס רבים יתמזגו ולזה היו כל הגרמים השמימיים ישתתפו בנתינת החום המשוער לנמצא ונמצא ואי אפשר שישתתפו כלם בנתינת הצורה אם לא כשישפע מכלם פעל אחד נבדל הוא אשר יפעל היצירה ולזה לא יסאר מזאת החלוקה אלא שיהיה זה הפועל הנבדל שופע מכל מניעו הגרמים השמימיים או שיהיה אחד מהם או יהיה דבר שישפע ממנו מניעו הגרמים השמימיים ואיזה שיהיה מאלו החלוקות הוא מבואר מפר' שקדם בזה הפרק שהוא נמוס הנמצאות האלו וסדרם וישרם הנה זהו מה שאפשר לנו לדעת אותו בזה המקום מזה הפועל הנבדל וואלם החקירה איוה מאלו החלוקות היא הצודק' הנה יתבאר אחר השלמת המאמר במניעו הגרמים השמימיים כי אז יוכן לנו הבאר בזה

הפרק התשיעי יאחר שכבר התבאר שבכאן נמצא נבדל הוא הפועל לשו' ההויו' אשר בכאן והתבאר עם זה שהו' נמוס הנמצאות האלו וסדרם וישרם הנה הוא מבואר שהשכל הראשון יחויב שיהיה נמוס הנמצאות וסדרם וישרם במוחלט והוא מה שבארנו שהסכים בו הפלוסוף במאמר הנרשם באות הלכד ממה שאחר הכבע וזה כי המציאות בלו הוא מתאחד לזה תמצא שעולם הגלגלים הוא משניה באלו הדברים אשר בכאן ביותר שלם שבפנים שאפשר ובאמצעותו יעשה זה הפועל הנבדל מה שיעשה זה ממה שיחייב שיהיה זה מסודר ממיני זה הסודר בכלל

ובכלל הנה אם הירר השכל הראשון הוא הפועל הנבדל אשר התבאר מציאותו במה שקדם הנה יהיו הגרמים השמימיים לו כפדרגת הכלי לבעל המלאכה ולזה יחויב שיהיה עלול ממנו נמוס הגרמים השמימיים וסדרם וישרם באופן שישלם באמצעותם נמוס הנמצאות השפלות כמו שנמוס אלו הנמצאות השפלות וסדרם וישרם עלול ממנו ובהיות הענין כן הנה יתבאר באופן הקודם שהשכל הראשון הוא נמוס הנמצאות וסדרם וישרם במוחלט ויתבאר גם כן שהיא ישכיל זה הנמוס אשר בו אחד והוא הצד ריוור' נכבד במציאותו כי הסודר המתאחד יחויב שיהיה עלול מסודר מושכל הוא אחד במספר ואם היה זה הפועל הנבדל עלול פרושכל הראשון הנה יתבאר במעט עיון שמדרגת השכל הראשון ממנו הוא מדרגת המלאכה הראשית אל המלאכה המשרתת כי המלאכה המשרתת תדע חלק מהנמוס ההוא אשר במלאכה הראשית והמלאכה הראשית תדע הנמוס ההו' בכלל ואם לא הנה לא יתכן שישלם ההתאחדות בין הגרמים השמימיים והנמצא השכל כי אי אפשר שיתבאר שיהיה זה ההתאחדות פגיע בקרי ובחולצן

עשה מה שיעשה מהפעולות מצד הכח אשר סודר לו מהפועל הנבדל כי הוא מן השקר שתהינה אלו הפעולות שהם בתכלית מהשלמות מפועל לא יכונן בהם התכלית אשר בעבורו יהיו כי מה שזה דרכו הוא מיוחס אל דהקני וההזרזן כמו שקדם והנה הענין בזה הוא כמו הענין בדבר הנעשה במלאכה שיסודרו ממנו פעולו מה מצד שהכין בו האופן מהכלים לעשות אלו הפעולות כאילו תאמר שהאופן יעשה הריחוס ויכונן בהם התכלית אשר בעבורו יהיו ויכונן להם כלים יתנועעו בו התנועה הסבוכות אשר יפעלו בהם הסחינה והם לא יכינו מה שיעשהו וואלם האופן הוא אשר יכין זה ולו' שם בהם מה שיש בהכרי' בדרך שתשלם מהם זאת הפעולה וכן הענין כזאת ההויה כי הפועל הנבדל הוא אשר יביא הבעל נפש וישים בו מהכלים מה שישלם בהם בכח אשר נתן להם מה שיצטיד להשלימה הבעל נפש ההוא כי הפועל השלם לא יספיק לו שיהווה הדבר אבל יתן לו עם זה הסבות השסודרו מציאותו לפי מה שאפשר

ובכאן התבאר שהפועל להיות הבעל נפש הוא נבדל ושהו' יפעל היצירה בכעלי נפש כזולת אמצעי זולת ההויה היסודי הנמצא ב בזרעים ולפי שכל היצירות שהחמר הראשון כחיי עליהם הם קצתם בעבור קצתם וקצתם שלמות לקצת הנר' יחויב שתיוחס הויה כל אלו היצירות לזאת הפועל הנבדל כי הניעם בקשר הראשון הוא התנוות אחד והתהוות האחד כמה שהיא אחד הוא בהכרח מפועל אחד במספר ולזה יהויב בזה הפועל הנבדל השהוה אלו הדברים אשר בכאן שיהיה

עם מה שימצא בו מהשלמות והתמידות וזהו יחויב שיהיה השכל הראשון נמוס הנמצאות כלם וסדרם וישרם בצד אשר הוא בו אחד

הפרק השני וראוי שנחקור מענין הגרמי השמיים

אם להם מניע' נבדל' או בלתי נבדלים או היו בהם שני הענינים יחד כי מהם נעמד כן על מציאות השכל הראשון אשר בארנו עינינו בשה שקדם עם שזאת התקויה גם כן יקרה מאד נכבדת בעצמותה ונאמר כי הוא מבואר משה שקדם בחלק הקודם לזה שהתנועה אשר יתנועעו בה הגרמים השמיים כלם היא ביותר שלם שבפניהם והשלים מה שבכאן וזה דבר בלתי אפשר שיהיה בקרי ובחושב כי מה שזה דרכו לא ימצאו מסנו דברים רבים בזה האופן מהשלמות תמיד אבל אם היה היה מעטו וימצא גם כן במעט מן הזמן ובהיות הענין כן הנה יחויב שתהיה התחלה זה הסדור אשר לאלו התנועה מצויר שכל כמו הענין נמוס אלו הנמצאות השפלות וסדרם וישרם ומוזה הצד היה אפשר שיהיה זה הסדור מושכל כי יראה שסבת היות סדור הדבר מושכל אצלנו הוא מפני היות הגענו מושכל והמשל סבת מה שנדע מזה הכסא הנעשה למלאכה שהוא כזה התאר כדי שיצא לשל' עליו הוא מפני שהפעול אותו עשאו בזה התאר לזה התכלית וזה דבר מבואר בנפשו וכאשר ה התיישב לו שהתחלת זאת התנועה הוא מצויר שכלי הנה הוא מבואר שכבר יחויב מזר' שיהיה בכאן שכל נבדל הוא התחלת אלו התנועות או שכלים נבדלים הם התחלתם ואמנם שיהיה זה הפועל מסדור שכלי לפי שהוא מבואר שאי אפשר שיספיק לזה ציור היולאני והוא אשר תהיה ההשגה בו לדבר פרטי שאם היה זה כן לא היה הפעל ה חסניע מזה הציור הוא מדוכב וזה כי הוא יהיה מצויר רבים גלויים ונמשכים ומה שיהי' בזה ה זואר לא ישלם בו הדבקות אלא במקרה ובפעט מן הזמן ואולם זה הפעל המניע מזר' הציור הוא נדוכב ונאחה בספסר לפי מה שהתפרסם מענינו ואם כן הוא מבואר שזה הפעל המסודר מהם הוא כולו מצויר אחד בספסר ואולם הציור האחד בספסר המקיף בכל הזמן הוא בהכרח ציור שכלי הנה אם כן מה שיהיויב שיהיה זה הפעל אשר לגלגלים מסודר מצויר שכלי וכלל הנה מפני שהפעל האחד הוא בעצמות מצויר אחד בספסר ואף על פי שלא יהיה הפעל ההוא מדוכב כמו שיקרה בסלאב הרפואה שיעשה פעל אחד בלתי מדוכב לבקשת הכריאות כלא תאמר השקאת הסם המבשל תחלה ואחרי כן המשלשל להריק חלייתה המחליאה הנה הוא מבואר שהוא יותר ראוי שנאמר בפעל האחד המדוכב שיהיה מצויר אחד בספסר

ואחר

שהתישב לנו זה הנה ראוי שנחקור אם הגרמים השמיים הם משיגים בעצמם זה הסדור או היה להם זה הסדור מזולת שיצוירו דבר ממנו כמו הענין בהרכה מהדברים הטבעיים שסדור פעולותיהם משכל והם בעצמם אינ' בעלי שכל ואם היה שיהיו הגרמי השמיים משיגים זה הסדור הנה ראוי שנחקור האם הם בעלי שכל או בעלי נפש או יהיה להם שני הענינים יחד

ונאמר

שאם היה להם זה הסדור מזולת שיצוירו דבר ממנו הנה יהיה זה הפעל מהם אם על דרך הטבע כמו הענין כתנועות היסודות או על צד ההכרח וזהו לומר שיהיה להם מכריח יניעם בזה האופן והו' מבואר שאינה להם על דרך הטבע כי התנועות אשר בזה האופן יש להם בהכרח דבר ממנו תהיה התנועה ודבר אליו תהיה התנועה כמו הענין ביסודות ובשאר המתנועעים בטבע שאינם בעלי נפש לפי שהמתנועע שזה דרכו ידווש הפנות לא התנוע' וככלל הנה המתנועע על דרך הטבע לא תמצא לו בטבע כי אם הפנותה ואולם התנועה תהיה לו במקרה כשהיה במקום בלתי נאות לטבעו ויתנועע אל המקו' ההוא וינחה ובהיות הענין כן נהיה בלתי נמצא כתנועת הגרמיים

השמיים דבר מה ממנו תהיה התנועה ודבר אחר תהיה אליו התנועה לפי שבה שסכנו יתנועע הגלגל אליו יתנועע ואין לו גם כן מנוח' כלל לפי מה שהורגש מענינו בזה הזמן הארוך אשר הועתקו אלינו קורותיו הנה הוא מבואר שאי אפשר בזאת התנועה שתהיה בדרך הטבע וכן נאמר שאי אפשר בזאת התנועה שתהיה בדרך ההכרח כי מה שזר דרכו אינו מתמיד ולא ימצא ממנו אלא מעט וזה הפך פיר שיראה בזאת התנועה ועוד כי אנו נמצא מדרך הטבע שישים בדבר דבר מהדברים החלה לפעולו המסודר מהם ונמצא עם זה שכל מה שהיה הדבר יותר נכבד היתה זאת ההתחלה בו יותר מספקת בשיסודו מפנה פעולותו הדבר ההוא והמשל כי הצפח תמצא לו התחלה להזר' ולהולדה וכן הענין בב' ת הכלתי מדברים ובסני האנשי והנה הצפח לפי שהוא השפל פאלו במדרגה ימצא יותר מצטרף וזולתו באלו הפעולות ממה שיצטרך לה' ויהאם אל זולתם וזה כי הצפח לא יהיה די לו בהזנה מזולת שיעזר בזה מן האדם בעבודת האדמה כי מפני שאין הצפח מתנועע בעצמו יחסר לו המזון וימות במקום שהוא קיים בו לולי עבודת האדם המכינה לו הפזון שם וכן תמצא בהולדה שהצפח יצטר' בזה יותר לעבוד האדמה לזרוע וזיעה כארץ במקו' הנאו' שיצמחו ממנו וואולם הכ' ח יצטרך יותר מעט בזה לזולתו מהצפח לפי שהוא מתנועע מעצמו אל מזון אשר יזון ממנו וכן יתנועע מעצמו אל נקבת מינו אשר ישלם לו ממנו ההולדה אלא שהוא עם זה מצטרך בזה הענין אל האדם והה' מבואר מהמינים הביתיים מה' ח אשר ימצא להם האדם מזונם ואולם האדם אינו צריך בזה לעזר מזולתו וכן תמצ' שהצמח' להצטרכם יותר אל דבר פחות באלו הפעולות תמצא בהם רושם מהשמש דרך משל יותר נפלא משה שימצ' מזה לבעל חיים ויותר ימצא בבעל חיים מזה הרושם ממה שימצא בזה לאדם וזה כי אתה תמצא בו בהיות השמש במזלו הדומים יעדרו מהצמחים הרבה מפעולותיהם עד שכבר יקרה להם דומה לפורת וזה מבואר ברוב הצמחים ובהיות השמש צמולות הצפוניים יעשו הצמחים פעולותיהם ביותר שלם שאפשר להם וזה סמך שורה שהצמחים יצטרכו אל עזר חזק שהכבדים בשה שיעשוהו מהפעולות ואולם הכ' לא נמצא בהם שיקבלו פתקופות השמש במה שיסודר מהם מהפעלות אשר יקבלוה הצמחים אלא שעל כל פנים כבר נמצא מתעברים בעתים מוגבלים מהשן' כמו שיתנו הצמחים פריים בעתים מוגבלים ואולם יקבל שיהכבדים בהזנתו ובהולדתו יותר מועט רושם עד שכבר תמצא שהוא יוליד ויוזן בכל פרק מפרקי השנה על משל אחד ותישב לנו זה רצוני שכבר נמצא מדרך הטבע שישים בזה

וכאשר

דבר מהדברים התחלה לפעולות המסודרות מהם ושכל כזה שיהיה הדבר יותר נכבד היתה זאת ההתחלה בו יותר מספקת בשיסודו ממנו פעולות הדבר ההוא והיה פ מבואר שהגרמים השמיים הם יותר נכבדים משאר הדברים הטבעיים הנה הוא מבואר שהוא מן השקר שלא ישים הטבע בהם התחלה לעשות פעולותיהם המסודרות מהם אבל הוא ראוי לעוצם מדרגתם שתהיה זאת ההתחלה בהם יותר מספקת בשיסודו ממנו פעולותיהם מהתחלה שתמצא לשאר הדברים הטבעיות לפעולות המסודרות מהם ולזה הוא מבואר שלא יתכן שתהיה התנועה להם בהכרח

ואם

אמר אומר שלא ימנע היות זאת התנועה מסודרת להם משכל והם בלתי משיגים כי אנו נראה שתנועה היצירה מסודרת משכל והזרעים בלתי משיגים כמו שהתבאר במה שקדם

אמרנו

אמנם יתכן בדבר ההוא כי הוא צריך אל דבר מהוץ יהיה אותו כי הדבר לא יתוהב

יהיה המאמר כשיחיו בעלי נפש היולאני דבר בטל כי הטבע לא יעשה דבר לבטלה וידמה שלא יצטרכו אל שתהיה להם נפש היולאנית דבר בטל כי הטבע לא יעשה דבר לבטלה וידמה שלא יצטרכו אל שתהיה להם נפש היולאני מפני מה שנראה שיושפע מהם דבר פרטי וזה כי השכל הפועל אלו ההיות ישו מה שיושפע ממנו כמו שהתבאר מפעל דבר פרטי מזולת שיהיה בו כח היולאני כי הוא לא ישני שהוא כזה העת פועל לזה הדבר וכבר בארנו איך אפשר זה במה שקדם וזאת הסבה בעיני לא יצטרכו הגלגלים אל שישנו המצבים אשר יהיו בהם בעת עת אבל ישנו באופן כולל תנועותיהם ומההסגה ההיא יתנועעו מזולת שיצטרך להם שישנו פרטי תנועותיהם כמו שיתנועע כלו הזמר מהמנגן מזולת שיצטרך לדעת בתנועה אחת יותר ראוי שישני אבל מעצ צערו הכולל יתנועעו יצטרכו דבר שישנו התנועה הכאותה כזה כמו שזכרנו פעמים רבות במה שקדם וכאשר יתבאר שלא יצטרך שיהיה להם נפש היולאנית הוא מבואר שאין ראוי שתונה להם כי אין דברים הטבעיים דבר לבטלה ועוד כי השנת המצבים המיוחדים כנפש היולאנית יהיה בהכרח באחד מן החושים או בשאר הנחות רזה היולאניות הנמשכות להם ואם הוא מבואר שאין להם אחד מן החושים כמו שבא הפלוסוף הנהיגין להם אחד מן הכוח ההיולאניות הנמשכות להם ולזה הוא מבואר שהם בעלי שכל ואינם בעלי נפש היולאנית

וכאן

האחד הוא שבכאן שכלים נבדלים הם התחלות אלו התנועות אשר לגרמים השמימיים הוא שהגרמים השמימיים אשר נראה אותם מתנועעים הם בעצמם בעלי שכל :

והשני

והשלישי הוא שאין הגרמים השמימיים בעלי נפש היולאנית וממה שהתבאר מדברינו יתבאר כמה מספר אלו המניעים וזה מספרם הוא בהכרח במספר הגלגלים שהם ארבע ושמיני וזה כי לכל אחד מככבי המשיש ושמונה אורביקה וששים וזה כי לכל אחד מככבי לכת שבתאי וצדק ומאדים וזנוה ושיש וששה מזולת מה שיצטרך להם מהגלגלים מפני תנועת הרוח שהם שני גלגלים בכל אחד מאלו הארבע אם היה שידבק ששת תנועות החלוף בששת תנועות האורך כהיום כראש החלי אוב נב ועוד שני הגלגלים לכל אחד מככבי מאדים וזנוה אם היה שזוהי להם נטייה לצד אחד לבר על האופן שהנחת בטרמוס ואם היה הענין על זה האופן האחרון היה מספר גלגלי אלו הככבים ארבעים ומכפרי גלגלי ככב יהיה על האופן הראשון שמינה ועל האופן השני עשרה ועל האופן השלישי מספר שנים עשר ומספר גלגלי הירח הוא תשעה ומספר גלגלי השמש הם שלשה מספר הגלגלים ארבעה וששים ואולם אם היה נראה בענין תנועות הככבים דבר יבחינו להנחה גלגלים יותר מזה המספר הנהיגו בהכרח מספר מניעים יותר מזה המספר ואם לא ימצא בכאן דבר מהתנועה לככבים וכריח להנחה גלגלים יותר הנה יהיה מספר אלו המניעים בהכרח כפני זה המספר לא יותר ממנו כי המאמר בשרה שם גלגלים אחרים מתנועעים ולא יניעו שום ככב הוא מבואר הבטול כמו שקדם וזה דבר כבר זכרנו גם כן הפלוסוף במה שאחר הטבע ואולם אם יש בכאן שכלים נפרדים מזולת פניעי הגלגלים או איך בכאן שכלים נפרדים מזולת הנה זה שמה שלא התבאר עדין והנה נתקור בזה גם כן שאחר זה

ונאמר

צעצמו ואולם הדברים שלמי ההווה ימצאו בהם התחלות וצדו מהם פעולותיהם כמו שזכרנו ולפי שהגרמים השמימיים הם שלמי ההווה כן אין ביצירתם דבר בכח הנה ויזכר שתהיה כרחק התחלה יסודו ממנו פעולותיהם כמו שכארנו וכלל הנה התנועה נמצא אותה כאלו הדברים לדברים הדורשים תנועה שהיא באמצעות ציור נתן להם בטבע והוא התחלה זאת התנועה לא שיוכרחו בה ואם הענין כן בלא הדברי השלמים שהם מתנועעים זמן מועט כל שכן שהוא יותר ראוי שיהיה הענין כן ובאלו השמים הנכבדים שהם מתנועעים חמי על הדבקות ועוד שאם היתה זאת התנועה לגרמים השמימיים על צד ההכרח הנה יחויב שיהיה המכרח גשם כי לא אשע איך יהיה לגרם השמימי אופן מהשתעבר לשכל אשר ממנו יהיה זה הסודר בדרך שיעשה זאת התנועה כזה האופן הנפלא על זה הצד אם לא היה בעל נפש ויציר ענין התנועה ההיא ויתנועע בה אם על צד היראה והעבודת אם על צד החשוקה והבחינה וזה מבואר כנפשו ובהיות הענין כן הוא מבואר שאם היה הגרם השמימי בלתי בעל נפש שאי אפשר בו שיתנועע מהשכל אשר יסודו ממנו אלו התנועות אם לא היה שם גשם אחד יניעהו בזאת התנועה על צד ההכרח ולפי שהגשם הוא יתנועע ברמיון התנועה אשר יניע בה כמו שהתבאר בספר השפע הנה יחויב בו שיהי בעל נפש ויתנועע על צד הציור או שישנייהו גשם אחר ויפי ויפי נשילך וזה אל לא תכלית כי היה מציאות גשמים אין תכלית למספר שקר הנה הוא מבואר שכבר יכלה הענין בסוף אל גשם בעל נפש מתנועע על צד הציור וכאשר היה זה כן הנה יחויב שיונח הענין כן מתחלת הענין כי לא ימצא תועלת אצל הטבע ברובו הגלגלים על זה האופן והנה הטבע לא ימצא בו דבר לבטלה וליה הוא מבואר שהוא מחויב שיהיו אלו הגלגלים בעלי נפש וזה הפך מה שהנחה ובהיות הענין כן הוא מבואר שאין גרמים השמימיים זה הסודר מזולת שיציירו דבר ממנו הבאר יתבאר שהוא מחויב שיתנועעו על צד הציור אלא שלא התבאר מזה אם זה הציור הוא היולאני או שכלי כי לאומר שיאמר שזוה הפעל מסודר להם מציור שכל הזם מציירים ציור היולאני ונאמר שאי אפשר שיהיו הגרמים השמימיים בעלי ציור היולאני אם לא היו עם זה בעלי ציור שכלי וזה יתבאר ממה שאמרנו הוא כי הוא מבואר שהציור ההיולאני לא יהיה אלא לדבר פרטי אשר הוא בכאן מיוחד ולזה לא יתכן שישנו ממנו פעל אלא פרטי ובכזו מה ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יתכן שישנו מהציור ההיולאני פעל מדויק כי אם היה זה כן הנה יהיה כשיחיו שני ציורים שכלי והוא מבואר שהציורים הגלגלים לא יתכן שיהיה בהם פעל כדובק ובכלל הנה תנועת הגלגלים בעבור שהיא אחת ומדויקת כמו שהתבאר בספר השפע הנה יחויב שתהיה מציור אחד במספר והציור האחד במספר המקף בכל הזמן הוא פגיע משכל בהכרח כי הציורים ההיולאניים הם הווים נפרדים בהכרח כי הם לדבר פרטי הנמצא בעת פה ובמקום מה ובהיות הענין כן הנה יחויב שיהיו בעלי שכל ואולם אם היו עם זה בעלי נפש היולאנית אם לא הנה זה ממה שיצטרך אל כאור זה כי כבר חשבו קצת הפלוסופים שיהיה מחויב שיהיו בעלי נפש היולאנית שישנו בה המצבים אשר בהם בעת עת לזה לא יתכן אם לא היה להם כח ישני הדבר הפרטי הרמז אליו וידמה שיתקן זה הדעת מה שכבר התבאר מדברינו מקצת תנועותיהם שיתחדשו זווית שוות וממנים שוים כשהוקש עניינם חלק מה שהגלגל כי זה ממה שיכיל לחשוב שישנו המצבים אשר להם ולזה חזינו להשוות אלו הזוויות כזה האופן ונאמר שהיא מבואר שאם לא יצטרכו הגלגלים כשיהיו בעלי נפש היולאנית לחסלמה שה שיראת להם מהפעולות הנדר

שתהיה זאת ההנעה נפסקת וכבר התבאר שהיא נצחית זה חלוף בלתי אפשרי. ואולם איך יתבאר שיחויב מורן שתהיה זאת ההנעה נפסקת הנה לפי מה שאומר זה שאנחנו נמצא מענין תנועת מי שהוא כח בנוף שכל מה שהוא כחו יותר גדול ישלים ההנעה המוגבלת בזמן יותר ולזה יחויב שתהיה זמן הנעת מה שהוא כח בנוף בעל תכלית ומה יחויב שתהיה הנעתו נפסקת. ולפי שתנוע' הגרמי' השמימי' היא סתמדת הוא סבואר מזה הבואר שהם מתנועעים מכת אינו כח בנוף. ונאמר שכאשר נענין כזה הביאו נמצא בו הספק מה שלא יעלם וזה ממה שרא' מהנעת הכח היותר חלוש זמן יותר קצר הוא כבעלי נפש לשתים סבות או לאחת מהם' הסבה האחת היא שלא ימצא כחם היחס' אשר בין המניע והמרנועע נשאר אבל יחולש זרה היחס מפני כי התנועה מדרכ' שתחליש החום היסודי כמו שהתבאר בטבעי' או מפני היחס דורכים אל ההפסד כי הם בהכרח נפסדים' והסבה השנית היא שהדבר שיניע אותו הבעל נפש אשר בכאן יש לו תנועה טבעית מקבלת לתנועה שיתנועע בה מהמניע ולזה יקרה לו לאות ויגיעה ותפסק התנועה מזה הצד והמשל שהאדם כשילך תפסק תנועתו בהכרח מפני שהחום הטבעי יחלש מפני התנועה ולא ישאיר בין המניע והמתנועע היחס הראוי. וכבר יתהוה זה גם כן לסברה שנית והוא כי האדם תמצאו לו טבעית התנועה אל הפרכו בסבת כבודו ולפי שתנועתו הכתורית היא אל זולת זה הצד הנה תנגד תנועתו הטבעית לתנועה הרצונו' וישגרו הלאות ולזה ישיגרו הלאות יותר סהרה כאשר היתה זאת ההקבלה יותר חזקה וחמשל שכבר ילאה האדם מפני עליותו בהרים יותר ממה שילא' מפני ירדותו בעמק או מפני לכתו כמישור' ולזאת הסבה ילאה' נ' יותר מהרה כשישא דרך משל שלשה כברים ממה שילא' כשישא כבר אחד כי המשא אשר ישאנו לו טבע מקביל אל התנועה אשר יגיעהו בה וכל מה שהיה המשא יותר גדול היתה ההקבלה הזאת יותר תזקה כי כבדות המשא היותר גדול הוא יותר גדול. ואולם מה שיחס המניע בו אל המתנועע יחס איך ואין לו טבע מקביל אל התנועה אשר יגיעהו בה לא יחויב בו שתהיה תנועתו נפסקת וזה סבואר ביסודות וזה כי האבן דרך משל תתנועע אל המטרה כשהיתה כזולת מקומה הטבעי ואין לה טבע יחייב שתהיה תנועתו נפסקת אם לא מצד השלמה תנועתה והיה זה כן לפי שיחס המניע אל המתנועע הוא בה אחד תמיד מה ש שהתמידה להיות נמצאת ואין לה תנועה אחר' טבעית תנגד זאת התנועה ואולם שאין לה טבע שיחייב היות תנועתה נפסקת אם לא מצד השלמת התנוע' הוא מבואר ממה שאומר וזה שאם הננוע' דרך משל שיש לה טבע מהי' שתהיה תנועת' נפסקת כשהתמידה בתנועה זמן מה אם היה אפשר זה והיה הזמן שהוא דרך משל שנה אחת או איזה זמן שתרגה הנר' יחויב מזה שתשאיר האבן באויר ולא תרד אל המרכז וזה בתכלית הכטול וזה שאנחנו נושים תנועת האבן ההיא בזמן מה מוגבל והוא השעור אשר עליו כ'ויהיה הזמן אשר עליו תפסק התנועה אם היתה אפשר זה הזמן אשר עליו' והוא סבואר שכאשר יכפל שעור א' פעמים יתברר יתירה העולה מההכפל יותר רב מזמן ל'ויהי' החבור' מכפל א' אשר הוא יותר רב מזמן ג' זמן ד' נושים בשעור' המכפל בכמו מה שבשעור ד' מכפלי א' אשר הוא יותר רב מזמן ג' זמן ד' נושים בשעור' המכפלי בכמו מה שבשעור' המכפלי בכמו מה שבשעור' המכפלי א'. הנה א'כ תתנועע האבן דרך משל אם לא תפסק תנועת האבן קודם שתשלים לחתוך רוחק' ה' ואם הנחתו שיהיה מרחק האבן מהארץ רוחק' ה' הנה יחויב מזה שתנוח האבן באויר והיא אבן ינוחה א' כן המכר על' הקל זה שקר והוא סבואר שזה השקר לא יצא מהנחתנו מרחק האבן מהארץ רוחק' ה' ואף על פי שהיה רוחק' ה' יותר גדול מרוחק' ה' האש העליון מכדו' הארץ כי זאת ההנחה היא אפשרית מצד ונמנעת מצד והנה הוכחה בכאן מצד מה שהיא אפשרית לא מצד שהיא נפסקת' והכוב האפשר לא יקרה מהנחתו בכל ולזה יחויב שיהי' זה הכטול

מתחייב מהנחתנו שיהיה לאבן טבע יחייב שתהיה תנועתה נפסקת כשהתמידה בתנועה זמן מה ומה שיקר' ממנו הכטול הוא בכל כמו שהתבאר במקומו הנה אם כן מה שיחוי' כזה המשל הוא שלא יהיה טבע לאבן יחויב שתהיה תנועתה נפסקת אם לא מצד השלמתה תנועתה והוא מר' שרצינו באויר. ואמנ' שהנחתנו שיהיה רוחק' האבן מהארץ רוחק' ה' הוא כוב אפשר מצד נמנע מצד הרוק האבן מהארץ רוחק' ה' שיהי' היסודות יותר גדולים ממה שהם מפני שאין שם מור' החמר יותר מזה השעור או מפני אלו הדברים המורכבי' מהם שיש להם שעור מוגבל באופן מה כאלו תאמר שהארץ ימצא לו שעור מוגבל בכמות ואם היה שיהיה לו רוחק' מר' ולזה יחויב שיהיו שעורו היסודות מוגבלים כדי שלא יקבל האדם הפעלות יותר חזק ממה שראוי מתגברות אשר יהיה ליסוד האחד העובר בעת היותו גובר או כדי שלא יקבל האדם דרך משל הפעלות יותר חלוש ממה שראוי מהתגבר' אשר יהיה ליסוד העובר בעת היותו גובר אבל לא ימנע היסודות יותר גדולים ממה שהם מצד טבע הגשם ולא מצד צורותיהם אשר הם סבות התנועה וזה שטבע הגשם יחייב שיהיה בעל תכלית כשיעור לפי שהוא בלתי אפשר שימצא גשם אין תכלית ואבל לא יחויב שלא יהיו בשעור' יותר גדול ממה שהם בו. והנה צורות היסודות יחייבו גם כן שיהיו בעלי תכלית בשעור' כי בזולת זה לא יהיה אפשר שימצאו שם יסודות הפכיים אבל לא יחייבו שיהיו יותר גדולים ממה שהם והמשל שכבר היתה צורת האש צורה לאש ואם היה שעורו יותר גדול ממה שהוא כפלים רבים וכן הענין ב' בשאר היסודות ובהיות הענין כן הוא סבואר שמה שהנחנו אותו מרחק האבן מהארץ ה' הבעל תכלית איזה שיהי' שעור' רוחק' ה' הוא אפשר מהצד שהנחתו אורו והוא מצד טבע הצורה המניעה. ובכאן התבאר שאין אפשר שיונח ביסודות טבע יחייב שתהיה תנועתם נפסקת אם לא מצד השלמתם תנועתם. וכבר יתבאר זה גם כן באופן אחר והוא שאם היה הענין כן היתה תנועת היסודות יותר חלושה כל מה שהתמידה וזה הפך מה שיפ' ממנה כי היא תתחזק בל מה שתמשך כמו שזכרנו בטבעיות' ולזה תמצא שהאבן בל מה שתמשך ככל מה שתפול מסקוק. יותר גבוהה תהיה האהרה מר' שתפגשו מהגשם יותר חזקה ובהיות הענין כן הוא סבואר שאין מדרך זארו' התנועה הנמצאת ליסודות שתפסק קודם שלמהיה וכאשר התישב לנו זה רצוני שכאשר היה היחס אשר בין המניע והמתנועע נשאר ולא היה למתנועע טבע להתנועע אל צד מקביל לתנועה היתה הנר' לא יחויב שיהיה התנועה נפסקת והוא סבואר מטבע הגרם השמימי' שאין לו הפך ולזה הוא בלתי משתנה באחד מהשניים זולת בתנועת ההעתק ושאינו לא כבר ולא קל ולי' אין לו טבע להתנועע אל צד מקביל לתנוע' אשר יתנועע בה הוא סבואר שאף על פי שהונחה הצורה אשר לגלגלים כח בנוף הנר' לא יחויב שתפסק תנועתם וזה שכבר יהיה תמיד היחס אשר בין המניע ובין המתנועע גשאר לפי שאין המתנועע משתנה ואין למתנועע גם כן טבע מקביל לתנועה רסמובית אשר יתנועע בה לפי שהיא לא קל ולא כבר אבל התחייב שיהיה התנועה תמיד באופן אחד ולזה הוא סבואר שאין די בזה הבאור לכאר שסניע הגרמים השמימיים בגדלים.

וכן מה שכאר בו הפלוסוף שככאן טניע לא יתנועע מפני שכאשר נמצאו שני דברים מורכבים ו היה נמצא האחד נפרד הנר' יחויב שימצא האחר נפרד הוא בלתי מספיק וזה שכבר התבאר בטבעיות שכבר שילך דרך ההיולי אפשר שיפרד ממה שילך דרך הצורה אבל לא רפרד הצורה ממר' שהוא במדרגת ההיולי ולזה הוא סבואר שלא יחויב מזה הכאור שיהיה בכאן מניע לא יתנועע וזה כי כבר אפשר שימצא סבואר נמנע לא יניע כי המתנועע הוא אצל המניע במדרגת ההיולי ולא יחויב

מלחמת השם

מעצמותו שהוא עלול ולפי שהעלול והעלה הם מצטרפים הנה תהיה לו השגה מה בעלתו אלא שהיא השגה חסרת הנה כי הוא לא ישיג אלא שהוא עלול ואולם העלה משג' עלולה באופן יותר שלם מהמצויאות ממה שהיא בו עלה ולזה לא יהי' מה' שתישג העלה מעלולה הו' בעינו מה שישג העלול מעצמותו וזה יתבאר כמה שאומר * והוא שכבר יתבאר מהצדדים אחר זה שמה שישגיחו אלו השכלים הוא נמוס הנמצאו' וסדרם ויושרם ובהיות הענין כן ויהיה מבואר כי בזה הנמוס חלקי' ילכו מהכל במדרגת ההיולי הנה יהיה מושכל העלול הולך במדרגת ההיולי ממושכל עלתו ואולם העלה תשג' זה החלק מצד הכלול' אשר הוא לו צורה והעלול ישיג זה החלק בעצמו אלא שכבר ישיג שמציאות זה החלק הוא עלול מדרג אחר' והמשל שהמלאכה הראשית לבנין הבהים הדע מה שיעשוהו המלאכות המשרתות לו שמה שיעשוהו הוא חלק מהבית כמו צורת האבנים אשר יפמלו אותם פוטלי האבנים וכמו צורת הלבנים והקורות אשר יעשו אותם בעלי המלאכות ההם ואולם בעלי המלאכות המשרתות לזו לא ישיגו אותם מצד עצמות' ואפשר שישגו עם זה החסרון שיש כמה שיעשוהו והוא שהו' בעבור דבר אחר וזהו ההבדל אשר בין מה שתישג העלה מעלולה ובין מה שישג העלול מעצמו והנה יקרה מזה שישג העלה עלולה בהשיגה עצמות' כי מה שילך דרך ההיולי תוכלל השגתו בהשג' מה שילך דרך הצור' ממנו על זה האופן וזה דבר בארנוהו במאמר הראשון והשני מזה הספר ובכאן התבאר באיזה אופן ישיג השכלי הנפרדים עלותיהם ועלוליהם ושהעלול לא ישיג עלתו לא מצד השיגו בעצמו שהוא עלול ושמצויאותו מזולתו ושהעלה בהשיגה עצמה תשיג עלולה באופן יותר שלם מהמצויאות אשר הוא בנ' *

פני זה המצ' מניע לא יתנועע כי היה המניע במדרג' הצורה למתנועע ומה שילך דרך הצורה לא ימצא בו שיפרד ממר שילך דרך החמר כאלו הדברים אשר בכאן והמשל כי הנפש המרגשת הולכת מהנפש הצומחת במדרגת הצור ולא תמצא המרגשת מזולת הצומח וכבר תמצא הצומח מזולת המרגשת בצמיח * והנה מצאנו זאת הטענה באופן אחר יותר שלם לפלוסוף כמה שאמר הטבע אלא שפע כל זרה יש ברה ספק מה זה שהוא אומר במאמר הנרשם באות הלמד דבר זה לשונו הנה כבר יחויב שימצא מה שניע בשל' יתנועע מפני שכבר ימצא מתנועע גם כן וגם כן מניע ממוצע הנה כבר ימצא אם כן דבר מניע שלא יתנועע וזה מה שפירשנו אנתנו בו הנה כבר יחויב שימצא מה שניע בשל' יתנועע מפני שכבר ימצא מתנועע לא יניע וימצא גם כן מניע שהוא ממוצע רצוני שהוא יצטרך בתוויתו מניע' א מניע אחר קודם לו ויניע כשיתנועע ולפי שאי אפשר שילכו העלורו אל לא חבלית על זה האופן כאלו האפ' שיהיה למניע מניע אחר וזה אל לא תכלית כי כשלא ימצא הראשון אי אפשר שימצא דבר ממה שאחריו כמו שהתבאר בראשון כמה שאמר הטבע הנה הוא מבואר שהוא מחויב שיכלה הענין בסוף אל מניע לא יתנועע * אלא שיש לאומר שיאמר שלא יחויב מזה שיהיה זה המניע נבדל אבל אפשר שתהיה צורה היולאנית כי היא בלתי מתנועעת כשתניע והמשל שהצויר הדמוני שניע הכח' להתנועע א' דבר מה הוא בלתי מתנועע בתנוע' ההיא ובהיות הענין כן הנה יאמר אומר שזה המניע הראשון לא יחויב מזה הבאור שיהיה נבדל וליה לא הספיקו לנו אלול הטענות אשר טענו בהם הפלוסופים שהשדלנו לבאר אלול הדרושים היקרים כמה שלא יספיקו לאהד מבעלי העיון כי אין ראוי שנבנה אלול הדרושים היקרים על הקדמות הלשיות עם שהבאור שעשינו בזה הוא יותר עצמי ויותר מיוחד בורה הדרוש מהבאור שעשה הפלוסוף בזה וזה מבואר בנפשו *

הפרק השמיני וראוי שנחקור אם השכלים הנפרדים הם כלם עליות ועלולים על האופן שאמרו הפלוסופים או אין בהם אחד שיהיה עלה לחבירו או הם כלם עלולים במדרגה אחת מעלה אחרת כאלותאמר העלה הראשונה או היו קצתם עלולים מהעלה הראשונה במדרגה אחת רצוני שאינם עלולים קצתם מקצת והשא' הם עלולים סאלו השניים * ונאמר' שהוא מבואר כי מה שישגיחו אלו השכלים הנפרדים אשר התבאר מציאותם כמה שקדם הוא נמוס אלו הנמצאו' וסדרם ויושר' לפי שזה הנמוס הוא שופע מהם כמה שבכאן בתכלית מה שאפשר מן השלמות באמצעות הכבכים כמו שקד' וליה יחויב שיציירו אותו וזה יהיה אם בשיצויר כל אחד מהם חלק מזה הנמוס או בשיהיה האחד מהם משיג נמוס' או הנמצאות בכללותו והשאר ישיג כל אחד מהם חלק מזה הנמוס *

וכאשר התישב זה הוא מבואר שאם רוצה האחד מהם משיג נמוס אלו הנמצאות בכללותו והשאר ישיג כל אחד מהם חלק מזה הנמוס הנה מה שישג השכל העליון ילך במדרגת הצוירה אל החלק אשר ישיג השכל השפל ממנו ואסכ' אמרנו שהעליון ישיג זה החלק אשר ישיג אותו השפל לפי שאי אפשר שיושיג מן המושכלות מה שילך מהם דרך הצורה והשרמו' אם לא הושג מה שילך מהם דרך ההיולי וזה מבואר לפי שיעין בטבעיות ובמה שקדם מזה הספר * ואם הנתנו הענין בזה הענין הראשון והוא שיהיה השפל מהם יודע בשלמות נמוס אלו הנמצאות השפלות וסדרם ויושרם כמה אני תמה אם היה סדרך אלו המניעי' שישותקו פי' עצם צוירם להניע נלגליחה בדרך יאמר כן זה הנמוס בזה הנמצא הממוש' מה זה שיויחד אחד מהם לעשות חלק מה מזה הנמוס והנה צוירם מזה הנמוס הוא דבר אחד בעצמו וזה שאנחנו נראה שאלו הנמצאו' השפלו' ישרשו כמה שישפיע להם מהכבכים כלם ושמה שישפיע מזה הכבכ הוא זולת מה שישפיע מהכבכ האחר ואם אמר לנו אומר שהם לא ישתוקקו אלא כמה שיש להם כלי לעשותו מזה הנמוס * ובעבור שלא היה להם כלי להשפיע בכאן כי אם חלק מה

הפרק השביעי וראוי שנחקור אם אפשר באלו השכלים הנבדלי' שישג העלול עלתו והעלה עלולה אם היה שיה' וקצתם עליות ועלולים לקצת כמו שיאמרו קצת הקודמים או הוא בלתי אפשר' שישג העלול מהם עלתו * ונאמר' שכבר התבאר כמה שזכרנו כמה שקדם שההשגה והכסוף והמושג כמה בשכל דבר אחד במספ' ואם הנתנו שיהי' העלול משיג עלתו הנה יתחייב שיהי' מה שישג מעלתו הוא עלתו ולפי שכבר ידמה שיתחייב שתהיה העלה אשר בזה האופן ששגת עלולה' כ' כמו הענין במלאכה הראשית' עם המלאכה המשרתת לה הנה יתבאר מזה שלא יהיה הבדל בין העלה ועלולה לפי שההשגות אשר הם אצל העלה הם [נמצאות לעלולה גם כן ולפי שהעצמים יתעצמו בהשגתיה' הנה תהי' העלה והעלול במדרג' אחת ולפי שהשכלי' אשר הם במדרגה אחת הם אחד במספר הנה תהיה העלה ועלולה דבר אחד במספר וזה דבר מבואר הכסול ועוד שמי שהניח השכלי' על שהם עלות ועלולים הנה זה כדי שיתכן בהם הרבוי במספר והוא מבואר שלא ימצא בהם רבוי במספר כשהונח העני' על זה התאר' * ואם הנתנו שאין העלה משגרת עלולה ולא העלול מהם משיג עלתו יהיה זה דבר יוצא מן ההקש וזה שאם לא היה העלול משיג עלתו באופן מה הנה לא יהיה משיג עצמו באופן שלם לפי שהוא עלול והוא לא ישיג זה ולפי שהיה מדרג השכל שישג עצמו באופן שלם הוא מבואר שיתחייב שישג היותו עלה וליה יחויב שתהי' לו עלתו בעלתו באופן מה וגם כן אם לא היתה העלה משגרת עלולה הנה באיזה צד היתה לו עלה מי יתן ואדע ובכלל הנה הוא מבואר בשכל כשהיה עלה שאין שם דרך יהיה בו עלה אם לא כשישג מה שישפיע ממנו וישיג השופע ממנו בתכלית' האפשרי אל מר' שכוין בו וליה יראה שהוא מחויב שתשיג העלה העולה ובהיות הענין כן הנה איך הענין בזה מי יתן ואדע * ונאמר' שכבר יראה שיותר זה הספק בשנאמר' שהעלול משיג עלתו באופן חסר וזה שהוא ישיגהו מצד מר' שישג

מזה הנמוס הנה לא יושפע מהם זולת זה החלק אשר יוחדו בו אמרו לו שאין זה מדרג הדברים הטבעיים רצוני שיהיו שם כחות פועלות ולא יניח הטבע להם כלים יפעלו בהם ובכלל הנה מפני שאנחנו נחיי להם הצורך בעבו מה שנמצא להם מההשפעה הנה איננו ראו שיונח להם צורך זולת כמה שיהייה מפני מה שנמצא להם מהפעולות כי אנחנו נקח תמיד מופת מהפעולות המסודרות מהצורה על ענין הצורה כמו שנזכר בספר הנפש ולזה איננו ראו שיונח להם צורך אלא במה שנמצאהו מסודר מהם מהפעולות ועוד שאם הונח הענין כן רצוני שיהיה כל אחד מאלו השכלים משיג נמוס הנמצאות השפלות וסדרים וישרם בשלמות הנה ישיג כל אחד מהם מה שחיה בו זה הנמוס אחד והוא מדרג שילך ממנו מדרגת הצורה והשלמו ואם היה הענין כן מי יתן וארע מה הוא זה הדבר שישגהו העליון שלא ישגהו השפל וילך במדרגת הצורה אל מה שישגהו השפל וזה שאם הנחנו זה הענין הצורך באופן התחייב מהפעולותיו מה שיתחייב מהם מנמוס הנמצאות השפלות הנח אם הודינו זה שיהיה הולך מדרגת הצורך מהנמוס המסודר מהם והוא מה שאפשי שיונח בזה הנה יהיה זה הולך מדרג הצורה מחלק מה מזה הנמוס והוא החלק אשר יושפע מזה השכל באמצעו הכבב אבל לא יהיה הולך מדרגת הצורה אל מושכל נמוס הנמצאו השפלו פכללם וסדרם וישרם ואם לא הונח מה שישג העליון שילך מדרגת הצורך מציור השפל זאת ההשפעה אשר יקרו אבל ענין אחר שילך דרך הצורה מציור השפל הנה לא אפשר מה הוא זה הענין ואם אפשר לאדם שיניח זה באופן נאות ואפילו אם רצה שיקרו זה לפי מה שזכר מלכו מזולת הכטה המוחש הזה ובהיות הענין כן הוא מכוון שאין ראוי לאהדק מבעלי העינין שיהיו אלו השכלים כלם משיגים נמוס אלו הנמצאות וסדרם וישרם בשלמות ואם הנחנו שיהיו כלם עלות ועלולים כשיהיה השפל יודע מנמוס אלו הנמצאות וסדרם וישרם מה שיושפע ממנו וישג העליון החלק מהנמוס שיושפע ממנו וישג עם זה ציור השפל ויהיה סדר מה שיושפע מהעליון הולך במדרגת הצורה למד שיושפע מהשפל כמה אני מזה אם היה מדרג הצורך שיוצייר השפל יסודרו אותם הפעולות בעצמם מהעליון אחר שכבר הונח לן הציור הנמצא לשפל ממנו ובכלל הנה כאשר הונח הענין בזה האופן ירחיב הספק הראשון אשר זכרנוהו בהנחת הקודמת ועוד שאם היה הענין כן רצוני שיהיו ציוריהם הולכים מדרג השלמות קצתם לקצת הנה יהוי שיהיה הענין כן במה שיושפע מהם מהפעולות כי יחם הציור הוא כיתם השופע מהציור האחד אל השופע מהציור השני ואם היה מה העליון הולך במדרגת הצורך אל השופע מהשפל הנה יהיה זה בהכרח באחד משני פנים וכל אחד מהם הוא שקר וזה כי האופן האחד הוא שיהיה הכבב אשר ילך מדרגת הצורה מהיטוד אשר יגיעוהו הכבב אשר יושפע בו השכל הפועל מה שישיפע והאופן השני שיהיה הכבב אשר הוא כלי לשכל העליון פועל המורכב אשר ילך במדרגת הצורה למורכב או לפשוט אשר יפעלוהו השפל ואולם אם הונח הענין באופן הראשון הנה היה ראוי שיהיה מספר אלו המניעים ארבעה לבד כי מספר היסודות הוא זה המספר וכבר נמצאם יותר מזה המספר כמו שהתבאר מענין הכבבים והגלגלים ועוד שאנחנו נמצא לכבב אחד רושם בשמירת היסודות הארבעה ובהוים מצד תקופתו הארבעה אשר יחדש בתנועתו והשכל שבמורת החסר יגברו האש והאור מצד קורבת השמש לנו ובימנות הגשמים יגברו המים והארץ מצד מרחקו ממנו ובהיות הענין כן הוא מכוון שאי אפשר שיוחם היסוד האחד לכבב האחד על זה האופן כי לכל אחד מהכבבים ימצא רושם ביסודות כלם ואם היה בזה הרושם מתחלף כמו שיראה מענינם ואם הנחנו שיהיו קצתם מניעים היסודות על מדרגותיהם והשאר מניעי המורכבים מהם על מדרגותיהם ויהיה בזה האופן השופע מהעליון הולך במדרגת הצורה מהשופע השפל הנה יחייב כאשר הונחו מניעים היסודות

הספק שזכרנו והוא שכבר ימצא רושם לכל אחד מהם ביסודות וזה היה בלתי ראוי שיהיה כן לפי זאת ההנחה ויתחייב גם כן לפי זאת ההנחה שיהיה מספר אלו המניעים במספר היסודות והמורכב מהם וזה מכוון הכטול וזה שמספר היסודות והמורכב מהם הוא יותר ממספר אלו המניעים ככלים רבים ועוד שאם היה הענין כן היה שמיל המורכב האחד שיוחס לאחד מאלו המניעים לבד ואנחנו נרא' הענין בחלוף זה והמשל שאנחנו נמצאם כלם משתתפים בשמירת האדם וזה ממה שלא יסופק למי שהשתמש במשפטי הכבבים השתמשות מעט וזה דבר בלתי אפשר לפי זאת ההנחה ובכלל אם רצינו לזכור כל הספקות הסתריניות מאלו ההנחות הצמרכנו למאמר ארוך ולזה נקצר ונעמו בכאן על מה שיש בו די בבטולם וכאשר התישב שאין השופע מהם מהפעולות הולך במדרגת השלמות מקצת לו המניע לקצת והיה מכוון שאלו היו ציוריהם הולכי מקצת לקצת במדרגת השלמות היה ראוי שיהי' הענין בפעולותיהם כן הוא מכוון שאין ציוריהם הולכים מקצת לקצת במדרגת השלמו וכאן התבאר שאין אלו השכלים כלם עלות קצתם לקצת כמו שהניחו הקודמים ואם הנחנו שאין אחד מאלו השכלי' עלה לחבירו יקשה לנו לתת הסבה בתנועת הגלגלים שאין בהם כבב כי יראה שתנועתם היא בעבור הכבב ולא יושפעו מהם בעצמם דבר מהפעולות ולזה ראוי שנאמר כי מפני שגלגלי הכבב האחד הם משרתים לגלגל הכבב הנה מניעיהם הם מניעים ממניע לגלגל הכבב והוא אשר סדר להם אלו הציורים אשר יסודרו מהם תנועת גלגל גלגל מהם ואולם אם יש בהם שכל אחד הוא עלה לשאר השכלים הנפרדי או אין בהם אחד שיהיה עלה לחבירו אבל כל אחד מהם משיג חלק מה הנמוס אלו הנמצאות וסדרם וישרם ואין בהם אחד שישג זה הנמוס בשלמות הנה זה ממה שראוי שנתקור בו ונאמר כי אם בכללות אלו הגלגלים הנה אם לא יהיה בכאן שכל אחד משיג נמוס הנמצאו בכללם הנה יהי' הגעת השלמות כאלו הנמצאות מהם במין מן המקרה כמו הענין כבעלי המלאכות המתחלפות שלא יתכן שישלם מכללם מלאכה אחת במספר אם לא מפני שהם כלם משרתי' במלאכה אחת היא אשר סדרה פעולותיהם באופן שתקלם מכלותם מלאכה אחת במספר וזה מכוון כנפשו ובהיו הענין כן הנה יהויב שיהיה זה הענין מסודר להם מסכה יותר גבוה מהם תשיג בהם וכמה שישלמיהו יודו ולזה שפעו לו המניעים ממנה באופן שישלם בו נמוס אלו הנמצאות וסדר וישרם ביותר שלם שאפשר אלא שלא התבאר עדיין אם זאת חלקה הראשונה היא ממניעי הגרמים השמימיים או הוא דבר אחר זולתם וזה ממה שנתקור עליו כמה שאמר זה ובהיות הענין כן הוא מכוון ממניעי הגלגל שיש בהם כבב הם עלו למניעי הגלגלים אשר ישרתו שם ואולם ממניעי גלגלי הכבבים הם כלם עלולים באופן אחד מאחד מהם אם היה האחד מהם הוא העלה הראשונה ואם לא היה אחד מהם הוא העלה הראשונה כמו שיתבאר במה שאמר זה הנה הם כלם עלולים מהעלית הראשונה באופן אחד רצוני שאין האחד מהם עלה לשני כמו שהתבאר במה שקדם ולזה יהיה כל אחד ממניעי גלגלי הכבבים משיג החלק מהנמוס מאלו הנמצאות השפלו אשר תיוחד בו פעולתו ותהי' העלה הראשונה משיג נמוס הנמצאות האלו וסדרם וישרם בצד אשר הם בו אחד ותשיג עם זה אופן התחייבו מאלו המניעים העלויים ממנה כי זה מספר שראוי שיהיה מושכל לה לפי שהם הושמו בתכלית מדרג שאפשר מהשלמות אלו שיושפעו מהם מה שיושפע וזה בלתי אפשר שיהיה בקרי ובהזמן כמו שקדם ואולם איזה מהגלגלים הם משרתים לגלגל הכבב והוא יותר גבוה הנה ידמה שהמסורה התנועה היא יותר נכבד כי הוא ישיג בדבר יותר ארוך הקיום מהדבר שישגוה בו והמספר התנועה והוא גם כן יגיע השופע ממנו בפעולה יותר מעטה מהפעולה אשר יגיע בה השופע ממנו המספר התנועה ואיזה מהגלגלים הכבבים הוא יותר נכבד הנה ידמה שזה יודע מצדדים הצד האחד התחלפם ברובו

מלתמות השם

וזה שאלו המניעים לא ישיגו כי אם חלק מהם מהנמצא וסדרם וישרם והוא החלק השופע מהם וגם החלק ההוא לא ישיגו בשלמות כי הם לא ישיגו ההתמזגות ואולם העלה הראשונה תשיג נמוס הנמצאות סדרם וישר בשלמות ומה יתבאר עם מה שקדם כמאמר הראשון מזה הספר שאין יחס בין ציור העלה הראשונה ובין ציור אלו המניעים.

הפרק העשירי וראוי שנתקור אם יחס זמני הנוערה

הכבבים קצתם אל קצת הוא אפשר שיהיה בלתי מדבר או אם אי אפשר זה ונאמר כי מפני שהתבאר כבר שאלו התנועות מסודרות משכל באופן שישלם מהם מה שבכאן ושהשכל הוא אשר סדרם בזרז האופן כדי שישלמו בהם אלו הנמצאות הנה הוא מבואר שאי אפשר שהי' יחסם בלתי מדבר שאם היה זה כך היה בלתי מושג מה שיתחייב מההתמזגות אשר להם לפי שהם לא ישיגו בהם אשר הם בו עתה קצת עם קצת לעולם לפי שיהם תנועותיהם קצתם אל קצת הוא בלתי מדבר ולזה יתחדש מהם יחסים בלתי מוקפים ומה שזה דרכו לא תתכן בו ידיעה כי הידיעה בדרך החייב שיהיה מוקף ומובל אבל אלו היחסים יחייב שיהיו ידועים הנה אם כן אי אפשר בזה היחס שיהיה בלתי מדבר ואם אמר שכבר ישובו בקרוב אל המקום שהם בו ולזה לא יתחדש מהחלופ הזה רישום מוחשי.

אמרנו לו כי בהכפל זה השעור פעמים רבות יתחדש ממנו מה שיהיה לו שעור מוחשי ותכלולו מפני זה אז אלו היחסים המוקפים אשר ידעם השכל הראשון מלא הכבבים וב להיות הענין כך הוא מבואר שכבר יתחייב מזה שלא יהיה זמני יחס התנועות אשר לכבבים קצתם אל קצת בלתי מדבר.

הפרק האחד עשר וראוי שנתקור אם מניע רגלגל

הכבבי הוא השם יתברך ויהעלה או היה האלוה למעלה ממנו בפדרגה כי כבר אכרו הקודמים שהאלוה הוא דבר זולת מניע הגלגל הכבבי וקצתם אפרו שהאלוה הוא מניע הגלגל הכבבי והנה אנהנו נמצא לכל אחת מאלו הדעות פנים מההראות וזה שכבר יראה שיהיה מניע הגלגל הכבבי הוא האלוה יתברך מפני מהם כי מפני שאנחנו מדרך אלו המניעים נמצא שניעו הגלגלים בדרך שיושפע מהם מנמוס הנמצא לפי מה שאצלם פה ציור הנה יחשב שיתחייב פזה שיהיה האלוה יתברך מניע גלגל מה אחר שהוא משיג נמוס הנמצאות ולולי זה תהיה בכאן עלה מניעה אין פועל לה וזאת הטענה נשען אליה אבן רשד ב פירושו למה שאח הטבע ובאר ממנו שמניע הגלגל הכבבי הוא האלוה יתברך וחשב שהוא דעת הפלוסוף ומהם שאנחנו נמצא לפי מה שקר מהבאר שאין יחס למניע גלגלי שאר הכבבים אל מניע גלגל הכבבים הקיימים וזה שמניע גלגל הכבבים הקיימים יסודרו ממנו פעולות רבות מצד רבוי הכבבים אשר בו ומצד ההתמזגות אשר יתחדש מנצוציהם והוא גם כן נותן לשאר הכבבים באופן מה מרה שיש להם מהפעולות ולפי שאלו הסגולות ראוי שישמאצו ראשון הנדר ידמה שיהיה מניע הגלגל הכבבי האלוה יתברך וכבר יראה גם כן באופן אחר שאין מניע הגלגל הכבבי הוא האלוה יתברך וזה שכבר התבאר שמה שקדם שאין מניע רגלגל הכבבי משיג כלל מנמוס המסודר משאר הכבבים ולא ההתמזגות אשר לנצוציהם עם נצוצי כבביו ולא ההתמזגות אשר יהיה מנצוצי שאר קצת הכבבי עם קצת ואולם הראשון יחייב שישגי נמוס הנמצאות בכללותו לפי שהוא מסודר ממנו יתברך והוא אשר יתברך קצת הגלגלים בחלק מרה מזה הנמוס וקצת בחלק אחר באופן שישלם מכולם זה הנמוס על צד מה שיניח מנהיג המדינה המשוכחת קצת האנשים במלאכה מה וקצתם במלאכה אחר בדרך שישלם מכללותם סדור המדינה ולולי זה הנה ישלם סדור המדינה בדרך המקרה ושלמו כמו זה הענין הנפלא בדרך המקרה הוא בלתי אפשר ולזה יחייב שישלם זה מנמוס מצד עלה אחת תשיג ענין זרז הנמוס בכללותו היא העלה לכלם כמו שקדם ואולם מניע הגלגל הכבבי אינו בזה התאר לפי מה שקדם ויתבאר מזה שאין

ברבוי הכבבי ומיעוטם ובגודל הכבב ומיעוטו ביחס אל גלגליו והצד השני התחלפם במהירו התנועה ואיתור וברבוי הכלים המשרתים להם ומיעוטם וזה שהגלגל שיהיו בו כבבי יותר הוא יותר נכבד כי היה השופע ממנו בתנועה אחת בעינה מספר רב מהפעולות מצד רבוי הכבבים אשר בו ולזה הוה מבואר שגלגל הכבבים הקיימי הוא יותר נכבד מכל הגלגלים האחרים מצד רבוי הכבבים אשר בו ולזאת הסבה בעינה יהיו גלגלי השמש והירח יותר נכבדים משאר גלגלי הכבבים אשר אין בהם כי אם כבב אחד לפי שאלו הכבבים הם יותר גדולים ביחס אל גלגליהם משאר הכבבים ויהיה גלגל נוגה יותר נכבד מגלגלי כבבי שבתאי צדק ומאדים וכותב ויהיה גלגל צדק יותר נכבד מגלגלי שבתאי מאדים וכותב וזרז ההקש יתבאר בשאר איזהו יותר נכבד מזה הצד וכבר יתבאר מזה שגלגל השמש יותר נכבד מגלגל הירח לפי שאור השמש הוא תמיד גדול ואור הירח לא ימצא שלם אלא בערת הנווד ועוד שהירח מקבל אורו מהשמש ואולם מצד אחר התנועה יתבאר שגלגל הכבבים הקיימים הוא יותר נכבד לפי שתנועת האורך אשר לו היא יותר מאחרת מתנועת האורך הנמצאות לשאר הכבבים ומהו הצד ליהי גלגל שבתאי יותר נכבד מגלגלי שמש ונוגה וכבב גלגלי שמש ונוגה וכבב יותר נכבדים מגלגל הירח ואולם מצד מיעוט הכלי יתבאר שגלגל הכבבי הקיימים הוא יותר נכבד ואחריו גלגלי שבתאי וצדק ומאדים ונוגה ואחריהם גלגלי כבב ואחריהם גלגל הירח וזה כולו אם לא יתוספו מפני תנועת הרחב גלגלים באלו הכבבים אבל אם יתוספו בהם גלגלים באופן שזכרנו הנדר תהיה מדרגת הירח בזה שזה למדרגת שבתאי וצדק ואחריהם מאדים ונוגה ואחריהם כבב וכאן התבאר גם כן שגלגל הכבבים הקיימים הוא יותר נכבד משאר גלגלי הכבבים בכל אלו הפנים וכבר יתבאר גם כן שהוא יותר נכבד מהם באופן אחר וזה שהוא הנותן להם סם שלהם מהפעולות באופן מה כמו שקדם מצד היותם בחלקים מתחלפים ממנו ולזה הוה מבואר שגלגל הכבבים הקיימים הוא היותר נכבד שבאלו הגלגלים כולם ולזה היה מקף בכלום.

הפרק התשיעי ואחר שכבר התבאר שכל אחד ממניע

גלגלי הכבבים ישיג החלק מרנימוס הנמצאות שיושפע ממנו ביחוד הנה ראוי שנתקור אם ישיג מניע גלגל הכבב מה שיושפע ממנו מצד ההתמזגות אשר יתחדש מנצוצי כבב גלגלו עם נצוצי שאר הכבבי או לא ישיג כי אם מה שיושפע ממנו ביחוד ונאמר שאם הנחנו שלא ישיג מניע גלגל הכבב מה שיתחייב מההתמזגות אשר יהיה מנצוצי הכבב אשר בגלגלו עם שאר נצוצי הכבבי הנה לא ישיג מה שיושפע ממנו וזה יחשב שיהיה הפך מה שהתבאר מענין אלו המניעים רצוני שכבר התבאר שהוא ראוי שישגי כל אחד השופע ממנו ואם הנחנו שישגי המתחייב מאלו ההתמזגות הנה בהכרח תהיה לו ידיעה כמה שיושפע מהכבבי אשר יתמוז עמהם ויהיה אצלו הציור אשר יציירוהו כלם ויתחייב מזה שישגי כל אחד בהם נמוס הנמצאות וסדרם בשלמות וכבר התבאר בטול זה במה שקדם ואולם אין יתבא שהו מחייב אם הונח שישגי מה שיתחייב מן ההתמזגות שישגי מה שיושפע מהכבבים אשר יתמוז עמהם הנדר לפי מה שאמרנו כי ההתמזג לפי שהו מורכב מטבע הפשוטים אשר הורכב מהם והיה מטבעם בו לפי יחס ההתמזגות הנדר יחייב למי שידע טבע ההתמזגות שידע טבע הפשוטים אשר התמזגו יחוסם בהתמזג ואם נאמר שכבר ידמה שישגי כל אחד ממניע גלגלי הכבבי מה שיושפע ממנו בזולת ההתמזגות אבל לא ישיג מה שיושפע ממנו בחת מונו ואולם זאת ההשג תהיה לעלה הראשונה לכבר אשר שפענו ממנה אלו המניעים וגלגליהם באופן שישלם מהם נמוס הנמצאות וסדרם וישרם וזה שכמו שימצא במלאכות המשרתות למלאכה אחת שכל אחת תשיג מה שיושפע ממלאכת לא מה שיצטרף ממלאכתו אל מלאכה משאר המלאכות המשרתות והשיג הצרופ הזה הפלאכה הראשית כן הענין בזרז ובכאן התבאר כי ההבדל בין ציור העלה הראשונה וציור אלו המניעים הוא נפלא מאד

שאינו מניע הגלגל הכבדי הוא האלוהי יתברך * ועוד שהראשון ראוי שיהיה בתכלית מהכבוד והשלמות בדרך שראוי והיה יחס בניו נבין וזולתו ואם היה מיוחד לו הנהגת גלגל אחד היה ענינו כתיחום ומשתחף לשאר מניעי הגלגלים וזה דבר בלתי ראוי שיונה בו יתברך * ועוד כי העלרה הראשונה בעבור שיטפע ממנה המציאות בכללו לא חלק זולת חלק הנה אין ראוי שיהיה נקשר לגשם מיוחד מהגשמים אשר יוטפע באמצעותם נמוס אלו הנמצאות ואולם אמרו זה בני רצאה שפניעי הגרמים השמימיים נקשרים בגלגליהם על דרך הקשר השכל הנקנה באיש מה מאישי האדם * כמו שזכרנו במאמר הראשון מזה הכפר ומה המקום תסור * והענה אשר היתה ממנה אכן רשע שיהיה מניע הגלגל הכבדי הוא האל יתברך וזה שלא יחוייב מהנחתו שלא יהיה מניע השם יתברך לגלגל מה מיוחד שיהיה בכאן * עלה מניעה איך פעל לה אבל אמנם היה מחוייב בזה אפי' הנתנו שלא יהיה מביא לסבה הראשונה בהנעת הגלגלים כלל וזה דבר לא יחוייב מזאת ההנחה אבל יראו דלפי זאת ההנחה שהסבה הראשונה היא המניעה כל הגלגלים באופן מה וזה שפניעייהם יניעו אלו הגלגלים בזה האופן שפני * מה שצניע מנמוס הנמצאות אשר בנפש הסבה הראשונה אשר שטפע ממנה מציאותם ומציאות הגלגלים סבה מתנועעים * פהם ולזה פהיה פעולתם מסודרת תמיד מהסבה הראשונה * ועוד כי זה דבר ראוי שיונה כן בסבה הראשונה כמו שזכרנו שהוא כי פני שיטפע ממנה כלל הנמצאות לא חלק זולת חלק הנה אין ראוי שתהיה בקשרת לגשם מיוחד מהגרמים השמימיים אשר יוטפע ב באמצעותם נמוס אלו הנמצאות ולזה ראוי שיהיה פעל כל אלו הגשמים מסודר ממנה ובהיות הענין כן היה העלרה הראשונה היא יותר אמתית בשתהיה פעולת משא' המניעים אשר ימצאו לגלגלים כי היא תשיעם פעולתם ומה שישום זולתו בתאר מה הוא יותר אמתית בתאר שהוא מהדבר הוא המתואר בזה השם מצדו * כמו שהתבאר במאמרים הכוללים ולזה הוא מבואר שהיותר אמתית כשיה' פעולת נמוס הנמצאו וסדרם וישרם הוא השם יתברך והנה יתבאר גם כן שה' פעל תמיד אלו הנמצאות כלם לפי מה שאומר וזה כי כבר התבאר שהשגת מניעי הגרמים השמימיים בנמוס הנמצאות וסדרם וישרם היא חסרה מאד כי הם לא ישיגו אלא חלק קטן מזה הנמוס והוא מה שיסודר מאחד אחד מהם מזולת התמזגות וכאשר היה זה כן והי' מבואר שתנועתם היא על צד התשוך והצניע והיה מבואר שאי אפשר שתהיה להם זאת התנועה הנפלאה הרמזית מפני הצניע החסר אשה להם בנמוס הנמצאות הטהרה הוא מבואר שזאת המשוקה תהיה להם מצד ציורם שזה הנמוס הנה חלק מהנמוס השלם אשר בנפש הסבה הראשונה ולזה ישתעבדו תמיד ויחשקו לעשות חלקם מזה הנמוס השלם מפני החשק השלם אשר להם בסבה הראשונה וזאת האופייתית השם יתברך פעל תמיד כל הנמצאות ואלו יתחלקו כל אחד מהשיגו כי כל אחד מהם כוסף שיגיע אל שלמותו ואין זה השלבו דבר יותר מהנמוס אשר לו בנפש הסבה הראשונה * ואולם מה שחוייב שיהיה השם יתברך מניע הגלגל הכבדי לפי שהוא מחוייב שימצאו לפניו ההו' סגולות יאמרו לסבה הראשונה הוא בלתי צורך אבל הענין בחלוף זה והוא שכבר התבאר שאין למניע ההו' השגה בכלל נמוס הנמצאו וזה דבר מחוייב בעלרה הראשונה כמו שזכרתי רצוני שהוא מחוייב שתהיה לו השגה בכלל נמוס הנמצאות וסדרם וישרם ובכאן התבאר שהשם יתברך הוא בלתי מניע הגלגל הכבדי והוארו הספקות הנפולות בזאת ההנחה *

בו השם יתברך מהתארים * ונאמר שכבר התבאר מה שקדם שאצל כל אחד ממניעי הגרמים השמימיים השגה בחלק מה נמוס הנמצאות וסדרם וישרם והוא החלק אשר תיחום אליו השפעתו במה שכבאן ושבעבור שלא ישרם זה הנמוס אלא בכללו * אלו המניעים הנה יחוייב שיהיה זה הענין שישלמוהו יחד ולזה שפוען אלו המניעים ממנו בזה האופן שישלם בו נמוס הנמצאות ביותר שלם שכפנים ומפני זה היה מחוייב שיהיה אצל הסבה הראשונה השגה נמוס הנמצאות וסדרם וישרם על השלם שכפנים ולזה תשוב מה שהיה בו זה הנמוס אחד והוא מה שילך פדרגת הצור' ממנו על שזה המושכל הוא בעינו הסבה הראשונה כי היה השכל והמשכיל דבר אחד בהכרח כמו שכאר הפלוסוף והתבאר גם כן במה שקדם במאמר הראשון מזה הכפר ולזה תהי' הסבה הראשונה משגת עצמותה ובהשגה עצמה השגת הנמצאות כלם יחד ביותר שלם שכפנים כי היא תשיג אותם כצד אשר היו כלם דבה אחת במספר זהו * מה שילך מהם במדרגת השלם * והוא מבואר שעתה זאת ההשגה הוא דבק לה תמיד לפי שמציאות השכל הוא דבק להשגה אי אפשר זולת זה שאם היתה נפרדת ממנו ההשגה בעת מה לא יהיה אז שכל ויהיה נפסד מה שצניע אשר שיפסד והוא מבואר * כי שהוא ישיגו כל אלו המושכלות יחד לא אחת אחר אחת שאם הונח שיהיה כשיגו אותם אחת אחר אחת יהיה עצמותו משתנה תמיד ויצטרך גם כן צאל הזכירה וזה מבואר הבטול * והנה יתבאר שהערכות והשפחה בהשגתו ביות' שלם שכפנים כמו שכאר הפלוסוף וזה שההשגה היא דבר ערב למשיגים וכל מה שתהיה ההשגה לדברים יורר אלדבר יותר נכבד ויהיה הערכות והשפחה יותר ולזה היתר שמתחת וערכות במה ששיגהו בתכלית מה שאפשר כי הוא ישיג כל הדברים וישנים כצד היותר נכבד שאפשר וכב' תדע עוצם פדרגת זה הערכות והשפחה כמו שזכר הפלוסוף אם תקיש בזה בין השפחה העצומה והערב * החזק אשר ימצאו בעת השיגו קצת הדברים הנכבדים שנמצאו בזה השפחה והערכות מה שלא יתכן שיוקש אליו הערכות אשר נשיג ב דברים הגופים ובין מה שראוי שימצאו מזה לסבה הראשונה וזה שזה ימצאו לנו שיעור מעט מהסוג כי לפני היות הנפש אחת לא יוכל השכל אשר בנו להתבודד בזאת ההשגה כי אם שיעור מעט מהזמן וזה יהיה ממנו בקושי עצום ואם היתה זאת ההשגה בעינר אשר לנו מתקדמת בלא הפסק תהיה השפחה והערב אשר ימצאו לנו יותר נפלא לאין שיעור כי אין יחס בין מה שהיא בכל הזמן בזולת קושי ומה שימצאו בזמן מועט עם קושי וצער ואם היתה זאת ההשגה בכל ה דברים כצד היתר נכבד הנה יהיה התענוג והשפחה יותר נפלא לאין שיעור כי אין יחס בין המושכל אשר נשיגהו אנהנו ובין המושכל אשר תשיגו הסבה הראשונה *

הצד יתבאר גם כן שאין יחס בין השפחה והתענוג אשר לשם יתברך במה ששיגהו אל השפחה והתענוג אשר למניעי הגרמים השמימיים ולזה הסכימו חכמים זכרונם לברכה הקודמים שתכלית השפחה היא אצל השם יתברך והוא אמרם שהשפחה בפועל רוצה לומר שתכלית השפחה היא בפרדת השם יתברך כי הפועל והפקים יאמרו על זה האופן ולזה גם כן הסכימו שהשפחה לטו במה ששיגו מהשם יתברך וההשגה שאמר דוד ע'ה הודיעני אורתי חייבים שובע שפחות את פניך לפי שהוא מבואר שכל מה שתהיה ההשגה לדבר יותר נכבד תהיה השפחה בה יותר עזומה * והנה יתבאר גם כן שהוא החומר היותר שלם וזה כי ההשגה היא היותר אשר חלקו בו יותר יהיה חלקו בהי' יותר ולזה יהיה אצל האספוג הימי הפחו' שכמיני החי' כי לא היתה לו מההשגה רק מה שיושג בחוש המשוש והיה האדם היותר נכבד שבמיני החי' שימצאו למה שכבאן כי היתה לו מההשגה יותר ובכלל הנהגה השגה היא מה שיוכל החי' מהבלתי יחד ולזה יחוייב שמי שהיתה לו ההשגה יותר שלמה יהיה החומר יותר שלם נמוס יתבאר * שהשם י' הוא החיות היותר שלם שאפשר כי הוא חהשג' חיות' שלמה ויתבאר

הפרק השנים עשר

וראוי שתקור לפי מה שאפשר לנו לאיזה מהתארים יאמר שיתואר השם יתברך ובאיוה מהם ללא ואין יחסו למניעים העלולים ממנו והוא מבואר שהדרך אל זאת התקירה הוא שנדע תחלה מה שימצאו לשם יתברך מהפעולות וכאיות אופן ימצאו לו כי כשידענו זה הנה ידענו מה שראוי שיתואר והוארו הספקות הנפולות בזאת ההנחה *

הצד יתבאר גם כן שאין יחס בין השפחה והתענוג אשר לשם יתברך במה ששיגהו אל השפחה והתענוג אשר למניעי הגרמים השמימיים ולזה הסכימו חכמים זכרונם לברכה הקודמים שתכלית השפחה היא אצל השם יתברך והוא אמרם שהשפחה בפועל רוצה לומר שתכלית השפחה היא בפרדת השם יתברך כי הפועל והפקים יאמרו על זה האופן ולזה גם כן הסכימו שהשפחה לטו במה ששיגו מהשם יתברך וההשגה שאמר דוד ע'ה הודיעני אורתי חייבים שובע שפחות את פניך לפי שהוא מבואר שכל מה שתהיה ההשגה לדבר יותר נכבד תהיה השפחה בה יותר עזומה * והנה יתבאר גם כן שהוא החומר היותר שלם וזה כי ההשגה היא היותר אשר חלקו בו יותר יהיה חלקו בהי' יותר ולזה יהיה אצל האספוג הימי הפחו' שכמיני החי' כי לא היתה לו מההשגה רק מה שיושג בחוש המשוש והיה האדם היותר נכבד שבמיני החי' שימצאו למה שכבאן כי היתה לו מההשגה יותר ובכלל הנהגה השגה היא מה שיוכל החי' מהבלתי יחד ולזה יחוייב שמי שהיתה לו ההשגה יותר שלמה יהיה החומר יותר שלם נמוס יתבאר * שהשם י' הוא החיות היותר שלם שאפשר כי הוא חהשג' חיות' שלמה ויתבאר

וראוי שתקור לפי מה שאפשר לנו לאיזה מהתארים יאמר שיתואר השם יתברך ובאיוה מהם ללא ואין יחסו למניעים העלולים ממנו והוא מבואר שהדרך אל זאת התקירה הוא שנדע תחלה מה שימצאו לשם יתברך מהפעולות וכאיות אופן ימצאו לו כי כשידענו זה הנה ידענו מה שראוי שיתואר והוארו הספקות הנפולות בזאת ההנחה *

מלכות השם

ויתבאר מה שאין יחס בענין החי' בינו ובין זולתו מהנמצאות כמו שאין יחס בין השגתו והשגתו ובהי' הענין בן הנה הוא החיות היותר ערב שאפשר לאין שעור. והנה יתבאר גם כן שהוא הית' אמיתי כשם העצם לפי שכל אחד מהעצמי' הם מאוחדים ממנו ומה שקודם העצם הוא מחויב שיהיה עצמו לפי שהעצם הוא הקודם לשאר הדברים כלם כמו שהרחבאר במה שאחר הטבעי. ובכלל הנה מפני שמושכל הדב' שהוא עצם הוא עצם והיה השם ית' הוא המושכל מכל הנמצאות בפנים מה הנה הוא עצם כהכרת ואולם אמרנו שהי' מושכל הנמצאות כמותו כפי הענין בדיעונו אבל הענין בהפך וזה מה הנמצאות שפענו מזה המושכל כמו שיושפעו הענינים הנעשים במלאכה שמושכל ענין המלאכה ההיא אשר הוא בנפש האומן. והנה יתבאר גם כן שהוא היותר אמיתי בשם הנמצא וזה שיתמצא יאמר בקדושה על העצם כמו שהתבאר במה שאחר הטבע ויאמר באחר על המקרים לפי שהם אינם נמצאים אם לא מצד העצם אשר ימצאו בו ומה האופן בעינו יתבאר שהנמצא יאמר ראשונה על הש' יתברך כי הוא נמצא בעצמותו ולא קנה המציאות מזולתו ואולם כל אחד מהעצמים זולתו קנה המציאות ממנו ולזה הוא מבוואר שהוא יותר אמיתי בשם הנמצא מכל נמצא זולתו כי כל מה שישים זולתו אל שיתואר כתואר מה הנה הוא יותר אמיתי מסנו בתאר ההוא ובכלל הנה מפני שהצורה היא אש' תשים הדבר נמצא באופן שקווא בו מהמציאות ויהיה השם יתברך צורת כל הדברים וממנו יושפעו כל הצורות הוא מבוואר שהוא ישים כל הדברים באופן שיהיו מתארים בשם הנמצא.

ובזה הבאר בעינו יתבאר שהוא היותר אמיתי בשם האחד מכל הדברים כי הצורה היא אשר תשים כל אחד מהדברים באופן שיהיה אחד וזה כי ההתאחדות לדברים מצד הצורה ויזה הסכימה הית' לתאר השם יתברך בשני אלו התארים היצף לומר החיות והאחד אמר שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד וכבאן טעה אבן סיניא טעור' אינו מועט וזה כי הוא חשב שאין ראוי שיתואר השם יתברך בשני אלו התארים לפי שהוא ראה שהמציאו' והאחדו' היא מקרה קרה לעצם והוא דבר נוסף על העצם והנה באר ארסטו במה שאין ספק בו בטול זאת ההנה בפיק השלישי ממא' הנרשם באות הגימל והוא המאמר הרביעי ממה שאחר הטבע וזה לשון הפיק ההוא ואולם האחד והנמצא אחד שהיו דבר אחד או שהי' שניהם טבע אחד הנה יסתר כל אחד מהם לחביוו בהמשך הראשית והעלה קצתם לקצת ולא לפי שגדר האחד מורה על שניהם ואין הכדל ביניהם ואם חשבנו כמו זאת המחשבה לפי שהמאמר האומר אדם אחד ואדם נמצא ואדם זה מורה על דבר אחד ולא יורה על דברים מתחלפים כגאשר יכפלו אותם הנה ידוע כי המלה אשר אדם הוא אדם אחד לא תורה על דברים מתחלפים אמר שאין הפרש בין מאמ' האומ' אדם הוא או אדם אחד לא בהיותו ולא בהפסד וכן המאמר ב' באחד גם כן הנה ידוע שהתוספת בזה מורה על דבר אה' ולא יורה האחד על דבר אחד זולת הנמצא. ועוד נאמר שעצם כל הדברים אחד לא במין המקרה וזה נאמר שעצם כל דבר נמצא הנה ידוע שמספר צורת האחד על מספר צור' הנמצא והתמה שפירשנו אנחנו בזה המאמר לפירושנו למה שאחר הטבע ואולם האחד והנמצא אחד שהם דבר אחד בעינו לפי שאיזה טבע שיהיה נמצא הנה הוא אחד ולזה ינטאו שניהם על דבר אה' בעינו הנה הוא מבוואר איך שהונח זה הכה ימשך כל אחד לחביוו בהמשך הראשית והעלה קצתם לקצת לפי שהם מורים על דבר אחד ועונו ואם היה שיהיו מורים עליו מצדדים מתחלפים והנה יתבאר כי אין זה הענין בהם עליו שגור אחד מורה על שניהם עד שיהיו הנמצא והאחד כמדרגת השמות הנרדפים שאם היה הדבר כן היה אמרנו הנמצא אחד כדרגת אמרנו הנמצא נמצא אבל יורו על מהות אחד בעינו מצדדים מתחלפים ובכלל הנה האחד יורה עליו מצד העדר החלוקה ונמצא יורה עליו מצד המציאות אשר לו וארסטו יבאר שאף על פי שנחשוב כמו זאת המחשבה בנמצא והאחד רוצה לומר שלא יאיו אחד בגדר והוא האמת בעצמו הנה עם

כל זה אין הכדל בין האחד והנמצא ואולם אמר זה לפי ש שהרבה מהדברים הם נמשכים קצתם לקצת והם מתחלפים במהות כמו הצוחק והמדב' ולזה ישתדל ארסטו לבאר שהאחד והנמצא הם מהות אחד בעינו וזה יתבאר מזה הצד לפי ש שמאמר האומר אדם אחד ואדם נמצא ואדם זה והוא האיש המוחש אשר יורו עליו במלת זה הנה זה כלו מורה על דבר אחד בעינו כי אין אלו הנשואים דברים נוספים על מהות האדם כאמרנו אדם כותב ואדם לבן כי אלו יורו על דברים מתחלפים בעצמותו ויורו במקרה על דבר אחד רצוני מצד שקרה לאדם הכותב שיהיה לבן והנה יתבאר כי אין הנשואי' רצוני האחד והנמצא לא יורו על דברים מתחלפי' כאש' יכפלו אותם ונאמר זה הוא אחד או זה אדם או זה אדם אחד נמצא ואולם היה זה כן לפי שכל אחד מהם מורה על מהות אחד בעינו ואם הורו עליו מצדדים מתחלפים וזה כי הנשואים המתחלפי' הנה באשר נכפלו הורו בהכרח על דברי מתחלפים כאמרנו בראובן שהוא אדם לבן כותב כי הנשוא האחד הורה בזה המאמר על דבר זולת מציאות המקרה שהוא הלוכב בראובן והאחד הורה על מציאות הבתיבה בו ואולם כשלא נכפלו יחשב שניהם יורו על דבר אחד בעינו והוא ראובן דרך משל כי כשתאר ראובן שהוא אדם לבן הורה זה השם על הלוכב והנשוא יחד והוא ראובן וכן הענין בשקראוהו כותב ובחיות הענין כן רצוני שאלו הנשואים בשוה נכפלו האחד והנמצא לא הורו על דברים מתחלפים לפי שאין הפרש בין מאמר האומר אדם נמצא או אדם אחד לא יורו על דברים מתחלפים כולל שיהיה אלו הנשוא השני והוא האחד ובין המאמר אשר יחברו שני אלו הנשואים ויאמר אדם אחד לא בהיותו ולא בהפסד הוצה לומר נמצא כי אשר ידרך ה' ההיות אינו נמצא על שיהיה אדם כפי על ולא מה שהוא בהפסד הנה זה המאמר כמו אמרנו אדם אחד נמצא אמנם לא רצה ארסטו להמטיל בזה בשיאמר אדם אחד נמצא לפי שלא יאמר אחד מן האנשים כמו זה המאמר להגלות הענין כפה שהוא אחד שהוא נמצא ויאפשר שנאמר שהרצון באמרנו אין הפרש בין מאמ' האומר האד' הוא אדם אחד לא בהפסד שאין הפרש בין מאמר האומר האד' דאך אחד אדם לא בקנין ולא בהעדר כי לא יורה האחד מהם על דבר זולת מה שיהיה עליו האחד והנה הבאר הראשון הוא יותר נאות. וכן המאמר באחד רוצה לומר כי אין הפרש בין אמרנו אדם אחד ואמרנו אדם אחד לא בהיותו ולא בהפסד כמו שאין הפרש בין אמרנו אדם נמצא ואדם אחד לא בהיותו ולא בהפסד הנה אם כן הוא מבוואר שהתוספת בזה בהכפל אלו הנשואים הוא מורה על דבר אחד בעינו ולזה הוא מבוואר שלא יורה האחד על דבר אחר זולת הנמצא וזה שאם היה מורה על דבר אחר היו בהכרח אין הנשואים מורים על דברים מתחלפי' בשנכפלו ועוד יתבאר באופן אחד שהאחד אינו דבר זולת הנמצא וזה שעצם כל אחד מהדברים הוא אחד לא במין המקרה ורוצה לומר שאינו אחד מצד המקרה ימצא בו כמו שיהיה הדבר לבן מצד מקרה הלוכב הנמצא בו אבל הוא אחד מצד מהותו ולא יורה האחד על דבר נוסף על עצמותו וזה מבוואר לפי שאם היה האחד מוג לכל הדברים כמו שהבטות סוג לכל הכמות וזה דבר בלתי אפשר לפי שאם היה הורה האחד סוג היה בלתי אפשר שינשא האחד על ההכדלים אשר יחלקו בהם המינים אשר תחתיו כי המוג אי אפשר בו שינשא על ההכדלים אשר יחלקו בהם המינים אשר יקוף בהם והמשל כי החי לא ינשא על הדבר והעופות ואמנם יש על הכדל והעופות ואולם האחד מבוואר מענינו שהו' נשוא על כל אחד מהדלי הנמצאות. וגם כן הנה אם היה כל דבר אחד מצד מקרה מה נמצא בו הנה הוא מבוואר שכבר אפשר שגורר על הדבר ההוא מופשט מהמקרה ההוא כשנקרא אותו בשם בלתי נגזר והוא אז הרבר ההוא בלתי מתואר כשהוא אחד כי איך בו המקרה אשר ישימחו אחד וזה שקר כי כבר נמצא שכל דבר אפשר שיתואר כשהוא אחד ועוד שאם היה כל דב' אחד מצד מקרה מה נמצא בו הנה יחוייב בזה המקרה כשהודים עליו בשם בלתי נגזר שיהיה מתואר כשהו' אחד מצד מקרה אחד

שפיצאות וקויפו והשגתו מזולתו וראוי שדע שבאש הונח ענין אלו המניע' כמו שהתבאר מעני' רצוני שהיה המושכל אצל האחד פנמום הנמצאות זולת מה שה' מסנו אצל הא' לא נצטרך אותם להניח כלם עלות קצתם לקצת כדי שיהיה האחד מהם זולת האחר וזה כי השכלי אשר מושכליהם דבר אחד בעינו הם כלם בהכרח דבר אחד במספ' כי לא ימצא רבוי בדברי המסכ' כי צורה הם לא מצד היול' ולפי שאלו השכלים הם בלתי בעלי היול' הנה אי אפשר שימצא בהם רבוי כשהונח עני' בזה האופ' ואולם השכלי אשר מושכליה' מתחלפים כמו העני' בלו המניע' לפי מה שהתבאר מעני' הנה הם בהכרח רבים במספ' :

הפרק השלשה עשר

וראוי שנתקור בכאן בשאלה עמוק וקשה

מאד והוא אם השכל הפועל ההיות אשר בכאן שהו השכל הפועל אשר התבאר כציאותו כספר הנפש כמו שבארנו כמה שקדם הוא אחד ממניעי הגרמים השמימיים או הוא דבר שופע מ'מם או הוא הסבה הראשונה בעינ' או הוא דבר שופע מסנה **וכבר** יראר' שאי אפשר שיהיה השכל הפועל אחד ממניעי הגרמים השמימיים לפי שאי אפשר אם הונח העני' כן שתהיה כשכל הפועל השגה מנמום אלו הנמצאות כלם אשר בכאן כי אין לאחד ממניעי הגרמים השמימיים השגה כי אם בחלק מהנמום הזר' כפן שהתבאר **וכבר** יראר' מצד' אחר שהוא מחויב שהיו הגרמים השמימיים הם הפועלים אלו

ההיות לפי שהם נותנים המזג וראוי שתה' היותו והיצירה ממי שיתן המזג כי הכל הוא התהוות אחד וההתהוות האחד במספר ראוי שיהיה פפועל אחד אלא שעם העי'ן יתבאר שאין זה אפשר לפי שהמזג הוא אפשר שיתנווה רבים ויתחדש המזג מפני הדברים המתחלפים אשר יתנו אותם אחר אחד מהם ואולם היצירה ונתינת היצירה אי אפשר שתהיה מדברים רבים וזה מבואר בנפשו ואולם יהיה זה ההתהוות מאחד אם פועלנו אלו המניעים אשר לגרמים השמימיים מהשכל הפועל לא ההיות זיהיו הגרמים השמימיים לו במדרג' כלי' צמה שיתנווה מאחד או כשיושפע זה השכל ממניעי הגרמים השמימיים כמו שיושפעו הנמצאים אשר יתנו המזג מהגרמים השמימיים כלם * וכבר יחשב גם כן שהוא בלתי אפשר שיהיה השכל הפועל שופע ממניעי הגרמים השמימיים לפי שאם הונח העני' כן לא יתכן שהיה אצל השכל הפועל אם לא במקו'כ' מסרה שישנוהו כלם ולפי שכאשר התקבץ מה שישנוהו כלם לא יהיה זה כי אם קצת מנמום אלו הנמצאות לפי שהם לא ישיגו מה שיושפע מההתמזגות כמו שקדם בזה הספר וכבר התבאר כמה שקדם שיש לשכל הפועל השגה מנמום אלו הנמצאות כלם זר' חרוף בלתי אפשר **וכבר** יחשב גם כן שהוא בלתי אפשר שיהיה השכל הפועל דבר שופע מהש'

יתברך שאם העני' כן הנה לא ימנע העני' מחלוקה בזה אם שיהיו השכל הפועל והגרמים השמימיים שופעים מהשם יתברך במדרגה אחת מזולת שיהיה לאחד מהם ראשיות על האחר ואי שיושפע השכל הפועל מהשם יתברך ומהשכל הפועל יושפע ממניעי הגרמים השמימיים ואם הנחנו שיושפעו יחד מהשם יתברך השכל הפועל ומניעי הגרמים השמימיים במדרגה אחת הנה הוא מבואר שזאת ההנחה היא בלתי צודקת וזה מפני שאצל השכל הפועל ידעיה בנמום אלו הנמצאות בכללות וידע עם זה מה שיתחייב מהגרמים השמימיים כמו שהתבאר בראשון ובשני מזה הספ' ולמניעי הגרמים השמימיים אין השגה כי אם בחלק מזה הנמום הנה הוא מבואר לפי זאת ההנחה שהשגתו היא בהקש' השגתם במדרגת המלאכה הראשית עם המלאכות המשרות לר' **ועוד** שכבר יתחייב שזאת ההנחה שתהיה הכנת החומר לפועל אחד ונתינת הצורה לפועל אחר וזה דבר בלתי ראוי שיונח כן וזה כי מפני שהיותו הכנת החומר מסודרת ממי שיתן הצורה ומפני זה יכו'ן בהכנת החומר באופן היותר שלם שאפשר להגיע זה התכלית אשר הוא

אחר' נמצאנו בו וילך אל לא תכלית' ובהיות העני' כן הוא מבואר שהאחד לא יורה על מקרה נוסף על מהות מה ולזאת הסבה גם כן נאמר שעצם כל דבר הוא נמצא' ל' שלא יורה הנמצא עליו מצד מקרה נוסף על המהות וזה גם כן מבואר כמה שקדם לפי שאם היה הנמצא פורה על הדברים מצד מקרה נוסף על עצמותם היה הנמצא סוג לכל הדברים וזה דבר בלתי אפשר לפי שהנמצא הוא נשוא על כל אחד מההבדלי אשר יחלקו בהם הנמצא' אשר יקף בהם הנמצא הנה יתבאר בזה כמה שאין ספק בו בטול מה שאם אותו אכן שינאר השם יתברך כמו שיסדה אותו התורה וכן יתבאר כמה שקדם שחייא היותר ראוי שיקרא פועל מכל גמ' זולתו כי הוא ישי' שאר הדברים פועלי במדרגת המלאכה הראשית עם המלאכות המשרות לה כי המלאכה הראשית היא אשר תיישר המלאכות המשרות' לה לעשות מה שיעשהו בדרך שיהיה נאות אל התכלית אשר תווכנהו המלאכה הראשית וזה אמר' יהיה בתשוקה אשר תמצא לכל אחד ממניעי הגרמים השמימיים להשיג חלקם מהנמום אשר בנפש הסב' הראשונה מצד מה שהוא חלק מהנמום השלם ההוא כמו שבארנו כמה שקדם וישתוקק מעצם הציור ההוא להגיע לגליהם בזה האופן הנפלא ולזה הוא הראשון פועל תמיד בזה האופן הנמצאור כלם ולפי שזה הפעל המסודר ממנו לנמצאות הוא שרמוסם ותכליתם אשר הוא הטוב הנה ראוי שיתואר השם ית' בשהוא מטיב וזוכן ומשפיע יותר לכל נמצ' זולתו ולפי שהצורה היא התכלית אשר היא הטוב וה' השם ית' צורת כל הנמצאות כמו שקדם כי הוא מה שהיה בו נמום בל הנמצאות אחד הנה הוא יותר ראוי שיקרא טוב ותכלית מכל דבר זולתו כי הוא יתן לכל הדברים מה שלהם מהטוב והתכרית ותתחלפ' מדרגותיה' בטוב לפי התחלף מדרגותיהם בנמום המסודר להם מהסבה הראשונה **וכן** יתבאר גם כן בשהוא היותר ראוי שיקרא

גמ' וקיים כי הוא אשר יתן לשאר הדברים כולם נצחיותם וקיומם ואולם נצחיותו וקיומו הוא מעצמותו וכן יתבאר שהוא היותר ראוי שיקר' צדיק וישר מכל נמצא זולתו לפי שהצדק והיושר קט הנמצאות כלם ממנו **וכן** יתבאר שאצלו העו והממשלה והיכולת אשר בהכלית וזה מבואר ממה שיושפע ממנו בזה האופן שאין בו ראוי ולא קצור ובכלל הנה הוא אשר יתן העו והיכולת לשא' הצורות לפועל מה שיעלעו אותו בזה האופן הנפלא ולזה יהוא מבואר שהשם יתברך הוא יותר ראוי שיקרא עוז וגבור מכל נמצא זולתו וראוי שדע שא' השמו' כלם יורו על דבר אחד במספר ואם היה שיהיו מתחלפים בצדדי ההוראה **וראוי** שגודע להט'ן כן כאשר יתואר השם ית' בלו

המקרים והתארים יתואר בהם באופן יותר נכבד לאין שעור מהאופן אשר יתוארו בהם שאר הנמצאות וכן ראוי שנשלל מסנו הדברים אשר הם חסרונות והיה אפשר שיחשב שיהיו נמצאים בו' ואולם יחס השם ית' המניעים הנבדלי אשר קדם זכרם הוא בתכלית הרוחק וההבדל עד שלא יתכן שיפול יחס בינו וביניה' וזה יתבאר לך אם תניח שתהיי' כל המושכלות אשר בנפש הסבה הראשונה אצל כל אחד מצד המניעים ותניח שלא ישיגו מה שהיו בו כל אלו המושכלות דבר אחד במספר והוא מה שילך מהם דרך הצורה הנה לא יהיה יחס בינו וביניהם כלל כי אין יחס בין היול' והצורה וכאשר נניח שלא תהיה לכל אחד מהם כי אם קצת אלו המושכלות הנה יהיו אלו המניעים יותר רחוקים ממדרגת השם ית' לאין שעור וכל שכן כאשר הונח מה שישנוהו מנמום אלו הנמצאות חלק קטן מנמום הנמצאות כלם כמו שכבר התבאר מעני' אלו המניעים וזה שכבר יתבאר שאחד אחד מהם לא ישיגו כי אם נמום מה שיושפע ממנו ביחוד ולא ישיגו מה שיושפע משא' המניעי' ולא מה שיושפע מהתמזגות נצוצי ככביה' וכבאן התבאר שאין יחס כלל בין השם יתברך ובין מניעי הגרמים השמימיים כי הם חסרים מאד ביחס אל שלמותו ולז' אמר הן בעבדילאל יאמ' ובמלאכיו יש' תהלה ושב' כי אין יחס בין מה שפיצאותו וקיומו מעצמותו ובין מה

מלחמות השם

פה השג' החסר' השג' יותר שלמה ועוד כי בפני שיושפע מהם הצעירים אשר ישנו והיה מתחייב כקבוץ הצעירים ההם נפרדים השנת מה שיושפע מההמוניות הנה ההירה לשכל השופע כאלו המניעים השנת מה שיושפע מההמוניות מפני שאצלו קבו כל הצעירי' הה' נבא' הות' זה הספ' כפי מה שאפ' לנו והתבאר שהשכל הפועל הוא ציור נאצל ממניעי הגרמים השמימיים כלם וכזה האופן יהיה שופע מהם זה המציאות השפל וזה שהם יעשו הכנר' החסר באמצעות נצוצי ככביהם ויתנו הצורה באמצעות השכל הפועל מהם : והנה זה הענין מהשכל הפועל הוא דעת הסכימו עליו הקודמים מהפלוסופ' שראוי שיעיין בדבריהם שהם הסכימו שהשכל הפועל הוא שפל במדרגה ממניעי הגרמים השמימיים והוא עוד דעת תורתנו לפי מה שיראה עניני הכרובים הנזכר בתורה והוא גם כן דעת הרב' מרבותינו ז"ל כמו שירצ' מדבריהם המפור' בתלמוד : והנה . ענין הצורה הוא במדרגות וזה כי שם צורה אין לר' יחס פרימי באחד מחלקי העולם וישפע ממנה ראשונה צורות ימצא להם דקות מר' בנכד שבתלקי העולם והם פניעי הגרמים השמימיים ובאמצעותם תושפע צורה ימצא לה דקות מר' בהגבר השפל באמצעותו ובאמצעותם יושפעו הצורות היולאניות על כדרונותיהם .

אלא שכבר יקרה מוצאת ההנחה ספק הזק ראוי שנשתדל בהתורה **והוא** שכאש' הונח שאצל השכל הפועל השג' כנמו' אלו הנמצאות השפלות בכללו השג' יהיה השם יתברך והשכל הפועל דבר אחר במספר ויתחייב אם כן הספק הקודם **ונאמר** שזה הספק ית' בשנאמ' שאצל השכל

הפועל השגרה השגרה שלמה בנמוס הנמצאות השפלות וסדרם וישרם המתחייב מהגרמים השמימיים ואין לו השגרה שלמה בנמוס הגרמים השמימיים ואין יתחייב מהנמוס הה' נמוס הנמצאות השפלות זולת הידיעה החסרה שיש לעול כלתו ואולם אצל הראשון יתברך היתה השגרה הנמצאות כלם העליונים והתחתונים בצד היותר שלם שאפשר וסדרת יתבאר שאין יחס בין השם יתברך והשכל הפועל ולהיות השכל הפועל משתתף לשם יתברך בהשגת נמוס הנמצאות השפלות בכללותו אמרו עליו חכמינו ז"ל ששמו כשם רבו והנה טעור אלישע בעינו וחשב שיחורר האלור המנהיג הדברים השפלים זולת האלוה המנהיג העליונים וטעותו הית בזה כי הוא חשב שתחלת הדברים הנפסדים היתה בהכרת מהתחלפת להתחלת הדברים הבלתי נפסדים והיא אחרת מהשאלות אשר יתקור בהם הפלוסוף . בסרה שאחר הטבע וכאשר התישב לו זה השב שהחלת הדברים הנפסדים יחויב שתהיה נפסדת : והביא זה לחשוב שלא יהיה ככאן לאדם השארות נפשי כלל כי אין באלו הדברים הנפסדים לפי מחשבתו דבר יהיה אפשר בו הקיום כי התהלהם היא נפסדת וכבר התבאר אופן הטעות בה כמה שאחר הטבע

והנה ידמה שיהיה השכל הפועל הוא ערבות לפי מה שהבינו קצת מחכמינו הקודמים ואמרו עליו שבו נשמרת של צדיקים ונשמור ורותר העתידות להכראות וקראוהו חכמים והנביאים ערבות להתערב בו שפע כל פניעי הגרמים השמימיים' ואפשר שיהיה ערבות גלגל הככבים הקיימים וקראוהו ערבות לחתופ' בו פעולות רבות מצד רבוי הככבים אשר בו נוצר שהוא גם באופן מה לשאר הככבים מה שימצא להם מהפעולות וזה' ית' בן דעת קדמונינו ז"ל לפי מה שאמרו בפרק אין דורשין יואפשר שתהי' הכונה בערבות כלל כל הגלגלים כ' בסרה שיתערב פהשפע השופע מהם ישלמו הנמצאות השפלות וליה קרא השם יתב' רוכב בערבות כי הא' מנהיג אלו הגלגלים בכללם ונותן להם מה שלהם מהפעולות כמו שהתבאר כמה שקדם

ובכאן נשלים מה שיעדנו לחקור בו בורה הפרק והתבאר שבכאן שני שכלים נפרדים זולת פניעי הגרמים השמימיים וזה השם יתברך והשכל הפועל ולפי שמספר מניעי הגרמים השמימיים הוא ארבעים ושמונה כמו שקדם לפי ההנחה הראשונה אשר לא נוספו בה גלגלים מפני תנועת הרחב הנר' יהיה מספר השכלים הנפרדים **חששים**

הצורה הלה ראוי שיהיה הפועל לשני אלו הדברים דבר אחד בעינו חרה מה שיניע הפלוסוף אל שיניח סי שיתן הצורות כאלו הדברים נפש נאצל מן הגלגלים' ואם הנחמו שהשכל הפועל הוא אשר יתן לאלו המניעים הסדורים אשר ישלם בהם הכנת החמר והוא בעצמו יתן הצורה כמו הענין במלאכה הראשית עם המלאכו המשרות לה הנה יתחדשו מזאת ההנחה שתי ספקות' האחת מהם היא שאם הונח הענין כן נמצא לפחות נכבד הגעה בגשם יותר נכבד מהגשם אשר יתנועע מהיותר נכבד וזה שהשכל הפועל לא ימצא לו פועל כי אם בחמר השפל ומניעי הגרמ' השמימי' השופעים ממנו ימצא להם פעל כגורם השמימי' שהוא יותר נכבד לאין שעור מהחמר השפל וזה הספק יחייב גם כן שלא יהיה השכל הפועל אשר בו החקירה הוא השם יתברך בעינו' **והספק** השני הוא שכאשר הונח הענין כן תהיה הנחרתו שבכאן שכל יורר קודם כהשכל הפועל לבטלה כי די בזה השכל כאשר הונח בזה החמר בהשלמת הנמצאות כלם ויהיה אם כן פעל הראשון אשר הוא בתכלית הכבוד מיוחד בגשם יותר פחות לאין שעור מהגורם השמימי' אשר יניעוהו השכלים העלולים ממנו וזה בתכלית הונות' ואם אמר אומר שהשם ית' הוא פועל הכל כי הגרמים השמימיים הם לו במדרגת הכלי במרה שיפעלוהו כי פעולותיהם הם שיפועות ממה שישנו פעוצם מדרגת השם יתברך כמו שקדם ולהיות השכל הפועל הוא השם יתברך נמצא בו שהוא בלתי דבק לגרמ' השמימי' ולמה ששכאן דקות בעצמו אבל תתפשט פעולתו בכל מה שיוכן לקבל אותה באופן שהוא מוכן לקבלה הנר' ישראל הספק הקור' בעצמו אבל פעולתו בכל מה שיוכן לקבל בעינו וזה שכבר ימשך מוצאת ההנחה שיהיה פעל השם יתברך מיוחד בזה החמר השפל ובו פעל בזולת התחלה אחרת בו זולת המזג אשר בו יוכן החמר לקבל רצונו ואולם בגרמים השמימיים לא יהיה לו פעל כי אם בהתחלה היא בהם כיורה ממנה זר' הפעל' **ועוד** שכאשר יונח הענין כן יקשה לתת הסב' איד' היה הראשון במיד תמיד שהפעל קודם בריאתו העולם ואת' כך יהיה פועל תמיד הציורה על זה האופן וזה שכבר יתבאר כמה שאחר זה במרה שאין ספק בו שזעולם הוא מהודש חדש מחלם ואולם כשהונח השכל הפועל עלול ממניעי הגרמים השמימיים לא יפול זה הספק וזה כי פעל השם יתברך המיוחד בו הוא השנתו עצמותו זה הפעל לא קר ולא יס' ואמנם יצירתו העולם הית בדרך פעל הפועל השלם שיפעל הדבר שיפעל רבו באופן שיתן לו הסכות שישארו מציאותו לפי מה שאפשר היה מבואר פענין המלאכה השלמות והיא דברים הטבעיים ית' מבואר וזה כי בריאת הב' הית באופן היותר שלם לשמור מציאותו הז' האפשר כמה שהוכן לו מהנחות הפועלות והמהפעלו' ולזה היא מבואר שהוא ראוי שתהיה יצירת השם יתב' העולם בזה האופן כי הוא השלם בתכלית ולזה יחויב שתהיה פעולתו בתכלית שהשלמות והנר' ישמור השם יתברך המציאות המיד כמה שנתן מההשק לסכות השומרות אותו לעשות מה שסודר להם ביום הבראם אלא שכאשר הונח הענין כן יקשה בענין השכל הפועל מה שקדם זכרו הנה זה העומק הוא אשר בענין השכל הפועל לפי הנראה לנו' **ונאמר** שכבר ידמה שיהי' השכל הפועל דבר שופע

ממניעי הגרמים השמימיים כמו שהתבאר וכמו שכבר יושפעו מהם באמצעות נצוציהם מה שצויהם אצל מזה הנמוס ופה שלא יצויר אצלם והוא מה שיתחייב ויושפע מהסוגיות **ואולי** יספק מספק ויאמר איד' יתכן שיושפע מהדבר דבר אינו מציור לו באופן מהאופנים

ונאמר שזה הספק יותר מזה הצד והוא שאם לא היה שם שכל תהיה לו זאת ההשגרה היה לזה הספק אופן מההראות אבל למה שהיה בכאן שכל לו זאת ההשגרה בכללותה והוא השם יתברך הנר' לא יפגע שיושפע ממנו באמצעות נכביהם מר' שלא יצויר מאלו המניעים' ועוד שכמו שיהיה בריאות השלם לאיש החולר מהבריאות והחמר כמנ' שזכר הפלוסוף כן אפשר שתושפע

שהיה הגרם השמימי הולך במדרגת הצורה והשלמות משא' הדברים הטבעיים הנה תהיה ההשגה בו הולכת במדרגת הצורה והשלמות משאר הדברים הטבעיים וזה כי יחס הדבר האחד אל השני הוא יחס מושכל האחד אל המושכל השני ולפי שכבר נשלמה בזה החלק ההשגה בסבות הדברים הנמצאים לגרמים השמימיים באופן שלם לפי מה שאפשר לנו הנה אם כן הוא פרי החכמה הטבעית ותכליתה באופן היותר שלם שאפשר לנו. והנה החלק השלישי מזרז המאמר הוא פרי החכמה הכוללת ותכליתה זורה כי לחכמה אלהית דרושים רבים יחוייב לה. התקירה בהם כמו שכאר הפלוסוף ומה שילך מהם דרך התכלית והצורה הוא ההשגה בשם יתברך ובמניעו הגרמים השמימיים לפי מה שאפשר לנו וזה סבואר בנפשו ולפי שכבר נשלמה התקירה בחכמה האלהית ותכליתה באופן היותר שלם שאפשר לנו וזה מה שראינו להתחום זרז המאמר החמישי :

יתברך האל אשר עזרנו ברחמינו וברוב חסדיו
 והיתה השלמת המאמר הזה בשני
 מחדש סבת של שנת שמינים
 ותשע לפרט אלף הששי :

חמשים וידמה שזהו דעת תולדתנו ולזה צורה השם יתברך לקדש שנת החמשים שנת כיוכל והיום החמשים כעצרת להורות על שבכאן עלה היא כל אלו השכלים אשר מספרם תשעה וארבעים. וענין המעשר היה גם כן לזאת הסבה וזה כי מניעו הגלגלים שיש בהם ככביים והם המניעים הראשיים מהם כי השאר הם עלולים מהם הם סמנרה והשכל הפועל הוא התשיעי והשם יתברך הוא העשירי אשר הוא קדש :

הפרק הארבעה עשר

וראו שלא תעלם ממנו מדרגת זה המאמר משאר החכמות כי כבר נמצא מדרגתו מהם עצומה מאד עד שהוא פרי החכמות כלם ותכליתם וזה כי החכמות כלם הם שלשה והם הלמודיות והטבעיות והאלהיות כמו שזכר הפלוסוף במקומות רבים. ואולם החלק הראשון מזה המאמר הוא פרי החכמה הלמודית ותכלית' כי תכלית החכמה הלמודית היא ידיעת חכמת הככבים וזה סבואר מענינה ולפי שכבר נשלמה בו התקירה בזה החלק ביותר שלם שאפשר עד שהיא מקיף בתכונתה האסתירי ובדקדוק השעורים בה אם בכח אם בפועל אם בכח קרוב מאוד כמו שהתבאר בדברינו הנה הוא אם כן פרי החכמה הלמודית ותכליתה ביותר שלם שאפשר. והנה החלק השני מזרז המאמר הוא פרי החכמה הטבעית ותכליתה זרז כי מפני

המאמר הששי בחרוש העולם והוא יחלק לשני חלקים
 החלק הראשון נשלים ובו החקירה בזה הדרוש
 ונסיר הספקות הנפלות בה לפי מה שאפשר לנו:
 החלק השני נבאר בו שמה שהביא אליו העיון הוא
 דעת תורתנו ושם יתבאר מה שנוכר ממעשה בראשית
 ואחר כן נביא בזה החלק שתי שאלות דתיות ונחקור בהם
 לפי מה שיתנהו העיון והתורה והם במה יתכן שיהיו
 האותות והמופתים ואיד' יהיו ועל יד מי יהיו ומי הוא הפועל:
 ובמה יבחן הנביא

החלק הראשון והוא יחלק לתשעה ועשרים פרקים

שאי אפשר שיהיו כל הדברים נופלים תחת ההויה *
הפרק העשרים ותשעה בחתי' מה שכללו הספר הזה כהדברים העיוניים ובנתינת השבח וההודאה לשם יתברך אשר הכל מאתו *

הפרק הראשון

וראו שנגיד תחלה מה שבוארת החקירה מהקושי העצו' וזה כי זה מה שג' שירונו באופן מה אל השלמת החקירה בזה הדרוש , וזה כי כאשר ידענו הקושי אשר בדרוש נתיישר בזה אל הדרך אשר תוביל אותנו אל הנערה האמת בה וכבר יורה על קשיה חלוק דעות הסעיניים עד עדין חלוק רב כי זה ממה שורה שכבר ימצאו טענות רבות מטבע הנמצאות יקויים בהם או יבטלו אחד אחר' מחלוקי הסותר ומה שזה דרכו תקשה מאד החקירה בו * וממה ששורה בלי ספק על הקושי החזק אשר בזאת החקירה הוא כי פפני שיחקר בזה בכל הדברים הנמצאים אם הדרשם השם יתבר' אחר שלא היו או לא היתה להם הויה בכללם או היה מבואר שכאשר נרצרה לעמוד בדרך החקירה העיונית על משיגו משיגו הדבר אם הוא נמצא לדבר או לא שכבר יחויב שנדע קודם זה מהות הדבר ההוא ומשיגו כי מהם יתכן שנעמוד על מה שחקרנו בידיעתו הוא מבואר שכבר יצטרך למי שירצ' להקור חקירה שלמה בזה הדרוש שידע תחילה מהות הדבר אשר בו תהיה זאת החקיר' ומשיגו לפי מה שאפשר הסגתו לאדם וזה ממה שיחייב למי שירצה להשלי' זאת החקיר' שידע טבע הנמצאו' בכללם ומשיגיהם עד שיוכל לבאר אם יש בהם דבר או משיג יחייב שיהי' העולם כלתי הויה או אם יש בהם דבר או משיג יחוי' יחייב שיהיה העולם הויה או אם אין בהם דבר או משיג יחוי' ממש שיהי' העולם הויה ולא שיהיה העולם כלתי הו' ובהיות הענין כן הנה מי שיבצר במנו ידיעת דבר מה מהנמצאות או משיגו לפי מה שאפשר' לאדם יבצר ממנו שלמות החקירה האפשרית לאדם בזה הדרוש והוא כביאר ששלמות הידיעה האפשרית לאדם שיגיע לו בנמצאות ובמשיגיהם הוא ממה שתקשה הנעתו מאד * וממה שיוסיף קושי בזאת החקיר' הוא שהוא מחויב לחקור בה שתהיה לו ידיעה בסב' ראשונה לפי מה שאפשר וזה כי מפני שהיתה זאת החקירה ממה שיבאנו לחקור אם השם יתברך אפשר שיהיה נמצא תחלה בזולת זה העולם ואחר' כן המציאו וחדשו או הוא מחויב שיהיה העולם נמצ' תמיד עמו היה הוא מבואר באופן הקודם בעינו שכבר יחוייב למי שירצה להשלים זאת החקיר' לפי מה שאפשר שידע מעצמות השם יתברך מה שאפשר עד שיוכל לשפוט משפטם ישר אם הוא אפשר בשם יתברך שיהיה פועל פעם ולא יהיה פועל פעם או אי אפשר בו זה וזה ממה שיוסיף קושי עצום בזאת החקירה וזה כי ידיעתו בעצם הסברה הראשונה יחוייב שתהי' חלושה מאד וזה מבוא' ממה שקדם * זממה שיוסיף קושי בזאת החקירה הוא שכבר יקשה לדעת מאיזה מהעצמים והמשיגים אשר לנמצאות יתכן שנעמוד על אמתת זה הדרוש כי זה ממה שיחוייב שידע תחלה למי שירצה להשלים זאת החקיר' ואם לא הנה תהיה נפ' יתו על האמת בה במקרה * וממה ששורה על קשיה הוא מאמר הפלוסוף לפי מה שכבר הרכ המורה וזה לשונו ואשר אין לנו בהם טענה או הם גדולים אצלנו הנה מאמרנו בהם לפי זה יקשה כאמרנו אם העולם קדמון אם לא , וזה ממה ששורה כי זאת השאלה היתה אצל הפלוסוף בתכלית הקושי עד שכב' היה נבוכ' ומסופק בה עם רוב מה שזכר מהטענות לקיים שהעולם קדום וזה אמר' היתה כלי' ספק לפי שהפלוסוף כבר שער' שכבר ימצאו טענות רבות נגד' לקיים שהעולם הויה ושטענותיו לא יתנו האמת בזה על כל פנים * וזהו האמת בעצמו כמו שיתבאר אחר זה ואם היתה זאת השאלה קשה מאד אצל הפלוסוף עם רוב מעלהו בחכמה כל שכן שתהיה יותר קשה לשאר האנשים אשר הם למטה ממנו במדרגת החכמה :

הפרק הראשון נזכור בו מה שבוארת החקירה מהקושי *
הפרק השני נזכור בו דעות הקודמים בזה הדרוש *
הפרק השלישי נזכר בו מה שיש מאופני ההראות לדעת דעת מהם :
הפרק הרביעי נבאר בו באופן מה שלא יחוייב מפני שמה שזכרנו מהטענות נבאר מאיזה הדבר' ראוי שנשים התחלת החקירה בזה הדרוש *
הפרק הששי נבאר בו במה זר' יכר' ההויה מהכלתי הויה *
הפרק השביעי נבאר בו שהשמים מחודש' מצד אחר וזולת הצד הראשון *
הפרק השמיני יתבאר בו שהשמים מחודש' מפני טבולת מה נמצאו בהם מהטענות הנמצאות להויה במה שהוה הויה *
הפרק תשעי יתבאר בו שהשמים מחודש' מצד אחר וזולת שני הצדד' הראשונים * יתבאר בו מהו הזמן ואיך מציאות מציאותו :
הפרק האחד עשר יתבאר בו שהזמן מחודש *
הפרק שנים עשר יתבאר בו שהתנועה מחודשת *
הפרק השלושה עשר יתבאר בו שהגלגלת הארץ מחודשת *
הפרק הארבעה עשר יתבאר אם יחוייב שיהיה העולם הזה הו' מפני מה שטען בזה יחני הסדקק מפני המנע מציאות כח ברת' בעל תכלית בגשם בעל תכלית :
הפרק החמשה עשר נזכור בו ראיה תוסף גלוי ושלמות על מה שבארנו מהדרוש העולם *
הפרק הששה עשר יתבאר בו שאי אפשר בעולם שיפסד *
הפרק השבעה עשר יתבאר בו איך היתה הויה העולם *
הפרק השמונה עשר נתיר בו הרכבה מהספקות הנפלות בה *
הפרק התשעה עשר נבא' בו שאין שם בי אם עולם אד *
הפרק העשרים נתיר בו הספק שיקר' מפני מה שטען הפלוסוף מצד טבע הזמן *
הפרק העשרים ואחד נתיר הספק שיקרה מצד העתה *
הפרק העשרים ושנים נתיר בו הספק שיקרה מטבע ההויה *
הפרק העשרים ושלושה נתיר בו הספק שיקרה מפני טבע הדברים ה המתחדשים *
הפרק העשרים וארבע נתיר בו הספק שיקרה מטבע התנועה *
הפרק העשרים וחמשה נתיר בו הספק אש' יקרה מפני טבע הגשם השמימי *
הפרק העשרים וששה נתיר בו הספק אשר יקרה מצד החסר הראשון *
הפרק העשרים ושבעה נתיר בו הספק אשר יקרה מצד טבע הנצחי והויה והנפסד *
הפרק העשרים ושמונה נתיר בו הספק אשר יקרה מפני מה שטען הפלוסוף

שיאמר בהוויית העולם וכדפסדו וזאת הטענה טען בכאור
 יחני המדקדק לפי מה שספר ממנו אבן רשד בפירושו לכה
 שאחר הטבע: **ואולם** דעת פי שיניח העולם הוור
 פעם אחד ולא יפסד ויניחהו הוורה מדבר מהעדר הסדר אל
 הסדר יש לו גם כן פנים מההראות. וזה שכל יראה שהשכל
 היא התחלת כל הדברים מפני מה שנמצא בזה כטוב הסדר
 והיושר ונמצאים מתאחדים בזה הענין וזה מה שיורה
 שישכל אחד הוא התחלה לכלים והוא אשר שם בהם מרה
 שבהם מטוב הסדר והיושר ולזה אמר אפרטון לפי מה
 שאחשוב שהשכל הוא אשר הניע כל הדברים מהעדר הכדר
 אל הסדר ולפי שאנחנו נמצא בכל דבר שכבר יתהווה מדבר
 הנה הוכרח להניח שם דבר יתהווה ממנו העולם ולפי שלא
 יצוייר לתנועה התחלה כמו שקדם הוכרח להניח שם הנוע
 מכולכלת בלתי בעלת סדר קודם הוויית העולם. ולפי שטבע
 הנרם החמשי לא יחייב שיהיה נפסד והיה כבואר שההפסד
 לא יהי' לדבר מצד הצורה אבל יהיה מפני טבע החמר וזה
 שאנחנו נראה מפועל כל צורה שהיא תשתדל לשמור מרה
 שהיא לו צורה בתכלית מה שאפשר עד שיגברו החכר וינצח
 הצורה זה יהיה כשיגברו הכחות המתפעלות על הכחות
 הפועלות וינצחו אותם הנה הוא מכוון שהשמים ראוי שיהיו
 בלתי נפסדים ולזה יחייב שיהיה העולם בלתי נפסד. ואם
 אמר אומר שאם היו בלתי נפסדים היה מחויב שיהיו בלתי
 הוויים לפי שכבר באר הפלוסוף שכר בלתי הווי הוא בלתי
 נפסד וזה הפך מה שהניחו אפלטון. אמרנו לו שאין זה
 מחויב וזה שכבר התבאר בראשון מזוה הכפר שבכאן דבר
 הווי והוא מחייב שיהיה נשאר נצחי והוא השכל הנקרה
 ועוד שכבר יתבאר במה שיבא שאין הכאור שעשה בזה
 הפלוסוף ממה שיהיו ממנו חיוב אמתי מה שחייבו ממנו.
ואולם פי שיניח העולם הווי יש מאין יש לו גם כן
 פנים מההראות: **מהם** שמה שנמצאהו הוורה
 נמצאהו כלו הווי מלא דבר וזה כל מרה שנמצאהו
 הווי הם צורות כי הדבר לא נמצאהו הווי במה שהוא גשם
 אבל יתהווה כשיתהוו בו הצורות אשר מורד הגשם שיקבל
 אותם וזה אם חוס ואם קור או שאר הצורות המגיעות ב
 באמצעותם ולפי שהצורה היא הווי מלא דבר הנה יהיו כל
 הדברים אשר נמצאים הוויים הוויים מלא דבר ובהיות הענין
 כן הנה יראה שיהיה אפשר שיתהווה העולם מלא דבר כמו
 שתתחדש הצורה מלא דבר כשיתכן שתתחדש החמר מלא
 דבר וכאשר התישב זה והיור שכבר חושב ממה שקדם
 שיהיו בעולם שיהיה הווי וכאשר הונח הווי מדבר על צד
 שהניחו אפלטון יתחייבו ספקות עצומות אין המירם מהם
 כמו שהתבאר ממה שטען הפלוסוף לבטל דעת אפלטון הנה
 היא מכואר שכבר ראוי שיונח העולם הווי מלא דבר כי בה
 יסתלקו הספקות ההם לפי מה שאחשוב והמשל שלא יחייב
 מזאת ההנחה שיהיה קודם הווי העולם נמצא אפשרות
 בדבר שיתהווה ממנו זמן בלתי בעל תכלית אשר הוא שקר
 לפי מה שירארה מדברי הפלוסוף וזה שלא היה שם דבר
 מקבל לזה האפשרות כי לא יונח בואר ההנחה החמר
 נמצא קודם הוויית העולם. **ואולם** לאפלטון יחייב זה הספק
 ולזה נטה יחני המדקדק לזה הדעת לפי מה שירארה מדברי
 הפלוסוף אבן רשד ממה שספר בפירושו למה שאחר הטבע
 וכך יתחייב לאפלטון שיהיה העולם נמצא קודם היוי ממנו
 מה שהניח ממצואו התנועה המכולכלת קודם הווי העוויים
 וזה הכבול לא יחייב לבעל זה הדעת. והנה אחשוב שלזאת
 הסכה בעינה בחר הרב המורה זה הדעת ואמר שהוא דעת
 וורתנו רצוני שהו' כבר הניח הענין בזה התאר כדי שימלט
 מהספקות אשר ספק הפלוסוף על פי שהניח שיהיה העולם
 הווי. והעד על זה שהיא כרחב כפרק החמשה ועשרים
 מהחלק השני כמאמר הנכבד מורה הנבוכ' **שדעת** אפלטון
 הוא גם כן כסבים לדעת תורתנו אם היה שאות מצד הענין:
ואולם שהצורה היא הווי

הפרק השני
 ואולם דעות הקודמים מצאנום בזאת
 התקירה בתכלית מן החלוקה. וזה
 שקצתם אמרו שהעולם נתחדש ונפסד פעמים אין תכלית
 להם: **וקצתם** אמרו שכבר התחדש פעם אחת
 לכה. **ואלו** נחלקו לשתי דעות:
מהם מי שיראה שהעולם נתחדש מדבר והוא אפלטון
 והאחרים דרכו מהאחרונים **ומהם**

מי שיראה שהעולם נתחדש מלא דבר
 כמוהלם והם הראשונים מן המדברי. כמו יחני המדקדק לפי
 מרה שספר ממנו אבן רשד בפירושו למה שאחר הטבע
 ואחריהם נמשכו המדברים בזה הדעת. וכבר נטו לזה הדעת
 הפלוסוף המעולה הרב המורה ורבים מהכמי תורתנו:
וקצתם אמרו שהעולם הוא קדמון והוא הפלוסוף
 והנמשכי אחריו והו' מכואר שסכת חלופם
 באלו הדעות הוא אם ספני התחלפות הענינים שלקחו מהם
 ראיה מטבע הנמצאות אם מפני שלצורה אותם התורה אם
 להתקבץ שתי הסבות יהי:

הפיק השלישי
 וכבר ימצאו לדעת דעת מלא לפי
 מה שנראה אנחנו פנים רבים:
 מההראות וזה שמי שיאמר בהוויית העולם והפסדו פעמים
 אין תכלית להם יש לו קצת דמויים יקיימו דעתו לפי מרה
 שיהי' מהם שכבר נמצא בכל הדברים אשר אצלנו
 שהם הוויים נפסדים ולזה יתחב מזה החפוש שיהיו שיהיה
 הענין כן בעולם ככללו ובהיות הענין כן והיור בלתי ראוי
 שיהיה השם יתבר' פועל פעם ובלתי פועל פעם הנה יתחייב
 לפי מה שיהי' שיהיו שם עולמות אין תכלית להם הוויים
 קצתם אחר קצת כמו שיהיה אדם אחר אדם אל לא תכלית:
ומהם מרה שיהי' שיהיו מפני טבע הזמן שלא
 יהיה אפשר היותו מתחדש כמוהלם וכבר זכר

בזה הפלוסוף שתי טענות. האחת לפי שאם היה הזמן הווי
 היה הווי בזמן וזה ממה שיראה שאין לזמן הווי. והשנית
 שאם היה הזמן הווי היה שם עתה נמצא בעל ממה התחיל
 וזה בלתי אפשר כי אין בזמן דבר שימצא בו אם ככה וההני'
 הענין כן והיה ראוי לפי הטענה הקודמת שיהי' העולם הווי
 ונהי' ראוי שיהיה לפניו עולם אחר וזה אל לא תכלית בדרך
 שיהיה הזמן בלתי מתחדש. **ומהם** מה שיהי' שב
 שיהיו מטבע התנועה שלא
 תתי' מתחדשת

כמוהלם כמו שזכר הפלוסוף כמה שטען לקיים שיהי' העולם
 העולם קודם כי זה גם כן ממה שיהי' כשהי' העולם הווי
 שיהיה לפניו עולם אחר וזה אל לא תכלית בדרך שתהי' התנועה
 בלתי מתחדשת: **ומהם** מה שיהי' שב
 שיהיו מטבע החמר הראשון
 שתמצ' ערום מצורה כי זה ממה שיהי' שילבש החמר הזה
 צורה ויפשיט צורה בדרך שלא יהיה ערום ממנו ולפי שהדבר
 מכואר בעצמו שהדבר לא יתהווה מלא דבר ולא יפסד אל
 לא דבר אבל ישאר החמר הנה יחשב שיהיו מזה שיהי' קודם
 זה העולם עולם אחר בדרך שלא ימצא זה החמר רק
 מצורה. **ומהם** שכבר יחשב שיהיה כל הווי נפסד
 כמו שבאר הפלוסוף ובהיות הענין כן והיור
 ראוי לפי מה שקדם שיהיה העולם הווי הנה ראוי שיהיה
 נפסד וזה מקיים דעת כל מי שיראה בהוויית העולם והפסדו:
ומהם שכבר יחשב שיהיו בעולם שיהיה הווי לפי
 שאי אפשר שימצא בגשם בעל תכלית כה
 בלתי בעל תכלית כמו שבאר הפלוסוף ולזה יחייב שיהיו
 השמים נפסדים כי הם בעלי תכלית בשעור ואם היה להם
 כה שיהי' ויתנועעו זמן אין תכלית לו היה בגשם הבעל
 תכלית כה בלתי בעל תכלית וזה דבר כבר הונח שהוא שקר
 ובהיות הענין כן הנה יחייב השמים נפסדים בהגרה ואם הם
 נפסדים הנה הם הוויים לפי שכל נפסד הווי כמו שבאר
 הפלוסוף. וזה ממה שיקיים לפי מה שיהי' דעת כל מי

מלהמת השם

היה מלא דבר הוא מבורר וזה כי אין שם כהוייה דבר ישתנה בעצמותו וישוב להיורר ממנו הצורה ההווה ואין מה ש שנאמר שהצור היא מצורה כמות מסה שיורה שתהי' הויית הצורה מדבר וזה שאנחנו לא נאמר דרך משל שתהי' הצורה המתחדשת מהמלאכה מהצורה אשר בנפש האומן על מה שנ' שהורדית יתהווה מהנחשת אבל נאמר שהצור אשר בנפש האומן הוא פועלת לה לא שתתקן הצורה אשר בנפש האומן ותהיה ממנה הצורה הסגורה במלאכה וזה מבורר בנפשו * וממה שיחזק גם כן דעת המדברים האוחזקים * זה הדעת במה שהניחו העולם הווה מחלקים בלתי מתחלקים והנה זה באופן שיהיה השם יתברך פועל העולם תמיד כמו שזכר הרב המורה טרעותיה הוא כי הם יראו שהוא ראוי שיהיה העולם שופע פהש' יתב' תמיד ואם לא היה לו פועל לא בעת שהווה אותו וליה הניחו אותו פועל בזה התאר כדי שיהיה השם יתברך פועל תמיד הנמצאות אלא שזה הדעת נכונה על שרשי רבים כוזבים כמו שהתבאר מסה שספר הרב המורה מדעותיהם עם שמזאת ההנחה יתחייב שלא יהיה לכללות העולם הוייה בכוחם כי הם יניחו השם יתברך פועל אותו תמיד וזה ממה שיחייב ממנו במעט עיני שיהיה העולם בלתי נכנס במציאות בעת מן העתים אבל יהיה תמיד שופע מציאותו מהשם ית' ואולם דעת הפלוסוף יש לו פנים מההרואה * מהם שכבר יראה שאי אפשר שיהיה הזמן הווה במוחלט שאם היה הווה היה הו' בזמן ויהי' אם כן לפני הזמן הראשון זמן וזה מבורר הכמול ובהיות הענין כן הנה יחייב שתהיה התנועה נצחית המתנועע נצחי וזה שהזמן לא יצויר מזולת תנועה ולא הצויר תנועה מזולת מתנועע ולפי שאי אפשר מציאות זמן בלתי בעל תכלית אם לא בהנחתנו תנועה מדובקת ואח' זה בלתי אפשר אם לא בתנועה הסכובית כמו שבאר הפלוסוף הנה יראה שיחייב מזה שיהיה ככאן גשכ נצחי מתנועע בסכוב תמיד וכזה הבאור בעיני יתבאר שאי אפשר שיהיה הזמן נפסד שאם היה נפסד היה מחויב שיהיה נפסד בזמן ויהיה אם כן הזמן נמצ' אחר הנפסד ולו יחייב ארסטוטלוס שהזמן הוא נצחי לא סר ולא יס' ומז' יבאר שיש שם מתנועע כסכוב לא סר מהיותו מתנועע ולא יסור * ומהם שאי אפשר שיונה הזמן הווה במוחלט שאם היה הדבר כן היה שם עתה בפעל ממנו התחיל הזמן * ואולם אמתת העתה וענינה לפי מה שיראה מענינה הוא שהוא יחלוק בין הקודם והמתאחר הנה אם כן אין שם עתה ממנו התחיל הזמן התחלה מוחלט' שאם היה אפשר' היה שם עתה לא יחלוק הקוד' והמתאחר בזמן וזה שקר לפי מה שירא מענין העתה ועוד שמי שאמר בהויית הזמן אין לו המלש שישמש במלות המורות על מציאותו קודם שיהיה נמצא וזה שאם היה הזמן קודם בלתי נמצא ואחר כן נמצא והיה נמצא מבורר ענין הקודם והמתאחר שהם בזמן בהכ' הנה א' כיהי' הזמן קוד' הווינו וכן הענין אם נניחהו נפסד כי הנפסד הוא הנערך אחר שהיה נמצא ואמר אחר הוא זמן ולזה יחייב הפלוסוף שיהיה הזמן נצחי והמבוא' פהאופן הקודם שכבר יחייב מזה שיהיה העולם נצחי * ומום כי מפני שהיתה תנועת ההעתק הקודמת לשאר התנועות לפי מה שבאר הפלוסוף והיה בהכרח שתעלה אל מתנועע ראשון מפאת עצמו הנה יחייב אם היו הגרמים השמימיים הוויים שיהיו שם מתנועע במקום אליו תעלה הווייתם ובה יחייב במתנועה הווייתם הונח הווה ואי אפשר שילך זה לאין תכלית כי הוא בלתי אפשר שהיו שם נשמים אין תכלית למספרים הנה אם כן מה שיחייב שיהי' שם מתנועע מעצמו בלתי הווה ואם היה שם מתנועע מצד עצמו בלתי הווה הנה יחייב בעולם שיהיה קודם וזה מבורר במעט עיני לפי שעיני בטבעיות * ומהם שהפלוסוף יראה שאם היה העולם הווה מחויב שתהיה מציאותו בכח קודם למציאותו בפעל בזמן כי כל הווה זה ענינו ויהיה אם כן בהכרח זמן קודם הויית העולם ואם היה שם זמן הנה שם תנועה ואם היה שם תנועה הנה שם תנועה הנה שם מתנועע ואם היה שם

מתנועע הנה הוא מתנועע אם בטבע אם בהכרח ואם הוא מתנועע תנועה הכרחית הנה לא תנועה טבעית כי התנועה ההכרחית אמנם תאמר ביחס אל הטבעית ואי אפשר שתהי' שם תנועה טבעית זולת אלו התנועות הטבעיות הנמצאות ויהיה אם כן העולם נמצא קודם הווינו וזה שקר וזה השקר יצא בהכרח מן ההקדמה המסופק בה והיא סרה שהצענו בעולם שיהיה הווה וההצעה אשר יצא ממנה השקר היא שקר הנה אם כן יחייב שיהיה העולם בלתי הווה וזאת הטענה לא מצאנו לפלוסוף בבאור אבל הוצאנו אותה ככת דבריו * ומהם שהפלוסוף יראה שאי אפשר שתונח התנועה מחודשת בפוחלט וזה שאם הנחנו בכאן תנועה מתחדשת ראשונה הנה יחייב שיהיה המתנועע בהם אם הווה ואם בלתי הווה ואם היה הווה היתה התנועה שהונחה ראשונה בלתי ראשונה כי כבר תוקדם לה תנועת התנועה ואם הנחה שתהיה תנועת התנועה היתה הראשונה הנה יחייב בה גם כן שתהיה בלתי ראשונה וזה יחייב אצלו אם מצד הפועל ואם מצד המתפעל * ואולם חייב זה מצד הפועל הוא כי הוא יאמר שהפועל כאשר יפעל עתה ולא יפעל עתה הנה שם בהכרח שני חודש לו בעבורו הרעורר עתה לעשות זה הפעל ויהיה אם כן לפני השני הראשון שני ואם אמתו שהשני ההוא הוא הקודם הנה יחייב בו גם כן לזאת הסבה בעינינו שיהיה לפניו שני וזה לאין תכלית וזה החיוב הוא שיהי הונח המתנועע הראשון הווה או בלתי הווה : נאולם חייב זה מצד המתפעל כי כל הווה לפי מה שיראה הפלוסוף יקדם לו שני בהכרח ולזה יחייב בתנועה שנייה הנה ראשונה בלתי ראשונה ואם הנחנו השני ההוא הוא הראשון הנה יחייב שיהיה קודם חודש השני ההוא אפשרות השני כי הכח קודם לפעל בכל הדברים המתחדשים וחודש אפשרות השני הוא שני או נמשך לשני ואם הנחנו השני: שר יחודש בו אפשרות השני הוא הראשון הנה יחייב בו גם כן שיהיה בלתי ראשון לזאת הסבה בעינינו וזה שחודש אפשרות זה השני הוא קודם לחודש זה השני וזה לאין תכלית * ואם בלתי הונח נהיה מדרך המניע לו שיוע' ומדרך המתנועע שיתנועע מה הענין שיתנועע פעם ורא' פעם הנה שם בהכרח שני במניע או במתנועע או בשניהם ותהיה אם כן התנועה שהונחה ראשונה בלתי ראשונה ואם נאמר שהשני ההוא הוא הקודם הנה יחייב בו שיהיה לפניו שני כמו שהרחיב בראשון וזה לאין תכלית וכאשר היה זה כן הנה יחייב שלא תהיה שם תנועה מחודשת ראשונה וזה המתנועע הראשון הווה או ב' בלתי הווה והנה הפלוסוף יעשה עוד בזה שני באורים יאמת בהם שאין שם תנועה ראשונה האחד הוא שהוא יאמר כי המניע כאשר היה מניע בכח ואחר כן ש שב מניע בפעל הנה יחייב שיהיה שם שני לפי שהמציאה מהכח אל הפעל הוא שני ובהיות הענין כן הוא מבורר שאין שם תנועה ראשונה : והשני הוא שאם היתה התנועה מחודשת במוחלט היה מתחדש צדוף במניע ה הראשון רוצה לומר הצדוף אשר בין המניע והמתנועע והתחדש הצדוף אי אפשר מזולת שני שבהיות הענין כן הוא מחויב בשני הראשון שיהיה בלתי ראשון ולזה יחייב שלא תהיה שם תנועה מחודשת ראשונה וזה מה שיחייב שתהיה התנועה נצחית ושהיה שם מתנועע נצחי יתנועע תנועה סכובית אל הדבקות כמו שקדם וכזה האופן בעיני * יבאר שאי אפשר שתהיה שם תנועה אחרונה מפני זה יחייב שיהיה שם מתנועע בסכוב לא סר משהיה מתנועע ולא יסור * ומהם שכבר יראה מטבע החמר הראשון שאי אפשר שיונח העולם הווה בכלורו וזה שזה החמר יחייב בו שלא יהיה הווה ללא נפסד בעצם שאם היה הווה היה לו נושא ירחוהו ממנו ואם היה לו נושא רחוהו ממנו היה הוא הנושא בעצמו לפי שמה שבכח לא יפירד ממה שבכח ויחייב מזה שיהיה זה החמר נמצא קודם שימצא או שיהי' נמצ' בפעל וזה כלו שקר וכן יתחיי' בו לו יפס ובהיות

וסדרם וישראל וזה שכאשר הונתה השם ית' מניע מיתר לאמר מהגלגלים הוא מבואר שלא יתכן שיהיה העולם צורת חיה שאין ראוי שינוח הו' הגלגל אשר הוא מניע לדבר שיהיה לשם יתבר' פעם קשר עם זה הגלגל אשר הוא מניע לו כדרך שיהיה שלמות לו וישימיהו חיופועם לא יתיר קשר לו עמו וזה כמה שלא יצטרך באור למעיין בזה הספר :

וכבר יחשב גם כן שאם היה השם ית' נמוס הנמצא וסדרם וישכר שאין ראוי שיהיה נמצ' השם ית' בזולת הנמצאות כי המושכל אשר אין לו נושא חוץ לשכל יחשב שהוא מחויב שיהיה כוזב כמו שהסכים עליו אבן רשד בקצורו לספר הנפש וזה אצלו סרה שהכריח הפלוסוף להאמין שיהיה העולם קדמון כי הוא כבר שער באמין אלו הטענה שזכרנו נותנה האמת כזה על כל פנים כמו שיתבאר בדברינו בחקרנו בהם כמה שאחר זה **והנה** לא זכר הפלוסוף אלו הטענות לפי מה

שהניח מאלו הענינים באלהיות שהם דברים לא בא עליהם סופר אבל הם יותר מעמי הספקות משאר הדעות אשר האמין בהם זולתו כמו שספר אלכסנדר לפי מה שזכר אבן רשד וקרב המורה ובהיות הענין בן לא יתכן שישים כמו אן הדברים התחלת מופת לקיים שיהיה העולם קדמון כי הפלוסוף לא אמר ענינים אבל הניחם על צד הסברה המשוכחת :

הפרק הרביעי ואתר שזכרנו כבר באופן סרה שיש מאופני ההוראות לדעת דעת מאלו

והיה מבואר למעיין בזה הספר במעט עיין שאין בראוי אכר קיימנו בהם דעות אלו האנשים מה שיקויים בו דעת קיים אפתי זולת מה שזכרנו לקיים דעת הפלוסוף וזה מבוא' כמה שמען הפלוסוף לכמל אלו הדעות הוא מבואר שכבר היה ראוי שנחקר תחלה בטענות אשר טען הפלוסוף אם יקיים בהם דעתו קיים אפתי אם לא כי אלו הטענות הם אש' יחשב שתהיינה צודקות לכך מבין שאר הטענות שזכרנו אלא כי לעומק זאת החקירה לא יובן לנו הבאור בזה בשלמות בזה המקום עד שנבאר בדרך החקירה העיונית אמתת זה בדרוש ואז יתכן שנבאר שמה שהביאנו אליו העיון הוא מסכים לאמת מכל הפנים ובא על מכל ספק : ואי אפשר גם כן מזולת משוכח בכאן על אלו הטענות קצת תשובה וזה כי מפני שהחזקנו באלו הטענות וחשבנום אמתיות יקשה לנו להאמין חלוקם אם לא יתבאר לנו תחלה באופן מה שהם אינן נותנות האמת על כל פנים ולזה ראיתי להשיב עליהם בכאן קצת משוכח : ונאמר כי מה שיראה שחויב שיהיה העולם קדום מפני הנחתנו שיהיה השם יתברך מניע לגלגל מיוחד מהגלגלים הוא בלתי מחויב וזה שכבר בארנו כמה שאין ספק בו שאין השם יתברך אחד ממניעי הגרמים השמימיים : **ואם** אמר אומר שעם סרה שהתארם מענין הסבה הראשונה יתחייב גם

בן שיהיה העולם קדום וזה כי כבר בארנו שהשם יתברך פועל כל הנמצאות ושהוא היותר אפתי בשיקרא פועל מכל נמצא זולתו ובהיות הענין בן הנה יחשב שחויב מזה שיהיה העולם קדום וזה כי מן הסגנה שנגניח עלה פועלת כמלה זמן אין תכלית לו : אמרנו לו שאם היה בכאן דבר יביאנו בדרך המחקר העיוני להאמין בעולם שיהיה הו' הנה לא יוציאנו זה הספק מההאמת בו שיהיה הו' הו' שיש לאומר בהדוש העולם שיאמר שהעלה הראשונה היתר הכיד פועלת הפעל אשר יוחם לו ערזה והוא השגחה עצמותה ואולם הפעל שיוסדר ממנה על צד ההטב והחנינה והוא נתינת הצורה לנמצאות בשלם שבפנים איננו מוחם לה כי אם בעת ההויה אבל יוחם לה היותה חשוקה לצורות המניעות ומצד חשקבה בה ישמקו שיושפע מהם פעולות בזה העולם לפי מה שינזרה לפי סרה שהשינו מהנמוס אשר אצל הסבה הראשונה : ובכלל הנה אם היה זה הפועל לשם יתברך להשלמת מציאותו היה זה הספק אופן כההראות אלא שהוא אינו לשם יתברך כי אם על צד ההטבה והחני' ומה שזה דרכו לא יחויב שיצ' לפעל

ובהיות הענין בן והיה מדרך חמור הראשון שלא ימצא ערום מהצורה הוא מבואר שכבר יתוייב בעולם שיהיה קדום וכחם כי ספני שהוא מבואר בנשם החמשי שאין לו הפך הנה יתבאר שהגשם החמשי הוא בלתי הויה וזה שכל הויה הוא הויה מהפכו ונפסד אל הפכו ויחויב מזה לפי הפך הסות' שמק שאי אפשר בו שיהיה הויה מהפכו או נפסד אל הפכו איננו הויה ולא נפסד אבל זרה הגשם החמשי אין לו הפך יהויה ממנו או יפסד אליו הנה אם כן יתוייב שלא יהיה הגשם החמשי הויה ולא נפסד : ומתם כי ספני שהוא מבואר בנשם החמשי שאי אפשר שיפסד לפי שאין לו סבורת ההפסד כמו שזכרנו כמה שקדם הנה ירא' הפלוסוף שהו' מחויב בו שיהיה בלתי הויה וזה שהוא יראה שהוא מחויב כמה שהוא בלתי נפסד שיהיה בלתי הויה וזה דבר בארנו כמה שאם' אותו זה שכבר יראה שאי אפשר שימצא דבר הויה שיאשר נצחי כי ההויה יחויב בו שיהיה הכח על ההויה קודם על ההויה בכל הזמן העיבר שאין לו תכלית וכאשר הנחנו זרה האפשרות נמצא בפעל בכל הלק מהזמן ההויה היה מחויב מזה שקר רוצה לומר שיומצאו שתי הפעולות המתנגדות יחד ובהיות הענין בן הוא מבואר שמה שהנחנו הוא אשר הוא שקר' וכבר יראה זה עוד לפי מה שאמ' והוא שהנמצא כוזב בלתי בעל תכלית הנה יחויב שיהיה נעדר התכלית

בקודם וכמתאחר שאם היה בעל תכלית מצד אחד מהם הנה יהיה מה שאין תכלית לו וזה שקר לפי מה שיראה הפלוסוף וכבר יראה זה עוד מצד אחר והוא שאם היה בכאן דבר הויה שיאשר נצחי הנה יהי' לו כח על המציאות וההעדר והכחות המתחפכים כשהיו בדבר אחד בעיני יחויב שיהיו נגדרים כי אי אפשר שימצאו שני הכחות הסותר' יחד בכחות אשר אין ביניהם אמצעי כמו הענין באלו הכחות אשר האמר בהם והם המציאות וההעדר כמו שאי אפשר שתמצאו שתי הפעולות המתנגדות יחד בדבר האש' בעיני ולזה יחויב בכחות אשר בהם שיהיו נגדרים שאם לא היו נגדרים לא ימצא הזמן היותר גדול שימצא בו זה הכח ויהיה שם כח אין תכלית לו ואם היה הדב' כן ימצאו שני הכחות יחד כי הזמן האחד שאין לו תכלית הוא הזמן האחר שאין לו תכלית כי אין שם בו זמן אחד וזה שחויב בכחות שיהיו נגדרים הוא ראוי בכל המאמר לפי מה שיאמר הפלוסוף רוצה לומר שהמצאם בכח הוא נגדר כשילקח הכח במקומו הקרוב המיוחד רצונה הזמן שידרוך בו אל הפעל

וכבר יראה זה עוד מצד אחר והוא שטבע הנמצאות הוא מחויב להם ההויה וההפסד או העדרו ובהיות הענין בן הוא מביאר שאי אפשר כנעדר ההויה מצד טבעו וכן שאין תכלית לו שישווב נמצא זמן אין תכלית לו אם לא יעתק טבע הנמנע אל ההכרחי : וכבר יראה זה עוד מצד החפשי והוא שכבר יראה בכל הויה שהוא נפסד ובכל נפסד שהוא הויה וזה בכל מני' השנויים הארבעה ולזה ידס' שיהויב לפי הפך הסותר שמה שאיננו נפסד איננו הו' ושמה שאיננו הויה איננו נפסד : וכבר הזק עוד הפלוסוף זה הדעת מצד הפירוס וזה שכבר היה כפירוסם ראששים בזמנ' שהשמים הם מקום לשם יתברך כאלו ירצו בזה שהם נצחיים בצבחות' ומתם שהפלוסוף יראה שאי אפשר שיהיו כל הדברים נופלים תחת ההויה וזה שכל הויה אם שיהיה גשם או בנשם ואם היו כל הדברים מחוים אחר שלא היו יחוייב שיהיה הגשם בכללו מתדוה במחולס רוצה לומר מלא גשם ויחויב שיקדם להיות הגשם קדום בו יתרוה כי המקום היא מהכרח המתהו' גם כן הנה היות הגשם מלא גשם במחולס היא בלתי אפשר וכן היות הגשם מגשם בכח רוצה לומר מתמר בלתי צורה כי החמר אי אפשר בו שיפשיט צורה כי אלו שלש צורה יהיה מה שלא אפשר' בפעל נמצא זה שקר הנה אם כן מה שחוייב הוא שהגשם הוא בלתי הויה :

וכבר זכר הפלוסוף אלו הטענות קצתם בספר השמע וקצתם בספר השמים והעולם וקצתם כמה שא' דהטבע ואח' שוב כמה שהניע יותר הפלוסוף שיאמין שיהיה העולם קדמון הוא מה שהאמין מעצם השם יתברך שהוא מניע לגלגל הככבים הקיימים ושהוא נמוס הנמצאות

וכבר יתבאר התר זה הספק באופן יותר שלם אחר השלימו
 זאת החקירה וכן נאמר כי מה שהונח שהשם יתברך
 הוא נמוס הנמצאות לא יחייב שתהייתה הנמצאות נמצאות
 תמיד עמו וזה כי זה הנמוס לא קנה אותו השם ית' מהנמצאות
 כמו הענין בידועתנו אבל קנו הנמצאות מציאות מזה הנמוס
 ובהו' הענין כן הנה לא ימנע היות הנמוס נמצא והנמצאות
 אשר אפשר שיושפעו מציאותם מזה הנמוס בלתי נמצאות
 המשל שאם חדש אדם מלאכת כלי אחד לעצמו הנה יקרה
 לו שיהיה נמוס המלאכה ההיא נמצא ואם אין לו נושא חוץ
 לגופו וכבר בארנו זה בראשון מזה הכפר ובהיורר הענין כן
 הוא מכואר שלא יחייב מפני אלו הטענות שיהיה העולם
 קודם ואולם בשאר הטענות אשר זכרנו שיחשב
 שקיימו דעת הפלוסוף קיום מסתי נשוי בכאן
 קצת תשובה על דרך הכללות עד שיתבאר לנו האמת בזה
 הדרוש ואז נשוב להקור בהם תקירה שלמה ונאמר

שאלו הטענות כשהקרינו בהם מצאנום רובם לקוחות מן
 ההקש בהויה הכללית אשר נחקר בה ובין אלו ההוויות
 החלקיות אשר יתחדשו מן הטבע והוא מכואר שאין ראוי
 שנקיש בין אלו ההוויות עד שנתייב לואר ההויה כל מה
 שיהויב להיות אשר נמצאה לחלק מחלקי העולם וזה כי שם
 דברים יחויבו להויה בחלק מצד מה שהיא הויה בחלק ואלו
 הדברים לא יתכן שיהיו נמצאים להויה הכללית אם הויה
 שתהיה שם הויה בזה התאר וכבר תעמוד על ההבדל שיש
 בין אלו ההוויות כשתקיש בזה כי הויה איש בכללותו ובין
 ההזנה בה אחר שנתהוה שהיא הויה בחלק כי ההקש הזה
 בעינו יהיה בין ההויה הכללית אשר נחקר בה ובין ההויה
 החלקית הנמצאת לחלק מה מחלקי העולם וזה שהעולם
 בכללו הוא איש אחד וזה דבר ביצרו אותו רבים מן הקודמים
 עד שהם יקראו העולם אדם גדול והאדם עולם קטן ובהויות
 הענין כן הוא מכואר שההויה אשר תהיה בחלק מה מחלקי
 העולם יחסה מהויה העולם בכללו יחס ההונ' באיש הרמוז
 אליו אל הויה האיש ההוא בכללו וזה היחס הוא מכואר מאד
 בין אלו ההוויות וזה שכמו שההונ' היא הויה בחלק ובכללו
 האיש ההוא עומד על תאר אחד כן יהיה כללות העולם עומד
 על תאר אחד עם התהוות חלקיו והפסדו וכמו שיתול בהזנה
 כשתחדש שיהיה האיש ההוא קודם זה נמצא בפועל כי זה
 ימצאו סבות הזנה כאלו תאמר נפש הזנה והלב והכבד
 והאצטוסכ ושאר כלי הבשול ואלו האברים אי אפשר שימצאו
 נבדלי משאר האברים כמו שהתבאר בספר ב' ח ולזה התהייב
 שיהיה זה האיש נמצא בפועל בכללו קודם זאת ההזנה בזה
 יחויב בהויה חלקי העולם שיהיה העולם קודם זה נמצא
 בפועל כי בו ימצאו סבות זאת ההויה לפי שההויה לא תהיה
 באלו מזולת הנועה קודמת כמו שהתבאר בספר השמע וכל
 התנועות יעלו אל תנועת הנמוס השמימי כמו שהתבאר שם
 וכשהיה שם גרם שמימי יחויב שיהיו כל היסודות נמצאים
 והמורכב מהם כמו שהתבאר בטבעיות וכו' ואשר התאמת
 זה היחס נאמר דרך משל שכמו שלא יחוייב בהויה האיש
 בכללותו שיהיה האיש ההוא נמצא קודם ההויה ולא חלק
 פסנו תעלה אליו ההויה ההיא כן לא יחוייב בהויה העולם
 בכללותו אם הונח הויה שיהיה העולם ההוא נמצא קודם
 זאת ההויה ולא חלק ממנו תעלה אליו ההויה ההיא אבל
 יצטרך להכני כזה מניע מחוץ נבדל הוא זולת המניע הקרוב
 בהויות החלקיות בצורך הכנס מניע מחוץ נבדל בהויות
 החי והצמח כמו שהתבאר בספר ב' ח וכמבאר הקודם לזה
 והוא זולת המניע הקרוב בהזנה האיש ההוא ומי שחייב
 להויה הכללית הדברים שיחייבו להויה החלקית יקרה לו
 שיחייב בזה האיש הרמוז אליו שו' וא בלתי הויה כמו שחייב
 הפלוסוף מפני זה ההקש שיהיה העולם בלתי הויה והמשל
 שכבר יאמר אומר שראובן העומד לפנינו הוא בלתי הויה
 מפני ההקש בין הויות הכללית וההויה החלקית הנמצאת
 בו והיא ההזנה וזה שאם הונח ראובן הויה הנה יחוי' שיהיה
 נמצא קודם הויו וזה שאנחנו נמצא מתנאי ההויה החלקית
 הנמצאת בו שתהיה בכאן נפש וזה זכרית כאלו תאמר הלב

הפרק החמישי וראוי שנחקר תחלה אם העולם קדמון
 או הויה קודם שנכנס בחקירה אין
 הויה כשאן תאמר אם הוא הויה מדבר או מלא דבר וזה מכואר
 בנפשו ומסה שאין ספק בו עם מה שקדם מהדברים שכבר
 יחוייב לנו שנחקר מאיזה מהדברים והמשיג' יתכן שנעמוד
 על אמתת זאת החקירה קודם שנחקר אם העולם קדום או
 מחדש' ונאמר שהוא ראוי שנשים חקירתנו בזה
 מהדברים שאפשר שיחשב בהם שיהיו בלתי הוויים והם
 הדברים שנמצא מציאותם מדובק כמו הגרמים השמימיים
 ומשיגיהם והזמן והתנועה והגלות הארץ ומה שידמה לזה
 פאלו הדברים וזה שכאשר נשגנו החקיר' בהם יתכן שיוליכו
 אותנו אל אמתת זה הדרוש וזה שאם היה בהם דבר יחוייב
 שיהיו הוים הנה יתבאר בלי ספק שהעולם הויה וזה שאם
 יתבאר דרך משל שהגרמים השמימיים הם מחדשים הנה
 יחוייב שיהיה כלל העולם מחדש לפי שאריהם תעלה הויה
 חלקי העולם כמו שכאר הפלוסוף וכמו שהתבאר מדברינו
 בפאמר הקודם לזה ואם יתבאר כי הזמן מחדש או התנועה

הנה יחייב גם כן שיהיה העולם מתודש בי המאמר בשימצאו הגרמים השמימיים זמן אין תכלית לו כוללת תנועה ואח' כן יתחילו להתנועע הוא מאמר מבוא' הכסול וזה מבוא' למעי' בזה הספר ואם נניח שיתבאר שיהיה הגלות הארץ מתודש ויהיו מפני זה מתודשים בכללות כל ההווים אשר בכאן אשר מציאותם מדויקת באופן מה והם המינים אשר בכאן הנח' יתבא' כי העול' מתוד' זה שאם היה זה העני' מתוד' בסוהלו הנה יחייב שיהיו הגרמים השמימיים קודמים לחדוש אלו הדברים זמן בעל תכלית לפי שהם פועלים אלו הדברים אשר בכאן כמו שקדם ואם היו קודמים לחדוש אלו הדברים זמן בלתי בעל תכלית היה בכאן אפשרות טבעי לא יצא לפעל אם לא בזמן בלתי בעל תכלית מה מבוא' הכסול . ואם יתבאר כאלו הדברי' אשר מציאותם מדויקת שהם בלתי היום הנה יתבאר שהעולם קדום וזה מבוא' בנפשו ואולם אם נשים תיקורתנו כזה מהדברים האלו אשר אין מציאותם מדויקת והם הדברים ההווים הנפסדים בצד אשר הם בו הווים נפסדים הנה לא ימצא תועלת בזאת החקירה במה שיתבאר שהם שהם הווים כי ידמה שבה יתחלפו אלו הדברים ההווים הנפסדים שהדברים שמיציאותם מדויקת ואם היה כחויב כאלו שיהיו הווים הנה יתבאר שהעולם הווה הוא היה כהם מר' שיתחייב בו שיהיה בלתי הווה הנה יתבאר שהעולם הוא קדמון ואם לא היה כהם דבר יחייב שיהיה הווה ולא שיהיה בלתי הווה הנה יהיה אפשר מזה הצד שיהיה העולם קדום או מתודש . והנה יתבאר גם כן שהוא יותר ראוי שנשים התחלת התקול' בזה הדרוש מן העניינים אשר זכרנו משנשים התחלת תיקורתנו בו מהשם יתב' אם הוא מחוייב שיתודש העולם אחר שלא היה אנה הענין בזה בהפך . וזה כי השתנו בזה בעצם השם יתב' היה חלושה מאד ולזה אין ראוי שנשים במה שזה דרכו התחלת התקירה בדרוש שברצה לקנות בו ידיעה שלישה . וכאשר התישב לנו שהוא ראוי שנשים התחלת התקול' בזה הדרוש שהדברים הנמצאים בעולם שמיציאותם מדויקת והיה מבוא' שתקורתנו מהם תהיה אם הם הווים הוא מבוא' שהוא ראוי שגדע תחלה מה שיוכר בו ההווה מתכלית הווה כי בשידענו זה ותקינו באלו הדברים אשר מציאותם מדויקת אם יש בהם דבר מהדברים הנמצאים להווה במר' שהוא הווה או אין בהם דבר מהם הנח' יתכן שנעמוד בקלות מענינם אם הם הווים או בלתי הווים וככאן התבאר מאיזה מהנמצאות ראוי שנשים התקירה הזאת ואיך יתכן שנעמוד מהם על אמתת זה הדרוש :

הפרק הששי

והיותר מיוחדת שבסגולות ההווה היא שהוא נעשה לתכלית מה האלהים אלא אם היה התהוותו בקרי' וסר' שזה דרכו הוא מעטי וזה מבוא' בכל מה שהו' הו' בטבע או מצד המלאכה וזה כי הטבע יעשה כל מה שתעשה לתכלית מה כמו שהתבאר בטבעיות כן הענין במלאכה ואולם מה שאינו הווה לפי שאינו מפעולת פועל לא תהיה בו סבה תכליתית וזה מבוא' בנפשו וזה כי אמרנו במה שאינו מפעולת פועל שהוא בזה התאר בעבור זה התכלית הוא מבוא' מות' נפשו וזה כי תכף שנאמר שהוא היה בזה התאר בעכו' זה התכלית הודינו שיש פועל ולפי' סמך שאינו מפעולת פועל אין בו סבה תכליתית היה שלא תנתן בדבר סתחכסות הלמודיות סבה תכליתית אם לא היה במר' שבהם מצד הטבע או הבחירה והמשל שלא יאם' לאינו תועלת היו זווית המשולש שווה לשתי נצבות וקוטר המרובע בלתי שווה לצלעו וכן הענין בשאר הדרושים הלמודים והיה זה כן לפי שאין בכאן פועל הוא אשר שם זווית המשולש שול' לשתי נצבותי' אין זה הדבר כמשולש מפעולת פועל ולזה לא תנתן הסבה הפועלת ולא התכליתית בלמודיות ואולם המשולש הנקש' במלאכת לתכלית מה כבר יתכן שיאמר בו לאיזה תועלת הירח הדבר כן בתמונ' המשולשית כי בזה האופן היה מפעולת פועל אבל

לא יאמר לאיזה תועלת היתה זוויתו החיצונה שורה לטת' הזווית הפנימיות כי אין זה הענין כמשולש מפעולת פועל' שלא יעלם ממנו שכבר יתכן שתמצא סבה תכליתית לדבר ההווה רכיב ואם אין למציאותו הווי' מוחלטת לפי שמציאותו הוא תמיד מפעולת פועל כאלו האמר שכבר יושפע תמיד מהציוו אשר למניעי הגרמים השמימיים שיתנועעו הנגלים מעצם הציוו ההוא בתנועות אשר הם מתנועעים בהם ולזה אם היו הנגלים ומניעים בלתי מתודשים הנה יתכן שתשלם מהם תנועה בלתי מתודשת במוחלט עם היות התנועה ההיא באופן היותר שלם שאפשר להשלים פה שכיון בה לפי שהיא מתודשת תמיד מהציוו הו' ובה האופן היא מפעולת פועל ובזה האופן לכך יתכן שיתחדש מפעולת פועל מה שאין למציאותו התחלה זמני' כי הוא מתחדש תמיד כמנו ואולם פה שלא יתכן שיתחדש תמיד על הדבור מהפועל הנח' יחייב כשהוא מפעולת פועל שיהיה למציאותו הווי' מוחלטת כי הוא לא יהיה מפעולת פועל אם לא הונח שהיה שם פועל חדש אותו והמשל כי הכית כאשר הונח שהו' מפעולתו הבונה והיה בלתי אפשר שהיה תמיד שופע מציאות מהבונה הנה יחייב שיהיה הבונה הוא אשר חדש הכי' אחר שלא היה נמצא וזה מבוא' בנפשו וראוי שלא יעלם ממנו כי מה שלא זכר בו בזה האופן ההווה מתכלית הווה אינו באופן שיתחייב [כאשר הירח בכאן כדבר מה שלא ימצא תועלת בו שיהיה הדבר ההוא בלתי מתודש כי כבר אפשר שיהיה חדשו בקרי' אבל מה שהרחיק בו הוא שכבר יחייב כשנמצאו בו דברים לתכלית מה שזה הדבר הוא מפעולת פועל וזה מבוא' מאד והנה הענין בזה הוא כמו ההשכלה במספרים רוצה לומר כשנשלים תשעה תשעה לבחון אם טעינו במספר ההוא וזה שהשכלה לא תתן האמת על שזה החשבון נעשה ככיון אבל חספוס ברחבה על הטעות אם היה בזה המספר וכן הענין בזה בשוה זה שזאת הבחינ' לא תתן משפט אמתני על שהוב' הו' הוא בלתי הווה אבל תתן משפט אמתני על שהוא הווה כשהיה מר' שבו מהדברים לתכלית מה וזה מבוא' בנפשו ולזה ילקח תועלת בזאת הבחינה לחייב שהדבר הווה ולא ילקח תועלת בזה לחייב שהדבר הוא בלתי הווה . וכבר יוכר ענד ההווה מתכלית הווה שההווה אפשר שימצאו בו דברים בלתי מחוייבים לא מצד טבעו ועצמותו כמו הענין בדברים ההווים במלאכה וזה שכבר ימצא לעץ מצד המלאכה צורת הכסא או צורת התיבת ואין אחר מהם מתלכט לו מצד טבעו ואולם מה שהוא בלתי הווה הוא מבוא' שאינו אפשר שימצאו בו דברים בלתי מחוייבים לו מצד טבעו ועצמותו מהצד אשר הוא בלתי הווה כי אם היה נמצא לו דבר בלתי מחוייב לו מצד טבעו ועצמותו הנה יהיה מציאותו בו במקרה אחר שאין לו טבע יחייב הייתו נמצא בו ואין שם גם כן פועל הווה זה הדבר בו וזה דבר לא יתכן שימצא בדברים החמדיים כל שכן שאינו ראוי שימצא בהם תמיד כי מה שבמקרה לא ימצא אלא כמעט מן הזמן . ועוד כי כבר יקשר להניה איזה דבר חוייב שיהיה זה הדבר נמצא עם המהות אשר לא יחייב טבעו שיהיה זה הדבר נמצא בו כי זה מסר שאינו אפשר הנחתו אם לא יונח בכאן פועל אחד הוא אשר שם אלו הדברים מחוייבים ודברים קצתם עם קצת וזה עם שהוא מבוא' בנפשו כבר תמצא שהפלוסוף הודה בו כי הוא אמר מה שבה כח זאת ההקדמה בטבעיות וכא' היות' וסבה שיוכר עוד ההווה מתכלית הווה הנה שההווה אפשר שיהיה בעצמותו דבר בעבור זולתו חוץ מבוא' אם כהווי' בטבע אם כהווי' מצד הבחירה והרצון והוא ההווה במלאכה ומשל זה בהווי' בטבע שרצונת הוא בעבור הכ' כדי שיוון ממנו ומשל בהווי' במלאכה שהלבוש הוא בעבור האדם להיות לו למחס' מקריר' הצורך בו ואולם הכלתו הו' לא יתכן בו שיהי' בעצמותו דבר

בעבור זולתו זה מבוואר כי לא יתכן שתהיה לו סבה תכליתית כהלכמו שקדם כל שבץ שאין ראוי שתהי' בו סבה תכליתית לתועלת זולתו: וכבר יראה זה גם כן ממה שאומר והוא שהדבר שהוא בעבור זולתו הוא מתאחד ונקשר עמו ולא יתאחד המהותימדי עם מהות אחר אם לא מצד פועל משנית בכללותם הוא אשר קשר אלו המציאות ושם קצתם בעבור קצת זה מבוואר בנפשו למעיין בזה הספר

האחר לגלגל הכבב האחר הוא בתכלית מה שאפשר מהחכמ' בעבור שלא יתבלבלו תנועות הגרמים השמימי' כדי שישלם מהם מה שבכאן * וכן יתבאר שמספר הגלגלים בכללם והכבבים הוא בתכלית מה שאפשר מהשלמות אל שישלם מה שבכאן מהנמצאו ביותר שלם שאפשר מצד הפעולות אשר ייוחדו לכבב ככב מהם ומצד היחסים שיתחדשו מ מהתמזגות נצוציהם כי בזה ישלם נפוס הנמצאות השפלות וסדרם וישרם ביותר שלם שאפשר * ובהיות הענין כן והיה שכבר התבאר שכבר ימצאו לו סבה תכליתית היא בהכרח מפעולת פועל הוא מבוואר שהגרמים השמימיים וכל מה שבהם הוא מפעולת פועל ולזה הטיב הפלוסוף בפרט שאמר בשני מספ' השמע אצל המאמ' בקרי ובהודמ' שמעות מי שיאמר באלו הגרמים השמימיים שהם מעצמותם הוא יותר גדול ממעות מי שיאמר זה בחי ובצמצא לפי שלא ימצא בגרמים השמימיים דבר יתכן שיוחס אל הקרי וההודמ' ו ובלאו הדברים מקרי' רכ' אפשר שיוחסו אל הקרי וההודמ' והם המקרים הנמצאים בחי והצמצא לא מפני הסכע המיניי הנה זה כונת הפלוסוף בזה אף על פי שלא אמר אותו בזה הלשון וכאשר התישב לנו זה והיה כבוואר שהדבר שה' כזה התאמהקו בעצמו ה' ה' ה' בהכרח כשהונח היותו מפעולת פועל הנה הוא מבוואר בפה שאין ספק בו שהשמים הווים ואולם אין יתבאר שהדבר הקיים בעצמו יחוייב היותו הווה במוחלט כשהונח היותו מפעולת פועל הנה זה יתבאר ממה שאמר זה שכבר יתכן שיהי' הדבר פועל דבר אם כשיושפע ממנו מציאותו תמיד כמו שנאמר שכבר יושפע תמי' מהצויר אשר לגרמי' השמימי' כנפוס הנמצאות מה שלהם התנועות ואם כשיושפע ממנו מציאותו בעת חודשו לכר * והוא מבוואר שאי אפשר שנגח בגרמים השמימיים ובזה שזכרנו מענינם שהוא נמצא להם כשלם שבפנים אל שיושפע מהם מה שישלם זה המציאות השלם שיהי' שופע מציאותו מהם ית תמיד וזה שכאשר הנתנו זה כבר יתחייב לנו בטול רבים אין המלים אהם כשום פנים * אם יתחלה שכבר יחוייב מזה שיהיה הזמן הווה מלא דבר ונפסד אל לא דבר * ואם שנית שכבר יחוייב מזה שיהיה הזמן מחובר מעתות * ואם שלישית שכבר יחוייב מזה שלא יהיו הגרמים השמימיים נמצאים כי אם בכר' * ואם רביעית שכבר יחוייב מזה שלא תהיה בכאן תנועה אחת מדוכבת אבל לא תהי' בכאן תנועה לגרמים השמימיים ולא תהי' להם תנועות מתחלפות כ במקירות ואיחור כלל * ובכלל אם באנו למנו' כל הבטולים המתחייבים מזה התנהגות הצל כנו למאמר ארוך ול' נקצר ונעמוד על מה שיש בו די ברחי' זאת הנח' * ואולם אין יתבאר שכבר יתחייב מזה התנהגות הכסו' אלו הבטולים שזכרנו הנה לפי מה שאמר *

הפיק השיבועי ואחר שהתבאר מה שיוכר בו ההווה מהבלתי הווה לפי מה

שאפשר לנו הנה ראוי שנחקור אם יש באלו הדברים אשר מציאותם מדוכב דבר מהמשויש הנמצאים להווה במה שהוא הווה או אין בהם דבר מאלו המשיגים מנשים הקירחני כזה תחלה מהגרמים השמימיים כי הם הסדר בהתדבקות אשר בשאר הדברים אשר מציאותם מדוכב כמו הזמן והתנועה ומה שירצה להם: ונאמר שכבר התבאר כמה שאין ספק בו במה שקדם שכל מה שימצא בעצם השמים הוא בתכלית מה שאפשר מהשלמות להשלים לו הנמצאות עד שאם היה נפסד מעט מהסדר ההוא היו נפסדות אלו הנמצאות והמשל מעט הגרם השמימי מהארץ הוא בתכלית השלמות כדי שיושפע ממנו הפעל אשר יצטרך שיהיה ממנו להשלים אלו הנמצאות וזה שכבר התבאר שבהתחלף הפרחק יתחלף הפעל המסודר ממנו וכן יתבאר ששעור הכבב הוא בתכלי' מה שאפשר מהשלמו' שיושפע ממנו בכאן מה שיושפע עד שאם היה יותר גדול או יותר קטן היה נפסד זה הסדר * וכן התבאר שתמונת גלגלי הכבב עד שיהיה קצתם בלתי נכחי השטחים ויהיה מרחק מרובי שטחיו המרחק ההוא אשר ימצא בהם לפי מה שהתבאר גם כן על האופן היותר שלם שאפשר להשלים מה שבכאן מפני מה שיתחדש מזה מקודמת הכבב כמנו פעם ומרחקו פעם ומפני מה שיתחדש מזה מחלוק התנועה לכבב עד שיהיה תנועתו פעם מהירה ופעם מתאחרת * וכן יתבאר שסדר גלגלי הכבב הוא גם כן באופן היותר שלם שאפשר אל שיושפעו מהכבב הפעולות אשר יצטרך זה המציאות שיושפע ממנו עד שאם היה סדורים באופן אחר לא היה אפשר שתתחד' מהם זאת התנועה המדוכבת הנמצאות להכבב אשר אי אפשר שיושפע ממנו מה שיצטרך להשלמת אלו הנמצאות אלא בה' * וכן יתבאר שחוקף נצוצי הכבב הוא בתכלית מה שאפשר מהשלמות בדרך שיושפע מהם הפעולות המתחלפות אשר יצטרכו להשלמת מה שבכאן זה ששנון השמש היה דרך משל מתחלף לנצוץ הירח כדי שיתכן שיושפע מהשמש חמום האויר ומהירח נחיתה הלחוי' ולזאת הסבה היו צבועי אלו הנצוצים מתחלפים כמו שקדם *

זה שכאשר כבר הנתנו שיהיה מציאות הגלגלי' ומה שבה' פאלו הענינים שזכרנו שופע תמיד מהש' הנה יחוייב שיפסדו הגלגלים אל לא דבר תכף השפעם מכנו וישבו שיפוע ההוא מלא דבר וזה שאם הונח שיפעל השם יתברך המגלגלים הנמצאים עזה הגלגלים הנמצאים אחר זה הנה לא יהיה בכאן פועל כלל אחר שהם תמיד באופן אחד מהמציאות ובכלל הנה הדבר ההווה מדבר יהיה הווה מדבר זולתי' לו לא מדבר כמוהו בכל הפנים והמשל שכבר יתחזה הדרוס ממהנחשת ולא תהווה זה הנחשת מזה הנחשת בעצמו אשר היה כמוהו בכל הפנים ולזה יחוייב אם הנתנו מציאות הגלגלים ומה שבהם שופע תמיד שהשם יתבר' כמו שיושפע אור השמש מהשמש שיהיו הגלגלים הווים נפסדים תמיד מלא דבר ואל לא דבר וזה בתכלית הבטול ונ' הנח' יתבאר שכבר יחוייב מזה שיהיו בעתה אחד הווים ונפסדים לפי שאם הוכחו הווים בעתה אחד ונפסדים בעתה הסמוך לו וישוכחו להיות הווים בעתה השלישי לא יהיה מציאות הגרם השמימי' שדוכב אבל יהיה זמן העדו' שורה לזמן מציאותו וזה מבוואר הבטול עם שבוה האופן לא יושפע תמיד מציאותם מהשם יתברך כמו שהונח ואם הנהנו נפסד בעתה אשר הוא בו הווה הנה יתחייב שיהיה בעתה אחד הווה ונפסד וזה גם כן בטול רצוני שיתקבצו ההפכים

וכן יתבאר שמקום הכבב בגלגלו הוא בתכלי' מה שאפשר מהשלמות בדרך שיושפע ממנו אל מה שבכאן מה שיצטרך שיושפע ממנו שאם היה הכבב יותר קרוב ל' הצד הצפוני או ל' הצד הדרומי לא היה שופע ממנו מה שיצטרך שיושפע ממנו לאלו הדברים כמו שהתבאר במה שקדם * וכן יתבאר שמספר גלגלי הכבב הוא בית' שלם שאפשר אל שישלם בו התנועה המדוכבת הנמצאות לכבב אשר אי אפשר שיושפע ממנו מה שיצטרך להשלמת אלו הנמצאות אלא בה' * וכן התבאר שהיות בגלגל העליון ככבים רבים באופן אשר הם נמצאים בו הוא בתכלית מה שאפשר מהשלמות להשלים מה שבכאן מהנמצאו' השלמי' כי בזה יתחדשו מהכבבים פעולות מתחלפות ישלם בזה האופן רבוי הנמצאות * וכן התבאר שהיות לקצת הכבבים אור מעצבם וקצתם מזולתם הוא בתכלית מה שאפשר מהשלמות להשלים מה שבכאן מהנמצאות * וכן התבאר שהאשר מהשלמות להשלים מה שבכאן * וכן התבאר שהענין החלבי ומקומו בגלגל הכבבים הקיימי' הוא בתכלי' מה שאפשר מהשלמות להשלים אלו הנמצאות * וכן התבאר ששעור הרים הבלתי שום תמונתו שבי' גלגלי הכבב

ההפכים תמיד יחד * ועוד
 שיתווה הרם
 ועתה אתר שהוא שופע תמיד מהשם יתברך ומזה יתחייב
 וזהו העתה דבק לעתה יהיה אם כן הזמן מתוכר מעתות
 וזה שאם היה בין העתות אשר תהיה בהם ההויה הזאת זמן
 הנה לא יהיה בזמן ההוא מציאות הגלגלים שופע מהשם
 יתברך וכבר הנחנו מציאותם שופע מהשם יתברך תמיד זה
 חלוף בלתי אפשר הנה אם כן מה שיחייב מזה ההנה הוא
 שיהיה העתה דבק לעתה * **וכבר** יתחייב מזה גם
 כן שלא יהיו הגרמים השמימיים
 נמצאים כי אם בכח זה כי מפני שלא יתמיד מציאות אל
 הגרמים השמימיים כי אם עתה אחד והיו מבואר שהדברים
 הנמצאים בעת' לכך הם נמצאים אחד לא בפעל כמו שהתבאר
 בספר האשע הנה יחייב שלא יהיה הגרמים השמימיים
 נמצאים כי אם בכח * **וגם** כן הנה יתחייב מזה שלא
 תהיה בכאן תנועה מדובקת לגרמי' השמימיים
 וזה כי התנועה המדובקת יחייב שתהיה למתנועע את' כמו
 שהתבאר בספר הרשמע ואין בכאן מתנועע אחד לפי זאת
 ההנחה * **וגם** כן הנה יחייב מזה שלא תהיה בכאן תנועה
 לפי שהגרמים השמימיים לא יהיו נמצאים כי אם בעתה
 ואין בעתה תנועה וכאשר לא תהיה תנועה לאחד אחד
 מהם לא יתכן שישלם מכללות התנועה כי התנועה כבר
 תהיה לכללותם מצד הכפל התנועה אשר לאחד אחד מהם
 בעת מציאותו וזה יתבאר שלא יתכן שתהיה בהם תנועה
 פזונית ותנועה מהירה ובזאת ההנהגה יתבאר לך שכבר
 יתחייבו לזאת ההנחה שקרים רבים זולת לו אין המלט מהם
 בטיס פנים * **ובהיות** הענין כן הוא מבוא' שאי אפשר
 שיונה מציאו' הגלגלים ומה שבהם מהכבדים
 שופע תמיד מהשם יתברך ובכלל הנה לא יתכן שישלם דמיון
 זה ההשפע כי אם במקרים אשר אין להם קיום כמו התנועה
 ומה שידמה לזה ואולם בדברים אשר להם קיום לא יתכן זה
 בשום פנים * **וכאשר** תמיד מהשם יתברך והיה
 הגלגלים שופע מתחייב בהם לפי מה שקדם שיהיו מפעולת פועל הנה לא
 ישיאר אלא שישפע מציאותם מהפועל בעת התהוותם וזה
 מה שיחייב ממנו שיהיו השמים הווים * **ואם** אמר
 שכבר יתכן שיהיה קיום הגרמים השמימיים
 שופע תמיד מהשם יתברך כמו שישפע קיום החסר בדברים
 הטבעיים שהצורה על האופן שהתבאר בטבעיור ומזאת
 ההנחה לא יתחייבו אחד מהבטולים הקודמים * אמרנו

לוי שכבר ישלם בזה האופן סבות קיום הגרמים השמימיים
 אבל לא ישלם בזה הסב הפועלת למציאותם ומה שהתבאר
 בסופת הקודם הוא שמציאותם הוא מפעולת פועל ולפי שאי
 אפשר שיינת מציאותם שופע מהשם יתברך תמיד הנה יחייב
 שיהיה שופע מציאותם ממנו בעת התהוותם כמו שכארנו *
 שזה האופן מהשפע קיום החסר מהצורה לא
ועוד יהיה לא כמה שזוהא מורכב מהפכים כאלו תאמר
 שיעמיד החום הטבעי אשר לדבר דבר והלחיות וישמר
 הדבר בעל הצורה ההיא על ענינו מה שהיה אפשר לבחור
 הפעולות שיפעלו ויגברו על הכחות הסתפעלות ואולם
 הגרמים השמימיים אינם צריכים לזה כי אינם מורכבים ואין
 להם טבע יחייב להם הפסד ולזה לא יתכן שנאמר שיהיה
 קיום מציאותם שופע תמיד מהשם יתברך * **ובכאן**
 התבאר שהגלגלים הם מהודשים מהתחלה
 אחת שמה אותם בזה התאר אשר הם בו אחד שהוא בשלם
 שבפנים לתכלית שישלמו בו הנמצאות השפלות כי אי
 אפשר שנאמר שהיינה במקרה תכונותיהם ושאר הענינים
 הנמצאים בהם אחד שהם בשלם שבפנים שאפשר אל מה
 שיראה בלי ספק שחור בהם מהפעולות ועוד שאי אפשר גם
 כן שנאמר שיהיינה להם במקרה מזולת סבה פועלת
 תכונותיהם ושאר הענינים בהם ותהיינה פעולותיה' מסודר'
 להם מסכה פועלת שאם הונח הענין כן הנה יהיו פעולותיה'
 בזה האופן מצד שקרה שיהיו תכונותיהם בזה האופן אשר
 הם בו וזה הפך מה שיראה וזה כי התכונות נמצאים בדברים

הטבעיים בעבור הפעולות ולא הפעולות בעבור התכונות
 כבר באר זה הפלוסוף בכפר כ' והמשל שאמרנו לא נאמר
 שכבר היה העין רואה בפני שכבר היה תמונתו והרכבו
 באופן שהיא בו אבל נאמר שהיא כזה האופן מהתמונה
 וההרכבה בעבור שיהיה רואה וכן הוא מבואר שהגרמים
 השמימיים היו כזה האופן שהם בו מהתמונה ומשא' העניני'
 הנמצאים בהם בעבור הפעולות המסודר' מהם שלא ישלמו
 כי אם בזה האופן * **וגם** כן הנה יתחייב מזה שלא תהיה
 ושאר הענינים הנמצאים בהם שיהיו כושלים בעבור מה הם
 אם לא היה מציאותם מסד' מי יתן ואדע' ועוד כי איך יצוי'
 שישכינו במקרה שישלם מצד תמונת האח' מהגלגלי' וככיו'
 מה שיחסר מהשלמה בשאר הגלגלים הנה זה בתכלית
 הכסול אבל הוא מבואר בלי ספק מזה מסודר להם בהכרח
 מעלה אחת המציאה כלם באופן הזה אשר הם בו מהכבדים
 וגדליהם ואיכות זהם ותכונותיהם ובספר הגלגלי' המשרתים
 לכבב ככב כדי שישלם מהם מזה שכונן בהם ביותר שלם
 שבפנים שאפשר וכאשר הונח שזה הענין הוא בהם מסכה
 פועלת כמו שהוא מבואר בנפשו מענינם הוא מבוא' שיחייב
 ממה שקדם מהדברים שיהיו הגרמים השמימיים מהודשים *
 הנה אם תשיג התפירה מי שיאמר באלו
ובכלל הדברים אשר בכאן כמו החי והצמח ושאר

הדברים הטבעיים שאינם מסכה פועלת הנה יותר ראוי
 שישג התפירה מי שיאמר זה בגרמים השמימיים וזה כי
 מפני שאנחנו נחייב בדברים שיהיו מסכה פועלת בפני מה
 שנמצא בהם מהטוב והסכה התכליתית הנה מה שימצא בו
 יותר מהטוב והסכה התכליתית הוא יותר ראוי שהי' מסכה
 פועלת וזה כי כבר יתכן שיגיע לדבר מעט מן הטוב והתכלי'
 פועלת סכה פועלת כאלו תאב' שתפול אבן ותתפוצץ במקרה
 באופן שיהיה שם חלק ממנה נאות לשבת עליו וכהיו' הענין'
 כן והיה מבואר מהגרמים השמימיים שהם קנו יותר מהטוב
 והתכלית עד שאין בהם דבר במקרה כמו הענין כאלו האישים
 הטבעיים שימצאו בהם משנים רבים ללא תועלת והם
 המקרים הנמצאים לאיש כמה שהוא איש ואין בהם זה
 הטבע בעת זולת עת כמו הענין באלו האישים אשר הם
 נפסדים הוא מבואר שיותר נפסד הוא המאמר בשהגרמים
 השמימיים אינם מסכה פועלת מהמאמר בהי' והצמח ובשאר
 הדברים אשר בכאן שאינם מסכה פועלת ולזה הסב' הפלוסוף'
 באלו הגרמים השמימיים שהם מסכה פועלת כאלו טבע האמת
 הכריחו על זה * **וכבר** התבאר מדברינו שכאשר הונח
 בגרמים השמימיים שיהיו מסכה פועלת הוא כהו' שיהיו
 השמים מתודשים ובכאן התבאר שהשמים מהודשים כמה
 שאין ספק בן' ומספר המופתים אשר יתבאר בהם זה מזה
 הבאר הם במספר הדברים העצמים בעצם השמי' שאין בהם
 דבר שלא יהיה לתועלת מבואר כמו שהתבאר כמה שקדם
 והיותר נפלא בזה המופת הוא שהו' נעשה מהקודם הכי' פ'
 ידועות בעצמם ויהגלות הענין כמו שכארנוהו בכאן אחשו'
 שכבר הוכרחו קצת האחרונים הנמשכים אחר דעת הפלוסוף'
 שיהיו הששם יתברך יהד ענין השמים וסדר אותם לפי מה
 שהם כמו שספר הרב הכורה כאלו רצו לקבץ בין ההפכים כי
 זה המאמר יחייב כשמים שיהיו מהודשים והם האמינו שהם
 בלתי הווים וכאשר התבאר שהשמים מהודשים הנה לא
 יקשה לבאר מזה שהעולם מהודש כי כשלא היו בכאן שם פ'
 לא היו בכאן מעלרה ומטה ובז' לא יהיה בכאן מעלר
 ומטה לא יהיה בכאן יסודות וכאשר לא יהיו בכאן יסודות לא
 יחיה בכאן המורכב מהם * **ובכלל** הנה מפני
 שהשמים הם התחלה מעלרת
 באופן מה לשאר הדברים הטבעיים והיה מן המבוא' שכאשר'
 לא תמצא התחלה לא תמצ' מה שהוא דבק להתחלה ונמשך
 לה הוא מבואר שכאשר התבאר שהשמים מהודשים' התבאר'
 שהעולם בכללו מהודש'

הפרק השמיני וראוי שנחזור בהתר נפק מר
 משוהף לאומר בהוית העולם
 ולאמר בקדמותו קודם שגשלים החקירה בשאר הדברים
 ו ד ר 7 1111 אשף

מלהמת השם

אשר ילקח מהם מופ' אם העולם קדום אם מתודש וזה הספק הוא לקוח מהדברים הנמצאים בשמים אשר לא יתן טבע השמים שיהיו נמצאים בהם וזה שאם היו הווים הנה נחשוב שיחייב שלא יהיה בהם דרך משל לחמר האחד צורות פ מתחלפות כמו הענין בשאר הדברי הווים מהדברי הטבעיים שאנחנו נמצא בהם לנושא המיוחד צורה מיוחדת והצורות המתחלפות בהם הם צורות לנושאים מתחלפים ואם היו בלתי הווים הנה בהם יותר מכוא החיוב כי לא יצויר שיהיה דבר בבלתי הווה רק מה שיתחייב לו מצד טבעו ועצמותו: **ואולם** שיש בשמים דברים רבים בלתי מחוייבים להם מצד טבעם ומציאותם הוא מבואר וזה שכבר התבאר בטבעיות שטבע הגרם השמימי הוא אחד אין בו חלוק כלל אבל הוא פשוט ומתדמ' החלקים כי טבעו הוא לא קל ולא כבד וכאשר התישב זה הנה ימצאו בו בשמים דברים רבים לא יתן טבע השמים שיהיו נמצאים בהם וזה שאין שהונה הענין ממניעי הגרמים השמימיים אשר הם צורותיהם הנה הם מתחלפים במין זה שאם הנחנו על האופן שבארנו ענינ' במאמר הקודם לזה הנה הענין מבואר שהם מתחלפים במין זה שאם הונחו עלולים כמו שיניחו אות' הספרשי דברי הפלוסוף לפי מה שהבינו מדבריו הנה גם כן מתחלפי' במי' בלא ספק ובכלל הנה מפני שאנחנו נקח ראיה תמיד מהפעולות על הצורות אשר יסודרו מהם אין הפעולות והיה מבואר שכבר יסודרו מאלו המניעים פעולות מתחלפות לפי מה שהתבאר ממה שיושפע בכאן מאח' אחד הפככים הוא מבואר שאלו המניעים הם מתחלפים ובהיות הענין כן רצני שאלו המניעים אשר הם צורות' לגלגלי' הם מתחלפים והיה מבואר שהגרם השמימיים הוא כלו מטבע אחד הוא מכאר שהצורות המתחלפות אשר ימצאו לארנו הגלגלים הוא דבר לא יתנחו טבע הגלגלים ואומר עוד כי היות הגלגלים מתחלפים בכמותם הוא דבר לא יתנחו טבע הגלגלים וזה שכבר יראה שבמות דבר דבר מהדברי הטבעי' הוא משוער לפי טבעו ולזה לא תמצ' דרך משל נמלה בשעור גמל ולא גמל בשעור נמלה ואולם היה אפשר באלו הדברים אשר בכאן שיהיו אישי המין האחד מתחלפים בכמותם מפני שהוא מחוייב בהם להיותם מורכבים מהפכים שיהיה לחמרים החכ במצד ובאיכות ולזה יתחלפו מזני אישי המין האחד חלוף מה כמות טבע הפרטי ומצאו מפני זה קצתם יו'חר גדולים מקצת להיות מזג קצת יותר נאות אל הצמיה יתח' קצתם ואולם הגרמים השמימיים שאינם בעלי מזג באופן שיתכן להיות חלוף בין גלגל השני כמזגו הוא מבואר שלא יתן טבעם שיהיו מתחלפים בכמותם כי אין להם משיגים מצד טבע הפרטי לפי שאין בהם דבר במקרה כמו הענין באישי אלו הדברים אשר בכאן ואולם שהוא מחוייב באלו הדברים אורכ בכאן שיהיה להם רחב בכמו' ובאיכות מפני היותם מורכבים מהפכים והוא מה שהצענוהו בכאן הוא מבואר ממה שאומר וזה שאם לא היה לחמר המין הא' וד' רחב הנה יהיו בכאן מינים אין תכלית' להספרם וזה שכבר יתחדשו מעורב טבעי הים דות יחסים מצד ההרכבה והמזג לאין תכלית ואם היה לכל מזג מהם צורה מיוחדת היו בכאן מינים אין תכלית למספרים' **ואולם** המינים יחוייב בהם שיהיו מוגבלי הספר לפי שהו מחויי'

שיהיה מהותם מושבר לשכל הפועל ולשם יתברך ומה שלא יקף בו מספר לא יתכן שיהיה ידוע הנה אם כן מה שיחייב שיהיו המינים בעלי תכלית במספר וזה מה שיחייב שיהיה לחמר המין האחר רחב באיכותו עד שיתכן שימצאו לאנשים מתחלפים ממ' א' א' מזגים מתחלפים חרוף מה' ועוד כי חמר אישי אירו המינים להיותו מקבל תמיד השנוי באיכות גם במדת האור הספק בו ומה שידמה לו מהדברים אשר מהוץ אם נכבד ענינים אחרים כמו המזונות והד' מה להם הנה אם לא היה לו רחב באיכות היה בלתי אפשר שיתקיים כי אם זמן מ' עם מאד כי כבר יצא מהמזג המיוחד לו רחב שני היות והנה ימשך לו המות בהכרח מפני צא'ו מהמזג השני והיו לו וזאת הסבה בעינה היה מחוייב שיהיה לו רחב בכמות וזה כי מפני שההפוך דבק לו בסבת הענינים אשר

פחוץ והצמיחה מצד המזג הנה אי אפשר שיתקיים ראיש בכמות אחד כלל ואם היה כמורא אישי המין מוגבל שלא יקבל הפחות וזהו הנה נמשך בהכרח אל השנוי בכמות הכות עם שהוא בלתי אפשר התהוות אישי המינים אשר בכאן אם לא היה להם רחב בכמות וזה שלא יתכן ברם שיהיו בתחלת ההוויה בכמות השלם אשר ימצא ראיש המין ההוא והמשל כי לא יתכן שיהווה בבטן הבעל חיים חי גדול במהו וכן הענין בצמחים הנולדים מהזרעים וזה מ מבואר מצד והוא מבואר שהחלוף אשר באישי המין האחד בכמות הוא מפני החלוף אשר להם באיכות כאלו תאמר ש שמזג זה יותר נאות אל הצמיחה וגדול הנוף כמזג זה ובהיות הענין כן והיה מבואר שאי אפשר בגרמים השמימיים שיהיה ביניהם חלוף באיכותם כי אינם בעלי איכות הוא מבואר שלא יתן טבעם שיהיו מתחלפים בכמות כל שכן שהו' מבואר שלא יתן שיהיו מקיפים קצתם בקצתם וזה שאנחנו נמצ' בדברים אשר זה דרכם שהם בעלי טבעים מתחלפים כמו הענין ב ביסודות שכבר ימצא המוקף טבעו מהם זולת היסוד אשר יקף בו והנה היה ראוי מצד טבע גרם השמימי שלא יהיה בכאן כמזג זולת א' במספ' כמו הענין בטבע טבע מהיסודות הארבעה' והוא מבואר גם כן שלא יתן טבעם שיהיו בלתי נכחיים השטחים בדרך שיהיה הגלגל יותר עב מהצד האחד מכה שהוא כהצד האחר וזה כי מפני שהוא מטבע אח' הנה יתן טבעו שיהיה מהדמה בכל צדדין' ועוד שחלקי הגלגל הם כלם מטבע אחד ולזה לא יתן טבע הגלגל שיהיה בו חלק אחד ממנו מתחלף לשאר חלקי הגלגל כשהיה החלק ההוא מאיר ובלתי ספירי' והוא הכבד ושאר חלקי הגלגל הם ספיריים ובלתי מאירים וזה כי הדבר המורכב מהפכים הוא אפשר שיהיו בו כמו זה החלוף בחלקיו להיותו מורכב מדברים סקבילים וזה יתכן שיהיו קצת חלקיו מתחלפים לקצת כלאו האמר בחי שטבע הכבד ממנו הוא מתחלף לטבע המזג ואולם הגר' השמימיים לא ימצ' בו חלוף בין חלקיו לפי שהוא מטבע אחד כמו שהתבאר מענינו ולזה הוא מבואר שלא יתן טבע השמים שיהיה בו אלו הככבים שהם בו

אשר יתחייב מהם זה מזה הצד הם כמספר הדברי הנמצאים בשמים ואולם שהתנועות הנמצאות לגלגלים על האופן שהם הם בעבור זולתם כהנהגה הנה זה יתבאר ממה שאומר וזה שהתנועות אי אפשר שיהיו לכיון אל דבר שיצטרך לעצמות או לברוח ממנו שהוא כנגד כמו הענין בעבלי חיים לפי שהם לא יצטרכו דבר מהוין יושלם בו מציאותם כמו הענין בחי שיצטרך דרך משל המזון או אל מה שידמה לו מהדברים אשר יצטרכו לו להעמדת מציאותו ואין להם גם כן דבר יתנגד למעט יברחו ממנו כי אין להם הפך ולזה לא יתכן שתהיינה תנועותיהם לברוח ממנו שהוא כנגד ולכיון אל הנאות ואם אמרנו שהתנועה היא להם בעבור שהם חיים כי התנועה היא חיוב פה לדברים הטבעיים כמו שיאמר הפלוסוף הנה ימשך לזה המאמר שהיו הגלגלים מתנועים מתנועה מה אצל לא שלא יתכן השלמת אלו הנמצאות השפלות אלא בוכמו שהתבאר ועוד שזה המאמר יראה שאין לו פנים וזה כי התנועות הנמצאות לחי במה שהוא חי הוא להשלים מציאותו ולא יכצאו בו התנועות לבטלה כמבצע אם לא בבקשת הערבות כמו תנועות האדם במחולות וזה לא יהיה מהם כי אם מעט מהזמן להיות מר שזה דרכו בלתי נאהב אצל הטבע ולזה לא יתכן שהיה זאת התנועה התמידית נמצאת בהם בעבור עצמותם ללא דבר ימשך להם בעצמותם בעבורה מהמנוח ואם אמר אופ' הערבות שזאת התנועה היא להם כעבור במה שהם השינו כמו שיקרה לאדם בערב השינו דבר מר שיתנועע במקום אמרנו לו שהתנועה תקרה לאדם בעת הקרו בדורש מה מפני שהוא כבר יתנועע בעינו מדברי וליכוחו ה הגעת האמת בתקירה ההיא כי התנועות נמצאות נמשכות קצת לקצת בזה האופן כמו שיתנועעו במחולות מתנועת הקול השיריי על יחס תנוע' הקול הוא מהמהירות והאיחור וכזה בעינו יקרה לאדם בעת דרכו אל האמת כדורש מה ולפי מהירות מהשבתו ועינו ואיחורו להתנועע מקצת הדברים אל קצת בהקירות תהיה תנועתו ואיחורו אבל הגלגלים אין להם תנועה לחשיג מה שכבר לא השינו אותו כי אין בהשגותיהם דבר יהיה להם ככח אבל תמצא להם תמיד ידיעה והשגה לא תחייב תנועה אצל היא מנוחה כמו שזכר הפלוסוף ולזה לא תחויב לה זאת התנועה בעבור ה ההשגה ועוד שאם הודינו שתחויב להם תנועה בעבור זאת ההשגה הנה לא תחויב להם בזה האופן הנפלא אשר היה בו שימשך בכאן מרובי הפעולות אשר אי אפשר שישלמו אלו הנמצאות אלא בה ועוד שהתנועה יראה מעני' כמו שזכר הפלוסוף שהיא תנועה השגה וזו היא הסבה שהשכור לא יכין מושכל בעת שכרותו מפני התנועה החזקה הנמצאת לו וכן הנער בעת הגדול וזה ממה שיתבאר ממנו שאין מתנאי ההשגה שתמצא עמו תנועה וכלל הנה אין דרך להניח שתהיינה בהם אלו התנועות בעבור השגותיהם אם לא שגנתי כי מפני שצוירו נמוס אלו הנמצאות וסדרם וישרם לפי מה שאפשר להם השתוקקו פעם הצויר ההוא להתנועע באופן וישפעו מהם אלו הנמצאות אשר בכאן ביותר שלם שאפשר וזה ממה שיתחייב שחלוינה אלו התנועות בהם בעבור זולתם כמו שהנחנו וכאשר התישב לנו שהתנועות אשר לגלגלים הם בהכרח בעבור זולתם והתבאר גם כן במאמר הקודם שמציאות הככבים בגלגלים הוא גם כן בעבור זולתם והיה מבואר ששאר הדברים הנמצאים בשמים מתמונרת הגלגלים ומספרם וסדרם ונטייתיהם ומה שידמה להם הם בעבור שישלמו לככבים אלו התנועות אשר להם הוא מבואר שכל אלו הדברים הם כנרמים השמימי' בעבור זולת ובהיות הענין כן הנה יתחייב מכל אחד מאלו הדברים אשר נמצאים בשמים בעבור זולתם שהיו השמים מחודשים כמו שנארנו זה במה שקדם אצל החקיר כמה שיוכר בה ההווה מהבלתי הווה: וראוי שתדע שכבר שער הפלוסוף כזה הספק ולזה חתר לתת מכה באלו הענינים הנמצאים בשמים שהיו צד

אלו הדברים אשר לא יתן טבעו שימצאו בו והיה גם כן ממה שיתחשב שאם היה הגרם השמימי הווה הנה לא יתכן שימצאו בו אלו הדברים לפי שכבר נמצא מההיים בטכ' אשר בפאן שלא ימצא בהם רק מה שיתנהו טבע הנה איך הענין בזה מי יתן ואדע' וכאמר כי כבר התבאר בפרק הקודם שהשמים מחודשים כמה שאין ספק בו ולא התבאר שיהיה חרושם על דרך חדוש ההוים אשר בכאן והוא הצד אשר חוייב בו זה הספק אבל אולם בזה תבדל ההויה הכללית להיות החלקיות כי יש בין אלו ההויות תבדל נפלא בהכ' כמו שקדם ולזה לא ימנע בזאת ההויה שתהיה בזה האופן אשר לא תדמה בה ההויה החלקית ונס כן הנרה אנהנו נמצא בהווה במלאכת קרה שניהג זרה המנהג וזה כי בעל המלאכה יתן לחצר האחד צורות מתהלפות מהצורות אשר מדרשם שיגיעו ממכו זה הפועל וזה שהצורף יעשרה מזה הכסף הרמוז אליו גביע או טבעת או נוס או מה שרצ' משאר הענינים אשר אפשר שיעשה אותם מהכסף ובהיות הענין כן הנה תהיה הויה השמים מהשם ית' על זרה האופן רצוני שתהיה התחלת ההויה ההיא הרצון והבחירה כמו הענין במלאכה לא שהמלאכה לא תתן מזה כי אם התמונו להיות חוץ מהדבר והשם יתכן טבע וכללות הדבר כמו שנמצא בפעולות שאר השכלים הנבדלים והוא ראוי שיהיה פועל השם יתברך יותר נפלא ויותר נעלה כפעל שאר הפועלים העלולים ממנו כמו שמדרגתו גבוהה ממדרגתם לאין שעור ושהויה פעולתם מפני זה מוגבלת ומסודר' לא יוכלו לשנות הסדר ההוא כמו הענין בפקדי המוסר' אשר הם תחת הראש הראשון ותהיה פעולת השם יתברך לפי מה שיגזרו רצונו כמו הענין בראש הראשון על המדינה שיסדר ענין המדינה לפי מה שירצה' ובהיות הענין כן הנה מה שיחויי' להסופת הקודם שהיו השמים מחודשים יהיה כשהיה חרושים על דרך מה שיחדש מהבחור והרצון לא על דרך מה שיתחדש מהטבע ואולם איך אפשר שיונח זה העני' בשם יתברך בדרך שלא יתחדש ממנו ספק הנה נחקור עליו אחר השליכנו ה החקירה בקדמות העולם וחדושו בכל הפנים שאפשר לנו: והתבאר שההויה אשר התחלתה הבחירה והרצון היא קודמת להויה אשר התחלתה הטבע וראוי היה להיות כן וזה שכמו שתנוע' הבחירה היא הקודמת לשאר התנועות כמו שהתבאר בספר השמע כן הויה המתחדשת מהבחירה קודמת להויה המתחדשו בדרך הטבע ואולם אם יהוייב שתהיה לפני זאת ההויה תנועה אם לא הוא כמה שחוק' עליו אחר השליכנו החקיר בקדמות העולם וחדושו לפי מה שאפשר לנו וראוי שלא יעלם מפני שכל אלו הדברים אשר זכרנו שהם נמצאים בשמים שלא יתן טבע השמים שימצאו בו הם כלם מופתים על שהשמים מחודשים מהרצון והבחירה ולזה יהיו בכאן גם כן מופתים רבים הם זולת המופתים הקודמים יתבאר מהם שהשמים מחודשים:

הפרק התשיעי

וכאמר גם כן שיש בשמים דברים רבים הם בעבור זולתם והם מן הסגולות הנמצאות להיות כמה שהוה הווה כמו שקדם וזר שהתנועות הנמצאות לגלגלים על האופן שהם בו שתשלם מהם התנועה המורכבת הראות לככבים שישלם ממנה זר המציאות השפל ביותר שלם שאפשר כמו שהתבאר מדברנו במאמר הקודם הם בהכרח בעבור זולתם כמו שנבאר ואולם כל מה שנמצא בשמים מתמונרתיהם ומספרתם מהארץ ומהככבים לפי מה שהם בו מהגדול והזהר ומהנמיל שזכרנו שהם נמצאים בהם הוא אם מפני שיתכן בהם מציאות כמו אלו התנועות שיצטרכו להשלימת מה שבכאן מהנמצאו אם מפני שימצאו בה הנמצאות אשר בכאן מאלו התנועות ובהיות הענין כן הנה הוא מבואר שכל מה שנמצא בשמים מאלו הדברים שקדם זכרם הוא נמצא להם בעבור זולתם והוא זה המציאות השפל וכאשר התישב זה והיה מבואר ממה שקדם שבה שימצא בו דבר בעבור זולתו הוא בהכרח הווה הנה יחייב מזה שהיו השמים מחודשים והנה מספר המופתים

פְּלַחְמַת הַשֶּׁמֶל

היתה מהמזרחאל המערב לפי שהחלת התנועה הוא ראוי שתהיה כפאת הימין שהוא המזרח כי הימין הוא יותר נכבד מהשמאל וכאשר יתנועעו השמים בצאה המערבית יתנועעו על הכונה השנית כדי שתשוב התנועה אל הימין ככו הליצן בתנועת ה'ח' והנה זה המאמר ישניהו כהדבך והספק מרש שלא יעלם זה כי היות הימין יותר נכבד מהשמאל ב'ח' הוא בעבור חלוק האברים אשר באלו הפאות אבל הנגלל שא' בו חלוק כלל אי אפשר שנתיב בו הימין יותר נכבד כהשכל אף כי הימין ממנו ישוב שמאל' ואם יאמר זר' מצד המקום המזרחי כמו שאמר זה אכן רשד הנה זה בלתי ספק וזה שחלוק מקום ממקום במעלה וכבוד אינו מצד המרחקים המלודיים אבל מצד הנשם אשר בו בטבע ובהיות הענין בן והיה בגשם אשר בימין בטבע הוא הנשם אשר בשמאל הוא סבואר שאין שם חלוק מצד המקומות' ועוד שהימין והשמאל בנגלל אינו שיהיה לו מצד עצמו מקום נגד יהיה יפין או חלק נגד אמנם שאין לו חלק נגד יהיה ימין כבר התבאר במה שקדם ואמנם שאין לו מקום נגד הנר' כבר יתבאר לפי מה שאמר וזה שאם התנועה מקום הימין נגד והוא החלק המיושב שהארץ וככה השמאל הנה יהיה לנגלל הימין והשמאל בהקש אל זולתו עד שאם היה הישוב בחלק האחר יהיה הימין ממנו שמאל והשמאל ימין הנה אם כן אין לנגלל מצד עצמו מקום נגד יהיה ימין או שמאל אבל הוא בהקש אל זולתו ואולם הימין הוא יותר נכבד מהשמאל כאשר יש לו הימין והשמאל מצד עצמו לא בהקש אל זולתו זה כי בהקש אל זולתו יהיה אפטר דבר הארד שיהיה פעם ימין ופעם שמאל ויהיה הדבר שהוא יותר נכבד דבר הוא בעינו יותר מעט ממנו בכבוד זה כתכלית הכמול' ועוד

שכאשר הונח נגלל הככבים הקיימים הוא המתנועע התנועה היומית כאשר יראה הפלוסוף לפי מה שהבין ממנו אכן רשד הנה אומר שכבר יחויב שתהיה התנועה היומית כה שמאל אל הימין והוא הפך מרש שהניחו הפלוסוף וזה יתבאר כאשר יתבאר איזה המקוטבים הוא יותר ראוי שיהיה מעלה ואיזה המקוטבים הוא יותר ראוי שיהיה כטה כי הוא מחויב ככל מי שיש לו ימין והשמאל שיהיה לו מעלה ומטה פנים ואחר כמו שבאר הפלוסוף ויאמר שהיא סבואר שאין חלוק בנגלל מצד עצמו אם לא מצד הככבים או בהקש אל זולתו וזה יהיה בהכרח בהקש אל עולם היסודות כי אין חוץ מהשמים דבר כמו שבאר הפלוסוף ואם היה שיהיה שם דבר הנה אין לו טבעים מתהלפים בהקש אל הדבר ההוא ובהיות הענין בן והיה סבואר שמה שהוף יותר נכבד להקבץ מ הככבים הוא מה שיש בו ככבים יותר כי הככב הוא היותר נכבד שבתלוי לנגלל וכן יתבאר שמה שהיה מעולם היסודות יותר נכבד הוא במקום הצפוני אשר בו ימצא כל הדברים הטבעיים אשר בעולם היסודות הנר' הוא סבואר שהצד הצפוני סגלגל המזרח הוא יותר נכבד להתקבץ מ שתיאלו הסבות יחד רצוני שבזה החלק מהנגלל ימצאו בו ככבים יותר ממה שימצא בהם בצד הדרומי וזה סבואר מהספר שעמדו עליו מזה חכמי התכונה והוא גם כן כנגד המקום היותר נכבד שיהיה בעולם היסודות וכאשר התישב זה רצוני שהקוטב הצפוני הוא יותר נכבד מהדרומי והיה סבואר מהבעל נפש שהפעלה ממנו הוא יותר נכבד מהמט' וכבר עמדנו על שהימין הוא יותר נכבד מהמטה וכך עמדנו על שהימין הוא יותר נכבד מהשמאל בנגלל מהבעל נפש אשר בכאן הוא סבואר שאם היה לנגלל מעלה ומטה שהוא ראוי שיהיה הקוטב הצפוני הוא המעלה ואם היה הדבר בן הנה תהיה תנועת נגלל היומי מהשמאל אל הימין וה' הפך מה שהניח הפלוסוף וכבר תעמוד על זר' מהמשל שעשרה בזה אכן רשד' ועוד כי כאשר הונח הענין בזה האופן יקשה לתת סבה למה היתה התנועה שאר הנגללים לצד הפכי אל צד התנועה היומית וזה כי הוא ראוי שתהיה זאת התנועה גם כן בהם מהימין אל השמאל כמו שזכ' אכן רשד ובהיות הענין בן והיה שכבר התבאר שהיא ראוי שיהיה הימין והשמאל לקוח בהם מה שהקש אל עולם היסודות הוא סבואר שלא יתכן שיהיה בהם הימין והשמאל הפכי ה' הימין והשמאל

התנועה היומית מהמזרח אל המערב ואמר שזה הענין הוא בה כדי שתהיה התנועה מהימין ולפנים כי זה הוא היותר נכבד וזה כי הפלוסוף יראה שיש לגרמים השמימיים ימין ושמאל ופנים ואדור מצד מה שהם בעלי נפש והוא סבואר שמה יחוי לו שיהיה מצב שאר הנגלים השמימיים המתנועעים לצד המזרח בהפך מצב הנגלל הימין כאלו תאמר שיהיה המעלה בשאר הנגלים לצד המט' בזה הנגלל בדרך שתהיה תנועת שאר הנגלים גם כן מהימין אל השמאל ולפנים

וכן תמצא שהוא נתן סבה להיות הככבים העליונים יותר מאוהרי התנוע' מצד קורבת' יותר אל הגרם הראשון המניע אותו להפך צד תנועתם ולזה ימנעם מהתנועע להפך הצד ההוא מצד תשוקתם להמשך תנועתו' וכן תמצא שהוא נתן סבה בהיות נגלל עליון ככבים רבים ובשאר הנגלים לא ימצא כי אם כוכב אחד לפי שאם היו בהם ככבים יותר היה מטיב הנגלל העליון לאות בהניעו אותם

ואולם שאר הסבות שנתן בענין מה שבשמים הנה נשיעוין בהם נמצאם כלם מסכימות אל מה שהנחנו מעניינם במה שאמרנו שכל זה הוא בהם בעבור אן הדברים אשר בכאן שכדי שיהיה ההוייה וההפסד בהם שומר סדר ויושר והנה שתק הפלוסוף בהרבה מהדברים הנמצאים בשמים אם מפני שלא יוכל לתת בהם הסבה מצד טבעם כמו שחייב לו לפי מאמרו בקדמור' העולם אם מפני שהלמודיו היו בזמנו בלתי שלמות ועד כל פני הנה תמצאהו פסכים שהגרמים השמימיים הם עלולים ולזה חתר לתת סבות במה שימצא בהם ויאמר בספר השמים והעולם שאם היו עלה לבד לא יתכן לבקש בעניניהם עלה וככה וכאשר הודה בהם שהם עלולים הנה הוא סבואר שיחריב היותם מחודשים כמותלט או יחויבו הבטולים שזכרנו בפר' השביעי מזה המאמר ולזה נשאר הפלוסוף נכוך בזה הדריש עם הע' אצלו טענות רבות לקיים בהם שיהיה העולם קדום כי האיש הזה לגדל מעלתו בחכמ' לא היה נעלם ממנו זה אבל להצחו מרש שכבר זכרנו אותו וזה אשר היה משער בו הפלוסוף שהולשת טענותיו וההספקות אשר ישנו מי שניח העולם קדום נעלם מהנמשכ' אחריו ולזה חשבנו שבא' כבר שהעולם קדום במופת וסדרו אופף חייב הדברים מהשם י' בשיחויב ממנו דבר אחד וממנו יחויבו שני דברים מצד הרכבה מה נמצאת בו לפי שבו שני ענינים ענין בו ישיכיל עצמו וענין בו ישיכיל כחבו וכבר זכר אכן רשד כפירשו' למה שאחר הטבע מה שישנו לזאת ההנח' בהספק ובאר שאין זה דעת הפלוסוף אבל יחויבו מהראשון שני הכרי' והם נגלל הככבים הקיימים והשכל אשר יניע הנגלל אשר למטה ממנו במדרגה ואמר שזה החיוב אינו אלא ציור והטובה ולא ימנע נמנוס האזה שישנו ממנו הדברים מתחלפים והוא סבואר שמאמר אכן רשד יתחיילו מהספק מה שרא' יעדם זה שכבר תשאר עמו השאלה מפי יתחייבו עצמי הנגלים כי הם עלולים כמו שזכר הפלוסוף בכפר השמים והעולם כאלו טבע האמת הכריחו על זה וזה כי מרש שישלם כורה האופן הוא השפע ההשנה והציור לא השפע העצם ואם לא היה עצמם עלול הנה איך קרה שיהיה מה שנמצא מעצמיהם בחכמי השלכו' להשלם מה שישפע מהם' **ואולם** לקודמי' ממנו יתחייב שהונח הנגלל

מהשם יתבדד והמניעים אשר להם שיהיו הנגלים ההוי' מלא דבר ונפסדים אל לא דבר וזה בכל עתה ועתה ושהיו העתות נמשכים ושאר הבטולים שזכרנו ולזה הטיבו קצת האחרונ' שהפלוסופים כשהניחו שהש' יתבדד יחד וסד מה שבנגלים וזה ממה שיתחייב שיהיה העולם מחודש אלא שהם לא שערו בזה לפי מה שזכר הרב המורה מעיקריהם' וראוי שלא יעלם ממנו שכבר ימצא בסבואר אשר נתן הפלוסוף באלו הדברים אשר זכרנו שחת' לתת סבה בהם מצד עצם הנגלים וטבעם מן הספק מה שלא יתכן היצאה ממנו כשום פני' כאלו טבע העניינים בן חייב שלא ימצא אלה סבה פני' עצמם הנגלים וטבעם וזה ממר' שיוסיף גלוי' ושלמה' על מרש שכארנו שכל אלו הדברים אם בגרמים השמימיים בעבור הדברים אשר בכאן וזה שהיא אמר שתנועת הנגלל היומי

שקדם מה שישיג זאת ההנחה מהבטול: ועוד שכאשר הונח הענין כן הנה יתחייב שיהיה לגלגלים טבע אל שיהיה בהם ככבים יותר אלא שכבר נמנע מהם זה כדי שיוכל הגלגל העליון להניע אותם ויהיה אם כן הטבע אשר להם ל שיהיו בהם ככבים יותר לבטלה לפי שהוא בלתי יוצא אל הפעל בעת מן העתים וזה כלו דברי יוצמן ההקש עם מה שיתחייב בזאת ההנחה מהבטול בהניחנו שלא יהיה לגרמי השמימיים מה שיתן טבעם שימצא להם מהככבים מה שכאשר הונח הענין כן יתחייב שלא יהיו להם כלים אל שיושפע מהם מה שיצוירוהו מענין התנועה ויהיה הסדר השופע מהם זולת הסדר אשר יצוירו אותו: ובכאן התבאר שמה שנתן הפלוסוף מהסכות באלו הענינים מצד עצם השמי הוא בלתי צודק וזה ממה שיוסיף גלוי ושלמות על מה שבארנו מאלו הענינים שהם כלם בעבור הדברים אשר בכאן להשלים ה ההוויות וזה דבר מוטבם גם כן עליו מהפלוסוף כמו שזכרנו כאלו טבע האמת הכריחו על זה ובכאן התבאר שכל דבר מהדברים הנמצאים בשמים הוא פופת על שהשמים הווים משלשה צדדים: הצד האחד מצד היותו מכוון לתכלית מה ביותר שלם שאפשר זה בלתי אפשר בדבר הבלתי הוודה הקיים בעצמו: והצד השני מצד שאין טבע השמים שימצא זה הענין בו וזה גם כן דבר בלתי אפשר בכלתי הוזה כמו שהתבאר במה שקדם: והצד השלישי מצד היותו מכוון ביותר שלם שאפשר בעבור דבר אחר זולת השמים וזה גם כן בלתי אפשר בכלתי הוזה כמו שהתבאר במה שקדם ולזה יהיה מספר המופתים שיהיה לו מהדברים הנמצאים בשמים על שהשמים הווים במספר הדברים ההם כשהוכח על שלשה:

הפרק העשירי
 ואחר שהתבאר לו מהדברים הנמצאים בשמים שהשמים הם הווימבכהרה הנה ראוי שנתקור אם הזמן הוזה או בלתי הוזה וזה כי מזה נעמד אם היה בכאן עולם אחר עולם זה לא תכלית כמו שיאמינו קצת הקודמים וזה שאם היה מחויב בשמים שיהיו הוויים ובזמן שיהיה קודם הנה יהי' שם כהכרח עולם אחר זה אל לא תכלית ואם לא היה מחויב בזמן שיהי' קודם הנה לא יחויב מזה הצד שיהיו בכאן עולמות אחד אחר אח' אין תכלית למספר: ואם היה בלתי אפשר בזמן שיהיה קודם הנה יהיה בלתי אפשר שיהיו בכאן עולמות אחד אחר אחד אין תכלית למספר: ועוד כי מפני שהפלוסוף הביא ראיה מטבע הזמן על שהשמים בלתי מחודשים והו' ספק על מה שנתבאר שהשמים הנה ראוי שנתקור אנתנו באופן שלם איך הענין בזה והוא מבואר שקודם שנתקור מענין הזמן אם הוא הוזה או בלתי הוזה הנה ראוי שנתקור במהוור הזמן כי הוא ישיירנו לעמוד על האמת בזה: ונאמר שהו' מבואר בנפשו כי הזמן הוא מהכמה וזה שכבר יאמ' בו שוה או בלתי שוה שהם מסוגלת הכמה: ואולם מאיזה חלק מהכמה הוא הנה הוא מבואר שהו' מהכמה המתדבק כי כבר יאמר בו ארוך וקצר ועוד שהו' ישוער כלו במה שהו' חלק מסנו בהנחה לא בטבע וזה מסגולו הכמה המתדבק ועוד שתכליתו הוא העתה אשר עם היותו תכלית הוא התחלה והוא בעצמו בלתי מתחלק ואם הו' בנושא או הוא נבדל זה סמה שראוי שנתקור עליו כי היה הזמן לא יפלט מאחד כאלו הענינים ואולם שאיננו בנושא זה מבואר שאם היה זה כן היה מתחב' בחתרבות הנושאים וזה שקר כי לא ימצא שם כי אם זמן אח' כמו שהתבאר זה כלו בספר השמע: ונאמר שאין הזמן נבדל ונציע לבאר זה שתי הקדמות ידועות: האחת היא שהזמן יש בו חלק זולת חלק זה הזמן הוא זולת הזמן הקודם לו וזולת הזמן המתאחר שאם היה אפשר זול' זה היה הזמן החולף הוא הזמן העתיד וזה מבואר הבטול: ועוד שאם לא היה בזמן חלק זולת חלק היו ההפכים בנושא אחד מצד אחר בזמן אחד וזה כי מגדר ההפכים שיהיו בנושא אחר מצד אחד בשני זמנים מתחלפים ואם לא היו שם זמנים מתחלפים הנה יחויב שיהיו ההפכים נמצאים בדבר האחד בזמן האחד בענין: ואולם האקדמה השני' היא שהזמן

השפאל בגלגל היום וזה כי הוא בכלם לקוח בהקש ל עולם היסודות לא מצד עצמם: ועוד שאם הוודיו שכבר יהיה בהם הימין והשמאל ברחף הצד אשר היה בו הגלגל היומי הנה יקשה לתת הסכה למה היה מצבי אל הגלגל מתחלפים כי אם לא הונח זה מסכה פועלת תכנין שחהיה תנועתיהם לצדדים הפכים כמו שנאמר אנתנו ובה יורה הענין כן הו'א מבואר שבזאת הסכה שנתן הפלוסוף בכאן ימצא מהספק העצום מה שלא תתכן היציאה ממנו בשום פנים: וכך נאמר שמה שנתן מהסכה בהיות הככבים קצתם מסהרי התנועה וקצתם מאחרי התנועה מפני קורבת זרחק מהגלגל היומי שכל מה שקרב אליו מהגלגלים היתרה תנועתו יותר מאחורת להיות מה שינוע אליו מהגלגל היומי מהכח המניע אותו להפך צד תנועתו יותר חזק וימנעוהו מפני זה מהתנועה להפך הצד ההוא ולזה היתה תנועתו להפך הצד ההוא יותר מאחורת הוא מאמר אין פנים לו לסכות רבות:

מהם כי אם הוודינו זה הנה יתחייב שיהיה הגלגל העליון מניע שאר הגלגלים אשר תחתיו מזולת שתבא תנועת העליונים שבשאר הגלגלים אל הגלגלים התחתונים: וזה מבואר הבטול כמו שזכרנו במאמ' הקודם שאם הגלגל יתנועעו מעצמם על צד התשווקה והבחיפה בתנועה היומית עם התנועהם מטעמם בתנועתם המיוחדת הנה יחוייב מזה שיהיה ההנחה שהטעמים הם שכבר זכרנו מבואר הקודם: ועוד שהפלוסוף בעצמו יראה כי לכל אחד מכוכי לכת גלגל יופי כמו שיתבאר במה שזכר מזה במה שאחר הטבע ואם היה הענין כן הנה תהיה זאת הסכה שנתן בזה מבוארת הכטול: גם כן הנה אם היה הענין כן הנה הוא מבואר שכב' תהיה התנועה אשר יתנועעו אליו הגלגלים בה על זולת המדרגה מהסהירות שהיה נותן טבעם שיתנועעו אם לא היתה זאת התנועה היומית פונעת אותם מזה ויחויב מזה שתהיה תנועתם המיוחדת מוכתרת שתהיה בזה האופן מהאחור אשר הוא בו מפני הוזה שיש להם מהשלים מה שיגור טבעם משהירות התנועה וזה בתכלית הבטול שאם היה הענין כן הנה יהי' הטבע אשר בהם טענין זאת התנועה לבטלה אחר שאין לו כלי ישרים בו מה שיגורוהו מענין זאת התנועה וזה כלו דברי יוצא מן ההקש והוא כמדגת מה שיאמרו הקודמים שהארץ לא תתנועע מפני שיחסה אל כל האופקים יחס אחר וכבר באר הפלוסוף מה שיש בזה אמאמר מהבטול ובכלל הנה הנחת טבע אחד לא יצא לפועל בעת מן העתים הוא בתכלית הבטול וזה כי הדבר היצא מן הטבע אם היה שימצא הנה ימצא בטעם מן הזמן עם מה שבזאת ההנחה מהמסו בהניחנו לגרמים השמימיים מונע ימנע תמיד שהשלים שיצוירוהו מענין התנועה כי יתחייב מזה שיהיה הסדר אשר יצוירוהו דבר זר מהסדר אשר יושפע מהם: וזה שהוא מבואר ממה שקדם שמה שיושפע מהם אם היתה תנועתם יותר מהירה הוא זולת מה שיושפע מהם בהיות תנועתם יותר מאחורת: ואם הנחנו שיהיו להם שתי תשוקות מקבילו יחד רוצה לומר שישתוקקו להמש' לתנועה היומית וישתוקקו עם זה להתנועע להפך הצד ההוא ותמנע התשווקה האחת התשווקה השנית כמו שיראה ממה שאמר אכן רשד בזה הנה יתחייבו מזה כל השקרים הקודמים עם שהנחת שתי תשוקות מקבילות לגלגל אחד יתנועע מהם יחד הוא בתכלית הבטול כמו שבארנו זה כלו במאמ' הקודם לזה: וכן נאמר שמה שנתן מהסכה בהיות בגלגל העליון ככבים רבים וכשאר הגלגלים אשר תחתיו לא ימצא כי אם ככב אחד לפי שאם היו בהם ככבים יותר היי' משיג הגלגל העליון לאות בהניעו אותם הוא כאמר אין פנים לו וזה ש שהגלגל והככב הם טבע אחד כמו שבאר הפלוסוף שאם לא היה הענין כן הנה יהיה הככב עומד מוכרח במקומו וזה מבואר הבטול וזה יתחייב שאם היה משיג הגלגל לאות בהניעו הגלגל אשר תחתיו אם היו בהם ככבי' רבי' ששיגוהו כמו לאות ההוא בעצמו בהניעו הגלגלים ההם רקים מככב כי טבע חלקי הגלגל עם היותם מאירים או בלתי מאירי' הו' טבע אחד בענין: ועוד שכבר יחוייב מזה ההנחה שיונע גלגל העליון כל הגלגלים אשר תחתיו וכבר התבאר במה

מלתחות השם

הוא מתרשם חלקים כמה שהו' זמן ואולם התנינו בזה במה שהוא זמן כי כבר יחשבנו חלו' בתלוף זמן היל' לזמן הלילה או חלוף זמן הקיץ לזמן הסתו' אלא שזר' החלוף הוא לזמן במקרה לא במה שהוא זמן וכאשר התישבנו לנו לו הקדמו' הנרה נאמר שאיננו נבדל וזה שאם הירה נבדל הנרה יחויב מפני שהוא מתרשם החלקים ואיננו בנושא שלא יהיה שם חלק זולת חלק כי אין שם חלק זולת חלק במדמה החלקים אם לא מצד הנושא וכאשר לא היה שם נמצא הנה אין שם חלק זולת חלק ואולם בזמן ימצ' חלק זולת חלק כמו שקדם הנה אם כן איננו נבדל' ועוד שאם היה הזמן נבדל הנה יאומר שיתחייב שיהיה החלק הוא הכל וזה כי הירה בכל מתרשם החלקים החלק המסכים לכל בשם ובגדר ואמנם היות החלק זולת הכל הוא מצד הנושא וכאשר לא היה שם נושא הנה יתייב שיהיה החלק הוא הכל וזה בתכל' הבטול ואחר שכן הוא רוצה לומר שאיננו בנושא ואינו נבדל ואין שם חלק שלישי הנה יחויב שיהי' מצד מה בנושא ומצד מה נבדל והוא מבוא' שהשקרים הקודמים חוייבו בהניחנו אותו בנושא בלתי מיוחד לא יתייב דבר השקרים הקודמים ואולם איזה הוא זר' הנושא הנה הוא מן המבואר שהוא התנועה כמו שהתבאר בספר השמע והנרה יהיה יחס הזמן אל התנועות יחס המספר אל הספורים שלא יתרכב ברכובים כן לא יתרכב הזמן ברכובי התנועות והו' מזה הצד נקי מנושא עד שאיננו במקום מיוחד ואם היה שיהיה מיוחד לתנועה היחסית הנה זה בהנחה לא בטבע כי כאשר ישוער באיזו תנועה שתהיה הנה ישוער בקודם והמתאחר וכאשר ישוער בקודם ובמתאחר ישוער בזמן' ואחר שהתבאר מענין הזמן מה' הוא ראוי ששקור איזו מציאות מציאותו אם הוא נמצא בכח או בפעל או במדרגה ממוצעת בין הכח והפעל ואם היה שיהיה במדרגה מסויצעת בין הכח והפעל אם יש הבדל בזה בין החלוף ממנו והעתיד אם לא ואם הוא אח' או הרבה וזה אם יחד אם בבא זה אחר סור זה' ואולם איזו מציאות מציאותו הוא מבואר שאיננו נמצא בכח גמור שאם היה זה כן לא ימצא חלק ממנו חלוף וחלק עתיד אבל יהיה' כלו עתיד כי זה דרך מר' שמציאותו בכח גמור וכן יאומר שהוא מבואר שאיננו נמצא בפעל זה שאין שם חלק מה שפנו יהיה נמצא יחד ב' היה הנמצא יחד ממנו הוא העתה והוא איננו זמן ולזה לא ישאר אלא מה מציאותו ממוצע בין הכח והפעל כמו הענין בתנועה והנה היה ראוי להיור' כן לפי שהזמן הוא מקרה דבק לתנועה ובהי' הענין כן הנה ראוי שנקור אם יש בין חלקי הזמן הכח כזר' הענין עד שיהיה בקצתם דין מר' שבפועל ובקצתם דין מה שבכח כאלו תאמ' שהחלק החלוף מהזמן יהיה דין מה שבפועל והחלק העתיד יהיה דין מה שבכח או יהיה דין שניהם דין מה שבכח מפני שאין שם חלק מהזמן נמצא בפעל לא מהזמן החלוף ולא מהזמן העתיד או יהיה דין החלוף מהזמן דין מה שבכח ודין העתיד ממנו דין מה שבפעל'

ו' אמר שהוא מבואר שהכח אמנם יאמר ביחס אל העתיד לא ביחס אל החלוף ובהיור' הענין כן הנה הוא מבואר שמה שימצא מהזמן בכח הוא הזמן העתיד לא הזמן החלוף והנרה הענין בזה בזמן כמו הענין בתנועה וזה שהתנוע' היא דבר מסויצע בין הכח והפעל ופה שעבר ממנה יהיה דין דין מה שבפעל ואלא שההבדל בזה בין התנועה והזמן כי התנועה ימצא מסנה רושם בפועל כשתנועע במר' שקנה שהשלימור' הכלית גמור מצד מר' שעבר במר' ואולם הזמן לא ימצא מסנו רושם בפועל במה שעבר מסנו אם לא היה זה מצד התנועה אשר ישערה זה הזמן' וכבר יתבא' גסכן שמציאות הזמן יצא לפועל על נכותו ושהכח הוא בזמן העתיד לא בזמן העובר ממה שאומר וזה שאם היה הזמן בכללו נמצא בכח לא היה הזמן משער התנועה החולפת על נכותו התהוותה כי היא נמצא בפועל בפנים מה ופסני זה יחויב בשער אותה שיהי' משער אותה בפועל ואי אפשר בזמן שישער אות' אם לא היה נמצא בפועל באופן מה' וכבר דימה זה גם כן מר' שאומר

והוא שאם היה מציאות הזמן החלוף והעתיד בכח על משל אחד הנה יחויב שיהי' כל אחד משני חלקי האפשר אפשר בזמן העובר כמו שהו' אפשר בזמן העתיד וזה מבואר הבטול' ואולם אין יתבאר שכבר יחויב לפי זמרת ההנחה שיהי' כל אחד משני חלקי האפשר אפשר בזמן העובר כמו שהוא אפשר בזמן העתיד הנה הוא מבואר מצד זר' שאין מר' שיבטע היור' כל אחד מחלקי האפשר אפשר בזמן העובר זולת שהזמן העובר כבר יצא לפועל באופן מה ואין הענין כן בזמן העתיד וזר' ישאר האפשר אפשר בזמן העתיד וז' יהיה בו אפשרות בזמן העובר כי כבר יצא אל הפועל כל אחד משני חלקי האפשר ועוד שאם היה מציאות הזמן החלוף והעתיד בכח על משל אחד יהיה מאמר האומר דרך משל שאחר יום אחד יהיה השמש בראש מלה דבר שרא' יתכן שיהי' וזה שכאשר עבר קצת הזמן לא יתקרב אל שלמור' היום אבל ישאר כל היום ההוא בכח המיד על משל אחד ולא יתכן שיצא לפועל ויעני' שלמות ההוא זר' דבר מבואר הבטול והוא מבואר שכבר יתקרב המיד אל שלמות היום מה שיצא לפועל מהיום ההוא עד שכאשר ישלם מציאותו יהיה השמש בראש מלה לפי משרנו זה לפי שכבר יצא אל הפועל מציאות היוב' ההוא באופן מה' וכאשר התישב זה כלו הוא מבואר שהזמן ואם אין בו חלק בפועל הנה מה שעבר ממנו דין מר' שפועל באופן מר' זמור' שעתיד דין מה שבכח הנמור' ואולם אם הזמן אחד או הרבה אם לא זה אם יחד אם בכא זה אחר סור זה הנה מבוא' שלא ימצא ממנו הרבה יחד כי הזמן אינו במקום שיתרכב בזה האופן כמו שהתבאר בספר השמע וכן יתבאר שאיננו הרבה במספר בעצם בבא זה אחר סור זה שאם היה זה כן היה זה הרבוי בו כמו הענין באישי האדם דרך משל שהי' הרבה בעצם והם הרוי' זה אחר זה ואולם היורה הרבה בעצם הוא מבואר לפי שכל אחד מהם הוא אחד במספר וזה בטבע לא בהנחה ואם היה הענין כן בזמן הנה יחויב אם שימצאו אלו הארדים בו אשר כעבורים יהיה הרבוי בעצמות באופן שיהיה כל אחד מהם נמצא יחד וזה מבואר הבטול שאם היה זה כן הנה יהיו האחדים אשר בזה התאר עתור' והם אינם זמן ולא חלק מזמן או ימצא אלו הארדים באופן שר' יהיה כל אחד מהם נמצא יחד כאלו תאמר שיהיו אלו האחרים ימים או שנים והוא מבואר שכאשר הונח הענין בזה התאר יחויב שיהיה אלו האחרים תכלית נגדדים ואמצע אי אפשר בתכלית שיהיה אמצע ולא באמצע שיהי' תכלית וזה שאם לא הונח הענין בזה התאר לא יהיה בכאן רבוי בעצמות בחלקי הזמן אבל יהיה הרבוי בו בהנחה ובהיות הענין כן הוא מבואר שאי אפשר שיהיה בזמן רבוי בעצמות על זה האופן כי אין בזמן שהוא זמן תכלית מוגבל בטבע יהיה בלתי אפשר בו שיהיה אמצע כי מה שידומה היורה תכלית הנה אפשר בו היורה אמצע' ועוד שהחלקים הרבים הם מתדבקים קצתם התדבקות חלקי החלק האחד מהם קצתם בקצת על כן יתייב שאם היה החלק ההוא אחד שיהיה הזמן בכללו אחר ובכאן התבאר כי הזמן איננו הרב בעצם לא יחד ולא בבא זה אחר סור זה אמנם הרבוי במספר בבא זה אחר סור זה הוא בהנחה לא בטבע כי היה הרבוי כן אמנם הוא בשעור לכד על כן הוא אחד בפועל רכי' בכח כמו הענין בשעור אלא שהשעור נמצא יחד והזמן לא ימצא יחד וז' ר' התנועה ועוד ימצא הבדל בין הזמן והתנועה ובין השעור והוא שהקודם והשתאחר הוא נבדל בהנחה לא בטבע ולזה אפשר בקודם שיהיה פתאח' למתאחר כאשר הונח הרבוי בהם האחר קודם ואי אפשר זה בזמן ובתנועה כי לא יהיה בהם הפתאחר קודם לקודם בשו' פנים והם בזה הצד דומים למספר הנקי מהמספר כי הקודם בו הוא קודם בטבע על כן אי אפשר במספר הנקי מהמספר החוספת מאיזה שיהיה קצותיו כמו שאפשר זה בשעור וזה כי אין לפני האחד דבר מה'

הפרק האחד עשר

ואח' שהתיש' לנו זה מענין הזמן ראוי שנחקור אם הוא מחודש במחולט או קדמון . ונאמר שכבר יראה שהוא מחויב בזמן שיהיה מחודש וזה שהכסרה כמרה שהוא כמה הוא בעל תכלית כי הוא מה שיודע בו כמות הבעל כמה כשנשאלנו מסנו השאלה בכמה ובהיות הענין כן . והיה מבואר שהזמן הוא מהכמה במה שהוא זמן הנה יחויב מזה שיהיה הזמן בעל תכלית . והנה עם שהוא מבואר בנפשו שהכמה במה שהוא כמה הוא בעל תכלית לפי שהוא שנו' והגבלה לבעל כמה הנה כבר יעיד על אמתת זה גם כן שאתה כשתתחדש בסוגי הכמה תמצאם כלם בעלי תכלית וזה שהגש והשטח וחקי והמקום הם בעלי תכלית בהכרח כי כבר התבא' בספר ה'מעם שהגשם הוא בעל תכלית בהכרח ובהיות הענין כן והיה המקום תכלית לגשם באופן מה כי הוא מה שיכלה ליו' הגשם והוא גם כן שורה לשעור הגשם אשר יקיף בו הוא מבואר שהמקי' הוא גם כן בעל תכלית וכן התבא' שהשטח הוא בעל תכלית לפי שהוא נמצא בגשם בעל תכלית וכן נאמר שהמספר הוא בעל תכלית לפי שכל מספר הוא אם זוג אם נפרד והוא תכליתו והוא מה שיוסיף גלוי' ושלמות על מה שאמרנו שהכמה הוא בעל תכלית במה שהוא כמה .

זאולי' יספק מספק על המופת הנעשרה ככאן ויאמר שכבר ימצא בכמה מרה שאין תכלית לו וזה שהמספר יתוסף אל מרה שיתוסף וזה תמיד לבלתי תכלית וזה שעור יתחלק אל מה שיתחלק וזה גם כן אל לא תכלית וכן יתבאר שהשעור כמה שהוא שעור יתכן שיתוסף לו מה שיתוסף וזה אל לא תכלית וזה כי אינו נמנע בבעל שעור כמה שהוא בעל שעור שיהיה יותר גדול מהעולם ואולי' מה שהוא נמנע בו שיהיה בלתי בעל תכלית וזה שכבר נמנע בגשם שיהיה יותר גדול מן העולם מצד שאין שם אקי' יותר גדול מהעולם מצד שאין חוץ לעולם גשם לפי מה שירארה הפלוסוף אבל לא נמנע בו זה כמה שהו' גשם כי מה שנמנע בו מרה הצד הוא שיהיה בלתי בעל תכלית וזה מבואר מהמופתים שבאר מהם הפלוסוף וזה וכאשר התישב שכבר ימצא בכמה מה שאין תכלית לו הנה ידמה שיהיה אפשר צומן שיהיה בלתי בעל תכלית וזה הפך מה שהתבאר מסנו בזה המופת הקודם . ונאמר שהוא מבואר במעט עיון שאין בואת המענה מה שיבטל ההקדים' אשר בארנו אותה במה שקדם והוא שהכמה במרה שהוא כמה הוא מחויב שיהיה בעל תכלית לפי שטבע הכמה יתייב זה כמו שקדם וזה שהעדר התכלית הנמצא בזה האופן במספר ובשעור אינו העדר התכלית בכמות אבל הוא העדר התכלית בפועל החלוקה וההוסף' רוצה לומר שכל מה שתחלק אותו ישאר בו כח על החלוקה מצד טבע ההתדבקות וכל מרה שתוסף ישאר בו כח על ההוספה אליה שכל אשר תחלק או תוסף ישאר תמיד התכלית בכמות וזה שהמספר' איננו בזה הכח כחוי' על שיהיה מסנו מרה שאינו מספר אבל הוא כחוי' על שיהיה מספר יותר גדול ובהיות הענין כן הנה לא יהי' לו כח על שיהיה בלתי בעל תכלית בכמות כי כבר התבאר שכל מספר הוא בעל תכלית בכמות וכן יתבאר וזה בשעור רצוני שהכח אשר ימצא בהוספה אין השעור בו כחוי' על שיהיה דבר צוני' שער אבל הוא כחוי' על שיהיה שעור יותר גדול ובהיות הענין כן והיה כל שעור בעל תכלית כמו שבאר הפלוסוף הוא מבואר שאין העדר התכלית הנמצא בזה האופן בשעור' העדר התכלית בכמה אבל הוא העדר התכלית בפועל ההוספה עם שמרו תמיד התכלי' כל אשר יתום וכלל הנה אמרנו במספר ובשעור שיהיה בכח בלתי בעל תכלית בכמות הוא מבואר הכפול וזה כי המספר והשעור אינם בכח אלא מספר ושעור רצוני שאינם בזה הכח דבר שתחלק להם מסוג ובהיות הענין כן והיה המספר והשעור במרה שהם מספר ושעור מגובלים מה שיפוי' בו הוא מחויב שלא יהיו המספר והשעור לא בבעל ולא בכח בלתי בעלי תכלית בכמות ומה הכאור בעינו יתבאר שאין בשעור חלקי' בלתי בעלי תכלית לא בכח ולא בפועל שאם היו שם חלקים בלתי בעלי תכלית במספר בכח הנה יתחייב מזה דבר מבואר הכפול

והוא שיהיה הבעל שעור המונה בעל תכלית בכמות בלתי בעל תכלית בכמה . וזה כי המדויק מתלקי' בלתי בעל תכלית במספר הוא בלתי בעל תכלית בשעור וזה כי כל אחד מאלו החלקים אשר יחלק אליהם בכח הוא בהכרח בעל כמות כי לא יחלק הבעל שעור' א' דברים אינם בעלי שעור' והו' פבואר שאינה שעור שיונח לאח' ארד' מהחלקי' הברתי בעלי תכלית במספר יהיה המתובר מהם ברתי בעל תכלית בכמות . ולזה הוא מבואר גם כן שלא יהיו בכח בעלי שעור נקודות אין תכלית למספרם וזה שאם היו שם בכח נקודות אין תכלית לכספרם הנה יהיה שם בכח חלקים אין תכלית למספרים וכבר התבאר שזה שקר ואולי' מה שנרצה כשאמרנו ש' שהשעור יתחלק מרה שיתחלק הוא שהחלק השמור מרה שבכח עם שמספר החלוקות הוא תמיד בעל תכלית והנה הענין בזה כמו הענין במספר רצוני שכמו שהמספר יתוסף אל מה שיתוסף תמיד מזורה' שיהיה בכח אלא מספר בעל תכלית וכן ראוי גם כן שיונח הענין בתוספת אשר הנחנהו אפ' שרי' בשעור לבלתי תכלית רצוני שלא יתוספו בו בכח כי אם חלקים בעלי תכלית במספר שאם היה אפשר וזה היה תכלית כחוי' על שיהיה בלתי בעל תכלית וזה כבר התבאר שהוא שקר ואמנם תמיד העדר התכלית בפועל ההוספה עם היות מספר החלקים חלקי' בעל תכלית הוא היה שיתוסף זה המספר' מה שיתוסף וכאשר התישב זה הוא מבואר שלא ימצא בכמה במה שהוא כמה מה שהוא בלתי בעל תכלית בכמות ואמנם ימצ' בו במקרה העדר התכלית כאלו תאמר בפועל החלוקה בפועל ההוספה וזה דבר יחויב שימצא בזמן מה שהוא זמן רוצה לומר שהוא יתחלק' מה שיתחלק וזה תמיד ושיהיה נוסף אל מה שיתוסף וזה תמיד' לא שהתוספת לא יהיה אפשר בו אלא מהצד המתאחר כל' הכח אמנ' יהיה בזמן מצד המתאחר לבד כמו שבארנו במה שקדם' וכבר יספק מספק ויאמר כי אף על פי שיתבאר מהמופת הקודם שהוא מחויב צומן בעל תכלית בכמות הנה לא יתחייב מזה שיהיה הזמן מחודש במחולט וזה שכבר שיהיה הזמן הבעל תכלית כמה מהזמן ויהיה לפני חלק בעל תכלית ולפני החלק ההוא חלק אחר וזה אל לא תכלית כי זה דבר לא ימנע בגשם על זה האופן רוצה לומר שאיננו נמנע בגשם שיתהוה חלק ויפסד חלק וזה אל לא תכלית ובהיות הענין כן היה הזמן נפסד בהתהוותו על נכחותו רצוני שכל אשר נתהווה ממנו חלק יפסד מסנו חלק הנרה' לא ימנע בו שיהיה בלתי בעל תכלית על זה האופן כאלו תאמר שיוזיה לפני זה הזמן הבעל תכלית וזה אחר בעל תכלית וזה לאין תכלית בכא' זה אחר מור זה' ונאמר שכל התבא' כמה שקדם שהזמן בכללו הוא אחד ומדויק ואין בו רבוי' בעצמו כמו שימצא זה בגשם ובהיות הענין כן והוא מבואר מענין הגשם שלא יהיה בלתי בעל תכלית בכמות במה שהוא אחד ומדויק והוא הצד אשר הוא בו מהכמה הנרה' הוא מבואר שאי אפשר בזמן שיהיה בלתי בעל תכלית במה שהוא אחד ומדויק' ועוד' שהוא מן השקר שנאמר שהיו חלקי' הזמן מהכמה וליא' יהיה רחוק

בכללותו מהכמה וזה שהזמן הוא מתדמה החלקי' ולזה יהיה החלק מסכים לכל בשם ובכוחו וכאשר התבאר שהזמן הוא בכללותו מהכמה הוא כפול ממה שקדם שהזמן הוא בעל תכלית בהכרח כי זה משיגוי' הכמה במה שהוא כמה .

וכבר

יספק מספק ויאמר כי מפני שאנחנו נמצא בגשם ובשעור ובמספר כמה שימצא בהם בכח שהוא לבלתי תכלית כאילו תאמר החלוקה וההוספה והיה מבואר מענין הזמן שלא ימצא מסנו דבר בפועל הנה אפשר בו מזה הצד שיהיה לבלתי תכלית כי אנחנו נמצא מה שאין תכלית לו במה שהוא בכח והנה מזה האופן יתיב הפלוסוף צומן שיהיה בלתי בעל תכלית וזה שכאשר התבאר לו כמה שאין תכלית שיהיה בלתי אפ' ששימצא והתבאר לו אחר זה שהוא נמצא באופן מה מצד מה שנתראר' מטבע החלוקה' במתדבק ומטבע ההוספה' במספר אמר דבר זה ענינו ואחר שיהיו אלו הדברים יתייבו מציאות מרה שאין תכלית לו והמופתים אשר הקדסנו הרחיקו מציאותו הנה לא

מלחמות השם

שיהיה בעל תכלית מפני טבע הכמות וכן התבארה בשמה :
 ובקו ובמקום ובמספר ואמנם יקרה לו העדר התכלית מצד
 ההוספה או מצד החלוקה בכמה הסתדבק לבד ואולם במרה
 שהוא כמה לא ימצא בו העד' התכלית ולזה הוא מבוא שלא
 ימצא בכמה בכה שהוא כמה מה שאין תכלית לו אבל ימצא
 לו במקרה לא כמה שהוא כמה כאלו תאמר מצד ההוספה
 והחלוקה' **ואולם** מרה שיקבלוהו הגשם מהעצם
 והוא'החם' והצורה הוא גם כן בעל תכלית
 כמו שהתבא' בראשון ממה שאח'הטב' וזה כי מה שיקבלוהו
 הגשם מהצורות קצתם באמצעות קצת הוא מוגבל בהכרח
 והצורה גם כן היא מוגבלת בעצמה לפי שכבר יסודרו ממנה
 פעולות מוגבלות וזה כענינה מבואר וכן הענין בהמשך :

ואולם

מה שיקבלוהו הגשם מהאיכות הוא גם כן
 מוגבל אם במספר האיכות אם בעצמותם
 ואולם שהוא מוגבל בעצמות האיכות הוא מבואר וזה שכל
 איכות הוא מוגבל כאלו תאמר באיכות הרפועלותי שלא
 ימצא חוס לבלתי תכליתי ולא קור שאם הירד הדבר כן לא
 ימצא שם תכלית המרחק וכבר נאמר בגדר ההפכים שהם
 בתכלית המרחק ובוזר יתבאר שמספר האיכות הוא סוקף
 לפי שהמושג מהם בחוש חוש ימצאו בו שני ההפכים ושאר
 הדברים אשר מהסוג ההוא הם אמצעיים ביניהם והוא מחויב
 מפני היות הקציות נמצאות שיהי' מה שביניהם מוקף ומוגבל
 ואולם סוגי האיכות המושג' בחוש חוש הם ידועים ומוקפים
 הגה הם כן היה מה שבסוג האיכו' ההפעלותי מוקף ומוגבל
 אם בעצמות האיכות אם במספרם ואולם בסוג האיכות אשר
בעל הנפש במה שהוא בעל נפש הוא מבואר גם כן וזה
 שהתמונה המשובחת בדבר דבר תהיה מוגבלת בעצמותה
 לפי שהיא תהיה בשווי והתכונה אשר היא הפכה היא אשר
 תהיה נוטה לאחד מהקציות ומה שביניהם מהתנועה בזה
 הסוג הוא מוגבל ומוקף לפי ששני הקציות נמצאים ואולם
 מספר סוגי התכונות אשר יתכן היות' בעל נפש בכה שהוא
 בעל נפש הוא מוגבל בהכרח וזה כי האד' דרך משר אי אפשר'
 שיונח כהני על שלמות אין תכלית למספרם וזה מבוא' סאד
 למעיין בזה הספר' **ואולם** בסוג הכח טבעי ולא כה
 טבעי הוא גם כן מבואר וזה שכבר ימצא
 במין מין מהדברים הטבעי' שהכח הטבעי הוא גם כן מוגבל
 רצוני שלא ימצא בו היתרון הולך לאין תכלית שאם היה
 אפשר זה היה במין האחד קצת אישים בלתי נפקדים בערת
 מן העתים והם אשר יהיה כחם הטבעי בלתי בעל תכל' וזה
 דבר מבואר הבטול ובהיות הענין כן הנה הכח הטבעי בדבר
 דבר יש לו גבול יעמוד אצלו וכן הענין בלא כה טבעי ולזה
 יהיה מה שביניהם מוקף ומוגבל וכן יתבאר שהאיכו' הנמצא
 בכמה במרה שהוא כמה מה שהוא בעל תכלית מעצמותו וזה
 יתבאר במספר ממה שאומר והוא כי מפני שהירה כל מספר
 בעל תכלית הנה יתבאר שכל זוג הוא בעל תכלית וכן הענין
 בזוג הזוג ובזוג הנפרד ובמספר הראשון וזה כמורכב ושאר
 האיכויות הנמצאים במספר וכן יתבאר דרך משל שמספר אן
 המינים לא יהיה בלתי בעל תכלית לפי שאי אפשר שיהיו
 בבאן מספרים מתחלפי' אין תכלית למספרם שאם היה הדבר
 כן הנה יהיה בהכרח מכפר מה מהם בלתי בעל תכלית וזה
 דבר כבר התבאר שהיא שקר' **ואולם** בשיעור
 יתבאר בתמונה לפי שכל תמונה היא
 מוגבלת ומוקפת' כי כבר יקיפו ברה קו או קוים או שטח או
 שטחים וכן יתבאר שמספר התמונות הוא לא יהי' בלתי בעל
 תכלית וזה שסוגי התמונות הראשונים הם מוקפים כאלו
 תאמר מה שיקיף בו קו אחד ומה שיקיפו בו קוים יותר מאח'
 והנה מה שיקיפו בו קוים יותר באחד לא ימצא ממנו מספר
 שאין תכלית לו ממינים מתחלפים שאם היה אפשר זה הנה
 יהיה בהכרח בתמונה מרה מהם מספר מהקוים בלתי בעל
 תכלית ואם היה הענין כן הנה הקף התמונ' והוא בלתי בעל
 תכלית וזה כמה שיחוייב ממנו שתהיה התמונה החל' בלתי
 בעל תכלית וזה מבואר הבטול כי כל התנועה היא בהכרח
 בעלת תכלית ואולם אין יתבאר שכבר יחוייב בתמונה ההיא
 שתהיה בלתי בעל תכלית בכמורה הנרה מה שאומר וזה
 שכבר

ישאר אלא שיהיה מצד נמצא ומוצד בלתי נמצא ואמנם הצד
 אשר בו סולק מציאות מה שאין תכלית לו במופת' הקודמים
 הוא מצד הפעל ואלו הדברים אשר חויב מהם מציאות מרה
 שאין תכלית לו בזמן ובשעו' הוא מצד הכח והנה מה שחויב
 הפלוסוף בכאן לזמן שיהיה בלתי בעל תכלית בכמות הוא
 מפני שהשטען בזה מפני טבע הערה ומפני טבע ההויה
 וההפסד שכבר חויב מהם שלא יהיה לזמן הרחלה כמו
 שזכרנו אצל זכרון טענות הפלוסוף שחוייב מהם שיהיה
 העולם קדום והנה יתבאר אחר זה אצל הקורתנו בטענות
 הפלוסוף שלא יחוייב מפני זה בזמן שיהיה בלתי מחודש
 במחולט ואמנם כזה המקום נחקור אם יחוייב מפני מה
 שנמצא הזמן שלא ימצא ממנו דבר בפעל שיהיה בלתי
 בעל תכלית' ונאמר שהוא מבואר שאין זה מחוייב וזה
 שהעדר התכלית הנמצא במספר ובשעור הוא אשר יתחייב
 שימצ' בזמן מפני היותו סדובק ומפני היותו אפשרי שיתוסף
 אל מה שיתוסף אבל לא יתחייב מפני זה שיהיה הזמן בלתי
 בעל תכלית בכמות כי העדר התכלית הוא נאמר בשני אלו
 הדברים בשתוף השם וזה שהאחד הוא במשיג ממשני
 הכמה כאלו תאמר ההוספה והחלוקה והשני הוא בכמות
 בעצמו שיהיה לבלתי תכלית כמו שהתבאר' כמה שקד' ולזה
 לא יתכן שנשפוט שיהיה בזמן העדר התכלית בכמות מפני
 מה שנמצא במספ' ובשעור מה העדר התכלית במשיג ממשני
 הכמה כמו ההוספה והחלוקה לא בכמות בעצמו וזה מבואר
 מאד' ועוד כי העדר התכלית הנמצא במספר ובשעור הוא
 הצד הכח הנסוד לא מצד מרה שהוא פעל מה וזה שכל
 מה שיצא לפעל ההוספה והחלוקה הוא בעל תכלית ואמנם
 יהיה בו העדר התכלית מצד מרה שהוא פעל מה והוא הזמן
 התולף וזה דבר לא יתנהו ההמשל בזה ואמנם יהיה אפשר
 בזמן מצד הכח הנסוד העדר התכלית והוא מה הצד המתאחד
 עם היות תמיד מה שיצא לפעל מסנו בעל תכלית בכמות'
 ועוד שאנחנו לא נודרה שירייה מחוייב בגשם ובמספר
 ובשעור שיהיו בעלי תכלית בכמות מצד היותם נמצאים
 בפעל כמו שאמר הפלוסוף אבל נאמר שזה אמנ' חויב כהם
 מפני טבע הכמות והמופת על זה כי המספר יחוייב בו שיהיה
 בעל תכלית ואף על פי שאינו נמצא בפעל וזה אמנם יהיה
 כשהיה הפסור כפור בכח וזה מבואר מהמפורט אשר חוייב
 ממנו הפלוסוף במספר שיהיה בעל תכלית וזה שהוא מבואר
 שאפשר במספר שיהיה למרה שמציאותו בכח ומורה הצד
 יאמר בזמן רב ומעט מצד המספר אשר יפול בו שהיא בכח
 בלי ספק אין בזמן רביו כי אם בכח כמו שבארנו וכן יפול
 המספר בחלקים אשר יחלק אדויה בכח הבעל שעור וכבר
 התבאר שזה המספר יהיה תמיד בעל תכלית בהכרח והוא
 מבואר עוד שלא יחוייב כמה שמציאותו בכח שיהיה בלתי
 בעל תכלית בכמות כי התנועה הישררה לא ימצא ממנה
 דבר בפעל והיא בהכרח בעלת תכלית בכמות כמו שכאן
 הפלוסוף וכבר התבאר גם כן קודם זה שאין זה אפשר מפני
 ההמשל בעינו שחוייב ממנו הפלוסוף אפשרות היות הזמן
 בלתי בעל תכלית בכמות והוא מה שנמצא במרה שבכח
 מהעדר התכלית וזה שכבר בארנו שהעד' התכלית הוא נאמ'
 על אלו הענינים בשתוף השם ולזה הוא מבואר שה' מחוייב
 בזמן שיהיה מחודש וזה שאם היה בלתי מחודש היה בלתי
 בעל תכלית בכמות וזה דבר התבאר שהוא שקר בכמה מה
 שהוא כמה' ונאמר עוד שהיא אפשר בזמן שיהיה בלתי
 בעל תכלית בכמות וזה שכבר יראה בחפוש בכל המאמרות
 שהגשם וכל אחד ממשניו הם בעלי תכלית בעצמם ואם
 השיגם מה שאין תכלית לו הוא במקרה' ובהיות הענין כן
 והיה מבואר גם כן שהזמן הוא ממשני העצם כי הוא ידבק
 לתנועה והתנועה דבקה לתנועה והמתנועה הוא גשם
 בהכרח כמו שבאר הפלוסוף הנה נכד' זה ההקש שזנאס' הזמן
 הוא משיג הגשם והנה הגשם וכל התכלית הוא במקרה
 תכלית בעצמו ואולם אם השיגם העדר התכלית הוא במקרה
 כמו הענין בכמה אשר הזמן מין כמ' נ' ואולם שהגשם
 וכל אחד ממשניו הם בעלי תכלית בעצמם הוא מבואר ממה
 שאמר' וזה שהגשם כבר התבאר מעינו שהוא מחוייב

הדברים לרבר כאלו האמר העל והלבוש לאדם או הקלויפן והעלים לאילן הם בהכרח מונבלים וכן הענין בשא הקניני' היו נשמים או תכונות נפשיות כי כל זה מבואר הווא מספר שקדם שהוא מונבל : ואולם בפועל וההפעלות הווא מבואר וזה שכל נשם יפעל פועל מונבל ומיקף וכן יתבאר זה בהפעלו' וזה שההפעלויות אשר יהיו סמיכות ההפעלות הווא מונבל לפי שהאיכו' ההו' הוא מונבל' ובכלל הנה מפני שההפעלות הווא אם בעצם אם באיך אם בכמה אם באנה והי' כל אח' מהם מונבל הווא מבואר שההפעלו' הווא מונבל וכמו' וזה שההפעלו' אשר בעצם יהיה תכליתו העצ' המגיע בסוף ההו' וההפעלות אשר באיך יהיה תכליתו האיכו' אשר יחדש בסוף ההפעלו' ההווא' וההפעלות אשר בכמה יהיה תכליתו הכספר' והתכליתו אליו וההפעלות אשר בכמה יהיה תכליתו הכספר' והתכליתו לצומח ההו' וכהו' הענין כן הווא מבואר שהפועל וההפעלויות מונבל בעצמותו והו' גם כן מונבל מצד הדברי' אשר יהי' בהם וזה שההפעלות אשר בעצם יהיה לדברים בעלי תכלית כי העצמים הם בעלי תכלית המספר וההפעלו' אשר באיך יהיו גם כן לדברים אשר הם בעלי תכלית במספר לפי שהאיכויות הם בעלי תכלית כי היו מיני האנה בעלי תכלית במספר כמו שקדם וההפעלות אשר בכמה הווא גם כן לדברי' בעלי תכלית במספר כי היה הכמל' בצומחים מונבל היתרון ומונבל החסרון ולזה יהיה מה שבין שני אלו מונבל' ואולם במצב הווא מבואר שהמצב נגדר במה שהוא מצב שאם היה אפשר זולת זה לא יהיה נודע כי היה ההודע' בו מצד היותו נגדר אבל המצב יהוייב שיהיה נודע הנה אם כן יהוייב שיהיה המצב נגדר' וכן אומר שמיני המצבים אשר אפשר שיהיו לרבר אחר אשר הם מונבלים ובעלי תכלית' במספר וזה שהמצב הווא יחס עדרו' הדבר אל הדבר המקיף בו ולפי שצדדי' הדבר יקיף בהם כספר בעל תכלית בהכרח הנה יהיה מספר המצבים בעל תכלית' ואולם איך יתבאר שצדדי' הדבר יקיף בהם מספר בעל תכלית הנה ממה שאומר וזה שאם היה שיקיף בהם מספר שאיך תכלית לו היה שטח הדבר ההו' בעל המצב מתחלק' לחלקי' יקיף בהם מספר שאיך תכלית לו וזה דבר התבאר שהוא שקף וכן האמר שההפעלות וההפעלות הווא בעל תכלית' בהכרח והווא מה שהפעלותו בזה המופת' : ונאמר עוד שאיך אפשר שיהיה הזמן בלתי בעל תכלית בכמות וזה שאם היה זה כן יהיה הזמן החולף בלתי בעל תכלית בכמות וזה יתבאר' שהו' שקף ממה שאומר וזה שהו' מבואר שמה שהוא מהיר התנועה מהגלגלים יתנועע בזמן מה מספר הככבים אשר יתנועע אותם מה שהוא מאוה' התנועה בזמן יותר גדול והווא יתנועע יותר מה שהוא ממהר' האחד בזמן אחר יותר גדול ממספר סבובי האחר לא התורה התנועה האחד יותר מהירה מתנועת השני וזה מבואר בנפשו והווא מבואר גם כן שבכאן גלגלים יותר מהרי התנועה מגלגלים אחרים כאלו האמר שהגלגל היומי הווא יותר מהיר התנועה מגלגל הככבי' הקיימים' : והווא מבואר גם כן שאם היה הזמן החולף בלתי בעל תכלית והיה העולם קרום כמו שיהוייב למי שניח הזמן ברתיו בעל תכלית וזה כי לא יתכן שיהיה מהתנועה' הנכרכות זמן כדובק נצחו' כמו שהתבאר בספר השמע הנה יהי' מספר הסבובים אשר התנועע בו כל אחד מהגלגלים מספר שאיך לו תכלית' והווא מבואר גם כן שהמספר שאיך לו תכלית אינו יותר גדול ולא יותר קטן בכספר אחר שאיך לו תכלית פי היות המספר האחד יותר גדול מהאחר יהיה בהכרח מצד מה בעל תכלית וזה מבואר בנפשו' וכאשר התישב זה כלו הנה אומר שיהוייב אם היה הזמן חולף בלתי בעל תכלית בכמות שלא תהיה לגלגלים תנועה מהירה ותנועה פחותה וזה כי מספר הסבובים שהתנועע בהם הגלגל מהיר התנועה בזה הזמן החולף אשר הונח בלתי בעל תכלית' הווא בלתי בעל תכלית בהכרח וכן מספר הסבובים אשר התנועע בהם הגלגל מאוחר התנועה ולפי' שהמספר שאיך לו תכלית אינו יותר גדול מהמספר שאיך לו תכלית ולא יותר קטן הנה לא יהיה בכאן גלגל יותר מהיר התנועה מגלגל אחר שאם היה בכאן גלגל יותר מהיר התנועה מגלגל אחר היה בהכרח מספר סבובי המהיר בזמן האחד בעינו יותר גדול וזה דבר מבואר הנסבל

שכבר חתב' באקלידס שכל תפונת בעלת קוים ישרים תתך אל משולשים כמספר הקוים המקופים בה ובהיות הענין כן הנה התמונה הזאת תתך אל משולשים או תכלית למספרים ותהיה התמונה בהכרח היא בלתי בעל תכלית בשעור ובזה תבאר שאיך אפשר בתמונה המונגשת שימצא ממנה מיניו איך תכלית למספרים שאם היה אפשר זה היה אפשר שתהיה בכאן תמונה יקיפו בה שטחים איך תכלית למספרים וזה שקף כי כבר יהוייב מזה בתמונה הבעלת תכלית שתהיה בלתי בעלת תכלית לפי שהיא תתך אל מחודדים איך תכלית למספרים' ואולם הקו ירכבאר מספר שאומר וזה שסוגי הקו הראשונים הם מוקפים וזה שהקו אם שיהיה ישר או מעוות ואולם מיני הקו כלו תאמר המוכר והמדבר בכח והממוצע ושאר הקוים הכלתי' מדברי' לא ימצא מהם מינים איך תכלית למספר' וזה שהוא מבואר שכל אפשר שנבדיל מקו מה מונח כל אלו המינים כשנשים התחלת כל אלו המינים מהקוים נקודה אחת בעינה מקצות הקו המונח וזה מבואר מהקלידס ואם היה אפשר שיהיו אלו המיני' לאיך תכלית ימצאו מקו המונח שהווא בעל תכלית נקודות איך תכלית למספרים וזה דבר בלתי אפשר שימצא בו לא בכח ולא בפועל כמו שקדם' ובכאן התבאר ממה ששיג הגשם מהאיכות הווא מונבל' ואולם פאנה הווא מבואר שהווא מונבל וזה כי המקופות הטבעיים הם מונבלים ומוקפים והמקומות ההנחיים הם גם כן בעלי תכלית לפי שהם בגשם ולגשם והגשם הוא בעלי תכלית בהכרח וכן יתבאר שספר המקומות האפשריים להייר בו איננו בלתי בעל תכלית שאם היה אפשר וזה היה הגשם מתחלק לחלקים יקיף בהם מספר איך תכלית לו ויהוייב מזה בגשם הבעל תכלית שיהיה בלתי בעל תכלית : ובכלל הנה מפני שאמירת האנה וענינו הווא להודיע מקום הדבר בעל האנה כאשר נשאלו ממנו הנה יהוייב שיהיה מוקף ומונבל' ואולם במתי הווא מבואר כי כל מתי נגדר וזה בעצם כי כבר תהיה התשובה כאשר נשאלנו ממנו בעת הפלוני או הזמן הפלוני ואומר שאיך אפשר שיהיה שם מן המתי מספר שאיך תכלית וזה שכל מתי ימצ' מרחקו מהעתה העומד זמן בעל תכלית בהכרח ואם היו שם מן המתי מספר שאיך לו תכלית הנה מתחלק בהם הזמן אשר בין המתי אשר הווא יותר רחוק מהעתה העומד וכן העתה העומד לחלקים איך תכלית להם במספר ויהיה אם כן הזמן שהונח בעל תכלית בכמות בלתי בעל תכלית בכמות וזה שקף :

ואולם במצטרף הווא מבואר וזה שסוגי ההצטרפות הראשונים יקיף בהם מספר בהכרח וזה מבואר ממה שהיה מסנו במאמר מאמר שהווא מקיף בהכרח והמאמרות הם גם כן מוקפים ולזה יהיו סוגי ההצטרפות הראשונים מוקפי' ולפי שהצטרף לסוג אחד מהם הווא אחד כי יהיה המצטרף במה יהו' מצטרף לדבר מה מודיע מהותו אשר הווא בו מצטרף הנה וכן ההצטרפות מונבל' ומוקפים' וכן מספק על מה שהנחנו בכאן שהמצטרף לדבר מזה הווא אחד לבר מפני שהווא מודיע מהותו אשר הווא בו מצטרף וההשכבר ידמה שיהיה המצטרף למעט במספר או לגדול ולקטן בשעור דברים איך תכלית להתרבותם והמשל שאנחנו נניח שיהיה המעט שנים הנה הווא מצטרף לשלשה כי מספר השלשה הם רב ביחס אליו וכן הענין באחד אחד מהמספרים אשר הם אחר השלשה וזה לאיך הענין וכן יתבאר זה בזה האופן בגדול ובקטן ובשעור' והנה היתר זה הספק איננו ממה שיקשר וזה כי לצד ההצטרפות אשר בעצ' היה מחוייב שיהיה המצטרף למעט אחד במספר והו' הרב ואולם קרה שיהיו לו מצטרפים רבים מצד מה שלקחנו המצטרף לו רב מה וזה לו במקרה' כי מצד ההצטרפות אשר לו בעצם לא יודע אלא הרב במחולט וכזה האופן יותר הספק בגדול ובקטן בשעור וזה כי הווא מן הסבוא' שוה הצטרף לא יודע כי אם דבר אחד בעצמו ואמנ' יקר' שימצאו לו מצטרפי' יותר מאחד כאשר לקחנו המצטרף לקטן גדול מה או כאשר לקחנו המצטרף לגדול קטן מה' ואולם כלו הווא מבואר גם כן שהוא מונבל וזה כי הקנינים

זה דבר מכואר בחלקי הזמן והוא מבואר שבזה יחויב בזמן בכללו לפי שהיא אחד ומדויק כמו שהתבאר כמה שקדם וכאשר התישב זה הנה אומר שאי אפשר שיחיל הזמן הדולף בלתי בעל תכלית שאם היה אפשר זה לא יהיה ריוש במרה שיתחדש מהתנועה בהוספת הזמן אבל יחויב אם הונה שנגרש ממנו מהתנועה הרולפת בכא זה אחר סוף זה לא תכלית שלא יהיה שעור קצת משעור אם הוספנו בו מהתנועות העתידות בכא זה אחר סוף זה לא תכלית ואם לא יהיה ריוש בהוספת התנועה ותקונוה בכמות הזמן הנה לא יהיה הזמן מתהווה מתהוה ויהיה מציאותו אם דמינו שלא תהיה שם תנועה במציאותו אם דמינו שהיה שם מהתנועה כפלים רבים יותר על מה שהיה ממנה בזמן החולף וזה מבואר הבטול כי כבר התבאר שהזמן הוא מתחדש מהתנוע' על נכחותה ומשער אותה בצד אשר הוא בו אחד ומדויק כי אין בזמן חלקים בפעל כמו שקדם ולזה יחויב שיהיה כמורה הזמן נוסף תמיד כי מרה שתתחדש הנה התנועה אשר הוא משער לה: **ובכלל** התנועה אם לא יתוסף כמות הזמן מפני התנועה המתחדש' והיה מבואר מענין התנוע' שהיא נלה מתחדשת חלק אחר חלק הנה לא יהיה כמות הזמן מתחדש מהתנועה וזה מבואר הבטול כי כבר קדם והתבאר בספר השמע כי הזמן מקרה דבק לתנועה מפני היותו סופר אותה בקודם ובמתאחר: **וכאשר** התישב זה הנה יחויב אחד משני דברים: **אם** שנתיב שהזמן מתחדש מהתנועה והוא נוסף בהתחדשותו כמו שיראה מענינה ויהיה אם כן הזמן החולף בעל תכלית: **או** נאמר שהזמן מתחדש מהתנועה עד שנהיה בלתי בעל תכלית ואחר כך לא יהיה לו ריוש במרה שהתחדש מהתנועה ואם היה הדבר כך הגר' יחויב בזמן הבלתי בעל תכלית בעת התחדשותו מהתנוע' שיתחדש ממנה זה אחר זה ולזה יחויב שיהיה בעל תכלית קודם היותו בלתי בעל תכלית וזוה האופן יתחדש ממנה וזה שאם היה תמיד בלתי בעל תכלית הנה לא יתחדש מהתנועה כלל: ואם התנוע' שיהיה בעל תכלית קודם היותו בלתי בעל תכלית הנה יהי לזמן התחלה ויהיה הנמצא ממנה מתמיד בעל תכלית וזה שאם היה אפשר שיעתק על צד ההוספה מהיותו בעל תכלית אל היותו בלתי בעל תכלית הנה יהיה בזה העת אשר ידרוך להיותו בלתי בעל תכלית בו אמצעי בין הבעל תכלית והבלתי בעל תכלית והאמצעי בין שני דברים יצדק עליו שלילת שתי הקצוות ואם היה הדבר כך הנה יצדק בעת כמות זוה האמצעי לא בעל תכלית ולא בלתי בעל תכלית וזה מבואר הבטול:

ובכלל הנה כאשר נתיב שיהיה לזמן התחלה הנה יחויב תמיד שיהיה מה שיתחדש ממנו בעל תכלית בכמות ואם היה שיתוסף אל מה שיתוסף וזה אל לא תכלית ובהיות הענין כי הוא מבואר שכב' יחויב מזה שיהיה לזמן התחלה: ונאמר עוד שאי' שיהיה הזמן החולף לאין תכלית' וזה כי הזמן הוא משער התנוע' בפעל על נכחות התהווה ולזה יחויב שישערה בכללה במרה שהיא אחת ומדויק והמשער כמה שה' משער יחויב היותו בעל תכלית כי אין לבלתי בעל תכלית שעור ולא הגבלה ובהיו הענין כן הנה יחויב שיהיה הזמן בעל תכלית וזה משער התנועה בפעל בעל תכלית והוא הזמן החולף ולזה יחויב שיהיה לזמן התחלה: ונאמר עוד שאי' שיהיה הזמן החולף לאין תכלית וזה שאם היה אפשר זה הנה לא יהיה זה בלתי בעל תכלית' וזה כי בזה האופן יהי תמיד המתחדש מקמות הזמן בעל תכלית אבל יהיה זה כשנתיב שיהיה לפני זה הזמן זמן אחר ולפניו זמן זה אל לא תכלית ואם היה הענין כן הנה תהיה הוית' הזמן החולף מהצד הקודם וזה מבואר הבטול כי הכא אמנם יהיה בזמן מהצד המתאחר לא מהצד הקודם: ועוד שאם היה זה כן הנה הזמן האמצעי אשר תהיה ממנו הדריכה מהזמן הבעל תכלית אל הזמן הבלתי בעל תכלית יצדק בו שאינו בעל תכלית ולא בלתי בעל תכלית וזה בתכלית הבטול

כי החוש יעד שבכאן לנללים יותר ממהרי התנועה קצתם בקצת ובכלל מפני שהי' מתנועה המהירה בכל הזמן החולף על נכחותו ית' מתנועה המאוחר יחסמה הנה יחויב שיהי' יחס מספר סכובי המהיר בזמן החולף אל מספר סכובי המאוחר כיום המהירות אל האיחור ולפי שזוה לא יתכן שיהיה אם לא היה שיהיה כל אחד מאלו המספרים בעל תכלית הוא מחויב שיהיה כל אחד מאלו המספרים בעל תכלית בהכרח ולזה יחויב שיהי' הזמן החולף בעל תכלית: **ונאמר** עוד שאי אפשר שיהיה הזמן החולף לאין תכלית שאם היה אפשר זה היה מחויב שיהיה זמן הכנס הירח בצד הארץ בכך זה הזמן הדולף זמן שאין לו תכלית שאם הונה זה הזמן בעל תכלית הנה יחויב שיהיה הזמן החולף בכללו בעל תכלית ולפי שהזמן החולף איננו יותר גדול מהזמן החולף אשר נכנס בו הירח בצד הארץ כי כל אחד מהם הוא בעל תכלית ולא יתכן שיהיה הזמן החולף שאין לו תכלית יותר גדול מהזמן החולף שאין לו תכלית והנה מבואר עם זה כי אין שם אלא זמן אחד הנה יחויב שההירה הירח לוקה תמיד בצד הזמן החולף וזה בתכלית הבטול: ובכלל הנה מפני שהזמן החולף שאין לו תכלית הוא בעינו הזמן החולף שאין לו תכלית שאין שם כי אם זמן אחד והזמן שאין לו תכלית' כחולף לא יתכן שיהיה חלק לזמן שאין לו תכלית' כחולף הנה יחויב שתהי' הירח לוקה תמיד בכל זמן החולף:

ובזה יתבאר שהוא מחויב שלא תכנס כלל בצל הארץ בזמן החולף לפי שהזמן שלא תכנס בו יחויב גם כן שיהיה בלתי בעל תכלית ויהיב מזה שתכנס הירח תמיד בצל הארץ ובלתי נכנסת בו יחד ויהיו אם כן שני ההפכים בנושא אחד יחד וזה בתכלית הבטול:

ובזה המופת בעינו יתבאר שהוא מחויב שיהיה החלק המאיר מהירח מהצד המביט ממנה אל הארץ תמיד מזרחי אל השמש ומערבי יחד וזה בתכלית הבטול וזה הזמן היותר מזרחי לשמש בזה הזמן החולף הוא בהכרח בלתי בעל תכלית אם הונח הזמן החולף לאין תכלית: **וכן** זמן היות הירח מערבי לשמש יחויב מזה שיהיה הירח מערבי ומזרחי לשמש יחד בכל הזמן החולף ויהיו אם כן ההפכים יחד וזה כלו מבואר הבטול: וכן יחויב מזה שיהיה בכאן נראה אור הירח תמיד נוסף ונחסר יחד וזה בתכלית הבטול: וכן יחויב מזה שיהיה שכתאי וצדק ומאדים וכוכב ונגר' תמיד בזמן החולף מזרחיים ומערביים לשמש וזה בתכלית הבטול:

וכן יחויב מזה שיהיו שבראי וצדק ומאדים ונגה וכוכב תמיד בזמן החולף נזורים וישרים יחד ושהיו נוסים לצפון ולדרום יחד וזה בתכלית הבטול: והנה זה המופת דופה' המופת שבא' ממנו הפלוס' שאי אפשר בתנוע' הנלגלי' שישני החו' וההולשה:

ונאמר עוד שאי אפשר שיהיה הזמן החולף בלתי בעל תכלית וזה שהזמן מבואר שאיזה חלק שיהיה בזמן הוא אפשר שיהיה מחוי על משל אחד מפני שהוא מהדמה החלקי' כמו שאיזה חלק שיהי' במקום אפשר בו שיהי' אנה לפי הנהגה' על משר' א' ולפי שאין שם מהי' אין תכלית' לו הוא מבואר שאין שם חלק מהזמן החולף יהיה מרחקי מהעתה העומד כי אם זמן שיש לו תכלית ואם הונח הזמן החולף בלתי בעל תכלית הנה יהיה יחס הזמן יפול בו מהי' יחס שאין לו תכלית וזה שאיזה מהי' שיונח הנה יהיה יחס הזמן אשר לפניו אל הזמן אשר בו המתי והערה העומד יחס שאין לו תכלית וכבר הונח על שהוא ידוע בעצמו במה שאין בו ספק שאיזה חלק שיהיה בזמן הוא אפשר בו שיהיה מחוי על משל אחד זה חולף בלתי אפשר הנה אם כן מה שיהיב שלא יהי' הזמן החולף בלתי בעל תכלית:

ונאמר עוד שאי אפשר שיהיה הזמן החולף בלתי בעל תכלית וזה שהזמן מדויק מדויקו ובמותו מתהווה בהתהוות התנוע' על נכחותו כמו שכמות חלקי' הוא מתהווה בהתהוות התנועה אשר ישערה על נכחותה והכמות המתהווה במרה שהוא מתהווה יחויב שיתוסף תמיד מה שהתמידה הוית' והוא מתהווה

אחר שלא היתה נמצאת או אם סרה ולא תסור כמו שאמר האומר בקדמות העולם. ונאמר שכבר ראה ששני המופתים הראשונים שבארנו מהם שהזמן מורש שהינה מחויב שתהיה התנועה מתודעת וזה כי התנועה היא מהכמת כמו שהזמן הוא מהכמת והוא גם כן ממשגי הגשם כמו הענין בזמן אבל הזמן הוא מאוחר ממנה כזה הענין כי התנועה תתן לזמן מרש שיש לו מבעד הכמות מצד הקודם והמתאחר אשר ברא והזמן הוא ממשגי הגשם באמצעות התנועה ולזה הוא מבואר שהינה מחויב בתנועה שתהיה מתודעת. הכשל שכבר נאמר כי מפני שהיתה התנועה מהכמת והיה הכמה במה שהוא בעל תכלית בכמות הנה יחויב בתנועה שתהיה בעלת תכלית ככמות וכן נאמר שהתנועה היא ממשגי הגשם והנה הגשם וכל אחד ממשגי הוא בעל תכלית כמו שהתבאר במה שקדם הנה אם כן יחויב שתהיה התנועה בעל תכלית בכמות. וכזה הוא מבואר שאר המופתים שהייבנו מהם בזמן שהיה הורה יחויב גם כן בתנועה שתהיה הווה כשנעתיק המאמר בהם אל התנועה והמשל שכבר נאמר שאי אפשר שתהיה התנועה החולפת בלתי בעלת תכלית בכמות שאם היה אפשר זה היה מספ' סבוכי הגלגל מהיר התנועה בלתי בעל תכלית וכן מספר סבוכי הגלגל מאוחר התנועה ולפי שלא יהיה יותר רב מספר סבוכי המהיר מספר סבוכי המאוחר הנה לא יהיה בכאן בגלגלים מהירות ואיתור וזה מבואר בטבול.

ועוד

כי מפני שהיה בכאן חלוף בתנועה המורכבת לככבים ההולכים נכוכי מפני תנועת החלוף אשר בהם עד שיקרה להם נזורות בהיותם בלג' מעלת מתנועות החלוף הנה יקר להם שהיו סבוכים כפורים מזה הצד ומצד הרשמים המתחלפים שיקרו מהם בתקופה תקופה מתקופותיהם הארבעה במה שכאן וכאשר הורה מבואר שסבוכיהם היו ספורים מזה הצד והיה מבואר שכל מספר הוא בעל תכלית בהכרח הוא מבואר שספר הסבוכים ההולכים הוא בהכרח בעל תכלית. וכן נאמר שאי אפשר שיהיה כמות התנועה החולפת לאין תכלית שאם היה אפשר היה מתחייב שתהיה התנועה אשר התחדשה במה שעבר לגלגל הירח בעת הכנס הירח כצל הארץ בלתי בעל תכלית ויחויב סוף שהיה הירח לוקח תמיד במה שעבר מהזמן ויחויב מזה גם כן שאר הבטולים שחייבנו כזה המופת אם הונח הזמן החולף בלתי בעל תכלית וזה ממה שלא יקשה לעמוד עליו עם מה שקדם מהדברים: **וכן** נאמר שאי אפשר שיהיה כמות התנועה החולפת בלתי בעל תכלית וזה שהוא מבואר שאינה חלק מהתנועה החולפת שהיה הוא אפשר שיפול בו מתי מצד הזמן אשר תהיה בו התנועה היא על משל אחד ולפי שאין שם מתי אין תכלית לו הוא מבואר שאין שם חלקים מהתנועה החולפת יהיה מרחקי מהתנועה ההווה עתה תנועה בלתי בעל תכלית ואם הונחה התנועה החולפת בלתי בעלת תכלית יהיה יחס התנועה שלא יפול ברה מתי אל התנועה שיתכן שיפול ברה מתי יחס שאין לו תכלית וכבר התבאר באיזה חלק שיהיה מהתנועה החולפת יפול בה מתי על משל אחד זה חלוף בלתי אפשר ולזה יחויב שתהיה התנועה החולפת בעלת תכלית. וכן נאמר כי מפני שכמות התנועה מתהווה כמתהווה על נבחותיה הנה יחויב שיתוקף הכמות מה שהתמודדה הייתה התנועה ואולם אם הייתה התנועה בלתי בעלת תכלית במה שעבר היה בלתי אפשר זה בה וזה יחויב שיהיה לתנועה התחלה.

וכן

נאמר כי מפני שכל מה שיש לפעל מהתנועה הוה משוער על נבחותיה הוה תורו וריה מבואר שהמשוער במה שרוא פשוט הוא בעל תכלית הנה יחויב שתהיה התנועה החולפת בעלת תכלית בכמות. וכן נאמר שאי אפשר שתהיה התנועה החולפת לאין תכלית כי זה לא יתכן אלא כשנניח שהיה לפני זמן התנועה הבעלת תכלית תנועה אחרת בעלת תכלית וזה אל לא תכלית ואם היה הענין כי תהיה הייתה התנועה מהצד הקודם וזה סבוכי הכסול כי הכת בתנועה הוא הצד המתאחר

ע"כ שהמאמר שיתחדש בלתי בעל תכלית מהבעל תכלית בהתדבקם זה קודם זה היא בתכלית הכסול וזה שכמו שלא יתחדש בחלוק מהבעל שעו' מה שאין שעור לו כי המתחלק ישמור תמיד גדר הבעל שעור כן לא יתחדש בהוספ' מהבעל ישמור מה שאין לו תכלית לשעור וזה כי אי אפשר נבעל שעור שישוער הבלתי בעל תכלית ושיתחדש ממנו על צד ההתדבקות חלק אחר חלק כמו שאי אפשר בנקוד' שתשעור והקו ושיתחדש ממנה על צד ההתדבקות חלק אחר חלק וזה שכמו שהנקודה כל מה שתכפל לא תצא מגדר הנקוד' כי לא יתחדש ממנה כי אם דבר בלתי מתחלק כן הבעל שעור כל מה שיכפול לא יצא המחוז' מגדר הבעל שעור כי הוא תמיד לאין תכלית בעל תכלית עם זאת ההוספ' כמו שהתבאר במה שקדם. ונאמר עוד שאי אפשר שיהיה הזמן החולף לאין תכלית וזה שאם היה אפשר זה הנה יותר ראוי כן שהיה לאין תכלית בכמות הורה המתאחר כי הוא הנמצא ממנו בכח גמיר וכבר ימצא מה שאין תכלית לו במה שהוא בכח לא במה שהוא בפעל ובכלל הנה מפני שהכח הבלתי תכליתי הוא בזמן בהכרח מהצד המתאחר כמו שקדם כי לא יתחדש הקודם ממנו אחר המאוחר הוא מבואר שהי' יותר ראוי שהיה בלתי בעל תכלית מהצד המתאחר ממה שהיה מהצד הקודם. והוא מבואר שאי אפשר שיהיה מהצד המתאחר בלתי בעל תכלית בכמות ואף על פי שנרחיל הזמן המתאחר פאיה מתי שניצצה מהזמן החולף אבל יהיה תמיד לא תכלית המתחדש וזה בעל תכלית ובהיות הענין כן רצוני שמה שיתכן בו יותר מהזמן שהיה נמצא בו הקודם התכלית בכמות והוא מהצד המתאחר הוא בלתי אפשר שיהיה בלתי בעל תכלית כל שכן שהוא בלתי אפשר שיהיה הזמן החולף בעל תכלית בכמות. ונאמר עוד שאי אפשר שיהיה הזמן החולף לאין תכלית וזה שאם היה אפשר זה היה מחויב שיהיה בכאן מתנועע נצחי הוא מתנועע בתנועה פרוכת כי התנועות הנכרות לא יתכן בהם שיהיה מהם זמן מדובק נצחי כמו שבא' הפלוסוף ואם היה בכאן מתנועע נצחי הנה ראוי שיהיה מתנועע בתנועה סבוכית כי לא ישלם ההתדבקות בתנועה הירדה ואם היה הענין כן יהיה המתנועע אשר כזה התאר הוא הגרם השמימי כי אין בכאן מספ' תנועת אחר כזה הרא' והו' מבואר גם כן מענין הזמן שהוא מספ' תנועת הגרם השמימי בקודם ובמתאחר כמו שהתבאר בספר השלש' ואף על פי שכבר אפשר שיצויר הזמן כציינו אותו משתי התנועות וזה שהצער השלם לזמן במה שהוא אחד ומדובק לא יהיה אלא כאשר רק יקשה אל תנועת הגרם השמימי ואולם הגרם השמימי כבר התבאר מענינו שהוה הוה הנה אם כן יחויב שיהיה הזמן החולף בעל תכלית.

ואולם שהזמן מהנמצאות הוא מבואר כי כבר ימצא בו הקודם והמתאחר וזה לא יתכן שימצא אל מה שהוא העדר מוחלט. ועוד שהכל יאמרו בו שהוא בעל תכלית או בלתי בעל תכלית ואולם אנו התארים לא יתכן שיהיו אלא להכריח נמצא בעל שעור. ועוד שכבר יאמר בו הב' ומשל וארוך וקצר וזה לא יתכן כי אם כבעל שעור. וראוי שאל יעלם ממנו שהוא מחויב ספירה לזהו סגולות המספר והשעור אם סגולות המספר להיות ספירת התנועה בקודם ובמתאחר ואם סגולות השעור להיותו מתדבק וזה יאמר בו רב ומעט מצד היותו ספירה ויאמר בו ארוך וקצר מצד היותו מתדבק וכהו' הענין כן הנה יחויב שיתחלק א' מה שיתחלק כמו ה' נין בשעור ויחויב בו שיהיה אפשר בו ההוספה א' לא תכלית כן ה' הענין במספר וכשעור והנה ראוי שהיה ההוספה האפשרית כי מהצד המתאחר לבד כמו הענין במספר ובכאן התבאר שהוא מחויב שיהיה הזמן הוה כמוחלט והוא מרה שבנונו באורו כזה הצדק.

הפרק השנים עשר
וראוי שנחקור גם כן מענין התנועה אם היא מתודעת

מלחמת השם

שישבו להתהווה על הקנה הסבעי וזה שאנחנו נמצא שהארץ יהיה מהארץ והשור מהשור ואילו התמר מאלון התמר וליה הוא מבוואר שאם יפסד הנמצא מאלו המינים לא יתכן שיתחדש על הקנה הסבעי כערוך היסודות כמו שיתהוו ממנו שאר המינים וזה מבוואר למי שעיין בחכמה הסבעית וכאשר התישב שזה החלק הנגלה מהארץ הוא מהדברים שמציאותם מולק מה שהתמידו מיני המורכבים מהיסודות אשר יתהונו בו להיות נמצאים הנה ראוי שנתקור אם תמצא לה סגולה מסגולת ההווה אם לא * **וכאמר** שכתב יראה שהגלות זה החלק הוא לתכלית

שיתהונו בו אלו הנמצאות הנשפלות ושהוא דבר לא יתנהג טבע היסוד הארצי והמיני ולא טבע הגרמים השמימיים כמנ שיחבאר אחר זה ובחיות הענין כן הנה כבר נמצא להגלות הארץ כל הסגולות הנמצאות להוהבמה שהיא הווה וזה שהוא לתכלית והוא ממה שלא יתן אותו טבעו ולא יתן אותו גם כן טבע מה שיושפע אליו מהגרמים השמימיים והוא גם כן נמצא בעבור זולתו ובחיות הענין כן הנה יהיה שיתיהו הגלות הארץ מתודש ואמנם שהגלות הארץ היא לתכלית זה ממה שאין ספק בו שאנחנו נמצא בו הועלת עצום אל שיתהווה בו לי הנמצאות השפלות ומה שיתהוו בו אי אפשר שיהיה בקרי ובחולדן שאם היה הדבר כן לא יתכן שימצא אלא כמעט מחלק הארצי ובחלק קטן מהזמן *

וכאמר שלא יתן אותו טבע הארץ והמינים הוא מבוואר כי כבר היה טבעם נותן שיהיו המינים מקיפים היסוד הארצי מכל צדדיו * **וכאמר** שלא יתן אותו טבע מה שיושפע אליו מהמורכבים הוא מבוואר ממה שאומר וזה שכתב התבאר מן החוש שהחלק הנגלה מהארץ לא ימצא נגלה ממנו יותר מששים עשר שעור וזה דבר עפדו עליו מהלקיף הירחיים כאשר עמדו עליהם המזרחיים והמערביים והוא מבוואר שאיזה מהככבים שיוחס עליו זה הפעל הוא ראוי שישים נגלה תחתיו מהארץ עשרים וארבע שעור כי הפעל המגיע מהככב ההוא או מהככבים ההם ברוחב אחד מהארץ והוא אחד בעינו וזה מבוואר מאד וכל שכן עם מה שקדם מזה כמאמר החמשי מזה הספר * **וכאמר** התישב זה כלי הוא מבוואר ממה שקדם

שכתב יחויב שיהיה החלק הנגלה מהארץ מתודש וזה שאי אפשר שנאמר שישפע תמיד מציאותו מהסגולה הפועלת ואותו זה לשתי סבא אם מפני שאין כבאן מי שיוחס לו תמיד זה הנגוב לזה החלק מהארץ כמו שבארנו והשנית כי הוא מבוואר שזה החלק הנגלה מהארץ הוא יותר גבור משאר חלקי הארץ אשר יקוף בה היסוד המיני ואם לא הנה יהיה היס יותר גבוה מהחלק הנגלה מהארץ אשר יקוף בהם וזה מבוואר הבטול אם מצד החוש אם מצד העינין וזה שכתב היה מתני * אם היה הענין כן שער היסוד המיני לא החלק הנגלה מהארץ שהוא שפל ממנו כמו שיתן טבע המינים שיהיו נגרים אל המקומות השפלים מהמקום אשר הם בו *

וכאמר התישב שזה החלק הנגלה מהארץ הוא יותר גבוה משאר חלקי הארץ הוא מבוואר שכתב יחויב אם הנחנו בכאן סבה פועלת תמיד שיתהווה תמיד מר שהיה ממנו יותר גבוה משאר חלקי הארץ מלא דבר ופסד אל לא דבר וזה בכל עתה ועתה ויתויב גם כן שיהיה הזמן מחובר מעתה וזה מבוואר ממה שקדם וכאשר היה זה כלי שקר הוא מבוואר שהוא מחויב שיהיה הגלות הארץ מתודש מפועלת פועל בהתחלת הכנסו מציאותו כי לא שיהיה שופע מציאותו תמיד מהפועל אותו כמו שבארנו והל יתו הגרמים השמימיים שומרים זה המקום באופן שזכרנו במה שקדם והוא מבוואר שכאשר הונח מציאות זה המקום מסבה פועלת והונח סבת שמירתו הככבים לא יקרה מזה ספק למה לא יהיה נגלה מהארץ עשרים וארבע שעות זה מבוואר בפשוט * **וכאמר** התבאר מענין הגלות הארץ שהוא מחויב שיהיה מתודש בשלושה צדדים מהמפות * **וכאמר** התבאר שהוא מתודש יתבאר בקלות העולם בכללו מתודש וזה שאם הנחנו הגרמים השמימיים נמצאים מקדם והיסודות הארבעה הנה יהיה כבאן אפ שגרת בזה החלק שגילה זמן יאין תכלית

מסנה לא מהצד הקודם * **ועוד** שאם היה זה כן הנה כמות התנועה האמצעי בין הכמות התנועה הבעלת תכלית ובין כמות התנועה הבלתי בעלת תכלית יצדק עליו שלילת שתי הקצוות רוצה לומר שכבר יצדק עליו שאינו בעל תכלית ולא בלתי בעל תכלית וזה בתכלית הכטול עם כי המאמר בשיתחדש בלתי בעל תכלית בכמות מהבעלי תכלית בהתדבקם זה קודם זה הוא בתכלית הכטול וזה שכמו שלא יתחדש בחלוקה מהבעל שעור מה שאין שעור לוכי המתחלק ישמור תמיד גדר הבעל שעור בן לא יתחדש בדרך ההוספה מהבעלי שעור מר שאין תכלית לשעורו וזה כי אי אפשר בבעל שעור שישער הבלתי בעל שעור ושיתחדש ממנו על צד ההתדבקות חלק אחר חלק כמו שאי אפשר בנקודה שתשער הקו שיתחדש ממנה על צד הדבקו * חלק אחר חלק וזה שכמו שיתחדש כל מה שתכפל לא תצא מגדר הנקודה כילא יתחדש ממנה דבר כי אם דבר בלתי מתחלק כן תבעל שעור כל מה שיתכפל לאין תכלית לא יצא מחובר מהתכפל מגדר הבעל שעור כי הוא תמיד בעל תכלית עם זאת ההוספה כמו שנתבאר במה שקדם *

וכן נאמר שאי אפשר שיהיה התנועה החולפת בלתי בעלת תכלית בכמות שאם היה אפשר זה הנה יותר ראוי בה שיהיה לאין תכלית בכמות מהצד המפאחה כי הוא נמצא ממנה בכת הנכור ומה שאין תכלית לו אם יהיה שימצא הנה ימצא מזה הכת כמו הענין בחלוקה המתדבק והבוספת הספר וזה שכתב יתבאר שהוא בלתי אפשר שתהיה בלתי בעל תכלית בכמות מהצד המתאחר כמו שהתבאר זה בזמן וזה יתבאר שאין התנועה החולפת בלתי בעלת תכלית בכמות * **וכן** נאמר שאין התנועה החולפת בלתי בעלת תכלית

אפשר זה הנה יחויב שיהיה בכאן מתנועע קודמן הוא מתנועע בתנועה מדויקת וזה כי התנועות הנכריכות לא יתכן שיהיה מהם תנועה נצחית מדויקת כמו שבאר הפלוסוף ואם היה בכאן מתנועע בזה התאר הנה ראוי שיהיה זה המתנועע הוא הגרם השמימי כי לא תמצא בכאן תנועה יתכן בה ההתדבקות זולת תנועת הגרם השמימי ואולם הגרם השמימי אינו קדמן כמו שהתבאר במר שקדם * **וכאמר** יחויב מזה שלא תהיה התנועה החולפת בלתי בעלת תכלית בכמות *

ואין לאומר שיאמר כי התנועה החולפת היא דבר בלתי נמצא וזה כי מציאות התנועה אינו דבר זולת זה המציאות כי אין בתנועה חלק ימצא בפעל לפי שהתנועה תעדר על נכחות התהוותה ועם זה הנה היא בכלל הנמצאן הטבעיות בהכרח כמו שבאר הפלוסוף ואם היתה התנועה מה הנמצאות הנה יורר ראוי שיהיה מתנמצאות מהצד החורף ממנה משהיה מה הנמצאות מה הצד העתידי ממנה כ הצד העתידי ממנה הוא נמצא בכך גמור והצד החורף ממנה הוא פעל מה וכזה האופן היתה התנועה שלמות מה שככה מצד מה שהוא בכך רצוני שהחורף ממנה הוא פעל מה לא שכבר יתזכר אליו הכח כמו שהתבאר מגדר התנועה * **ועוד** שכתב ימשך מהתנועה שלמות אם במתנועע עצמו כמו הענין בשני אשר באיך או בכמה או באיזה או בדבר אחר תהיה התנועה בעבורו כמו התנועה אשר ברחיים לסתן התבואה ואו תנועת הקולמוס לעשור הפפר או תנועת הגרמים השמימיים להשלים מה שכבאן מהנמצאות והנה התנועה החולפת יחויב שיוחס לה מציאות מה מצד ה השלמות הנמשך ממנה אם במתנועע אם בזולתו שהוא נמצא בהם בפעל והוא הרושם המגיע להם מהתנועה וזה ממה שיתויב שני שים התנועה החולפת נמצאת מציאות מה והנה המציאות אשר לחלק הקרוב ממנה הוא המציאו אשר לכלרה כי היא כולרה מדויקת ואתה זה מבוואר מהביאור בעינו אשר בארנו זה בזמן *

הפרק השלושה עשר
הנהגה מהארץ אם הוא קדום או מתודש כי הוא מהענינים אשר מציאותם מולק זה שאם היתה אפשר שיפסד זה החלק ויקוף בו היסוד המיני יפסדו כל אלו הנמצאות השפלות הנודדות מינים ולא יתכן

תכלית לו וזה דברי מבואר שהיא שקר עם מה שישנו זאף
ההנהגה הטבולה שיהיה לגרמים השמימיים כלים להשפיע
בכאן לו הנמצאו השפלו ולא וישפע מהם דבר מהנמצאות
האלו בזמן שאין לו תכלית ותהיה תנועתם לבטלה כי
תנועתם הוא כדי שיושפע ממנה מר שבכאן מהנמצאות
כמו שהתבאר במה שקדם וזה דבר בתכלית הבטלה רצוני
שתהיה תנועת אלו הגרמים הנכבדים לבטלה רצוני שאין לו
תכלית ולזה יחוייב מה שיהיה העולם בכללו מחודש :

וראוי שלא יעלם ממנו שכבר שער בזה הפלוסוף
באופן מה ולזה חתיר שיתן בזה סברה מצד

טבע המציאות ואמר שהסברה בזה היא חוס השמש בנח
המקום כי היה מדרך החוס שינוגו הלחות והוא מבואר שאי
אפשר שישלם מזאת הסברה מציאות זרה החלק הנגלה
מהארץ וזה שחוס השמש גם כן גובר בפאה הדרומית כמו
שגובר בפאה הצפונית או יותר מזה מפני יציאת מרכזו מ
מסרכז העולם ובהיות העולם כן הנה יתויב אם היתה זאת
הסבת צורת שיהיה החלק הדרומי נגלה גם כן ויתויב מזה
שתהיה הארץ נגלית בכללה לכך מעט משני צדדי הצפון
והדרום וזה שקר אם מצד החוש אם מצד העיון אמנם שהוא
שקר מצד החוש כי לא נמצא בחוש נגלה ממנה באורך יותר
משנים עשרה שעות ואמנם שהוא שקר מצד העיון הוא
מבואר כמו שיאמר אבן רשד שאם היה הדבר כן לא יהיה
למים יחס אצל אחד משאר היסודות והיה ראוי כש גב היסוד
שהוא הפך לזה היסוד על ויופסידהו כמשפט כל הפך ש
שפסיד הפכו כשיגבר עליו ולזה הוסיף אבן רשד בזאת
הסבה אשר זכרה הפלוסוף בכאן רפוי הנכבדים אשר הם
בזאת הפאה הצפונית אשר הם הישנוכ ואמר שהסברה בזה
הוא חוס השמש עם מה שהתנועה סחוס שאר הככב אשר
הם בזה המקום הצפוני כי הוא מבואר כי בפאה הצפונית
ימצא מהככבים יותר מסר שמיצא מהם בפאה הדרומית
וזה יתבאר מהספר אשר עמדו עליו מהם הכמי הכוב ילזה
יאמר שהפאה הדרומית כלת נגלית ואם חוס השמש שם
יותר ונאמר שכבר יחוייב גם כן אם היתה הסבה
בזה מה שאמר אותו אבן רשד שיהיה הפאה נגלה מהארץ
נגלה באורך עשרים וארבע שעות וזה דבר כלתי נמצא כן

ועוד יתחדש ספק על הפכה אשר נתנוה בזה
והוא מבואר שלא יספק הננוב אשר יהיה

מהחוס כשיפעל הנגרות מהארץ וזה שכבר יחוייב עם זה
שיושפע ממנו טבע מיוחד מהמיד זה החלק הנגלה מהארץ
יותר גבוה משאר חלקי הארץ והנה הוית היסוד הארצי אינו
מיוחד אל החוס אבל הוא מיוחד אל הקוד זה דבר מבואר
מאר לוי שענין בטבעיותו ואם אמר אומר שבכאן ככבים
אחרים יפעלו זה מצד הקרירות השופע סחם באמצעות
זתים הנה עם זה ישאר הספק הקודם בעינו והוא שכבר היה
מחוייב מזה שיהיה החלק הנגלה מהארץ נגלה באורך עשרים
וארבע שעות ובכאן התבאר לנו במר שאין ספק בו שאי
אפשר שישלם הנגרות הארץ לא מפני טבע היסוד הארצי
והסימני ולא מפני מה שיושפע להם מהככבים באמצעות
צוצייה ולזה הוא מבואר שהגל הארץ הוא מחודש בקרבת
אלא שכאשר הונח הענין כן יתחדש מזה ספק עצום והוא
שכבר יתחייב מזה שיהיו אלו הדברים אשר בכאן מחודשים
במהלם ובהיות הענין כן הנה לא אפשר אין יתהוו המינים
הנולדים מינם וזה שכאשר נניחם מחודשים במולדת כזה
האופן הנה יחוייב שיהיה התהלת הודשם מולדת מינם וזה
מבואר הבטול לוי שענין בטבעיותו

ונאמר שכבר התבאר במה שקדם שאין
ראוי שתוקש ההויה הכללית להויות החלקית וזה כי
ההויה החלקית יחוייב שיהיה הכל אשר הוא חלק ממנו
נמצא תחלה ולא יחוייב זה בהויה הכללת ועוד כי כבר התבאר
מענין הוית השמים שזאת ההויה הכללית היא מיוחדת ל
הרצון והכחיה לא אל הטבע ולזה היה אפשר שיהיו בגרמים
השמימיים צורות שתחלפות עם היותם כלם בטבע אחד ואם
היה אפשר זר נגרמים השמימיים שאין בכאן דבר יתכן
שיתחלפו בו גרמיהם בטבעם כל שכן שורה אפשר באלו

הדברים אשר בכאן שאפשר שיתחלפו גרמיהם בטבעם מצד
היחסים המתחלפים שיקרו ליסודות אשר הורכבו מהם
מהערכים וההתמזגות ובכאן הותר זה הספק והתבאר גם כן
מזה הצד שהויה אשר התחלת הרצון והכחיה היא
קודמת להויה אשר התחלת הטבע והנה שם כהם הכוונת
בעת התהוותם התחלה אשר יהיה בהם כמותם במין
כדי שישם מציאותם לפי מה שאפשר כי מפני שהיה בלתי
אפשר בהם שיהיו נשארם באיש הוכנה להם השמירה
במין על זה האופן ישתבה יוצר הכל אשר לא יושג יכלתו
(וחקמתו)

הפרק הארבעה עשר

ולפי שכבר זכרנו בכבר
שקדם כי יהני המדקדק
חשב לבאר מדברי הפלוסוף שהעולם הוא מהודש ראוי הנה
שקדוק בכאן אם מה שחייבו מזה יהני המדקדק הוא צודק
אם לא? **ונאמר** שהפלוסוף
כבר

מה שיחשב שאי אפשר שימצא כח בלתי בעל תכלית בגשם
בעל תכלית ובהיות הענין כן והיו השמים גשם בעל תכלית
הוא מבואר לפי זה המאמר שאי אפשר שיהיה לו כח בלתי
בעל תכלית ולזה חייב יחני המדקדק שיהיה הגרם השמימי
נפסד ושחיה תנועתו נפסקת והנה החכם אבן רשד חשב
להתיר זה הספק בשאר שאין לגרם השמימי כח כי אם
באנה ולזה אינו מחוייב שיפסד אבל הוא מחוייב לו מצד
עצמו שתפסק תנועתו ותהיה תמידית ונצחית מפני הכח
המניע שאינו בגשם שהוא לבלתי תכלית וזה דבר אפשר
אצל אבן רשד בתנועה כי היא לדבר המתנועע מצד המניע
ולזה יתכן שתהיה אפשרית מצד עצם המתנועע ותהיה
נצחית בבחינת סבתה שהוא נבדל ולזה יהיה כחו לאין
תכלית :

ונאמר כי כאשר הונח
כך רצוני

שהיא האפשר
אשר במתנועע להתנועע בעל תכלית הנה יהיה למתנועע
לאור אחר אשר הניע אל נבולו שהתנועה ולזה תהיה
בנועתו נפסקת מצד טבעו כי הפסק תנועת המתנועע יהיה
בהכרח מצד הלאור אשר יקרה לו מצד כח המניע והמשל
כי המנע יתנועעו אבריו אשר ינגן בהם מהשיר המצוייר
בנפשו וכאשר התמידו שיעור מה בזאת התנועה יקרה להם
לאור ויגיע עם היות המניע נשאר על ענינו והוא הציויר
אשר לו בשיר ובהיות הענין כן הנה יחוייב מזה שתהיה
תנועתו נפסקת האלהים אם לא שנית שהמניע יכריחוהו
להתנועע על צד שינוע גשם אחר גשם פמש אותו וזה
מבואר הבטול והוא מבואר גם כן שכאשר הונח הענין בזאת
התנועה על זה האופן הנה הויה תמיד תנועה הגרמים
השמימיים בלתי אפשרית מצד עצמם ומחוייבת מצד סבתם
ותהיה אם כן תנועת תמיד מוכרחת על צד האונס וזה
שכאשר הונח הזמן החולף בלתי בעל תכלית הנה יחוייב
בכל חלק מהתנועה אשר לגרמים שתקדם לו תנועה יותר
גדולה לאין תכלית מהתנועה אשר להם אפשרית מצד
עצמם להתנועע בה ולזה תהיה כל התנועה אשר יתנועע
בה על צד ההכרח והיא אונס לפי שאין להם מצד עצמם
אפשרות להתנועע בה וזה בתכלית הבטול כי לא ימצא
בדברים הטבעיים דבר כזה התאר כל שכן שאי אפשר בו
שהיה תמידית ועוד שזאת התנועה היא לגרמים
השמימיים על צד הציויר וההשנה כמו שקדם ולזה הוא
מבואר שלא יניעם מניעיהם על דרך ההכרח והאונס אבל
על דרך הבחירה והתשוקה ובהיות הענין כן הנה לא ישים
הנועתם תמידית הכח המניע אבל תשים תנועתם תמידית
תשוקתם ובחירתם להתנועע לפי מה שיחייבהו הציויר והוא
וכאשר נניח האפשרות אשר להם על התנועה בעל תכלית
הנה יחוייב מזה שתפסק תנועת יזה שאמנו טא באופן כולל
שהכחו אשר יני מהצורו הסניעו לא תפסק תנועת מצד אבל
מצד המתנועע והמשל שהנפ' שהי המניע באד תהי תמיד
בענין אחר ויקרה לה מצד חולשת כליה שתפסק הנעתה ולא

מלהמות השם

מקודמים והיא חכמת הכתבים עד שהחכמה יצטרך זמן יותר ארוך להשלמתה מצד מה שתצטרך שתעמוד עליומן החוש נמצא השלמות בה יותר מאוחר וזה שהחכמה ה' הלמודיות כמו ההנהגה והספר נמצאם קודמות ית' משאם החכמות כי הקודמים לאיסטוטולוס כבר אמרו בהם מאמר שלם לפי מה שיראה שסופר מהם ואולם החכמה הטבעית להצטרך יותר יאל החוש היה השלמות בה יותר מאוחר והנה מלאכת הרפואה היא צריכה יותר אל החוש ובפרט במה שיועד בה בניסיון ובמה שיועד בה מהנתוח ולזה ה' היה השלמות בה יותר מאוחר ואולם חכמת הכתבים להצטרך אל החוש באופן שלא יתכן שישלם לה ממנו זה כי אם בזמן ארוך אורך נפלא היה שלמותה יותר מאוחר ולפי שאין החכמות הולכות לאדם מדרגת השלמות וה' משתוקק להם בטבע הנה לא יתכן שיאמר שיהיה המין האנושי קודם ואילו החכמות מחורשות להם מזמן קרוב שאם היה הדבר כן היה בכאן אפשרות לא יצא לפעל כי אם בזמן בלתי בעל תכלית עם היות שם כלים טבעיים רבים להוצאתו אל הפעל והיות שתוקת האנשים בטבע בהיציאתו אל הפעל חזקה מאד וזה מבואר הכטמול' וכבר יראה זה גם כן מענין התורה האלהית אשר נמצאה מתפשטת היום בכלל האומות שיהיה חרושה מזמן קרוב ואם היה העולם קודם היה ראוי שיהיה התחדשותה קודם זה אמר אבל הוא ראוי שתהיה קודם זה הזמן אשר אנחנו בו זמן שאין לו תכלית וכבר נמצא גם כן בה דומה למה שזכרנו בהכמות והוא שהנמוסים אשר היו קודמים לה היו חכמים מאד עד שהגיעו זה הנמוס התורני האלהי ביותר שלם שאפשר כמו שיתבאר למי שיבין ענינו והנה החלונו לבאר ממנו זה במה שלא יסופק בו לאחד מבעלי העינין והוא בפרושונו לדברי התורה:

וכן

נראה הענין גם כן מענין הלשונות וזה שהלשונות יראה מענינם שהם הסכמיים ולא טבעיים וזה שאם היו טבעיים כצהלה לסוס והנעורה לחסור היה מתחייב אחד משני דברים אם שיהיה המין האנושי נחלק למינים לפי החלף הלשוני וזה שהחלף מתחלפים מצד החלף האקלימיים ואולם שיהיה המין האנושי נחלק למינים לפי החלף הלשוני הוא שקר מבואר לפי שכבר יתחייב מזה שלא ישוב איש מלשון אחד מדבר בלשון אחד והיה נעדר הלשון הווא אשר היה לו בטבע אחר שהיא סגולה נמצאת במינו וזה שקר לפי מה שהרמב"ם מן החושות שהנחנו נראה אנשים מלשון אחד ישחקו בין אנשי לשון אחר וישובו זרעם להורות מדבר בלשון ההוא ויעדר מהם לשון מולידים ואולם שיהיו הלשונות לפי האקלימים הוא שקר גם כן לפי שכבר היה מתחייב מזה שידברו בטבע בלשון ההוא המיוחדם לאקלים אחר כל הבאים שם מהאנשים ועוד שלפי האקלימים אמנם יתכן שיתחייב מהירות התנועה ואיתורה בלשון לפי החלף טבע אקלים אקלים לא רשום השמורת והפעלים כאלו האותיות הרמז אליהן ובהיות הענין כן הוא מבואר שהלשונות אינם טבעיים ולזה יחויב שיהיו הסכמיים והוא מבואר שכבר יחויב שיהיו הסכמיים קודמם ללשון בזמן ואם היה להם לשון אחר קודם היה מתחייב בו גם כן מה שהיכבדוהו אורו רצוני שכבר יחויב שיהיה הסכמיים ושהיו הסכמיים קודם ללשון ההוא בזמן

ואין

לאומר שיאמר שיהיה דהם בזה האופן לשון לפני לשון אל לא תכלית. וזה כי מפני שכבר התבאר מענין הלשון שהוא הסכמי הנה לא ירחין שיסכימו אומה מהאומות יחד לשונות לשונם אחר שלא יתכן שיהיה שם סבה תביאם אל זה והוא מגונה מאד שיאמר שיסכימו אומה מהאומות יחד בדבר לבטלה כל שכן שיהיה זה פעמים אין תכלית להם בכל אחד מהלשונות:

ועוד

שהלשונות לא הורגשו מעולם משתוים זה השני בזה הזמן הארוך אשר העתקו אלינו קורותיו רוצ' לומ' שיקומו אנשים יבטלו לשונם ויחדשו להם לשון אחר כל שכן שאין ראוי זה מצד מה שיקרה מההפסד לאומה ההיא בזה הפעל וזה כי בעבור שיתחייב בחכמים שברור

יקרה לה זה מצד הכלות בזה כי כבר יהיה בזה באופן שיהי' בעת הנעתה ותפסק עם זה הנעתה ובהיות הענין כן הוא מבוא' שהפסק התנוע' הוא מפני הסתנוע' לא מפני המניע ולזה לא הודחנו כלום לצאת מזה הספק כשהנחנו המניע בלתי כה בנשם' והנה יתבאר לך שהפלוסוף רצ' שכב' אפשר בנרמס השמימי' שיש' לאות מכה שנתן מהסב' בשתגלגל העליון יהיו בו ככבים רבים ובמה שלמטה ממנו לא יהיה בגלגל האחד כי אם ככב אחד וזה שהוא אמר שהסבה בזה שאם היה כאלו הגלגלים ככבים יותר היה משיג' הגלגל העליון לאות בהניעו אות' הנה לא ארע אם היה מדרך זאת התנועה הסבובית שהיא מסכמת לטבע הגלגלים שימשך ממנה לאות ויגיעה איך יקרה מזה הענין לאות גלגל העליון כל שכן עם מה שהבינ' אבן רשד' מענין זאת התנועה היומית שהיא לשאר הגלגלים המתנועעים בה על צד התשוקה ו הבחירה וזה שכאשר הונח הענין כן לא יתכן שיצוי' שיהיה לגלגל העליון לאות ויגיע' מזה הצד וזה כי החשוק לא ילאה כאשר התנועעו שאר הדברים ממנו אבל יהיה הלאות דבק למתנועע והנה בארנו במה שקדם מה שיש' בזאת הסברה שנתן הפלוסוף בבאן שהספק העצום אבל אמנם זכרנו זה בבאן לבאר שהפלוסוף לא ירחיק שלא יהיה אפשר' שיהיה לגרמס השמימיים לאות כואת התנועה הסבובית אשר יתנועע בה וכבר אפשר שנבאר חייב זה מצד עצם מאמרן וזה שכאשר הנחנו שאם היה בגלגל השמש דרך משל שני ככבים היה משיג' הגלגל העליון לאות בהנעתו אותו הנה לא ימנע אם שיהיה זה הלאות באופן שיוכל על הנעתו זמן פה ואם אמרנו שיוכל על הנעתו זמן פה ואחר כך רפסק תנועתו מצד הלאות הוא מבואר ממר' שנאמר בזה בספר השמע שזה הגלגל יוכל על הנעת' לגלגל השמש כשלא היה בו כי אם ככב אחד זמן יותר ארוך ממנו ביחס המתנועע אל המתנועע ולזה יחויב שתהיה הנעת' הגלגל העליון שאר הגלגלים אשר תחתיו נפסקת ואם אמרנו שהלאות ירהיה באופן שלא יוכל על הנעתו כלל הוא מבואר שכבר יתחייב מזה שלא יוכל הגלגל העליון על הנע' גלגל השמש כשהנחה שלא יהיה בו כי אם ככב אחד אם לא זמן יותר קצר מהזמן אשר היה אפשר לו להניע אותו לפי ההנח' הראשונ' והמשל' כי מי שיוכל להניע ארבע ככרי' חצי שעה יוכל יותר להניע שני ככרים ממי שלא יוכל להניע ארבעה ככרים כלל והנח' יחס הזמן 4 הזמן ביחס הכח אל הכח ואם הודינו שהלאות אשר למתנועע לא יפסיק התנועה לפי שהמניע ישימרה תמויות מפני הכח שיש לו שאין לו תכלית הנה מר' ענין הסבה אשר נתן בזה הפלוסוף מי יתן ודעו זה שאף על פי שישג' הגלגל העליון לאות לא תפסק תנועתו וכשלא תפסק תנועתו הוא מבואר שלא תפסק הנעתו:

ובבאן

התבאר דך כמה שאין ספק בו שכבר יחויב מדברי הפלוסוף בזה המקו' שתהיה הנעת' הגרמי' השמימיים נפסקת כמו שיאמר יחני המדקדק אלא שכאשר הסתכלנו בזה לפי הענין בעצמו לא נמצא שיהיה מזה מופת על חרוש העולם וזה שכבר בארנו במה שקדם שאיננו מחויב שלא נמצא בנשם בעל תכלית כח על ההנעת' לאין תכלית כשלא היה למתנועע ממנו טבע מקביל לוארת התנועה כל מר' שהתמיד להיות היחס אשר בין המניע והמתנועע נשא' ולזה הוא מבואר שכבר יתכן שלא תפסק תנועת' הגלגלים כי אין להם טבע מקביל לוארת התנועה אשר יתנועעו בה והיחס אשר בין המניע והמתנועע הוא תמיד בהם אחד כי אינם בעלי מזג ואין להם הפך והו' מה שכווננו באורו בזה הפרק:

הפרק החמשה עשר

וממה שיוסף גלני ושלמות על מה שהתבאר מענין חרוש העולם הוא שאנחנו נמצא כל מה שחובר בחכמות הוא חדש בא מקרוב ונמצא הראשונים אמרו בחכמה חכמה דבר מר' ואחר כן נדרמה באורך הזמן עד שבבאן חכמה לא נמצא השלמות בה עד הפלוסוף ובבאן חכמה לא נמצא השלמות חזקת גלניים ובבאן חכמה לא מצאנו השלמות בה לאחד

שימצא לבר ברב' שיש לו הרף או הוא עם זה מורכב מהפכים כי היה מדרך הרף שיפסיד הפכו וכאשר התישב זה והיה מבואר שאין לגרס השמימי הפד ואינו מורכב מהפכים הוא מבואר שאי אפשר בגרס השמימי שיפסד כי אין לו מצד החומר סבת ההפסד ואין מדרך הצורה שתהיה פפסדת אבל היא אשר תתן הטוב והשלמות לדבר בעל הצורה כפי מה שאפשר וכאשר היה הגרס השמימי בלתי נפסד הוא מבואר שאי אפשר בעולם שיפסד כי הגרס השמימיים ישפעו בכאן מה שישלמו בו אלו ההיות מרה שהתמידו נמצאים נלזה היה זה המציאות השפל גם כן בלתי נפסד . וכבר יספק מספק ויאמר שמה המופת יתבאר שאין העולם נפסד בטבע כי אין לו סבות ההפסד וכה שאין לו סבות ההפסד אי אפשר שיפסד אבל מה זה ימנע היותו נפסד בכונן ורצון כמו שהונח הווה בכוננה ורצון וזה שהדבר כבר יפסד ברצון ואם לא יתן טבעו שיפסד בעת ההוא וזה שהאזכר יפסיד התיכרה כאשר ירצה ויעשה מבנה כמא' . ונאמר כי מה שהונח כההווייה הרצונית אשר לפי הטבע הייב אותו מה שנמצאהו מענין הכבדים ושאר מה שבשמים שאי אפשר היותו כי אם אל הרצון :

ואולם ההפסד לא יכריחנו דבר להניח אותו אם לא יתייבחו הטבע . ועוד כי ההווייה היא מה

שדרכו שייחס לפועל ואין הענין כן בהפסד כמו שריתבאר במה שקדם . ועוד כי כאשר הקרט בהפסד אשר האופן נמצאהו אם לכונן אל יהיה כזה הטוב והשלמות אם לכונן אל ההפסד וההשתחרר כמו שיקרה זה לקצת האנשים רעי התכונה שישחיתו הדברים בחקיהם בו להנקם כאיביהם או להיותם שמחים בהשחתת ספני רוע תבונתם . ואשר יהיה לכונן אל הטוב והשלמות יהיה כאחד משני פנים אם שיפסיד הדבר לתת לו צורה יותר שלמה או שיפסדהו לעשות מכלו מה שיצטרך אליו יותר והמשל שכבר יתך האופן הנכיע כאשר היתה רחוקתו בלתי נאותה לעשותו בתמונה אחרת יותר שלמה או לעשות סמנו כלי אחר יותר נכבד כהגביע . וכבר יתכן שיתך אותו לעשותו מכלו כלי פחות נכבד סמנו כפני היותו צריך אל הכי היותו כזה העת . וכאשר היה זה כלו מבואר מענין ההפסד הטוב בכונה ורצון שהוא יהיה בהכרח לאחד מאלו הסבות אשר קדם זכרם הנרה כאשר יתבאר שאין דבר שאין הסבות אפשרי בשם יתברך יתבאר שאי אפשר בעולם שיהיה נפסד בכונה ורצון וזה מכה שיתבאר בקלות וזה שאין ראוי שניחם אל השם יתברך הפועל המנונה אשר עשהו פחותי האנשים שיפסידו לכונן אל ההשתתה וההפסד אבל נמצאהו פועל הטוב והשלמות בתכלי' מה שאפשר ולא יתכן שיכעס כי אין לו סבות ככעס וכן לא יתכן שיעשהו להנק מהאויב וזה מכה שלא יצטרך אל באור למעיין בזה הספר וכן נאמר שאי אפשר שיאמר שיפסד השם יתברך זה העולם לעשות סמנו עולם אחר יותר שלם שאם היה הדבר כן הנרה לא אשער מה הסכה אשר מנעתהו לתת לו זאת הצורה בהווי אותו האם שם מונע ימנעהו או התרדש לו ידיעה הנרה זה כלו מבואר הבטול בשם יתברך וזה שאי אפשר שתתחדש לו ידיעה כי אם היה אפשר זה היה משתנה בעצמותו וזה שקד ואי אפשר שיונת שם גם כן מונע ימנעהו כי הוא בתכלית העוצם והיכולת לתת מהטוב והשלמות, לממצאות מה ש שאפשר וזה מבואר למי שעייץ בדברים הטבעיים וכאופן תכלית העוצם והיכולת אשר ימצא בכריאתם לתת להם מהטוב והשלמות בתכלית מה שאפשר ובכלל הנתאם היה שם מונע הנרה יהיה זה אם מצד החסר או מצד דבר פחות ואי אפשר שיונת מצד החסר שאנחנו נמצאהו כושל עליו ומניע אותו אל כל אשר יהפוך עד שכבר ישליכ בו מה שאפשר שיהיה מן ההיות ואי אפשר גם כן שיונת זה מצד דבר מחוץ שאם היה זה כן הנרה לא יתכן שיהיה אלא כשהיתה למונע ההוא שולמנות ושררה על השם יתברך ויכריחהו לעשות העולם כאופן שלא יהיה בו כהשלמות מרה שאפשר כי אין השם יתברך בעל גשם שיוכל אחר למנוע אותו מעשות מה שירצה כמו שאפשר בזה באדם

שכדור ודור שיחברו חמורים וספרים בחכמות ונמסוים להשלים בעלי הבריאה החסרה ולהשישם אל ההצלחה אין ספק שהכלל לא ימכיו לבטל הלשון ולמנוע הרועלת בספרים ההם מהבאים אחריהם הנה אם כן הוא מבואר שאין ראוי שלא יהיה לשון אחר קודם אלו הלשונות והם מחודשים בהכרח כמו שקדם . **ואולם** המין האנושי הוא מצטרך ללשון מבואר שהוא להעמיד איש ומינוי הזמן האפשרי לפי שהוא מדיני בטבע כי הית המצטרך אליו בעמידתו לא ישלם אלא במלאמת רבות ולזה יתוי' שיהיה לאנשי הסדינה לשון ישל' בו קצתם לקצת מה שיצטרך להם לקיום גופם ולהגיע אל השלמות האנושי כפ'מה שאפשר ובהיות הענין כן הוא מבואר שהוא רחוק שימצא המין האנושי זמן שאין לו תכלית בזולת לשון נלזה יתויב שיקדם מציאותו ללשון זמן שיש לו תכלית וסרה שיקדם זמן שיש לו תכלית למחודש הוא מחודש בהכרח הנה אם כן יהיה המין האנושי מחודש במותלט' . וראוי שתדע כי הפלוסוף הרגיש בזה כלו הרגש

סרה ולזה אמר במספר אנתור השמים כי אפשר שתשוב היבשה ים והים יבשה ולזה יתחלפו הלשונות והכתיבות ויתכן שיהיו נמצאים הספרים ולא ימצא מי שידע לקרא אותם ולזאת הסבה גם כן יראה הפלוסוף שיתחדשו החכמות האנושיות במא זה אחר סור זה פעמים אין תכלית להם כמו שאמר זה במאור כמה שאחר וכוולת המקום ההוא מהחכמה הטבעית ועם כל זה לא תועיל כלום כמה שלקחנו מאלו הענינים ראיה על חדוש העולם וזה שהיא רחוק שתאבד בזה האופן אומה מהאומה יחד וגם כן הנה אם תאבד בכללה לא יתחדש בזה לשון אחר ואם לא תאבד בכללה הנה הנשארים ידברו בלשונם ברכוח או אם יגלו בין אנשי' לשון אחר הנה ידברו הבאים אחריהם בלשון ההוא ולא יתחדש בזה לשון' . ועוד שיהויב לפי זאת ההנחה שיתכעטו הלשונות תמיד ויהויב מזה שלא ישאר כי אם לשון אחד בזה הזמן הארוך שאין לו תכלית וזה שקד וגם כן הנרה יהויב בלשונות הנשארים שהיו מחודשים ושיהיו המסכיסים קודם להם בזמן שיש לו תכלית ויהויב מזה שיהיה המין האנושי מחודש כמותלט' וזה כי כבר ישלם מסרה שאמר הפלוסוף סברת הפסד הלשונות לא סבת הוייתם וזה מבואר בנפשו' . וכן שכבר יפסדו הלשונות הנה יהויב בלשונות הנשארים שיהיו לחכמות הנמצאות להם זמן שיש לו תכלי' ואף על פי שנידה ששאר הלשונות נפסדו ונפסדו בהפסדים החכמות אשר המציאותם . ועוד שלא יהויב בהפסדים הפסד החכמות אשר המציאותם וזה שאנחנו נראה בחכמה הנשלמות שהם מופשטות בכל האומה' כמו הענין בחכמת ארטסטולוס ובהכמת גליוס ואשר החכמות אשר יחשב בהם שיהיו כל מות בסו זה הענין בחכמת בטלמיוס בתכונת הלגולים נכסו שנמצאו הענין מחורחה התמימ' עד שלא יתכן כאלו שיפסדו אם לא יפסד המין האנושי בכללו ואמנם היה זה כן כי מפני שהיתה תשוקת האדם בטבע להשגת חכמה כי היא שלמות והצלחהו ישדדלו להעתיק להם אלו החכמות אל לשונם עד שיתפשטו בזה האופן בכל הלשונות ובהיו הענין כן הוא מבואר שכבר היתה מאלו הענינים אשר זכרנו בזה הפרק ראיה חזקה על שהעולם מתחדש וזה מסגולת האמרה שהוא מסכים לעצמו מכל צד'

הפרק הששה עשר

ואחר שהתבאר מכל ילוי הדברים הקודמים שהוא מחויב בעולם שיהיה היות הנרה ראוי שנתקור אם אפשר בו ההפסד אם לא ולזה נתקור תחלה מה הם סבות ההפסד : **ונאמר** שההפסד הטבעי יהיה לדבר הנפסד בטבע מצד החסר לא מצד הצורה כי הצורה היא אשר תשתדל לשמור מציאות הנמצא בעל הצורה כפי מה שאפשר כמו שהתבאר בטבעיות וההפסד הזה יהיה כאשר ינכר הבאות המתפעלות על הפועלות וזה אמנם יתכן

והנה באשר הונח הענין כן יתחייבו ספקור עצומור אין המלט מהם * מהם כי מפני שהיו שם תנועות הם בהכרח סבוביות או ישירות ואיזורה מהם שתמצא יחויב שתמצאנה האחרות כמו שקדם ולזה יחויב שיהיה קודם זה העולם נמצאים היסודות והגורם השמימי * ובהיות הענין כן הנה יחויב אם שיהיה העולם הוא בעינו נמצא קודם הוי וזה מבואר בטובל כמו שקדם או נאמר שהעולם הוא היה נמצא באופן שלא יתכן שישלם בו הסדר והיושר הנמצא בעולם הזה ולא יתכן זה אלא כשיינתן היסודות נמצאים והגורם השמימי נמצא אלא שאין בגורם השמימי מה שישלם בו הסדר והיושר הנמצא בלו הרברים ותאם בשלל יחייב שם ככבים שומרים היסודות בכבוד ויושר או שלא תהינה ת תנועותיהם באופן מהמהירות והאיתור והנטייה שישלם בו אלו הנמצאות השפלות או יהיה זה להתקבץ אלו הסבר יחד ל' שאין שם ככבים ואין שם גם כן התנועות באופן שיצטרף להשלמת מה שבכאן וזה שאם היה נמצא בגורם השמימי מה שישלם בו הסדר והיושר ביסודות ותנו היסודות נמצאים היה מחויב שימצאו מהם לו הנמצאות אשר יתחדשו מערב היסודות והסוגם וזה הפך מה שהונח * ולזה יחויב אם היה הענין כן שהונח שלא יהיה בגורם השמימי נמצא בה ש שישלם בו הסדר והיושר באלו הנמצאות השפלות אלא שכאשר הונח הענין כן יחוי' שיפסדו היסודות ההם ולא יהי' שם מה שיהווה אותם אחר זה בזה הזמן הארוך שאין לו תכלית וזה כי מפני שלא היה בגורם השמימי כד' שישמור השווי והסדר והיושר בהם חויב שיגבר אחד מהפכים על הנשאר' כהיסודות ויפסידם כמשפט כל הפך שמפכה הפך כאשר יגבר עליו ולא יהיו היסודות נמצאים בל' בחלק מחלקי הזמן ההוא הכלתי הכלתי אבל ימצא אחד מהם לבד והוא הגובר ואם היה הגובר הוא היסוד הקל כמו שיראה שיחויב זה מפני התנועה המהווה אותו תמיד הנה יהי' היסוד הקל במקום השפל זמן אין תכלית לו וזה מגונה מאד עם שהוא כן השקר שיהיו היסודות נמצאים לבטלה זמן אין תכלית לו כי מה שזרה דרכו יהיה מצוינותו מעט ובקעס מהזמן ואולם אמרנו שיהי' זה מזה שיהיו היסודות לבטלה כי הוא מבואר שהיסודות הם נמצאים בעבור מה שהורכב מהם ועוד שכבר יחויב מזה שלא תהיה שם תנועה בעולם היסודות כי לא היה שם כי אם יסוד אחד והתנועה לא תהיה שם אם לא נמצאות הקל והכבד כמו שהתבאר מדברינו כמה שקדם במאמר החמישי מהו הסדר וזה הפך מה שהניח אנוס אפלטון כי הוא הניח הרברים אשר מהם נהווה העולם מתנועעים * ועוד שכבר יחויב מזה שתהיה תנועת הגורם השמימי ההוא לבטלה אחר שלא יתחדש מסנה דבר בעולם היסודות זולתי הפכד לקצת היסודות מפני התגברות אחת מהיסודות וזהו היותר גדול שבשקרים רצוני שתהיה בכאן מתנועע תנועה בלתי בעלת תכלית בכמות לא לשום תועלת אבל ליגיעה ועכל ועוד שהתנועה ההיא הסבובית יחויב שתהיה החחלת ציור כי אין שם דבר ממנו תהיה זאת התנועה ואליו ואין זה הציור דבר אלא שישפע ממנה שפע מה נמצא השפל כי זאת התנועה אי אפשר שיעי' ממנה תועלת לגורם השמימי ויתבאר ממה שקדם שזה המניע צריך שיהיה נכדל לפי שהתנועה ההיא תהיה תמיד מצויר אחד במספר והוא בתכלית הכטול שנאמר שיהיה בכאן מניע נכדל יניע לתכלית מה ואין לו כלים שישלם ממנו זה התכלית * ואם אנתנו שיהיה לגלגלים ההם קצת הכלים והתנועות אשר ישלמו בהם אלו הנמצאות השפלות ולא יהיה להם כלם ולזה לא ישלם בהם הסדר והיושר באופן שלם וזה יהיה בהכרח כשיהיו שם ככבים מה הנה יחויב בתכרת ככמו המפתיים הקודמים אשר חייבנו מהם היות זה העולם שיהיה העולם ההוא ושתהיה התחלת הדישו מיוחסת לרצון הכורא ואם היה זה כן יהיה שם מהשם יתכרך עולם אחר עולם וזה כבר ה התבאר שהוא שקר * ועוד שכבר יחויב מזה שיהיו הזמן והתנועה בלתי בעלי תכלית ככמות וזה מה שהתבאר בטורו * ועוד שאם היה זה כן היה מהתנועות הנכרכור זמן מדבק ונצחי וזה דבר בלתי אפשר כמו שבאר הפלוסוף :

שיאסרו ידיו דרך משל וימנעוהו מעשות פעולתו ואם הירא לאחד שולטנות עליו ושדרה הנה אי אפשר שיהיה גשם ולא בעל גשם כי יהיה הנמצא החסר מושל על הנמצא השלם ואין בכאן גם כן צד יהיה אפשר בו לגשם או לבעל גשם למנוע פעל הנכדל ולזה יחוי' אם היה אפשר זה שיהיה המנוע ההוא שכל נכדל ולא יצויר שיהיה זה הפעל ממנו על צד האונס וההכרח אבל על צד התשוק כאילו תאמר שישתוקק השם יתכרך אל הנמוס אשר בנפש השכל והנאות שוקרה זמנעוהו משיחדש מה שאפשר שירחדש מהנמוס אשר כנפשו וזה דבר מבוא' הכטול רוצה לומר שלא יהיה תשוקת השם יתבר' אל מה שהוא יותר נכדד עם מה שנראה מהשלמור בפעולותיו ועוד שכבר יחוייב מזה שיהיה השם ית' מורכב משני אלו הנמוסים כי כל אחד מהם מושכל אצלו בהכרח לפי זאת ההנחה ויהיה השם ית' הרבה בפעל כי אין בכאן דבר ישים אלו הנמוסים אחד במספר כי אינם מתאחדים שיהיה קצת תשלמות לקצת וזה מבוא' מאד * ועוד ששם היה הענין כן הנה יפסיד זה העולם החסר לנצח כי אין בכאן דבר יפסיד המנוע ההוא כי אין לו סכות ההפסד והוא מבואר גם כן שאי אפשר שנניח שיפסיד השם ית' זה העולם לעשות ממנו מה שיצטרך אליו יותר כי אין פעולת השם יתבר' להשלים עצמו אבל להשלים הדבר המתפעל ממנו ולזה הוא מבואר שאם היה שיפסיד השם יתבר' זה העולם הנה יפסידוהו לעשות ממנו עולם אחר יותר שלם וזה דבר כבר התבאר שהוא שקר * ועוד שאם היה השם יתברך בפסיד זה העולם לעשות ממנו עולם אחר הנה יהיה בהכרח העולם ההוא כמו זה העולם ויהיה הדבר הוה מכה שהוא כמיהו בכל הפנים וזה מבוא' הכטולי ואולם שהוא מחויב שיהיה העולם ההוא כמו זה העולם הנה זה מבואר וזה כי אין בכאן תנועות טבעיות זולת אלו אשר בעולם הזה ומהם יחויב ש מצוינות היסודות והמורכב מהם ובכלל הנה היתה שם תנועה הנה בהכרח שתהיה ישרה או סבובית ואם היתה ישר' יחויב שיהיה מעלה ומטה ויחויב מזה המצא הנשם המתנועע בסבוב כי הנה המחדש המעלה והמטה וכאשר נמצא הנה כבר יחויב שימצאו היסודות והמורכב מהם וזה הוא מבואר שאם היתה שם תנועה סבובית שהוא מחויב שימצאו שם היסודות והמורכב מהם וכאשר היה זה כן הוא מבואר שאי אפשר שיפסד זה העולם ל' מצד הטבע ול' מצד הכוונה והרצון מזה הביאור בעינו יתבאר שאי אפשר שיהיה לפני זה העולם עולם אחר שאם היה זה כן לא היה אפשר בעולם ההוא שיהיה נפסד ובכאן התבאר שהעולם הוה פעם אחת לבד ושהוא בלתי אפשר שיפסד ולזה הוא מבואר שהמאמר כשיהיו שם עולמות אין תכלית למספרם בבא זה אחר סור זה הוא שקר * וכבר יתבאר גם כן בטולו מפנים זולת אלו וזה שאם היה הענין כן היו הזמן והתנועה בלתי בעלי תכלית בכמות וזה מה שהתבאר בטורו * ועוד שאם היה זה כן היה מהתנועות הנכרכור זמן מדבק ונצחי וזה דבר בלתי אפשר כמו שבאר הפלוסוף :

הפך השבעה עשר

ואהר שהתבאר שהו' מחויב שיהיה הווה ושהוא בלתי נפסד ושהוא בלתי אפשר שתהיה הויתו מעולם אחר נמצא קודם לו הנה ראוי שנחקור אין יתכן שתהיה זאת ההויה * ונאמר שלא ימנע הענין בזאת ההויה כחלוקה וזה שיהיה תהיה בהכרח אם יש מיש אם יש אין ואולם אם הינחה יש מיש הנה ידמת שיחויב שיהיה לחמר ההוא אשר נהיה ממנו העולם צורה מה כי אנתנו לא נמצא החמר רק מצורה וכאש היתה לו צורה הנה בהכרח שתהינה לו תנועות מה ואי אפשר שנניח לו כמו התנועות הנמצאות בזה העולם לפי שאם היה הדבר כן היה לפני העולם עולם אחר וזה דבר כבר הונח שהוא שקר הנה אם כן לא ישאר ל' שתהינה לו תנועות בלתי בעלות סדר ולזה הוכרח אפלטון שיאמר שהעולם נהווה בששם מהעדר הסדר אל הסדר *

ולא מצד מה שיתחורר בו העולם ולזה יהוייב שיהיה בכל
 נמקומות הפנוי ההוא שאין תכלית לו על יחס אחד או שיהי
 שם במקום העולם למה הוא במקום הוא אשר חייב שתהיה
 זאת ההוייה במקום מיוחד : ואם היה הענין כן הנה
 יחוייב שיהיה שם גשם כי
 הוא גשם בהכרח : ועוד כי העולם לא ימלט קודם היותו אם
 שיהי מציאותו מחוייב או נמנע או אפשר אבל אם היה מחוייב
 לא סר היותו ואם היה נמנע לא יתכן היותו ולזה יחוייב שיהיה
 מציאותו אפשר אבל האפשרות הוא משה שיצטרך אל נושא
 הנה אם כן יחוייב שיהיה שם נושא הוא אשר היה בו אפשר
 לקבל ההוייה הרצונית אשר התבא תיכנה ולזה יחוייב שתהיה
 זאת ההוייה יש מי שזה הפך מה שהונח : ועוד כי הפועל
 הראשון יהויי היותו פועל בכת זאת ההוייה קודם היותו העולם
 ולפי שהמזטרפים הם נמצאים יחד הנה יחוייב כאשר היתה
 העלה עלה בכת שיהי המתפעל מהפעל בכת ואולי המתפעל
 בכת הוא גשם הנה אם כן מה שיהוייב שיהיה שם גשם קודם
 הויית העולם : ובכלל הנה המאמר בשיהיה גשם היותו
 מלא דבר הוא מבואר במטול כי לא יתכן שתהיה לנש' הויית
 כלל במה שהוא גשם כל שכן שיתחורר מלא דבר במחלט
 ואמנם יתהוו הגשם לא בכה שהוא גשם אבל במרה שהוא
 בעל צורות מה יתחדשו בו : והוא מבואר שאי אפשר לנו
 ליצאת מאלו הספקות מפני מה שהקדמנו שהוא מחוייב שימצא
 סן ההבדל בין ההוייה הכללית והחוייב התלקת כי אין הדברי
 כלם הם מחוייבים להווה במה שהו' הווה היה חרושו מהרצון
 או מהטבע לא להו' בחלק במה שהו' הווה בחלק וזה מבואר
 בנפשו מענין אלו הספקות ואם אמר אומר שכלב נצא סאלו
 הספקו' בהקדמה אשר זכרה הרב המורה והיא שטבע הנמצ'
 בעת הויו הוא זולת טבע אחר הויו והשלמו ולזה לא יעיד
 המציאות על מה שהיה קודם הויו אמרנו לו שהמחוייב מוזאת
 ההקדמה חייב אפתי היא שמה שהוא נמצא בזה הביצויאר
 מפני היותו בזה התאר אשר הוא בו הוא כלתי מחוייב שימצ'
 לו קודם היותו בזה התאר ואולם מה שיהוייב בו מפני היותו
 נמצא כאן זה תואר הזדמן יחוייב שיהיה נמצא בו בעת הויו
 והוא מבואר שתרבה מאלו הספקות חוייב מולת הבטח אל
 התא' אשר זה המציאו' בו ולזה היה יסאר עם זאת ההקדמה הספק
 הקודם כהם : וכבר הדעטן שדריב המורה לא לקח זה
 הדעת לא להמלט מהספקו' אשר יחוייבו לפי שניחית העולם
 פהודש באופן שהניח אותו אפלטון כמו שיראה כמה טעון
 עליו הפלוסוף לא שיהוייב זה מדעת התורה כי כבר זכר הרב
 המורה שאם יתבאר דעת אפלטון במפת שהווא ראוי שיאמץ
 ושהוא בלתי תולק על חרשיים התוריים אלא שהוא מסכים
 להם ואם היה דעת תורהנו הוא שהעולם הווה יש מאין לא
 יצדק זה המאמ' ומה יתבאר לא שיהיה תורתנו הוא שהעולם
 הווה אבל לא יהוייב מפני שתהיה תורה ההוייה שם באין במחלט
 אבל בחיי יראה שכלברי המורה בכל הכריאה שהיא יש מי ש
 זולת עולם השכלים והוא אשר בו אמר בכריאתו יהי אור
 ואולם הרקיע נתתה מהמים כאמרנו יהי רקיע בתוך המים
 ושאר כל הדברים שזכר בכריאת העולם מבווא בהם שכריאתם
 היתה יש מי ש אמר תדשא הארץ ישרצו המים תוציא הארץ
 ויצר הארדים את האדם עפר סן האדמה וזר יתבאר ביאור
 שלם בנה' במה שיכא ואולם הרב המורה אמר שזה הדעת
 הוא פנת תורתנו לחשבו שבה האופן נצא מהספקות אשר
 ספק הפלוסוף על מי שיאמר בהויית העולם ולויר הקדמי
 זאת ההקדמה ואמר שכבר נבאה לחתמה סביב התור' מונעת
 כל משליך אכן אלהי והוא מבואר שכבר נחשוב ליצאת בוא'
 ההקדמה אבל אלו הספקות אשר זכרנו בשנתחייב ממנ' מה
 שלא יחוייב ממנה חייב אפתי : ועוד שזאת ההקדמה
 כאשר לוקחה באופן כוללי לא הניח' לנו עיון בהויית הנמצ'
 ולזה סותרת לנו העיון אשר הויו ואם הדבר כן הנה לא
 יהיה לנו תועלת בהדת העולם מחודש לקיים אמורה
 המופתים אשר בעבורים היה התכרה להאמין שהעולם
 פתודש כמו שזכר חרב המורה וזה שהמופתים היו אחי
 הויית העולם נמצא ואם לא יהיה אפשר אחר ת
 הויית העולם אלא מה שיהייבנו טבע המציאות

התנועה הכלתי בעלת סדר שיהיה לחמר הסתנועע צורה.
 תנועהו אבל יגיע אותו מרחנוע מעצמו הנועה מכול כלת
 אמרנו לו שזה גם כן מבואר הכסול וזה שכבר התבאר בספר
 השמע שאי אפשר שיהי' החמר מניע עצמו אבל יחוייב שיהי'
 לו מניע' : וכאשר התבאר שהיא שקר שתהי' הויית
 העולם יש מיש על זה האופן הנה ידמ' שלא
 השאר אלא שיהיה הוייתו יש מאין וחנה ידמה שיהיה זה
 אפשר מפני מה שנרא' אותו מכל מה שיתחד' שהו' יש מאין
 כמו שזכרנו במה שקדם אלא שזה הדמי כאשר הושתכל בו
 לא התבאר ממנו שיהיה אפשר שיהיה הנשם מלא גשם
 כמחלטכי המתחדש על זה האופן הם צורו לא גשם ובכלל
 הנה הצורה תתן דומה למה שבעצמה ולזה תתן הצורות כי
 הצורה הם כלם שושכלות אך אין יתן הגשמות מי יתן ואדע'
 נבכלל הנה אנהנו נראה בכל הווה היה הווה בטבע או
 בכונה ורצון שלא יתחדש בו דבר זולת הצורה
 אבל הגשמות לא יתחדש בהם כלל ולזה היה שיהיו המטבע
 והמלאכה דבר מדבר וכן ימצא זה כמה שיתחדש מההודמן
 והקרי ולזה הוצע בחכמה הטבעית על שהוא מבואר בנפשי
 שלא יתהוו דבר מלא דבר : והנה הצור' גם כן אין לה הוייה
 בעצמותה אבל יתהווה המורכב מהחמר והצורה מדבר לו
 אפשרות מה לקבל זאת הצורה : ולזה הוא מבואר שלא
 יתבאר מזה הדמי שיהיה בכאן גשם הוייה כעצמותו מלא
 גשם : ועוד שיהיה הוייה הענין כן הנה יחוייב בהכרח
 שיהיה הרקות נמצא והוא כמה שיתבאר בחכמה הטבעית
 שהוא שקר ואולם שהוא מחוייב מוזאת ההנח' שיהי' שם רקות
 הוא מבואר מאד וזה שלא ימנע קודם הויית העולם ברחקים
 אשר בהם נמצא העולם שיהיה אפשר שיהיה בהם גשם
 או יהיה מחוייב או נמנע ואולם אם היה כחוייב לא סר היותו
 ויהיה אם כן העולם נמצא קודם הויו וזה שקר מבווא ואם היה
 נמנע היה בלתי אפשר שיצא לפעל בעת שהעמים ואם הווא
 אפשר הנה יהיה המקום ההוא רקות כי נדר הרקו הוא שהווא
 מקום פנוי מגשם והוא אפשר שיהיה בו גשם : ובהיות הענין
 כן הנה יהיה שם רקות קודם הויית העולם : ועוד כי
 ספני שלא היה במקום ההוא טבע ישים בו אפשרות להיו' בו
 גשם ויתר מסרה שימצא מזה לשאר הפנוי אשר הוא חוץ
 לעולם הנה היה אפשר בהם על יחס אחד שיתחורר בהם
 הגשם כי אין בין חלקי הפנוי הנצא חלוק יחייב האפשרות
 לאחר כמה ולא לאחר כי הוא מילו העדר מוחלט ובהיו הענין
 כן הנה יהיה שם נמצא רקות אין תכלית לו גם אחר הויית
 העולם וזה בתכלית הכסול : ועוד כי כבר ישאל שואל
 מה הסבה אשר הביאה שימצא השם יתבר' את העולם : הנה
 בזה התלקה מהפנוי ההוא אשר הוא נמצא בו ולא המצי' אותו
 כאחד ששאר חלקי הפנוי ההוא והנה יראה שהצור' הנבדלת
 לא יגיע פעולתה במקום מיוחד וזה מחוייב בה מפני שאישר
 במקום אלא נמצא שתגיע פעולתה באיזה מקום שיהיה מוכן
 לקבל רצונו ולזה המצי' שישפיע השכל הפועל לאי הנמצאות
 מה שישפיע באיזה מקום שיהיו נמצאים ובהיות הענין כן
 והיה הפנוי כלו מקבל רצונו הסבה הפועלת על יחס אחד הנה
 יחוייב שיושפע ממנה גשם בכל הפנוי ויהיה נמצא גשם אין
 תכלית לו בפעל זה מבווא הכסול : בכלל הנה לא יתהוו דבר
 במקום מיוחד אם לא מפני שהחם' שהתהווה ממנו הוא במקום שתי
 מיוחד או מפני שהפועל אותו הוא במקום או להתחבר שתי
 אלו הסכרות יחד והמשל כי האוי' יתחדש ממנו המטר בזה
 המקום מצד היותו בזה המקום ולא יתהווה הכיור כראובן
 הכונה בזה המקום אלא מפני היות ראובן והדבר שיתהווה
 ממנו הכיור בזה המקום ולא תתהווה זאת הצורה ההווה בזה
 המקום אלא מפני שיהיה המקבל אותה בזה המקו' וההבדל
 בין מה שהפועל אותו הוא במקום מיוחד וכין מה שהפועל
 אותו אינו במקום מיוחד כי הפועל : שהוא במקום מיוחד לא
 יתכן שיהיה ממנו פעל בעת אחת כי אם במקום אחד במספר
 והפועל שאינו במקום יתכן שיהיה ממנו פועל בעת אחת
 במקומות רבים כאשר היה מי שיוכן לקבל רצונו : וכאשר
 התישב זה הוא מבואר שכאשר הונח העולם הווה יש מאין
 לא יהיה בכאן דבר יחוייב שיהי' במקו' מאחד לא מצד הפועל

תורה

מלכות השם

למי שירא מאזת הדקדוק הנה לא יהיה דרך לאמונת הכופות
 וכבר יצאנו מכ ונתינו אליה שהכריתנו לזה שלא יחשורנו
 הפעין כדמינו שנהלוק על התורה בחלקנו על זה הדעת
 וזכרנו הספקות הנפולות בו מצד העין ובכלל הנר כמו
 שאמר הרב המורה איורה דעת שיתבאר חיובו כמפורש הוא
 ראוי שנאמין בו ואפילו דעת הפלוסוף אם היה שיתבאר
 כמופת היה ראוי שנאמין בו ופורש מה שבא בתורה שיראה
 שהוא חלק עליו באופן מסכים על האמת * **ונשקוב**
 אל כונתנו ונאמר כי מפני שכב'ה מתוה

בזאת התוהיה אשר התבאר חיובה כמפורש רבים שתהיה
 אם יש מיש אם יש מאין וכבר התבאר שאי אפשר שתהיה
 באחד מאלו הפנים הנרה לא יסאר אלא שתהיה יש מאין
 מצד ויש מיש מצד והנה זאת החלוקה היא אשר נעלמת
 כהקדמ'נים ואלום היתה יש מיש היא שתהיה מגשם ואלום
 היתה יש מאין היא שתהיה מגשם נעדר כל צורה והוא
 מבואר שבה האופן יסרו כל הספקות אשר ספקנו על אלו
 שת'הדעות והכי מה שיהיויב כהספק לאפלטון לפי מה
 שזכרנו הוא מפני כה שהיה כונית לזה הגשם תנועות מה
 ואלום כאשר הנחנהו נעדר מצורה יסרו כל הספקות ההם
 כי מה שזה דרכו לא היה הלו הנועה כי התכר לא יגיע ארז
 עצמו ומה שיהיויב מהספ' למי שינית הוית העולם יש מאין
 כמחלט אכנס חויב מפני שלא הנית לזאת ההויה נושא
 ואכנס כאשר הנתנו לזאת ההויה נושא יסרו כל הספקות *
ואולם איך תצויר זאת ההויה הנה לפי מה שאומר
 והוא שזה הגשם אשר ממנו נהיה העולם שם
 השם יתברך קצתו שומר תמונתו והוא הגש' השמימי וברא
 בו הככבים והגלגלים אשר יגיעו באופן שיושפע מהם מר
 שיצטרך להשלים מה שבכאן וקצתו נשאר בלתי שומר
 תמונתו והוא מר שבין גלגלי הככב האחד לגלגלי הככב
 השני ובקצתו שם טבע אל שיהיה בו אפשרות לקבל כל
 הצורות והוא החמר השפל מפני הצורות היסודיות אשר ברא
 בו והבא אשר נה' ליסודות להשתנות קצת' לקצת ולהתמוג
 קצת' עם קצת כי בזה יוכן זה החמ' השפל לקבל כל הצורות
והנה יראה כי זה הגשם היה קודם בריאת עולם בלתי
 שומר תמונתו מפני * כהם כי היה שמירת
 תמונה הולך כדירת' הצורה והשלמות אל העדר שמירת
 התמונה ולזה תמצא בבבלי נפש כלם שהם שומר' תמונתם
 ומה שהיה מהם יותר דבק בחיים היה יותר אמתי בשמירת
 התמונה כגון הענין בככבים ובגלגלים * **ומהם**
 שאנחנו נמצא מה שאין לו צורה

מהגשמים בלתי שומר תמונתו והוא הגשם הכלתי שומר
 תמונתו אשר התבאר שהוא נמצא בין הגרמים השמימיים *
 ואלום היה אפשר ליש יתברך שיתן לחמר אחד בעינו צורות
 פתחולות או הכנורו מת'פור מפני היות זאת ההויה
 רצונית ובז' האופן הירא אשר שיהיו הככבים מתחלפו
 הטבעים כמה שיושפע מהם באמצעות זרם עם היות חמר'
 אחד בעינו כמו שקד' * ובכאן התבאר כי התחלת כל החמר'
 היא אחר במספר כי הגשם הנעדר טבל טבע לא יתכן
 שיחלפו חלקיו קצתם לקצת והוא היה להיות כן זה שכמו
 שהתחלת הצורות כלם היא צורה אחת במספר כן ראוי ש
 שהיה התחלת כל החמרים חמר אחד * ולזאת הסבה חייבו
 קצת הקודמים שיהיו בכאן שני אלוהות לחשבם שיהיו
 ההתחלו החמרים שהים עליו החמר השפל והג' השמימי *
ועין ראוי שיחשב שהים עליו שנרצו באמרנו בזה הגשם
 שנהיה ממנו העולם שהוא בלתי שומר תמונתו
 שתהיה לו תנועה מה יתכלבל בה כצב חלקיו וישוב מצבם
 קצתם מקצת באופן אחר כי זה המאמר יהיה סותר נפשו
 אבל אמנם נרצה שהוא נעדר הטבע אשר ישך ממנו
 לגשם שמירת התמונה *

הראשון הוא שכבר יחויב בזה הגשם אם שלא יחויב ממנו
 דבר כשנראה ממנו העולם או שיתויר ממנו ואם היתה
 שיתויר ממנו הנה יהיה המתויר הוא לבטל הויה שקד' לפי
 מה שיחשב * ואם אמרנו שלא יחוי' ממנו דבר הנה לא יקלט
 אם שימצא מעצמו כדורי התמונה או שיהיה בתפול' אחרת
 והיה השם יתברך הניע חלקיו ושם אותו כמכונה כדורית
 ואם אמרנו שיהיה מעצמו כדורי התמונ' כמה אני תמה איך
 קרה בזה הגשם שיהיה כדורי התמונה והנה אין לו טבע
 מהטבעים כמו שהתבאר מענינו ולזה הוא מבואר שאין לו
 טבע יחייב לו הכדוריות והוא רחוק שתגיע לו זאת התמונה
 השלמה שבתמונות במקרה עם שהיא רחוק גם כן שישכים
 גדול זה הגשם לגדול שהיה ראוי לעולם וזה שכבר יראה
 שגודל העולם אי אפשר שיהיה יותר גדול ולא יותר קטן
 מהשעור שהוא נמצא בו וזה שהגודל אשר לאחד אחד מה
 מהדברים הטבעיי' הבעיי' נפש הוא מוגבל כמו שזכרנו בזה
 שקדם ואם היה שיהיה לו רוחב מה בזה השעור הנה זה הלו
 כפני טבע האישוי' לא מפני המיני' ובהויה הענין כן הויה
 מבואר שאם היו היסודות יותר גדולים ממה שהם או יותר
 קטני' לא יתכן שיהי' נמצא דברים אשר בכאן מה שיצטרך
 להם להשלמת מציאותם ולשמירתם וזה שאם היו יותר
 גדולים ממה שהם הנה יקבלו אלו הנמצאות רשם מתגבר'
 אחד אחד מהיסודות בתקופות אשר יגבירו אותם יותר מן
 הראוי ואם היו יותר קטני' ממה שהם לא יקבלו לו הנמצאות
 אשר בכאן מהם הרושם הראוי בעת הגברתם * ובהויה התבאר
 שאין ראוי בגלגלים ובככבים שיהיו יותר גדולים ממה שהם
 ולא יותר קטנים אבל זה בהם יותר ראוי כי אין רוב טבע
 אישוי' יתכן בו שיהיה לאישיהם רוחב כמפורש ולזה הוא
 מבואר שאם היה בכאן עולם אחר הויה ראוי שיהיה מסכים
 לזה העולם בשעורו ובכל הענינים הנמצאים בו כי אין דרך
 פשל לגלגלי השמש אם היה נמצא בכאן יותר משמש אחד
 טבע אישוי' יתחלפו בו * וכך הענין בגלגלי שאר הככבים *
 וגם כן הנה מפני שאי אפשר לעולם אם הויה נמצא ממנו
 עולם יותר מאחר שיתחלף האחד לשני נפני טבע האישוי'
 כי אין לעולם הפך הוא מבואר שאי אפשר שימצא העולם
 אלא בזה החמר שהוא בו מהגודל ומהטבעים הנמצאים בו *
 ועוד כי מפני שהיה נמוס העולם וסדרו וישרו שופע מהשם
 יתברך מצד כה שהוא נמוס הנמצאות וסדרם וישרם והויה
 הסדר אשר בנפש השם יתברך אחד בעינו ולא ישתנה הנה
 יחויב כנמוס השופע ממנו עולם שיהיה אחד במספר ולא
 ימצא ממנו נמוס פתחולפים * ולזה הוא מבואר שלא
 יתכן שנאמר שימצא זה הגשם אשר ממנו נהויה העולם
 כדורי התמונה מעצמו ולא יחוי' ממנו דבר כי זה רחוק ש
 שישלם במקרה * ואם אמרנו שלא היה כדורי התמונה ולא
 יחוי' ממנו דבר כשנהיה ממנו העולם הויה מהויכ מזה
 שיהיה בכאן רקות כשהננו שהשם יתברך קבץ אותו ושבתו
 בתמונה כדורית וזה מבואר בנפשו עם שכבר יחוייב מזה
 הבטול השני אשר זכרנו והוא שלא אשר אין הכבי במקר'
 שיהיה גדול זה הגשם שוה לגדול הראוי לעולם ובהויה הענין
 כן הנה בכאן ספק עצום איך יהוה מאלו המחלוקות *
 והספק השני הוא שכבר יתחייב מזה שאם לא היה נמצא
 פזה הגשם השעיר הראוי להיות' ממנו העולם שלא
 יהיה בכאן עולם ויהיה אם כן תמיד השם יתברך באופן שלא
 ישפע ממנו דבר לזולתו וזה פגונה מאד ובכלל יתחייב מזה
 שלא יהיה הוויית העולם אצ' שית' אלא מצד שקרה שיהיה
 נמצא מזה הגשם השעור שישלם בו העולם וההויה אם כן
 התחלת הווי' העולם נשלם מקרי וההזרמן וזה מבואר הבטול
 לפי מה שיחשב * והספק השלישי הוא שכבר יחשב
 שאם היה בכאן דבר קדמו'ן זולתי השם יתברך שיהיה אלוה'
 כשהו זה בתכלית הגנות * והכפק הרביעי הוא שכבר
 יחשב שיהיב בזה הגשם קודם הוויית העולם שיהיה אם
 מתנועע ואם נח ואם היה מתנועע יתחייב מזה כל הבטולים
 אשר חייבנו לדעת אפלטון ואם היה נח או שיתוירנו במטע
 או בהכרת ואיך שיהיה יחויב לו שיהיה לו טבע וצורה וזה
 הפך מה שהוה עם שכבר התבאר מזה שיהיה העולם נמצא
 קודם

הפרק השמונה עשר

וראוי שנחקור בכאן מספקו'
 מה יתחייבו מאזת ההויה
 אשר התבאר חיובה כי בזה תשלם לנו הידיעה האמתית כה
 רצוני כלא יסאר בה ספק ולא דחיה * ואלום הספק

כל פנים מה שנודע אלנו מה הוא שכבר היה נמצא כמנו
 בשעור יתכן שיהיה ממנו העולם וזה שאם לא היה הענין כן
 דא נהיה העולם והוא אפשר שכבר נותר ממנו וזה שאנחנו
 לא נרחיק כמה שאינו מפעולת פועל שיהיה בו דבר ללא
 תועלת אבל זה הענין הוא כהסגלות הנמצאות למה שאינו
 מפעולת פועל מצד מה שאינו מפעולת פועל וכן יתכן שיהיה
 בתמונה שיתכן שישלם בתוכה כדור העולם שאם לא יתכן
 הדבר כן היה שם בהכרח האות וכן יתכן שיהיה כולל הכרית
 כי זה סחוב כגשם כמה שהיא נשם הנה זהו מה שאפשר
 שיועד לנו מה הגשם אבל לא נוכל לדעת באמתות אם נותר
 ממנו או לא נותר כי אולי קרה שיהיה כמותו באופן שישלם
 ממנו לכך והיתה תכונתו כדומית ואם הוא כחוק שישלם זה
 במקרה ואולי נותר ממנו : והנה אפשר שנבא לפי
 מה שבידינו כזה מההקדמות אשר
 הוא מעט מאד שהוא ראוי שנאמין שכבר נותר ממנו וזה כי
 הוא רחוק שיסיים במקרה כמות זה הגשם ותמונתו לכמות
 העולם ותמונתו ועוד שהוא ראוי שיהיה בין מה שהוא
 שהגשמים בתכלית השלמות והחיות ובין ההעד המוחלט
 אמצעי והוא זה הגשם הנעדר הצורה אשר הוא כמו ממוצע
 בין האמורה וההעד כמו שזכרנו כמה שקדם והוא מבואר
 שזה האמורה הוא חלוש מאד אלא שאי אפשר לנו בו יותר
 מזה השעור כי טבע זה הגשם חייב שלא תשלם ייעודו בו
 בזה האופן מפני שאינו מפעולת פועל : ואולם אם יהיה בו
 עולם אחר או עולמות אחרים אם היה שיותר בו בשעור שיתכן
 שישלם ממנו זה אם לא זה ממנו שנחקר עליו כפרק הבא
 אחר זה לפי מה שאפשר לנו : והוא מבואר שכבר
 הראשון והתחילת
 נשלם בזה האופן התר הספק
 שכבר הונח בו שיהיה שקר שיותר מה הגשם אשר נהיה
 ממנו העולם דבר לפי שאם היה הענין כן יהיה הנותר ממנו
 לבטלה והוא מבואר שזה אינו שקר בפרט שאינו מפעולת
 פועל אבל הוא כהסגלות שיוחד בהם מה שאינו מפעולת
 פועל כמו שקדם : ואולם מה שנאמר בספק השני
 שאם היה הענין כן
 הוית העולם אפשרית אם לא מצד שקדה שיהי נמצא כזה
 הגשם השעור שאפשר שישלם בו העולם ותהיה אם כן
 התחלת הוית העולם אם כן מיוחסת אל הקרי וההודיע עם
 שיתחייב מה שאם לא היה כזה הגשם בשעור שישלם ממנו
 הוית העולם יהיה השם יתכן תמיד באופן שלא ישפע ממנו
 לזולתו דבר וזה כולו מבואר הבטול הנה כשהוא סתכל בו לא
 ימצא בהתחם מהקושי וזה כי התחלת ההוית היא משני
 צדדים מצד הפועל ומצד המתפעל ומה שהוא מצד הפועל
 יתחייב שיהיה מכוון בני הפועל הוא פועל מזה הצד ואולם מה
 שהוא מצד המתפעל לא יתחייב בו זה כי אין למתפעל אומנה
 בהפעולת אשר יקרה לו אבל מה שיתחייב במתפעל או שיהי
 נמצא כי אם לא היה נמצא לא יתכן שיגיע המתפעל פעל כמו
 שלא יתכן למטביע שייטב מה שלא ימצא מי שיקבל ההטבה
 וכמו שלא יהיה חסרון בחק השם יתברך אם לא יברא העולם
 בשלא היה שם גשם כלל יקבל הכריאה כן לא יהיה חסרון
 בחק השם יתברך אם לא יברא העולם כשלא יהיה מהגשם
 המקבל הכריאה השעור הראוי והוא גם כן ממנו שהחבר
 ממה שקדם שהשם יתברך לא יצטרך אליו כציאות העולם
 לפי שלמותו הוא בעצמותו ולא יקנה אותו מזולתו אמנם
 יפעלוהו על דרך ההטבה והתננה ובהיות הענין כן הנה לא
 ימנע היות השם יתברך נמצא תמיד בזולת זאת ההטב כשלא
 יהיה שם מקבל יקבל אותה וכבאן הוכר זה הספק השני
ואולם הספק השלישי הוא חלוש מאד וזה שלא יתחייב
 כשהוונת זה הגשם קדמון שיהיה במדרג השם
 יתברך עד שיהיה אלוה כמוהו וזה שאין האלהות לשם יתברך
 מצד היותו קדמון ושאר הדברים אינם כן כי אם היה אפשר
 שיהיו כל הדברים קודמים היה גם כן השם יתברך הוא
 האלוה מצד הנהגתו שאר הדברי ונותן להם הנמס והמדר
 אשר ימצא להם ובכלל הנה השם יתברך הוא האלוה מצד
 עוצם מדרגתו שישפע ממנה מפני עוצם חכמתו ויכלתו שח
 שימצא מטוב הסדר ותושר בנמצאות ואולם הגשם הקדמון
 אין

היה הוית זה שאם היה נח אם כטבע אם כחכמה היו בהכרח
 היסודות נמצאים כי לא תמצא בבאן מנוחה טבעית ולא
 הכרחית אם לא היו נמצאים המעלה והמטה ויתחייב בנות
 בהכרח שיהיה אחד מהיסודות ושהיה הות הכבר ממנו או
 על הקל ממנו ואם היה הענין כן הנה יהיה בבאן קל וכבר
 יתחייב מציאות המעלה והמטה שיהיה הרים השימושי
 נמצא כמו שהתבאר בטבעיות ויתחייבו גם כן מוצאת ההתחלה
 הרבה מהבטולים אשר התחייבו לדעת אפלטון וזה מבואר
 מאד למענין בזה הספר : והספק השמישי הוא שהחבר לא
 ימצא רק מהצורה כלל לפי מדרג שהתבאר בטבע המציאות
 השפל כל שכן שימצא רק מצורה זמן אין תכלית לו :
 והספק השמישי הוא שהדבר כשימצא בתאר חסר לפי
 טבעו ימצא בעצם מהומן והיה על כל פנים
 זמן המצאו בתאר שלם יותר מאד לאין תכלית זמן
 המצאו באופן שלם : והספק השביעי הוא שאנחנו
 נמצא בכל הוית היתה מהרצון או מהטבע שלא תהי מאיזה
 דבר הודיע והמשל שלא יעשה כמלאכה הטבעת מהם ולא
 מהמלת ולא מהעפר אבל יעשה מהדבר שיתכן שיקבל רצון
 הפועל כמו המתכות ומה שיוספה להם ממה שיתכן שיעשה
 ממנו הטבעת ואולם כטבע הוא יותר מבוא והמשל כי האדם
 לא יתהוה מרע הסוס ובהיות הענין כן הנה אין יתכן ש
 שיהיו חסר אחד נעשו כל הטבעים הנמצאים בעולם כי
 יתן וארע ועוד שכבר ישאל מה זה אשר הכרח החסר
 לקבל רצון הצורה הפועלת וזה כלו חסר ומסופק מאד :
 והספק השמיני הוא שכבר יחשב שיתחייב היסודות
 והספק נמצאים קודם הוית העולם וזה כי מקומות
 המעלה והמטה ידעה שכבר היו נמצאים רוצה לומר הרחוקים
 אשר בהם נמצא המעלה והמטה אחר הוית העולם וכאשר
 היה שם מעלה ומטה הנה שם גשם שימושי ויתכן שיהיו
 היסודות נמצאים בטבע במעלה ובמטה : והספק
 התשיעי הוא שכבר ישאל שיהיה הענין שהביא הפועל
 שרצה בואת הוית בזה העת ולא רצה בה קודם וזה האם
 נתחדשה לו יליעה לא היתה לו קודם זה או הצטרך ליו עתה
 ולא קודם זה או היה לו מונע והוא הנה זה כלו מבוא הבטול
 כמו שהתבאר כמה שקדם : ואחר שזכרנו הספקו הנזכרות
 בזה ההכרח אשר התחייבה כמה שאין ספק בו ראוי שנשתדל
 בהתירם לפי מדרג שאפשר וקודם שנאמר דבר בהתר הספק
 הראשון נצויעה הידעה אחת מועילה בואת התקירה :
והוא שהוא ראוי לכל מי שיתחקר בהכח מההכמות
 שידע מה שאפשר שהנמשל שהנמשל בהכמה ההיא כמה
 שאי אפשר והמשל שהנמשל לא יתכן שיבא דעת מסלכת
 הרפואה כמה שהיא נמיטריא ואם לא היה יודע איזה ס
 מהדרושים חכם מיוחסים לחכמתו ואיזה מהם לא יקרה לו
 שיתחקר כמה שאין לו דרך אל השתנו כמה שהיא נמיטריא :
 וכן ראוי שידע איזה מהדברים הנמצאים בנושא אשר יחקור
 בו מצד מה שהיא נמיטריא ימצא לו דרך אל שתשלם לו
 הידיעה בו ואיזה מהם לא יתכן בו והמשל שאורך קו העגול
 עם היותו מהדברים שאם היה אפשר שיתבארו בשום חכמה
 יתבארו בחכמת הנמיטריאה הנה לא יתכן שתשלם הידיעה
 בו בחכמת הנמיטריאה ולזה הוא מבואר שאי אפשר שתשלם
 הידיעה בזה בשום חכמה ואם לא ידע הנמיטריאה שזה
 הדרוש הוא כמה שאי אפשר שתשלם הידיעה בו יקרה לו
 שיגיע לריק בחקרו בו או יטעה בו כמו שקרה למי שחשב
 לרבע העגול מהקודים וכאשר היה זה כן הנה ראוי שנתקור
 תחלה בזה הענין אם ההשג היא אפשרית לנו רצוני אם הוא
 אפשר שתשלם לנו הידיעה בתמונת זה הגשם אשר נהיה
 ממנו העולם וכמותו : ונאמר שהוא מבואר שאין
 דרך לנו אל שתגיע לנו זאת הידיעה וזה כי זה הגשם בעבור
 שאינו מפעולת פועל הנה אין לנו דרך לחקור על תמונתו
 וכמותו בשנאמר מפעולת פועל אי אפשר שתתכן בו כמה
 כמותו כי מה שאינו מפעולת פועל אי אפשר שתתכן בו כמה
 תכליתית אם לא יהיה זה מהצד אשר הוא בו מפעולת פועל
 ובהיות הענין כן הנה אי אפשר לנו לכאור אם נותר ממנו
 דבר כשנתהוה ממנו העולם או לא נותר ממנו דבר אבל על

מלחמות השם

אין בו דבר מזה אבל הוא בתכלית מההעדר ומחטוב כעצמותו וכבר ימצא שכל מה שקנה יות' פהטוב הוא יותר נכבד וזה היה האדם יותר נכבד מהב' והב' יות' נכבד מהצמח ובהיות הענין כן הוא מבואר כי זה הגשם הוא בתכלית מן החסרון ואולם השם יתברך הוא בתכלית מן השלמו' הג' אם כן הוא סבואר שאין לזה הגשם השתתפות באלוהות כלל כי הוא יותר רחוק מכל דבר מהשלמות ובכאן תות' זה הספק ההלצי והנר' הטוב קנו הנמצאות שהשם יתברך ורדע' קנו מפני ההתחלה הזאת החסרית מצד החסרון אשר לה כעצמותה בסבוע זה מבואר ממה שקדם ולזה הסכימו רבותינו זכרוננו לברכ' שהתחלת הטוב הוא זולת התחלת הרע אמרו אין דבר רע יורד מלמעלה ומה שזה דרכו לא יתכן שתואר באלהג' בשום פנים זה מבואר מאד עד שהאריכות בביאורו מותר' ואולם הספק הרביעי גם כן הלצי' וזה שכבר יהיה מחויב מגשם שיהיה אם מתנועע אם נה כשהיה לו טבע להתנועע וזה שכאשר לא יתנועע הגשם אשר בזה התאר יהיה נח בהכרח ואולם הגשם שאין לו טבע להתנועע הנר' לא יתכן שיתואר כשהוא נח כמו של' יתכן בדרך משל בכותל שיתואר כשהוא עור כי אין מדרכו שיתואר כשהוא נראה ולזה הוא שזת הגשם לא היה מתואר לא בתנועה ולא במנוחה ובהיות זה הספק ומה התבאר שקדם כריאר' העולם לא היה שם זמן כלל כי לא היתה שם תנועה ולא מנוחה ומה שלא יתנועע ולא ינוח לא ילוכש בזמן כלל כמו שהתבאר בספר השמע' ואולם הספק החמישי כבר אסרנו בהתרו במאמר הקודם אצל החקיר בגשם בלתי שומך' תמונתו הנמצא בין הגלגלים והנה אפשר שנבאר גם כן חיונו בכאן באופן אחר וזה כי מפני שהיתה הצורה נמצאת עם החמר כמו שימצא בצורות ההיולאניות והיתה הצור' נמצאת נפרדת כעצמותה כמו שהתבאר מענין הצורות הנכדלות הנר' יחויב שימצא החמר מזולת צורה כי אין בכאן טבע לשני אלו המציאות יחייב שלא יהיו נמצאים כי אס' יהי' ואולם היר' בלתי אפשר שימצא חמר כזולת צורה באלו הממצאו' להיות כל אלו הדברים מלוכשים באיכות הראשונות אם הם צורות ליסודות והיה בלתי אפשר בהם שיופשטו מהם במחול' אבל ישתנו מהפך אל הפך ויקנו מן הצורות בהכרח זה שיאות להם מצד המדרגה שהיו בה מאלו האיכויות ומה שתמונתם זה כלו מבואר לא היה בטבעיות והיה הטבע אשר נתן להם השם יתברך בחמר השפל לקבל כל הצורות קצתם באמצעות קצת בל' הצורות ליסודות אשר נתן להם ראשונה ובאפשרות אשר נתן להם להשתנות מהפך אל הפך באלו האיכויות כי מן השקר שהיה להמר מצד שה' מופשט בטבעו מכל צורה אפשרות לקבל כל הצורות וזה שהאפשר' יהיה לדבר בטבע לצד הצורה כי לא יתהוה איזה דבר הזדוץ מאיזה דבר הזדמן אבל יתהוה מדבר מיסוד כאלו תאמר' שהודרים יתהוה מהנחשתו והאר' יתהוה מרע האדם והנה החוד בדברים הוא מצד הצורה כי היות הוא משורף לכולם' ואולם מה שנאמר בזאת הטענה שכבר יחויב מזה שיעמד זה הגשם בזולת צורה זמן אין תכלית לו הוא מבואר שה' שקר ממה שקדם וזה ש'א היה שם זמן קודם הוית העולם כל שכן שלא היה שם זמן אין תכלית לו : ואולם הספק הששי הג' התרו גם כן ממה שיקל וזה שכבר ימצא דבר התאר השלם בו יותר מהתאר החמר מצד הטבע אשר לו אשר יחול' טבעו על מנה' הטבעי שימצא לו התאר היותר שלם כמו בכריאור' הב' כן טבעו יתן שהיה ברא' אם לא היה זה מסכת דברים מקריים יוצאים מן הטבע ומה שזה דרכו יהיה מעטי' אבל זה הגשם שלא היה לו טבע יחייבו לו שלמות' לא יחויב בו זרה וכבר יתבאר זה כמה שכאן כאשר לוקח הנושא מופשט מהטבע אשר יחויב לו השלמות שכבר ימצא זמן היותו בתאר היותר חסר ארוך הרבה מזמן היותו בתאר היותר שלם הסשל כי החמר אשר הורכב ממנו ראובן ימצא זמן יותר ארוך בזולת חיים אנשיים מהזמן אשר ימצא דבק לחיים האנושיים' וגם כן הנה הוא מבואר ממה שקדם שלא היה נמצא זה הגשם בזמן קודם בריאת העולם לזה הוא מבואר שלא נמצא זמן

שאין תכלית לו כי המאמר כשימצא שם זמן אין תכלית לו הוא שקר כמו שהתבאר במה שקדם' ואולם הספק השביעי הוא חוק העומק מאד ועם זה לא יקש' התרו עם מה שקדם מהדברים וזה שכבר התבאר שההויה הכללית לא יתכן שתוקט אל הויה החלקית במה שהיא הויה בחלק והוא מבואר שהיות האדם הויה מאדם הוא בהויה החלקית מצד מה שתיא הויה בחלק כמו שקדם' ועוד כי זאת ההויה כמו שהתבאר נענינה היא מיוחסת אל הרצון לא אל הטבע ומפני זה היה אפשר' שינתן פה לחמר האחד צורה מתחלפות כמו שהתבאר חיונו ממה שנמצאו בשמים כהכבדים ומה שנמצא מהחלוק' ביניהם כמו שקדם' והנה יהיה למלאכה חמר מיוחד מפני שהפועל במלאכה הוא חוץ מהדבר ולא יוכל לחזר לדבר אשר יפעלו טבע לקבל רצונו אבל יתן לו התמונה כאשר יאות לחמר ההוא לקבל אותה ואולם השם יתברך שפעולתו מתפשטת בכל חלקי הדבר כמו שימצא הענין בפעולת הטבע אשר הם עלולו' מפני יש לו שיתן טבע לדבר לקבל רצונו וכבר תעמוד על עוצם השמע החמר לפעל הצורה הנכדלת ממה שימצא בכריאר' הבעל חיים מהפלא מהנעת החמר עד שיוכר' ממנו מה שיאות להעשות ממנו אבר אבר מהאברים הנמצאים בו והנה כדוגר' השם יתברך בזה הענין עם שאר הפועלים הנכדלים אשר שפעו ממנו מדרגת הראשון הראשון במדרגה החשובה אשר דבר בה אפלטון וזה שהוא ישים במדינה ההיא קצת אנשייה בתאר שיעשו מלאכה אחת מהמלאכות אשר ישלם בה ענין המדינה ולא יתן להם כה שיעשו מלאכה אחרת אבל ימנעם מזה לפי שאין ראוי לבעל מלאכה שיתמש בשתי מלאכות כמו שאמר אפלטון ויתן בהם התחלת אל שיושפע מהם זה האומנות לזולת מצד מה שלמד אותו מהמלאכה ובה האופן יעשו קצתם בונים וקצתם נגרים וקצתם אורגים וכן הענין במלאכה מלאכה עד שישלמו בזה האופן כל המלאכות הצריכות להשלמת המדינה ההיא הנה הראשון הראשון שפעו ממנו כל אלו המלאכו' תחלה ואחר כן תושפע מלאכה מלאכה מהם מאנשי המלאכה ההיא וכן השם יתב' שפעו ממנו כל הממצאות תחלה ושם בהם כה אל שיתהוה מהם דומיהם שיתהווה מהאדם אדם ומהסוס סוס עם מה שהכין לזאת ההויה כהפועלים נמצאת הגרמים השמימיים והשכל הפועל' והנה כמו שיקבל כל אחד כאלו הדברים רצונו הצור' הפועלת על משל אחד להיות פועלתה מתפשטת בכל חלקי החמר השפל לפי כה שנתן לה מהפועל רוצה לומר לשכל הפועל אשר הוא נתון לאלו הדברים רוחותיהם כן יקבל החמר בכללותו רצונו הצורה אשר פעולתה בלתי מיוחד לחלק ממנו זולת חלק והנה הטבע בזה במדרגה וזה כי הצורה אשר לר' חמר מיוחד אחד במספר ימצא החמר ההוא לבד מקבל רצונו זה באופן נפלא מאד כמו שיתבאר שתנועות האדם הטבעיות והרצונית שכבר ימצ' בהם באופן השמע החמר לצורה מר' שהוא נפלא מאד כאשר יעויין בענין הזנתו איך תשלם ובשאר התנועות הטבעיות אשר לו שהם בעבור הזנה והמשל כי כבר ימצא' לצורה מהנעת החמר מר' שהוא נפלא מאד כאלו תאמר אשר הפך הסזון וחשיבתו אל עצם הנזון כשתברור ממנו מה שיאור' לאבר אבר ולחלק חלק כהאבר ההוא' וכך יתבאר עיצם השמע החמר לצורה בענין התנועות הרצונית שאתה תמצא שהאדם ישיר ונייע האויר אשר בכלי הקול באלו ההנעות הנפלאות שזולת שיתבונן בחלק חלק ממנו איך ראוי שיעש' זה בדרך שיתחדשו ממנו אלו המדרגות הקוליות אבל יצייר ענין השיר ומהצור' ההוא יתנועעו כלי הקול בזה האופן הנפלא והצורה אשר פעולתה מיוחדת בחמר מיוחד כמו הענין בשכל הפועל ימצא כל החמר אשר תנוע' בה פעולתה מקבל רצונו הפועל באופן יותר נפלא מקבול החמר המיוחד רצונו הצורה המיוחדת והצורה הפועלת אשר ייוחד לר' חלק מיוחד מהנמצא אבל תתפשט פעולתה בכללותו כמו הענין בשם יתברך יקבל כל החמר רצונו באופן יותר נפלא מקבול החמר השפל רצונו השכל הפועל ובכאן היותר זה הספק' ואולם הספק השמיני הוא הלצי' וזה שהמעלה והמטה

בשעור שאפשר שיתוהוה ממנו העולם הנה ראוי שנהקור
 כזה כיד שכלנו כי ההצלחה האנושית אמנם תגיע לאדם
 בשידע דבר דבר מה שאפשר לו שידעו * **ונאמר**
 שלא ימלט אם שימצא מהגש' אשר התבא'
 מציאותו במקום אחד לבר או במקומות רבים ויהיה ביניהם
 העדר מוחלט וידמה שאין ראוי שימצא ממנו במקומות רבים
 כי הרבוי לא יתכן שיהיה בזה שכמקרה כי הוא מעטי כמו
 שהתבאר מענינו; ועוד כאשר הונח הענין כן הנה יחויב
 שימצא שם רקות ושימצ' שעור להעדר המוחלט והלוק ויחס
 לקצת אל קצת זה דבר מבואר הכבול ואולי אין יתבאר זה
 הנה לפי מה שאמר; וזה שאנחנו נניח הגשם האחד גשם
 א' והוא גשם ב' ינרמה בשמח אחד מהם ק' א' ובשמח האחר
 ב' ויהיו אלו הקיום בתכלית אלו הגשמים בצד שלא יהיה
 ביניהם כי אם הסדר מוחלט והוא מבואר שהוא אפשר שגשם
 שני אלו הקיום בתאר שיהיו שניהם בשמח אחד זה מבואר
 למי שעיון עיון מעט בהנדרה ולא ימנע בל' הקו' אם שיהיו
 ישירים או מעוותים ואם היו ישירים הנה לא ימנע אם שיהיו
 נכתי' או בלתי נכתי' ואולם אם היו נכתיים יהיו שני המרחק
 קצתם מקצת בכל חלקיהם ואולם המרחק אשר ביניהם הוא
 העדר מוחלט הנה יהיה העדר שור' להעדר זוהי מבואר
 הכבול כי השויו החסוד לא יהיה אלא לנמצא; ואם החנו
 שאינם נכתיים או שהם מעוותים הנה יהיה מרחקם במקום
 אחד יותר גדול ממרחק' בכקו' אחר ויהיה חלק מההעדר
 המוחלט יותר גדול מהחלק האחר ממנו וזה בתכלית הכבול
 עם שכבר יתחיי' מזה שיהי' ההעדר מהחלק א' מה שיתחלק
 כי המרחק הוא מה שיתחייב בו זה וזה כלו שקר מבואר *

וכאשר התישב זה הוא מבואר שהוא ראוי שלא יהיה
 נמצ' מזה הגשם דבר כי אם במקום אחד ובהיות
 הענין כן הנה אומר שאין ראוי שיהיה שם כי אם עולם אחד
 וזה שהגשם אשר בין העולמות לא ימנע אם שיהיה שומר
 תמונתו או בלתי שומר תמונתו ואם היה שומר תמונתו הנה
 יתנועע בהתנועע העולם אשר הוא מקיף בו ויתנועעו בזה
 האופן אלו העולמות כלם מצד תנועת כל אחד מהם כי זה
 הגשם האמצעי בין העולמות יתנועע בכללותו מפני תנועת
 כל אחד מהם ובהתנועע ישא העולם אשר הוא מקיף בו
 יתחדש מפני זה לעולמות תנוע' מבוכלת עם מה שיתחייב
 מזה שיהיה הרקית נמצ' זה כלו מבואר הכבול לרוב השק'ר
 המתחייבים מזאת ההנהגה עד שהאריכות נביאורו הוא מותר
 ולזה יחויב אם היה הענין כן שיהיה בלתי שומר תמונתו כמו
 הענין בגשם אשר בין גלגל הככב האחד לגלגל הככב השני
 אבל אם היה הענין כן היא מפני שזה הגשם הוא ספירי כמו
 שהתבאר מענינו הנה יחויב שיראו לנו הככבי אשר בעולמ'
 אשר על אופקינו ויראו שם לפעמים יחד שני ירחים או יותר
 ועוד שהירח לא יתכן שיהיה אורה נוסף ונחסר על יחס
 מרחקה מהשמש אשר בזה העולם כי כבר יתכן שתקבל
 אורה גם כן מהשמש אשר בעולמות ההם; ועוד שהככבים
 הקיימים אשר שם יהויב שיראו לנו יותר גדולים מעם מפעם
 שעור נפ'א על יחס קורבתם ומרחקם ממנו ולא נמצ' בככבי
 הקיימים דבר בזה התאר ועוד שהככבים אשר שם יחוי' שלא
 ימצאו תמיד על מרחק אחד מהככבים הקיימים אשר בזה
 העולם וזה כלו הפך מה שנתבא' מהככבי' הקיימי' המורגשים
 לנו כי הם כלם תמיד על מרחק אחד לפי מה שנמצא בזה
 הזמן הארון לפי כה שהועתקו אלינו קוריתיו מזה הגשם
 השמימי עם שכבר יתחייב מזה שילקו הרבה מל' הככבים
 הנראים לנו מהעולמ' ההם בהיות הארץ אשר בעולם ההוא
 אמצעית בין ראותינו ובין הככבים; ואם אמר אומר שכבר
 יעלמו ממנו הככבים אשר בעולמות ההם ליתרון מרחקם
 ממנו אמרנו לו שזה לא יקרה לכולם ועוד שמה שספקנו בו
 מענין הירח אשר בזה העולם ישאר בו הספק עם זה המאמר
 ובכלל אם באנו לפנות כל הבטולים שיקור מזאת ההנהגה
 לפי העיון הלכודי הצטרבנו למאמר ארוך ודי במה שזכרנו
 מזה; ואם אמר אומר שזה הגשם אנו ספירי ולא יתחייב
 דבר כאלו הכבולים; אמרנו לו שאם תודינו שיהיה זה
 החולף בין הגשם ההוא הבלתי שומר תמונתו ובין הגשם
 הבלתי

לא יהיה מצד הרחקים הלמודיים אשר הם בו אבל מצד
 הדברים הנמצא' בו ובה האופן יתנועע הקל לסעלה והכבד
 למטה וכשלא היה שם קל וכבד לא היה שם מעלה ומטה
 ובכלל הנה המעלה והמטה לא יתכן שימצא אם לא היה
 שם גשם פכובי מתנועע בסבוב כמו שהתבאר בטבעיות
 וכאשר לא היה כזה הגשם טבע מהטבעים היא מבואר שלא
 היה שם מקיף ולא יסודות ולזה לא היה שם לא מעלה ולא
 מטה * **ואולם** הספק התשיעי הנה אין התרו
 מה * **שיקרא** עם מה שקדם
 מהדברים זה שאם היתה בריאת השם ית' העולם לתועלת
 לו יתבר' היה לזה הספק פנים מההרואות אבל למה שהתבאר
 שאין לשם ית' תועלת כבריאתו אבל היה זה על צד ההטבה
 והחנינה הנה זה מיוחס לרצונו לבד ואם אמר אומר כי מפני
 שמיצאות השם ית' הוא באופן אחד תמיד הנה יחויב שיהיה
 הענין כן ברצונו ובהנחנו שיהיה רוצה פעם ולא יהיה רוצה
 פעם יהיה זה בהכרח שני מה בהק השם יתברך אמרנו לו
 שכבר חייב טבע התחלה החמרת שיהיה למציאות הטוב
 בה התחלה זמנית לפי שזה הטוב היה בהכרח לר' מסודר
 מזולתה כמו שהתבאר בזה שקדם ולזה היה מחויב שיהיה
 העולם מחדש וכאשר היה זה כן הוא מבואר שהיור' הטוב
 נמצא בואר ההתחלה החמרת הוא מהשם יתברך והיותו
 בלתי נמצ' בה תמיד הוא מפני טבע החסרון אשר היה בזאת
 התחלה שחייב שיהיה מציאות הטוב בה מחדש ולולי זה
 היה הטוב בה מזולת פעולת פועל כמו שהתבאר וזה שקר
 כמו שבארנו ובהיות הענין כן הנה בהכרח שיכנס העולם
 במציאות בעת מה לזה לא יתכן השאלה למה לא הוזה אותו
 השם יתברך קודם זה לפי שאם היה פועל אותו קודם זה איזה
 שעור שיהיה מחזמן תפול השאלה הזאת גם כן והנה כמו
 שלא יתואר השם יתברך כיכלת שיכרא החפך דבר עם
 מציאותו ההפך האחר בו כי הטבע המקבל מזה כן
 לא יתואר השם יתברך כיכלת בשישום נמצא תמיד הטוב
 בגשם אשר נתהווה ממנו העולם כי החסרון אשר בטבע
 הגשם ההוא בעצמו יחייב שיהיה הטוב בו נברא וכבר נרחיב
 המאמר בזה יותר בהק'נו על טעונת הפלוסוף אשר חייב
 כחס קדמות העולם; וכבר אפשר שנבאר כמה שהתבאר
 בכאן שהצורות אשר נתן השם יתברך לגמים השמימיים
 התחדשו מזולת תנועה קודמת לפי שההווה היתה בהם
 מהעדר שמירת התכונה אל שמירת התכונה וזאת ההווה
 מפני שהיא מלא מציאות אל מציאות לא תהיה שם תנועה
 ושנוי כי השנוי הוא מהפך אל הפך; וכבר התבא' גם כן שלא
 היתה שם תנועה קודמת הוית העולם הנה אם כן תהי' תנועת
 ההווה הקודמת שבתנועות וראוי היה להיות כן וזה כי מפני
 שתנועות הנמצא מסודרות מההווה אשר לו הנה ראוי ש
 שיקדם הוית לתנועות ולזה תמצא גם כן בהוית החלקיות
 שתנועותיהם מאוחרות מתנועת ההווה כולם ואמנם קרה
 להם שתמצא שם תנועה קודמת להויתם בהכרח מפני הוית
 ההויה היא חלקית בו כי מפני זה יחויב שיהיה הכל נמצא
 כי בו ימצאו סבות ההויה היא תחלה וזה לא יהיה כהכל
 אם לא בתנועה כמו שמבאר למי שעיון בטבעיות ובמטה
 שקדם מזה הספר;

הפרק התשיעי עשר וראוי שנהקור לפי מה
 שבידנו מן ההקדמות אם
 הוא אפשר שיהיו בכאן עולמור' יורר' מאחד אחר שכבר
 התבאר שאי אפשר שיהיו בכאן עולמות רבים כבא זה אחר
 סור זה ונאנחנו מתנצלים תחלה על הכנסנו בזאת החקירה
 הקשה לפי שבה צד מה אי אפשר שתשלם לנו החקירותו
 וזה שהגשם אשר נהי' ממנו העולם למה שלא היה מציאותו
 מפעולת פועל לא יתכן שנדע בו אם נותר ממנו בשעור
 שיתכן שיהיה ממנו עולם אחר וזה מבואר מאד לא כי מפני
 שכבאן צד אפשר שנקח ממנו מופת מה על זה והוא אם מצד
 הפועל אם מצד החוש אם היר' אפשר שיהיה לנו ממנו
 התחלת מופת על זה כמו הענין בזה העולם שהודיענו מה
 שנתבאר לנו מציאותו מן החוש שזה הגשם היר' בהכרח

מלהמות השם

הכלתי שומר תמונתו שימצא בין הגלגלים הנה יחויב מזה
 ספק אינו פחות מהספק הראשון והוא שאנחנו נמצא בזה
 הנשם בשלא היה ספיריטי שהוא מקבל האור ואם היה הדבר
 כן היה מחויב בזה הנשם שיקבל תמיד אור השמש בכללותו
 ויהי תמיד אור נפלא וזה מבואר במסול * ועוד כי מפני
 שהיה מחויב בעולמות הם שיהיה מסביר לזה העולם בשם
 ובגדר כמו שקדם הנה יחויב שיהיה דרך משל מניע גלגל
 השמש שבאחד מן העולמות מסבים בזמן אל מניע גלגל
 השמש שבעולם האחר וכן הענין בשאר המניעים עם
 המניעים הדומים להם בעולמות האחרים והנה הצורות
 הנבדלות המסוימות בזמן לא יתכן שיהיה בהם רבוי במספר
 כי זה קרה לצורות החיולאניות מפני החיולי אשר היא דבקה
 לו יתהיה אם כן צורה אחת במספר צורה לנשמים רבים על
 שתדבק בכל אחד מהם הנקות בעצמה באופן שחתך חיות
 לכל אחת מהם וזה מבואר במסול * ואולם היה אפשר
 שיגיע פועל הצורה הנבדלת ביותר מאחד במספר כאשר לא
 תדבק בהם דבקות בעצמה כמו הענין בשכל הפועל עם
 הרבים אשר בכאן * ועוד שהאחדות הוא יותר נכבד מהרבוי
 ולזה היה האחדות בדברים מצד הצורה והדבוי מצד החמר
 ולפי שפעולות השם יתברך ראוי שיפני לצד היותר נכבד הוא
 מבואר שהוא ראוי שלא יהיה בכאן כי אם עולם אחד * ועוד
 שאנחנו נמצא שהראוי באיש לא ימצא אלא מפני שמירת
 מציאות המין ולזה לא נמצא בדברים הכלתי נפסדים רבוי
 באיש והמשל שכבר הויב שימצא אישים רבים במין האנושי
 שאם לא היה שם כי אם איש אחד היה אפשר שישגתו
 המות קודם שיוכיד אם להפסד יקרה לחלק מן הארץ שהיא
 בו או לסבה אחרת וכן היה אפשר שיהיה עקר ופסד בזה
 האופן המין האנושי עם שהרבו יצטרך למין האנושי ל
 להצטרפו בעמידתם למלאכות רבות ולזה הסבה בעינה היה
 ממנו רבוי באיש באופן שתתפשט המין האנושי בכל הישוב
 שאם לא היה ממנו רבוי כזה האופן הנה מפני שטבעו הוא
 שיהיה מתקבץ להצטרף האנשים קצתם אל קצת הנה יקרה
 שיעמוד בחלק מיוחד וכאשר יקרה הפסד למקום הוא יפסד
 המין האנושי בכללו ולזה יחויב שיהיה מספר ממנו רבוי יתפשט
 בכל הישוב כדי שישאר המין האנושי ולא ירד הסבורת אז
 לקצתם חויב שיהיה הרבוי בשאר המינים באופן שהוא בו
 ועוד כי מפני שהיו שאר המינים בעבור האדם וזה אם להזון
 מהם אם לעשות מהם מלאכתו חויב שהיו שאר המינים
 באופן פורבוי שישפיק מציאותם לאדם וכאשר התישב דרך
 רוצה לומר שהרבו באיש כאשר ימצא לא ימצא אלא מפני
 שמירת המין שלא יפסד והיה מבואר ממה שקדם שאי אפשר
 בעולם שיפסד הוא מבואר שאין ראוי ממנו רבוי באיש *
 ובכאן התבאר שאין שם עליו יותר מאחד לא יחד ולא בנא
 זה אחר מזה זה לפי מה שאפשר לנו :

הפרק העשרים

ואחר שכארנו ענין זאת ההחיה
 הכללית והתרנו הספקות אשר
 זכרנו הנפולות בה והיה מבואר שהטעם אשר טען הפלוסוף
 לבאר שהעולם קודם הם כלם ספקות על מה שהתבאר מענין
 זאת ההחיה הנה ראוי שנחקור בהם באופן שלם כדי שלא
 ישאר בארץ הידועה מחלוקת ולא החירו כי זה מסוגלת
 הידועה השלמה והנה אלה הטענות כבר זכרנו כמה שקדם
 ונשוב עתה להחקור באחת אחת מהם בפרק נפרד * ונאמר
 שהטענה הראשון שטען הפלוסוף היא מצד טבע הזמן וה
 שהוא יאמר שהזמן יראה מענינו שהיא בלתי בעל תכלית
 לפי שאי אפשר שידומה היותו הורה ולא נפסד יחויב לו
 שיהיה שם זמן נמצא קודם הווי יהיה בו הווי הזמן נמצא עם
 הפסדו יהיה בו נפסד חיה שכל הווי הווי בזמן וכן כל נפסד
 נפסד בזמן ואמר הפלוסוף שזאת הנזר הסכימו עליה הקודמים
 ועוד שהוא יאמר שחויב למי שיהיו הזמן שיניח זמן קודם
 הווי לפי שההווי הוא הנמצא אחר שהיה נעדר ובהו הענין
 כן הנה יהיה הזמן קודם שיהיה נמצא אלא אמרנו קודם הוא
 זמן לפי שהקודם המתאחר הם מהכללי הזמן הנזר אם כן
 יהיה הזמן נמצא בהכרח קודם הווי ובהו יתבאר שאי אפשר

זולת הזמן ההווה מכל הפנים אבל הוא זולתי על האופן שהיה הכל זולתיי לחלקי. ואחר שהותה זה הנה נחקור אם היה שם עתה ממנו התחיל הזמן אם הוא מחויב שתהיה העתה הווא הוזה בזמן קודם לה וזה כי כבר בארנו שזר הענין הווא הדרוש בבאן לא הוויית חלק מהזמן וכן נחקור כמו זה הענין בעצמו בהפסד הזמן. ונאמר

שהווא מבואר שלא יחויב לכל מתחדש שיתחדש בזמן וזר שהשני המתחדש במשתנ' הרמזו אליו הוא מתחדש לזולת זמן כמו שזכר הפלוסוף בספר השמע וזר כי אין בין השנוי ומה שממנו השנוי אמצעי ובוה הוא מבואר שאין בין השנוי בכללו ומה שאליו השנוי אמצעי ולזה יהיה השנוי כוללת זמן ולפי שהענין כן בשנוי והיה הזמן מקרה דבק לשנוי ומתחדש בהתחדשו כמו שביאר הפלוסוף הנה הווא מבואר שכבר יחויב בזמן אם היה הוזה שתהיה הוזה כוללת זמן ובוה יחויב בו אם היה נפסד שיהיה נפסד כוללת זמן והווא זמן מה שחייבו הפלוסוף בזאת הגזרה. ורצוננו בכאן בשנוי התנועה באין או בכמה או באנה. ונאמר עוד

שזכר יחבאר מטבע הזמן שאם היה הווי שאינו הוזה בזמן קודם להווייתו וזה שההוזה הנה אם שתהיה הווייתו שנוי או נמשבר להווייתו ואין שיהיה הגזר בהכרח יקדם להווייתו השתנות הווא שנוי בתכלית השנוי הווא והזמן אשר הווא הוזה הוא מה שנוי התחלת השנוי ותכליתו וזאת ההקדמה היא מבוארת בנפשח למי שעיין בסביעות וכאשר התישבח לנו זאת ההקדמה רצוני שכל הוורה בזמן יקדם להווייתו השתנות הווא הוזה בתכלית השנוי הנה יתחייב ממנה לפי הפך הסותר שמה שלא יקדם להיות השתנות הווא הוורה בתכלית השנוי הווא אינו הוורה בזמן ואולם הזמן הווא מבואר שלא יקדם להווייתו השתנות יהיה הוזה בתכלית השנוי הווא כי הווא נמצא בהכרח עם התחלת השנוי וזה שהוא בהמצא הגשם המתנועע איזה גשם שיהיה ובאיוור תנועה שיתנועע ובהיות הענין כן הווא מבואר שאם היה הזמן הוזה שאינו הוזה בזמן ובוה תבאר שאם היה הזמן נפסד שאינו נפסד בזמן נמצא אחריו וזה כי הווא אינו נפסד עד תכלית השנוי אשר יקדם להפסד אם היה שיהיה הפסד הזמן נמשך לשנוי ובהיות הענין כן הווא מבואר במה שאין ספק בו שאינו מחויב שאם היה הזמן הוזה שימצא זמן קודם התהוותו ושם היה נפסד שימצא זמן אחר הפסדו אבל יחויב הפך זאת הגזרה כמו שבארנו. ואולם

ובכאן

בעתיד וזה מה שכוננו ביאורו בזה הפרק:

הפרק האחד ועשרים

הטענה השנייה אשר יטעון הפלוסוף היא

מצד העתה ושרש דבריו הוא זה העתה יראה מענינו שהוא תכלית הזמן החולף והתחלת העתיד כי המאמר בשיהי' שם עתה אין לפניו זמן או לאחריו הווא דבר לא יכילתו רמיון האדם ואם היה הזמן הוזה הנה יהיה שם עתה אין לפניו זמן וזה דבר בלתי אפשר בעתה כי הווא יחלוק הקודם מהמתאחר והקודם והמתאחר הם מהדבלי הזמן ויהיה אם כן מחויב שיהיה שם זמן קודם הוויית הזמן וזה בטל. ויחזק עוד זה הדערה בטענה השנייה לפי מה שאחשוב וזה שהוא יאמר שהעתה יותר דומה מכל דבר אל הנקודה בקו הסובי וזה כי הנקודה היא אם נמצאת בפעל והיא הנקודה אשר היא תכלית הקו או התחלה בפעל אם נמצא בכח והיא הנקודה אשר תחלק הקו והנה הנקודה כאשר היתה נמצאת בכח היא התחלה ותכלית יחד רצוני שהיא תכלית לקודם והתחלה למתאחר ובהיות הענין כן והיה בלתי אפשר שיהיה התחלה למתאחר ותכלית לקודם הווא מחויב שיהיה העתה תכלית לקודם והתחלה למתאחר. ואולם

שאי אפשר בעתה שיהיה נמצא אלא בכח הווא מבואר וזה שאם היה נמצא בפעל יהיה נמצ' בזמן ויהיה העתה מתחלק ועוד שאי אפשר שימצא מחלקי הזמן דבר רמזו אליו בפעל כי מציאות הזמן הווא בכח כל זמן שאי אפשר שימצא העתה בפעל כי אין דרך למציאות התכלית או ההתחלה כוללת מציאות מה שהוא לו תכלית או התחלה ולפי שהזמן אשר העתה תכליתו או התחלתו הווא בלתי נמצא בפעל הווא מחויב שלא ימצא העתה בפעל הנה זה שורש דבריו בזאת הטענה. ונאמר כי סרה שחייב הפלוסוף בעתה שיהיה לפניו זמן ואחריו לפי שלא יכיל דמיון האדם שיהיה שם עתה אין לפניו זמן או לאחריו הווא בלתי מחויב וזה שבזה האופן בעינו יתחייב שיכלה כל גשם אל גשם אחר מחוץ ממנו לפי שהדמיון לא יכיל שיהיה שם גשם לא יכלה אל גשם כמו שזכר הפלוסוף ואם היה הדבר כן הנה יחויב בעולם שיהיה בלתי בעל תכלית וזה שקר ובכלל הנה אין כל מה שידמה האדם צורך ולא ידמה האדם כלו צורך. אבל שם דברים צודקים לא יתכן שידמה אותם האדם כמו כלות העולם אל ההעדר המוחלט שאינו לא רקות ולא מלוי ומה שידמה לזה והנה קרה זה הדמיון לנו מפני שאנחנו נראה בגשמים אשר הם אצילנו שכל גשם מהם יכלה אל גשם אחר ובוה קרה לנו זה הענין בעצמו בזמן וזה כי הזמן מקיף בנו משהו קצותיו ולזה לא נראה מהעתה אלא העתה שיתחלק הזמן והנה זאת הטענה דומה למה שזכרנו בפרק הקודם טענת הפלוסוף ממלך קודם ואחר אשר נשתמש בהכח וזה כי מה הצד קרה לנו הדמיון הזה כי אנחנו מזכרים שיהיה לכל עתה קודם ואחר: ונראה מפני

זולת הזמן ההווה מכל הפנים אבל הוא זולתי על האופן שהיה הכל זולתיי לחלקי. ואחר שהותה זה הנה נחקור אם היה שם עתה ממנו התחיל הזמן אם הוא מחויב שתהיה העתה הווא הוזה בזמן קודם לה וזה כי כבר בארנו שזר הענין הווא הדרוש בבאן לא הוויית חלק מהזמן וכן נחקור כמו זה הענין בעצמו בהפסד הזמן. ונאמר

שהווא מבואר שלא יחויב לכל מתחדש שיתחדש בזמן וזר שהשני המתחדש במשתנ' הרמזו אליו הוא מתחדש לזולת זמן כמו שזכר הפלוסוף בספר השמע וזר כי אין בין השנוי ומה שממנו השנוי אמצעי ובוה הוא מבואר שאין בין השנוי בכללו ומה שאליו השנוי אמצעי ולזה יהיה השנוי כוללת זמן ולפי שהענין כן בשנוי והיה הזמן מקרה דבק לשנוי ומתחדש בהתחדשו כמו שביאר הפלוסוף הנה הווא מבואר שכבר יחויב בזמן אם היה הוזה שתהיה הוזה כוללת זמן ובוה יחויב בו אם היה נפסד שיהיה נפסד כוללת זמן והווא זמן מה שחייבו הפלוסוף בזאת הגזרה. ורצוננו בכאן בשנוי התנועה באין או בכמה או באנה. ונאמר עוד

שזכר יחבאר מטבע הזמן שאם היה הווי שאינו הוזה בזמן קודם להווייתו וזה שההוזה הנה אם שתהיה הווייתו שנוי או נמשבר להווייתו ואין שיהיה הגזר בהכרח יקדם להווייתו השתנות הווא שנוי בתכלית השנוי הווא והזמן אשר הווא הוזה הוא מה שנוי התחלת השנוי ותכליתו וזאת ההקדמה היא מבוארת בנפשח למי שעיין בסביעות וכאשר התישבח לנו זאת ההקדמה רצוני שכל הוורה בזמן יקדם להווייתו השתנות הווא הוזה בתכלית השנוי הנה יתחייב ממנה לפי הפך הסותר שמה שלא יקדם להיות השתנות הווא הוורה בתכלית השנוי הווא אינו הוורה בזמן ואולם הזמן הווא מבואר שלא יקדם להווייתו השתנות יהיה הוזה בתכלית השנוי הווא כי הווא נמצא בהכרח עם התחלת השנוי וזה שהוא בהמצא הגשם המתנועע איזה גשם שיהיה ובאיוור תנועה שיתנועע ובהיות הענין כן הווא מבואר שאם היה הזמן הוזה שאינו הוזה בזמן ובוה תבאר שאם היה הזמן נפסד שאינו נפסד בזמן נמצא אחריו וזה כי הווא אינו נפסד עד תכלית השנוי אשר יקדם להפסד אם היה שיהיה הפסד הזמן נמשך לשנוי ובהיות הענין כן הווא מבואר במה שאין ספק בו שאינו מחויב שאם היה הזמן הוזה שימצא זמן קודם התהוותו ושם היה נפסד שימצא זמן אחר הפסדו אבל יחויב הפך זאת הגזרה כמו שבארנו. ואולם

מה שחייב הפלוסוף שימצא זמן קודם הוויית הזמן אם הונח הוזה וזמן אחר הפסדו אם הונח נפסד מפני התיבות אשר נשתמש בהם המורורו על הזמן והם אמרנו קודם ואחר שאין לנו המלט מההשתמשות בהם הנה כחיי זאת הטענה חלושה היא מאד וזה שאנחנו נאמר שאמרנו בכאן קודם ואחר הוא נאמר בשתוף השם עם הקודם והמתאחר אשר הם מהדבלי הזמן והנה כמו זה הספק בעינו אפשר שיופך על הפלוסוף כאשר ביאר שהעולם בעל תכלית בשעור וזה שהוא יאמר שאין חוץ לעולם לא רקות ולא מלוי ולזה יאמר שאין שם מקום והווא מבואר שאמרנו חוץ מורה על מקום כמו שיערה עליו אמרנו תוך וכך אמרנו שם מורה על מקום בהכרח בזאת הגזרה ואם היה שכבה ישתמשו בזאת המלה במה שלא יורה על מקום וזה כי כמו שבארנו שיש שם מלוי היה בהכרח אמרנו שם מורה על מקום כן כאמרנו שאין שם מלוי יחויב שיהיה אמרנו שם מורה על מקום וזה כי כונת הנשוא והנשוא יחויב שתהיה אחת בנוחה הסתייבת והשוללת ואם לא לא יהיה בין אלן הגזרות תנאי ההקבלה כמו שהתבאר בספר המליצה ובכלל הנה כונת הנשוא או הנשוא לא תשתנה מפני היות הגזרה שוללת או מחייבת וזה מבואר בנפשח וכאשר היה זה כן הווא מבואר כי מי שנייה העולם בעל תכלית בשעור יניח בהכרח מאמר מורה בנפשח וזה כי הווא יאמר שאין שם חוץ לעולם לא רקות ולא מלוי והנה אמרנו שם או חוץ הווא מורה על מקום בהכרח כמו שקדם וכאשר היה שם מקום הנה יהיה שם גשם כי המקום לא יהיה רק מגשם ובוה יחויב שיהיה חוץ לגשם הווא גשם אחר ויכל זה אל לא תכלית הנה אם

מלחמת השם

בנקודה לפי שמציאות העתה הוא מתחיל ממציאות הנקודה על הרוחק אשר בו התנוע כמו שהתבאר בספ' השמע ובהיות הענין בן הוא מבואר שלא ימנע בעתה מצד מה שישים הזמן כונבל שימצא מזולת זמן נמצא לפניו אבל הוא דבר כבר התבאר תיובו במה שקדם' וגם בן אם התנוע שיהיה הזמן משער התנועה מצד העתות אשר יחלק בהם הקודם מהמתאחר בזאת התנועה הרסונה לוי לבד לא מצד העתות אשר הם תכלית זאת התנועה הכה יחויב כזה אחד משני דברים אם שנאמר שהזמן אשר ישער התנועה הוא כה שבין העתות אשר יחלקו התנועה וזו אמנם יהיה כשהיה משער התנועה אשר בין העתות ההם או שנאמר שהזמן אשר ישער התנועה הוא ככפר אלו התנועות' ואם הנתנו שיהיה הזמן כספר העתות הנה לא יהיה הזמן משער התנועה אבל כה שיהיה הווא- העתה ולא יהיה גם כן מרובק כי אין העתה דבק לעתה וזה בתכלית הבטול עם שכבר יחויב מזה שיהיה זמן התנועות המתחלקות אשר חולקו במספר שזה מהעתות שזה עד שיהיה דרך משל זמן התנועה אשר היא בשלש שעות שער שזה לזמן התנועה אשר היא בשלש שנים כאשר נחלקו כל אחד מהם בשתי עתות לבד ויתחייב מזה גם כן שיהיה זמן התנועה האחת כענינה יותר גדול לאיש אחד ממה שהוא לאיש אחד כאשר חלקו האחד לעתות יותר מהעתות אשר חלקו האחר בהם זה מבואר הוב' ואם הנתנו שהזמן אשר ישער התנועה הוא כה העתות האלו אשר יחלק הקודם מהמתאחר בזאת התנועה הנה יחויב מזה שלא ישער הזמן כל התנועה אבל ישע לבד מה שבין החלק הראשון הקודם ממנה והחלק האחרון המתאחר וזה בטל כי הוא מבואר שהזמן הוא משער כל התנועה על נכחותה' ועוד שכבר יחויב מזה שההיינה התנועות המתחלפות בזמן שזה כאשר חולקו בעתות יהיה מה שביניהם שזה והמשל שכבר תהיה התנועה אשר תהיה חלקה כל אחת מהן בשתי עתות יהיה מה שבין אלו העתות בכל אחת מהם שעה אחת ועוד שכבר יחויב מזה בתנועה שלא נחלקה כי אם בעתה אחד שתהיה כזוה זמן כי אין שם שתי עתות יחלקו הקודם מהמתאחר בזאת התנועה ולזה לא יהיה שם זמן כאשר הווא כלו שקר הווא מבואר שהזמן הוא משער התנועה בכללה מצד העתות אשר הם תכליות התנועה לא מצד העתות שיחלקו בה הקודם מהמתאחר לבד' ואולם הטענה אשר חויב בה בעתה במה שהוא עתה שיחלקו הקודם מהמתאחר לפי שהעתה אינו נמצא כי אם בבח והנקודה אשר תהיה בבח זה ענינה היא בלתי צודקת וזו שענין הכה אשר יחייב בתכלית שיחלק הקודם מהמתאחר הוא זולת הכה אשר למציאות העתה וזה שענין הכה אשר יחויב בתכלית שיחלק הקודם מהמתאחר הוא היותו התחלה וכלית יחד מפני ההתחלקות הנמצא במה שיחלקו וענין הכה אשר לעתה הוא שאינו נמצא בזמן כמו הענין בדברים הנמצאים בפעל כי זה דבר יחייבהו כבע הזמן כמו שקדם לפי שאין אפשר שימצא הזמן בפעל כשהיה רסוח אלו ועומד כל שכן שאין אפשר זה בעתה וה' מבואר שזה הכה לא יחייב בעתה שיהיה התחלה ותכלית יחד אבל מה שיהויב ממנו הוא שאינו התחלה בפעל לפי שלא ימצא עמו מה שהוא לו התחלה והוא עכ' זה אפשר שימצא התחלה בכח מזולת שיהיה תכלית וזה מבואר מצד ובהיות הענין בן הנה לא ימנע מזה הצד שיהיה הזמן מודוש במחולט וכל שכן שכבר יתבאר מזה שאינו נמנע בזמן מזה הצד שיהיה נפסד במחולט וזה שכבר אפשר שימצא עתה הווא הכלית בפעל מה שאין אפשר זה בעתה אשר היא התחלה וזה שהזמן העובר הווא פעל מה וזוה האופן יהיה נמצא עם העתה אשר הוא תכלית הזמן במחולט כאופן מה ואין הענין בן בעתה אשר הוא התחלה במחולט וזוה האופן ביאר הפלוסוף שתכלית התנועה הוא נמצא וההתחלה אינו נמצאת ואם אמר אומר כימה שהוא התחלה בכח בקו הווא חולק הקודם מהמתאחר ולזה יחויב בעתה שיהיה חולק הקודם

שפני זה שיהיה שם זמן כי הדמיון לא יציר העדר המחולט אבל ידמ' לכל קודם קודם ולכל מתאחר וכבר התבאר במל זאת הטענה במה שקדם' ואם יחייב הפלוסוף בעתה שיחלק הקודם מהמתאחר מפני מר' שהתבאר עגד הזמן שהוא מספר התנועה בקודם ובמתאחר כמו שיראה מדברי הפלוסוף בזה המקום וזה אמנם יהיה בשיונו שכך עתה או עתות יחלקו הקודם מהמתאחר כמו שנתבאר בספר השמע עד שכאשר לא נצייר בעתה לא נצייר בזמן ולזה ידב' שלא יהיה ענין העתה ומהווא אלא חלוקת הקודם בתנועה מהמתאחר להשיג התנועה ספירה' הנה נאמר שלא יחויב גם כן מה שיהיה לכל עתה קודם ומתאחר וזה שהזמן הווא כבואר מענינו שהוא משער התנועה על נכחותה לא שהיא לא ישערה אלא מצד מה שהיה טבע התנועה שלא תהיה יחד ולא חלק ממנה כי מה שהוא יחד לא ישערהו הזמן מצד מה שהוא יחד וזה מבואר כנפשו ואמנם ישער הזמן התנועה כצד טבע הקודם והמתאחר אשר כה עד שאין בה חלק שלא יהיה בה קודם ומתאחר זה אל לא תכלית כי היא מתחלקת אל מה שיחלק ותמיד ימצא בחלוקה החלק האחד מספר קודם והחלק האחר מתאחר ולפי שבו' ישערה הקודם והזמן משער התנועה הוא מבואר שמי שלא ישערה בקודם ומתאחר לא ישע' בזמן זה כלו ממה שהתבאר מדברי הפלוסוף בספר השמע במה שאין ספק בו ובהיות הענין בן הנה לנו שנתנה שיהיה הזמן הווא וזוה שהעתה אשר הווא התחלת הזמן שאינו חולק הקודם מהמתאחר בתנועה לא יחויב שיתן לנו ציון בזמן כי לא היה שם זמן כלל ואולם יחויב זה במה שאחר העתה היא כי אז היה הזמן נמצא על נכחות התנועות וה התנועה והוא מבואר שכל עתה שיפול במה שאחר העתה הווא חלוקת הקודם מהמתאחר בתנועה פרה שהתמידות התנועה וחלוקת נמצאת וכן נאמר שאם היה נפסד הזמן הנה לא יחויב בעתה האחרון שיתן ציון בזמן וזה שכבר בלתי אלו הזמן וכבר נשלם ציון הזמן בעתות אשר לפני העתה האחרון וכאשר היה זה כן הווא מבואר שכבר יחויב בעתה הנות ציון בזמן הקודם שיחלק מהמתאחר אך לא יהיו זה בעת במחולט זה כי העתה אשר היא התחלת הזמן או תכליתו אם היה הזמן בזה התאר לא יחויב בו שיתן ציון בזמן ולזה הוא מבואר שלא יחויב מזה בזמן שיהיה בלתי בעל תכלית' הנה אנחנו נראה מענין העתה שיש לו שני צדדים מהמציאות' הצד האחד

הוא חלוקת הקודם מהמתאחר והצד השני הוא הגבלת החלק הרסוח מהזמן או מהתנועה כאלו תאמר יוסאחד או שעה אחד וזה כי היים יהיה מוגבל אלו מצד שתי העתות אשר יגבילוהו זמן השעה ואם לא היה ענין העתה אלא חלוקת הקודם מהמתאחר בזמן היה אפרנו שלשה ימים או שלשה שעות דבר אחד בעינו כי הספירה בכל אחד מאלו הזמנים היא אחת בעינה מצד העתות אשר יחלקו הקודם מהמתאחר כי הם שתי עתות בכל אחד מאלו הזמנים ואולם היה ההתחלפות אלו הזמנים מצד חלוקת חלקי אלו הזמנים וחלוקת חלקי אלו הזמני' הווא מצד מה שיתחלפו קצתם מקצת במרחק אשר בין העתות אשר ישימם כתכלים וזה שהמרחק אשר בין שתי העתות אשר יגבילו היים הווא יותר גדול מהמרחק אשר בין שתי העתות אשר יגבילו השע' ובהיות הענין כן הווא מבואר שהעתה ימצאו לו שני צדדים מהמציאות האחד הוא אשר יחדש בו המספר והוא חלוקת הקודם מהמתאחר והאחר הוא הגבלת הכמות המרחק והוא הגבלת החלק האחר' כהזמן ומשני אלו הצדדים ימצאו זמן סגולת הכח' המתחלק וסגולת הכמה המתדבק וזה כי אנחנו נאמר בזכ' רב ומעט וארוך וקצר הנר' אמרנו רב ומעט הווא מצד העתות אשר יחלקו הקודם מהמתאחר ואמרנו בו ארוך וקצר היא מצד המרחק אשר בין שתי העתות אשר יגבילו הזמן הווא והנה הענין בזה בעתה הווא כמו הענין בנקודה וזה כי הנקודה ימצאו לה שני אלו הצדדין מה המציאות רצוני שהיא תשים הקו מוגבל מצד הנקודות אשר יכיר אליהם ותשימנה ספור כאשר תחלק הקודם בקו מהמתאחר והוא ראוי שיהיה זמן הענין בעתה כמו הענין

הקודם מהמתאחר לפי שאי אפשר שיהיה התחלה לא ככת אמרנו לו: שזה המאמר הוא בלתי צודק כי ענין אלו השמות הכחות הוא נאמר בשתוף השם וזה הכי הוא בזמן מפני שלא ימצא עמו מר, שהוא לו התחלה והוא בן מפני, שזאת הנקודה הוא התחלה ותכלית יחד לדברים מתדבקים

וכבר

יתכאר לך מוכ זה הביאור שכבר התבאר ממנו בתנועה הישרה ושאר התנועות שהם מדבר ל דבר שתהיינה לבלתי תכלית לפי שלא תמצא בה התחלה כי אם בכח וזה מכואר הבטול. ואם אכר אומר כי מפני שהיה הזמן נמשך לתנועה מדובקת והיה מחוייב בזאת התנועה שתהיה סבוכית ומפני זה יחוייב בגודל אשר בו תהיה זאת התנועה שיהיה סבוכי והיה מכואר בעתה שהוא מתחדש בנקודות אשר יצויירו על הגודל אשר בו תהיה התנועה הנה יהיה טבע העתה טבע הנקודות בן הסבוכי כי ממנה מציאותו וכבית הענין כן והיתה הנקודה אשר בגודל הסבוכי הוא תמיד התחלה ותכלית יחד

אמרנו לו שזהו בלתי צודק וזה שכבר חייב זה בנקודה אשר בגודל הסבוכי מפני היות הגודל סבוכי ואולם הזמן אינו הולך כסבוכ כי לא ישוב הזמן החולף בעינו אשוב התנועה על הגודל הסבוכי ולזה לא יחוייב מה שחוייב בגודל הסבוכי מצד מר שהוא גודל סבוכי וכבר יתכאר לך מוסף הביאור שכבר יחוייב ממנו ברחם המתנועעים בסבוכ שיהיה זמן התנועה ההיא בלתי בעל תכלית וזה מכואר הבטול ובכאן הותר זה הספק כמה שאין ספק בו

הפרק השנים ועשרים

הטענה השלישית אשר יטעון הפלוסוף היא מצד טבע ההוייה ושורש דבריו הוא זה בעבור שהיתרה תנועת ההעתק היא הקודם שבתנועות והיה מחוייב בהכרח שתכלה אל מתנוע ראשון מפאת עצמו הנה יחוייב אם הי הנרכים השמימיים הווים שיהיה שם מתנוע במקום אליו תעלה הוייתם ובוה יחוייב במתנוע ההוא אם הוא הווה ואי אפשר שאלך זה לאין תכלית כי הוא בלתי אפשר שיהיו שם גשמים אין תכלית לפספסם הנה אם כן מה שחוייב שיהיה שם מתנוע מצד עצמו בלתי הונה הנה יחוייב בעולם שיהיה קודם: ונאמר שהתר זה הספק אינו ממה שיקשה וזה שזה הענין אמנם יחייב בהוייה בתלק כמה שהיא הויה בתלק אבל כשהונח העולם בכללו הווה הנה לא יחוייב שיהיה שם חלק ממנו נמצא אליו תעלה הוייתו כמו שבארנו בפרק הרביעי מזה המאמר ועוד שכבר התבאר כמה שקדם שאין תנועת ההוייה ועוד היא הראשונה אבל הראשונה היא תנועת ההוייה ועוד שכבר התבאר כמה שקדם שזאת ההוייה אינ' בדרך ההוייה אשר על דרך הטבע אבל היא מיותרת אל הכחיה והרצון ולזה הוא מכואר שלא יחוייב שתדמה להוייה הטבעית כי הענינים שהתחלתיים מתחלפות אפשר שיהיו מתחלפים ובכאן הותר זה הספק:

הפרק השלשה ועשרים

הטענה הרביעית אשר יטען הפלוסוף היא מצד טבע הדברים המתחדשים בלי היתר ככל אחד מהם הכח קודם על הפעל והיה זה כן כי הכח והפעל הם סותרים ולזה הוא בלתי אפשר שיהיו יחד בנושא אחד מצד אחד ושורש דבריו הוא זה: אם היה העולם הווה היה מחוייב שיהיה מציאותו בכח קודם למציאותו בפעל בזמן כי כל הווה זה ענינו ויהיה אם כן בהכרח זמן קודם הויית העולם ואם היה שם זמן הנה שם תנועה ואם היתה שם תנועה הנה שם מתנוע ואם היה שם מתנוע הנה הוא מתנועע אם כטבע אם בהכרח ואם הוא מתנועע בהכרח הנה לו תנועה סבוכית כי התנועה ההכרחית אמנם תאמר ביום אל הטבעיות ואי אפשר שתהיה שם תנועה טבעית וזולת אלו התנועות הטבעיות הנמצאות ויהיה אם כן העולם נמצא קודם היוו זה שקר וזה השקר יצא בהכרח מההקדמה המסופק בה והי' מה שהצענו בעולם שיהיה הווה וההצעה אשר יצא ממנה

השקר היא שקר אם כן יחוייב בעולם שיהיה בלתי הווה הנה על זה האופן אפשר שיתכאר מזה ההקדמה שהעולם קודם ואם לא נמצ' זה בדברי הפלוסוף ולא בדברי המפרשים דבריו ונאמר שמה שנאמר בזאת הטענה שהוא מחוייב ככל מתחדש שיהיה מציאותו בכח קודם למציאותו בפעל בזמן הנה לא ימנע אם היה הענין כן אם שיהיה חייב היות הזמן נצחי ולזה ימצא קודם חודשו מצד הכח הקודם לחודשו או שיהי' זה מצד חייב היות הזמן נצחי ולזה ימצא קודם כל מתחדש: ואולם אם חייב הפלוסוף זה מפני חייב היות הזמן נצחי והנה לא לקח הקבוקש ככואר עצמו וככלל הנה הוא מכואר כי זה אמנם קרה להוייה כחלק כמה שהיא חוייה בתלק לפי שכבר היה הזמן נמצא קודם ההוייה ההיא: ואולם ההוייה הכללית לא יחוייב זה בה לפי שהזמן מתחדש בתדושה: ואולם אם יחוייב זה מצד טבע הכח הקודם לפועל אם לא הנה זה ממה שיצטרך אל כאור

כי הכח הוא שני מינים אם הכח הגמור והוא ונאמר בהיות המשנה כמה שמשמנו התנועה אם הכח הכלתי גמור והוא בהיות המשנה כמה שבין מה שממנו התנועה ומה שאליו התנועה והנה הכח שהוא כמה שבין מה שממנו התנועה ומה שאליו התנועה מפני שהוא נמצא עם מציאות התנועה הוא מכואר שכבר יחוי' מציאותה מציאות זמן כי הזמן הוא נמצא בהמצא התנועה אינו תנוע שהיתה אבל הכח שהוא כמה שממנו לא יחוייב מציאותו מציאות זמן כי אין שם תנועה וכבית הענין כן הוא מכואר שאם נניח שם שני ראשון מתחדש שלא יחוייב המצא זמן לפניו ובכאן הותר זה הספק: ואם אמר אומר שהכח והפעל אי אפשר היותם יחד מצד אחד ולזה יחוייב שיהיה הכח על זה השני קודם לפעל ואם היה הכח קודם לפעל הנה יחוייב היותו קודם לו בזמן כי הקודם והמתאחר הם חלקי הזמן אמרנו לו שאין שם קודם אלא בדרך השאלה לפי שאין שם זמן וכאשר היה זה כן הנה לא יחוייב לו ממאמרנו קודם שיהיה קודם בזמן ואם היה זה לא יכלהו הדמיון כמו שקדם כי לא ידמה האדם כל צודק

הפרק הארבעה ועשרים

הטענה החמישית אשר יטעון הפלוסוף היא מצד טבע התנועה וזה שהוא יאמר שאי אפשר שתהיה התנועה מתחדשת במוחלט או נפסדת וכבית הענין כן הנה הוא מחייב מזה שיהיה שם מתנוע נצחי לא סר ולא יכו' כי התנועות הנברכות לא יתכן שתשלם בהם החתוכות והתמדיות ואופן ביאורו בזה הפקוס הוא זה אם הנחנו בכאן תנועה מתחדשת ראשונה הנה יחוייב שיהיה המתנועע בה אם הוה אם בלתי הוה ואם הוה היתה התנועה שהונחה ראשונה בלתי ראשונה כי כבר תקדם לה תנועת ההויי ואם הנחנו תנועת ההוייה היא הראשונה הנה יחוייב בה גם כן שתהיה בלתי ראשונה וזה יחוייב אם מצד הפעל אם מצד המתפעל: ואולם חייב זה מצד הפועל הוא מפני שהוא יאמר שהפועל כאשר יפעל עת ולא יפעל עת הנה כהכר' שני חודש בו בעבורו התעורר עתה לע שו' זה הפעל ויהיה אם כן לפני השני הראשון שני ואם אמרנו שהשני הוא הקודם הנה יחוייב בו גם כן לזאת הסבה כענינה שיהיה לפני שניו וזה אל לא תכלית והוא מכואר שזה החי' אשר חייב מצד הפועל שיהיה לפני השני שהונח ראשון שני אחר הוא שוה חונת זה המתנוע הראשון הווה או בלתי הווה: ואולם חייב זה מצד המתפעל הוא כי כל הווה לפי מה שיראה הפלוסוף יחוייב שיקדם לו שני ולזה יחוייב בתנועה אשר נניחה ראשונה שתהיה בלתי ראשונה ואם הנחנו שיהיה השני הוא הראשון הנה יחוייב שיהיה קודם חודש השני חודש אשרו השני כי הכח הוא הקודם לפעל ככל הדברי המתחדשים והנה חודש אפשרות השני הוא שני אז נמשך לשני ואם הנחנו שיהי' השני הראשון הוא השני אשר יחודש בו אפשרות השני הנה יחוייב בו גם כן שיהיה בלתי ראשון לזאת הסבה כענינה וזה שחודש אפשרות זה השני הוא קודם על חודש זה השני

מלהמת השם

אשר במתפעל להפעל לא היציאה מהפח אל הפעל אשר בפועל לעשות פעולתו זה מבואר בנפשו ספר שנאמר בזה הגדר זה שכבר נאמר בתנועה שהוא שלמות המתנועע בכת שהוא מתנועע ובכלל הנה השנוי הוא במתנועע לא בכניע ולולי זה היה הפועל מתנועע מהמלאכה ועוד שאם היציאה פהכה אל הפעל בפועל שנוי הנה נאמר שחייב שיהיה כל פניע משתנה מצד מה שהוא פניע וזה שכבר התבאר ב במאמרים הכוללים שהתנועה היא אחת בנושא שהים בצד זה שכאשר תיוחס אל המניע תקרא הנעה וכאשר תיוחס אל המתנועע תקרא התנועות וכהיות הענין כן הוא שבאשר היה ההתנועות בכת היתה ההנעה בכת וכאשר היה ההתנועות בפועל היתה ההנעה בפועל ולזה יחוי שיהיה גדר ההנעה שהו' שלמות ההנעה אשר בכת מצד מה שהוא בכת כמו שהיה גדר ההתנועות שהוא שלמות ההתנועות אשר בכת מצד מה שהיא בכת. **וכאשר** התישפ חיוב מציאות הכת על זה האופן **הנערה** הוא מבואר שחייב אם היתה היציאה מהכת אל הפעל שנוי בהנעה שיהיה כל מניע משתנה כמה שהוא מניע וזר דבר כבר התבאר שהוא שקר בחכמה הטבעית ועוד שכבר היר מהיובי מזה שתהינה שם שתי תנועות יחד האחרת בכניע והאחרת במתנועע וזה חלוק מה שכבר ביאר הפלוסוף כמה שאין כפך בו מענין התנועה וזה שהיא באר בספר דרשטע שאין שם כי אם הנעה אחת והיא במתנועע ועוד שהוא מבואר גם בכניעים אשר אצלנו שכבר יניעו פעם ולא יניעו פעם כזולת שנוי יתחדש בהם זה שהחשוק ואם הוא בעל גשם הנה מניע בעת שיבחרוהו והוא בלתי משתל בזה ואולם השנוי הוא דבק למתנועע וכהיות הענין כן הוא מבואר שלא יכנע מזה הדג שתהיה התנועה מהודשת : **ואולם** מה שחייבו הפלוסוף מפני המתפעל כאשר הונח הווה שלא תהיה התנועה מהודשת מפני שכל הווה הוא מחויב שיקדם לו שנוי ואם הונח השנוי ההוא הוא הקוד הנה יחויב שיקדם לו הדוש אפשרות השנוי וכן אל לא תכלי הנה אין הדרו ממה שיקשה עם מה שהתבאר כענין זאת ההוייה אשר בה המאמר הנה : זה שאנחנו נאמר כי האפשרות בשנוי יאמר על שלשה פנים : **האחד** הוא האפשרות אשר על דרך הטבע

השנוי וזה לאין תכלית ואם הונח המתנועע בתנועה המחודשת בלתי הווה והיה סדרך הפניע לו שיניע ומדרכו שיתנועע מזה הענין שיתנועע פעם ולא יתנועע פעם הנה שם הכרח שנוי במניע או במתנועע או בשניהם ומהיה אם כן התנועה שהונחה ראשונה בלתי ראשונה ואם נאמר שהשנוי ההוא הוא הקודם הנה יחויב בו שיהיה לפני שנוי כמו שחייב בראשון וזר לאין תכלית וכאשר היה זה כן הנה יתחייב שלא תהיה שם תנועה מחודשת ראשונה הנה המתנועע הראשון הווה או בלתי הווה : **והוא** יעשה עוד בזה שני באורים יאמת בהם שאין שם תנועה ראשונה **האחד** הוא מצד היציאה מהכת אל הפועל **והשני** הוא מצד הצרוף המתחדש למניע **הראשון** **ואולם** מה שחייב מצד היציאה מהכת אל כי הוא יראר כי המניע כאשר היה מניע בכת ואחר כן שב מניע בפועל הנה יחויב שיהיה שם שנוי לפי שהיציא מהכת אל הפועל הא שנוי וזר החיוב הוא שורה הונח המתנועע היציאה הווה או בלתי הווה : **ואולם** מה שחייבהו מצד הצרוף המתחדש הוא יראה שאם היתה התנועה מחודשת היה מתחדש צרוף במניע הראשון רוצה לומר הצרוף אשר בין המניע והמתנועע והנה המתחדש הצרוף אי אפשר שיהיה מאלת שנוי ובהיות הענין כן הנה הוא מחויב בשנוי היציאה בלתי ראשון ולזה יחויב שלא תהיה שם תנועה מחודשת ראשונה וזה החיוב גם כן הוא שנה היה המתנועע האשון הווה או בלתי הווה : **ובזה** יתבאר שאין שם תנועה אחרונה וזה שאם ימניע המתנועע בה פאחד משני ענינים אם שתהיה שם תנועה פסק משהיה דרכו שיתנועע בהפסקו או שלא יפסק משהיה דרכו שיתנועע ואם היה שלא יפסק עם הפסקו מ מהתנע עה בו אפשרות התנועה הנה אחר התנועה האחרונה אפשרות במציאות תנועה וכאשר הנתנו זה האפשרו כמצא בפועל היה שקר והוא שתהיה אחר התנועה האחרונה תנועה והיוב אפשר לא יקר מהנחתו שקר הנה אם כן מה שחייב אם היתה שם תנועה אחרונה שלא יאמר בה אפשרות תנועה עם הפסקו מהתנועה : ואם הנחנו שהמתנועע פסק משני הענינים יחד היו שם שני שנויים והשנוי אשר הוה הפסק אפשרות הדוש התנועה יחויב בהכרח שיהיה הדוש אחר הפסק התנועה כי התנועה ואפשרו התנוע' שני דברים מקבילים אי אפשר שימצאו לדבר אחד מצד אחד אם לא בשני עתים מתחלפים הנה אם כן אפשרות התנוע' לא ימצא אלא אחר הפסק התנועה אבל הוא לא יפסק לא אחר שימצא הנה הפסק בהכרח הוא אחר הפסק התנועה הנה אם כן אחר התנועה האחרונה אפשרות במציאות תנועה וזר כבר התבאר שהוא שקר : וגם כן הנה יחויב שיהיה המפסיד לתנועה אחרונה נפסד אחר הפסק התנועה שאם לא יפסד היה אפשר שיפסיד וכאשר הנחנו אפשרות ההוא נמצא בפועל יתחייב מפני שקר והוא שתהיה אחר התנועה האחרונה תנועה : **וכאשר** התאמת זה כלו רוצה לומר שאי אפשר שתמצא שם תנועה ראשונה ולא תנועה אחרונה חייב מפני זה שתהיה התנועה נצחית ויחויב מזה שיהיה שם מתנועע נצווי לא מה ולא יסוד : ונאמר שהוא מבואר במעט עיני עם מה שקדם שהוא אפשר שתונח התנועה מחודשת במוחלט כשינוח המתנועע הראשון הווה על האופן שהתבאר חיובו והוא מר שטען הפלוסוף לבטל זאת ההנחה מפני שהפועל כאשר יפעל עת ולפי הפעל עת הנה שם בהכרח שנוי חדש בו בעבור התעורר עת לעשו זה הפעל ולא התעורר לזה קודם הנה כבר אסרנו בו הנה זה הספק בפרק השמנת עשר מזה המאמר : **וכן** נאמר שהחייב שחייבו מצד היציאה מהכת אל הפעל בכניע שלא יהיה שם שנוי ראשון הוא בלתי מחויב וזר כי כל שנוי הוא יציאה מהכת אל הפעל כמו שהתבאר סגור בספר השמטע אבל לא יחויב מפני זה שתהיה כל יציאה מהכת אל הפעל שנוי וזה שהשנוי הוא היציאה מהכת אל הפעל

והשני הוא האפשרות אשר מצד הבחירה והרצון **והשלישי** הוא האפשרות אשר מהטבע והבחירה יחד : **והנה** האפשרות אשר על דרך הטב' ייוחד מבין שאר האפשרו שאין יחסו אל כל העתים יחס אחד אבל יחסו אל העת אשר יקרב לו עת יציאתו אל הפעל יותר חזק והמשל כי האפשרו אשר בנחשת להתנוונ הודרית יחסו אל העת הסמו' לעת התונית יותר חזק לפי שאז יקרב אליו יותר הפועל מהודשת ואין יחס הפועל בו אל המתפעלים המתחלפים באיש יחס אחד אבל יחסו אל המתפעל אשר הוא יותר קרוב לו יותר חזק כי הוא יותר מוכן לקבל פעולתו וכן אין יחס המתפעל האחד אל המתפעלים המתחלפים יחס אחד אבל יחסו אל הפועל יותר קרוב לו יותר חזק וזה מבואר בנפשו מענין האפשרות אשר בטבע והמשל שאפשרות התהווה הארץ אשר הוא יותר חזק בעת החוסם כמה שהוא בעת הקור : וכן כשהיה האש במקום מה הנה אין אפשרות הפעלור הארץ ממנו על משל אחד אבל החלקים אשר הם יותר קרובים אליו הם יותר מוכנים לקבל פעולתו או כשהיתה הארץ במקום מה והיו סביבותיה נמצאים אשים רבים הנה אין אפשרות הפעלור הארץ מהאשים ההם על משל אחד אבל אפשרות הפעלות מהאש היותר קרוב יותר חזק : וכן ראוי שתדע שאפשרות המתפעלים המתחלפים באיש אשר הם ממין אחד הרחוקי מרחק אחד מהפועל בטב' הוא על יחס אחד כאשר היו על שער אחד מהגודל וכן אפשרות התפעלות בטבע ה המתפעל האחד מהפועלים המתחלפי' באיש אשר הם ממין אחד הוא על יחס אחד כאשר היו הפועלים ההם כשעל אחד מהגודל : והנה האפשרות אשר מהבחירה לבד ייודע מבין שאר האפשרות שישוה אל כל העתים הוא יחס אחד

אשר במתפעל להפעל לא היציאה מהפח אל הפעל אשר בפועל לעשות פעולתו זה מבואר בנפשו ספר שנאמר בזה הגדר זה שכבר נאמר בתנועה שהוא שלמות המתנועע בכת שהוא מתנועע ובכלל הנה השנוי הוא במתנועע לא בכניע ולולי זה היה הפועל מתנועע מהמלאכה ועוד שאם היציאה פהכה אל הפעל בפועל שנוי הנה נאמר שחייב שיהיה כל פניע משתנה מצד מה שהוא פניע וזה שכבר התבאר ב במאמרים הכוללים שהתנועה היא אחת בנושא שהים בצד זה שכאשר תיוחס אל המניע תקרא הנעה וכאשר תיוחס אל המתנועע תקרא התנועות וכהיות הענין כן הוא שבאשר היה ההתנועות בכת היתה ההנעה בכת וכאשר היה ההתנועות בפועל היתה ההנעה בפועל ולזה יחוי שיהיה גדר ההנעה שהו' שלמות ההנעה אשר בכת מצד מה שהוא בכת כמו שהיה גדר ההתנועות שהוא שלמות ההתנועות אשר בכת מצד מה שהיא בכת. **וכאשר** התישפ חיוב מציאות הכת על זה האופן **הנערה** הוא מבואר שחייב אם היתה היציאה מהכת אל הפעל שנוי בהנעה שיהיה כל מניע משתנה כמה שהוא מניע וזר דבר כבר התבאר שהוא שקר בחכמה הטבעית ועוד שכבר היר מהיובי מזה שתהינה שם שתי תנועות יחד האחרת בכניע והאחרת במתנועע וזה חלוק מה שכבר ביאר הפלוסוף כמה שאין כפך בו מענין התנועה וזה שהיא באר בספר דרשטע שאין שם כי אם הנעה אחת והיא במתנועע ועוד שהוא מבואר גם בכניעים אשר אצלנו שכבר יניעו פעם ולא יניעו פעם כזולת שנוי יתחדש בהם זה שהחשוק ואם הוא בעל גשם הנה מניע בעת שיבחרוהו והוא בלתי משתל בזה ואולם השנוי הוא דבק למתנועע וכהיות הענין כן הוא מבואר שלא יכנע מזה הדג שתהיה התנועה מהודשת : **ואולם** מה שחייבו הפלוסוף מפני המתפעל כאשר הונח הווה שלא תהיה התנועה מהודשת מפני שכל הווה הוא מחויב שיקדם לו שנוי ואם הונח השנוי ההוא הוא הקוד הנה יחויב שיקדם לו הדוש אפשרות השנוי וכן אל לא תכלי הנה אין הדרו ממה שיקשה עם מה שהתבאר כענין זאת ההוייה אשר בה המאמר הנה : זה שאנחנו נאמר כי האפשרות בשנוי יאמר על שלשה פנים : **האחד** הוא האפשרות אשר על דרך הטבע

השנוי וזה לאין תכלית ואם הונח המתנועע בתנועה המחודשת בלתי הווה והיה סדרך הפניע לו שיניע ומדרכו שיתנועע מזה הענין שיתנועע פעם ולא יתנועע פעם הנה שם הכרח שנוי במניע או במתנועע או בשניהם ומהיה אם כן התנועה שהונחה ראשונה בלתי ראשונה ואם נאמר שהשנוי ההוא הוא הקודם הנה יחויב בו שיהיה לפני שנוי כמו שחייב בראשון וזר לאין תכלית וכאשר היה זה כן הנה יתחייב שלא תהיה שם תנועה מחודשת ראשונה הנה המתנועע הראשון הווה או בלתי הווה : **והוא** יעשה עוד בזה שני באורים יאמת בהם שאין שם תנועה ראשונה **האחד** הוא מצד היציאה מהכת אל הפועל **והשני** הוא מצד הצרוף המתחדש למניע **הראשון** **ואולם** מה שחייב מצד היציאה מהכת אל כי הוא יראר כי המניע כאשר היה מניע בכת ואחר כן שב מניע בפועל הנה יחויב שיהיה שם שנוי לפי שהיציא מהכת אל הפועל הא שנוי וזר החיוב הוא שורה הונח המתנועע היציאה הווה או בלתי הווה : **ואולם** מה שחייבהו מצד הצרוף המתחדש הוא יראה שאם היתה התנועה מחודשת היה מתחדש צרוף במניע הראשון רוצה לומר הצרוף אשר בין המניע והמתנועע והנה המתחדש הצרוף אי אפשר שיהיה מאלת שנוי ובהיות הענין כן הנה הוא מחויב בשנוי היציאה בלתי ראשון ולזה יחויב שלא תהיה שם תנועה מחודשת ראשונה וזה החיוב גם כן הוא שנה היה המתנועע האשון הווה או בלתי הווה : **ובזה** יתבאר שאין שם תנועה אחרונה וזה שאם ימניע המתנועע בה פאחד משני ענינים אם שתהיה שם תנועה פסק משהיה דרכו שיתנועע בהפסקו או שלא יפסק משהיה דרכו שיתנועע ואם היה שלא יפסק עם הפסקו מ מהתנע עה בו אפשרות התנועה הנה אחר התנועה האחרונה אפשרות במציאות תנועה וכאשר הנתנו זה האפשרו כמצא בפועל היה שקר והוא שתהיה אחר התנועה האחרונה תנועה והיוב אפשר לא יקר מהנחתו שקר הנה אם כן מה שחייב אם היתה שם תנועה אחרונה שלא יאמר בה אפשרות תנועה עם הפסקו מהתנועה : ואם הנחנו שהמתנועע פסק משני הענינים יחד היו שם שני שנויים והשנוי אשר הוה הפסק אפשרות הדוש התנועה יחויב בהכרח שיהיה הדוש אחר הפסק התנועה כי התנועה ואפשרו התנועה שני דברים מקבילים אי אפשר שימצאו לדבר אחד מצד אחד אם לא בשני עתים מתחלפים הנה אם כן אפשרות התנועה לא ימצא אלא אחר הפסק התנועה אבל הוא לא יפסק לא אחר שימצא הנה הפסק בהכרח הוא אחר הפסק התנועה הנה אם כן אחר התנועה האחרונה אפשרות במציאות תנועה וזר כבר התבאר שהוא שקר : וגם כן הנה יחויב שיהיה המפסיד לתנועה אחרונה נפסד אחר הפסק התנועה שאם לא יפסד היה אפשר שיפסיד וכאשר הנחנו אפשרות ההוא נמצא בפועל יתחייב מפני שקר והוא שתהיה אחר התנועה האחרונה תנועה : **וכאשר** התאמת זה כלו רוצה לומר שאי אפשר שתמצא שם תנועה ראשונה ולא תנועה אחרונה חייב מפני זה שתהיה התנועה נצחית ויחויב מזה שיהיה שם מתנועע נצווי לא מה ולא יסוד : ונאמר שהוא מבואר במעט עיני עם מה שקדם שהוא אפשר שתונח התנועה מחודשת במוחלט כשינוח המתנועע הראשון הווה על האופן שהתבאר חיובו והוא מר שטען הפלוסוף לבטל זאת ההנחה מפני שהפועל כאשר יפעל עת ולפי הפעל עת הנה שם בהכרח שנוי חדש בו בעבור התעורר עת לעשו זה הפעל ולא התעורר לזה קודם הנה כבר אסרנו בו הנה זה הספק בפרק השמנת עשר מזה המאמר : **וכן** נאמר שהחייב שחייבו מצד היציאה מהכת אל הפעל בכניע שלא יהיה שם שנוי ראשון הוא בלתי מחויב וזר כי כל שנוי הוא יציאה מהכת אל הפעל כמו שהתבאר סגור בספר השמטע אבל לא יחויב מפני זה שתהיה כל יציאה מהכת אל הפעל שנוי וזה שהשנוי הוא היציאה מהכת אל הפעל

אחד לפי שאין יציאתו אל הפעל נמשך לשני כלל אבל הוא נמשך לרצון הפועל ולזה אין שם עת מהעתים אשר נמצא בהם גם כן אל הפעל וזהו יותר ראוי אל הפעל מעת אחר ויחסו זה אל המפעלים המתחלפים באיש אשר הם ממין אחד יחס אחד רצוני שאין ית' ראוי שיצא אל הפועל המתפעל היותר קרוב מהיותר רחוק והמשל כי ראובן הצורך כשירצה לעשות טבעת מזהב לא לשום תועלת אם היה אפשר זה והי נמצאות סביבו חתיכות זהב רבות הנה אין החתיכה היותר קרובה לו יותר ראויה שיעש' מסנה טבעת מזולתה לפי שזה הפעל הוא נמשך לרצון הפועל ואיזה שיבחר בהם יעשה טבעת הטבעת רצוני שכבר יבחר אם ירצה לעשותו הטבעת מהחתיכה היותר רחוקה ממנו מה שאי אפשר זה בפועל בטבע' וכן יהיה יחס אחד והמשל שהאפשרות אשר בזאת אשר ממין אחד יחס אחד והמשל שהאפשרות אשר בזאת החתיכה מהרהב להיות טבעת אין יחסו לצורך האחד יותר מיחסו אל הצורך האחר ואם היה יותר קרוב אליה ממנו והיה זהו כן לפי שאין קרבת הפעל בבחירה אל המפעל מכר שיהיה שיפעל בו אבל כבר יהיה נמצ' הפועל אצל המפעל זמן רב ולא יפעל בו כלל' וזהו לא יחויב במפעלים הרבים שירחקו מהפועל בבחירה מרחק אחד שיפעלו ממנו יחד על משל אחד ולא יחויב גם כן בפועלים בבחירה הרחוקה' ממפעל אחד מרחק אחד שיפעלו בו יחד על משל אחד'.

ואולם

האפשרות אשר מהטבע והבחירה יחד כמו הענין האפשרות אשר כראובן לבנות בית כאשר החזק הקור להיות לו למנו הוא כמו ממוצע בין שני אלו האפשרויות הקודמים וזה שאין יחסו אל כל העתים יחס אחד לפי שהטבע ישים העת היות רצוני שיצא בו זה האפשרות' אל הפועל נגד ואולם יחסו אל המפעלים המתחלפים אשר הם ממין אחד הוא יחס אחד ואם היו קצתם יותר קרובי מקצת רצוני שאין האחד יותר קרוב מהאחר אל הפועל מכה שיהייב שיהיה יותר ראוי שיפעל ממנו כי זהו המפעל לבחירה הפועל והמשל כי ראובן כשירצה לבנות הבירה הנה אין זה האפשרות יותר רחוק באכנסים היותר קרובים אליו כי כבר אפשר שיבנה ראובן הבית שהאכנסים אשר אינם יותר קרובים לו אם היה שיבחרם יותר' וכן יחס המפעל אל הפועלים בבחירה המתחלפים באיש יחס אחד לזאת הסבה בענין' וכן לא יחויב במפעלים הרבים שירחקו מרחק אחד מהפועל שיפעלו ממנו יחד על משל אחד ולא יחויב גם כן בפועלים הרבים הרחוקים ממפעל אחד מרחק אחד שיפעלו בו יחד על משל אחד כי היתה פעולתם בהם נמשכת לרצונם'.

וכאשר

היה שם זה מאלו האפשרויות הנה נאמר שלא יחויב בכל שני שיהיה שם שני קודם לו והוא השני אשר יחויב ממנו חדוש אפשרות זה השני וזה שזה אמנם יחשב שיהויב בשני אשר על דרך הטבע לפי שהאפשרות אשר על דרך הטבע הוא נגד בהכרח וכו' עת יחד ראוי שימצא בו והוא מבואר כי היות בו עת מה יותר ראוי שיוצ' בו הוא דבר נמשך לשני בהכרח ומצדו היות יחסו אל זה העת יותר חזק' ואולם השני אשר החדשו מהרצון כמו הוית' שהתבאר בהם שקדם הנה לא יחויב שיקדם לו שני יחדשו בו אפשרות זה השני אל הפועל נמשך לשני כלל ולזה היות יחסו אל כל העתים יחס אחד וראי יכנע במה שיחסו אל כל העתים יחס אחד שיהיה נמצא זמן אין תכלית לו אם היות אפשר שימצא זמן בזה התאר וזה מבואר מאד כי אין שם עת יהיה יותר ראוי שיצא בו אל הפועל מעת אחר ולזה יהיה זמן האפשרות נמצ' תמיד קודם זה השני המגיע מהרצון ולא יחויב שנתיב בו שני יחדשו בו אפשרות זה השני והמשל שאם נתנו שהמצא חתיכה זה הזהב אצל ראובן הצורך והיה אפשר לו שיעשה טבעת סבעת על הכתובת לבר לא

להועיל לעצמו הנה לא יחויב שיצא זה האפשרות אל הפעל ואם נתנו הצורך והזהב נצחיים אבל יהיה ככל עת יחס יציאתו אל הפועל ובלתי יצאתו אל הפועל על משל אחד וזה כי בעבור שהיה האפשרות אשר הוא נגד הזמן בהכרח א אמנם הוא נגד הזמן כפלי שאין יחסו אל כל העתים אשר הוא נמצא בהם יחס אחד וזה דבר מבואר כנפשו. הנה יחויב מזה לפי הפך הסותר שהאפשרות שיחסו אל כל העתים אשר הוא נמצא בהם יחס אחד לא יחויב בו שיהיה נגד הזמן ובהיו הענין כן הנה הוא אפשר שיהיה אפשרות זאת ההויה הרצונית נמצא תמיד לא בר עד התחדשה לפי שמה שיהיה מרצון לא יכנע בן זה כמו שקדם וראוי שהדע שאמרנו זמן בזה המקום הוא על דרך ההרחה כי אין שם זמן קודם הוית העולם אם הונח הויה' ועוד שאנחנו נאמר שלא יחויב שיהיה נמצא מה שדרכו שישתנה קודם שיהיה השני נמצא קדימה זמנית כמו שיאמר ה הפלוסוף אבל הוא אפשר שיתחדשו יחד השני וכו' שדרכו שישתנה בו ולזה לא יחויב דרך משל שיחיו השמים נכצאים זמן כה קודם שיתנועעו וזה שאנחנו נמצא כמו זה הענין ב בדברים הטבעיים כי הארץ כאשר נתהווה סבנה אש הנה יהיה חדש האש אשר דרכו שיתנועע למעלה וחודש תנועתו למעלה יחד מה שלא היה שם מונע שאין לאומר שיאמר שיהיה האפשרות על זאת התנועה למעלה נמצא בארץ אשר נתהווה סבנה האש כי אין מדרך הארץ שיתנועע למעלה ה האלהים אם לא טנא' שזה האפשרות נמצ' בארץ באמצעות האפשרות אשר בה להיות נמצא שזה האפשרות נמצ' באמצעות היתה זה האפשרות נמצא כאשר לא בה מה שאם הונח זה האפשרות נמצ' בארץ מפני שהוא נמצא בה באמצעות האפשרות אשר בה להיות אש כמו שיאמר אכן רשד בזה המקום ל' לתשוב' על מה שספק בזה יהי המדקדק הנה ימצ' האפשרות הטבעי זמן בלתי בעל תכלית ובלתי נגד והמשל בדרבה אשר ברע שנתהווה ממנו ראובן להתהויר ממנו ראובן כבר הויה נמצא לפי זאת ההנחה בזמן שנתהווה ממנו הירע באמצעות האפשרות אשר בו להתהוות ממנו שיעשה יחויב שיהיה האפשרות זה נמצא במה שנתהווה ממנו זה הפיון וזה לאין תכלית וזה בתכלית הכטול וכי טכן שהוא יותר מבואר הבטול לפי שאימין בקדמות העולם:

ועוד

שהוא מן המבואר שהבואר מהבואר שביאר ממנו הפלוסוף שהוא מחויב שיקדם לשני אפשרות השני מפני שאנחנו נמצא שהכח קודם לפועל בכל הדברים הפתחודשים' כי הפלוסוף אמנם ירצה בזה הכח מי שדרכו שיתנועע בזאת התנועה ולזה באר זה הענין כגור התנועה והוא שהיא שלמות המתנועע במה שהיא מתנועע הנה אם כן לא תמצא התנועה אלא אם כן נמצא קודם זה מי שדרכו שיתנועע בה בטבע כמו הענין בסמיטטע אשר לוקח בגדר התנועה לאמנו שדרכו בטבע שלא יתנועע ברה כמו הענין בכה הטבעי שיאמר אכן רשד שהוא בארץ לעלות למעלה כי זה הכת' אמנם יהיה בארץ על צד מה שדרכ בטבע שלא תתנועע בלזה התנועה וזה דבר הנה זולת הכח שחייב הפלוסוף שיקדם לפעל בדברים הסתחודשים:

ועוד

שהוא מן המבואר שהבואר מהבואר שביאר ממנו הפלוסוף שהוא מחויב שיקדם לשני אפשרות השני מפני שאנחנו נמצא שהכח קודם לפועל בכל הדברים הפתחודשים' כי הפלוסוף אמנם ירצה בזה הכח מי שדרכו שיתנועע בזאת התנועה ולזה באר זה הענין כגור התנועה והוא שהיא שלמות המתנועע במה שהיא מתנועע הנה אם כן לא תמצא התנועה אלא אם כן נמצא קודם זה מי שדרכו שיתנועע בה בטבע כמו הענין בסמיטטע אשר לוקח בגדר התנועה לאמנו שדרכו בטבע שלא יתנועע ברה כמו הענין בכה הטבעי שיאמר אכן רשד שהוא בארץ לעלות למעלה כי זה הכת' אמנם יהיה בארץ על צד מה שדרכ בטבע שלא תתנועע בלזה התנועה וזה דבר הנה זולת הכח שחייב הפלוסוף שיקדם לפעל בדברים הסתחודשים:

וגם

כן הנה נפני שנאמר כרושם הקל שהיא אשר שדרכו שיתנועע למעלה וכגד' הכבד שהוא מדרכו שיתנועע למטה הוא מבוא שאי אפשר שנאמר בארץ שיהיה דרכה שיתנועע למעלה מפני האפשרות אשר בה שיהי' מפנה אש כי אי אפשר שיהיה דרכה יחד להתנועע אל המעלה ולהתנועע אל המטה ולזה הוא מבואר שאי אפשר שנשים האפשרות אשר כאשר לעלות למעלה תכף התהוות נמצא בארץ אשר ממנה יהיה האש ובהוית הענין כן הנה ימצא מי שדרכו שיתנועע בואר התנועה והתנועה יחד ואמנם תהיה קדימה למתנועע על התנועה בטבע לא בזמן

ובהיות הענין כן הוא מביאר שאי אפשר בראובן שימות וזר
כתכלית הכטול והנזות * ואולי יחשוב
החשב שזה הכטול לא
כזה הבאור שעשר בזה הפלוסוף לפי שהוא אולי יאמר
הפלוסוף לא חייב שיהיה נפקס מהתנועה אשר יתנועע בה
לכך אבל חייב שיהיה נפקס מכל תנועה אחרת וזה האפשרות
אמר שיפסד אחר הפסד התנועה ובהיות הענין כן הנה יחשב
שלא יחויב מזה הבאור הכטול אשר זכרנוהו וזר כי ראובן
ואם היה שימות הנה לא יפסק משיתנועע בתנועה אחרת
זולת התנועות הנמצאות לחי במה שהוא *

אלא שכאשר יעניין בדברי הפלוסוף בזה הבאור
יתבאר שהוא ירצה באפשרות התנועה אשר הוא מתנועע
בה לא תנועה אחרת וזה שאם זה האפשרות ביהם אל תנועה
אחרת הוא מבואר שלא יצדק מה שאמר שהתנועה ואפשרות
התנועה הם שני דברים מקבילים כי לא תהיה בכאן הקבלה
בניהם אם לא מצד שהאפשרות הוא ביחס אל התנועה ההיא
וזה אמנם יחשב שיהיה כן לפי שחכמת הפעל הכ סותרים
והמשל שלא יחכן שיפצא בראובן השחרות בפעל ובאפשרות
יחד ואולם אם לקחנו האפשרות ביהם אל דבר אחר זולת
השחרות לא ימנע זה והמשל שהוא אפשר שיהיה שהור
בפעל ויהיה אפשר שיהיה לכך יחד וכל שכן שהוא אפשר עם
זה שיהיה אם או ק"ו או כה שינהג מנהג הדברים שאינם
שחרות ולא מקביל השחרות כי אלו הדברים אפשר שימצא
יחד בפעל ובהיות הענין כן הוא מבואר כי הפלוסוף ירצה
בכאן באפשרות על התנועה האפשרות אשר על התנועה
ההיא אשר הוא מתנועע בה בזאת התנועה האחרונה ובהיות
הענין כן הוא מבואר שכבר יתחייב מזה מה שחייבנוהו *
פהבטול * ועוד כי אף על פי שנוהג דרך משל שאמר

ההרגש האחרון אפשרות במציאות ההרגש הנה לא יתחייב
מזה שלא ימצא שם הרגש אחר לזה החי וזה כי אנחנו לא
נחייב עם הודאנו בזה החי שימות שיהיה שם הרגש מונח
הוא אחרון בהכרח אבל אמנם נחייב שיש שם הרגש אחרון
במותלם ולזה הוא מבואר שאיזה הרגש מינה שיהיה לזה
החי שישאר אחריו היות דרכו שירגיש הנה אפשר בו שיהיה
אחרון ואפשר בו שלא יהיה אחרון וזה שאם יצא האפשרות
לפעל לא יהיה ההרגש ההוא אחרון ואם לא יצא לפעל אחר
כן מר שהתמיד החי ההוא להיות חי הנה יהיה ההרגש
ההוא אחרון ולפי שזה האפשרות כבר אפשר שיצא לפעל
וכבר אפשר שלא יצא לפעל הנה אפשר בהרגש ההוא המונח
שיהיה אחרון ושלא יהיה אלא שהוא מחויב שיהיה לזה הרגש
אחרון לפי שהוא נפסד בהכרח ובהיות הענין כן הנדר לא
ימנענו מונע אם נניח העולם נפסד ונודה עם זה שהיות דרכו
שיתנועע ימצא בהכרח אחר הפסק התנועה כסוף שהחית ה
הפלוסוף משנאמר שכבר תהיה שם תנועה אחרונה על זר
הצד שהנחנו בהרגש האחרון והוא שכבר נאמר שאינו תנועה
שהחיה לו אפשר בו שתחיה אחרונה ושלא תחיה וזר

שהאפשרות הנשארו בו להיות מתנועע בזאת התנועה אם
יצא לפעל לא יהיה זאת התנועה המונחת אחרונה ואם לא
יצא לפעל הנה היא אחרונה ובכלל הנה כאשר נניח בעולם
שיהיה מחויב שיפסד בעת מן העתים הנה לא יתחייב באינו
תנועה שירמז אליה ממנו שתהיה אחרונה אבל הוא אפשר
ובזה האופן יהיה מחויב דרך משל בראובן שימות ואין שם
עיר מחויב שימות ראובן בו וזר שכבר יהיה מחויב בראובן
שימות בעת מה לא שימות בזה העת וכן הענין בעולם כשה
אם הנחנו שיהיה מחויב שיפסד בעת מהעתים וכל שכן שאם
הנחנו שיהיה אפשר בו שיפסד בעת מהעתים שלא יחויב
בתנועה מר מתנועותיו שתחיה אחרונה אבל יהיה זר
אפשר *

ובהיות הענין כן הוא מביאר שאי אפשר בראובן שימות וזר
כתכלית הכטול והנזות * ואולי יחשוב
החשב שזה הכטול לא
כזה הבאור שעשר בזה הפלוסוף לפי שהוא אולי יאמר
הפלוסוף לא חייב שיהיה נפקס מהתנועה אשר יתנועע בה
לכך אבל חייב שיהיה נפקס מכל תנועה אחרת וזה האפשרות
אמר שיפסד אחר הפסד התנועה ובהיות הענין כן הנה יחשב
שלא יחויב מזה הבאור הכטול אשר זכרנוהו וזר כי ראובן
ואם היה שימות הנה לא יפסק משיתנועע בתנועה אחרת
זולת התנועות הנמצאות לחי במה שהוא *

אלא שכאשר יעניין בדברי הפלוסוף בזה הבאור

ובהיות הענין כן הוא מביאר שאי אפשר בראובן שימות וזר
כתכלית הכטול והנזות * ואולי יחשוב
החשב שזה הכטול לא
כזה הבאור שעשר בזה הפלוסוף לפי שהוא אולי יאמר
הפלוסוף לא חייב שיהיה נפקס מהתנועה אשר יתנועע בה
לכך אבל חייב שיהיה נפקס מכל תנועה אחרת וזה האפשרות
אמר שיפסד אחר הפסד התנועה ובהיות הענין כן הנה יחשב
שלא יחויב מזה הבאור הכטול אשר זכרנוהו וזר כי ראובן
ואם היה שימות הנה לא יפסק משיתנועע בתנועה אחרת
זולת התנועות הנמצאות לחי במה שהוא *

אלא שכאשר יעניין בדברי הפלוסוף בזה הבאור
יתבאר שהוא ירצה באפשרות התנועה אשר הוא מתנועע
בה לא תנועה אחרת וזה שאם זה האפשרות ביהם אל תנועה
אחרת הוא מבואר שלא יצדק מה שאמר שהתנועה ואפשרות
התנועה הם שני דברים מקבילים כי לא תהיה בכאן הקבלה
בניהם אם לא מצד שהאפשרות הוא ביחס אל התנועה ההיא
וזה אמנם יחשב שיהיה כן לפי שחכמת הפעל הכ סותרים
והמשל שלא יחכן שיפצא בראובן השחרות בפעל ובאפשרות
יחד ואולם אם לקחנו האפשרות ביהם אל דבר אחר זולת
השחרות לא ימנע זה והמשל שהוא אפשר שיהיה שהור
בפעל ויהיה אפשר שיהיה לכך יחד וכל שכן שהוא אפשר עם
זה שיהיה אם או ק"ו או כה שינהג מנהג הדברים שאינם
שחרות ולא מקביל השחרות כי אלו הדברים אפשר שימצא
יחד בפעל ובהיות הענין כן הוא מבואר כי הפלוסוף ירצה
בכאן באפשרות על התנועה האפשרות אשר על התנועה
ההיא אשר הוא מתנועע בה בזאת התנועה האחרונה ובהיות
הענין כן הוא מבואר שכבר יתחייב מזה מה שחייבנוהו *
פהבטול * ועוד כי אף על פי שנוהג דרך משל שאמר

ההרגש האחרון אפשרות במציאות ההרגש הנה לא יתחייב
מזה שלא ימצא שם הרגש אחר לזה החי וזה כי אנחנו לא
נחייב עם הודאנו בזה החי שימות שיהיה שם הרגש מונח
הוא אחרון בהכרח אבל אמנם נחייב שיש שם הרגש אחרון
במותלם ולזה הוא מבואר שאיזה הרגש מינה שיהיה לזה
החי שישאר אחריו היות דרכו שירגיש הנה אפשר בו שיהיה
אחרון ואפשר בו שלא יהיה אחרון וזה שאם יצא האפשרות
לפעל לא יהיה ההרגש ההוא אחרון ואם לא יצא לפעל אחר
כן מר שהתמיד החי ההוא להיות חי הנה יהיה ההרגש
ההוא אחרון ולפי שזה האפשרות כבר אפשר שיצא לפעל
וכבר אפשר שלא יצא לפעל הנה אפשר בהרגש ההוא המונח
שיהיה אחרון ושלא יהיה אלא שהוא מחויב שיהיה לזה הרגש
אחרון לפי שהוא נפסד בהכרח ובהיות הענין כן הנדר לא
ימנענו מונע אם נניח העולם נפסד ונודה עם זה שהיות דרכו
שיתנועע ימצא בהכרח אחר הפסק התנועה כסוף שהחית ה
הפלוסוף משנאמר שכבר תהיה שם תנועה אחרונה על זר
הצד שהנחנו בהרגש האחרון והוא שכבר נאמר שאינו תנועה
שהחיה לו אפשר בו שתחיה אחרונה ושלא תחיה וזר

שהאפשרות הנשארו בו להיות מתנועע בזאת התנועה אם
יצא לפעל לא יהיה זאת התנועה המונחת אחרונה ואם לא
יצא לפעל הנה היא אחרונה ובכלל הנה כאשר נניח בעולם
שיהיה מחויב שיפסד בעת מן העתים הנה לא יתחייב באינו
תנועה שירמז אליה ממנו שתהיה אחרונה אבל הוא אפשר
ובזה האופן יהיה מחויב דרך משל בראובן שימות ואין שם
עיר מחויב שימות ראובן בו וזר שכבר יהיה מחויב בראובן
שימות בעת מה לא שימות בזה העת וכן הענין בעולם כשה
אם הנחנו שיהיה מחויב שיפסד בעת מהעתים וכל שכן שאם
הנחנו שיהיה אפשר בו שיפסד בעת מהעתים שלא יחויב
בתנועה מר מתנועותיו שתחיה אחרונה אבל יהיה זר
אפשר *

ובהיות הענין כן הוא מביאר שאי אפשר בראובן שימות וזר

כתכלית הכטול והנזות * ואולי יחשוב

החשב שזה הכטול לא

כזה הבאור שעשר בזה הפלוסוף לפי שהוא אולי יאמר

הפלוסוף לא חייב שיהיה נפקס מהתנועה אשר יתנועע בה

לכך אבל חייב שיהיה נפקס מכל תנועה אחרת וזה האפשרות

אמר שיפסד אחר הפסד התנועה ובהיות הענין כן הנה יחשב

שלא יחויב מזה הבאור הכטול אשר זכרנוהו וזר כי ראובן

ואולם מה שחיינו הפלוסוף מצד המפסיד הוא מבוא' ממה שקדם שהחכם הוא המפסיד אם היה בכאן מפסיד והוא מבואר כי מהבאר והוא לא יחויב אם הודינו בו שלא יפסד העולם אבל יחויב קמנו לפי מר' שיהיה שלא יפסד הפסד לא ישוב להיות הוזה אחרינו * ובכאן התבאר שמה שחיינו הפלוסוף בתנועה שהיא לא סרה ולא תסור הוא בלתי מחויב והוא מבואר שאנחנו גם כן לא נניח בתנועה שיהיה אפשר שתפסק בעת מהעמים אבל בארנו שזה בלתי אפשר בה במה שאין ספק בו ואמנם בארנו זר' בזה המקום שלא יחויב מזה הבאר שבאר הפלוסוף שלא יהיה שם תנועה אחרונה לפי שאין ראוי שנונה נפשינו נחשוב שכבר התבאר זה מזה הבאר והוא לא התבאר ממנו כפ' שבארנו * ובכלל מי שיבאר האמתות במענות בלתי צודקות אינו מהוק האמתות בהם אבל הוא כחליש אותו וזה מבואר מאד *

בעצמותה לפי שהצורה ההווה כהווייה היא אין לר' הפך אלא שיקרה שהיא נמשכת לשנוי באיך אשר הוא מהפך וי' הפך להכין החמר ואולם הכנת החמר הצטרך כהווייה בחלק במה שהיא הווייה בחלק לפי שהיתה ההווייה ההיא הפסד לפי שהיתה הווייה ממנו הדבר ההווה ולזה יצטרך שישתנה צורת החמר בדרך שתפסד צורתו הראשונה ויזכר לקבול זאת הצורה השנית ואולם ההווייה שאינה הפסד לדבר כמו הענין בהווייה הגרם השמימי לפי מה שהתבאר מענינה לא ימנע היות הענין ברה קבול לבד כמו הענין בקצרה הענינים הצבעיים המתחדשים כאלו תאמר השכל הנקנה וזה שכבר התבאר במאמר ראשון מורה הספר שהווייה היא קבול לבד ובה אפשר שתהיה הווייה הגרם השמימי קבול לבד בשיקבל צורת שמירת התמונה וכאמצעותה יקבל הצורה הנבדלת המניעה ולזה הוא מבואר שלא ימנע בגרם השמימי שיהיה הווייה הצד אבל יתבאר מזה במה שאין ספק בו שאי א אפשר בגרם השמימי שיהיה נפסד לפי שההפסד יהיה לדבר הנפסד מזה הצד בהכרח כפ' שבארנו במה שקדם *

הפרק העשרים והמשה

המענה הששיר אשר טען הפלוסוף הוא מצד טבע החמר הראשון וזה שהוא יאמר שזה החמר איננו לא הוזה ולא נפסד בעצם שאם היה הוזה היה לו נושא יתהוה פמנוואם היה לו נושא יתהוה ממנו היה הוא הנוש' בעצמו לפי שמה שבכת' לא יפרד ממה שבכת' ויחויב מזה שיהיה נמצא קודם שימצא או היה נמצא בפעל וזה כלו שיקר וכן יתחייב בו אלו יפסד ובהווייה הענין כן והיה מדרך החמר ה הראשון שלא ימצא ערום מצורה הוא מבואר שיהויב בעולם שיהיה קדום * ונאמר שהוא מבואר ממה שקדם שלא יחויב מצד זה שיהיה העולם קדום וזה שאנחנו נאמר שכבר הודש בחמר הראשון וזה הטבע בהתחדש הצורות היסודיות בו כמו שהתבאר בפרק השמנה עשר מזה הפאמטר ושם הותר זה הספק באופן שלם *

הפרק העשרים ושבעה

המענה שמינית אשר טען הפלוסוף היא מצד טבע הנצחי וההוזה והנפסד וזה כי הוא יאמר שכל הוזה נפסד וכל נפסד הוזה ויחויב מזה במה שהוא בלתי נפסד שיהיה בלתי הוזה ובהווייה הענין כן והיה מבואר מענין הגרם השמימי שאי אפשר בו שיהיה נפסד הוא מבואר שהוא בלתי הוזה ולזה יאמר הפלוסוף שאי אפשר בבלתי הוזה שיהיה נפסד ולא בבלתי נפסד שיהיה הוזה *

וטרש

דבריו הוא זה אם ימצא בדבר האחר בעצמו כח על עני' אחד ועל שכנגדו הנה כמו שהוא ראוי שיהיה פעולר' אחד משני הכחות בזמן בלתי זמן פעולת הכח האחר כי שתי הפעולות ה המתנגדות אי אפשר ההקבצם בעת אחד כן היה ראוי שיהיה זמן אחד משני הכחות בלתי זמן הכח השני ושהיה כל אחד משני הכחות המתחפכים נגדו ואמנם יהיה אפשר זה כשהיו נגדו נגדו כי אם לא יהיו הכחות נגדו לא ימצא הזמן היותר גדול שימצא בו הכח כי כמו שהכח רפועל אמנם יגדר בעת מה שיפעלו כן הכחות המתפעלו אמנם יגדר ובזמן הגדול שימצאו בו והוא אשר יפול הכלית ה הפעולות ושלמותה וזה דבר יצ' בחפוש שהוא צודק בכל המאמרות כשנחשוב הכח הזה במקומו המיוחד לא במקום הרחוק וזה שראובן דרך משל כבר היה נעדר במקרה זמן אין תכלית לו ואמנם העדרו הנמצא בזמן ובד' הנדוה אשר נתהוה מהם הוא תכליתי בזמן * **ויאמר** עוד שאי אפשר שימצאו בדבר אחד בעצמו כחות מתנגדות ימצאו כל אחד מהם בזמן שאין לו תכלית ובלתי נגדר עד שיהיה בדבר האחד בעצמו על דרך משל כח המציאות בלתי בעל תכלית וכח העדר בלתי בעל תכלית וזה שאם היה אפשר זה לא ימלט מאחד משלשה ענינים אם שלא נציע פעולת אחד משני הכחות המתנגדים נמצאת בעת מן העתים וזה שקר בכתנגדים אשר אין ביניהם אפצעי כמו פעולת כח המציאות וההעדר או שנציע פעולותיהם יחד בכל הזמן וזה גם כן שקר כי שני ההפכים אי אפשר אחד מהם מציאותם בזמן אחד בנושא אחד או שנציע ש פעולת אחד משני הכחות היא הנמצאת תמיד ופעולת והאחרת נעדרת תמיד וזה החלק הוא אשר יחשב בו שהוא אפשרי * **ונציע** עתה על דרך משל שהעולם ויש בו כח תמידו שיפצא ושיעדר ונציע פעולו כח המציאות הוא הנמצא תמיד ופעולר' כח ההעדר בלתי נמצא כלל ובלתי יוצאת אל הפעל בעת מהעתים ואם הויה הדבר כן הנה פעולת הכח הנעדר הפעל תמיד לא ימלט מציאותה ויצאותה

הפרק העשרים וששה

המענה השביעית אשר טען הפלוסוף היא מצד טבע הנש' השמימי וטרש דבריו הוא זה כל הוזה הוא הוזה מהפכו ונפסד אל הפכו ויחויב מזה ההנחה לפי הפך הפותר שמה שאי אפשר בו שיהיה הוזה מהפכו ונפסד אל הפכו אינו הוזה ולא נפסד ואולם זה הגשם השמימי אי אפשר בו שיהיה הוזה מהפכו ונפסד אל הפכו לפי שאין לו הפך הנרה אם כן יחויב מזה שיהיה הגרם השמימי בלתי הוזה ולא נפסד ולזה יחויב בעולם שיהיה קדום * ונאמר שהוא מבואר עם מה שקדם מהדברים שהתר זה הספק אינו ממה שיקשה וזה כי זאת ההווייה הכללית לא יחויב בה מר' שיקרה להווייה אשר בחלק מצד מר' שהיא הווייה בחלק שהיא מהפך ואל הפך כמו שבארנו במה שקדם * ועוד כי זאת ההווייה הכללית היא גם כן מצד אחר מתחלפת לאלו ההויות החלקיות לפי שאלו ההויות הם מיוחדות אל הטבע וזאת ההווייה היא מיוחדת אל הרצון ואנחנו נמצא בהווייה הרצונית שהיא מלא דבר אל דבר כמו הענין במלאכ' שהיא מלא תמונה אל תמונה כאלו תאמר שהטבעת יעשרה ממה שאין לו תמונת טבעת כי התמונה היא ממה שאין לו הפך * ועוד כי גם בהויות הטבעיות נמצא כי מה שיש לו הפך הוא אשר יתחד' מהפכו כמו הענין בסוג ואולם מה שאין לו הפך הוא מלא דבר כמו הענין בצורה ובהווייה הענין כן הוא מבואר כי העולם לא ימנע היותו הוזה מפני שאין לו הפך כי אנחנו נמצא גם בדברים הטבעיים שרוב מה שיתחדש בהם הוזה לא מתקן וזה שרוב הדברים המתחדשים הם צורות באופן מה ואם הוזה שתהיינה קצתם שלמות לקצת והצורות הוא מבואר שאין להם הפך אם לא לצורות היסודיות לבד כמו שבארנו כבארנו לספ' בעל חיים * **ובכלל** הנה הפך ההויה לדברים המורכבים אינה

מלהמות השם

הזמן אשר בו נעדר העולם בלתי בעל תכלית בחולף זהו זמן אשר נמצא בו העולם בלתי בעל תכלית בעתיד הנר יהיה כל אחד מאלו הזמנים שאין להם תכלית חלק לזמן הבלתי בעל תכלית בחולף ובעתיד ויהיה אם כן פה שאין תכלית לו חלק למה שאין תכלית לו ויהיו מזה שיהיה מה שאין תכלית לו יותר גדול ממה שאין תכלית לו לפי שהכל הוא יותר גדול מהחלק וזה בטל לפי מרה שיראה הפלוסוף כמו שיאמר בכיבוד במרה שאחר זה ולזה יחוייב שיהיה כל אחד מאלו הזמנים בעל תכלית שאם לא הונח הענין כן יחוייב שיהיה העולם נמצא ונעדר יחד **אמרנו** לו כי אם הודינו שיהיה העולם נעדר זמן

אין תכלית לו הנה לא יחוייב מזה שיהיה העולם נמצא ונעדר יחד וזה שהזמן אם היה בלתי בעל תכלית בחולף ובעתיד והנחנו העולם נמצא תמיד כמו שיראה הפלוסוף יתחייב זה הבטול בעינו וזה כי לא ימלט הענין בו מחל וקה אם שיהיה אפשר שיחלק בעתה אחד או שיהיה בלתי אפשר זה ואם היה בלתי אפשר שיחלקו בעתה מרה הנה איננו זמן אבל הוא עתה כי מה שאינו מתחלק בזמן הוא העתה ואם היה אפשר שיחלקו הנר יהיה כל אחד מהחלקים בלתי בעל תכלית ויהיה נקבצם יותר גדול מכל אחד מהם ואם היה בלתי אפשר שיהיה מרה שאין תכלית לו יותר גדול ממה שאין תכלית לו הנר יהיה בלתי אפשר שיהיה הזמן בלתי בעל תכלית וזה הפך מה שיראה הפלוסוף וזה הוא מבוטא שכבר יוכרח הפלוסוף שיודה שהוא אפשר בזמן הבלתי בעל תכלית מצד אחד ובעל תכלית מצד אחר שיהיה חלק לזמן הבלתי בעל תכלית משני הצדדים ואמנם יתכן זה מצד שיהיה הזמן בעל תכלית לא כדצד שהיה בלתי בעל תכלית וזה מבוטא בפשוט ואסגת היה שקר שיהיה הבלתי בעל תכלית חלק לבלתי בעל תכלית מהצד שהוא בלתי בעל תכלית בני מהצד ההוא לא יקבל התוספת ואולם כדצד שהוא בעל תכלית כבר יחשב שיהיה אפשר שקבל בו התוספת בעל תכלית בזמן בלתי בעל תכלית לא כשהוסף בו זמן בעל תכלית כי הזמן הבעל תכלית לא יוסף דבר בזמן הבלתי בעל תכלית ובהיות הענין כן הוא מבוטא שכבר אפשר שיהיה בזה האופן זמן מציאות העולם בלתי בעל תכלית בבתאחר זמן העדות בלתי בעל תכלית בקוד ויהי הזמן האחר וזויל הזמן האחר עם הנחתנו כל אחד מהם בלתי בעל תכלית **ובהיות** הענין כן הוא מבוטא שלא

יחוייב מפני היות הזמן העולם זולת זמן מציאותו שיהיה כל אחד מהזמנים בעל תכלית וזה מבוטא מצד כל שכן שלא יחוייב מזה בעולם שיהיה קדום אם הונח בלתי נפסד וזה כי אנחנו לא נניח קודם היות העולם זמן לא בעל תכלית ולא בלתי בעל תכלית ונניח גם כן זמן מציאות העולם תמיד בעל תכלית ואם היה שיתוסף אל מה שיתוסף זה לא לא תכלית כמו שבארנו במה שקדם ולזה הוא מבוטא שלא יחוייב לנו הבטול שחייבו הפלוסוף והו' שיהיה מה שאין תכלית לו יותר גדול ממה שאין תכלית לו אבל יתחייב זה הבטול בהכרח למי שיניח העולם קדום

וכאשר התישב לנו זה הנה נאמר שהוא מבוטא ממרה שזכרנו מהטענות לפלוסוף שאמנם נבנה על ששני הבחות הבלתי נגדרים יאחו כל אחד מהם כל הזמן ולזה יחוייב אם שיהיה הנושא נעדר תמיד מפעולות שתי הבחות וזה שקר באלו המתנגדים שאין ביניהם אמצעי או שיהיה בו פעולות השני בחות המקבילים יחד בכל הזמן וזה גם כן שקר או שיהיה פעולת אחד כהבחה נמצאות בו תמיד בכל הזמן והאחר נעדר תמיד וכיאר שזאת החלוקה היא גם כן שקר **ובהיות** הענין כן והיה שכבר התבאר שלא יחוייב טבע הזמן כאשר הונח זמן כל אחד מאלו הבחות בלתי בעל תכלית מצד ובעל תכלית מצד שיהיה כל אחד מהם כל הזמן הוא מבוטא שמה שחייבו הפלוסוף מזה הוא בלתי מחוייב מזה הצד יעוד

אל הפעל אם שיהיה אפשר או נמנע כי ההעדר כפעל לא ימלט מאלו השני מתנגדים לעתיד ואם נציע חדש פעולות זה הכח נמנע לא יהי שם כח כלל כי ההמנעות הוא סתירת האפשרות וסתירת הכח ואם נציע פעולת זה הכח רוצ' לומר הנעדרת וסתירת תמיד אפשרות מבוטא הוא שאם נציע זה האפשרות נמצא בפעל יהיה כוב אפשר אבל כשהצענו זה האפשרות נמצא בפעל התחייב ממנו שקר והוא שתהיה שתי ה פעולות המתהפכות יחד רוצ' לומר שיהיה הדבר האחד בעצמו תמיד המציאות וההעדר ולזה הוא מבוטא שמה שהצענוהו אפשר הוא שקר ואם היה הדבר כן האפשרות שאין בתמיד המציאות כח ההעדר כלל והיה זה כן כי הדבר שיש לו בחות מתנגדים יחוייב שיהיה כל אחד מהם נגדו ובעל תכלית ולזה יאמר הפלוסוף שאין אפשר שימצא דבר תמיד המציאות במה שעבר נפסד בעתיד ואי אפשר גם כן בדבר הנורה שיהיה בלתי נפסד וזה שהנפסד הוא אשר נעדר אחר המציאות וההווה הוא הנמצא אחר ההעדר ואם יהיה הדבר נצחי נפסד בעתיד הנה ימצא לו כח ההעדר זמן אין תכלית לו וזה שקר לפי מה שהתבאר קודם זה והדבר תמיד המציאות איננו סך השקר שימצא בו כח ההעדר זמן בלתי בעל תכלית בלבד כי אף זמן בעל תכלית גם כן כי הענין המחוייב מזה אחד וזה שהאפשרי המתח מזה ישוב שקר וכן כשנציע הוורה שיאמר נצחי יהיה בו בתהעדר זמן אין תכלית לו כי המתהווה הוא הנמצא אחר ההעדר אם כן הנה יש שני גורים האחד מהם קודם כטבע על האחר והוא המקבל ההעדר וההו' הנפסד כיה מקבל ההעדר קוד' בטבע להוורה הנפסד כקדימת החי על האדם וכשיסתלק הקודם יסתלק המתאחר וכאשר התישב זה יעשרה מזה הקש תנאי ויאמר אם הדבר הנצחי הבלתי מקבל ההעדר הוא בלתי הווה ובלתי נפסד אבל הוא בלתי מקבל ההעדר כמו שהתבאר קודם זה והנה הוא אם כן בלתי הווה ובלתי נפסד בהכרח והנה הפלוסוף טען עוד בזה טענות רבות וראינו להקור בואת הטענות תחלה קודם שנזכר שאר הטענות אשר לו כי זה ראוי מצד אורך מאמרנו בזה המקום **ובאמר** כי מה שחייב הפלוסוף שהדבר שיש

לו כח על דבר אחר ועל שבנגדו שהוא מחוייב שיהיו הכחות נגדרים הנה זה יצדק בהכרח כמו שהמשיל בזה בכח הקרוב הציורה והוא אשר ידרך הנושא בו דרך משל אל ההוירה או אל ההפסד כי הוא מבוטא שאין אפשר שיהיה דורך אל המציאות זמן אין תכלית לו או שיהיה דורך אל ההפסד זמן אין תכלית לו שאם היה הדבר כן היה הדבר דורך אל מה שאין אפשר שיצא לפעל וזה מבוטא הבטול ולזה היה האפשרות אשר בזרע וברם הנדורת שיתחווה ממנו ראובן נגדו אלא שעכ' כל זה מבוטא שלא ימנע מזה הצד הוירה העולם הווה ונשאר נצחי וזה שאנחנו לא הנחנו שיהיה זמן דריכתו אל ההוירה בלתי בעל תכלית אבל הוא בזולת זמן כמו שקדם ואם הודינו שיהיה שם שני קודם להוירה העולם הנה תהיה זאת הדריכה בזמן בעל תכלית בהכרח והנה אחר שנמצא העולם לא נניח בו כח על ההפסד כלל ולא ידרך אליו ולזה לא יתחייב מואת הטענה שלא יהיה העולם הווה וי שאר נצחי וזה שיהיה הונח בבכח כח אל הנשט שנתהוה ממנו העולם רק אל ההוירה לא אל ההפסד וזה מבוטא כנפשו ובכלל הנה אם היה העולם הווה בדרך הטבע היה בלתי אפשר שיהיה נעדר זמן אין תכלית לו כי הכח הטבעי הוא נגדו בהכרח ואולם באשר היה התהוותו מיתוס לרצון הבורא כמו שהתבאר במה שקדם לא ימנע היותו נעדר זמן אין תכלית לו ואחר יתהווה כמו שהתבאר זה בלו בפיק העשרים הארבעה מזה המאמר: **ואם** אמר לנו הפלוסוף כי מפני שזמן מציאות העולם הוא בלתי בעל תכלית לפי זאת ההנחה וכן זמן העדר והנה יתחייב שיהיה מציאות העולם והעדר יחד לפי שהזמן הבלתי בעל תכלית הוא הזמן הבלתי בעל תכלית וזה שאם הנחנו שיהיה

ועוד כי מה שהניח שאי אפשר שתהיה פעולה אחת מהכחות נמצאת תמיד והאחרת נעדרת תמיד לפי שאם הונח הענין כן יחייב מזה שיהיה הזמן נמצא ונעדר יחד הנה נאמר שהוא בלתי צודק וזה כי לא יבצע אם שנניח פעם אחד מהכחות נמצא תמיד בחיוב ופעל האחר נעדר תמיד בחיוב גם כן ואם הונח הענין כן לא יהיה ככאן אפשרות ולווא הפך מה שהונח או שנניח אחרת מהפעולות בחיוב והאחרת המקבלת לה באפשר ויהיה המאמר סותר נפשו והמשל שאם היה הדבר מחויב שימצא ואפשר שיפסד הנה יהיה מה שהוא מחויב שימצא אפשר שלא ימצא וזה מבואר הכטול ואם הנחנו כל אחת מהפעולות באפשרי בכל הזמן הכלתי בעל תכלית הנה לא יקרה מזה שקר ואף על פי שנניח שתהיה הפעולה האחת מהם נמצאת תמיד אח שאינה נמצאת תמיד בחיוב ואנחנו מציעים לביאור זה כי מה שגא' בגדר האפשר שכאשר הונח נמצא לא יקרה מהנחרו בטל הוא צודק כשהונח נמצא באופן שיהיה אפשר לא כשהונח נמצא באופן שלא יהיה בו אפשר והמשל שראובן רועמד אפשר שישב אלא שאי אפשר בו שישב עם היותו עומד כי שני ההפכים לא יתכן שיתקבצו יחד בנושא אחד מצד אחד ואולם היה אפשר בו שישב עם הסתלקות מציאות העמידה שמינו אשר היא מקבלת לישב' ואם הונח ראובן וישב באופן שיהיה זה אפשר בו והוא עם הסתלקות העמידה ממנו הוא מבואר שלא יקרה ממנו בטול כי זה הכזב הוא כזב אפשרי ואולם אם הונח ראובן וישב בזולת הסתלקות העמידה ממנו יהיה זה שקר לא כזב אפשר וזה שכבר הוצע נמצא מה שלא היה אפשר שימצא וכאשר התישב לנו זה הוא מבואר שאם הונח פעל אחד משני הכחות המקבילים תמיד נמצ' לא בחיוב והיה הפעל אשר הוא מקבילו נעדר תמיד לא בחיוב שלא יקרה מוצאת ההנחה שקר וזה שאם הונח הפעל הנעדר נמצא עם הסתלק הפעל שהוא מקבילו לא יקרה כזה בטול אבל יהיה כזב אפשר ואולם אם הונח הפעל הנעדר נמצא בזולת הסתלק מקבילו כמנ שהניחו הפלוסוף הנה מן הראוי שיקרה מסטו שקר כי כבר הונח בו נמצא מה שאי אפשר שימצא ובחיות הענין כן הנה לא יתכן שיתבאר מפני הכטול שיקרה ממנו שלא יהיה אפשר מה שהונח אפשר כי לא הונח בזאת ההנחה נמצא מה שהוא אפשר באופן שה' בו אפשר והמשל שאם הנחנו העולם נמצא תמיד לא בחיוב ונעדר תמיד לא בחיוב והונח נעדר הנה לא יתחייב מזה שיהיה נמצא ונעדר יחד וזה לא היה אפשר בו שיהיה נעדר עם היותו נמצא ואם הנחנוהו נעדר עם היותו נמצא הנחה ראוי שיתחייב מוצאת ההנחה שקר כי אנחנו הנחנו נמצא מה שאי אפשר שימצא וזה מבואר מאד עד שהאריכות בבאורו מורר והפלא אם נעלם לו מהפלוסוף כי מדרגתו כהכמ' עצומה מאד ואין ראוי שיוחס לו העלם בכמו זה הענין הנגלה ואחשו' כי הפלוסוף שיער כבר שזה זכאנו אינו נותן האמ' על כל פנים וכב' יורה על זה מה שאמר אחר קצתו אלו הטענות אשר טען בזה הדרוש שירה שאין אלו הטענות נותנות האסת' בזה על כל פנים וזה אמר אם יהיה אחד מצעות דבר המורה כלתי נופל תחת ההפסד או דבר תמיד וזה תחת ההפס' יתחייב שיכטל קצת אלו ההקדמות וההצעות הבאה לבטלם נמנעי' בהכרח ודי בזה בלתי אפשרי ההצעה הבאה לבטלם נמנעי' בהכרח ודי בזה הערה לסי' שייבן דברו שהוא לא הישוב באלו הטענות שיהיו מופת על שאי אפשר שימצא ככאן דבר הווה שישאר נצחי וככאן התבאר בטול אלו הטענות שזכרנו לפלוסוף בזה הדבר הדרוש וכמעט שרוב הטענות אשר זכר אחר זה יתבטלו בזה האופן. והנה הפלוסוף יטעון עוד טענות אחרות יבאר שאי אפשר בהווה שישאר נצחי כמו שהי' אומר אפלטון וזה כי הפלוסוף יאמר שהאמצעי בין הנמצא תמיד והנעדר תמיד יצדק עליו בהכרח שלילת שתי הקצוות והוא לא נמצ' תמיד ולא נעדר תמיד ולא יחייב שיהיה האמצעי ביניהם הנמצא בעת מהותים ונעדר בקצתם ומה שהוא בזה. ודאור ראוי שיהיה הווה נפסד אחר שלא יצדק עליו שהוא לא הווה ולא

נפסד ואולם האמצעי יצדק עליו הסותר לכל אחד מהקצוות והוא לא נמצא תמיד ולא נעדר תמיד ולזה יחייב שיהיה ת האמצעי ביניהם הנמצא בעת מהותים ונעדר בקצתם וסותר שהוא בזה התאר ראוי שיהיה הווה נפסד אחר שלא יצדק עליו שהוא לא הווה ולא נפסד. ואולם האמצעי יצדק עליו הסותר לכל אחד מהקצוות הנה טבעו מובדל כמבע הקצוות ולזה יראה שההווה והנפסד בלתי תמיד המציאו' כמו שנראה קודם זה שאין שמה תמיד המציאו' הוא בלתי הווה ובלתי נפסד וזה שאם נציע ההווה והנפסד תמיד המציאות יתחייב שיהיה דבר לו כח המציאות וההעדר תמיד וזה שקר לפי מה שהתבאר קודם. ועוד כי ההווה והנפסד אמצעי בין הנמצא תמיד והנעדר תמיד וזה שההווה אינו נמצא רמזי ולא נעדר תמיד וכך הנפסד וכאשר היה זה כן והיה האמצעי הוא אשר לו כח המציאות וכח ההעדר והיה כל אחד מאלהם מתהפך על האמצעי הנה מן הראוי שיתהפך כל אחד מהם על הכתוב דמין זה ההווה הוא מה שיש לו כח המציאות וזה ההעדר ומה שיש לו כח המציאו' וההעדר הוא נפסד אם כן כל הווה נפסד וכן יתבא' שכל הווה נפסד בזה הפי' מהבאור בעצמו והנה אם כן יתבאר מזה שאי אפשר בדבר בלתי נפסד שיהיה הווה ולא בדבר בלתי הווה שיהיה נפסד ומה יתבאר שכל מה שהוא בלתי הווה הוא בלתי נפסד וכל מה שהוא בלתי נפסד הוא בלתי הווה. ועוד טענה אחרת והיא כי כל דבר שיש בו כח שופעל או שיתפעל כחו אמנם ימצא בתכלית מר' שאפשר בו שופעל או שיתפעל וכדבר ההוא בתכלית מן הפועל או ההתפעלות הו' ומה שהו' בזה התאר כחו נגדר לפי מה שהוצע קודם ומה שהיא בזה הענין ויש בו כח לקבל ההויה וההפסד הזמן שיקבל בו ההויה נגדר וכן הזמן שיקבל בו ההפסד ולזה היו כחות הדברים המקבילים ההויה וההפסד בעלי תכלית ואין הנה נמצא כי אם אחד משני דברים אם כח בלתי בעל תכלית אם כח בעל תכלית אמנם הכעל תכלית נגבל מפני שיש לו התחלה וסוף ואולם הכלתי בעל תכלית בלתי נגבל כפני שיש לו התחלה וסוף והוא גם כן נגבל כי לא ימצא יתול גדול ממנו ואם ימצא דבר נצחי הווה הנה ימצא כח בלתי בעל תכלית שיש לו תכלית ומה שאין לו תכלית לא יתחלק למקצת עד שיהי' קצת הדברים כח אין תכלית לו כמה שעבר ולקצתם כח אין תכלית לו כמה שעתיד ולקצתם כח אין תכלית לו כשני החלקים יחד כי יתחייב מזה דבר רחוק והוא שיהיה מר' שאין תכלית לו יותר גדול ממה שאין תכלית לו כי הנה נקצ' הרשמי כחות אין תכלית לו חלק לפה שאין תכלית לו.

ואם יאמר אומר שהוא אפשר שימצאו בהויה ובנפסד כחות בלתי בעלי תכלית. והנה יאמר הפלוסוף שכבר יתחייב מזה השקר שהזכר בהצעה והוא שישב האפשרי שקר ולזה יראה הפלוסוף שאי אפשר ב בהויה שיהיה בלתי נפסד ולא בנפסד שיהיה בלתי הווה והנה זכר הפלוסוף לקיים זה הדעת עוד טענות זולת אלו אבל ראוי שתחקור תחלה באלו הטענות קודם שנזכר שאר הטענות כי זהו מן הראוי מפני רוב טענותיו בזה הדרוש ונאמר כי מה שאמר הפלוסוף כי בין הנמצא תמיד והנעדר תמיד אמצעי והוא לא נמצא תמיד ולא נעדר תמיד והוא הנמצא בקצת העתים ונעדר ב בקצתם ומה שהוא בזה התאר ראוי שיהיה הווה נפסד אחר שלא יצדק עליו שהוא לא הווה ולא נפסד והוא בלתי מחויב וזה שכבר יצדק בהווה הבלתי נפסד לא נמצא תמיד ולא נעדר תמיד או נמצא ונעדר כן רעיון בנפסד הבלתי הווה ובהיות הענין כן הנה לא יחייב שיצדק רמזי במצווע בין שתי אלו הקצוות שהו' הווה נפסד אבל יהי' בהכרח הווה או נפסד לפי שאם לא היה הווה או נפסד היה נמצא תמיד ואם לא שאי אפשר מצד שהכחו המקבילי הבלתי נגדר' יחייב שיאחו כל אחד מהם כל הזמן כמו שהציע כמה שקדם ולזה יהיה דרך משל ההנחה הבלתי נפסד נמצ' תמיד במחלם או נעדר תמיד אחר ההנחה שיהיה פעולת כח ההעדר היא

הדבר כן הנרה כשנציעהו נפסד בכל הנקודות אשר בזמן העובר יהיה זה אפשרי כחוב שקרה בעבורו שקר ודזה גם כן זחיוב שלא ימצא דבר הווה שיסאר נצחי כמרה שעתידי כי ההווה יחויב שיהיה כח ההויה קודם לו בכל הזמן החולף שאין לו תכלית * ועוד טענה אחרת והיא שאם ימצא דבר קדמון נפסד או הווה נצחי יחויב שיהיה הנפסד בלתי נפסד והנמצא בלתי נמצא וזרה שאם לא נציע זמן ההויה נבדל כסבע מזמן ההפסד יחויב שיהיה אפשרות הפסדו והווייתו בכל הזמן אפשרות אחר ויחויב שיהיה הווה נפסד יחד או לא הווה ולא נפסד יחד לפי מה שהתבאר קודם וזה כלו שקר וזה אמנם חייבו הפלוסוף לפי שהוא הציע והשריש שהכחות מתנגדים אשר לא היו נגדרי יאחז כל אחד מהם כל הזמן וכאשר חבר * זה השריש שכבר יצא מהאפשרות הזור כשהונח נמצא שקר חויב לו מזה שיהיה מה שהונח אפשר בלתי אפשר * ועוד

טענה אחרת והיא שהפלוסוף יאמר שהוא מן השקר שיהיה דבר הוו' ולא נפסד ודבר בלתי הווה נפסד וזה שהרב' הכלתי הווה ותכליתו נפסד אי אפשר שיהיה מציאותם כזה הענין במקרה ולא ספאת עצמם כי אם מצד טבעם וזה כי התחלף טבעי הנמצאים הוא הסכה שיקבל קצתם ההויה וההפסד וקצתם לא יקבל זה * ואם היה הנח טבע מקבל ההויה וההפסד אי אפשר שיסאר נצחי * וכן אם היה הנח טבע מקבל התמידות אי אפשר בו שפסד אלא אלו היה אפשר שיעקף טבע ההכרחי אל טבע האפשרי והנה זאת המענה היא היותר חזקה לכל המענות שמען בזה הענין הפלוסוף :

ואם יאמר אומר שכן ההעדר בהווה הנצחי הוא בערך * הזמן העובר ולא יתחייב דבר מהסקרים הנזכרי אם הונח התווה נצחי במה שעתידי בכל ההקדמות האלה או כיובם' הנה הפלוסוף ישוב על זאת הטענה ויאמר שהוא מן הידוע בעצמו שאמרנו שיש בדבר כח הנח נרצח בו שיהיה בערך אל היה הכח העתידי ואלו היה מוכן מאמרנו שיש בדבר כח שיהיה הכח ההוא כיהם אל הזמן העובר היה הזמן העובר והעתידי אחד וזה שקר * ועוד טענה אחרת והיא שכבר נראה בהפוש

הנמצאים ההווים הנפסדים שכל הווה נפסד ושכל נפסד הווה וזה נראה בכל מעג' השנויים הארבע ויעזור זה החפוש מה שיראה מההווי הנפסדי שהם אשר להם הפכי ושהנצחי ראוי שלא יהיה לו הפכי * ואחר זה חזק הפלוסוף דעתו בהסכמת האומות הקידמות והידורות החולפים שהשמים הם מקום לשם יתברך להאמנתם תמידותו מציאותם והמע העפסד מהם סבין שאר הנמצאי וזה ממה שיויר כי הפלוסוף שער בחולשת הטענות האלו כלם ולזה נעזר מהסכמת הקודמים לזה הדעת שאם היה זה הדרוש מתבאר מצד העיני ביאור שלם לא היה צריך להסכמת הקודמים' ונאמר כי מה שחייב בטענה הראשונה מאלו הטענות שאם היה בכאן הווה שיסאר נצחי הנה פגני שהוא הווה בכל העתות אשר בזמן החולף שאין להם תכלית הנה הוא אפשר שיהיה הוו' בכל העתו אשר בזמן העובר וכאשר הונח זה האפשרות נמצ' בפעל יקרה מזה שקר והוא שיהיה העולם נמצ' ונעדר יחד וזה שקר הנה התר זה הפסד הוא מבואר ממה שקר וזה כי לא היה זה האפשר אפשר כוח האופי שהונח נמצא *

ואם אמר לנו אומר כי אף על פי שלא יונח זה האפשר נמצא עם מקבילו הנה יקרה סמנו שקר והוא שיהיה ההווה בלתי הווה וזה כי כאשר הונח הווה בכל אחד מהעמים אשר בזמן החולף אשר הוא לאין תכלית הנח יחויב מזה שיהיה ההווה בלתי הווה וזה שקר * אמרנו לו שאין הענין כן וזרה שאם הונח שיהיה שם זמן קודם הוויית העולם הוא מבואר שבאיה עת מהעמים אשר בזמן העובר שאין תכלית למספרים שיהיה אפשר בו שיהיה הווה הנרה אם הונח הווה בעת היא יהיה נמצא אחר ההעדר ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יחויב מזה בהויה שיהיה בלתי הווה * ואולם מה שחייב בטענה השני' מאלו הטענות הנה כבר בארנו שם שהו' נכ' על שהכחו הסתנגדי כשהיו בדבר יאחז כל אחד מהם כל הזמן וזר דבר בלתי מתויב

הנמצאת תמיד אלא שאם חייב זה הענין הפלוסוף פגני מה שכב הציעו במה שקר מזה הנה כבר התב' שאין זה מתויב במה שקדם מדברינו ואין תועלת בכפול הדברים * ואולם איך יתבאר שההווה הכלתי נפסד או הנפסד הכלתי הווה יצדק על כל אחד מהם לא נמצא תמיד ולא נעדר או נמצא בקצת העיתויקונעדר בקצתם והוא המסוצע בין הנמצ' תמיד והנעדר תמיד הנה זה יתבאר ממה שאומר וזר שהנמצא יאמר על יותר מסרה שיאמר עליו ההווה וזר שהוא יאמר על הנמצא ההווה והוא הנמצא אחר ההעדר ועל הנפסד הכלתי הווה והוא אשר לא קדם למציאותו העדר וכן הנעדר יאמר על יותר מסרה שיאמר עליו הנפסד וזה שהוא יאמר על הנפסד והוא אשר קדם להעדרו מציאות ועל סרה שהוא נעדר תמיד בחולף והוא אשר לא קדם אל העדרו מציאות ובהיות הענין כן הוא מבו' שכבר יצדק על ההווה הכלתי נפסד נמצא ונעדר וזה שהוא נמצ' מפני היותו הווה והנמצא יאמר על ההווה כמו שקדם ובוה יתבא שכבר יצדק על הנפסד הכלתי הווה נמצא ונעדר והוא ממה שלא יצטרך אל באור שכבר יצדק על כל אחד מהם שהוא לא נמצא תמיד ולא נעדר תמיד ורצה לומר על ההווה הכלתי נפסד ועל הנפסד הכלתי הווה ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יחויב שיצדק על האמצעי בין הנמצא תמיד והנעדר תמיד שהוא הווה נפסד כמו שיאמר הפלוסוף * **ואם**

חייב הפלוסוף לאמצעי ביניהם שיהיה הווה נפסד להיות טבעו מוכדל מטבע הקצוות עד שהוא הסותר להם כמו שזכר ולזה יחויב שלא ישהתק עמהם בהעדר התכלית כלל הנרה יהיה זה החיוב חלוש מאד לפי שבזר האופי בעינו יתחייב שיהי טבע האמצעי מתיחס לטבע שתי הקצוות ולזה יצדק עליו שני אלו התארים שיתוארו בהם הקצוות וזה שכבר יצדק על האמצעי שהיא נמצא ונעדר ולזה יחויב שיהיה טבעו מתיחס שתי הקצוות וזר שהאמצעי בין שני דברי יצדק עליו כהכרח חיו' שני הדברים ההם יחד או שללותם וזה עם שהוא מבואר בנפשו כבר זכר גם כן הפלוסוף במקומות רבים * **ואולם** מה שאמר הפלוסוף כי ההויה והנפסד יתהפך כל אחד מהם על הכירו מפני שהם מתהפכים על האמצעי בין הנמצא תמיד ובין הנעדר תמיד והנרה מרה שיש לו כח על המציאות ועל ההעדר הוא מבואר שהוא בלתי מתויב וזר שמה שיש לו כח על המציאות ועל ההעדר ר'ל הנמצא בעת מהעמים ונעדר בקצתם שהוא אמצעי בין הנמצ' תמיד ובין הנעדר תמיד הוא יותר כולל מההו' או הנפסד וזה שהנמצ' והנעדר יותר כולל מההויה כי הוא יצדק על ההו' ועל הכלתי הווה שהוא נפסד אם היה שיהיה אפשר שימצא דבר בזר התאר וכן הוא מבואר שהנמצא ונעדר הוא יותר כולל מ שהנפסד כי הוא יצדק על הנפסד ועל ההויה הכלתי נפסד ובהיות הענין כן הוא מבואר שלא יחויב שיהתפך ההווה על הנפסד וזרה שכבר יצדק שכל הווה נמצא ונעדר ולא יחויב שיהיה כל נמצא ונעדר נפסד ולזה לא יחויב מזה שיהיה כל הווה נפסד ובוה יתבאר שלא יחויב מזה הבאור שיהיה כל נפסד הווה וזה שכבר יצדק כי כל נפסד נמצא ונעדר ולא יחויב שיהיה כל נמצ' ונעדר והווה ולזה יחויב שיהיה כל נפסד הווה' **ואולם** חייב הפלוסוף בכאן זה החיוב לפי

שהאשוכו לפי שכב' ביאר הוא שאי אפשר שימצאו בדבר אחר שני כחות מתנגדים בלתי נגדדים ולזה חייב שיהיה מי שיש לו כח על המציאות ועל ההעדר הווה נפסד ומפני זה שב להזכיר השרש הוויא ולהסיק בו ביאור וכבר בארנו במה שקדם שאין זה השרש מתויב ולזה לא נצטרך להשיב עליו בזה המקום * והנה הפלוסוף טען עוד לבאר שאי אפשר להווה שיסאר נצחי בטענה רבות מהם שאם ימצא דבר קדמון כמה שעבר נפסד במה שעתידי אין ספק שכן ההפסד בו קודם על ההפסד בזמן ומפני שהו' נמצא תמיד בזמן העובר הוא נפסד בכח בכל הזמן העובר שאין לו תכלית ואם היה זה הכח נמצא בזמן בלתי בעל תכלית הנרה אין שם ערס פיוחד כטבע להפסדו אבל יחס הפסדו אל כל העמים אשר אין תכלית להם אחר ואם היה

פניו שקדם'. ועוד שכבר הונח בה האפשר נמצא באופן שלא היה בו אפשר ובהיות הענין כן הנה אם יקרה ממנו שקר לא יחויב במה שהונח אפשר שלא יחיה אפשר כמו שבארנו בסת שקדם' ואם אמר אומר שכבר הונח בה האפשר נמצא באופן שהוא נמצא אפשר וזה כי מפני שהיה כל אחד מאלו הכחות אותם כל הזמן הוא מכוון שמציאות העולם ולא מציאותו אפשר הוא ככל עת מהדמין ואם הנחנו זה האפשרות נמצא בפעל הנה יתחייב מזה שקר והוא שיהיה העולם נמצא ונעדר יחד ובהיות הענין כן הנה מה שהופת אפשר הוא בלתי אפשר' אמרנו לו שזה הוא בלתי צודק וזה שכבר היה אפשר בכל עת מהעמים ההם שיהיה נמצא או נעדר לא שיהיה נמצ' ונעדר יחד ובהיות הענין כן הנה הונח בכאן נמצא מה שהוא בלתי אפשר והוא מכוון' שזה הבטול בעינו יקרה בכל אפשר וזה שהדבר הבלתי נמצא שהוא אפשר שימצא הוא אפשר שימצא ושלא ימצא שאם לא הונח שיהיה אפשר שלא ימצא אפשר' יהיה צודק בו אמרנו אי אפשר שלא ימצא שהוא סותרו ויהיה אם כן מה שאפשר שימצא מתייב שימצא וזה בטל ובהיות הענין כן הוא מכוון שכבר יצדק בו שהוא אפשר שימצא ושלא ימצא ואם הנוכח זה האפשר נמצא יחד יקרה לנו שקר ואמנם היה זה כן לפי שכבר הונח בכאן נמצא מה שלא היה אפשר וזה שכבר היה אפשר שימצא או שלא ימצא לא שימצא ולא ימצא יחד כי זהו בלתי אפשר וזה מכוון בפשו'. ואם אמר אומר שאי אפשר שיהיה בכאן הוזה שישאר נחוי לפי שהמקבל ההעדר הוא קודם בטבע על ההיות כמו שזכר הפלוסוף ובהיות הענין כן הנה יהיה נעולם כת על ההעדר ומה שיש לו כת על ההעדר איננו נחוי וכבר הונח נצחי זה שקר' ואין לאומר שיאמר שיהיה כת על ההעדר בו כיחס ל' הזמן העובר ולא יקרה ממנו זה הבטול וזה הסתבה והוא מכוון מענינו שהוא נאמר כיחס אל הזמן העתיד כמו שאמר הפלוסוף:

הפרק העשרים ושמונה הסענה התשיעית אשר בין הפלוסוף לקיי שאי אפשר לעולם שיהיה הווה הוא שהיא ואמר שאי אפשר שיהיו כל הדברים נופלים תחת ההווה וזה שכל הווה אם שיהיה גשם או גשם ואם היו כל הדברים מתהוים אחר שלא היו יתחייב שיהיה הגשם בכללו מתהוים כמוהם רוצה לומר מלא גשם ויהיב שיקדם להוית הגשם רקודי בו יתהוה כי המקום הוא מתברר המתהוה וגם כן הנה הוית הגשם מלא גשם כמוהם שקד וכן הוית גשם מגשם ככה רוצה לומר מהמר בלתי צורה כי החמר אי אפשר בו שיפשיט צורה כי אלו הפשיט צורה היה מה שלא ימצא בפעל נמצא וזה שקר הנה יהיב אם כן שיהיה הגשם בלתי הוה: ונאמר שהוא מכוון מזה שקדם בפרק הששנה עשר כזה והמאמר שאינו נמנע מההווה העולם מגשם נעדר כל צורה ואגם היה בלתי אפשר ברמר הכפל שיהיה נעדר כל צורה מפני הצורות היסודיות הנמצא' בו אשר אי אפשר שיוצטט מהם ואולם קודם הוית העולם שלא היו בו אלו הטבעים לא היה בלתי אפשר בו שיהיה נעדר כל צורה אבל היה מחייב כמו שהתבאר במה שקדם' וראוי שתוע שזה האפשרות אשר לחסר הראשון לקבל כל הצורות הוא לחסר הראשון מפני אלו הצורות שזכרנו אי אפשר' זולתי זה כי אי אפשר שיהיה אפשרות לחסר רק מצורה שאם היה לו אפשרות היה יחס אל כל הצורות יחס אחד וזה מכוון הבטול וזה ש'אפשרות' הוא אל דבר מיוחד ובכלל הנה האפשרות נמצאהו לדבר כעצ צורה מיוחדת ואל צורה מיוחדת כאלו תאמר הנחשת ימצא לו אפשרות אל שיתהוה ממנו ורדיט וכוה האופן היה החמר הראשון כחיי על שיקבל כל הצורות קצתם כאמצעית קצת מצד הטבעים אשר בו שישתנה בהם מסוג אל מזג ופשיט צורה וולבט צורה המיוחדת לפיכך ההוא' ובכאן הוזה זה הספק ונשלם בפתרו חסר כל הספקות הנפלות על מה שהתבאר בכאן מהוית העולם מפני מענות הפלוסוף וכבר התרנו גם כן במה שקדם שאר הספקו אשר אפשר' שיוסיק בהם בוא ההוית הכללי' על האופן שהתבאר' חובה וזה הוא שכבר בארנו במפותים רבים היוב התקירה כאופן שלם וזה שכבר בארנו במפותים רבים היוב היות העולם הוה והתרנו כל הספקות הנפלות בו מעצם מה שהתבאר מענין זאת ההוית' ובכאן נשלמה התקירה בצללו הדורשים העיוניים אשר היתה הכוונה בהם לחקק כזה הקבר בדרך המחקר העיוני'.

מה שיאמר הפלוסוף כי היות הדבר הוה או נפסד הוא מצד טבעו מפני שיש לו הפך ולזה הוא מחויב שעתידה כל הווה נפסד כי הטבע שחייב לו ההוית הוא בעינינו יחייב לו ההפסד כמו שיגלה זה פאלו הדברים אשר בכאן שנמצאם כולם הוים נפסדים ואולם העולם שאין לו טבע על ההפסד רפי שאין לו הפך הנה אין לו טבע על ההוית ולזה יחויב בעולם שיהיה בלתי הוה' נאמר שלא יחויב מזה בעולם שיהיה בלתי הוה וזה שאנחנו מודה שאין לו טבע יחייב לו ההפסד וההוית לפי שאין לו הפך ולא ימנע מפני זה הענין הוה' על האופן שכבר התבאר' ובכלל התבאר הנה בפרק הששי ועשרים מזה המאמר שלא ימנע היות העולם הוה מפני שאין לו הפך' ואם אמר אומר שהטבע בעינו שחייב לו ההוית כאלו אמר רצון השם יתבר' ראוי שיהיב לו ההפסד כמו שנמצא בדברים אשר בכאן שהטבע שחייב להם ההוית יחייב להם ההפסד' אמרנו לו שזה החיוב תלוש מאד וזה שכבר התבאר שמדרך השם יתברך הוא שיבא ממנו המציאות והטוב לא הפסד והרע ואולם ההפך הנה מדרכו שיהיה כלי להוית' וההפסד והנה תראה גם כן בדברים אשר התהלת הרושם הוא הרצון והם העניני' ההיים בשלאכה שאין להם כת על ההפסד במה שחם הוית

ואולם מה שיאמר הפלוסוף כי היות הדבר הוה או נפסד הוא מצד טבעו מפני שיש לו הפך ולזה הוא מחויב שעתידה כל הווה נפסד כי הטבע שחייב לו ההוית הוא בעינינו יחייב לו ההפסד כמו שיגלה זה פאלו הדברים אשר בכאן שנמצאם כולם הוים נפסדים ואולם העולם שאין לו טבע על ההפסד רפי שאין לו הפך הנה אין לו טבע על ההוית ולזה יחויב בעולם שיהיה בלתי הוה' נאמר שלא יחויב מזה בעולם שיהיה בלתי הוה וזה שאנחנו מודה שאין לו טבע יחייב לו ההפסד וההוית לפי שאין לו הפך ולא ימנע מפני זה הענין הוה' על האופן שכבר התבאר' ובכלל התבאר הנה בפרק הששי ועשרים מזה המאמר שלא ימנע היות העולם הוה מפני שאין לו הפך' ואם אמר אומר שהטבע בעינו שחייב לו ההוית כאלו אמר רצון השם יתבר' ראוי שיהיב לו ההפסד כמו שנמצא בדברים אשר בכאן שהטבע שחייב להם ההוית יחייב להם ההפסד' אמרנו לו שזה החיוב תלוש מאד וזה שכבר התבאר שמדרך השם יתברך הוא שיבא ממנו המציאות והטוב לא הפסד והרע ואולם ההפך הנה מדרכו שיהיה כלי להוית' וההפסד והנה תראה גם כן בדברים אשר התהלת הרושם הוא הרצון והם העניני' ההיים בשלאכה שאין להם כת על ההפסד במה שחם הוית

מלהמות השם

והנה פה שנמצא ממנו מזה לרב המורה כמעט שסגור בו דלתי זאת התקיר כי הוא הניח הדוש העולם באופן שהמנוע מבואר וגזר עם זה שאי אפשר לאדם שישנו זאת התקיר בדרך העיון ובהיור הענין כן הוא נפלא מאד השלם לנו התקירה בכל אלו הדושים העמוקים והתרח כל הכפנות הנפלות בהם לזה ראוי שתתן תודה לשם יתברך אשר גלה לנו אלו העמוקות הנפלאות יתברך ויתעלה לעד ולנצח על כל ברכה ותהלה והנה היה השלם זה החלק מזה המאמר בראש שבט של שנת שמני' ותשע לפרט האלף הששי ליצירת העולם :

וראוי שלא יפלא עלינו המעיין בזה הספר בדאותו זה הזמן אשר השלכנו בו זה המאמר ויראה עם זה כספרינו האחרים שכבר חברנו זה הספר קודם זה הזמן יותר בשכונה שנים * וזה שאנחנו כבר חברנו זה הספר לנו כמו שתיים עשרה שנה ולא היתה הקירנתו בו כי אם בקדמו' העולם וחודשו וכשהצטרנו להביא בו ראיות מקצת הדברים העיוניים אשר לא אסר בהם זולתנו דבר לא הירד לנו דרך לדבר בו כאלו הדברים באופן שלם והיה מפני זר' הספר ההוא בעומק נפלא עד שכמעט שהיה בלתי אפשר שיקה בו תועלת המעיין בו וכאשר ארך הזמן וראינו שלא היה לנו דרך אל השלמת הבאר בספר ההוא התעוררנו לחבר זר' הספר על זה האופן כי בזה פתחועלת הנפלא למעיין בו בכל אחד מאלו הדושים היקרים ע"כ שקצתם עוזר לקצת ומעיד עליו :

הפרק העשרים ותשעה וראוי שלא יעלם ממנו סרה שיקרה לנו כאלו ת זאלו העמוקות אשר כלל אותם זה הספר וזה שבת שנמצא בהם לקודמים כמעט שיהיה יותר ראוי שימנע מהנעיה האמת בהם ששישירנו אליה וזה שמה שנמצא לפלוסוף בענין השארות הנפש אינו באופן שיכא אם אפשר זה אם לא אבל אמר שהיא ראוי שיחקר מזה וזה דבר אשר אותו בספר הנפש ובמה שאת' הטבע ולא נמצא לו שיחקר מזה כלל והנה האחרונים שהשכל הנקנה נפסד ולזה הניחו הזכרח כלם אל שיאמינו שהשכל הנקנה נפסד ולזה הניחו ענין השארות הנפש באופן שהוא שכתב החכם אכן רשד באגרותיו שהוא מבואר המנוע רצוני שישוב האד' במדרגת השכל הפועל עם שיחויב אם היה הענין כן שלא היה בכאן הצלחה כלל לנפש האנושית אם היתה ההשארות על זר' האופן והנה הענין בחלוס ובקסם ובנבואה לא מצאנו כי אם מעט בקצור אכן רשד לספר החוש והמוחש והנ' שם באופן חסר מאד כמו שהתבאר מדברינו עם סרה שיש מהקושי הזקק בזאת התקירה * ובענין ידיעת השם יתברך הדברי לא מצאנו לאחד מהקדמונים מאמר אמתי לא חסר ולא שלם זולתי מה שנמצא לזה לרב המורה וכבר התבאר מדברינו שאין ראוי שתונח ידיעת השם על זה האופן וכן הענין ב בהשגחה * והנה בענין הכונת הנרמים השמימיים לא מצאנו לאחד מהקדמונים מאמר אמתי כלל כמו שהתבאר מדברינו וכן הענין בסבות הדברים הנמצאים בשמים עד שקצתם לא אמרו בו הקדמונים דבר וקצתם אמרו בו מאמר בלתי צודק כמו שהתבאר מדברינו * וכן במניעי הנרמים השמימיים ובסבה הראשונה וביחס קצת אל קצת לא מצאנו לקדמים סדור יאות * הענין הטבעי כמו שהתבאר מדברינו וכן בתדוש העולם לא מצאנו לאחד מהקדמונים מאמר אמתי בדרך העיון זולת מה שנמצא ממנו בתורה בדרך הקבלה

לארבעה עשר פרקים:

- הפרק החשיעי** יתבאר בו מה שילך דרך השרשי' מענין הנפלאות ;
- הפרק העשירי** יתבאר בו מי הוא הפועל הנפלא ואיך ישלם זה ממנו ;
- הפרק האחד עשר** יתבאר בו שה' אפשר שיתחדשו הנפלא' על יד חכם שאינו נביא ;
- הפרק השנים עשר** יתבאר בו באיזה מהדברי' יתכן שיתחדשו הנפלאו ובאיזה מהם לא ואיך יתכן שיתחדשו בהם ;
- הפרק השלשה עשר** יתבאר בו כמה יתכן הנביא ;
- הפרק הארבעה עשר** נתייר בו קצת ספקות יקר בענין הנבואה והנפלאות מפני קצת ספורים באו בהם בדברי הנביאים ;

החלק השני נחלק

- הפרק הראשון** יתבאר בו שלא יתחיל מפני מה שנזכר בתורה ובדברי הנביאים שהיה העולם הווה יש סאין במחורט *
- הפרק השני** יתבאר בו על כמה פנים יאמר ראשית בלשונינו ;
- הפרק השלישי** יתבאר בו על כמה פנים יאמר ארץ בלשונינו *
- הפרק הרביעי** יתבאר בו המכוון בתורה בתהו ובהו ;
- הפרק החמישי** יתבאר בו על כמה פנים יאמר באור וחושך *
- הפרק השישי** יתבאר בו על כמה פנים יאמר רוח *
- הפרק השביעי** יתבאר בו המכוון בתורה בשם קויע וכמים התחתונים וכמים העליונים ;
- הפרק השמיני** יתבאר בו מה שנזכר בתורה בסעשה

הפרק הראשון

פנואר נגלה שלא יחויב מצד הפנות התוריות שיהיה העולם הווה יש מאין וזה שאנחנו נמצא ככל הנפלאו' שהם יהיו יש מיש בהתהוות שהם דם ומהעפר כנים ומהמט' נחש וכן בלוע מטה אהרן שאר המטות אינו הפסד אל לא דבר' וכן מופת השמן שנעשה על ידי אלישע אינו מה שחיוב שיה' יש מאין וזה שהוא אצילנו כההפך המטה נחש וזה בההפך האויר הנכנס בכלי בהריקה אותה לשמן' ובכלל הנת התורה איננה נמוס מוכרח שתקריחנו להאמין דברים בלתי צודקין ולעשות דברים אין תועלת בהם כמו שיחשבו ההמון אבל היא נמוס שלם בתכלית השלמו' כמו שיתבאר בפירושינו לדברי התורה עד שהשלמות אשר בה יביא האנשים לחשוק אל שיתנהגו בזה הנמוס השלם והנה זהו מגדר הנמוס השלם כמו שבאר הפלוסוף' ובהיות הענין כן הוא מבואר שאין בתורה דבר יביאנו להאמין מה שהוא כוזב כי מה שהוא כוזב לא יביא עצמותו אל ההאמנה בו והנמשך אחריו ולזה ראוי שנתייחס מה שבא בתורה באופן שיאות אל העין ומפני זה ביאר הרב המורה כל מה שבא בתורה ממה שיביא לחשוב שיהי' השם יתברך בעל גשם באופן שלא יסתר מזה שתבאר מדרך העין ולזאת הסברה גם כן אמר שאם היה כתבאר חיוב קדמות העולם מדרך העין שכבר יוכרח לפרש מזה שבא בתורה שיהי' תולק עם זה הדעת באופן שיאות אל העין' וראוי שתדע שכבר קרה לנו כמה שזכור בתור' מענין תדו' העולם הפך זה הענין רצוני שלא נצטרכנו ללחץ עצמנו לכאר מה שבא בתורה מזה הענין באופן יאות אל העין אבל היה מה שבא בתורה מזה סבה באופן מה לא שיגיע לנו האמת בזה מדרך העין ומה שכבר העירנו למצא האמת בזאת החקירה מה שנתבאר לנו מבאר מה שבא בה פחדוש העולם כי מזה שנזכר בה מזה הענין הוא באופן פיישיר מאד החוקר בזאת החקירה למצא האמת ברז' כמו שהתבאר מביאורנו לזאת הפרשה אשר נזכר בה ענין הדוש העולם' וראוי היה שיהיה הענין כן בתורה וזה כי התורה למה שהיא נמוס יודרך בו האדם ל קנין שלמותו האחרון כמו שביארנו בפירושינו לדברי התורה חויב שתהיה מ' ישרר האדם להגשר האמת בדרושים העמוקי אשר יקשה מאד ההגעה אליהם וזה כי לו הדרושים בשנגלה האמת בהם ערך הקבלה והיישורה עם זה הודיעה באופן מה בדברים אשר יובילו האדם לאמתת זה הדרוש הנה יסוד מאד מהקושי אשר בהגעה אליהם ואפנים רצינו להקדים תחלה קודם באורנו דברי תורה בחדוש העולם שלא יחויב מהנפלאו' שיהיה העולם הווה יש מאין לפי שהרי המורה ביאר שזה הדיבר אשר יכריחנו להאמין בחדוש העולם שאם לא היה מחויב שנאמין בנפלאות היה קל לנו לכאר זה מה שבא בתור' מחדוש העולם באופן יאות לדעת הפלוסוף' ואולם איך יתכן שיהיו הנפלאות ומי הוה הפועל ובאיזה מהדברים יתכן שיהיו ולא יאזירה תכלית היונה זה ממה שנתקור עלינו אחר השליכנו ביאור מה שבא בתורה מענין חדוש העולם :

מהחכמה היא החכמה אשר ויישרנו בה לראת השם והיא הפילוסוף' המדינית וזה כי שלמות הסודות יחויב היותו קודם בסדר לשלמות המושכלות וזה ממנו שאין צריך בו כאנו למעיין בזה הספר' ואם קדימה בסעלה באמרו קדיש לה ראשית תבואתו ורצה לומר שזה החלק מן המין נכלל ל לעבודת השם יותר משאר מינו והוא הקידם בסעדה' אם קדימה בסכה ובסכע באמרו ה' בחכמ' קנני ראשית דרכו וזה כי הסוד המושכל קודם נסכה ובסכע אל הפועל המתחדש מסנו ומזאת הבונה האזרונה היה אמרו בראשית ברא אלדים כמו שיתבאר אחר זה :

הפרק השלישי

ארץ שם משתתף אמר בפרט על היסוד הארצי וזה ימצא הרבה' ויאמר בכלל על כל היסודות והיה זה כן מפני שהיה יסוד הארץ במקום השפל והיו היסודות בכלל למטה מהשמים לזה אמנם יהיה ברוב בהיותו אצל השמים באמרו אשר מי לא בשמים ובארץ אשר יעשה כמעשך ונומר בראשית ברא אלדים את השמים ואת הארץ וזה ימצא גם כן הרבה ומזה הענין היה אמרו והארץ היתה תהו ובהו כי זאת היא הארץ אשר זכר בפסוק הקודם :

הפרק הרביעי

תהו ובהו יאמר בלשונו על החמר הרוחק לנמצא ההוא והצורת האחרונה לו אשר היא הקודמת בסדר ראה אמרו ונסה עליה קו תהו ואנכי בהו וזהו הכח ההם אשר זכר הוא כמקו' החרב' וירצה בזה שהם ישכנו שם עד שיכינו המקום ההוא להם כאלו יטו שם להם החמר הראשון והצורה האחרונה לבנין המצטרך להם שם אשר הם יסודות הדבר ושתותיו והמשל בזה כי מי שירצה לבנות בית צריך שישושם תחלה תמונת השטח השפל מהבית כנגדל שירצה ובתמונה שירצה אם מרובעית אם עגולה ואחר כן יביא האבנים אשר הם יסודות הכותלים ושתותיהם ; והנה יתם הצורה לתהו והוא הקו אשר יטו תחלה על הכנין ויהם החס' לבהו והם האבנים כי היה השם נושא לצורה כאלו יאמר בו הוא וכבר זכר מזה הענין שם בהו הנשיא רבי אמרם כי חייא נבצר צורה הארץ והנה הקדים הצורה לחמר כי היה החמר בעכו הצורה וכזה האופן באמרו והארץ היתה תהו ובהו ל' הצורה האחרונה ותחמר הראשון וזה הצורה היא הצורה היסודית אשר באמצעותם הוכן החמר הראשון לקבל שאר הצורות ; ומה נפלא בזה כאור רבותינו זל אמרו תהו זה קו ירוק שספקין את העולם בהו אלו אבנים מפולמות וזה כי אלו הצורות למה שהם הפכיות והיו היסודות יסודות לדברים מצד התמזגותם והו הדבר המכוער הנה לקחו ככאן דבר ממוצע בין ההפכים והוא הירוק והנה לקחו הכמוצע בצבעים כי הוא יותר מכל סם מהממוצע וכן שאר ההפכים ואולם אמרם מפולמות ענינו כמו פלמוני שכוונתו תכלית ההעלם וההכתי' ולזה היה מורכב מפלוני ומאלמוני שהם שתי שמות מורות על הסתר והעולם וכבר ידעתר אתה הפעין מה שיש מההעלם בענין החמר הראשון והתכונן אשר בציונו מצדו :

הפרק השני

וראוי שנבאר תחלה השמות אשר השתמשו בהם התורה בזכרון חדוש העולם קודם שנבאר דברי התורה בזה כי הכנת הדבור הפשוט קודמת בהכרח להבנת הדבור המורכב' ונאמר כי ראשית כבר תהיה הכונה בו בלשונו החלק מהדבר אשר היא קודם לשאר חלקיו איזו קדימה שתהיה מהקדימות אשר קדימת זמן כאמרו ראשית מיליקים רוצה לומר בתחלה הקודם מהזמן אשר מלך בו יחויקים וכן ראשית עריותכם רוצה לומר החלק אשר ירימו מהעם' קודם בזמן וכן ראשית זו צאנך וכן הרכה' ואם קדימה בסדר כאמרו ולא יסוד ולא יעביר ראשית הארץ כי קדיש לה' רוצה לומר החלק הקודם ממנה בסדר והוא לאחת מהפאות אשר זכרם קודם ומה אפשר גם כן שיהיה אמרו ותהי ראשית ממלכתו בכל' ומה אמרו ראשית חכמה יראת ה' כי יראת ה' היא חכמה באמרו הן ויראת ה' היא חכמה' ולזה נאמר שהחלק הקודם

הפרק החמישי

אור והשך שמות משותפים וזה שהאור יאמר תחלה על האור המוחש והתושך על העדר האור המוחש וזהו הרכה' אור החמה' לאור יומם' וכן הענין בחושך חושך השמש באצתו ובתפתחות השך היום וזה הרכה' ומזה הענין על צד קצת הדמיון אמרו חושך משחרת תארם' ואחר כן הישאל האור ל' העיני' הרואות בשלמו אמר כי אורו עיני וכן הושל' החשך אל העינים שלא יוכלו לראות אמר והשכו הרואות בארכות והיה זה כן לפי שבחשך לא תשלם השנת הדברים הנראים ; ולפי שהצורה היא דומה לאור והיותה שלמות לדבר שהיא צורה לו כמו שהאור הוא שלמות לנשם הספירי' בפה שהוא פפירי' ועוד שהוא תשים הדברים בעלי הצורה מושכלים כי מזה הצד לבד יהיו מושכלים כמו שישים הדברים אשר ישנם

מלהמת השם

בסכה לשאר הנכראות ובה אמר הרבם שהשם יתברך עיני בעולם השכלים הנפרדים והשפיע מהם המציאות :

הפרק הששי

רוח שם משתתף יאמר על הרוח המלשבת * רוח ים חזק מאד והה רבה * ומזה הענין נקרא עליצד קצת דמיון הנפש רוח לפי שהרוח סבקי הוא הכלי הראשון לנפש ונושאו הוא הרוח המתהווה בלב הנא אל האברים באמצעות העורקים הדופקים * ויאמר רוח על האויר היסודי ומזה הענין אמר רוח ארדים והנה מסכו לארדים להורות על גודל כמותו ברוח הנמשכר מעטת הכמור ול להיות הרוח משותף לאויר היסודי ולרוח הנמשכר תארו בגודל להורות מאיזה רוח ידבר כבר תמצא זר בלשוננו הרבה רצוני שיסמוך אחד פשמות השם יתברך כשירצה להפליג בגדלו או בחזקו אמר מהררי אל * שלהבת יה * הצני שדי * בקול שדי * והנה אמר בזה הרוח שהיה מרהפת על פני המים רוצה לומר שהיה נוחה על שטח המים * וכן על גזוליו ירחף הרצון בוינתח * והנה כלל בשם הרוח יסוד האויר ויסוד האש לפי שכבר ברחה התורה לקרא ליסוד האש אש להורות על המרהק אשר בינו ובין האש המוחש * והנה הוא כמו אויר אלא שהוא יבש והוא יותר חם מהאויר ובה אמרו החכמים ש שהאויר הוא שלשה חלקים החלק השפל אשר יהיה בו הנשכ והמטר ושאר הרבים הנוהגים מנהגם והוא חסילת * והחלק העליון והוא חם ויבש :

הפרק השביעי

רקיע יאמר ענינו על כל דבר נרקע שומר תמונתו אמר ויקרע את פחלי הזהב * רקיעי פחים * לרוקע הארץ על המים רוצה לומר שכבר רקע בה חלק כרה יגברו על המים היסודיים והוא הגובה אשר בחלק הנגלה מהארץ אשר הוא כלי לא יטלם אלא בו לזה החלק ההגדלות כמו שקדם * ומזה הענין תרקיע עמי לשחקים * ואולם שהם הרקיע תמצאנו מיוחד בלשוננו לגרם השמימי אמר יהי מרוות ברקיע השמים * ויתן אותם ברקיע השמים * ומזה הענין אמרו על פני רקיע השמים כי העוף יעופף למעלה מהארץ אל צד שטח המים שהוא סבובי ולא יתנועע בזאת התנועה תנועה ישרה למטה או למעלה כמו הענין בחלקי היסודות * ומזה הענין הוא אמרו יהי רקיע בתוך המי והם הגלגלי והנה נכראו ראשונה בסכה ובטבע מניעי הגרמים השמימיים כי הם סכה וצורה ושלמות להם והנה הצורה היא הקודמת במציאות ואם היא מאוחרת בהוויה * ואולם אמר ברוך המים לפי שכבר התבאר ששם היה גשם בלתי שומר תמונתו ותחומו ממנו העליונים והתחתונים וכבר ייחס בלשוננו הענין הבלתי עומד בתכונה אחת אל המים אמר כמים הנגרים * וימס ללב העס ויהי למים * הנה ייחס ללבם למים לרבותו ולקלות התפעלותו ולפי זה הענין הורה מיוחס למים הגשם אשר אין לו טבע שישמור תמונתו הוא מה שאמר דוד הללוהו השמים והמים אשר כעל השמים והוא הגשם הבלתי שומר תמונתו אשר על הגלגלים כדי שלא יבאו כל הנועות קצתם לקצת * והנה הרב המורה הבין כנאן בשם רקיע החלק הקר מהאויר אשר תהיה ברהיית הענין והמטר וה' הביאו לזה כי היה זה אצלו שיהיה על הגרם השמימיים * וראוי שתדע כי עם שהענין אמתי בזה הוא מה שכבר בארנוהו לפי מה שכבר התבאר בסופת כמה שקדם הנה הוא עוד דצד גל חכמי תורתנו הקורבים אשר אמרו בבאור זר הפסוק דבר כמו שיתבאר לך מאמריהם * אמרו בכראשית רבה בשער שאמר הקדוש ברוך הוא יהי רקיע בתוך המים גלדה ספר האמצעית ונעשו שמים התחתונים ושמי השמים העליונים לחים היו שמים ביום ראשון ובשני קרשו רוצה לומר שנתן להם עמידה וקויו * יהי רקיע * יהיו הרקיע ר' יהודה בר סימון יעשה מטליה הרקיע כמה דתימר וירקעו את פחי הזהב אמר רבי עיניא יצתה ממנה וליתחנה פני רקיע וכו' * ר' פנחס נשם הושעיה אמר כחלל שבין הרקיע לרקיע כך יש בין הרקיע למים העליונים יהי רקיע בתוך המים ביני ובנתים * :

ישנים האחד נראים הנה השאל הצורה לאור וחחמ' לחושך ואפל ואמר אכן אפל וצלמות על החסר הראשון מצד העדר הצורות אשר הוא דבק לו כמו שבארנו לפירושונו ספר איוב * ומזה הענין יהיה אמרו והשך על פני ההים רוצה לומר יסוד הארץ שהוא בתכלית מהעדר הצורה והמזב עם שהו' הפחו' שבכל הנמצאות ולהיותו בתכלית מהעדר הצור' המשילוהו אל החסר הראשון אמר כי עפר אתה ואל עפר תשוב * האדם ישוב אל עפרו כשהיה ולזה אמר שהוא על פני ההים וזה כי ההים הוא מקום השפל מהמים וזה מכאן מענינו ולזה יהיה פני תהום השטח השפל מהמים ויהיה ביאורו אמרו על פני תהום אצל השטח השפל מהמים כי מלת על האמר בכמו זאת הכונה כאמרו ועליו מטה מנשה * ונתת על המערכת לכוונה זכה שבאורו הוא אצל המערכ כמו שהצבא במנחות * ואולם הרב המורה אמר כי הכונה במלת חושך היא יסוד האש והביא ראיה ממה שאמר התורה בשמעכם ארנהקול מתוך החשך ובמקום אחר נאמר מתוך האש זה לאו' כי האש יקרא חשך וכן אמר כל חשך טמון לצפוניו תאכלהו אש לא נופה וזה גם כן לאות כי החשך הוא האש * ואולם נקראת האש היסודית חשך לפי שהיא רחוקה המורה לפי שהאש היסודית אינה מאירה כמו שהתבאר בטבעיות ואולם יקרה לה האור כאשר התכבה בגשמים * והנה אין הענין נאות אצלנו וזה כי לא יחויב מאמרו במקום אחר מתוך האש * ובלמקום אחר מתוך החשך שיהיה החשך הוא האש ואולם היה החשך הוא הענין החשך שהיה שם שיצא ממנו אש כי הענין שזה דרכו ימצא חשך מאד ולזה אמר את הרב' הלאה דבר ה' אל כל קהלכם ברחו מתוך האש הענין והערפל כבר באר לך שהם שמעו דבריו מתוך האש ומתוך הענין והערפל אשר הוא חשך ולזה הוא מכאן שאמרו בשמעכם את הקול מתוך החשך לא יחויב שיהיה הרצון בו מתוך האש וכן אמרו כל חשך טמון לצפוניו אש היה שנודה שירמוע על האש ה הנזכר בזה הפסוק הנה יהיה שב אל הענין שיצאו ממנו הלהבות והדברים המפסודי כי הוא רבוב העת' האש מאד * ועוד ישכבר יקשה לרב המורה למח יחס מקום האש על השטח השפל מהמים וזה נוכח היה ראוי שיחסהו על פני הרוח לא על פני המים כל שכן שלא היה ראוי שיחסהו על השטח השפל מהמים וזה מכאן מאד * ועוד שהארץ היא יותר רחוקה מהאור משאר היסודות כי היא נוף חושך מאד ולזה יחויב יותר שחיתאר בשם החשך מאיזה שיהיה השאר היסודות עם שהיא גם כן יותר נעדרת הצורה והטוב מאיזה שיהיה ששאר היסודות ולזה ראוי שתקרא חשך כמו שבארנו * ואולם הוישאל שם החשך על מי שלא יוכל להשיג המושכלו אולם הם הצורות כמו שהושאל שם החשך להעדר הצורות אמר והכסיל בחשך ילך ולזאת הסבה הוישאל האור לפי שישני השנה שלמה אמר בשם יתברך ונתורא עמידה שריה ומזה אמרו עוטה אור בשלמה וזה האור הם השכלים הנפרדים אשר הם מניעי הגרמים השמימיים וזאת הכונה יהי אמרו יהי אור וכבר העירנו רבותי זכרונם לברכה על זה הענין במדרש וירא אלהים את האור כי טוב אמר רבי יודא בר סימון הגדיל הקבה את האור לעצמו השל לסלך שראה פנה ופה ואמר זאת לעצמי כך שבבראו הקבה אמר אין כל בריה יכולה להשתמש בו אלא אני וה' ונתורה עמיה שריה אמר רבי אבין הלוי נטלו הקבה ונתעמק בו בבלית והבירק את עולמו מזונו ה' עוטה אור בשלמה ורבני אמרי חבירק לו ליתנו לצדיקים לעתיד לבא משל למלך שראוה מנה יפה ואמר זו לבני ה' אור זרוע לצדיק * כבר התבאר לך שהם כלם הסכימו שזה האור איננו אור מוחש אבל הוא אציל אור השכל ומה נפלא פאטרים בזה לפי שיתכונן בו חיון אופן המתירקת אשר ביניהם זה שרבי יודא בר סימון ראה שאין אפשר לשכל האנושי שישנו השכלים הנפרדים בשום צד מהשהנה וחכמים יראו שאשפת להם השנתם באופן מה כמה שישפע לו סאורן וזויון בדרך שישלם לו ההשארות בזאת ההשנה ואף על פי שאין אפשר לו השנתם באופן שלם כמו שהתבאר בראשון מזה הספר ואולם מאמר רבי אבין הלוי הוא נפלא מאד יתבאר בו סודו האור קודם

מאמר מורה בלי ספק שזה הרקיע הוא הגרם השמימי אבר
 כבראשית רבה כדרש אלה תולדות השמים והארץ ר' עזריה
 בשם רבי כלפי למעלה הדבור אמור שכל מה שאחיה רואה
 תולדות השמים והארץ הן שנאמר בראשית ברא אנדים את
 השמים ואת הארץ כשני בראו מן העליונים שנאמר ויאמר
 אלדים יהי אור בשלישי בראו מן התחתונים שנאמר ויאמר
 אלדים תדשא הארץ רביעי ברא מן העליונים שנאמר ויאמר
 אלדים יהי מאורות ברקיע השמים וכו' הנה החבאר לך מה
 המאמר שזרז החכם ראה שהרקיע שנברא ביום שני הוא
 מהגרמים השמימיים :

הפרק השמיני

כבר ידעת ממה שקדם שהוית העולם
 מהשם יתברך היתה בזולת זמן מפני
 היותה מלא דבר אל דבר : וכן הסכימו רבותינו ז"ל שהשמים
 והארץ נבראו יחדיו אכרו כפרק אין דורשין זה וזה כאחד
 נבראו שנאמר אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שחקים קורא
 אני אליהם ויעמדו יחדיו ולזה הוא מבואר שמה שיוהם
 בהוית הזאת שתהיה לאחת בששת ימים אינו באופן ש
 שיהיה האחד לפני יום אחד דרך משל אבל אמרו זה להורו
 על הקדמים שיש לקצרו הנמצאות על קצתם והמשל
 שמניעי הגרמים השמימיים הם קודמים בסבה ובטב לגרמים
 השמימיים והגרמים השמימיים קודמים בסבה ובטבע ליסודו
 ולמה שיתחדש מהם והנה היסודות קודמים למה שיתחדש
 מהם קיים היולאית והמורכב הוא גם כן קודם קצתו לקצת
 בזה האופן מהקדמה והמשל שהצמח הוא קודם לחי השלם
 ובזה האופן יהי הבה המימי קודם למעופף והמעופף להולך
 וההולך למדבר וזה שהבה המימי עושה ביצה בלתי שלמה
 והמעופף עושה ביצה שלמה וההולך עושה ב"ת בנופו וז"ל
 הסבה התבא כספר הבה שהמעופף הוא יותר שלם מהמימי
 וההולך יותר שלם מהמעופף ואין ספק שהאדם הוא יותר
 שלם משאר ב"ת החולקים ומזה הצד יוסר הספק אשר
 סיפק לקצת הקודמים מרבותינו ז"ל כאיזה דבר שוער יום
 ראשון ויום שני ויום שלישי והנה לא היו המאורות נמצאים
 עד יום רביעי וזהו ענין אמרם ז"ל כהתר זה הספק הן הן
 מאורות שנבראו ביום ראשון ולא תלאן עד יום רביעי רוצה
 לומר שלא תלה ההיותם בזמן קודם ליום רביעי אבל הם
 היו נמצאים ביום ראשון כי הכל נברא יחד ברצון השם ית'
 ואין ספק שאי אפשר שיוכן מענין אמרם ז"ל תלאן עד יום
 רביעי זולת מה שזכרנו כי הוא בלתי אפשר שנאמר שהיו
 הכוכבים נבראים ביום ראשון נפרדים ואחר כן תלאן ביום
 הרביעי ברקיע כי הם אינם תלויים בו אבל הם בעומק הרקיע
 וישימם בו הוא גם כן מבואר בטול ולזה הוא מבואר כי
 הכוננת בתלאן בכאן הוא ההתחסות כי שם התיריח יאמר
 הרבה כלשוננו בזאת הכונה ומס' שראוי שתדעוהו היא שכל
 מה שאפשר חדושו שהטבע לפי מה שהטבעו השלם ותברך
 לא יוחסה בריאתו לשם יתברך בזה הספור הנפלא כי הוא
 יעשהו באמצעות הסכע ולזה לא ייחס לשם יתברך הוית
 הצבחים והבה הסתהוים מהעפוש ומזולת מיכס אבל ייחס
 לשם יתברך בריאתו פה שלא יתהוה על הכנה הטבעי כי
 אם סמינו כי בריאתו לא ממש היתה דרך פלא ולזה לא יחס
 הוית המתדמה החלקים לשם יתברך כי די בתנועות הגרמים
 השמימיים עם הכח אשר בחמר השפל לקבל כל הצורות
 באמצעות הצורות היסודיות אשר ברא בו אל שיהיו כזו
 החמר השפל הסתדמי החלקים ואלו הימים מהצמח והבה
 הנולדים מהעפוש זה מבואר למענין בזה הספור הנה זהו מה
 שראינו להיעץ קודם שנברא דברי זאת הפרשה אשר נזכר
 בה הרוש העולם ומת' תהיה בבריאתו אמר כי בראשית
 הבריאה כאשר ברא השם השמים ומה שתחתיהם וברא
 בחמר השפל התחלותיו הראשונות אשר הם החם הראשון
 והצורות הראשונות לו כסדר והם הצורות היסודיות כי הם
 הוכן לקבל כל הצור' אשר אלו היסודות הם כאופן שהיכו
 הארצי הוא בשטח השפל מיסוד הכיס ושחש ושחשוי הם
 על שטח המים העליון הנה בראשית זאר הבריאה כירר
 אמר השם יתברך שיפאז עולם האור והוא עולם המלאכים
 שחם

ממר רבי תנחומא אנא אמירת טעם אלו נאמר ויעש אלדים
 את הרקיע ויבדל בין המים אשר על הרקיע הייתי אומר על
 זופו של רקיע המים נתונים כשהוא אומר בין המים אשר
 מעל לרקיע הוי המים העליונים כשלוים במאמר והנה
 לך ראוי בזה המאמר שהם הבינו זה הרקיע הנשם השמימי
הראשונה היא אמרו ונעשו שמים התחתונים ושמי
 השמים העליונים וזה משה שאין ראוי

שיאמר על הענין ולא על המקום שנתהוה בו והשנית
 היא שאם יצתה אש של מעלה וליחכה פני רקיע וזה אין
 ראוי שיאמר על הענין כי התעבותו הוא התלהלה ודריכה
 המים לא יובש והפעל לו הוא קור אשר בחלק ההו' מהאור
 כמו שהתבאר בספר האותיות לא האש כל שכן שאין ראוי
 שיאמר זה על החלק הקר מהאור אשר יתהוה בו הענין
 ומה נפלא אמרו אש של מעלה וזה כי מפני שאנחנו לא
 נשער שיקנה הרבר שמיית התמונה אם לא מצד היובש
 והי' האש הוא המייבש והמנוב ייחס זה הפעל לאש ולהורו'
 שאין זה הטב' כמו הטבע פהאש היסודי אכר אש של מעלה
 ובוה האופן תמצאם אומרים במקומות רבים שהשמים
 פתוהו מאש ומים וצדד לומר שיש בו שני טבעים טבע
 שומר תמונתו וטבע בלתי שומר תמונתו וחלילה שירצה זה
 החכם שיעשה השם יתברך השמים באמצעות כלי הוא אש
 או דבר מתחם לאש אבל רצה בזה שהשם יתברך הקנהו זה
 הטבע אשר בו יהיה שומר תמונתו **והראיה** השלישית
 היא מה שאמר בחלל שיש בין

הרקיע
 לארץ כך יש אבר הרקיע למים העליונים ואלו היה הרקיע
 הענין או מקום הענין היו שם גם כן מים העליונים ככח לא
 עליו ואלו כשיוכן זה לפי מה שספרנו יאות זה המאמר
 כי כבר תמצאם אמרם שעבוי של רקיע הוא בשעור מר
 שבין הארץ לרקיע וכן יהיה השעור אצלם בין רקיע לרקיע
 ושם היה הנשם בלתי שומר תמונתו אשר התבאר שהוא
 ביניהם כי הוא מן השקר שיהיה שם רקות וזה שהם אמרו
 בבראשית דכה שהארץ עד לרקיע מהלך חמש מאות שנה
ואולם מאמר רבי תנחומא שהמים העליונים תלויים
 במאמר הוא נפלא מאד וזה שהוא יאמר שאין

טבעם בטבע אלו המים התחתונים שהם כבדים והצר נושאת
 אותם אבל הם תלויים במאמר רוצה לומר שאין להם דבר
 ישאם כי אינם קלים ולא כבדים ולזה דקדק ואמר שאלו היה
 כתוב ויבדל בין המים אשר על הרקיע הייתי אומר על גופו
 של רקיע המים נתונים רצוני שהם עליו והוא ישאם אבל
 אמר שהם מעל לרקיע ולא תאר אותם כשהם על הרקיע
 להיחם נסמכים על עצמם וזה דקדוק נפלא מאד וכבר
 הורו לנו שמה שיאמר בשמים שהם אש ופס הוא על צד
 הרמיון מולת שיהיה כן במאמר בראשית רבה שאינו ש
 שהבריות משתוממין עליהם לומר של מים הם של אש הם
 הרוו בזה המאמר שזה נאמר לבר על צד הרמיון וההכסל :
 ולזה אמר ר' עקיבא בפרק אין דורשין כשאתם מגיעין לאבני
 שיש טהור אל תאמרו מים מים שכן כתוב דובר שקרים לא
 יכון לנגד עיני הנה זה החכם קרא אבני שיש טהור ה
 הגרמים השמימיים וקראם כן להיחם ספיריים ונקיים סבל
 עכירות ועובי ואמנם אמר זה להורות שמה שנקרא מים
 הנשם הברתי שומר תמונתו אשר הוא שם הוא על צד
 הרמיון וההכסל לא שיהיה טבעי בטבע אלו המי' היסודיים
 מה שיאמר כן זמא בפרק אין דורשין שאין בין
ואולם המים העליונים למים התחתונים אלא שתי

אצבעות הוא נפלא מאד וזה שהמים התחתונים והוא החמר
 השפל נבדל מהמים העליונים בצורות היסודיות אשר נתן בו
 השם יתברך שבהם הוא כחיי לקבל כל הצורות ואלו הצורות
 היסודיות יפצאו להם שתי כחות פועלות והם החום והקור
 ובהם יפעלו קצתם בקצת וזה דבר לא ימצא למים העליונים
 וכבר ידעת כי האצבע יאמר כלשונינו על הכח הפועל אמר
 אצבע אלדים אצבע אצבע אצבע יאמר רבותי עי הרוחות : ואמנם היה
 זה כן לפי שהיו הוא כלי נפלא לעשו בו כל דבר וזה אמנם
 הוא בו באמצעות האצבעות אשר נבראו בו הרה מענינו
 מבואר וכבר תמצא עוד לרבותינו זכרונם לברכה

מלשונות השם

שהם מנעו הגרמים השמימיים ותכף שרצה זה נהיה לא נצטרך לשום מעשה והנה הבריל השם יתברך בין זה האור והוא העולם זה הנכבד ובין מה שילך ממנו מדרגת העליון והוא הגרם השמימי והוא החשך כזה המשל עם היום שניה דבר אחד כי לו הצורות הם שלמות לגרמי השמימיים ובוה האופן יהיה הערב והבקר מאלו הנמצאים מדרגה אחת ממדרגות הנמצאות כי הצורה מתאחדת עם מה שהיא לו צורה כמו שהתבאר כמה שאחר הטבע אצל החקירה בענין הגדרים והנה קרא האור והחשך ערב ובקר להוסיף העלים כזה המשל הנפלא עם שכבר יתבאר בו ענין ההתאחדות כי מהיום והלילה יהיה יום אחד * ואפשר שנאמר שהרצון כזה שבזה האור מדרגות חלוקות קצתם כקצת קצתם יותר נכבד מקצת וקצתם הולכים מדרגת הצורה לקצת כמו שבארנו בחמשי מזה הספר ולזה יהיה קצתם השך ביחס למה שילך מהם דרך הצורה והם כלם מתאחדים באופן שישוע סכלם נמוס אחד במספר כמו שהתבאר במה שקדם * והנה זכר בזאת הבריאה שהיא נהדרה כשאמר זה השם יתב' להורות על הרצון כי אין אצל השם יתברך מאמר באותיות וקול כמו שבאר הרב המורה * **ואחר** ספר אופן בריאת זאת המדרגה הראשונה מהנמצאות החל לספור אופן בריאת המדרגה השנית ואמר שהשם יתב' אמר שיהיה גרם שמימי מקצת הגשם הבלתי שומר המונתו ושיהיה גרם נבריא טבע מבריל בין החלק מזה הגשם הבלתי שומר מונתו למטה מרקיע בזה החלק המבדיל ביניה הוא בריאת הצורות היסודיות בזה החלק השפל מזה הגשם אשר הוא בה מוכן לקבל כל הצורות ואולם החלק העליון מזה הגשם לא ימצא בו זה הטבע אבל הוא נשא' חמיד על ענינו ובוה האופן היה החמר השפל כן רוצה לומר מה שנראה מענינו ממצאות הצורות היסודיות בו או יהיה שב אמרו יהי כן אל מה שזכר בפרשה הראשונה מענין מציאות הצורות היסודיות בו והיה אמרו והיה כן שבזה האופן היה החמר השפל באופן הנזכר תחלה בפסוק והארץ הית' תהו ובהו ולא רצתה התורה לשוב ולהזכיר זה כרי שלא יהיה סוף ברברי : ולפי שהרקיע הוא שם משותף לבד דבר נרקע קרא השם יתברך זה הרקיע בשם ייחודו הוא שמים וכבר היה הערב והבקר גם כן בזה המדרג' מהנמצאו דבר אחד זה שהגלגלים הנולכים מהלך הצורה והשלמות מהיסודות ובוה האופן הם מתאחדים * והנה לא נאמר במה שנברא בשני כי טוב לפי שמה שנברא בו מהגלגלים לא נשלים עדין עד שיומר בריאת הכוכבים והם זה דבר זכרו ביום הרביעי ואז נאמר כי טוב : ובה שנברא בו מהצורות היסודיות לחמר השפל אינו גם כן ענין שלם זה שכבר נבראו בהם אלו הצורות בעבור שאר הצורות אשר החסר השפל כחיי על קבולו והוא אמרם בכראשית רבה למה אין כתוב בשני כי טוב ואמרו קצת לפי שנברא בו גוהים : ירצו בזה שבזה הכח אשר לחמר השפל לקבל כל הצורות מפני הצורות היסודיות שנבראו בו יקרה לנמצאות השפלות ההפסד וההעדר * וקצתם אמרו מפני המחלוקת רציני כי מפני שנבראו ההפכים בחמר השפל אין ראוי שיאמר בו כי טוב לפי שהם מפני זה מפסידים קצתם קצת וקצת' אמרו לפי שלא נשלמה מלאכת המים העליוני' והם הגרמים השמימיים ולא מלאכת המים התחתונים והוא החמר השפל כמו שבארנו : וראוי שתדע שאי אפשר שנאמר שיהיה זה ההבדל אשר נאמר בזאת הפרשה הברל במקום שאמ' היה הדבר כן הית' בוה האמר מותר וזה שהגשם שהוא כאמצע המים הוא בלי כפך מבדיל בין מזה שממעל ממנו ומה שמתחת וזה יהיה אמרו והיה מבדיל בין מים למים מותר אין צורך לו וכך יהיה מותר אמרו ויבדל בין המים אשר מתחת לרקיע ובין המים אשר מעל לרקיע * ועוד שכבר יהיה לפי זאת הכוונה אמרו והיה כן בתכלית הזרות וזה כי אחר שעשו אין צורך לומר שהיה כן ואמנם יצטרך לזה אלו לא זכר שיעשה השם יתברך הרקיע וזה יהיה כשאמר ויאמר אלדים יהי רקיע בתוך המים והיה מבדיל בין מים למים ויהי כן וזה מבואר מאד ולזה הוא מבואר שאמרו והיה כן הוא רמז אל ההויה אשר ברא השם בחמר השפל והם הצורות

היסודיות הנזכרות בפסוק והארץ היתה תהו ובהו : והנה הועילתנו החורה תועלת גדולה כאשר הודיע לנו שכבאן התאחדות מה לחמר השפל עם הגרם השמימי זה שאם לא היה ביניהם התאחדות היה מהויב שהיה בכבאן שני אלוהות ישנית האחד מהם בחמר הגלגלים וינהיגו ואחר ישנית בחמר השפל ומזה המקום היה טעור המאמינים בשני אלהות : ואחר שהשלים ספור זאת המדרגה השנית מהבריאה כבר מדרגה אחרת מכנה ואמר שבכר אמר השם יתברך שיאכפנו אל מקום אחד המים אשר היו מקיפות ב בטבעם ביסוד הארצי כדרך שתראה היבשה וזה אמנכ היה בהכרח בשכר בארץ בזה החלק הנגלה דבר יוצא מכדורית' יגבר על היסוד המימי שיעור כזה כמו שקדם וזרז יאמר שהשם יתברך רקע הארץ על המים ותכף שרצה השם יתב' זה הענין היה הדבר כן והנה קרא השם יתברך ליבשה ארץ יאף על פי שהארץ יאמר בכלל על כל היסודות בכללם כמו שקדם כבר נתיחד שם ארץ לזה היסוד ולמקוה המים קרא השם יתברך ימים ואמנם אמר ימים לא אמר ים לפי שטבע הים מתחלף להתחלף טבע מקומו הארץ אשר יעברו מימיו בהם כמו שהתבאר בספ' האורות וזהו אמר אל בכראשית' רבה והלא ים אחד הוא מה תלמיד לומר ולמקוה המים קרא ימים לא אינו דומה טעם דג העורה מעכו לעולה וסידון ולעולה מאספמיא והל' לברתו ההורה כזה שהי הוא היסוד המימי וכבר ביאר זה הפלוסוף בספר האורות * ועוד ספר שכבר ידע השם יתברך שמה שהמציאו מזה הוא טוב לפי שבו תועלת להויות ההווה בחלק הנגלה מהארץ ובעבור זה התכלית המציאו : ואחר זה אמר השם יתברך שתוציא הארץ צמחיה והוים ממים וזכר תחלה הצמח החסר והוא העשב המזרע זרע וזהו 'כל הצמ' השלם והו' 'האילן העושה' פרי אשר בפרי ההוא זרע יתהוה מימיו לפי שזה הוא הכדור הנאו' לפי הטבע ולזה אמר מין האילן הוא יות' שלם מהצמח ולזה היו פעולתיו יותר שלמות זה כי אנהנו נקטר' מיד מהפעולות המסודרות מהצורות על הצורות כמו שזכר ה הפלוסוף בכפר הכפיש דנה בעת שאמר השם יתברך שהיו אלו הצמחים מן הארץ היו כמו שרצה רוצה לומר שכבר הוציאה הארץ דשא עשב מזרע זרע יהיה מהזרע המזרע ההוא מינו עץ עושה פרי אשר בפרי ההוא זרע יהיה מהזרע מינו זרע השם יתברך כי מה שהמציאו מזה הוא טוב ונתחיתר זאת ההויה ליום השלישי והנה הערב והבקר אשר בואת המדרגה מהבריאה הוא מתאחד והמשל כי הילות הארץ הוא בעבור אלו ההויות זכך הצמח החסר והשלם הם מתאחדים וזה שכל הצורות אשר החמר השפל כחיי על קבולם הם קצת לקצתם במדרגת הצורה והשלמות ובוה האופן יתאחדו כולם והיה מהם התהוות אחר כמו שזכרנו בראשון מזה הספר : ואפשר שנאמר שהרצון בזה שהשם יתברך אמר שיהיה אז כח הארץ להוציא אלו הצמחים והיה כן רצונו שכבר נתן לארץ זה הבנה וההכנה על דרך פלא והוציאה אלו הצמחים בשעמחו ממנו כאלו היו בזרעים הזרעים בארץ ולזה היו הזרעים האלו נמצאים יחד בעת הבריאה כמו הענין משאר הנבראים ולזה אמר כמה שאמר זה וכל שיהי השדרה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח כי לא המסיר ונומר כבר התבאר כי אחר זאת הבריאה הנזכרת בכבאן היתה הצמיחה והוא אמרם בכראשית רבה ותוצא הארץ דבר שהוא פקוד בידה רוצה לומר שהוא כמפקדון בידה ועוד אמרו שם תולדות הארץ בראשון כדברי בית הלל ושהחה שלשה ימים ראשון ושני ושלישי והוציאה שלש הולדות אילנות ודשא' (גן עדן וכבר בארו לך שהצמיחה אחר ידע השם יתברך כח התולדה הזאת בארץ זמן מה והנה ידע השם יתברך באלו הצמחים שהמציאו שהם טובים ולזאת הסבה לא אמר ויברא אלדים דשא עשב ונומר כמו שאמר זה כשאמר הבריאות וזה שכבר אמר ויעש אלדים את הרקיע : ויעש אלדים את חית הארץ : ויברא אלדים את התנינים : ויעש אלדים את חית הארץ : ויברא אלדים את האדם אבל אמר ותוצא הארץ להורות על מה שבראו השם יתברך מהצמח לא היה נשלם הצמיח' כמו הענין בשאר הדברים שברא וזה כי שאר הדברים כראם

שלמי הכריאה ביום הבראם * וראוי שתדע כי לא אמר
 כמה שנברא ביום ראשון ועל ידי זאת האור לפי שהאור הוא
 צורה לגשם השמימי ואין רצונה התהוות בעצמותה אבל
 תהוות בהתהוות מה שהיא לו שלמות ואין ראוי שתחשב
 שלא תהיה הצורה ההיא נקשרת בגשם השמימי מפני ש
 שכבר הונחה נבדלת וזה כי כבר בארנו שהנחתנו אותה
 נבדלת אמנם נרצה שהיא לא תעשה פעולתה המיוחדת לה
 והיא השגרה עצמורה בכלי גפיי כמו הענין בצורות
 ההיולאיות * ואפשר עוד שנאמר כי הסבה באמרויותו
 הארץ וליא אמר ויעש ארבים דשא עשב לפי שזה המין מן
 הכללי נפש לא ילבש צורה דארת בתכלית שלמות היותו
 כמו הענין בכת וזה שכבר ימצא בכת תחלה הכת הצומח
 עד שהשלים הויתו שלמות מה ונתעו בו הנפש החיוני ולזה
 הצטרף בו להכניס התחלה אחרת וזאת התחלה אשר שם
 אותה אז השם יתברך במים והארץ ולזה יחס זאת הכריאה
 לשם יתברך אבל הצמח לא יצטרף אל התחלה אחרת וזאת
 התחלה אשר שם אותה השם יתברך בארץ להצמיח אלו
 הצמחים כי אין להם צורה נוספת על הצמיחה * ואחר

שהשלים הספוג כזאת המדרגה השלישית
 מהכריאה החל לספר מדרגה אחרת מהכריאה ואמר שכבר
 אמר השם יתברך שיהיו גופים מאירים כהכריאה והם
 השמש והירח ושאר הכוכבים ואמנם רצה במציאות להבדיל
 בין היום ובין הלילה רצה לומר שיתחדשו מהם בזה החשב
 השפל דברים מקבילים מצד היום והלילה המתחדש מהם
 וזה שכבר יתחדשו ממנו בזה האופן ארבע תקופות מתחלפות
 קצתם לקצת והנה זה היום והלילה המתחדש מהם הוא
 מתחדש מהם מכל אחד ממיני הסבוב הנמצאים להם ויהיה
 יום הכוכב כהיות פעולתו בזה החלק הנגלה מהארץ בתכלית
 החזק ולילו בהיותה בתכלית החולשה והמשול כי כמו שהיה
 יום השמש בהיותו על האופק ולילו בהיותו תחתיו כן יהיה
 יום השמש בהיותו במזלות הצפוניים ולילו בהיותו במזלות
 הדרומיים ובזה האופן יתחדשו מהשמש ארבע תקופות כשנ
 מתחלפות קצתם מקצת * **זכר** עוד שאמנם רצה
 השם יתברך במציאותם לתועלת שני והוא
 שיהיה מהם פעולות מתחלפות ייחדו בהם הכוכבים קצתם
 מקצת ויהיו הכוכבים לאותות לאלו הפעולות אשר ייוחדו
 בהם וזה אמנם יהיה מהם למועדים ולשני ימים כלאותאמר
 שכזה המועד יהיה המתחדש לפי מה שיגזרוה הכוכב הפלוני
 ובמועד השני כפי מה שיגזרוה הכוכב האחר עד שתאמר
 שהמסלול כזאת הישעה הוא שבתו והמושל בשעה השנייה
 הוא צדק והמושל ביום הזה הוא שבתו והמושל ביום השני
 הוא השמש וכן הענין בשנים ובשאר המועדים היות גדולים
 מהשנה אשר תיחס הממשלה בהם לכוכב ככב לפי מה
 שהתבאר מן החוש למי שהשתמש במשפטי הכוכבים והוא
 מבואר ממה שקדם בחמישי מזרז הספר שאלו שתי הסבות
 שזכר בכריאתם הסבה בהשלמת רבוי ההויות בזה החשב
 השפל * **זכר** עוד שכבר רצה השם ית' במציאותם
 לתועלת שלישית והוא שיהיו מאירים על
 הארץ כי בזה ישלם מציאות האדם ושאר הבח אשר יש להם
 חוש הראות וזה מבואר מאד וזה כי בזולת האור לא ישיג דבר
 הבלי אשר בו יראה הבח מוחשיו והנה ראותו המוחשים הוא
 הברחי לו מאד כי הוא מהסבור היותר גדולות אל שיברח
 מהמויק אל הנאות והוא כאדם עם זה מבוא גדול השלמתו
 במושכות לפי שהתחלות המושכות אמנם נקנה אותם מן
 החוש והחוש אשר יראה לו בהם מבוא גדול הוא חוש הראוי
 וזה מבואר מענינו * ולפי שכבר רצה השם יתברך בכריאת
 הכוכבים כדי שיעני בהם אלו הפעולות הוא מבואר שזה היה
 סבה אל שהמציאם באופן היותר שלם שאפשר מהקורבה
 והרחוק והגדול והקטנות וחלוק הצבעים בנצוציהם ורבו
 התנועות ומעוטם ושאר הדברים הנמצאים בגרמי השמימי
 בעבור זה התכלית כדי שיעני מהם אלו התועלות באופן
 היותר שלם שאפשר * והנה זכר שתקף שרץ השם ית'
 זה נהיה ושב לספר אופן זאת הכריאה ואמר שכבר עשרה
 השם יתברך שני המאורות הגדולים והם השמש והירח והנה

עשאים יותר גדולים משאר הכוכבים לפי שצורך לו הנמצאות
 השפלות אל השמש והירח יותר רב מצרכם לשאר הכוכבים
 ולזה חויב שיהיו באופן מהגדול באופן שיכשרו בו על שאר
 הכוכבים כמו שקדם וכפני זה אמר שכבר עשה השמש ל
 לכמשלת היום והירח לכמשלת הלילה והכוכבים אשר להם
 גם כן ממשלה כמו שקדם וזכר שכבר עשאים באופן שישלם
 גם כן מהם אלו התועלות הנזכרות רוצה לומר שיאיר על הארץ
 כדי שיוכל הבח לראות מוחשיו ולמשול ביום ובלילה בדרך
 שיסודרו ממנו אלו המקרים המתחלפים המתחדשים בזה
 העולם השפל בשימשול זה פעם וזה פעם כמו שקד' ולהבדיל
 בין אור הכוכב והוא עת היותו על האופק ובעת חשכו והו עת
 היותו תחת האופק וכן יהיה אור הכוכב וחשכו מיוחס אל
 התקופות הארבעה המתחדשות מכל מיני הסבוב הנמצאים
 בו כמו שקדם וליה אמר ככאן ולהבדיל בין האור ובין החשב
 תמורת מה שאמר ראשונה להבדיל בין היום ובין הלילה
 להוסיף באר על מה שכיון בזה המאמר זה שהיום והלילה
 היה אפשר שיחשב שלא יכיון בו אלא ההקף היומי ולזה
 העתיק הלשון בזה המקום אל האור והחשב * וכזה
 אמר למשול ביום ובלילה תמור' אמרו ויהי לאותו ולמועדים
 ולימים ושנים וזה כפי שיחשב גלוי ושלמות על מה שכבר
 בזה המאמר רצוני אמרו והיו לאותות ולמועדים ולימים ושנים
 ואמר אחר כן שהשם יתברך ידע מה שהמציאו מהכוכבים
 הוא טוב ולזה התכלית בראס כי מן השקר שישלם מהם זר
 הטוב במקרה והנה היות הערב והבקר פזאת המדרגה
 מהכריאה מתאחד וזה שהם כלם מסתתרים כשיושפע מהם
 נמוס אלו הנמצאות השפלות וסודרם ויושרם * והנה הערב
 הבקר הוא בהם משני צדדים האחד מהם מפני הכוכב האחד
 בהם שיתחדשו ממנו יחסים מתחלפים אל זה החלק הנגלה
 מהארץ ויהיה הבקר הערב אשר תחזק בו זמרת הפעולה
 הפגעת ממנו בחלק הנגלה מהארץ והערב העת אשר תחלש
 בו פעולתו והנה זה הענין מתאחד ואף על פי שיסודרו בו
 פעולות מתחלפות באופן זה : והאופן השני הוא כי הכוכבים
 יתחלפו קצתם לקצת בכבוד וזולת כבוד על יחס מדרגות
 הפעולות המסודרות מכבד ונהנה עם זה הם מתאחדים
 כלם עד שישלם מכללם זה הנמוס הנפלא הנמצא כאלו
 הנמצאות השפלות * **והנה** ככאן שני ספקי עיונו

ראוי שגשטרל בהתרגם האחד
 הוא שכבר יתבאר ממה שאמרנו שכבר
 המציא השם יתברך אלו הדברים בעבור אלו הנמצאות
 השפלות ויהיה אם כן הנכבד בעבור הפחות וזה שקד עצום
 אצל החכמים * **והשני** הוא שכבר ראוי לפי הסודר
 הטבעי שתיוחס זאת ההויה ליום
 השלישי כי השמים והכוכבים קודמים בסבה ובמציאות
 ליסודות ופה שיתהוה מהם * ונאמר שהסבה הראשון
 לא ימצ' בהתרו מהקושי עם מה שקדם מהדברי כזה המאמר
 וזה שכבר ירא' תמידי שהכוכב ישלם השפל במה שישפיע לו
 ובזה האופן ישפיע השם יתברך כל הנמצאות ולא נאמר
 מפני זה שיהיה השם יתברך בעבור הדברים השפלים ממנו
 אבל נאמר שמציאותו הוא באופן השלם * שיוכל להשפיע
 משלמותו לכל הנמצאות לפי מה שאפשר להם שיקבלו
 ממנו ואמנם מה שהוא כהשקר הוא שיקנה הכוכב שלמותו
 מהפחות ובהיות הענין כן הנה יסיר זה הספק במה שאומר
 וזה שהגדלים ומניעיהם נמצאו בעבור עצמותם ופני שהיה
 יותר נכבד לבעל גשם שיפיע פעולות מה במה שהיה בעל
 גשם משלא יפעל אותם כי היו הפעולות חיות מה לגשמים
 ולולי זה היו גופים מתיים הושמו מתנועעים ולפי שלא היה
 ראוי שיפעלו פועל במסלרה רוצה לומר שירנועעו ולא
 יתחדש מתנועיתם שום תועלת והיה בלתי אפשר שיתחדש
 זה התועלת לעצמותם לפי שאין בהם כח בעצמותם הושמו
 אלו הפעולות בהם להשלים שאר הנמצאות ולזאת הסב' היו
 תמונות הגדלים ומספרם ונצוצי הכוכבים ושאר הענינים
 הנמצאים בשמים באופן היותר שלם שאפשר להשלים אלו
 הנמצאות והוא מבואר שזרז הספק לא יתכן שיותר כי אם
 בהנחת העולם מזודש ולזה יתבאר ממנו חדות העולם כמנ
 שקדם

מליצות השם

ההווי' ויתקיים מינס יחד מהבעל חיים ההולך כי הוא עושה בעלי חיים בגופו' זאת ההשגחה היא שנתן להם השם יתברך כלי תשלום בו הולדתם ההסרה' ואולם האדם לא הוצרך לכרכה בשיפורה וירכה בו הולדתו שלמה ואמנם היה זה על צד המצוה רוצה לומר שהש' יתברך צוהו שיפורה וירכה כדי שלא ישחת מינו וכבר ביארנו זה במה שאין ספק בו בפירושו לדברי המדרגה מהבריאה המקום זאת החקירה' ואחר שהשלים זאת המדרגה מהבריאה הולך לספר כדרגת אחרת ממנה ואמר שכבר אמר השם יתברך כל מיני הבעל חיים הגדולים ההולכים המולידים כי הם וכן היה רוצה לומר שכבר עשה השם יתברך כל מיני הבעל חיים ההולכים הבלתי מדברים בזה האופן וכבר ידע השם יתברך כפיר שהמצוה מזה שהוא טוב למה שהמצוה בתכלית מה שצאפשר מהשרבו' וזה כי הוא שם יצירתו באופן היות' נכבד שאפשר למה שנתן בו' ואחר כן אמר השם יתברך לעליונים ולתחתונים שיעשה בהם אדם בעל שכל ואמר השם יתברך גם כן שיהיה זה האדם באופן מהברי' שישלם אוישו בכל בעלי נפש הנמצאים בעולם הו' וההפסד וכן עשה רוצה לומר שכבר ברא השם יתברך בזה האופן את האדם בצורה האנושית המיוחסת לו והוא השכל החיולאני ולזה ברא אותו בצלם העליונים כאופן מה כי הם בעלי שכל זהנה שכל האדם מייחס באופן מה לשבר העליונים והנה ברא אותם וזכר ונקמה כי בזולת זה לא תשלם ההולדה וכן ראוי שנבין שהיה הענין בזה שבראו השם יתברך משאך בעל חיים' והנה כך אומה השם יתברך להשגחה על קיומם ושימירתם ואמר להם שיפירו וירבו וימלאו את הארץ ויחזיקו בה כי זה הכרחי לאדם לשימיר מינו וזה שאם היה המין האנושי כולו בחלק מיוחד מהארץ היה נפסד דה' המין כאשר יקרה הפסד מר' לחלק ההוא כמו שהרחבאר בחלק הקודם מזה המאמר ולזאת הסבה היה מן ההכרח שיתחלפו הלשונות כמו שבארנו בפירושו לדברי החו' והנ' נתן להם גם כן כח ביום הבראש שישלמו בדת הים ובעוף השמים וכלל היה הרקיע על הארץ וזה כי מפני שהם כלם בעבור האדם חויב שהיה לאדם שולטנות בהם שאם לא היה הענין כן לא יהיה מגיע לאדם מהם התכלית אשר בעבורו נמצאו' ואחר כן ספר שכבר אמר להם השם יתברך' הנני נתן לכם טבע וכח שיהי' כל עשב וזרע ופרי העץ הורע זרע נאותם לכם למזון וזה אמנם היה בששים באד' כח לשנות אלו הדברים בשיוון מהם ולהשיבם אל עצם הזון וכן יתן יח' כח ומבע לכל סוגי הבעל חיים אשר על הארץ שיהיה להם זה נאות למזון עם כל ירק עשב ורצ' לומר שום עלי הצמחים והאילנות יהיה נאות להם למזון וכאשר רצה השם יתברך שיהיה זה כן היה כן כמו שרצהו' ואולם זכר בכאן זאת הבריאה כי בה יקיים אלו המינים ישמר מציוותם הזמן האפשרי ונהנה ידע השם יתברך שכל אשר עשה הוא טוב מאד למה שכמו ולזה המצוה באופן היות' שלם שאפשר וכבר כלל בזה המאמר כל אשר עשה לפי שמה שעש' אותו שהעולם השפל היה קצתו בעבור קצתו ולא נשלם דמטוב עד שהגיע אל התכלית אשר בעבורו היה מה שלפני התכלית וכן הטוב השלם לא נשלם לעולם בכללו עד שיהי' בשלמתו ותמותו והנה הערב והבקר אשר בזאת המדרגה מהבריאה הם מתאחדים רוצה לומר החי הבלתי מדבר והחי המדב' לפי שקצתם הולך שהלמות לקצת וזכר האופן התבאר שחלקי העולם כלם מתאחדים ובהם ההתאחדו' היה העולם בכללו כמו איש אחד' וכבר הודיע אותנו בזה הספר הנפלא שורש אחד נבנית עליו כל החכמה הטבעית והוא שאין כ' בנמצאות הטבעית דבר לבטלה וזהו שהודיע אותנו שכל מה שעשה השם יתברך מאלו הנמצאות הוא טוב מאד :

וראוי שתודע שכבר אמר באדם נעשה אדם כלשון רבים ולא אמר כן בשאר החיות אבל אמר חדשא הארץ ושרצו המים הוציא הארץ לפי ששאר החיים לא נמצאו בהם צורה בלתי הוציאנית ולזה יחס היותם אל היסודות עם הכח אשר נתן להם אז בפליאה וכן שיהיו חיים אלו החיות ואולם האדם להמצא בו צורה בלתי הוציאנית בפנים מה לא ייחס היותו

שקדם' ואולם הכפך השני הוא קשה פאר וראוי שנאמר בהתרו לפי קצונו: ונאמר כי בעבור שהיה תכלית הכונה בתורתנו החמיפה להגיע הענין בה ההולך בדרגה אל ההצלחה האמתית כמו שבארנו בפירושו לדברי החוה' הנה רצתה להעיר האדם מצד העיון בזה הסדר הנמצ' לה בספר תואר בריאת העולם על סודות המציאות וכוונתה עם זה להעיר אותו מצד העיון שהו' מחויב שיהי' העולם מהודש והמחודש והממנה בשומרה לפניו דבר יעמד בו וזר' כי כמו שההולך בדרך אם היה בטוח שאין בה פכשול לא יפריג בעיון בדרך ההוא בלכתו בה עד שלפעמים יהיה זה סברה שייטה מחליתיה באופן שיהיה יותר טוב שיהיה נשאר במקומו להיותו מתרחק בדרגה המיד מהמקום אשר כיון לב' איו ואמנ' כשהי' בה מכשול ופליג העיון בה וישי' השתדלותו להסירו או לסור ממנו אל הדרך אשר הוליקה אל המקום אשר כיון ללכת אליו וכן הענין בתור' שאם לא היה בה דבר יביא האדם לעמד בו לא היה המעין מפליג בעיון בה ויהיה זה סבה להמנע ממנו תועלתה והנה שני סדר הבריאה בזה הענין הוא לזאר הסבה בעינה וזה שאם היה נזכר ענין בריאת קודם הגלות הארץ היה אפשר לחוש שב שיטעה ויחשוב שיהיה אפשר שיהיה הגלות הארץ מיוחס' אל הככבי' כמו שחשבו הפלוסוף והנמשכים אחריו ולזה זכר בחוה' תחלה ענין הגלות הארץ קודם שיוכר בריאת הככבים ולפי שזכר הגלות הארץ וענינו היה בלתי מכוון בעבור עצמותו אבל הוא מכוון בעבור היותה הארץ בו הוכרח שיוגד עמו הווי'ר הצמחים וכבר הוכרח לזה גם להודיע ענין הערב והבקר בזאת ההוי'ה שהם מתאחדים' ועוד

שאם היה זכר בריאת הככבים אחר בריאת הגרם השמימי היה אפשר למעיין שיטעה ויחשוב שיהיו הככבים בגלגלים בעבור עצמותם ושהתועלת הסגיע מהם באלו הנמצאות הם מהם על הכוונה השנית ולזה הפסק ביניהם בבריאת הגלות הארץ והצמחים להעי' אותנו שבריאת הגלגלי' קיתה נשלמת בזולת ככבים במה שיצטרך אל עצמותם ואמנם היו הככבים בהם לאלו התועלות שזכר והיתה התורה מישרת אותנו בזה אל מה שנקח ממנו מופת על חדוש העולם' ועוד כי מפי שזכר עם בריאת הגלגלים בריאתו היסודות אשר בהם היה כחוי לקבל כל הצורות הנה לא היה ראוי שיפסיק המאמ' בזה החס' השפל קודם שיגיד מהשלמות אשר הוא כחוי עליו דבר מה ולזה הוכרח להזכיר הווי'ר הצמחים ומפני זה חויב שיוכר עמו בריאת הגלות הארץ כי היא הסבה באופן מה בהמצא' אלו החיות בכאן ואחר זה השלים לספר בריאת מה שהיה לו להשלים מבריאת הגלגלים וזה הככבים' ואחר שהשלים בספור בזאת המדרגה מהבריאה החל לספור מדרגה אחרת מהבריאה בזה התורם השפל ואחר שכבר אמר השם יתברך ששרצו המים נפש חיה ושיהו' עוף יעופף על האר' באו' על פני רקיע השמים וכן היה רוצה לומר שכבר ברא השם יתברך בזה האופן כל מיני הדגים המולידים מינס נמצאים במים וכל מיני העוף הבולדים מינס וידע השם ית' שמה שהמצוה מזה הוא טוב מאד להבירא אשר בעבורו נברא וכבר בראו גם כן באופן היותר שלם שאפשר בכריאתם עד שמה שנשיגהו מהטוב והתמנה אשר המצוה בכריאתם ואם הוא רב מאד כמו ש' שהתבאר בתכבה המטעה אצל כרוך תועלות איברי הבעל חיים הנדר' הוא מעט מעט בהקש' אל מה שיש כן הטוב והחניטה ביצירתם: והנה נתן בהם השם יתברך כח על שולידו מינס וזכר אותם בשיפירו וירבו וימלאו הדגים את הארץ כו' והעוף יפרי' וירכה בארץ והנה היה הערב והבקר בזאת המדרגה מהבריאה מתאחד והערב הוא החי היות חסר כאלו האמר הדגים על מדרגותיהם והבקר הוא החי היותר שלם מהם והם העופות על מדרגותיה' והנה נצטרכו לו שני הסוגים הטוב עלי חיים אל הכריכה בשיפירו וירבו ולא הוצרך אליה החי השלם לפי שהולדת אלו הסוגים היא הסרה כי הם עושים בגופם אם ביצה שליטה אם בלתי' שלימה ולזה הם צריכים בהולדת מינס אל השגחה לית' נוספת כדי שתשלם

ואלו יצויה סוד מהם זה ההשתעבד לשם יתברך בזה הענין
 רגע אחד היו נפסדות כל אלו הנמצאות כי זה ההשתעבד הוא
 הסבה אל שתהינה תנועות הגלגלים תמיד על האופן שהם
 עליו : ועוד כי הם בשיצוינו מענין עצמותם שכבר שפע
 פציאותם מהשם יתברך ומציאות הגלגלים והכוכבים אשר
 הם דבקים בו בזה האופן הנפלא יחשקו להדפי' לשם יתברך
 לפי מה שאפש' וכזה האופן שישקו להשפיע כמה שלמטה
 מהם להשלים הכונה האלהית במה שכראם בעבורו בזה
 האופן הנפלא ולזה ספר ואמר שכבר נשלמה בריאת השמים
 והארץ וכל מה שבהם מטא' הנמצאו' שהמדרגה השבועית
 מהבריאה היא שכבר חשק השם יתברך מהמלאכה אשר עשה
 ויצר לומר המושכל מהמלאכה והוצא נמוס הנמצאות
 וסדרם וישרם ובוזה האופן המשוך השם יתברך המציאות ולא
 נצטרך לעשות בו כמו אלו המציאות בזה האופן שהוא בו
 במה שימצא למניעי הגרמים השמימיים תמיד בהחשק
 להשתעבד לשם יתברך להניע גלגליהם בזה האופן אשר
 ישלם בו נמוס אלוה' הנמצאות ולזאת הסבה כרד השם יתברך
 היום השביעי וקדשו בער נתינתו התורה לישראל להעיר
 על ענין הדוש העולם וזה כי בזאת המדרגה השבועית
 מהבריאה שבת השם מעשות כמו אלו הפעולות שפעל בעת
 הדרוש העולם והיא זאת המלאכה אשר ברא השם יתברך
 לעשות תמיד המציאות לפי מה שהוא בטבע אשר נתן לו
 בעת הבריאה : **והנה** יפרשנו ויכל אלהים מענין
 החשק כמו

החשק היה הדבר כן היה חסר נפש כי זה הפעל הוא נקשר
 שאם היה הדבר כן היה חסר נפש כי זה הפעל הוא נקשר
 תמיד עם נפש כאמרו נכספה עם נלה נפשי וכמו ותכל דוד
 שענינו ותכל נפש דוד אמרנו לו שזה אפנים יתכן בשיהיה
 החושק מורכב בנף ונפש כמו האדם זה שהוא ראוי שיוודם
 זה החשק לנפש שה' החלק ממנו שאפש' שיוודם לו החשק
 והכוכב אמנם השם יתברך אין בו חלק יוודם לו לבדו החשק
 כי אינו מולכבולוזה יוודם החשק אשר הוא חשק ל' בעצמו
 לא אל חלק ממנו : **ואפשר** שנאמר שהרצון באמרו
 ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר
 עשה עזרה השלים בזאת המדרגה השבועית מלאכתו אשר
 עשה כמו שהוא נתן תמיד מההשתעבד לו למניעי הגרמ'
 השמימיים מצד עוצם מדרגתו במציאות אשר היא סבה
 שיתלקו אלו תמיד מניעי הגרמים השמימיים ויניעו מפני זה
 גלגליהם בזה האופן אשר ישלם בו נמוס אלו הנמצאות
 והיה הענין אחד איך שיפורש מאלו הפרושים לא שהבאור
 האחרון הוא יותר נאות לפי מה שנחשוב והנה זאת המדרגה
 השבועית היא המעמד אשר לא תכלה ולא תפסק כמו
 שבארנו במה שקד' מענין העולם שהוא בלתי אפש' שיפסד :
הנה זהו שעור מה שראינו בזה המקום ממעשה
 בראשית והוא בעינו מה שהביאנו אליו

העיון מענין הדוש העולם והיה ראוי להיות כן כי הוא בלתי
 אפשר שתיסד לנו התורה דעת כוננו ויזה היה מהו' שתהיה
 התורה מסכסת אל מה שהתבאר חינובו כמפת :

ואתה המעיין ראה איך נפלינו בבאור זאת הפרשה
 מכל מי שקדמנו עד שלא יתכן בשום פנים
 היות ביאורה זולת מה שזכרנו וזה ממה שלא יסכל המעיין
 בדברינו וזה כי זאת הפרשה מעידה עלינו אם מצד הלשו'ן
 אם מצד הסדר שזה ביאורה בלא ספק ולא רצינו זה איך
 המאמר לבטל באור מי שקדמנו בה לראותנו שזה יהי' מותר
 אחר הגלות האסתוהעת הפרשה עצמה על שזה באורה
 בלי ספק עם הודאת כעל הריב לא נצטרך לעדים .
וראו שנתן תורה נפלאה לשם יתברך בהמצאו זה הספור
 הנפלא לנו אשר העיר עינינו והיה קבה ל' שנמצא
 האמרת בזאת החקירה בואת ההישרה הנפלאה אשר בו אל
 זה כמו שהתבאר מלכרינו :

היותו אל היסודות נפרדים אבל אל היסודות תיוודם הויות
 חפרו והויות צורו הנבדלת באופן מה אל העליונים כמו
 שבארנו והנה תשוב אל האלדים אשר נתנה וזוה תמצא
 שאמרו אל במקומות רבים שהאדם נברא מן העליונים ומן
 התחתונים וזה כלו להעיר על שיש לאדם שכל יתיחס בו
 באופן מה אל העליונים ומפני שזכר בכאן בקצור בריאת
 האדם להשלים הספור בבריאת העולם שב אחר כן לספר
 קודות בריאת האדם והשלים אשר נתן לו השם יתברך להניע
 אותו אל הצלחתו הנפשית כמו שבארנו זה בפירושונו לדברי
 התורה אל המאמר באדם וזהו והנחש וגן עדן והכרובים
 נלהם החרב המתחפכת והנה אין הנה מקום זאת החקירה
 כי הכונה בזה היא לבאר מה שספרם התורה מתאר בריאת
 העולם : **וראו** שתדע שכבר זכרה התורה בביאור
 הספור ההוא שהשכל הנקנה הוא נצחי וזה

שכבר יאמר שהאדם היה לנפש היה רוצ' לומר שכבר ימצא
 שההבדל בין נפשו ובין נפשות שאר בעל חיים שנפש האדם
 יש להכת על שתהיה חייה וקיימת בעצמותה מה שאין כן
 בשאר בעל חיים והנה לא תמצא בזולת האדם שיתא' הנפש
 בשהיא חייה וזה שמה שאמר תוצא הארץ נפש חיה למינח
 אין שם חייה כי תאר לנפש אבל הוא שם לסוג מה מהבעל
 החיים והם החיו' וזה מענינו כמבאר וכלל הנה אחר באדם
 שהוא לנפש חיה הנה בהכרח להודיע לנו היחוד שבזאת
 הנפש שבין שאר נפשות הבעלי חיים ולהורות על זה היחוד
 אשר גם כן שהאדם נברא בצלם העליונים . ואחר כן ביארה
 התורה באיזה אופן יתכן שיהיה לנפש האנושית הקיים
 בעצמות' וספרה שהאדם היה בטבע שיקרא שמות לכל הבה
 רוצה לומר השם המורה על מהותו והוא מה שיוורה עליו
 הגדר והרצון בזה כי באדם כח שישוכל מהות אלו הדברים
 נאמר כי כל מה שיקרא לו האדם שם בזה האופן הנה שמו
 הוא נפש חיה רוצה לומר שמושכל המהות ההוא הוא שכל
 קיים בעצמותו ראה איך ביארה התורה שהשכל הנקנה הוא
 נצחי והעידה עם זה שההצלחה תהיה בציור לא בחאמתה
 במה שהיא האמתה אבל יהיה זה לה מצד שהוא ציור כמו
 שבארנו בראשון מזה הספר . ואמנם העידה אותנו מפני זה
 שקראת השמות לדברים הוא ציור לא אמות וזה מבו' מא' :

והנה לקחה התורה בזה סוגי הבעלי חיים שבין שאר הדברים
 והטבעיים אשר בכאן כאלו האמ' היסודות והמדת' החלק'
 והצמחים והנה ההצלחה המגיע לאדם בהשגת הענינים
 היותר נכבדים היא יותר עוצמה כמו שהתבאר בראשון מזה
 הספר : ראה איך ביארה התורה זה הענין כלשון מבואר והנה
 לא נעלם ענינו מן הקודמים אלא מפני הסגור' אשר הושימו
 בעיניהם מפני דעות הפלוסופים בהשאלות הנפש' ולזה טעו
 האוסרים שהתורה לא העירה בענין ההצלחה הנפש' טעות
 נפלאה אבל הקדישה התורה זכירתו לפי שבזולת זה לא יהיו
 תועלת בענין מה שיתושר אליו התורה משלמות הנפש
 בעיון אשר תכליתו היה לבד אבל יהיה זה ההשתדלות
 שממרה לבטלה ולזה חוב שיתקדים התורה ההודעה בענין
 ההשאר' הנפשי כי הוא התכלי' אשר בעבורו ראוי שישתדל

כל משתדל בקנין שלמות הנפש : **ובכאן** נשלם
 באור הספור במדרגות הבריאה בעת
 העולם ולפי שבכאן מדרגה שבועית מיחס השם יתברך לבריאת
 העולם והוא שמירתו אותו תמיד על זה האופן שהוא בו לפי
 שזאת הפעולה אינה במדרגת המלאכה אשר נעשה אותה
 באומנות שלא תצטרך אל הפועל אחר ההשלמה אבל היא
 צריכה אל הפועל תמיד וזה אמנם יהיה בשיהיה לו תמיד
 חשק נפלא על זאת ההשגה הנכבדת שבהשגו ומפני החשק
 הנפלא שימצא בטבע בואת ההשגה הנכבדת יחשקו מניעי
 הגרמים השמימיים ל' שיושפע מהם תמיד מה שיושפע באן
 הנמצאות כי פן החשק שיהיה להם זה החשק הנפלא מצד
 הנמוס החסר אשר בנפשם אבל יהיה בהכרח להם זה החשק
 הנפלא מצד מה שהם ושיגו שזה הנמוס החס' אשר בנפשם
 היא חלק מהנמוס השלם אשר אצל השם יתברך וישתעבדו
 מפני זה החשק אשר להם נכבוס אשר בנפשם השם יתברך
 להניע גלגליה תמיד באופן שיושפע מהם נמוס ל' הנמצאות

הפרק התשיעי ואחר שכבר התבאר במה שאין ספק
 בו שהעולם נתהווה אחר שלא הירח
 נמצא והיה מבואר שהנפלאות אשר נתפרסם מציאותם
 מדברי התורה ומספורי דברי הנביאים יהיה הדושם בהכרח
 פסוק

הוא חלק מהנמוס השלם אשר אצל השם יתברך וישתעבדו
 מפני זה החשק אשר להם נכבוס אשר בנפשם השם יתברך
 להניע גלגליה תמיד באופן שיושפע מהם נמוס ל' הנמצאות

אם בעבור הנביא עך שלא ימצ' אחד מהם שלא יהי' בחדוש
 פבוא פה לנביא. ונס כן הנה כאשר חפשונו בכל הנפלאות
 פצאנו כלם על צד ההכח והחכמה וההשגחה וההאס להקנות
 אמונה טובה אם להקנות טוב גופי' אם להציל פהרעוזה אם
 מרע נפשי' אם מרע גופי' **משל** פה שהי' להקנ' **משל**
 אמונה טובה המופתים שעשה משה
 לישראל כדי שיאמינו שהוא נביא ושיאמינו בשם יתברך.
 וחמפת שעשה אליהו כדי שיאמינו ישראל כי ה' הוא האלוהים
 ושאר המופתים שינהגו מנהגם. ומשל מה שיהיה להקנות
 טוב גופי' מופת המן שנעש' על ידי משה רבינו עליו השלום
 ומופת כד הקמת וצפת השמן שנעשה על יד אליהו ושאר
 המופתים שינהגו מנהגם ומשל מה שהיה להציל פהרע
 קריעת ים סוף ונחמת מלאך השם יתברך במחנה אשור ושאר
 המופתים הנהגים מנהגם ולא תקשה עלינו מופת בליעת
 הארץ קרת ועדתו ושאר המופתים הנהגים מנהגם כי זה נס
 כן היה על צד החכמה וההשגחה על ישראל כדי שיכניעו כלם
 לשמוע דברי השם יתברך אשר דבר ביד משה עבדו וזכה
 חמצא בשאר המופתים כשתחוקור בהם שהם כלם מכוונים
 לתכלית טובה. וראוי היה להיזר כן לפי שהמופתים הם
 בהכרח כמודים משכל כי כבר יתחדש בהם עצמים כמ'
 שזכרתי ונתן הצורה צורה נבדלת כמו שיתבאר בהענינים
 ההווים במלאכה והנה אין מדרך הצורה שיעוץ מסנה כי אם
 טוב ואמנם הרע יגיע מפחד החסר כמו שהתבאר במדרש
 שקדם.

פסגו ההויה הזאת באופן מה זה כי לא יהלכה ההויה הווה
 מדבר מוגבל כמו הענין בהויה הטבעית הנה דאוי שנחוקר
 בכאן מענינם לאיזה תכלית יהיו ובא זה שהדברים יתכן
 שהיו ובאזיה מהם לא וסי הוא הפועל בזאת ההויה כי כאשר
 השגנו זה פענין הנפ לאו ידענו מה שנכפפת ידיעתו מענינם
 והוא מבואר שהוא דאוי שנקדים בכאן מה שנתפרסם פענין
 המופתים שספור התורה ומספור דברי הנביאים לקרת מהם
 ראוי על מה שזכרנו חקור עליו פזה כמו שיקדם בדברים
 העיוניים מה שהושג בחוש מענינים אשר תהיה בהם התקירה
 לעשור פהם התחלת מופת על מה שישתדלו בידיעתו וזה
 שקצת הדברי' יתכן שיעמד האדם עליהם מן החוש בשירגיש
 בהם הוא בעצמו לקלת השגת החוש מה שיצטרך בהשלמת
 החקירה והיא וקצתם לא יתכן בהם זה אבל יצטרך שיעזר
 האדם בהם מה שהושג בחוש מענינם לזולתו פמי שאוי
 לסמוך עליו כמו שעשה הפלוסוף בפניו הבת' ובג' למינס
 במבטי הככבים שכבר לקח הרבה מהקודמים לקושי
 הגעת החוש אל מה שיצטרך בהשלמת או החקירות אם לא
 יעזר האדם בזה מה שהושג לקודמים והוא מבואר שענין
 הנפלאות הוא כמסו זה הסוג וההשגחה לא השגנו מהם
 דבר בחוש וניכל לעשות ממנו התחלת מופת בזאת החקירה
 ולזה ראוי שנקבל זה מהקודמים אשר נבטח בהם שיגידו לנו
 האמת והם הנביאי' בכללם והאנשים שהיה בזמנ' שנתפרסם
 להם זה הענין כמה שאין ספק בו. **ונאמר** שאנחנו
 כשתחוקורו בענין הנפלאות מצאנו קצתם
 בעצמים וקצתם במקרים משל מה שבעצמים ההפך המטה
 נחש והמים לרם ומה שינהג מנהגם ומשל מה שבמקרים
 ההפך יד ארון הנביאי' מצורעת לעשעה כוולת סבה קודמת
 יתחייב מסנה על המנהג הטבעי הצרעת כיד היא והתייבש
 יד ירבעם כזה האופן גם כן כשהיה מצוה לחפוש הנביאי'
 שיעד מה שיעד על דבר המובח שהיה עובד בו עבודה זרה.
 וכן הוא מבואר שקצת הנפלאות הגיעה בהם ההודעה לנביא
 כנבואה טרם כואם וקצתם לא הגיעה בהם הודעה לנביא
 טרם כואם וזה שני מינים המין האחד יתבאר בו שהנביא היה
 מתפלל אל השם יתברך שיעשה זה הסופת והמין השני לא
 יתבאר בו זה אבל נזכר שהנביא היה נזר שיתחדש זה המופת
 והיה מתחדש בגורתו משל מה שהגיעה בו ההודעה לנביא
 בדרך הנבואה הפכות בכללם אשר חדש השם יתברך במצרים
 ומה שירמיה לזה משאר הנפלאות. **ומשל** מה שלא
 הגיעה בו ההודעה לנביא אבל סופר
 שכבר התפלל הנביא לשם יתברך שיביא זה המופת הוא מה
 שהתפלל אלישע לשם יתברך שיכה בסנורים העם הבאים
 עליו ומה שהתפלל אליהו לשם יתברך להחיות בן האלמנה
 ומה שידרשה לזה משאר הנפלאות ומשל מה שלא הגיעה בו
 ההודעה לנביא אבל סופר שהנביא היה נזר שיתחדש זה
 המופת והיה מתחדש בגורתו הוא מה שאמר אליהו איש
 אלדים אני תצא אש מן השמים ותאכל אותך ואת חסודי'
 והספור שעשה אלישע מן השמן ומה שידרשה לזה משאר
 הנפלאות וגם כן הנה כאשר חפשונו בענין הנפלאות מצאנו
 בהם בכלם נביא יתכן שיוחסו אליו וכבר יעזור על זה הקפוש
 מה שנזכר בתורה לפישה כשהיה ספקש ראייה יתאסרת בה
 לישראל שכבר נראה אליו השם יתברך פענין המופת' אשר
 צוהו לעשותם בפניהם כדי שתצא להם שהוא נביא ואילו
 היה אפשר העשות המופתים בזולת נביא לא תהיה כזה
 הענין ראייה לישראל שהיה משה נביא. ואל תקשה עליו
 מסופת שנעשה לחוקיה כאשר הנה מלאך ה' כמחנה אשור
 מה שהכה בו כבר היה שם שיעשה והוא יעד לחוקיה זה
 הענין. וכן מה שהשמיע השם יתברך מתנה אים קול רכב
 וקול סוס ונסו מפני זה ועזבו אהליהם הנה כבר היה שם
 אלישע והוא יעוד זה הענין כמה שאמר שכבר יהיה בשער
 שומרון ביום ההו' סאה ס' לת' בשקל וסאתים שעורי' בשקל.
 וכן מה שעצר השם יתברך בעד כל רחם לבית אבימלך וננע
 את פרעה נגעים גדולים על דבר שרה הנה היה שם אברהם
 שהיה נביא ובכלל כשתחוקור תמצא בכל הנפלאות אשר
 שופרו בתורה ודברי הנביאים שהם נעשו אם על יד נביא

הפרק העשירי

ואחד שהצענו זה הענין מענין
 הנפלאות הנה ראוי שנתק' מי
 הוא הפועל לנפלאות כי אי אפשר להם מזולת פועל וזה כי
 מפני שכבר נמצאם כלם לתכלית טוב והיה זה ממה שיוחד
 בו מה שהוא מפעולת פועל מצד מה שהוא מפעולת פועל
 כמו שהתבאר במה שקדם הנה הוא מבואר שכך יחויב להיות
 הנפלאות מפעולת פועל. ועוד שכבר ימצא בנפלאות
 שיתחדש בהם הבעלי חיים כשתחדש הנחש מהמטה והוא
 בתכלית הכפול שיאמי' שיתחדש הבער חיים בקרי אן פפאת
 נפשו עם מה שימצא ביצירתו מהשלמות הנפלאה. ועוד כי
 כבר חנויע בחדושים הודעה לנביא וזה כי לא יתכן שיהיה אם
 היה חדושים בקרי ובהודמן זה מבואר פאך ממה שקדם לנו
 בזה במאמר השני מזה הספר ובהיות הענין כן הוא מבואר
 שהנפלאות אשר בחדושים הם מסוג הפעולות אשר בחדוש
 שאר הדברים אשר בכאן שיכללם נמוס הנמצאות וסדרם
 וישרם וזה שהמאמר שהאומנור דרך ששל אשר יהיה
 בחדוש הנחש מהמטה לא ישלם אם לא בידיעת נמוס. ס
 מציאות הנחש וסדרו וישנו כמו שלא ישלם העשותו מינו
 בזולת זאת הידיעה הנה הוא מבואר שאצל הפועל והנפלא
 ידיעה באופן מה הנמוס אלו הנמצאות וסדרם וישרם ובהיות
 הענין כן הנה יראה שרוא' מלט הענין בזה מחלוקה אם
 שיהיה הפועל הוא השם יתברך כי לו תמצא ידיעה כנמוס
 הנמצאות כמו שקדם או שיהיה הפועל השכל הפועל כי לו
 גם כן ידיעה מה כנמוס אלו הנמצאות השפלות. או שיהיה
 הפועל הנביא כי אצלו גם כן ידיעה מה כנמוס אלו הנמצאות
 השפלות. והוא מבואר שאין בכאן פועל אחר יתכן שתיוודם
 לו זמרה הפעולה וזה כי אי אפשר שנגיע הפועל בזה ארד'
 ממניעו הגרמים השמימי' מפני שאנחנו נמצא או הפעולות
 אצונ הפעולות שישתחפו כלם בחדושים ואי אפשר שיוודם
 חדושים לשכל אחר זולת אלו כמו שיתבאר מדברנו במס'
 שאחר זה ולפי שההקפוח הצודקת הנמצאות לנו בזאת
 החקירה הם מעטות ולא יובנו לנו כי אם בקושי עצום וכל
 שכן י' סוף לנו קושי במציאותם מפני שלא מצאנו בזמ'
 לאחד מהקודמים דבר הנה ראוי שנקדים תחלה על ההקדמ'
 אשר ימצא אצל החכמה המקיימות חלק חלק פתלק
 הסותר בזמ' החקירה והמבטלות אותם כי בזמ' יוכנו לנו
 הקדומה רבות ויקל לנו לברור הצודק מהבלתי צודק כמ'
 שזכר הפלוסוף בספר הנצוח עם שבוה היישרה להגיענו אל
 האמת בדרוש ההוא באופן שלא ישאר בו ספק כי הפהשבות
 חמקניות

הוא הפועל לנפלאות כי אי אפשר להם מזולת פועל וזה כי
 מפני שכבר נמצאם כלם לתכלית טוב והיה זה ממה שיוחד
 בו מה שהוא מפעולת פועל מצד מה שהוא מפעולת פועל
 כמו שהתבאר במה שקדם הנה הוא מבואר שכך יחויב להיות
 הנפלאות מפעולת פועל. ועוד שכבר ימצא בנפלאות
 שיתחדש בהם הבעלי חיים כשתחדש הנחש מהמטה והוא
 בתכלית הכפול שיאמי' שיתחדש הבער חיים בקרי אן פפאת
 נפשו עם מה שימצא ביצירתו מהשלמות הנפלאה. ועוד כי
 כבר חנויע בחדושים הודעה לנביא וזה כי לא יתכן שיהיה אם
 היה חדושים בקרי ובהודמן זה מבואר פאך ממה שקדם לנו
 בזה במאמר השני מזה הספר ובהיות הענין כן הוא מבואר
 שהנפלאות אשר בחדושים הם מסוג הפעולות אשר בחדוש
 שאר הדברים אשר בכאן שיכללם נמוס הנמצאות וסדרם
 וישרם וזה שהמאמר שהאומנור דרך ששל אשר יהיה
 בחדוש הנחש מהמטה לא ישלם אם לא בידיעת נמוס. ס
 מציאות הנחש וסדרו וישנו כמו שלא ישלם העשותו מינו
 בזולת זאת הידיעה הנה הוא מבואר שאצל הפועל והנפלא
 ידיעה באופן מה הנמוס אלו הנמצאות וסדרם וישרם ובהיות
 הענין כן הנה יראה שרוא' מלט הענין בזה מחלוקה אם
 שיהיה הפועל הוא השם יתברך כי לו תמצא ידיעה כנמוס
 הנמצאות כמו שקדם או שיהיה הפועל השכל הפועל כי לו
 גם כן ידיעה מה כנמוס אלו הנמצאות השפלות. או שיהיה
 הפועל הנביא כי אצלו גם כן ידיעה מה כנמוס אלו הנמצאות
 השפלות. והוא מבואר שאין בכאן פועל אחר יתכן שתיוודם
 לו זמרה הפעולה וזה כי אי אפשר שנגיע הפועל בזה ארד'
 ממניעו הגרמים השמימי' מפני שאנחנו נמצא או הפעולות
 אצונ הפעולות שישתחפו כלם בחדושים ואי אפשר שיוודם
 חדושים לשכל אחר זולת אלו כמו שיתבאר מדברנו במס'
 שאחר זה ולפי שההקפוח הצודקת הנמצאות לנו בזאת
 החקירה הם מעטות ולא יובנו לנו כי אם בקושי עצום וכל
 שכן י' סוף לנו קושי במציאותם מפני שלא מצאנו בזמ'
 לאחד מהקודמים דבר הנה ראוי שנקדים תחלה על ההקדמ'
 אשר ימצא אצל החכמה המקיימות חלק חלק פתלק
 הסותר בזמ' החקירה והמבטלות אותם כי בזמ' יוכנו לנו
 הקדומה רבות ויקל לנו לברור הצודק מהבלתי צודק כמ'
 שזכר הפלוסוף בספר הנצוח עם שבוה היישרה להגיענו אל
 האמת בדרוש ההוא באופן שלא ישאר בו ספק כי הפהשבות
 חמקניות

רצון מתחדש לשים יתברך ולא לשכל הפועל והיה אפשר שיינכח לאדם רצון מתחדש הנר ראו שיהיה האדם הוא הפועל. ואמנם היה אפשר בו זה כאשר יודע נכמסו אלו הנמצאות שעור גדול ושכ כאופן מה במדרגת השכל הפועל מצד הנמוס המושכל אשר כנפשו ויקרה לו אז שיפעל פ פעולות פתיחות לפעולות הנבדל ויקרה לו חדוש הרצון מצד היותו דבק בחס' וככל תעמוד על ציו זה הענין בשיתבאר לך קלות התפעל החסר המיוחד מצורתו המיוחדת זה שכבר תמצ' שיתחד' הארטימיות בבניין בקלות נפלא מפני הפעולות הנפש מהכשרת ובכלל' הנה השמע החסר המיוחד לצורה המיוחדת הוא נפלא מאד כמו שזכרנו במה שקדם וכו' האופן יתכן שיצוייר באדם כשהיה צורתו מקפת באופן מה באלו הדברים השפלים שיתפעלו ממנו באופן שרצה וזר שכב' יהיו לו כלם במדרגת החסר המיוחד ל' הצור' המיוחדת.

וכבר יעזור לזה הדמוי מה שנמצא מתנאי הנפלאות שיהיה בהם סבוא לכביא כי האדם הנביא הוא היודע מאלו הנמצאו יותר משאר האנשים ולזה היה שישלם לו ההתבודדות, לשכל כיון שאר חלקי הנפ' ליתרון שלמותו וזחוק השתמשותו בפעולותיו אשר היא ההשגה.

ועוד

שכבר נמצא שכל אשר היתה מדרגת הנביא יותר גבוהה יהיו המופתים הנעשים על ידו יותר נפלאים ולזה העידה התורה שיש הבדל נפלא בין המופתים שנעשו על יד משה רבינו עליו השלום ובין המופתים הנעשים על ידי זולתו זה ממה שיוזרה שהנביא הוא הפועל הנפלאות. והנה ידמה שכבר נטה לזה הדעת החכם רבי אברהם אבן עזרא ז"ל ומפני זה חשב שהוצרך משה להכות כמטה פעמים להוציא המים כי בפעם הראשונה לא היה מתבודד בהשגתו הכוללת מפני הכעס שקרה לו ולזה אמר 'שכבר שב החלק חלק זה כי בעת שלא ישתמש הנביא בהשגתו לא תהיה צורתו מקפת רק בחמרה המיוחד לפי מה שיתשוב זה החכם' הנה: אלו הם אופני ההרות אשר ימצאו חלק חלק מתלקי המותר בזאת התקירה וכבר ימצא גם כן מה שיכול כל חלק חלק מהם זה שכבר ידמה שאין ראוי שיהיה השם יתברך הוא הפועל הקרוב באלו הנפלאות שאם היה הדבר כן יהיה פעל השכל הפועל בזה העולם השכל יותר נכבד מפועל השם יתברך בו וזר כי פעל השכל הפועל הוא בו טוב כמדי העצמות זר הפעל איננו טוב כי אם במקרה רוצה לומר פעל הנפלאות זה מכוון הנג' רצוני שיהיה פעל השכל הפועל באלו הדברים יותר נכבד מפעל השם יתברך בהם והמשל שהיות הנחש מהמטה איננו טוב מצד עצמותו ואמנם היה טוב מצד שיקנו מזה אמונה טובה מי ישראל זה המופת וכן היות יד הנביא מצווערת איננו טוב מצד עצמותו אבל הוא רע מצד עצמותו ואמנם היה טוב במקרה להקנות לאנשים הרוצים זה אמונה טובה. ועוד כי באלו הדברים יותר נכבד מפני שפעולות מקפת בהם בכל הזמן בדבורות ואולם פעל השם יתברך בהם יהיה כמעט מן הזמן ויהיה עומד בטל מהפועל המיוחד לו כרוח הזמן וזר בתכלית הנגרת ועוד שאם היה הדבר כן היה בלתי אפשר שתגיע זאת ההודעה לנביא כנבואה זה כי הפועל בזאת ההודעה הוא השכל הפועל כמו שתתבאר במה שקדם ולא יתכן שתהיה לשכל הפועל זאת הידיעה אם הונח השם ית' פ על הנפלאות כמו שנארנו במה שקדם. ועוד

המקבילת אשר לנו בדרוש האחר הם ממה שיחננו לנו ספק בדרוש שהוא ואם נחבא האמת בזה הדרוש ולא נחבא כמטל המחשבות המקבילות לו הנמצאות לנו הנה נשארנו נכובים בזה הדרוש ולא תהיה לנו בזה הדרוש ידיעה בו וזר כי הידיעה השלם' היתה בדבר בשלא ישר בו ספק כמו שזכר הפלוסוף במה שאחר. **ונאמר** שכבר ימצא לכל אחד מאלו החלוקות פנים מההרות וזר שכבר ידמה שיהיה מחויב שתהיה הייתה הנפלאות מיוחסת לשם יתברך לפי שההווייה בהם היא מין ההווייה הצינורית המיוחסת לשם יתברך בבריאת העולם זה סבוא מען זאת ההווייה. ועוד כי מפני שהשם יתברך סדר זה הטבע הנמצא למצאיות כלם הנה ראוי שלא ימשול אחד מהם לשנות הטבע והסודר ההוא זולתו השם יתברך אשר סדר להם זה הטבע. והנה זה הענין כמו הענין במלך הגדול המסדר נמוס' יתשיעו יתנשנו בהם ויתנהו בהם אשר תחתיה' שהוא מבואר שלא ימשול אחד מהם לשנות הנמוס ההוא אבל המושל על זה הוא המלך המסדר הנמוס. וממה שיעזור לזה הדמוי הוא שכבר תמצא כל המופתים הנזכרים בתורה ובדברי הנביאים שיהיו אל השם יתברך זה מבואר מענינם וכבר יראה גם כן שקצת רבותי' אל הסכימו שהפועל בנפלאות הוא השם יתברך ולזה אמרו בענין סבוא בכורות ועברתי כארץ מצרים אני ולא מלאך ונומר. וכבר ימצא גם כן פנים מההראוי' בהשכל הפועל הוא הפועל בלא הנפלאו' זה כי מפני שההודעה בנבואה היא מגעת משכל הפועל כמו שהתבאר במאמר השני מזה הספר הוא מכוון שהשכל הפועל יודע הרוש אלו הנפלאות ובוה האופן יודיעם לנביא ובהיות הענין כן הוא מכוון שהשכל הפועל הוא פועל ה הנפלאות זה שאם היה מיוחס חדוש אלו הנפלאות לשם יתברך לבד על צד הרצון לא היה אפשר שחגיע הידיעה בהם לשכל הפועל כי אין לחדושם נמוס וסודר יתכן שתהיה בו ידיעה לו ובכלל הנר מפני שהפועל הנבדל פועל מה שפועל בפני הידיעה אשר לו בנמוס ההוא והיה אצל השכל הפועל ידיעה בחוש הנפלאות הנה ראוי שיהיה הוא הפועל אוחס ואולם אמרו שיש לנפלאות נמוס מובל כי כוללת זה לא יתכן שתפול ההודעה בהם כי ההודעה תהיה בדברים המונבלים ומסודרים מצד מה שהם מונבלים ומסודרים כמו שהתבאר במאמר השני מזה הספר ועוד שהוא בלתי אפשר שתהיה לשכל הנבדל ידיעה בדברים הפרטיים במה שהוא פרטי ולזה הוא מבואר שיש בהכרח לנפלאות האופן שתתבאר נתנוע הידיע' בהם לנביא מופת הפרטי על האופן שהשכל בשאם יהיו מזה הספר מהגעת ידיעת הדבר הפרטי מהשכל הפועל ועוד כי אלו הפעולות נמצאם כלם באלו הדברים אשר בכאן אשר תיוחס הפעולה בהם לשכל הפועל זה שאתה לא תמצא דרך משל שיתודש אחר בריאת העולם ככב מה כגום השמימי על דרך פלא אבל תמצא כשתחפש בזה שכל מתחדש מהנפלאות יהיה עצמים או מקרים הם כלם באלו הנמצאות השפלות ובהיות הענין כן הנה הוא מבואר שהוא ראוי שיהיה הפועל בהם השכל הפועל. ועוד כי מפני שהיה חדוש הנפלאו' להשגחה ולהסבה אלו הדברים אשר כנאן והיה השכל הפועל הוא המשתנה בהם בתכלית מה שאפשר הנה ראוי שתיוחס זאת ההשגחה לו וזה שאם היתה זאת ההשגחה לשכל אחר הנה מפני שהיא הולכת באופן מה מהלך השלמות אל ההשגחה אשר ישגת בה השכל הפועל באלו הדברי' הנה יחויב בזה השכל השני שידע הנמוס אשר כנפש בשכל הפועל שתסודר ממנו זאת ההשגחה באלו הדברים כי אי אפשר שידע מה שישלים הדבר אם לא ידע מה שהוא שלמות לו זה מבואר כנפשו ואם היה הענין כן הנה יחויב שיהיה זה השכל השני המושל בנמוס הדברים אשר בכאן מפני שיש לו ידיעה בשלמות בנמוס הדברים אשר יסודר מציאותם ממנו והיה מוכרח שיגיעו ממנו פעולות בלא הדברים לזה הוא מבואר שהשכל הפועל הוא הפועל באלו הנפלאות. וכבר ימצא גם כן אופן מההרות כשהאדם הוא הפועל בנפלאות וזר כי מפני שזה הרצון אשר הוא התחלת חדוש המופת הוא מתחדש והיה בלתי אפשר שיונח

שאינו הנחש השם יתברך פועל הנפלאות הירי מחויב אם שיתחדש לו רצון וידיעה כשירצה לחדש המופת אשר יחדשהו ואם שיהיה חדוש זה המופת כזה העת אשר יחדש בו מונבל ומסודר מרצונו הקדים והנר המאמר בשיתחדש לו רצון וידיעה הוא בתכלית הבטול. ואם הנחנו שיהיה חדוש זה המופת בזה העת אשר יחדש בו מונבל ומסודר מרצונו הקדים כמו שיראה שידרמו קצת רז'ל במה שאמרו בענין הנפלאות שתנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית וכמה שאמרו גם כן שהם נבראו בין השמשות רוצה לומר שכבר נבראו אחר היות העולם בששרת הימים קודם שיכנס יום השבת הנה יתחייבו מזה

מלהמות השם

במילים רבים אין המלם מהם * מהם שאם היה הענין כן לא היה צריך חדוש לנביא אבל היה מתחדש בכא העת ההוא בזולה נביא וזה הלוי המפורסם * ומהם שאם היה הענין כן הנה יא ימנע הענין בזה מחלוקה אם שנאמר שהשם סדר לפי רצונו הקדום שיהיה חדוש זה המופרז בזה העת לא לתכלי אשר בעבורו נמצ' אבל קרה שיגיע ממנו זה התכלית וטוב והנה המאמר בשיהיה השם יתברך-מסדר חדוש אלו המופתים בעת אשר ימצאו בו לא לשום תועלת הוא מאמר מבואר הבטול והגנות שאם היה הדבר כן יהיה השם יתברך פועל פעל הבטלה ועוד שלא אשר איך יתכן שיגיע מהמופתים במקרה זה התועלת הנפלא הפגיע מהם * ואם אמרנו שהשם יתברך סדר לפי רצונו הקדום שיהיה חדוש המופתים בזה העת אשר יתחדשו בו לתכלית אשר בעבורו נמצאו הנה יחייב מזה שיהי' בטל טבע האפשר והמשל שקריעת ים סוף אם היה ידוע מקדם לשם יתברך שיהיה חדוש בעת שנתחדש להטבע המצרים ולהקנות לישראל אמונה שלמה בשם יתברך הגדול החיוב שהיו רודפים המצרים בזה העת אחר ישראל בים ושיהיו ישראל אז בלתי שלמי האמונה בשם יתברך שאם לא היה זה מהו' הנה אפשר שיתחדש זה המופת בעת ההוא אשר הגבילו השם יתברך ולא יתחדש ממנו תועלת וזה כי המצרים הירא אפשר שלא ילכו אז במקום ההוא כי דר' מיוחס לבריתם וכן היה אפשר זר' לישראל וכבר היה אפשר לישראל שיהיו שלמי האמונה בשם יתברך קודם זה הזמן וכאשר היה זה כן הוא מבואר שכבר יתחייב מזה שיסתלק טבע האפשר וזה בתכלית הבטול והנה זאת הטענה הבטל גם כן שיהיה השכל הפועל פועל אלו הנפלאות * ועוד כי השם יתברך הוא נמוס הנמצאות וסדרם וישרם וזוה האופן יתכן שיהיה פועל הנמצאו ובהיות הענין כן והיה מבואר שחדוש המופתים הוא דבר יוצא מגדר נמוס הנמצאות לפי שאין לזאת ההוייה הגבולה אבל יתכן שתהיה מדברים רבים מאד כאלו האמר שחדוש הנחש יתכן שיהיה בזה האופן מאיזה דבר שיהיה כאלו הדבר' וכן הענין בדבר דבר מהדברים אשר בכאן הנה הוא מבואר שאי אפשר שיהיה הפועל לזאת ההוייה השם יתברך לפי שהוא בלתי אפשר שיהיה זה הסוד נכלל בסודו נמוס הנמצאות אשר בנפש השם יתברך וזאת הטענה הבטל גם כן שיהיה השכל הפועל פועל אלו הנפלאות * וכבר יתבאר גם כן שהוא בלתי אפשר שיהיה האדם פועל אלו הנפלאות וזה שאם היה הענין כן לא תגיע לו ההודעה בכנראה אבל יהיה זה הענין מיוחס אל רצונו * ועוד כי הוא מבואר שהיא בלתי אפשר שיהיה האדם הוא הפועל בזה לפי שאי אפשר שתהיה לו ידיעה שלימה בנמוס אלו הנמצאות בדרך שיהיה אפשר בו שיהיה פועל כבר התבאר זה בראשון מזה הספר עד שגם נמוס אחד ממנו הבעלי חיים לא יתכן שישגיג לו בשלמות ובהיות הענין כן הנה איך יתכן שיהיה פועל לפי איתן ונדע * ועוד שאם היה הדבר כן כמה אני חסה למר' היה האדם פועל הדברים היוצאים מגדר נמוס הנמצאות האלו אשר הוא מושכל לו וזה כי מפני שהאדם אם היה פועל כמו לו הדבר' הרי פועל אותם מצד מה ששכלו מתבודד מבין שאר חלקי הנפש בהשגתו ומה הצד היה בלתי דבר בחסר הוא מבואר שאי אפשר בחדוש הרצון בו שהוא סבה לחדוש המופת לפי זאת ההנחה שנייהם אותה לשכל האנושי מפני היותו דבק בחסר כי הוא יפעל מזה הצד והא-מבואר מאד עד שהאריכות באדם שישגנה עצמתו וזה בתכלית הבטול וזה יתבאר מכה שאומר והוא כי מפני שהיה האדם מושל לשנות לו הדברים מסנהגם הטבעי לפי זאת ההנחה מפני היותו להם כמו צורה הוא מבואר שכבר יתחייב מזה שיהיה יותר מושל לטנות מציאותו כאלו האמר שיעשה מעצמו נחש וזה כי הוא יותר אמתי בשיהיה צורה לחמר המיוחד והנה המאמר בצורת שישגנה המהות אשר הוא בו הוא מאמר סותר נפשו חר' כי הצורה הוא מה שיסודר ממנו מהות הדב' אשר היא לו צורה ולזה לא יתכן שתצויר בצורה שתפסיד מ' שהיא לו אחרת

ובכלל הנה אם באנו לזכור כל הבטולים המתחייבים מהנחת האדם פועל הנפלאות הצטרכנו לפאמר ארוך ולזר' נקצר ונעמוד מזר' על מר' שיחבאר בו בטול יארת ההנחה ואחר שכבר התבאר מר' שיש מאופני ההראור' לחלק חלק פאלו החלקים ומה שיבטל בו אחר אחד מהם הנה ראוי שנבדר הצודק מהבלתי צודק * ונאמר שהוא מבואר שמה שיבטל בו כאלו פועל הנפלאות הוא צודק בלי ספק וזה מבואר מדברינו ב בזכרנו אלו הטענות ואולם מה שקיים שיהיה האדם הוא הפועל כפני ידיעתו באופן מה נמוס אלו הנמצאות כבר התבאר בטולו אצל מאמר בטענות שהבטלות שיהיה האדם הוא הפועל בנפלאות * וכן מה שקיים שיהיה האדם הוא הפועל מפני מה שנמצא פתנאי המופתים שיהיה שם נביא ושכל מה שהיה. מדגור' הנביא יותר נבונה הירא אפשר שיהיה המופת יותר נפלא הוא גם כן מבואר שלא יחייב מזה שיהיה הנביא פועל הנפלאות אבל מה שיחייב הוא שיש לנביא רושם מה בחדוש הנפלאות וזה שאין כל מה שיהיה לו מבואר בחדוש הדבר ואינה פועלת אותו אבל היא מקבלת וכן ימצא למוח רושם מה בנציאת ההרגש כבעלי חיים אשר לו מזה ואינו הפועל בזה כמו שהחב' בכפר בעלי חיי' וכאשר היה זה כן הנה ראוי שנהגור' באיזה אופן יתכן שיהי' לאדם מכא בזה הפעל מזולת שיהי' הוא הפועל וזהו מכה שיתבאר במה שאחר זה * וכן נאמר שמה שנבטל בו שיהיה השם יתברך הוא הפועל כאלו הנמצאות הוא מבואר שהטענות ההם צודקות כלם אורבוס וזה מבואר מעצם הטענות ההם ואולם מה שנתקיים בו שיהיה השם יתברך הוא הפועל כפני הדמות זאת ההויית העולם המיוחסת לשם יתברך לא יחייב בו על כל נמוס שיהיה השם יתברך הפועל הקרוב וזה שאר ההוייה היא הוייה בחלק מהלקי העולם והוא מנמצא אלו נמצא כמו הענין בשאר ההוייות אשר יעשה אותם השכל הפועל והויית העולם המיוחסת לשם יתברך היא הוייה כללית והיא מנמצא אל נמצא * ובן מה שקיים שיהיה השם יתברך הוא הפועל בנפלאות מפני שהוא סדר זר' הנמוס לנמצאות ואין ראוי שיפסול אחד מהם על סדורו וזולת השם יתברך איננו גם כן מר' שיחייב שיהיה השם יתברך הוא הפועל וזה שאנחנו נאמר שחדוש הנפלאות הוא פועל נמוס אשר סדר השם יתברך לנמצאות ולזה היה אפשר שתפול בו ההידע' לנביא בכנראה כי ההודעה לא יתכן שיהיה לא בדברים המושכלים ומסודרים מצד מה שהם מושכלים ומסודרים כמו שהתבאר במאמ' השני מזה הספר ומה המקום תסור הטענה הבטלת שיהיה הפועל לנפלאות השם יתברך או השכל הפועל כפני היות חדושם יוצא מגדר נמוס הנמצאות * ואולם מה שנמצא כתוב שיחס פועל הנפלאות לשם יתברך איננו גם כן מה שיחייב שיהיה השם יתברך הוא הפועל הקרוב וזה שכבר הנמצא שכל הענינים הפתחדשים יחס הכתוב לשם יתברך ואפילו העניני' שהתחלתם הבחירה האנושית כאמרו כי קל את דוד ואמכ' הירא זר' וכן לפי שהשם יתברך הוא התחלת כל הדברים המתחדשים לפי מה שהתבאר מענינו אלא שאינו הפועל הקרוב להם * וכן נאמר שהוא מבואר שמה שקיים שיהיה השכל הפועל הוא הפועל כאלו הנפלאות מאלו הטענות אשר זכרנו הוא אמתי שאין ספק בו וזה מבואר כנפשו מעצם הטענות אשר זכרנו בזה * ואולם מה שבטל היות השכל הפועל פועל אותם מפני היות הנפלאות אלו דברים יוצאים מגדר נמוס הנמצאות הנה כבר אמרנו בהיתר' במר' שקדם וזה שהוא מבואר שהם בעצם נמוס הנמצאות ולזר' היה אפשר בהם שתגיע הודעה לנביא בהם * ואולם מה שבטל שיהיה השכל הפועל פועל הנפלאות מפני שכבר יחייב לו בזר' אם תדוש ידיעה וחדוש רצון או בטול טבע האפשר הנה ראוי שנענין בו מה שזאת הטענה הבטל גם כן שיהיה השם יתברך הוא הפועל ולפי שבכאן פועל בהם זולת השם יתברך או השכל הפועל כי אי אפשר שיוחס זה הפעל לאדם כמו שכארנו ואי אפשר גם כן שיוחס לשכל אר' נבול

נהו אמרס ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך וכי' להורות על שזאת הסכה היתה על־דרך מופת ולא היתה כסי־דרת מהגרמים השמימיים ומפני זה אמרו רזל בכוכו אלו הדברים אשר יתחדשו מהשכל הפועל על צד ההשגחה האישית שהמפתחות ההם לא נמסרו ביד שליח וזהו אמרס שרשה כפתחות לא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של חיה מפתח של גשמי' מפתח של תחיית המתים והנה רצו בזה פת שיהיה מפתח רחם של עקרה על צד ההשגחה האישית וכה שיתחדש מהגשמים מפני ההשגחה האישית ואולם תחיית המתים להיותו מהנפלאות היותר עצומות הוא מבואר גם כן שתדושו הוא מפני ההשגחה האישית כאלו האמר להקנות לאנשים כלם בעת ההיא אמונה שלמה כשם יתברך וזה שכמו שהיה חדוש הנפלא' על יד משה להקנות לישראל אמונה שלמה כשם יתבר' כאמרנו אל פֿרעה כי אני הכבדתי את לבו וכו' וסוף המאמר וידעתם כי אני ה' כן יהיה חדוש זה הופת בזמן ההוא להקנות לכל האנשים אמונה שלמה כמו שיעד ואמר אז אהפוך אל עמי שפה ברורה לקר' כלם כשם ה' ולעבדו כשם אהד' והנה אין הכונה בכאן לחקור בענין תחירי המתיים כי זה ממה שהוא יותר ראוי שחזיה הקיריה בו בפירושו לדברי הנביאים ולדברי חכמי תורתנו אלא שסדר הדברים הביאנו לזה וכבר תמצא גם כן שרבותינו אל הסכימו שכל מה שיתחדש בכאן יחדשהו השם יתברך על יד אמצעי לא שיהיה הוא הפועל הקרוב אמרו אין הקדוש ברוך הוא עושה דבר אלא אם כן נמלך בפלאי' של מעלה וראוי שנבין שמאמרס הוא כמה שעשרה אותו השם יתבר' אחר חדוש העולם לא כמה שעש' אותו כחדשו העולם זה כמה שלא יתכן שיוחס לאמצעי למי שאינן כחדוש העולם וזה מבואר :

נכדל זולת השכל הפועל וזולת השם יתברך לפי שכאשר הונת הענין כן הנר' יהיה השכל ההוא השכל הפועל בעינו כמו שבארנו כמה שקדם על שבאשר ניהם זה הפעל לאי זה שכל נכדל שיהיה הנה יהיוב זה הבטול בעינו הנר' הוא מבואר שאי אפשר שיהיה מזולת שיהיה נכלל בזאת הטענה דבר בלתי צודק או שיהיה האדם הוא הפועל ולפי שכבר התבאר שאי אפשר שיהיה האדם הוא הפועל הנה הוא מבואר שיהיוב שיהיה נכלל בזאת הטענה דבר בלתי צודק ובהיות הענין כן הנה מה הוא זה הדבר אשר הוא בלתי צודק בה מי יתן ואדע' ונאמר שכב' התבא' במאמר השני מזה הספר איך יתכן שיגיע מהפועל הנכדל הנעדר פרטית או פעל פרטי ולזה אמנכס יהיה מצד המקבל והתבאר אצל המאמ' בהשגחה כי השכל הפועל הוא פשוט יותר במר' שיקרב יותר למדרגתו וזוה הצד הוייב שתהיה השגחתו באישי האדם מתחלפת להתחלף מדרגת האנשים בקורבה ורוחה ממדרג' השכל הפועל' והוא מבואר שזאת ההשגחה שיש לו באנשים מצד קורבתם אליו יש לה גם כן נמוס וסדר וימשך זה השעור מן ההשגחה לזה האיש לא כמה שהוא זה האיש אבל כמה שהוא איזה איש הזדמן שיהיה בזאת המדרגה מהקורבה לשכל הפועל וכאשר היה זה כן והיה מבואר מענין הנפלאות שהם על צד ההשגחה הוא מבואר שזוה האופן ישלם ענין הנפלאות מהשכל הפועל סזולת שתתחדש לו ידיעה ורצון והנ' אין חדוש גם כן הכרחי כי כבר אפשר שתכלכל הבחירה האנושית זה הנמוס כמו הענין כאשר הדברים המסודרים מהשכל הפועל ומהגרמים השמימי' כמו שבארנו בסאמר השני והשלישי והרביעי מזה הספר' וכמו ששם השם יתברך טבע בבחירה האנושית להשלים מה שחסר מן הטוב כפאת הסדר הפסול מהגרמי' השמימיים כמו שקדם בשני וברביעי מזה הספר' כן שם זה הסדר כנפש השכל הפועל מההשגח' באישי האדם להשלים מה שחסר מן הטוב מצד הסדר הפסול' מהגרמי' השמימיים' ובכאן • הותר הספק בטענה ההיא וזה מבואר מאד והנ' מפני זה היה מהכרח מציא' הנפלאות שיהי' שם נביא כי הקורבה אשר לאדם למדרג' השכל הפועל ידמה שלא ימשך סכנה זה השעור מן ההשגחה אם לא היה שכל האיש ההוא כאופן מהשלמות יתכן בו שיהיה נביא ולזה היה אפשר במופת שיהיה יותר עצום כל מה שהיתה מדרגת הנביא יותר עצומה' ובכאן התבאר פי הוא הפועל בנפלאות ובאיזה צד יהיה לאדם

הפרק האחד עשר ואולם על יד מי יתכן שיהיה חדוש הנפלאות הנר' הוא מבואר ממה שקדם שהוא ראוי שיהיה על יד נביא שאם לא היה הענין כן לא היה פופת לישראל שכבר נראה השם יתבר' למשה מפני מה שעשה משה בפניו מהמופתים וראוי היה להיות כן וזה כי מפני שהעשות הנפלא' הוא על צד ההשגחה היותר נפלאה שאפשר שתהיה והיתה ההשגחה הזאת מצד עוצם קורבת מדרגת האיש ההוא למדרגת השכל הפועל הנה ראוי שתהיה כדבר זאת ההשגחה לפי שיהיה מן האנשי בתכלית מה שאפשר מן הקורב' לשכל הפועל ולפירגתו לא שבאשר הנהנו הענין כן יקשה לתת הסכה כמה שספרו רזל במקומות רבים שנתחדשו נפלאות מה על יד חכמי הדורות ההם שלא היו נביאים' ונאמר שכבר ידמה שיהיה אפשר התחדש הכופת על צד ההשגחה להכס שאינו נביא כאשר היתה מדרגתו כהמדרג' עצומה ואולם המופת שיהיה בזה הענין לנביא כנבואה הוא מפני ההגדה בחדוש' אל הנפלאו' טרם באם וזה כי כבר יתכן שיעד הקוסם הרבה שהדברים המתחדשים אשר הם מסודרים מ מהגרמים השמימי' כמו שהתבאר בשני מזה הספר ולזה לא יתבאר על כל פנים כמה שיניד בחדושי' שהוא נביא ואולם הנפלאות מפני שאי אפשר ששהיינה כסודרת מהגרמים השמימיים כמו שקדם הנה מי שיניד בחדושי' קודם בואם בהכרח הוא נביא וכוה האופן היה פופת לישראל שכבר היה משה נביא בחדושי' אותם חדושי' אלו הנפלאות טרם בואם והנה מה שנראה בספורי דברי הנביאים בכל מה שיתחדש מאלו הנפלאות שכבר היה לנבא מבוא בחדושים לא יתויב שלא יהיה אפשר בחדושי' על יד חכם שאינו נביא והנה לא בא ספור מזה הענין בדברי הנביאים לרוחק המציא חכם שאינו נביא בכך דרג' פה שלפ' שתדבק בו כמו זאת ההשגחה ועוד שכבר היו אז נמצאים הנביאים והיה מה שיתחדשו על ידם מכפיק עם שהוא אפש' שכבר קרה זה גם כן כומני' ההם אלא שלא נזכר זה בדברי הנביאים כי די כמה שנזכר בדבריהם מהמופתים שנעשו על יד הנביאים ולפי שזאת ההשגחה יתוייב שתהיה יותר חזקה בהיות סדרת המושגח יותר חזקה היתה שיתחדשו נפלאות יותר עצומות על יד הנביא אשר מדרגתו יותר עצומה כמו שזכרנו כמה שקדם :

השעור מן ההשגחה לזה האיש לא כמה שהוא זה האיש אבל כמה שהוא איזה איש הזדמן שיהיה בזאת המדרגה מהקורבה לשכל הפועל וכאשר היה זה כן והיה מבואר מענין הנפלאות שהם על צד ההשגחה הוא מבואר שזוה האופן ישלם ענין הנפלאות מהשכל הפועל סזולת שתתחדש לו ידיעה ורצון והנ' אין חדוש גם כן הכרחי כי כבר אפשר שתכלכל הבחירה האנושית זה הנמוס כמו הענין כאשר הדברים המסודרים מהשכל הפועל ומהגרמים השמימי' כמו שבארנו בסאמר השני והשלישי והרביעי מזה הספר' וכמו ששם השם יתברך טבע בבחירה האנושית להשלים מה שחסר מן הטוב כפאת הסדר הפסול מהגרמי' השמימיים כמו שקדם בשני וברביעי מזה הספר' כן שם זה הסדר כנפש השכל הפועל מההשגח' באישי האדם להשלים מה שחסר מן הטוב מצד הסדר הפסול' מהגרמי' השמימיים' ובכאן • הותר הספק בטענה ההיא וזה מבואר מאד והנ' מפני זה היה מהכרח מציא' הנפלאות שיהי' שם נביא כי הקורבה אשר לאדם למדרג' השכל הפועל ידמה שלא ימשך סכנה זה השעור מן ההשגחה אם לא היה שכל האיש ההוא כאופן מהשלמות יתכן בו שיהיה נביא ולזה היה אפשר במופת שיהיה יותר עצום כל מה שהיתה מדרגת הנביא יותר עצומה' ובכאן התבאר פי הוא הפועל בנפלאות ובאיזה צד יהיה לאדם

הפרק השנים עשר

וראוי שנתקור באיז' מהדברים יתכן שיתחדשו הנפלאות ונאמר תחלה שכבר יראה שאי אפשר שיתחד' דבר מה מהנפלא' משך מציאותו מציאות סתמיד כאלו תאמר שישתנה טבע דבר מהנמצאות בפליאה שנוי מחסיד לא יפסק שאם היה אפשר זה היה אפשר זה בהכרח מפני שאין המסודר מזה מהגורמים השמימיים טוב בעצמותו שאם היה טוב בעצמותו לא יתכן בו שישתנ' תמיד מפני ההסב' וזה שכבר אפשר' למה שה' טוב בעצמותו שיהיה יותר טוב במקרה בעת מה שישתנה הסד' בו אבל אי אפשר בו שיהיה תמיד במקרה יותר טוב שישתנה הסדור ההוא כי לא יתכן במה שבמק' שיהיה מתמיד על זה האופן אבל על כל פנים אם היה במעט מן הזמן והוא מבואר שאם הנחנו שהוא לא יהיה טוב מה שה' מסוד' למה הענין מהגורמים השמימיים הנה נניחם חסרון לשם יתברך בשומו הטבע על זה האופן שישמש ממנו המשך כתמיד זה החסרון ולזה הוא מבוא' שהוא מחויב בנפלאות שלא ימשך מציאות' המשך סתמיד ובזרה בעינו יקרה בתורה והוא שכבר אפשר שישתנה כזה דבר בעת בה להיותו ויהיה טוב בעיר ההיא כמו הקרבן שהקריב אליהו בחר ה' הכרימל בעיר אסור הכמורו ומה שידמה לזה אבל לא יתכן שתשנה דבר מן התורה השנוי סתמיד כי מה שימצא בו השלמות והטוב בעצמותו אי אפשר שיהיה חלופו יותר טוב תמיד אבל אם היה הנה יהיה זה במעט מהזמן ובדרך מקרה ומזה הצד ימצא הברל עצום בין הנפלאות אשר יתחדשו על יד הנביא האחר ובין הנפלאות אשר יתחדשו על יד הנביא אשר הוא למטה ממנו במדרגה וזה כי כל מה שהיה' מדרגת הנביא ויתר גבוהה יהיה המופת שיתחדש על ידו יותר כולל וימשך מציאותו יותר מהזמן כאלו תאמר שהקריב יותר אל טבע הדבר הטבעי להיותו הטוב המקרי בו יותר מתירם אל העצם ובזה האופן נמצא הברל נפלא בין מופתי משה רבי' ע'ה ובין מופתי זולתו כהנביא וזה שמופתי משה הנמצא פוללים סגור וזר' מבואר שהמכות שהתפשט ענינם בכל המצרים ותמצא בהם גם כן מה שנמשך מציאותו זמן ארוך כמו מופת המן ועמוד האש ועמוד הענן שנמשך מציאותם כמו מ' שנה וזה דבר לא המצאהו זולתי במשה רבי' ע'ה וזה כי מה שעש' א'הו סכד הקמה וצ'ח השמן שנמשך מציאותו זמן מה לא היה אלא לאשה אחת ולא היה שעור הזמן ההוא ארוך כמו אורך זמן המשך מציאות המן ועמוד האש ועמוד הענן והנ' היה זה הענין כן במשה לרוב התבודד שכלו תמיד בהשגתו באופן שיהי' אפשר שימשך תמיד לו כהשכל הפועל זה האופן מההשגת הנה מפני מה שנמצ' בהשגתו מהקורבה לפדרגת השכל הפועל יותר במה שנמצא מזה זולתו היה המופ' שנעש' על ידו יותר כולל ויותר נפלא ומפני מה שנמצא בתאחדותו עם השכל הפועל בהתמידו היו מופתיו סתמיים זמן ארוך וזהו מה שהעידה התורה מההברל הנמצא בין הנפלאות שנעשו על יד משה רבינו ע'ה ובין הנפלא' שנעשו על יד זולתו' ונאמר עוד שאי אפשר שיתחדשו הנפלאות בדברים אשר הצורך במציאותם סותר נפשו כל' האם' שישוב השחור לבן והוא שחור בדרך שיתקבצו המקבילי יחד בנושא אחד מצד אחד כי תנף שנגנית דבר נמצא בזר' ההאר הנה תהיה זאת ההנחה סותרת נפשה וזה כי מה שה' לבן איננו שחור ויהיה אם כן הדבר האחד שחור ובלתי שחור יהיה וזה בתכלית הבטול ומפני זה הוא מבוא' שלא יתחדשו הנפלאות בענינים הלמודיים במה שהם למודיים והמשל שאי אפשר שיתחדש משולש ישר הקיים יהיה זוויתו פחות משתי זוויות נצבות וזה שאם היה אפשר זה היה יהיה זווית זרה המשולש שוות לשתי נצבות ובלתי שוות יהיה וזה שוק' כי הסותר' לא יתקבצו יחד בנושא אחד ולזה הסבה בעינה יתבאר שלא יתחדשו הנפלאות בדברים החולפים מצד מה שהם חולפים כל' תאמ' שיהי' שם יום אחד חולף לא ירד בו מטר בירושלים ויתחדש אחר זה על דרך הפלא שכבר ירד המטר ביום ההוא בחולף בעינו בירושלים וזה כי מפני שכבר יצא לפעל היום ההוא והיה בלתי יורד בו המטר הנה אם ישוב אחר זה על

דרך פלא שיהיה כבר ירד המטר בו ותקבצו שני המקבילים בעת ההוא שנגיה שירד בו המטר ושלא ירד בו במקום אחד בעינו' ועוד כי המתחדש במה שהוא כתחדש הוא בתחדש בזמן העתיד לא בזמן החולף וזה מבואר מאד עד שהאריכות בכאורו מותר' ונאמר עוד שאי אפשר שיתחדש מופת בגורמים השמימיים וזה כי כבר התבאר שהשכל הפועל הוא הפועל כאלו הנפלאות כמו שקדם ולא יתכן שיהיה השכל הפועל פועל בגורמים השמימיים כי הוא עולו בהם' ועוד כי מפני שהיה מציאות הנפלאות על צד ההסבה והחנינה כמו שהתבאר והיה מבואר ממה שקדם שבהשגת סדר מה מעניני הגורמים השמימיים יתחדש הפ' נפלא ל' הדברים השפלים בכללם הנה מן הטרק שישתנה דבר מהגורמים השמימיים על דרך מופת' ולא יפסק אדם עלינו מעמידת השמש ליהושע כי אין הכוונה בו שתתבטל תנועת השמש והעיר על זרה אסרו ולא אין לבוא כיום תמים ל' שלא ימהר לבוא ומה שאינו מתנועע לא יתכן שיאמר בו שלא מהר תנועתו אבל יאמר זה במה שמתנועע לא במהירות ולזה הוא מבוא' שאין הכוונ' באמרו שמש נבועזן דום שתתבטל תנועתו אבל הכוונה בזה שלא יסור השמש אצלם כנגד אילון עד שתשלם ולא יסור הירח משהיה אצלם כנגד עמק אילון עד שתשלם נקמת גוי אויביו בזה השעו' המעט אשר יראו בו השם' כנגד נבעזן והירח כנגד עמק אילון וה' מבואר שהשמש והירח עם היותם מתנועעים תנועתם הנהוגה ימצאו כנגד מקום אחד רחב זמן מה כמו הענין נבעזן ועמק אילון וה' מה שאמר' וידום השמש וירח עמד ל' שכבר דס השמש נבעזן ועמד הירח בעמק אילון עד ששולמה נקמת גוי אויביו כמו ששאל יהושע ואמנם קצ' הכתוב בזה הספור כמנהגו' ואולם מה שאמר שכבר עמד השמש בחצי השמים ולא אין לבוא כיום תמים הנה הכוונ' בזה הוא מה שאמר וזה שכל התבאר בחכמת הככבים הנלות מבואר שהש' או איזה נכב שיהיה כשהיה בחצי השמים לא יורגש לו ויהיה כמנו חצי שעה הרגש מבואר אבל יהיה גבוה קרוב להיות אחר מבואר שעה קודם חצי היום עד חצי שעה אחר חצי היום וזה מבואר כשיובט נבנהו באחד מהכלים העשויים לזה כמו האצטורלף ומה שידמה לו והוא מבואר שסבת היום הוא השמש והנה' עד חצי היום יתחוק פועל השמש ואורו וזו היום תמים ושלם ואחר כן יחסר מעט מעט עד שיעדר אורו בכלותו וילך זה בסבוב ומפני זה הוא מבואר שהתמימות הוא נמצא ביום כשהיה השמש בחצי השמים כי עד הזמן ההוא יהיה אור היום ושלמותו ופועלו הולך אל החוספה והשלמות ואח' כן דורך אל החסרון ולזה אמר בעת הערב כי היום ד' מאד וזה משה שיערה שהיום עולה ומסופ' עד חצי היום ולזה הוא מבואר שהיום הוא תמים בחצי היום' והנה' מופת יהושע היה שהוא אמר שתשלם נקמת גוי אויביו בזה הזמן הקצר אשר לא תורגש בו לשמש ירידה בתוהו בחצי השמים והו' אמרו וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויביו הלא היא כתובה על ספר הישר ויעמוד השמש בחצי השמים כולא אין לבא כיום תמים ולא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו לשמוע ה' בקול איש כי ה' נלחם לישראל' ורצת בזה שלא תורגש השמש יוצא מכנגד נבעזן לעיני ישראל ולא יצא הירח מכנגד עמק אילון עד ששלמה נקמת גוי אויביו ואחר כן ביאר הסבה בזה כדי שלא יחשוב חושבי' שנתבטלה תנועת השמש ואמה כי השמש היה בחצי השמים והיה זה סבה שלא מהר לרדת כמו שימצא זה הענין בכל יום כשהיה בהיממותו ושלמותו שלא ימהר אז השמש לרדת ולזה אמר שלא היה כיום ההוא לפניו ולאחריו שישמע השם לקול איש לעשו' תנף דבר גדול בזה בזה השעור המעט מן הזמן והזמן האמנם היה זה כן רוצה לומר שתשלם זאת הנקמה בזה הזמן המעטי כי ה' נלחם לישראל' ואולם בידה לא נתן סבה א'ך יתכן שתעמוד כנגד עמק אילון כל הזמן הזה לפי שעמק אילון היה לפי מה שאחשוב יותר רחב מנבעזן ולזה יתכן שתעמוד הירח שם זמן מורגש מה' ומה שיוסף גלוי ושלמות על מה שבארנו בזה הענין הוא מה שנזכר בתורה מההברל בין מופתי משה רבינו עליו השלום למופת' זולתו ואם היה מופת יהושע על

זה היוצאן שישתנה בו נמוס תנועת הגרמים השמימיים היות
 יוצאו נפלא לאין שעור זה המופת ממופתי משה רבינו וזר
 מבואר מאד . ופפני שהוקשה זה הענין לקצת רז"ל להיותם
 מכינים מזה הענין שישתנה בו תנועה הגרמים השמימיים
 הסכימו שכבר נעשה זה המופת על יד משה רבינו לא שהוא
 סבוא שאם היה הענין כן לא השמיטה החזרה זכרו עם היות
 קטבה אשר עליה תסוב האמנת המופתים . וכבר יתבאר
 לך עוד שזה המופת לא היה שתתבטל תנועת השמש והירח
 כמו שזכרנו לפי שהוא מקן השקך שיתחדש מופת מהמופתיים
 לבטלה לפי מה שהתבאר מענינים וזה שעמידת השמש אם
 היתה, אז לא נמצא מכנה תועלת לא לישראל ולא לזולתם .
 וזה שישירא היו מאמינים כנבואה בעת ההיא ולא מצאו
 שהשתדלה אומה מהאומות האחרות לשוב לשם ! חב' בעבור
 זה המופת ולא הישירם בזה שום נביא מפני זה המופת כאלו
 תאמר שיאמר להם שיאמינו בשם ית' ויכנעו לעבודתו כי הוא
 ארוץ לכל הנמצאות והמופתי על זה שכבר יבטל השם יתבר'
 תנועת השמש שאם היה הענין כן היה נזכר זה הענין בספור
 זה המופת ובהיות הענין כן הוא מבואר שאי אפשר שנאמר
 שיהיה זה המופת מתחדש בגרמים השמימיים ואולם היות
 המופת נצוה ישראל אויבו בזה הזמן המעט כמו שבארנו
 והנה התועלת שהגיעה לישראל מזה הענין מבואר מאד .

ובכאן התבאר שאין הרצון בעמידת השמש בזה המקום
 שתתבטל תנועתו ולזה ז'ב אפרו רז"ל בזכיר מופ'
 העמידת השמש זה התנאי ר"ל שהיה בחצי הרקיע אמרו אפי'
 העמיד חמה באמצ' הרקיע אין שומעין לו אמר ר' עקיבה חס
 ושלוס אין הקבה מעמיד חמה באמצע הרקיע לעובדי רצונם
 ואלו היתה כונתם בהעמדת חמה שתתבטל תנועתה אז יהי'
 אמרם באמצע הרקיע מות' כי המופת בהעמדתה באיז' מקום
 שיהיה מהרקיע הוא אחד בעיני ואולם אמרו באמצע הרקיע
 להירות שההעמד לא היתה אלא מפני היות השמש באמצע
 הרקיע וזה כי במקום ההוא יתכן שעמד השמש זמן רחב
 מבלתי שתזדגש לו ירידה ולא עלי' כמו שקדם ורצו בזה שלא
 יתכן למי שיעבור על מצות השם שיספע השם יתבר' לקולו
 אם יגביל זמן קצת שתשלם בו הצלחה עצומה כמו שעש' זה
 יהושע ומספ' שיעיד עדות אמתו שלא נתבטלה תנוע' השמש
 לגמרי הוא אמרו ולא אין לרא' הנה שלל פמנו מהירו התנוע'
 אצל החוש ורא' שלל פמנו התנועה במחולט' ואם היה בזולת
 תנועה כלל היה מחויב שישלול פמנו התנועה במחולט' לא
 מהירות התנועה לכד זה מבואר מאד . ואם ספק עלינו
 מספק מענין מופת הצל' שנעשה להקריה שאי אפשר היותו
 לפי מה שחשב פזולת השתנות סדור התנועה השמש .

אמינו לו שלא היה זה המופת בסבת השתנו' סדור תנועת
 השמש שאם היה הענין כן לא היה מיתח' אצל
 התנוע' לצל אבל היה מיתח' זאת התנועה לשמש בי תנועות
 הצל הוא דבר נמשך לתנועת השמש . ועוד שאם היה הענין
 כן לא יתכן שיאמר הקריה נקל הצל לנסות עשר מעלות כי
 לא יתכן שם שיתבלבל סדר תנועת השמש בסהירו' החנועה
 כמו שלא יתכן שיתבלבל בחזרו' לאחור והמופתי בשני
 הענינים אחר הוא . והנה הענין בזה המופת לפי מה שאמר
 וזה שהמקבל שיש לו קצת עובי בדרך שישוכ במדרגת
 הסראר' יראו בו בעצמו זככ וזאת היא הפכה בהאלר'
 ובזושת כמו שהתבאר בספר הצותות . והנה הענין כשהיה
 תחת השמש ירשם בו השמש ואם היות מתנועע זה הענין
 במתצרה יקרה שיתנועע עמו נצוץ השמש ויראהו בזולת
 מקומו כי כבר תנועע שעור מה קודם שימחר זה הרושם
 ממנו וזכרו האופן תראה בעבור עקן תחרת השמש שירארו
 נצוץ השמש בזולת מקומו הראוי וזאת היא הסבה בעינה
 במה שיקרה במים הרצים שיראה האדם תמונתו בהם נכפלת
 כי למהירות התנועה יעורו המים אשר נרשמה בו זאת
 דרמונה ולא תחתה זאת התמונה בהם אם לא אחר שנראה
 בחלק אחר מחמים ולפי שכבר ראה יחזקיה תמונת הענין
 לאיזה צד היא אפר' שהוא נקל לצל שיטה עשר מעלות לצד

תנועת הענין מפני מדורר התנועה ההוא אבל יהיה פלא
 אם ישוב הצל אחרונית עשר מעלות להפך צד תנועת הענין
 והנני היה המופת אז בשני התנועה הענין
 להפך הצד שתחיה תנועתו אליו בעת ההיא שהגביל הנביא
 (ובכאן התבאר שלא יהיה המופת באלו הענינים הנצחיים .
וראוי שתרע כי דעת האחרוני מחכמי תורתנו היא
 מסכמת למה שהתבאר מדברינו בזה הפרק
 וזה שכבר תמצאם אפרים על אמרו ואם כריאר' וכרא' ה'
 אם נברא פה לניהנם מוטב ואם לאו יברא ה' רוצה לומר כי
 פתיחת פי הארץ יקרה שיהיה בסבת האיד העשני והסתילד
 בבטן הארץ שתקרה מפני הויירה דומה לאש ותפתח הארץ
 במקום ההוא כשארך זמן זארה הווייה שם כמו שהתבאר
 בספר האותות ויצא האש מהמקום שתפתח הארץ בו וזרר
 דבר נקרא גיהנם כלשונו כמו שהתבאר מענין גיא כן הינוס
 שהוא סמך לירושלים . והקשו והא כתיב אין כל חדש
 רוצה לומר שאי אפשר שתשתנה הטבע מסנהו ותרוצו
 ההוא לאקרוב פתחא רוצה לומר שלא היה בזה המופת דבר
 מהודש' במחולט' כי מציאת פתיחת פי הארץ בזה האופן הוא
 דבר יתכן שימצא על המנהג הטבעי לא היה מחודש כי אם
 באורך הזמן והנה זה הענין הוא כמו הענין בשאר המופתים
 בשוה וזה כי ההפך המטה לנחש היה נעשה מהטבע באורך
 נפלא מהזמן כשיקנה המטה ההיא צורתו ופישים צורתו עת
 שיהפך לנחש והנה המופת היותו בהיותו מתחדש בזולת
 אמצעים אשר היה דרכו שיתחדש על המנהג הטבעי .

הנהג התבאר מה המאמר שהם יראו שלא
 יתכן שיתחדש על דרך המופת אם
 לא מה שירוכזן שיתחדש על המנהג הטבעי באורך הזמן
 ובהיות הענין כן והי' מבואר שאי אפשר שישתנה על המנהג
 הטבעי סדר תנועת הגרמים השמימיים ושאר הענינים
 הנמצאים בהם הוא מבואר שאי אפשר שיפול בכסו אלו
 הענינים מופת ובכאן התבאר באיזה מהדברים יתכן שיהיה
 מופת ובאיזה מהם לא יתכן והתבאר עם זה שהמופתיים כלם
 הם מדברים השפלים העתידיים במה שהם עתידים כי מזה
 הצד יהיה בהם אפשרות מה .

הפרק השלשה עשר וראוי שנהקור
 במה יתכן
 הנביא כי בזה ספק אינו מעט במה שהשישו מזה ירמיה
 להנניח בן עזור ונאמר שכבר התבאר בלי ספק במה שקדם
 כי הנביא יתכן בלי ספק בהגדתו החדש הנפלאות טרם נואם
 כי זה ממה שלא יתכן שתשלם הידיעה בו כי אם לנביא .
 וכך יראה ממה שקדם בשני מזה הספר שלא תשלם ההודעה
 והשלמה כי אם לנביא ולזה יבחנו הנביא אם ימצאו כל דבריו
 אשר יגידם כנבואה צודק' וכזה האופן נודע לישראל ששמו'
 היות נביא וזהו מר' שספר הכתוב ויגדל שמואל ויה' עמו
 ולא הפיל מכל דבריו ארצרה יודע כל ישראל מרן ועד באר
 שבע כי נאמן שמואל לנביא . כבר ביאר לך כי הסכה
 כידועתם כי נאמן שמואל לנביא לה' מפני שלא הפיל מכל
 דבריו ארצה . והנה ההבדל בין שתי אלו הבחינות
 מבואר וזה כי בחינה בהגדת חדוש הנפלאות יודע בה בהגדה
 אחת לכד שהמגיד הוא נביא ואולם זאת הבחינה השנית לא
 יתאמת שיהי' נביא המגיד כי אם בהכפל נפלא ושימצאו כל
 דבריו שיגיד עליהם כנבואה צודקים . ולזאת
 הסבה הכי' ראה משה רבינו עליו השלום על היותו נביא
 מה שהגיד עליו מהנפלאות כי זה ממה שתשלם בו הבחינה
 בהגדה אחת לבד . ואולם מקום העיון בזה
 היות מה שיאמר ירמיה שהנביא יתכן ביעודים הטובים ולא
 יתכן ביעודים הרעים . וזה שאם אמרנו שהנביא לא יתכן
 ביעודים הרעים כי הנני ה'ונחם על הרעה כשיהפך המקבל
 ענינו פאופן שתדבק ההשגחה האלהית בו ויסיר מפניו זה
 הרע הנה מה נאמר ביעודים הטובים האם יתכן שיהי' הגעג
 הטוב ההיא אשר הגיד עליו לאיש הזר הכרתי הנה יבטל
 הרבה מטבע האפשר ועוד שאנחנו נמצא ביעוד הטוב שאינו
 מחויב

מתוייב שיגיע וזה שכבר ייעד השם יתברך ליעקב אבינו הנה אנכי עמך ושמתוך ככל אשר תלך ועם כל זה היה מתירא יעקב מעשיו אחיו ואילו היה מחוייב שיחאמת הייעוד ההוא הטוב לא היה ראוי שיירא יעקב

ונאמר

שכבר התבאר במה שקדם שהרע

כשיגיע עליו הנבי יגיע עליו לשמירה שלא יבא ולזה התכלו הגיע ההודעה בו ובהיו הענין כן הנה כבר יתכן שלא יחאמת זה הייעוד וזה שבהשדלות המקבל לקחת עצות שלא יפול זה המקרה עליו או בהטיבו דרכיו באופן שתדבק בו ההשגחה האלהית וינצל וואולם הטב כשהיה מסודר שיבא לאיש מה הנה לא יתכן שלא יגיע וזה כי הבחירה הושגה באדם לתקן אשר עוותו הסדור אשר מפאת הגרמים השמימיים לא לקרקל מה שיסודר ממנו מהטוב ולא תמצא לאדם בחירה על המנהג הטבעי לברוח מן הטוב להמיר ממנו הטוב אשר יעד הנביא שיגיע לו אבל ימצא לו בטבע חריצות על בקשתו לזה יהיה רחוק שיהי טוב מסודר לאדם ולא יגיע ובוזה הצד יתכן שתשלם בו בחינת הנביא כשלא יגיע וזה כי אז יחאמת שאינו נבי יגיע וואולם אם יגיע הטוב ההוא לא יחאמת בפני זה שהמגיד היה נביא כי יתכן שישלם זה בקסם או בחלום והוא מכואר מדברי ירמיה שהוא שם זאת הבחינה ככאן בזרה האופן שכבר זכרנו רצוני שאם לא יגיע הטוב ההוא יהיה שכתאר לישראל כי חנתה איננו נביא

וראוי שתרע מזה הטוב אשר אכרנו שהוא רחוק מסודר הוא הטוב המסודר מהגרמים השמימיים ואולם הטיב המסודר מההשגחה האישית הנה ימצא ביעוד בו תנאי ולזה לא יתויב שיגיע והמשל שכבר יעדה התורה לנו ט בות רבית אם נלך בדרכיה על צד ההשגחה האישית והוא מכואר שנאמר לא נלך בדרכיה יסורו ואלו המוכרת כמו שאמרה התורה ואם לא תשמעו ליגו ובוזה האופן הירח חוזר יעוד הנביא לישראל כמו שאמר ולא יוספו בני עולות לענותו כי זה היעוד הירח בהכרח מצד ההשגחות האישיות כי לא יתכן שישלם זה הטוב תמיד מצד הסדור אשר כפאת הגרמים השמימיים וזה מכואר למי שהשתמש מעט במשפטי הככבים וזה שהוא בליה אשר שלא יקרה מהם בעת מה שהעיתים רע מה והנה ההשגחה האישית ימצא בה תנאי בהכרח כי הנה לא תהיה אלא למי שידבק בשכל הפועל באופן שתדבק בו זאת ההשגחה וכך יעוד יעקב היה בהכרח מצד ההשגחה האישית כי לא יתכן שתשלם לו השמירה בכל אשר ילך מפאת הסדור אשר הגרמים השמימיים וזה היה ירא יעקב שמא יגרום החטא וחסור ממנו זאת ההשגחה האישית ואין ראוי שיקשה מזה שאמרנו ללך על צד שיגיע מפי הקב"ה לטובה אפי' על הנאי לא חזר בו

וזה שזה הסאמר הוא כשלא יהיה התנאי הנאי בעצמות כמו שנארנו זה מענין משה כשאמר לו השם יתברך ועזה הניחה ליו יחיה אפי בהם ואכלם ואעשרה אותך לגו גדול וזה שאין ראוי שנאמין שיהיה אברו הניתנה לי תנאי בזה היעוד הטוב עד שאם יפ' עליהם הסור ממנו זאת הטובה בו זה ממה שאין ראוי שאמר רצוני שיהיה הפועל הטוב מונע ממנו הטוב שייעדו לו והשם יתברך אבל היה בלי ספק הטא מה ירשה אם לא היה מתפיל עליהם כמו שאמר שבו' גם אנכי חלייה כי מהטא לה' מידל להתפלל בעדכם ובהיות הענין כן אין הכונה בזה המאמר אלא שלא ישתדל על הצלתם ולא יפחד שיכלה זרע ישראל כי כבר יהיה ממנו גוי גדול ולזה לא סר ממנו זה הייעוד הטוב בעבור התפללו על ישראל והנה הרב המורה התייר זה הספק אשר זכרנו שבחינת הנביא ביעוד הטוב כשלא יגיע הטוב ההוא שיהיה שיהיה הטיב אינו חוזר וכבר יראה מירא יעקב מעשיו אחת שיהיה יעד הטוב חוזר בשאמר במתיחה לפרוש המשגחה כי היעד שיהיה בו הנביא שלוח לזולתו יעד להם זה היעד אינו חוזר ואולם היעד הטיב אשר יעד השם יתברך לנביא בעצמו שאינו בו שלוח לזולתו הוא אפשר שיהיה חוזר והוא מכואר שאזאר הסברה איננה סנה בזה כי כבר תשאר עמה השאלה למה יהיה חוזר היעד הטוב אשר נאמר לנו

בעצמו ולא יהי חוזר היעוד הטוב אשר היה בו שלוח לזולתו ועוד שכבר מצאנו יעד טוב הירח הנביא בו שלוח לזולתו וזה נתקיי' והו' אמרו על ישראל ולא יוספו בני עולה לענותו ולבסוף לכלותו ובכאן התבאר כמה זה יתכן הנבי' ואין יבחנו בו

הפרק הארבעה עשר

וראוי שנחקור בכאן בהתח

ספק חזק יקר בעני הנבוא'

ובענין הנפלאות כמה שסופר מזה בדברי הנביאים ואולם הספק שיקרה מזה בנבואה הוא מה שסופר משמואל שהגיה אחר מותו בנבואה לשאול וזה הספק הוא שכבר ה' לא בשני פזרה הספר שכבר התרחש הדבר הפרטי בנבואה לא שיהיה השכל הפועל אבל מפני הנבי' מפני היות מחשבתו שסאממת בפרטים ההם ובהיות הענין כן איך יתכן שתגיע לבני' הודעה בדבר הפרטי אחר מותו והנה אין לו אז מחשבה תשומט בפרטי העולם כי כבר נאסדה הנפש ההיולאנית ועם זה גם כן הוגה בתכלית המנע שתשפע ממנו אחר הסודות זאת ההודעה לאיש אחר ממנו וזה מכואר מצד

וכמו

זה הספק בעינו יקרה בענין הנפלאות מענין

הסת שהחיה אלישע אחר מותו כאשר שמוהו כקבורה וזה כי הפלא הזה ראוי שהיה הדושן על יד נביא ולא מצאנו שם איש יתכן שיווחם לו זה הפלא העצום זולתו אלישע והנה המאמר בשיתחדש זה הפלא על יד ירמיה היותו בתכלית הזרות כי לא יתכן שתדבק ההשגחה בו מהשכל הפועל אחר הסודות כי לא יצטרך אליה וזה כי כבר הגיע לו מה שאפשר שיגיע לו מהטוב והשגחות' ונאמר שהספק הראשון אין חירו משה שיקשה וזה שאנחנו לא נודה שיהיה מר ששמע שאול דבר הגיע לו משמואל בנבואה אבל היתה זאת ההודעה לשאול באופן מאופני הקסם וזה כי הקסם יצטרך לפעולות מר ישלם בהם ההתבודדות לכת הדמיוני בדרך שיקבל כת עליו והנה האוב הוא אחד מהמינים שישלם בו הקסם וזה הירח שישמע קולו נמוך מאד כאמרנו שפל מאוב קולך וזה גם כן סנה שלא ישמע קולו זולת השואל בו פשו שספרו רבותינו לא מענינו ואם היה זה אמתות הירח נשמע הקול לכל העומדים סם לא לשואל בולד זה מכואר כנפשו והיה זה מאמר שאול באמרנו לאשתו היא קסמי נא לי באוב לפי שזה הענין הוא מן מניי הכאת הקסם במר שיעוררת הכת הדמיוני בפועל והוא יודיעו שאר כחות הנפש באופן שישלם לכת הדמיוני ההתבודדות מכן שאר כחות הנפש

ואולם

החר הסנה השני הוא ספה שיקשה וידמה שנאמר בהיריני כמו שימצאו להשגחה אשר כפאת הגרמים השמימיים שני מינים הסין האחד שמירת האיש והמין האחר שמירת המלל כן ימצאו להשגחה אשר מצד הדבקות בשכל הפועל שני מינים הסין האחד שמירת האיש וההוא והמין האחר שמירת הכלל המתחדש ממנו בדרך שתהיה ההשגחה בו כמה שיתחדש מענינו אחר המות ובוזה האופן תמצא שכבר יעד השם יתברך לאברהם מענין ההשגחה האלהית אשר תמצא לזרעו כמה שאמר וגם את הגוי אשר יעבודו דן אנכי הנה הודיעו ענין המופתים שהודש להכות את המצרים על צד ההשגחה האלהית מפני דבקות האב הנבחר ובוזה האופן יתכן שיהיה דבק לאישע מההשגחה מה שסודר ממנו זה הפלא אחי מותו לכבוד אלישע כי אין זה יותר מהתפשט ההשגחה בשמירת קניינו או אפשר שיהיה שם מי שהיה ראוי שיהיה זה המופת על ידו נאם לא סופר' הנה זהו מה שנתראה לנו בהתח' לו הספקו הנמצאת

ובכאן נשלם מה שיענינו לחקור בו בזה הספר והיתה השלמתו בשבעה ימים לירח שבט של שנת שמני' ותשע לפרט האף הששי ליצירת העולם יתברך ויתעלה יוצר הכל אשר עזרנו ברוב רחמינו וחסדיו על כל ברכה ותהלה אמן תם ונשלם השבת לאל וברוך הוא ברוך שמו שזכנו להדפישו פת ריוא שנת שכ' א לפ"ק בימי הנבוכה